MALLEORVM QVORVNDAM MALEFICARVM, TAM VETERVM quàm recentiorum authorum,

TOMI DVO.

Quorum Primus continet;

I. Malleum maleficarum Fr. Iacobi Sprenger, & Fr. Henrici Institoris: Inquisitorum.

II. Fr. Ioannis Nider, Theologiæ Professoris Librum vnum Formicarij, qui tractat de Maleficis & eorum deceptionibus.

SECVNDVS verò Tomus continet Tractatus VII. ibi speciatim nominatos.

OMNES DE INTEGRO NVNC DEMVM IN ORdinem congestos, notis & explicationibus illustratos, atque ab innumeris, quibus ad nauseam vsque scatebant mendis in vsum communem vindicatos.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest. ad decennium.

FRANCOFVRTI.

M. D. LXXXII.

BK

TENEZ LE VRAY
Exlibris Bibliothecæ Domesticæ
RICHARDI TOWNELEY de Towneley
In Agro Lancastrensi Armigeri
Anno Ætatis: 73
Domini: 1702

NOBILISSIMO, CLARISSIMO, CONSVLTISSIMOQVE VIRO, D. Ludouico Grempio à Freudenstain, V. I. Doctori celeberrimo, atq; Reip. Argent. Aduocato, &c. Domino suo summa obseruantia colendo.

CVM proximo superiori mercatu Francofortensi, vir nobilissime, atque Patrone summopere mihi semper colende, vidissem virum itidem clarissimum Ioannem Fischartum, cognominatum Mentzer, V.I.Doctorem, Imperialisque Cameræ modò Aduocatum, &c. (qui, dum nobiscum viueret, in T. Amplitudinis noticiam etiam venit) tunc temporis inter alia quæ publicari curauit, etiam in nostrum Idioma Germanicum ex lingua Gallica quatuor doctissimôs de Dœmonomania Magorũ libros excellẽtissimi Iurecõsulti Ioh. Bodini, fœliciter versos, multisq; locis explicatos & locupletatos, publicasse: eoque nomine apud plerosque tam studiis doctrinisque deditos viros, quàm alios ad gubernacula rerum sedentes, magnam iniuisse gratiam: Quia nostris hominibus hac ratione illa, quæ penes vnicam

ſolummodo rationem latuiſſent depoſita, vſus feciſſet publici. Imò ab illo tempore indies experirer, hoc ipſius ſtudium, in explicationem tam neceſſarij, hodieq; plurimum controuerſi thematis impenſum, omnibus ferè arridere, qui aliquo modo politicæ vitæ ſtudio ducũtur, aut prudenter intelligere & iudicare poſſunt, quid huiuſmodi diſputationes & demonſtrationes ad illam fœliciter ornandã & moderandã cõferant: Ego hac occaſione illectus, cùm præſentes hi Authores & Tractatus, antea in Italia & Germania negligentiſsimè, & ad nauſeam vſque mendoſè excuſi, iterum recudendi ſub manibus haberentur, intermittere non potui, nec ſane debui, publici cõmodi cauſa (cuius nomine Typographicã inuentam ſcirem) quin eidem D. Doctori Fiſcharto, amicitiæ noſtræ neceſsitudine fretus, auctor & ſuaſor eſſem, ne dedignaretur grauaretúrue præſentes hos partim indigeſtè antea congeſtos, partim his vlterius coniungendos authores, qui de maleficiis, (vt loquuntur) Magorum & Sagarum, ſcripſerant, tum in ordinem diſcretũ & iuſtos Tomos redigere, tum in primis deprauata corrigere, mendas, quæ in illos extra numerum modúmque irrepſerant, tollere, & in margine ſingularum paginarum ea, quæ maximè obſeruatu digna viderentur, annotare, atq; vbi dilucidiore explicatione opus fuerit, aliquid perſpicuitatis

cauſa

caufa extra feriem textus addere. Siquidē mihi conftaret, hoc ipfi muneris, nec graue neque moleftum futurum, tum ob ingenium fœlix & multiplex, quo ad quoduis genus fcientiarum excolēdum quodammodò natura fertur & natus videtur: tùm quod per verfionem illorum, quorum prius memini, librorum Bodini, in hac modò confimili materia de præftigijs & impofturis Dæmonū & Dæmonomaniacorum examinanda & excutienda, iam fatis benè verfatus effet: vt facilè ex iam perfpectis & notis alia illis confinia dijudicare poffet. Addēs prętereа pro illo excitando & illud, (quod bonos omnes facilè mouere folet) ipfum iterū ēt hac vice, fi affentiretur, publicis poffe prodeffe commodis, & inde gratiam laudemq; non vulgarem apud bonos folertefque viros fibi comparare. H fce ergo tandē argumentis & rationibus inductus, amicique precibus victus, acquieuit, fingulos fequentes libros & Tractatus, quotquot his duobus Tomis comprehenduntur, fuccifiuis horis diligenter (vt omnes ij, qui in huiufmodi rebus fibi iudicium fumunt, iudicāt) relegit, expendit, caftigauit, in paragraphos iuftos diftinxit, marginalibus explicauit & auxit: attamen, res folùm perpendens, ftylum fcriptionis non mutauit, eam ob caufam, ne variādo phrafes, & verba, videretur etiam res ipfas & fentētias auctorum immutaffe & innouaffe. Quare

ob hanc operam præſtitam, nõ ſolùm mihi maximæ illi ſunt habendæ gratiæ, quòd etiam hoc in me officium cumulauerit: Verùm etiam omnibus viris bonis, amantibus Reip. qui intelligere poſſunt, quid iſtiuſmodi publicis diſſertationibus ritè explicandis, Reip. commodi accedat. Quid enim ad rem communem promouendam ſalutarius, quàm eas quæſtiones & cõtrouerſias expedire & tollere, quæ ἐποχῇ, hæſitatione atque dubitatione ſua videntur velle curſum tranquillitatis Reip. remorari?

Cum autem, Nobiliſsime vir, pro more recepto & conſuetudine quærerem, ſub cuius nominis ſplendore, hi Typographici (vt ita loquar) conatus, in vulgus emanarent, & patrocinio tuti eſſent, A. T. præter cæteros mihi occurrit: quòd ea non ſolùm amplitudine dignitatis, celebritate conſpicuæ famæ, eruditione, prudentia, vſu rerum, ita præfulgeat: vt ad eius ſolummodo inclyti fauſtique nominis recitationem, ſatis commendationis huic operi noſtro ſit acceſſurum: Verùm etiam, quod, quemadmodum ſingulari illa & ad admirationem vſque ſumma Humanitate omnes virtute vel eruditione aliqua pollentes A. T. ſibi ſoleat deuincire, ſic inprimis me immerentem, & multis numeris inferiorem, imò A. T. miniſtrum obſequentiſsimum, innumeris ſuis beneficijs, fauore, beneuolentia, conſilio

ita

ita obligatũ reddidit, vt si quæ mea fortuna est, eam Deo sic volente A. T. debeam acceptam ferre. Quamobrem meritò ingratissimus vocer, nisi aliquando aliquod Obseruantiæ meæ erga A. T. documẽtum offerrem. Id verò commodius, mea quidem sententia, fieri non potuit, quàm his primitijs meis Typographicis offerendis: quandoquidem æquissimum est, illum primitias operum ferre & libare, qui primus operi audendo occasionẽ & cõmoditates præstitit. T. igitur A. pro testificatione gratissimi animi mei, quò perpetuum illa obsequij mei habeat monumentum, hunc priorem Tomum Malleorum quorundam Maleficarum, tam veterũ quàm recentiorũ authorũ, offero, dedico, nuncupo. Materiam sanè non indignam tanto Iurisconsulto: siquidem illam omnibus seculis Iurisconsulti discutiendam tractandamq; sumserunt: ipsæ etiã leges Imperatorũ in certis quibusdã constitutionibus & Titulis illã personãt: ad hæc iuriscõsulti de illa vt plurimũ in cõsiliũ adhibentur. Rogo igitur, quanto id studio possum A. T. vt ꝑ insita & innata illi Humanitate, hoc meũ κάταργμα librarium benignè & placidè accipiat, meæq; audaciȩ in compellanda ea hac epistola mea ignoscat, & me in cliẽtela sua semper esse patiatur. Id cùm me impetrasse cõfidã, A. T. quàm diutissimè rectissimeq; viuere & valere opto. Ipse quoque D. I. Fischartus omnia

proſpera A. T. precatur, ſeque illi commendat diligentiſsimè. Datæ Argentorati, vltimo Martij, Anno 1582.

A. T.
Studioſiſsimus & obſequentiſsimus

Lazarus Zetzner Argentinenſis Bibliopola.

TENOR BVLLAE APOSTOLICAE AD-

uersus hæresim Male-ficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum DEI. Ad futuram rei memoriam. Summis desiderantes affe-ctibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides catholica nostris potis-simè tẽporibus, vbiq; augeatur & floreat, ac omnis Hæretica prauitas de finib. fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrum notiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostræ operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fieri zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

SANE nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditũ, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec nõ in Maguntinen. Colon. Treueren. Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes, cum dæmonib. incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijsq; nephandis superstitijs, & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec nõ homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus & tormẽtis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, &

mulieres ne concipere, virosque in vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant impedire. Fidē præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi susceperūt, ore sacrilego abnegare. Aliaq; quam plurima nefanda, excessus & crimina, instigante humano generis inimico, cōmittere & perpetrare non verentur, in animarū suarum periculū, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, ac scandalum plurimorum.

Quodque licet dilecti filij HENRICI Institoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, dioceses, & alia loca huismodi comprehensa fore censetur, Nec non IACOBVS SPRENGER per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ professores, Hæreticæ prauitatis inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt: Tamen nonnulli clerici & laici illarū partium, quærentes plura sapere quàm oporteat, pro eo, quòd in literis deputationis huiusmodi prouincię, ciuitates, dioceses, terræ & alia loca prædicta, illarumque personæ ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquisitoribus in prouincijs, ciuitatibus, Diocesibus, terris & locis prędictis, huiusmodi Inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouincijs, ciuitatibus, diocesibus, terris & locis prædictis, excessus, & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita.

Nos igitur impedimēta quælibet, per quæ ipsorū inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes Hæreticæ prauitatis, aliorūque excessuū, huiusmodi in perniciem aliorū innocentum sua venena diffundat, oportunis remedijs, prout nostro incumbit

cumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne prætereà contingat, prouincias, ciuitates, dioceses, terras & loca prædictata, sub eisdē partibus Alemaniæ superioris, debito inquisitiōis sub officio carere, eisdē inquisitoribus in illis officiū inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundē super excessibus & criminibus prædictis correctionē, incarcerationē, & punitionē admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in literis prædictis prouinciæ, ciuitates, dioceses, terræ, & loca, ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, autoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Proq; potiori cautela literas & deputationē prędictas ad prouincias, ciuitates, dioceses, terras & loca, nec non personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, quòd ipsi, & alter eorū, accersito secum dilecto filio, IOANNE GREMPER Clerico Constantien. dioces. Magistro in artibus, eorū moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quēlibet eorū ꝓ tēpore deputando in ꝓuincijs, ciuitatibus, diocesibus, terris, & locis prædictis, cōtra quascunq; personas, cuiuscunq; cōditionis, & præeminentiæ fuerint, huiusmodi inquisitionis officiū exequi, ipsasq; personas, quas in præmissis culpabiles reperierint, iuxta earū demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec nō in singulis prouinciarū huiusmodi parrochialibus Ecclesijs, verbum DEI fidei populo quotiēs expedierit, ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniaq; alia & singula in præmissis, & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenā ac liberā eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argētinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu alios permissa vbi, quando, & quotiens expedire cognouerit, fueritq; pro parte Inquisitorū huiusmodi, seu alterius eorum legitimè requisitus, solenniter

publicans

publicans, non permittat eos per quoſcunq; ſuper hoc cõtra prædictarum & præſentium literarum tenorem, qu auis autoritate moleſtari, ſeu alias quomodo libet impediri: moleſtatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, gradus, præminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ aut conditionis fuerint & quocunq; exemptionis priuilegio ſint muniti. Per excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, de quibus ſibi videbitur ſententias, cenſuras & pœnas, omni appellatione poſtpoſita, compeſcendo, & etiam legitimis ſuper his per eum ſeruandis proceſsibus, ſententias ipſas quotiens opus fuerit aggrauare, & reaggrauare, autoritate noſtra procuret, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis.

Non obſtantibus præmiſsis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcunq;. Aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint, per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mẽtionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cuiuſcunq; tenoris exiſtat, per quã præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam, effectus huiuſmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & quacuiuſq; toto tenore habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginã noſtræ declarationis, extenſionis, conceſsionis & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis DEI, ac beatorũ Petri & Pauli Apoſt. eius ſe nouerit incurſurũ.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo quarto. Non. Decembris. Pontificatus noſtri Anno primo.

Notandum Lectori: quòd ſub finem huius Mallei Inquiſitoris Sprengeri, ſequatur etiam Approbatio et ſubſcriptio Doctorum Vniuerſitatis Colonienſis.

APO-

APOLOGIA AVCTORIS IN MALLEVM *Maleficarum.*

CVm inter ruētis seculi calamitates, quas proh dolor non tam legimus, quàm passim experimur, vetus Oriens damno suæ ruinæ irrefragabili dissolutus, Ecclesiam, quam nouus oriens homo CHRISTVS IESVS aspersione sui sanguinis fœcundauit, licet ab initio varijs Hæresum contagionibus inficere non cessat, illo tamen præcipuè in tempore his conatur, quando mundi vespere ad occasum declinante, & malitia hominum excrescēte, nouit in ira magna (vt Ioan. in Apoc. testatur) se modicū tempus habere.

Quare & insolitam quandam Hæreticam prauitatem in agro Dominico succrescere fecit, Hæresim inquam Maleficarum, à principaliori, in quo vigere noscitur, sexto denotando. Quæ dum innumeris machinatur insultibus, hoc tamen in singulis, quod cogitatu terribile, DEO nimium abominabile, & omnibus CHRISTI fidelibus odibile cernitur, operibus expletur.

Ex pacto enim cum inferno; & fœdere cum morte, fœtidissimæ seruituti, pro earum prauis explendis spurcitijs, se subijciunt. Præterea ea, quæ in quotidianis ærumnis, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, ab eis, DEO permittente, & virtute Dæmonum concurrente, inferuntur.

Inter quæ mala nos Inquisitores, IACOBVS SPRENGER, vnà cum charissimo, ab Apostolica sede, in exterminium tam pestiferæ Hæreseos, socio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum Professores, sub prædictorum ordine militantium minimi. Pio tamen ac lugubri affectu pensantes, quid remedij, quidue solaminis mortalibus ipsis, pro salutari Antidoto foret administrandum, huic operi præ cunctis alijs remidijs pios submittere humeros dignum iudicauimus

dicauimus

iudicauimus; confisi de melliflua largitate illius, qui dat omnibus affluenter, & qui calculo sumpto de altari forpice, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere.

Verùm cùm in operibus hominum nil fiat adeo vtile & licitum, cui non possit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola ét nostra ad acumẽ nõ perueniunt veritatis, nisi lima alterius prauitatis plurimũ fuerint abrasa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendo æstimat, ad certamẽ illius confidenter accedimus.

Sciat tamen hoc ipsum opus nouum esse simul & antiquum, breue pariter & prolixum: Antiquum, certè materia & autoritate; Nouum verò partium compilatione, earumque aggregatione: Breue propter plurimorũ autorũ in breuẽ perstrictionẽ: Longũ nihilominus propter immẽsam materiæ multitudinẽ, & Maleficarũ imperscrutabilẽ malitiã.

Nec hoc dicimus, cæterorum autorum scriptis præsumptuosè derogando, nostrumq; opus iactanter & inaniter extollendo, cùm ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Vnde non nostrum opus, sed illorum potius censetur, quorum ex dictis ferè sunt singula contexta.

Qua simul ex causa, nec poêmata condere, nec sublimes theorias cœpimus extendere, sed exceptorum more procedendo ad honorem summæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum Malleum tractatum nuncupando, aggredimur, recollectionem operis socio, executionem verò his quibus iudicium durissimum imminet, eò quòd invindictam malorum, laudem verò bonorum constituti cernuntur à DEO; cui omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

AVTORES

AVTORES EX QVIBVS HOC OPVS DE-
sumptum est, & ab Autore citati.

DIonysius Areopagita.
Ioan. Chrysostomus.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius Papa primus.
Isidorus Episc. Hispalensis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glossa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Beluacensis.
Gulielmus Parisiensis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthasia.
Scotus.
Guido Carmelita.
Alexander de Ales.

Ioan.

Ioan. Nider.
Rabbi Moyses.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ Sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hostiensis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæsareus.
Bernardus.

Alij etiam sunt (amice lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præstare valeant: tuo calculo relinquimus dijudicandũ, quorum nomina hæc sunt.

Michaël Pselus. De natura Dæmonum.
Martinus Plantsch. Episc. Tubingæ. De Maleficijs.
Astesanus de Ast. ord. Minorum, in summa de casibus.
Bartholomæus de Spina, ord. Prædicat. De Strigibus.
Ioan. Franciscus Picus Mirandulanus. De Ludificatione Dæmonum.
Constantinus Parentinus. Seruita, de Incubis & Succubis.
Paulus Girlanda de Castellione, de Sortilegijs & tortura sortileg.

Item Acta & practica Inquisitorum.

MALLE-

PRIMA PARS,

MALLEI MALEFICARVM,

Tria continens, quæ ad Maleficium concurrunt, vt sunt, Dæmon, Maleficus, & Diuina permissio.

An Maleficium sit,

QVAESTIO PRIMA.

VTrùm asserere Maleficos esse, sit adeò Catholicum, quòd eius oppositũ pertinaciter asserere, omninò sit hæreticũ. Et arguitur, quòd non sit Catholicum quicquam de his asserere. 26. q. 5. Episcopi. Qui credit posse fieri, aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinẽ transformari, quàm ab ipso omnium creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem cùm referuntur fieri à Maleficis, ideò talia asserere non est Catholicum, sed hæreticum.

An asserere Maleficas esse, sit ita Catholicum, quòd eius contrarium defendere sit hæreticum.

I.

II. *Præterea nullus effectus maleficialis est in mundo, Probatur. Quia si esset, operatione Dæmonum fieret. Sed asserere, quòd Dæmones possunt corporales transmutationes aut impedire aut efficere, non videtur Catholicum, quia sic perimere possent totum mundum.*

III. *Præterea omnis alteratio corporalis, puta circa infirmitates aut sanitates procreandas, reducitur in mo-*

tum localem: patet ex 7. physi. Quorum primus est motus cœli: Sed Dæmones motum Cœli variare non possunt. Dionysius in epist. ad Polycarpum. Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullam transmutationem, ad minus veram, in corporibus causare possunt, quòd necesse sit huiusmodi trāsmutationes in aliquam causam occultam reducere.

IIII. *Præterea sicut opus Dei est fortiùs quàm opus Diaboli, ita & eius factura. Sed Maleficium si esset in mundo, esset vtique opus Diaboli contra facturam Dei. Ergo sicut illicitum est asserere facturā superstitiosam Diaboli excedere opus Dei, ita illicitum est credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus & iumentis valeant vitiari ex operibus Diaboli.*

V. *Præterea id quod subiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimēdi in corpora. Sed Dæmones subduntur virtutibus stellarum: Quod patet ex eo, ꝙ certi incantatores constellationes determinatas ad inuocandum Dæmones obseruant. Ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora, & sic multò minus Maleficæ.*

VI. *Item Dæmones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare veram formam: (Vnde in c. de mineris dicitur: Sciant auctores Alchimiæ species transmutari nō posse.) Ergo & Dæmones per artem operantes, veras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere non possunt, sed si veræ sunt, habent aliquam aliam causam occultam absque opere Dæmonum & maleficiorum.*

Sed contrà in decre. 33. q. 1. Si per sortiarias atq; maleficas artes nõnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, &c. Loquitur de impedimento maleficiali, quò ad actus cõiugales tria concurrere, scilicet Maleficam, Diabolum, & Dei permissionẽ. Præterea à fortius agere potest in id quod est minus forte. Sed virtus Dæmonis est fortior virtute corporali. Iob. 40. Non est potestas super terrã quæ ei valeat comparari, qui creatus est vt neminem timeret. Actus matrimonij tribus impeditur.

Responsio. Hîc impugnandi sunt tres errores Hæreticales, quibus reprobatis veritas patebit. Nam quidam iuxta doctrinam S. Tho. in 4. dist. 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati sunt asserere, maleficium nihil esse in mundo, nisi in opinione hominum, qui naturales effectus, quorum causæ sunt occultæ, maleficijs imputabant. Alij qui maleficos concedunt, sed ad maleficiales effectus illos tantummodò imaginare, & fantasticè concurrere asserunt. Tertij qui effectus maleficiales omninò dicunt esse fantasticos & imaginarios, licet Dæmon cum Malefica realiter concurrat.

Horũ errores sic declarantur & reprobantur. Nam primò omninò de Hæresi notantur, per Docto. in 4. præfata distin. præcipuè per Sanctum Thomam in 3. art. & in corpore, q. dicens illam opinionem esse omninò contra auctoritates Sanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia vbi auctoritas Scripturæ Sacræ dicit, quòd Dæmones habent potestatem supra corporalia, & supra imaginationẽ hoĩm, quãdo à Deo permittuntur, vt ex multis Scripturæ Sacræ paßibus notatur. Ideò illi Qui Maleficiũ negant, non credunt Dæmones esse.

qui dicunt, Maleficium nihil esse in mundo, nisi in æstimatione hominum: etiam non credunt esse Dæmones, nisi in existimatione vulgi tantùm, vt errores quos homo sibijpsi facit, ex sua æstimatione imputet Dæmoni: Et quòd etiã ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales, quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur Dæmones videri dicamus, vel etiam Malefici. Et quoniam hæc vera fides repudiat, per quam Angelos de Cœlo cecidisse & Dæmones esse credimus: Ideò & fatemur ipsos ex vtilitate naturæ suæ multa posse, quæ nos non possumus. Et illi, qui eos ad talia inducunt facienda, Malefici vocantur: hæc ibi. Quia verò Infidelitas in baptizato hæresis nominatur, ideò tales de hæresi reprehenduntur.

Baptizati infidelitas hæresis nominatur.

Alij duo errores, Dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, sed inter se quò ad effectum maleficialem & ipsam Maleficam dissidentes: in quãtum vnus concedit, Maleficam realiter cooperari ad effectũ, non tamen verum, sed fantasticum: Alter verò per contrarium effectum realem in læso concedens, sed Maleficam fantasticè putat cooperari. Fundamentum erroris ex duobus passibus Canonum, qui habentur 26.q.5. Episcopi. sumpserunt: vbi primò reprehenduntur mulieres, quæ credũt se cum Diana, vel Herodiana nocturnis horis equitare. Inspiciatur ibi Canon. Et quia sæpè fantasticè & imaginariè talia solummodò fiunt, ideò & illi errantes, de omnibus alijs effectibus ita fieri iudicant.

Alij Herodiade legunt.

Secundò, quia ibi continetur, quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve

riúsve immutari, aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, quàm à Deo omnium creatore, infidelis est, & pagano deterior. Vnde propter hoc, quòd ibi dicitur, Deteriúsve immutari, dicunt, illum effectum non esse realem in maleficato, sed tantummodò fantasticum.

Sed quòd hi errores hæresim sapiant, & contra sanum intellectum Canonis militant, ostenditur primò tam per legem Diuinam, quàm etiam Ecclesiasticam & ciuilem, & hoc in generali.

Demùm in speciali verba Canonis exprimendo (licet etiam in sequenti quæstione clariùs hoc deducetur.) Nam lex Diuina in plerisq; locis præcipit, Maleficas non solùm esse vitãdas, sed etiam occidendas: cuiusmodi pœnas non imponeret, si non veraciter & ad reales effectus & læsiones cum Dæmonibus concurrerent. Mors enim corporaliter non infligitur sine corporali & graui peccato: sed aliud de morte animæ, quæ ex fantastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hæc est sententia S. Thomæ in 2. dist. 7. in quæstione: An vti auxilio Dæmonum sit malũ. Nam Deutero. 18. præcipitur, omnes Maleficos & Incãtatores interfici. Leuit. etiam 19. dicitur: Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos, & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus Pythonicus vel Diuinus spiritus fuerit, moriatur, & lapidibus obruent eos. Et dicuntur Pythones, in quibus Dæmon operatur miros effectus.

I. Lege Diuina probatur Maleficas esse.

Pythones qui.

Præterea hæc sunt, quòd propter hoc peccatũ Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 1. Paralip. 10. Diuinorum deniq; eloquiorũ tractatores quid aliud in eorum scriptis super 2. dist. 7. & 8. tradiderunt de potestate Dæmonũ & Magicis artibus. Eorum scripta inspiciantur cuiuscunque Doctoris super 2. librum senten. & inueniet nullo discrepante, Magos & Maleficos virtute Dæmonum, permittente Deo, miros effectus, nõ fantasticos posse producere. Taceo de varijs alijs locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat: Vt in summa contra Gent. libr. 3. ca. 1. & 2. in 1. par. q. 114. argu. 4. Et in secunda secundæ, q. 92. & 94. Inspiciantur deniq; Postillatores & Glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciantur & dicta August. 18. de Ciuit. Dei. cap. 17. Et in secundo de doctrina Christiana. Similiter aliorum Doctorum, quibus omnibus cõtradicere valdè absurdum est, nec à vitio hæresis excusari potest. Imò in Iure Hæreticus censetur, quicunq; errat in expositione Sacræ Scripturæ, 24. q. 1. hæresis. Et quicunq; aliter sentit de his, quæ fidem concernunt, quàm Romana tenet Ecclesia, eod. c. & q. Hæc est fides.

Testimonia interpretum S. Scripturæ.

Hæreticus dicitur, qui non credit, quod Romana tenet Ecclesia.

II. Lege Canonica probatur Maleficas esse.

Quòd deniq; contra sanum intellectum Canonis militant, ostẽditur per legem ecclesiasticam, Nam & Canonum Doctores super c. Si per Sortiarias & Maleficas artes. 24. q. 1. & Extra: de frigidis & maleficiatis, quid aliud protendunt, nisi de maleficiali impedimẽto circa actus cõiugales declarare, quo dirimit contractum aut contrahendũ matrimonium. Dicunt. n. sicut & Tho. in

4. vbi

4. vbi suprà, quòd si maleficiũ superueniat matrimonio ante carnalẽ copulam, tunc si est perpetuũ, impedit & dirimit matrimoniũ contractum: cuiusmodi sñia non daretur sup illusoriũ et fantasticũ effectũ, vt de se patet.

Videatur Host. in Summa copiosa: similiter Godfri. & Raymun. qui etiam nullibi leguntur difficultasse: an talis effectus posset censeri imaginarius & non realis, sed hoc tanquam per se notum relinquebant: & quomodo posset censeri perpetuus vel temporalis, declarãt, si post triennium duraret: nec dubitabant an imaginariè per Maleficam seu illusoriè intromitteretur: Sed qđ verè & realiter potest talis defectus procurari virtute Dæmonis, propter pactum cũ eo initum, vel etiam per ipsum Dæmonẽ absq; Malefica: licet hoc rarißimè fiat in Ecclesia, vbi Sacramentũ matrimonij meritoriũ existit: Sed ꝗ inter infideles hoc cõtingat, hoc est, quia iusto titulo illos poßidere se cernit, vt Petrus de Palude in suo quarto recitat de sponso qui desponsauerat Idolũ, & nihilominus contraxerat cũ quadã Iuuencula, quã tñ cognoscere non potuit, propter Diabolũ, qui semper se in corpore assumpto interposuerat: Cùm tamẽ in Ecclesia Diabolus conatur potiùs per Maleficas, propter suũ lucrum, in perditionem aĩarum, tales effectus intromittere: Et qualiter hoc facere põt, & quib. medijs, inferiùs declarabitur: Vbi de septem modis nocendi hominib. per cõsimiles effectus tractabitur. Ex alijs ẽt quæstionibus, quas Theologi & Canonistæ circa hanc materiam mouent, hoc idẽ patet, discutientes quomodo poßit tolli, & an licitum sit per aliud Maleficium tollere, & quid, si

Matrimonium est meritoriũ.

Malefica mortua sit, per quam Maleficium est immissum: de quo casu Godfri. in sua Summa mentionem facit: de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit.

Pœnæ contra Diuinatores promulgatæ.

Cur deniq; tam diligenter Canonistæ varias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato Maleficorum, seu potius Diuinatorum, cùm noxia superstitio varias habeat species, vt si notorium sit, Eucharistia denegetur. Si occultũ, pœnitentia quadraginta dierum: de conse. dist. 2. pro dilectione. Item si clericus, quòd deponendus & in monasterio detrudendus. Si laicus, excommunicandus. 26. q. 5. Non oportet. Item quòd tales infames debeant censeri, & qui ad eos concurrunt, imò nec ad excusationem debent admitti. 2. q. 8. quisquis nec.

III. Iure Ciuili probatur Maleficas esse.

Sed & per legem Ciuilem hoc idem ostẽditur. Nam Azo in Summa super 9. libr. Codicis, Rubrica de Maleficis. 2. post l. Cornelia. de Sicar. & homicid. dicit: Sciendum, quòd omnes illi, quos vulgus Maleficos vocat, & etiam illi, qui artem diuinandi sciunt, patiuntur capitalem pœnam. vt l. nemo. C. de Maleficis. Item inferunt pœnam. l. culpa. l. nullus. Hæ enim leges his verbis vtuntur: Nemini permittitur diuinare, alioquin supplicium capitis gladio vltore feret prostratus: & subdit. Sunt & alij, qui arte Magica, vitæ innocentum insidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi bestijs obijciuntur, vt eod. C. l. multi. Decernũt etiam leges, quòd ad eorum accusationem quilibet admittatur, sicut & Canon. in c. in fauorem fidei. lib. 6. de hære. Vnde subditur ibidem. Ad hanc accusationem quilibet

admitti-

admittitur, quasi in crimine læsæ Maiest. Ipsam enim propemodum pulsant Maiestatem Diuinam. Item quòd quæstionibus ad interrogandum subijciantur: Subdit et quilibet, nulla dignitate obstante, quæstioni subijcitur, & qui conuincitur, vel si detegat facinus suum, sit eculeo deditus, vngulisq; sulcantibus latera, perferat pœnas dignas suo facinori. vt eod. C. l. si ex. &c.

Ratio condemnationis Maleficarum.

Nota, quòd olim duplici pœna tales plectebantur, capite & vngulis, ad dilacerationem corporis, seu ad deuorandum bestijs obijciendo. Iam autem cremantur, fortè propter fœmineum sexum.

Vngulis dedi est bestijs obijci.

Item prohibent participationem. Vnde subditur: sed nec permittātur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur bona, nec aliquis debet eos suscipere vel consulere, alioquin deportantur in Insulam, & omnia bona publicantur. Hîc notatur pœna exilij, cum amißione omnium bonorum, qui tales consulunt aut suscipiunt. Has pœnas vbi Prædicatores populis & Rectoribus terrarum publicant, plus aduersus Maleficas, quàm ex alijs scripturarum allegationibus marcescūt.

Præterea & per leges commendantur, qui eorum Maleficijs obstant. Vnde vbi suprà l. eorum. Alij autem, qui faciunt id, ne labores hominum, ventorum grandinisq; lapidatione sternantur, non pœna sed præmio digni sunt. Qualiter autem sit licitum talia impedire, inferiùs patebit, vt priùs tactum est. Omnia autem hæc negare, aut friuolè illis resistere, quomodo potest scrupulo hæreticæ prauitatis carere? Iudicet vnusquisque, nisi fortaßis eum ignorantia excusabit: Sed cuiusmodi

 ignoran-

ignorantia excusat statim inferiùs patebit.

Conclusio superiorum.

Concludendo ex omnibus præmissis, Catholicam & verissimam assertionẽ, quòd Malefici sunt, qui Dæmonum auxilio, propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo, procurare possunt, non excludendo, quin & præstigiosos effectus & fantasticos etiam per media præstigiosa producere valeant. Sed quia præsens speculatio super maleficiales effectus versatur, qui plurimùm ab alijs differunt, ideò per hoc nihil ad propositum, cùm tales potiùs Sortilegi vel Incantatores dicuntur, quàm Malefici.

Demùm quia fundamentum sui erroris capiunt ex verbis Can. præcipuè duo vltimi errores (non loquendo de primo, qui seipsum condemnat, dum nimium contra veritatem scripturæ exorbitat.) Ideò ad sanum intellectum Canonis est procedendum. Et primò contra primum errorem, dicentis medium esse fantasticum, sed extrema esse realia.

14. Species superstitionum capitalium.

Vbi notãdum, quòd dum quatuordecim sunt species capitales in genere superstitionis, quas recitare causa breuitatis non expedit, tum quia clarè recitantur ab Isid. 8. Ethym. & secunda secundæ per Sanctum Tho. q. 92. Tum etiam, quia inferius vbi de grauitate huius hæresis tractabitur, de ipsis mentio erit: & hoc quæstione vltima huius primæ partis.

Maleficæ sunt species Pythonum.

Et species sub qua huiusmodi mulieres continentur, vocatur species Pythonum, in quibus Dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et est sæpiùs prima in ordine. Species autem sub qua Malefici continentur, vocatur

species

ſpecies Maleficorum. Et quia inter ſe plurimùm diſtãt, nec oportet, quòd qui in vna ſpecie laborat, quod etiam ſub alijs comprehendatur: Ideò ſicut Canon de illis mulierculis mentionem facit, & non de Maleficis: Ita falsè Canonem interpretatur, qui huiuſmodi imaginarias deductiones corporum, ad totum genus ſuperſtitionis per omnes ſpecies eius reducere velit, vt ſic illæ mulieres imaginariè ſolùm, ita & omnes Maleficæ transferantur: & peramplius Canonem falſificat, qui ex illo arguere vellet, ſolummodò imaginariè ad effectum maleficialem ægritudinis vel morbi concurrere.

Prætereà tales ſic errantes peramplius reprehenduntur, dum extrema cõcedunt realia, ſcilicet Dæmonem operantem, & effectum morbi realem, medium autem inſtrumenti, ſcilicet perſonam Maleficã dicunt fantaſticè concurrere: cùm tamen medium ſemper naturam participat extremorum. Medium participat naturã extremorum.

Nec valet ſi dicatur, quòd etiam fantaſia ſit quid reale, quia ſicut fantaſia vt talis, nil poteſt efficere nec concurrere ad Dæmonis operationem niſi per pactum, initum cum Dæmone, in quo pacto Malefica ſe totam obtulit & obſtrinxit Diabolo verè & realiter, & non fantaſticè aut imaginariè ſolùm, ita etiã oportet quòd cooperetur Diabolo verè corporaliter. Nam & ad hoc ſunt omnia Maleficorum opera, vbi ſemper aut per viſum, aut per locutionem, ſe alicuius Malefici inſtrumenti, repoſiti ſub limine domus operatione ſua maleficia exercent, prout in ſequenti quæſtione patebit.

Prætereà ſi quis verba Canonis diligenter inſpiciet,

conſide-

Verba Canonis contrarij explicantur.

considerabit quatuor, quæ Prædicatores & Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas omni cum instantia populo prædicare debēt, scilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis vel diuinitatis. Secundò, quòd cum Diana vel Herodiade equitare, est cum Diabolo (qui se ita fingit & nominat) trāsmeare. Tertiò, quòd talis equitatura fit tunc fantasticè, quando Diabolus mentem per infidelitatem sibi subiectam agitat taliter, vt ea quæ solo spiritu fiant, corporaliter fieri creduntur. Quartò, quòd tali Dæmoni habeant in omnibus obœdire. Vnde ad Maleficiales actus hæc verba extendere est absurdum, cùm sint diuersæ species.

An autem Malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis, vel solùm imaginariè sicut Pythones, tractabitur de illo in cap. 2. partis cap. 3. quod vtroq; modo. Et sic secundus error cum primo eliditur, quod ad fundamētum & sanum intellectum Canonis.

Tertius insuper, qui ex verbis Canonis effectum Maleficialem asserit fantasticum, ex verbis Canonis etiam eliditur. Nam in eo quòd dicit, qui credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium creatore, &c. Infideli deterior est. Hæ tres partes, si nudè intelligātur, sunt contra processum scripturæ & determinationē Doctorum. Nam posse fieri aliquas creaturas à Malefitis, vtpotè vera animalia imperfecta, inspiciatur sequens Canon. Nec mirum, post allegatum Canon. Episcopi: quid August. determinat de Magis Pharaonis, qui virgas in serpentes

An Maleficæ creent creaturas.

pentes verterunt, inspiciatur gl. super illud Exod. 7. Vocauit Pharao sapientes. Inspiciatur & alia glo. Strabi, quòd Dæmones discurrunt per mundum, quando per incantationem Malefici per eos aliquid efficere conantur, & colligunt diuersa semina, & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Inspiciatur & Albertus in libr. De animalibus. Inspiciatur & S. Tho. 1. par. q. 114. art. 4. Quorum dicta breuitatis causa obmittuntur. Solùm hoc superest, vt intelligatur ibi fieri procreari.

Secundum etiam, quòd in melius deteriúsve valeat transmutari, intelligatur solummodò à Deo autoritate, & ad correctionem seu etiam punitionem, sæpiùs tamen ista ministerio Dæmonum exercentur: & sicut de primo dicitur, Dominus percutit & ipse medetur, & ego occidam & ego viuere faciam: Ita de secundo dicitur, immissionem per Angelos malos, vt suprà tactum est. In præfato deniq; c. nec mirum, inspiciantur verba Augustini, qui dicuntur, Malefici & cuiusmodi eorum operationes, quando hominibus interdum non solùm infirmitates, sed etiam mortem inferunt. Tertium etiam sanè intelligere expedit, cùm moderni Malefici sæpiùs opere Dæmonum transformantur in lupos & alias bestias. Sed Canon loquitur de reali transformatione & essentiali, & non de præstigiosa quæ sæpiùs fit, de qua etiam August. 18. de ciuitate Dei. capit. 17. multa refert, vt de famosissima Maga Circe & de socijs Diomedis & de patre Præstantij. De qua materia in capitulis secundæ partis patebit. Et an semper sint præsentes vel

De transformatione rerum.

tes vel absentes Malefici, & an illius formam Diabolus assumit, vel ipse homo per se videatur talis. ca. 6. & 7.

An sit Hæresis, Maleficos asserere.

SED *quia secunda pars quæstionis dicit, quòd his oppositum asserere pertinaciter, sit hæreticum. Quæritur, an tales debeant haberi tanquam manifestè deprehensi in Hæretica prauitate, vel solùm vt de hæresi vehementer suspecti.* ET VIDETVR *quòd primo modo. Nam Bern. in gl. ordinaria in cap. ad abolendam. §. præsenti. & vers. deprehensi.* Extra: *de haret. Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicunque manifestè fuerint in hæresi deprehensi, &c. declarat, quòd tribus modis quis censetur manifestè deprehensus, facti videlicet euidentia, quia publicè prædicat hæresim, vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et quia tales publicè prædicant, seu temerè contra præfata omnia se opponunt, asserentes Maleficas non esse: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere. Ideò tanquam manifestè deprehensi in tali prauitate, sub distinct. continentur. Ad eundem etiam sensum est eiusdem Bern. gloss. in ca. excommunicamus. secundo, super verbo, deprehensi publicè. Ad idem etiam facit ca. super quibusdam.* Extra: *de ver. sig. Inspiciat ibidem lector ca. & reperiet veritatem.*

Quis manifestè deprehēsus Hæreticus.

Sed contrà, quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam, quæ notatur in c. ad abolēdam. §. in præsenti. Extra: *de hæret. vbi in clerico ponitur degradatio, & quod secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus: Tum*

etiam

etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum, quæ culpabilis in tali errore cernitur. Et ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus. dist. 40. vt constitueretur. Responsio. Cùm nostra sit intentio potius à vitio hæresis huiusmodi Prædicatores pro posse excusare quàm incusare, cùm vt dicitur Extra: de præsum. ca. literas. §. quocirca mandamus quatenus, cùm propter solam suspicionem quamuis vehementem nolumus illum de tam graui crimine condẽnari, &c. vbi gl. super verb. Condemnari. Procedi potest contra talem sic vehementer suspectum, sed non debet propterea condemnari, nisi adsit. Vt ibidem declaratur Violenta suspicio, attamen quia suspicionem excludere non possumus, & hoc propter friuolas eorum assertiones contra fidei veritatem: & cùm hoc triplex sit, suspicio leuis, vehemens, & violenta: de quibus in capit. accusatus, & capit. cum contumacia, libr. 6. de hæret. & per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andreæ super capit. accusatus, & verbo Vehemens. & de præsumptio. cap. literas. De violenta etiam loquitur Canon. dist. 24. quorundam. Ideò quærendũ cuiusmodi suspicione talia prædicãs subiacet.

Et quidẽ cùm talia dogmatizantes, nõ æqualiter se ad huiusmodi errores habere noscũtur: eò quod aliqui ex simplici Ignorãtia Iuris diuini, aliqui ẽt sufficienter informati adhuc fluctuãt vacillãdo, & plenè assentire nolũt: & cùm error in mẽte Hæreticũ nõ faciat, nisi adsit pertinacia volũtatis, oportet ẽt dicere, quod ad suspicionẽ super crimẽ hæreseos non se æqualiter habeãt. Attamẽ qui per ignorantiã putãt se posse euadere: Aduertãt paululũ, quàm

Error in mente, Hæreticum non facit.

quàm grauiter peccant, qui ex huiusmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorãtia, tamen in Rectoribus animarum ignorantia quæcunq; sit, non potest dici ignorantia inuincibilis, seu ignorantia particularis, secũdum Philosophos, quæ à Iuristis & Theologis dicitur Facti. Sed censetur in eis ignorantia vniuersalis, quæ est ignorãtia Iuris Diuini, quia est eorum quæ quis de iure ex lege Diuina scire tenetur. distin. 43. Nicolaus Papa. Dispẽsatio cœlestis seminis nobis iniuncta est: Væ si nõ asperserimus, Væ si tacuerimus. Tenentur enim habere scientiam Sacræ Scripturæ. dist. 36. per totum. Et ad hoc, ad subditorum animas informandas, eadem distin. cap. 2. §. ecce. & §. Si quis vult. licet secundum Ray. Hostien. & Thom. non requiratur, quòd habeant scientiam eminentem, sed quòd habeant competentem, id est sufficientem, ad suum officium exequendum.

Ignorantia vniuersalis & particularis.

Non requiritur, quòd Sacerdotes habeant scientiã eminentem.

Attamen pro illorum aliquali consolatione, dummodò damna præcedentia lucris sequentibus deinceps recompensent, est eis aduertendum, quòd hæc Ignorantia Iuris, licet dicatur interdum affectata & supina, dicitur tamen affectata, id est, voluntaria dupliciter. Quia interdum cum Scientia intentionis, interdum cum Ignorantia intentionis. Prima licet in nulla excusat, sed damnat. De qua Psalm. Noluit intelligere vt benè ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatum. Quia fit, quando quis tenetur aliquid scire, sed nescit quod teneatur, quæ etiam fuit in Paulo. 1. Timoth. 1. Misericordiam consequutus sum, quia ignorans

rans feci in incredulitate. Quia tamen dicitur affecta-ta indirectè, quia propter alias occupationes negligit addiscere ea quæ scire tenetur, nec vult laborare in studio ad sciendum illa, & excusat non à toto sed à tanto. Et etiam iuxta Ambros. super illud Rom. 2. An ignoras, quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. dicit, grauißimè peccas, si ignoras grauißimè, id est, valdè periculosè. Ideò præsertim iam his temporibus, ad succurrendum animarum periculis, omnem ignorantiam repellamus, & durißimum iudicium, quod nobis imminet super distractam rationem & talentum nobis creditum, semper præ oculis habeamus: ne ipsa ignorantia etiam in nobis notetur crassa vel supina, (per Metaphoram homines craßi vel supini, qui non vident etiam ea quæ coram ipsis sunt.) Dicit enim Cancellarius in floribus regularum moralium, in secũda regula, Quòd culpabilis ignorantia Iuris Diuini, non cadit in facientem quod in se est. Ratio est: quia Spiritus Sanctus talem hominem de necessarijs ad salutem, quæ vires eius excedunt, docere immediatè paratus est.

Excusatio à tanto, non excusat à toto.

I. Ad primum argumentum solutio patet per sanum intellectum Canonis. II. Ad secundum dicit Petr. de Thar. Perimeret vtique ex magna sua inuidia, qua aduersus hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quòd autem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipsius Diaboli contumeliam & displicentiam, quòd Deus in omnibus vtitur eo, contra suam volũtatem, ad manifestationem gloriæ suæ. III. Ad tertium dicitur, quod alteratione͂ ægritudinis aut alterius effectus

maleficialis, semper præcedit aliquis motus localis, in quantum Dæmon per Maleficam colligit determinata actiua, quæ videlicet lædere possunt, & apponit determinatis pasiuis ad inferendum dolorem, vel nocumentum aut actum aliquem spurcißimum.

An mota à Diabolo localiter, reducantur in motum cœlestem.

Et si quæritur, an motus ille rerum à Dæmone localis reducatur in motũ cœlestem. Dicendum est ꝙ non. Quia non mouẽtur ex virtute naturali, sed mouẽtur ex obœdiẽtia naturali, qua subijciuntur virtuti Dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ suæ, quod põt supra corpora. Põt dico, non ꝙ poßit influere rebus materialibus aliquã formam vel substantialẽ vel accidentalem absque adminiculo alterius rei naturalis. Sed quia potest, Deo permittente, res localiter mouere, & ex rebus coniunctis dolorẽ vel aliquam qualitatẽ producere. Vnde effectus maleficialis nõ subijcitur motui cœli, sicut nec ipse Dæmon, licet res illæ & instrumenta subijciantur.

IIII. *Ad quartum dicendum. Opus Dei potest opere Diaboli vitiari, prout ad præsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi Diuina permißione, ideò non sequitur, quòd Diabolus sit Deo fortior: Demum quia non vitiat opera Dei per violentiam, cum sic etiam destruere posset.*

V. *Ad quintum, simpliciter notũ est, quòd corpora Cœlestia non habent virtutem imprimendi in Dæmones, cùm nihil agant vltra suam virtutem, sed quòd à Magis aduocati sub certa constellatione veniunt. Duplici ex causa hoc facere videntur. Primò, quia sciunt virtutem illius constellationis iuuare ad effectum quẽ Magi optant.*

optant. Secundò faciunt vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in stellis: ex qua veneratione etiam ante tempora ritus Idolatriæ processit.

Ad vltimum, quantum ad terminos argumenti super aurum Alchimicum, dicendum secundum S. Thom. in 2. distin. 7. in solutione vnius argumenti, vbi declarat de virtute Dæmonum in operando: Quòd licet quædam formæ substantiales per artem induci possint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum: hoc tamen non potest fieri vniuersaliter: eò quod ars nō potest inuenire semper seu coniungere propria actiua proprijs passiuis, potest tamen facere aliquid simile. Et sic Alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidētia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum: quia forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorē Solis, in loco determinato, vbi viget virtus mineralis: & ideò tale aurū non habet operationē consequentē speciem. Et simile est de alijs eorū operationib. VI.

Alchimistæ verum non conficiūt aurum.

Ad propositum. Dæmones operātur per artem circa effectus maleficiales, & ideò absq; adminiculo alterius agentis nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, & quia non dicimus, quòd maleficia inferant partem absq; adminiculo alterius agentis, ideò etiam cum tali adminiculo potest veras qualitates ægritudinis aut alterius passionis inducere. Sed qualiter hæc adminicula seu administrationes instrumentorum habent ad effectum maleficialem cum Dæmonibus concurrere vel non, patebit per sequentia.

Cōclusio præcedentium.

An Dæmon cum Maleficio concurrat.

SECVNDA QVAESTIO.

AN Catholicum sit asserere, quòd ad effectum maleficialẽ semper habeat Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd vnus sine altero, vt Dæmon sine Malefico, vel è conuerso, talem effectum possit producere. Et arguitur primò, ꝙ Dæmon sine Malefico. Aug. in lib. 83. quæst. Omnia quæ visibiliter fiunt, etiã per inferiores potestates aëris fieri posse creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non sunt inuisibilia, sed potiùs sensibilia, igitur etiam à Dæmonibus fieri possunt. Prætereà ex scripturis nocumenta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorum vno impetu consumpsit, & turbo domum deijciens liberos occidit, Dæmon per se, absque Maleficis concurrentibus, tantummodò diuina permissione operatus est. Ergo à simili, in alijs quæ Maleficis ascribuntur. Patet, & de septem viris Saræ virginis, quos Dæmõ occidit. Prætereà quicquid potest virtus superior, absq; adminiculo virtutis superioris potest, & virtus superior absq; adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior potest concitare grandines, & inducere infirmitates absq; auxilio virtutis superioris. Dicit enim Albertus de proprietatibus rerum, quòd saluia putrefacta, modis vt ibidem ponit, si proiecta fuerit in fontem, mirabiles concitabit in aëre tempestates.

Saluia putrefacta excitat tempestates.

Præterea si dicatur, quòd Dæmon vtitur maleficio, non propter indigentiam, sed propter eius quam quærit

perditio-

perditionem. Contra Aristo. 3. Ethic. Malitia est voluntarium, quod probat per hoc, quòd nullus operatur iniustè, voluntariè non velle iniustum esse, & voluntariè stuprantem non velle incontinentem esse: & per hoc etiam Legislatores puniunt malos, quasi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo si operatur per Maleficam, operatur tanquam per instrumentum: & cùm instrumentum dependet à voluntate principalis agentis, & non voluntariè agit si concurrit, non erit ei actio imputanda, nec per consequens punienda.

SED CONTRA *quòd nihil poßit inficere inferioribus absq; Maleficis. Primò de generatione. Omnis actio est per contactum. Et quia non est aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cũ eis commune, ergo vtitur aliquo instrumento, illi influẽdo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam quòd Maleficia poßint fieri absq; opere Dæmonum, probatur per textum & gl. ad Gal. 3. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit, veritati non obœdire? gloss. quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios & maximè pueros. Est ad hoc etiam Auicen. 6. naturalium libr. 3. cap. vlt. ita dicens: Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio, quemadmodum est opus oculi fascinantis & æstimationis operãtis. Et eandem sententiam etiam ponit Algazel, libr. 5. suo Physicorum cap. 10.*

Tactus Dæmonis.

Putat etiam Auicenna, licet non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam absque visu poßit extranea corpora immutare, vbi nimis extẽdit virtutem

Virtus imaginatiua.

imaginatiuã: & capimus hîc virtutem imaginatiuam non in quantum distinguitur cõtra alias virtutes sensitiuas interiores, vt est sensus communis, & fantasia & æstimatio, sed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Sed benè verum, q; talis virtus imaginatiua potest transmutare corpus coniunctum, scilicet illud in quo est, sicut homo potest ambulare super trabem, quæ est in medio viæ: Si verò posita fuerit super aquam profundam, non audebit ambulare super eam, eò quòd imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa, cui obœdit materia eius & virtus membrorum eius, & non obœdiunt eius contrario, scilicet ad directè ambulandum. In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo fascinantis, in quantum immutatur corpus proprium, primò scilicet non corpus alienum, de qua immutatione iam loquimur.

Præterea si dicatur, quòd talis immutatio causatur à corpore viuo, mediante anima in aliud corpus viuum.

Ex occisi vulneribus manat sanguis præsente interfectore.

CONTRA. Quia ad præsentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi. Ergo etiam absque virtute animæ, corpora possunt mirabiles effectus producere. Itẽ homo viuens, & prope cadauer hominis occisi transiens, etiam nõ sentiendo illud, adhuc terrore cõcutitur.

Præterea sicut res naturales habent quasdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine assignari non potest, sicut quòd Adamas trahit ferrum, & multa quæ August. enumerat. 20. de ciuit. Dei.

Item mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis, certis rebus vti possunt, absque auxilio

Dæmo-

Dæmonum, quæ etiam nostram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea Dæmonib. quasi ex Maleficis insimul conuersantes ascribere.

Ex veneratione stellarum Idolatria processit.

Præterea Malefici certis vtuntur imaginibus & rebus instrumentalibus, quas interdum ponunt sub limine ostij domus, aut ad certa loca vbi pecudes conueniũt, aut etiam homines, qui maleficiantur & interdũ moriuntur. Sed quia huiusmodi effectus possunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quasdam influentias corporibus cœlestibus receptas probatur. Nam sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia possunt recipere quasdam virtutes occultas: ergo &c. & artifi. Vnde videtur quòd eorum opera possent per tales impreßiones practicari & non per Dæmones.

Imagines ex influentijs cœlestium corporum.

Præterea, si vera miracula poßint fieri ex potestate naturæ in eo quæ operatur. Ita & miranda & horribilia & stupẽda opera, ex virtute naturæ: probatur. Nam Grego. dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex potestate. Exemplum datur de vtroq;. Petrus orando suscitauit Thabitam mortuam. Ananiam & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit absq; prece. Ergo & homo per virtutem suæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam transmutare, seu immutare de sanitate in infirmitatem, & è conuerso.

Miracula quomodo faciant Sancti.

Præterea corpus humanum est nobilius q̃ alia corpora inferiora, sed propter apprehensionem animæ humanæ immutatur corpus humanũ ad calorẽ & frigus,

vt patet in irascentibus & timentibus: imò etiam hæc immutatio pertingit quandoq; vsque ad ægritudinem & mortem. Ergo multò magis potest sua virtute materiam corporalem immutare.

Sed contra est. Substantia spiritus non potest imprimere aliquam formam, nisi adminiculo alterius agentis, vt suprà tactum est. Vnde & August. in præfato libro: Non est putandum istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo. Ergo multò minus homo ex potestate naturali efficere potest effectus maleficiales. RESPONDENDO, *Quia non desunt errantes in hac materia, Maleficas excusantes, & Dæmones tantummodò aut inculpantes, aut quibusdam naturalibus transmutationibus earum facta ascribentes. Ideò horum falsitas ostenditur, primò per descriptionem Maleficarum, de qua* Isidori definitio Maleficorum. *Isido. 8. Ethymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, scilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde subdit:* Hi elementa concutiunt, *opere scilicet Dæmonum ad grandines & tempestates concitandas. Item dicit, mentes hominum turbant, intellige ad amentiam, odium, & amorem inordinatum. Item subdit: Ac sine vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis animas interimunt.*

Ad idem 26. q. 5. cap. nec mirum, & sunt verba August. in libr. De ciuit. Dei: vbi declaratur, qui dicuntur Magi qui. *Magi & Malefici. Magi sunt, qui vulgò dicuntur Malefici, & ob facinorum magnitudinem sic nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt; hominum*

num turbant mentes, minus confidentium in Deo, ac sine vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Incantata perit.

Dæmonibus enim accitis audent ventillare & quousque suos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet, quòd in huiusmodi operibus semper habent Dæmones cum Maleficis concurrere.

Secundò, quia cùm quadruplices effectus pœnales assignare possumus, scilicet, ministeriales, noxales, maleficiales, & naturales. Et ministeriales dicuntur, qui ministerio bonorū Angelorum, sicut noxiales malorum spirituum immittuntur. Moyses enim Aegyptum in decem plagis ministerio bonorum percussit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos spiritus concurrerunt. Et triduam pestem propter peccatum Dauid circa numerationem populi commissum, & de 72. millibus hominum vna nocte ꝓstratis per exercitum Sennacherib, vtiq; hæc per Angelos Domini, id est, per bonos Dominum venerātes & cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales verò effectus, cùm in scripturis nominantur immissiones per Angelos malos, secundum quas populus ille in deserto sæpè percussus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentijs corporum cœlestium ex istis inferioribus circa mortalitates, sterilitates terrarum & grandines, & hæc similia causantur.

1. Ministeriales.
2. Noxiales.
3. Maleficiales.
4. Naturales.

Et inter hos effectus magna sit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plaga fuit à Dæmone percussus & non maleficiali, ideò nihil ad propositum. Si quis verò curiosus instaret, sicut plerunq; hæc materia curiosas patitur à Maleficarum defensoribus instantias, semper in cortice verborum aërem verberantes, & medullam veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficiali effectu per Dæmonem sicut noxiali percussus fuit. His curiosè etiam responderi potest, quòd Iob fuit percussus a Diabolo solùm, & non mediante Malefico vel Malefica. Quia hoc genus superstitionis vel nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidentia voluit, vt potestas Dæmonis mundo, ad præcauendum eius insidias, pro Dei gloria innotesceret, cùm nihil nisi à Deo permissus efficere potest.

Iobi plaga.

Tempore Iob Maleficæ non erant.

Et de tempore quidem, quo primum genus superstitionis inuentum fuit: dico primum genus, quò ad Dæmonum inuocationem, non quò ad puram Idolatriam: Dicit Vincentius in Speculo Historiali, allegans plures Doctores, quòd primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroastres, qui dicitur fuisse Cham filius Noë. Hic secundum Augustinum de Ciuitate Dei solus risit nascendo, & hoc non nisi opere Diaboli. Hic et cùm esset rex, superatus est à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuen, vel amplius, sub quo cœpit regnum Assyriorum tempore Abrahæ.

Magica quando inuenta.

Cham risit cùm nasceretur operante Diabolo.

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunq; confugiebant malefactores, liberi erant ab omni puni-

Origo adorationis imaginum.

tione debita. Et ex hoc cœperunt homines Imagines adorare, vt Deos: sed hoc post primam ætatem: quia sub illo tempore non erat Idolatria, propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit S. Tho. in 2. q. 95. art. 4. Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat homines ignem adorare: & sic in secũda ætate incepit Idolatria, quæ est primum genus superstitionis, sicut Diuinatio secundum, & Obseruantia tertium.

1. Primum genus superstitionis Idolatria.
2. Secundum Diuinatio.
3. Tertium Obseruantia.

Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis, scilicet ad Diuinationem, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam sunt tria genera, scilicet Nigromantia, Planetarij, seu potiùs Mathematici, & Diuinatio per Somnia.

Diuinationis tria genera.

Hæc ideò posui, vt prius lector intelligat noxias illas artes non subitò, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonum esse asserere Maleficas tempore Iob nõ fuisse. Sicut enim per incrementa temporum, vt Gregor. in Moralibus dicit, creuit sciẽtia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et sicut iam repleta est terra sciẽtia Domini, Esa. 11. Ita iã mundi vespere ad Occasum declinante, & malitia hoĩm excrescente, & charitate refrigescẽte, superabundat oĩs maleficiorum iniquitas.

Ipse tamen Zoroastres cùm esset intentus illis artibus, solummodò cõsideratione Astrorum à Diabolo succensus est. Hæc vbi suprà.

De tempore autem, quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conuenisse, tactum est suprà. Et habetur Exodi septimo, quò ad Magos Pharaonis, qui in plagis super Aegyptum Dæmonum assistentia,

Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere.

aßistentia, sicut Moyses ministerio bonorũ Angelorum signa plurima perpetrarunt.

Conclusio superiorum. Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licet non ad effectum noxialem, semper habet Maleficus cum Dæmone concurrere. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

I. Responsio ad argumenta. Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales, qui visibiliter cernuntur super homines, iumenta, terræ fruges, & qui etiam ex influentijs corporum Cœlestium sæpè proueniunt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim Aug. 4. de ciuita. Dei. Dæmonibus subsunt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet & per glossam super illud. Immißiones per Angelos malos: quæ dicit. Deus punit per malos
II. Angelos. Ex quibus etiam patet responsio ad secundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta sunt de initio artis Ma-
III. gicæ. Et ad tertium, de saluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet sequatur effectus noxialis absq; auxilio Dæmonis, licet non absq; influentia corporis cœlestis. Loquimur autem, de effectu maleficiali:
IIII. Vnde non est simile. Ad quartum dicitur verum esse, quòd Dæmones vtũtur Maleficis tantummodò propter eorum perditionem. Et cùm infertur, quòd non essent puniendi, quia concurrunt tanquam instrumenta, quæ mouentur ad nutũ non proprium, sed principalis agentis. Respondetur, quòd sunt instrumẽta animata & liberè agentia, & licet post expressum pactum, initum cum Dæmonibus, non iam sint suæ libertatis: quia vt ex earum fassionibus accepimus, & loquor de mulierculis combustis,

cõbustis, ad plurima maleficia coactè, si verbera Dæmonum subterfugere volunt, cooperantur, prima tamen professione, qua spontè se Dæmonibus subiecerunt, manent ligatæ.

Ad alia verò argumenta, in quibus probatur, maleficiales effectus posse absque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, ꝙ ex vno particulari, concludere vniuersale est dissonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale, nisi hîc vbi agitur de fascinatione seu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, ꝙ semper habeat ita euenire. Insuper est ẽt dubium per gloss. An absq; opere Dæmonum talis fascinatio fieri poßit, eò ꝙ ex gloßis ibi elicitur, ꝙ Fascinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio sensuũ, quæ fit per artem Magicam, & sic potest fieri ministerio Dæmonum, nisi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel ministerio sanctorum Angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, vt ibi Apostolus dixit: Quis vos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum. Fascinatio siue Inuultuatio triplex.

Et de fascinatione hoc modo dicta cõiter loquuntur Doct. secũdum quem modum ẽt Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & S. Tho. hanc fascinationem declarat 1. par. q. 117. per hunc modum. Et fortè, inquit, imaginatione animæ immutatur spiritus corporis cõiuncti, Quæ quidem immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus Immutatio spirituum maxime fit in oculis.

ſpiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vſq; ad determinatū ſpacium. Per quem modum ſpecula ſi ſint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aſpectu mulieris mēſtruatæ. Vt Ariſt. dicit in lib. de ſom. & vigilia. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehemēter commota ad malitiam, ſicut maximè vetulis contingit, efficitur ſecūdum modum prædictum. Aſpectus eius venenoſus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerū, & facilè receptiuum impreſſionis. Subdit tamen, quòd poſſibile eſt etiā quòd Dei permiſſione, vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactum aliquod habent.

Oculi vetularum nociui.

Eſt ergo quæſtio ſuper influentias corporum cœleſtium, in qua tres alij errores reprobantur, & eſt quinta in ordine. Sed pro ampliori præmiſſorum declaratione, etiam obuiandum quibuſcunq; prætenſis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quò ad quintuplicē cauſam, quatuor ex illis reprobando, ex quibus influere nō poſſunt, quintam verò cōcludendo, ſ. virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona ſit ſecundum naturā, eſt tamen mala ſcdm voluntatē.

Quatuor autem cauſæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorū opera eſſe negant, & ſunt corporum Cœleſtium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouētia, hominum excreſcens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Præterea corpora Cœleſtia mouentur à ſubſtātijs ſpiritualibus, ſecundum Theologos & Philoſophos omnes.

Sed

Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris, sicut & corpora Cœlestia corporibus nostris, ergo ambo in simul habent imprimere in animam & corpus hominis ad causandum quoscunq; actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu solutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum solutione veritas magis patebit. Videtur enim obstare primo illud quod superius dictum est. Quòd substantiæ spirituales non possunt trāsmutare corpora ad aliquam naturalem formam, nisi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea est articulus condemnatus in plerisq; Vniuersitatibus, præcipuè tamen Parisiensi, quòd Incantator aliquis proijcit Camelum in foueam solo visu, eò quòd sicut intelligentiæ superioris imprimunt inferioris, sic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam sensitiuam. Item ad hoc est articulus condemnatus, quòd materia exterior obœdit substātiæ spirituali, si intelligatur simpliciter, & secundum omnem modum trāsmutationis. Quia sic soli Deo, vt priùs patuit, obœdit.

Articuli damnati in Academijs. Quòd Incantator proijcit Camelum in foueam solo visu.

His visis, fascinatio de qua loquimur, qualiter sit possibilis, & qualiter non, declaratur. Non. n. est possibile homini, quòd per naturalem virtutem aīæ suæ, per oculos talem virtutē emittat, quæ non mediāte transmutatione ꝓprij corporis, neq; medij, nocumentū inferre poßit corpori hoīs quod aspicit, maximè cùm secundū opinionem cōiorem videamus intra suscipientes nihil extra mittentes. Non est etiam poßibile homini, quòd per virtutem

Visus transmutans.

naturalem animæ suæ, pro voluntate sua transmutationem faciat, imaginando in oculis suis, quæ mediante transmutatione medij, scilicet aëris, possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem, secundum quod sibi placuerit.

Et quia secundum hoc duos modos prædictos non potest vnus homo alium fascinare: cùm nulli hominum potest inesse talis virtus per naturalem virtutem animæ suæ. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus possent prodire ex naturali aliqua virtute super ad infringendum opera Maleficiorum, quæ virtute Dæmonum fiunt, est plurimum alienum à veritate. Quia etiam secundum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & præfati duo articuli.

Qualiter tamen sit possibilis, licet superius tactus sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere, quòd homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri, moueat ipsum, mediante visu & imaginatione, vel aliqua passione sensibili. Et quia passio sensibilis est cum quadam immutatione corporali, & oculi sunt tenerrimi, propter quod sunt impressionis multùm receptiui: Ideò quandoque contingit, quòd per aliquam passionem interiorem transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impressio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatem nociuam, contingere potest quòd transmutet,

Aspectus vi imaginationis mouet corpus aliquod.

aerem

aerem sibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua, & sic vsq; ad aërem cõtiguum, oculis pueri, qui aspicitur: & ille aër cõtiguus poterit quandoq; in materiam dispositam quàm non dispositam, cui consonat, transmutare oculos ipsius pueri in aliã qualitatem malam, & mediantibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimẽtum huius rei manuductiuum est, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoq; ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc, quod oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium, cooperante ad hæc multùm imaginatione eius, qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur.

Oculi quomodo læsis oculis visis lædantur.

Concordat his quædam glossa super illud Psalm. Qui timẽt te, videbunt me: & Le. dicens, Magna virtus oculis inest: quod in naturalibus apparet. Animal enim visum prodest Itericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel sic, Basiliscus si prior vidit, occidit, si prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Basiliscus videndo occidit hominem, nisi quòd ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenosa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et sic alia & alia pars aëris vsq; ad aërem homini contiguũ, quem

Itericis prodest visum animal.

Basiliscus quomodo occidat visu.

aërem per aspirationem cùm homo attraxerit, intoxicatur & moritur. Prior aūt visus ab homine, vbi homo volens Basiliscum occidere, circummunit se speculis, ex quibus dum Basiliscus inspicit ex reuerberatiōe aër inficitur, & sic vsq; ad Basiliscum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ non moritur, & hîc occultam quandam causam opinari necesse est.

Conclusio præcedentium.

Hæc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt, tantummodò dictis Sanctorū inhærentes, Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præsens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus semper concurrere, & vnum sine altero nihil posse efficere.

Responsio ad superiora argumenta.

I.

II.

De mortuo sanguinē mittente.

Ad argumenta, patet responsio de fascinatione ad primum. Ad secūdum dicitur iuxta Vincen. in Spe. naturali. ca. 13. Quòd vulnus infectum spiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum, transeunte iam interfectore sanguis ebulliēs extra manat, Quia ad præsentiam interfectoris aër inclusus in vulnere, sicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præsentiam commouetur, ex qua commotione sanguis erumpit. Sunt quidā alias causas allegantes, quasi illa ebullitio sanguinis sit eius clamor de terra super homicidam præsentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Cain: ad illud de horrore dicendum, quòd homo transiens prope cadauer hominis occisi horrore concutiatur, licet illud non sentiat: hoc fit ex spiritu quantumcunq; infectionem recipiente, & eam animæ repræsentante. Sed hæc nihil concludunt aduersus

opera

opera Maleficorum, cùm omnia illa naturaliter (vt dictum est) fieri valeant.

Ad tertium, sicut dictum est suprà, Maleficorum ritus deducuntur ad secundum genus superstitionis, quod dicitur Diuinatio: rebus verò superstitiosè vti in obseruantijs quibusdam, reducitur ad tertium genus, ideò argumentum non est simile: demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri poßit, scilicet per Nigromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur sese.q.art.5. III.

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi Maleficijs sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitijs tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quando arguitur, quòd quia occultas rerum virtutes cognoscere non possumus, & Malefici etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute procedendos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, quòd si intenderent superstitiosè rebus naturalibus, vtpotè rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate, & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur: tunc licet absq; expressa Dæmonum inuocatione, licet non absq; tacita ista fieri possent & illicita iudicantur.

Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad Obseruantiam

De obseruantijs vanitatum

vanitatum, vt dictum est, ideò nihil ad propositum super Hæresim Maleficorum fortificatur. Etiam solutio, quòd huic tertio generi quatuor aßignãtur species: quia vel vtitur quis obseruantijs ad scientiam acquirendam: vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum: vel ad suspensiones sacrorum verborum: vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter San. Tho. in titulo illo quæstionis, vbi quærit, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, q. 96. in summa præfata ar. 2. addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorum, cùm hîc locũ habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideò nihil ad propositum.

IIII. *Ex his etiam ad quartum argum. respondetur, quòd quia duplices in his obseruantijs fieri possunt imagines, Nigromanticæ & Astronomicæ: & inter hæc talis est differentia. Quòd in Nigromanticis semper fiunt expreßè inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argu. præfatæ quæstionis. In Astronomicis verò sunt pacta tacita, & ideò nulla inuocatio, nisi fortaßis tacita, puta propter figurarum figurata & characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterum Imagines Nigromanticæ, vel fiunt sub certis constellationibus, ad recipiendum certos influxus & impreßiones corporum cœlestium, etiã certis figuris & characteribus insigniti, vt in annulo, lapide, vel aliqua preciosa materia. Vel fiunt simpliciter absq; obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunq; materia, ẽt vili, ad inferendum maleficia, vbi*

Inter Imagines Nigromãticas & Astronomicas quæ differentia.

& quando

& quando ad aliqua loca reponuntur: & de his effectibus cum suis imaginibus iam sermo est, & non de alijs. Ideò argumentum non facit ad propositum.

Qualiter deniq; certæ imagines superstitiosæ, de quibus tactum est, nullam habent efficaciam, inquantum sunt artificialia solùm, licet fortè materialia in eis cōsiderata, possunt habere efficaciam, & non inquantum haberent naturalem aliquam virtutem ex impreßione corporum cœlestium: Si cui placet Doctorem ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitū imaginibus vti. Imagines verò Maleficarum absq; naturali aptitudine ad effectum fiunt, solummodò autē ex iussu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectum concurrant, in maiorem contumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, malaq; fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & sacratioribus anni temporibus huiusmodi fieri procurant. Imagines vel quoad materialia, vel artificialia, efficaces.

Ad quintum dicendum, quòd Greg. ibi intellexit potestatem gratiæ nō naturæ. Vnde & ibidem subdit. Qui filij Dei potestate sunt, vt Ioan. dicit, quid mirum si signa ex potestate faciunt. V.

Ad vltimum dicendum, quòd similitudo non valet, quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus sensitiuus est actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehensionem animæ humanæ potest commoueri appetitus sensitiuus, cum aliqua immutatione corporali, calorem & frigus, vel etiam vsque ad mortem. Ad exteriora verò VI.

corpora immutando, nulla apprehensio animæ humanæ sufficit, nisi mediante immutatione proprij corporis, sicut de fascinatione dictum est. Vnde & Malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodò auxilio Dæmonum, & ipsi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per spinas, ossa, crines, ligna, ferrum, & huiusmodi, quando intromittunt aut instrumētum aliquod reponunt, vt successiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deindè magis in spirituali tenore Bullæ Apostolicæ inhærendum, considerandum est de origine Maleficorum, & eorum operum multiplicatione, & primò de ipsis Maleficis, secundò de eorum operibus. Vbi notandum, quòd quia ad huiusmodi effectum tria habent concurrere, scilicet, Dæmon, Malefica, & Diuina permissio. 23. quæstio. 1. si per Sortiarias. Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & Dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quod etiam ex alijs elicitur.

Multiplicatio Maleficorum.

Nam attento, quòd hæc hæresis Maleficorum, non solùm differt ab alijs hæresibus in hoc, quòd ipsa per pacta nedum expressa, verumetiam placita ac fœderata, in omnem creatoris ac suarum creaturarum contumeliam & nocumentum insanit: cùm tamen omnes aliæ simplices Hæreses per nullum pactum tacitum vel expressum, cum Dæmonibus initum, licet non absque instinctu satoris omnis inuidiæ erroribus propter difficultatem credendorum assentiunt. Verumetiam differt ab

fert ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc quòd super omnia genera Diuinationum ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à Maleficiendo, seu malè de fide sentiendo sibi vsurpat, vt priùs tactum est.

Maleficæ dictę à malè de fide sentiendo.

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidiæ quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare, seipsos in corpore & anima deuouere, Infantes nondum renatos ipsi maligno offerre, spurcitijs Diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni veritate & figmenta forent dicenda, dummodò Ecclesia à tanta labe infectionis existeret immunis: Cui tamen heu obstat & Apostolicæ Sedis per Bullam determinato, verùm & experientia rerum magistra, quæ nos ex proprijs eorum fassionibus ac flagitijs perpetratis in tantum certificauit, quòd absque dispendio propriæ salutis iam ab eorum Inquisitionibus desistere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideò legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutanda, quod & admittenda, quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur.

Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorum deseruientibus, duo eorum plurima cooperantur, scilicet Incubi & Succubi Dæmones, & infantium

Partitio consequentium.

ſacrilegæ oblationes. Ideò de ipſis ſpecialiter tractabimus: ita tamen, vt primò de ipſis Dæmonibus, ſecundò de ipſis Maleficis, & tertiò de ipſa Diuina promißione mentio habeatur. Et quia Dæmones per intellectum & voluntatem operantur, & potius ſub vna conſtellatione quàm ſub altera, ad hoc, vt ſemen ad prolis procreationem vigoretur: Inquirendum erit de ipſis conſtellationibus à Dæmonibus obſeruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc Hæreſis per comparationem ad Dæmones Incubos & Succubos poßit originaliter multiplicari. Secundò, an ne per comparationem ad corpora cœleſtia, quæ etiam cauſæ ſunt humanorum actuum, eorum opera poſſunt vigorari. Tertiò, an ne per oblationes ſacrilegas infantes Dæmonibus offerentes, poßit ipſa Hæreſis augmentari. Tamen infra ſecundam & tertiam tractabitur ſecunda quæſtio principalis, ſcilicet, de Influentijs corporum cœleſtium, & hoc propter decentem continuationem ſuper opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera ſpecialis, à quibus Dæmonibus huiuſmodi actus exercentur. Tertia ſingularis, quò ad ipſas Maleficas, Dæmonibus ſe ſubijcientibus.

AN PER DAEMONES INCVBOS & Succubos detur hominum procreatio.

QVAESTIO TERTIA.

Ad pri-

AD primum videtur, quòd non sit Catholicum asserere, quòd per Incubos & Succubos Dæmones possint homines procreari: Procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo, in hoc quòd homini mulierem in adiutorium de costa formauit: Quibus & dixit, Crescite & multiplicamini. Genes. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit: Erunt duo in carne vna. Genes. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad Noë: Crescite, & multiplicamini. Genes. 9. In tempore etiam nouæ legis à Christo hæc coniunctio confirmata. Matth. 19. Non legistis, quòd ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.

An Catholicũ sit asserere, per Incubos & Succubos veros homines procreari.

Si dicatur, quòd Dæmones concurrunt, non vt principia naturalia, sed vt artificilia, quando studiosè cooperantur ad naturales conceptus hominum, semen recipiendo, & iterum transfundendo. CONTRA. Quia aut hoc posset Diabolus in omni statu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Non primo modo: quia tunc opus Diaboli esset fortiùs quàm opus Dei, qui quemlibet statum instituit aut confirmauit, puta, continentium & coniugatorũ. Nec secundo modo: quia de hoc nullibi legitur in scripturis, vt ex vno statu & nõ ex altero huiusmodi hominum fieret procreatio.

Præterea procreare hominem est actus viui corporis, sed Dæmones assumptis corporibus nõ dant vitam: quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ est

Dæmones opera vitæ exercere nõ possunt.

actus corporis physici organici potentia vitam habentis. 2. de anima: ergo per huiusmodi assumpta corpora opera vitæ exercere non possunt.

Si dicatur, quòd assumunt corpus, non vt vitam tribuant, sed vt semē naturale retineant, & transfundāt.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, sicut nihil est superfluum, nec ēt in operibus naturæ. Sed cùm Dæmon naturali virtute, qua etiā omnem virtutem corporis excedit, poßit inuisibiliter & semel colligere & iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur, ꝙ non poßit inuisibiliter hoc facere, aut si pōt, alterum erit superfluū. Fortificatur ratio. Nam in libro de causis dicitur, ꝙ virtus intelligentiæ est infinita inferius, quamuis sit finita superius: sed omnia corporalia sunt infra intelligentias. Ergo & infinitate suæ virtutis pōt ea qualitercunq; vult immutare. Sed intelligentiæ sunt Angeli, siue boni, siue mali. Ergo possunt absq; hoc quod corpora assumant, transmutationes in seminib. facere.

Omnia corporalia sunt infra intelligentias.

Præterea à semen recipere ab vno & transfundere in alium fieret per motum localem: Sed Dæmones nō possunt corpora mouere localiter. Probatur. Anima est substantia spiritualis, sicut & Dæmon: sed anima non potest localiter mouere corpus nisi à se viuificatū: Vnde si aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, nisi ab eis viuificatum non possunt. Dictum est autem, & quasi per se notum, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec semen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones nō mouent corpora localiter.

Dæmones corpora non viuificant.

Præterea

Præterea omnis actio est per contractum, vt dicitur primo de generatione. Non videtur autem quòd possit esse aliquis contractus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune. Cùm ergo semen immittere & mouere localiter sit quoddam agere, videtur quòd Dæmones illa facere non possunt.

Præterea Dæmones nõ possunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt sunt cœlestia, ergo nec alia magis distãtia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum sunt simul, secundo Physicorũ, Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cœlestia, essent in cœlo, quod neq; secundum nos, neq; secundum Platonicos habet veritatem.

Sed contrà, August. 3. de trinitate. Dæmones colligũt semina, quæ adhibẽt ad corporales effectus: Hoc autem sine motu locali fieri non potest: ergo Dæmones possunt semina recepta ab aliquibus in alios trãsfundere. Item glossa Strabi super illud Exod. 7. Vocauit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, quòd Dæmones discurrunt per mundum, & colligunt diuersa semina, & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Videatur etiam glossa ibidem super illa verba: Vocauit Pharao. Item Geneseos 6. super illud: Videntes filij Dei filias hominum, &c. glossa duo facit, primò quòd per filios Dei filij Seth intelliguntur, & per filias hominũ, filiæ Cain. Secundò dicit, quòd non est incredibile ab hominibus, sed à quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, huiusmodi homines, id est, Gigantes esse procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super

Dæmones colligũt semina.

Gigantes à Dæmonibus procreati.

Corpora hominum ante diluuium pulchra.

super terram. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

RESPONSIO. Quia de potestate, ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis causa omittere, ideò pio lectori tanquam per se nota relinquuntur, vel ad minus si noscere velit, in scriptis Docto. super 2. sent. d. 5. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim, quòd cuncta opera sua per intellectum & voluntatem Dæmones exequuntur. Item, quòd hæc data naturalia non sunt immutata: Sed iuxta Dionys. 4. cap. de di. no. manserunt integra & splendidissima, quamuis eis vti ad bonum virtutis non valeant.

Dona naturalia Diaboli non sunt mutata.

Dæmones triplici scientia vigent.

Inueniet etiam quantum ad intellectum, quòd triplici acumine scientiæ vigent, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione supernorum spirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impreßiones, ex influentijs corporum cœlestium prædominantes agnoscunt. Vnde & eliciunt, aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios, quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem, reperiet ipsam immobiliter malo inhærere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicentiæ: quòd Deus pro sua gloria eo vtitur cõtra suam voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & voluntate mira operantur, ita quòd non est potestas in terra, quæ eis potest comparari. Iob. 41. Non est super terram potestas, quæ

ſtas, quæ ei valeat cōparari, qui factus eſt, vt neminem timeat. Vbi gloſſa. Et licet neminem timeat, meritis tamen Sanctorum ſubiacet.

Diabolus meritis Sanctorū ſubiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoſcat cogitationes cordium noſtrorum: qualiter etiam poßit trāſmutare corpora adminiculo alterius agentis ſubſtantialiter & accidentaliter: qualiter etiam poßit mouere corpora localiter, immutare etiam ſenſus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum: qualiter etiam poßit immutare hominis intellectum & voluntatem, licet indirectè.

Quæ omnia licet ad præſentem noſtram deſeruient ſpeculationem, volumus tamen ex illis ſolummodò eorum proprietates concludere, vt ad quæſtionis diſcußionem procedatur.

Sunt autem proprietates Theologis aßignatæ, quòd ſunt ſpiritus impuri, licet non immūdi ex natura. Quia in eis ſecundum Dionyſium ineſt furor naturalis, amēs concupiſcentia, fantaſia proterua, intellige quò ad peccata eorum ſpiritualia, ſcilicet, ſuperbiam, inuidiam, & iram. Vnde ſunt humani generis inimici: mente rationales, abſq; tamen diſcurſu intelligentes, in nequitia ſubtiles, nocendi cupidi, ſemper in fraude noui, immutant ſenſus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per ſomnia inquietant, morbos inferunt, tempeſtates concitant, in lucis Angelos ſe transformāt, ſemper infernum ſecum portant, erga Maleficos diuinum cultum ſibi vſurpant, Magicæ artes per eos fiunt, ſuper bonos dominari appetunt, & amplius pro poſſe infeſtant:

Diab. ſpiritus ſunt impuri, ſed non immundi.

infestant: electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocendi habeant modos & artes. 16. q. 2. vtpotè qui conatur à principio ruinæ suæ vnitatem Ecclesiæ rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbilico manet. Iob penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multùm dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ab vmbilico.

Potestas Dæmonis est in lumbis.

Sedes luxuriæ lumbi & vmbilicus.

De Incubis & Succubis.

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis, & Succubis Dæmonibus, dicēdum quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones, homines interdum procreari, in tantum est Catholicum, quòd eius oppositum est asserere, nedum dictis sanctorum, sed & traditioni Sacræ Scripturæ contrarium, quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc quæstionem non quidem quò ad Maleficos, sed quantum ad ipsas operationes Dæmonū, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & sub dubio relinquit. Licet posteà quantum ad processum Sacræ Scripturæ determinat. Nam libro 3. de ciuitat. Dei, cap. 2. dicit: Vtrùm poterit Venus ex concubitu Anchisis Aeneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur, qua quæritur, vtrùm præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est, nimium grandibus & fortibus viris, tunc terra repleta est. Sed libro 5. cap. 23.

Gigantes in S. Scriptura ex Incubis.

cap. 23. quæstionem determinat in hæc verba. Creberrima fama est, multiq́; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus Incubos vocãt) improbis extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse cõcubitum. Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) assiduè hanc immũditiam & tentare & efficere pluries, talesq́ue asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Siluani & Fauni sunt Incubi.

Dusij Dæmones, ab alijs Drusij & Truti siue Druidæ vocantur.

Posteà ibidem determinat secundam quæstionem, videlicet quòd istud Gen. Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominum, id est, Cain, non de Incubis solùm intelligitur. Quòd autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gl. quæ sic dicit, vt priùs tactum est. Nõ est incredibile, nõ ab hominibus, sed ab Angelis, vel quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eius modi homines, id est gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. vt suprà. Ad idem est gloss. Esaiæ 13. vbi Propheta desertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitanda. Ibi, inquit, habitabunt Struthiones, & pilosi ibi saltabunt. Dæmones intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit gloss. Pilosi sunt syluestres homines, hispidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum. & Esa. 34. super illo vbi prophetat desolationem terræ Idumeorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrẽt Dæmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum adinuicem. Et glo. Beati

Pilosi.

Grego.

Grego. ibidem. Qui alio piloſi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Ad idem eſt beatus Iſidorus, lib. 8. cap. vltimo, ſic dicens: Piloſi qui Græcè Paniti, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicũtur ab incubando, hoc eſt, ſtuprando. Sæpè enim improbi exiſtunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos Dæmones Galli Duſios nuncupant, quia aſsiduè hæc peragunt immunditiam. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quem Horatius dixit: Faune Nimpharum fugiẽtium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones. Fauni ficarij.

Inſuper illud Apoſtoli, 1. Cor. 11. Mulier debet habere velamen ſuper caput ſuum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd ſequitur propter Angelos, id eſt, Incubos. Ad idem eſt Beda in Hiſtorijs Anglorum. Item, Guiliel. in lib. de vniuerſo, par. vltima, tractat. 6. multipliciter. Prætereà hoc determinat S. Doctor prima par. q. 25. Et in ſecundo ſcripto diſt. 8. Et Quolibet. 6. q. 10. atq; ſuper Eſaiam cap. 13. & 14. Vnde talia negare, dicit S. Thom. imprudentiæ eſt. Id enim quod multis videtur, non poteſt omninò falſum eſſe, ſecundum Philoſophum, de ſomno & vigilia, in fine, & in 2. Ethicorum. Sileo de hiſtorijs multis & authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos eſſe palàm aſſerunt.

Mulieres volantur propter Incubos.

Cauſa autem quare Dæmones ſe Incubos faciunt vel Succubos, non delectationis eſt cauſa, cùm ſpiritus carnem & oſſa non habeat. Sed hæc eſt potiſsima, vt per luxuriæ vitium, vtriuſq; hominis naturam lædant, corporis

Cur Dęmones Incubi fiant.

poris videlicet & animæ, vt sic ad omnia vitia homines proniores existant. Nec dubium, quin sub certis constellationibus semina vigorare sciunt, sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs, à quibus suum populũ mundum esse voluit, & quibus infideles Hæretici erant, ait Leuit. 18. Ne polluamini in oĩbus his, quibus cõtaminatæ sunt gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo. Dicit gl. super verb. gentes. Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idolatria, quia in his corpus, & anima maculatur, & totus homo, qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Si cui libet intueri historias de Incubis & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam in historijs Anglorum, & Gulielmum Thomam, deniq; Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur. Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

Ad argumenta. Ad primum de naturali propagatione instituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permissione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari, per maleficia, vt suprà patuit. Ita à simili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam. I. De impotentia coëundi per Maleficas.

Sed si quæritur, quare potiùs in actu & super actum venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd

multiplex causa aßignatur à Doctoribus, de quibus inferiùs ab illa parte, vbi de permißione diuina discutitur. Ad præsens sufficit causa, quæ priùs tacta est, scilicet quòd potestas Dæmonis est in lumbis hominū. Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & raròvictoria. Nec valet, vbi dicitur, quòd tunc opus Diaboli esset fortiùs opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, nisi à Deo permissus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

II. Quomodo Incubi procreēt.

Ad secundum: verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitam, quia illa fluit formaliter ab anima, verum est, sed quia materialiter descinditur à semine, & Dæmon Incubus illud committere potest, Deo permittente, per coitum, & non tanquam ab eo descissum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas in prima parte quæst. 51. articu. 3.) vtpotè quòd Dæmon qui est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, sicut etiam aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustinus dicit. 3. de Trinitate.

Succubi fiunt Incubi.

Ex Incubo natus, cuius filius.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit: Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominus, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum, sicut & naturæ: conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est:

hoc

hoc autem potius operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroq; homine, mulieris scilicet & viri, vt in corpore quasi tactum est.

Præterea plura possent Dæmones inuisibiliter, qui tamen non permittuntur, etiamsi vellent exercere visibiliter, permittuntur autem inuisibiliter, vel in exercitium bonorum, vel in correctionem malorum. Posset denique contingere, quòd loco Dæmonis Succubi alter semen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius Dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta quia Dæmon deputatus mulieri, reciperet semen ab altero Dæmone, deputato viro, vt sic vnusquisque circa sibi à principe Dæmoniorũ commissum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in sequenti quæstione patebit, certi Dæmones ex nobilitate naturæ certos actus & spurcitias facere abhorrerent. Vel quòd inuisibiliter loco viri seminis, suum semen, id est, quod Incubus recepit inuisibiliter, se interponendo mulieri, intromittat. Quam interpositionem facere, nõ est contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontrectabiliter se interponere potest, sicut suprà de illo iuuene, qui Idolum desponsauerat, patuit.

Quasdam spurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonum.

III. *Ad tertium. Hoc quod dicitur, quòd virtus Angeli est infinita respectu superiorũ, hoc est, quia eius virtus comprehendi non potest ab inferioribus, quin semper*

superexcedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia suprema in entibus habent virtutes maximè vniuersales. Vnde propter hoc, quod est infinita superius, non potest dici, quòd possit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia sic etiam diceretur infinita inferius sicut superius.

Inter agens & patiens debet esse proportio.

Demùm, quia inter agens & patiens debet esse proportio, nulla potest esse proportio inter substantiam purè spiritualem & corporalem: ideò nec ipsi Dæmones possent in aliquem effectum, nisi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde est, quòd seminibus rerum vtuntur ad effectus producēdos: iuxta Augustinum 3. de Trinitate. Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, nisi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ asseruntur habere virtutes infinitas superius, & non inferius: & daretur sibi ex ordine rerum corporalium & corporū cœlestium, qui secundum se in plures & infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorū. Concluditur, quòd Dæmones, licet absq; hoc, quòd corpora assumant, poßint transmutationes in seminibus facere, hoc nihil arguit contra hoc, qđ hîc intenditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere non possunt, nisi in assumptis corporibus, secundum quod suprà tactum est.

Cur spiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in superiora.

IIII. *Ad quartum, quòd Dæmones non possunt mouere corpora localiter, vnde nec semen, &c. Probaturqúe ibi de anima per similitudinem. Dicendum, quòd aliud est*

loqui

loqui de substantia spirituali ipsius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quòd anima non potest mouere corpus localiter, nisi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualium, ex quo etiam contingit, quòd illud corpus, quod habet mouere etiam per cõtactum, oportet quòd sit proportionatum: Non sic autem est de Dæmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quòd contactus Dæmonis ad corpus seminis, vel cuiuscunque alterius, non est contactus corporalis, sed virtualis, & fit secundum proportionem conuenientem tam mouenti, quàm mobili, ita quòd illud corpus, quod mouetur, non excedit proportionem virtutis Dæmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiam tota terra, vel elementa mundi. Et quare illa excedunt, dicere possumus, vt dicit S. Thomas, in quæstionibus de malo. quæst. 10. de Dæmonibus. Quòd hoc est vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum, sicut secundum naturam ipsarum, ita & secundum motum: Et sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantijs spiritualibus, vt sunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri possunt à substantijs spiritualibus inferioribus, vt sunt Dæmones. Et siquidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant Dæmones non esse ex illis superioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terre-

V.

Contactus Dæmonis est virtualis, nõ corporalis.

Per cōdemnationem motus Dæmonũ alteratus.

ſtri ordini, vt erat Philoſophorum opinio. Vel etiam, ſi contingit ex pœna peccati, vt Theologorum ſententia eſt, tunc à cœleſtibus ſedibus detruſi in hunc aërem, tanquam ad pœnam, non poſſunt ipſum aut terram commouere.

Hæc addita ſunt propter duo argumenta, quæ tacitè ſoluuntur, ſcilicet de corporibus cœleſtibus, quòd illa etiam poſſent mouere, ſi poſſent corpora localiter moue-re, quia ſunt eis magis propinqua, vt etiam vltimum argumentum prætendit. Reſpondetur enim, quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, ſiquidem prima opinio locum habet: Si verò non, ſed ſecunda, tunc iterum non poſſunt mouere, propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ, quæ glebæ.

Eſt ēt ad argumentum, vbi quis obijceret, ꝙ idem eſt motus totius & partis, ſicut totius terræ & glebæ. in 4. phyſic. Vnde ſi Dæmones poſſent mouere partem terræ, poſſent etiam mouere terram: Non valet, vt patet intuēti diſtinctionem. Colligere autem ſemina rerum, & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem, Deo eis permittente, vt de ſe patet.

Filij Seth, dicti filij Dei.

Quod multis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum.

Summariè concludatur, quòd non obſtante, quòd quidam dicunt, Dæmones in aſſumptis corporibus nullo modo poſſe generare, & quòd per filios Dei ſignificentur filij Seth, & non Angeli Incubi, ſicut & per filias hominum, illæ quæ de ſtirpe Cain deſcenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, aſſeritur: & quod multis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum, ſecundum Philoſophum in 6. Ethicorum, & in fine de

ſomno

somno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus attestãtur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones spurcissimi actus Venerei, nõ delectationis, sed infectionis animæ & corporum, quibus succubunt aut incubũt causa exercentur. I.
Secũdò, quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri potest, inquantum semen humanum apponere possunt, in loco conuenienti ventris mulieris, ad materiã proportionatã ibidem præexistentem. A simili, sicut & semina aliarum rerũ colligere possunt ad complendum aliquos effectus. II.
Tertiò, quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione, illud tantùm, quod est motus localis, non aũt ipsa generatio, cuius principiũ nõ est virtus Dæmonis aut corporis, ab eo sumpti: sed virtus illius cuius semen fuit, vnde & genitus non Dæmonis, sed alicuius hoĩs filius est. III.

Et per hæc patet responsio ad argumenta, vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non possent, propter duo. Primò, quòd generatio completur per virtutem formatiuam, quæ est in semine corpore viuo resoluto. Et corpus à Dæmonibus assumptum, quia non est tale, ergo &c, Patet responsio, quia Dæmon virtute seminis formatiuam reponit ad locum debitum, &c. Secundò, si dicatur, quòd semen non habet virtutem generandi, nisi quãdiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare necesse est per magnam distantiã delatam. Est enim responsio, quòd Dæmones possunt aliqua reponere ad conseruationẽ seminis, ne calor vitalis euaporet.

Quomodo semẽ Dæmones integrũ asportent.

euaporet. Vel etiam quia velocißimè mouentur propter victoriam mouentis super rem motam, ideò non poterit euaporari tam faciliter.

A QVIBVS DAEMONIBVS HVIVSmodi, scilicet Incubatus & Succubatus, exercentur.

QVARTA QVAESTIO.

VTrùm Catholicum sit asserere, quòd actus Incuborum & Succuborū Dæmonum conueniant omnibus spiritibus immundis indifferenter & æqualiter. ET VIDETVR *quòd sic: quia oppositum asserere, esset ordinem quendam bonum inter eos affirmare. Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo: Augustinus in libro de Natura boni. Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil est inordinatum, ergo & in malis nihil potest esse inordinatum: Vnde indifferēter huiusmodi actibus habēt insistere. Inde etiam illud: Vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum. Iob. 10.*

Ordo inter Angelos.

Præterea, si non omnes indifferenter his actibus insistunt, hoc eis competit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet nō immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c. ergo competit eis quò ad culpam vel pœnam.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

Tunc

Tunc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his spurcitijs habent insistere. Si hoc non est, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter insistant.

Præterea vbi non est subiectio & obœdientia, ibi oẽs indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obœdientia. Probatur. Quia illa sine cõcordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. Prou. 13. Inter superbos semper sunt iurgia. Inter Dæmones nulla concordia.

Præterea, sicut æqualiter omnes propter culpam, post diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tempus in aëre caliginoso propter officium eorum detinentur. Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

SED CONTRA glossa prima ad Cor. 15. Quamdiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, Dæmones Dæmonibus præsunt. Item Iob 40. dicitur de squamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis & actionis. Squamæ Leuiathan quid.

Incidentaliter quæritur. An à bonis Angelis ipsi Dæmones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequẽdis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus tertio de Trinitate. Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ rationalem, pium & iustum. Et sicut illæ creaturæ super alias influentiam habent, quæ

bent, quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo prælationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis, secundum quod ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appropinquant Deo, propter eius fruitionem, qua Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Ad negligentiam præsidentis pertinet, quæ à subditis malè fiunt.

Et cùm instatur, quòd Dæmones præmissis medijs multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia non subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent, aut si subsunt, tunc cùm ad negligentiam præsidentis pertinere videntur, ea quæ per subditos malè fiunt, videtur quòd in Angelis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinæ sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quæ ex eis elicit, ita & boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo siue homines siue Dæmones.

Ordo inter Dæmones.

RESPONSIO: Catholicum est asserere, quẽdam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam prælationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædam spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia congruunt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

1. Diaboli inter se differunt specie.

Demùm magis in speciali: ex natura quidem. Nam constat, quòd à principio creationis, semper quidem alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant specie:

peciei: Nec duo Angeli vnius speciei existant: communiorem opinionem sequendo, quæ etiam dictis Philosophorũ concordat: & Dionysius, qui ponit 10. ca. Cœlestis Hierarchiæ, in eodem ordine esse primos, medios & vltimos: cui ẽt necessariò oportet assentiri, tum ex immaterialitate eorum, tum etiam ex incorporalitate. Inspiciat qui vult dicta Doctoris in 2. dist. 2. Et quia peccatum naturam non tollit, & Dæmones post casum data naturalia non amiserunt, vt suprà tactum est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones: ideò sicut in natura, sic & in operationibus sunt varij & multiplices.

Congruit ẽt hoc Diuinæ sapientiæ, vt ea quæ ab ipso sint, ordinata sint. Rõ. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et quia Dæmones sunt à Deo deputati ad exercendum hoĩes, & ad puniendũ damnatos. Ideò in exercitijs eorũ ab extra quò ad homines sunt varij & multiplices. II.

Congruit etiam & nequitiæ ipsorum. Quia enim humano generi aduersantur, ideò cùm ordinatè impugnant, ideò magis hominibus nocere æstimant, sicut faciunt. Vnde constat, quòd in spurcitijs nephandissimis non æqualiter insistunt. III. Ordo conuenit nequitiæ Dæmonum.

Quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cùm operatio sequitur naturam rei, vt dictum est, quorumcunque sunt naturæ subordinatæ, oportet etiam quòd operatione sibi inuicem subordinantur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia, actiones & motus eorum subduntur actionibus & motibus

motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictũ est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiã naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitijs peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiusmodi spurcitia plurimùm præter nobilitatem angelicæ naturæ exercentur, cùm etiam in actibus humanis, infimi & fœdissimi actus, in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ & procreationis, reputantur.

Ex omnibus choris Angelorum aliqui ceciderunt.

Demùm cùm de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, quòd illi Dæmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitijs & alijs deputantur & insistunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimùm est aduertendum, quòd licet de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitijs quibuscunque contra naturam, loquendo nõ solùm de Sodomitico, sed etiam de quocunque alio peccato, extra vas debitum perperè agendo, se Incubos & Succubos fecisse. In quo maxima illorum peccaminum enormitas ostenditur, cùm indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent, & verecundum æstimant. Et hoc videtur velle glossa super Ezech. 19. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dæmonum, qui et erubescunt de via tua scelerata: vitium cõtra naturam intelligens: Et intuenti patet, quòd de Dæmonibus oportet auctoritatem intelligere. Nullum enim peccatum tam sæpè Deus reproba morte in multis condemnauit.

Per Palæstinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Dicunt

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, quòd nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari. Quod ex eo patet, quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sæpè irretiti, quibus tēpus Christi, quia vitæ morum disciplina fuit: & ideò illo spreto, vix vnquam siue difficultate per maxima ad hoc scelere continebit.

Anni Christi non superantur à Maleficis.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quò ad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum & idem nomen, scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis alijs vitijs. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dià, quod est duo, & bolus, quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam: Et secundum ethymologiam, licet Græcè interpretatur Diabolus clausus ergastulo, & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantum vellet. Vel Diabolus quasi defluēs: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est, sapiens super sanguinem vel sanguineus, scilicet, super peccata, quæ sitit & procurat triplici scientia, qua viget, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque

Nomina Diabolorum.

Diabolus à Dià & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

que domino: quia pro posse pugnat contra eũ, cui deberet esse subiectus. Vocatur et Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerunt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. Petr. 2. Aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemot, id est bestia, quia facit homines bestiales.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ipse tamen Dæmon fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus, qđ interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Zodomam, & quatuor alijs ciuitatibus. Sicut & Dæmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorũ: quia & Lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaiam Dominus. Visitabo super Leuiathan, serpẽtem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem & Christus in Euangelio expressit. Matth. 6. Non potestis Deo seruire, &c.

Ethymologia Leuiathan.

I. Bonum sine malo inuenitur, sed non contrà.

AD ARGVMENTA. Ad primum: quòd quia bonum potest inuenire sine malo, sed malum nunquam inuenitur sine bono, quia fundatur super creaturam, quæ in se bona est. Et ideò Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati sunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud. Iob. 10.

II. Ad secundum potest dici, quòd Dæmones ad exercitium deputati, non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. Vnde hîc habent ordinem inter se, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici potest, quòd etiam iam omnis ordo in

Hîc Dæmones vtũtur ordine, in Inferno nõ vtentur.

eis cessat, quò ad ipsam beatitudinem consequendam, cùm à tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et dici potest, quòd etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur, & non alij. Sed hic ordo magis erit à Deo quàm ab ipsis, sicut etiam & eorum tormenta.

Ad tertium cùm dicitur, quòd superiores Dæmones, quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis amplius deberent insistere. Respondetur. Quia culpa ordinatur per pœnam, & nõ per naturæ actum, seu operationem, ideò nõ insistunt illis immunditijs propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnã. Et licet omnes sint spiritus impuri & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, inquantum potiora naturalia sunt obtenebrata. III.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur, quòd est concordia inter Dæmones, non amicitiæ sed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iustitiæ repugnant quantum possunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis se adiungant, & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident. IIII.

Dæmonũ concordia est Nequitiæ non Amicitiæ.

Ad quintum licet carceralis mancipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & pòst in inferno, non tamen ex hoc naturalia in eis sunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò sunt nobiliores in natura & potiores in officio, tantò etiam grauiori subiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur. V.

VNDE MVLTIPLICATIO MALEFIciorum operum procedat.

QVAESTIO QVINTA.

Quæstio super influentias corporum cœlestium.

AN possit quoquo modo catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio maleficiorum operum processerit ex influentijs corporum cœlestium, seu superabundanti malitia hominum, & non ex spurcitijs Incuborum, & Succuborum Dæmonum: & videtur quòd ex propria malitia. Nam August. in libro 83. q. dicit, quòd ad hominis voluntatem, causa deprauationis eius redit, siue aliquo, siue nullo suadente deprauata sit. Sed Maleficus deprauatur per peccatum, ergo causa illius non est Diabolus, sed voluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit. quòd quilibet est causa suæ malitiæ. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit, Sed Diabolus non potest liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus non potest esse causa illius, nec cuiuscunque peccati. Prætereà in libro de ecclesiasticis dogmatibus, dicitur: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Quilibet est causa suæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentijs corporum cœlestium possint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani sunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur quòd reducantur in aliqua

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non possunt aßignari, nisi ex motibus cœlestium, qui sunt vniformes, ergo illa corpora sunt talium actionum causæ.

Prætereà, si cœlestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes & vitia causæ, Astrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & alijs humanis actibus: sunt ergo aliquo modo causa.

Prætereà corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos Dæmones ad causandum certa maleficia, ergo à fortiori, in ipsos homines. Assumptũ probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicũtur, infestantur à Dæmonibus plus vno tẽpore quàm alio, quod non facerent, sed potius omni tempore molestarent, nisi ex certis Lunationibus etiam ipsi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiusmodi probatur etiam ex Nigromanticis, qui certas constellationes obseruãt, ad inuocandum Dæmones, quod nõ facerent, nisi scirent, illos Dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos. Exemplum de Lunaticis.

Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones secundum Augustinum in 10. de ciuitate Dei, quibusdam corporibus inferioribus exercentur, scilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & sonis quibusdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœlestia sint virtuosiora quàm corpora inferiora: ideò multò magis actionibus corporum cœlestium. Et iterum amplius Malefici subijciuntur, vt eorum opera ex influentijs illorum corporum, & non ex aßistentia spirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. Reg. capit. Dæmonibus imperant inferiora.

16. vbi Saul vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando David cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat spiritus malus.

SED CONTRA. *Impoßibile est effectũ sine causa sua producere, sed opera Maleficorũ sunt talia, quòd nõ possunt nisi opere Dæmonum fieri, patet ex descriptione operum Maleficorum, ex Isid. lib. 8. Ethi. Malefici dicuntur ob magnitudinem fascinorũ: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & absq; vllo veneni haustu sola vi carminum animas interimũt, &c. Huiusmodi autẽ effectus non possunt ex influentijs corporum cœlestium mediante homine causari.*

Anima mouetur p aliquod extrinsecum.

Præterea Philosophus Ethic. Difficile inquit, quid sit principium operationis in anima, & ostẽdit quod oportet esse aliquod extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquã causam. Incipit enim homo operari quod vult: Incipit autem velle, quia præcõciliatur, si autem præconciliatur propter aliquod consilium procedens, aut ergo est procedere in infinitum, aut oportet ponere aliquod principium extrinsecum, quod primò mouet hominem ad conciliandum: nisi fortè aliquis dicat, quòd hoc est à fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos, quod est absurdum. Principium ergo in bonis ad bona dicit esse Deum, qui non est causa peccati. In malis autẽ, cùm homo incipit agere velle, & conciliari ad peccandum, oportet quòd huius etiam sit aliqua causa extrinseca, & non potest esse alia, nisi Diabolus, præsertim in Maleficis, vt suprà patuit, quia corpus cœleste non põt ad tales actus influere: ergo patet veritas.

Præterea

Prætereà cuius potestati subiacet motiuum, eius potestati subiacet & motus, qui à motiua causatur. Motiuum autem voluntatis est, aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrunq; subiacet potestati Diaboli. Dicit enim August. in libr. 83. q. Serpit hoc malum, scilicet, quod est à Diabolo per omnes aditus sensuales, dat se esse figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, latet ira & in fallacia sermonis, odoribus se subijcit, infundit saporibus & quibusdã nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo videtur quòd in potestate Diaboli est, mouere voluntatem, quæ est directè causa peccati.

Dæmon mouet voluntatē, quæ est causā peccati.

Prætereà, oē quod se habet ad vtrumlibet, indiget aliquo determinãte ad hoc vt exeat in actum. Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet se habet, scil. ad bonũ & malum: ergo ad hoc, quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Maximè autem hoc videtur fieri à Diabolo, præsertim in operibus Maleficorum, cùm eius voluntas est determinata ad malum. Ergo videtur, quòd mala voluntas Diaboli est causa malæ voluntatis, præcipuè in Maleficis. Et potest fortificari ratio, per hoc, quòd sicut bonus Angelus se habet ad bonũ, sic malus Angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iste ad malum. Est enim (dicit Dionysius) lex diuinitatis immobiliter stabilita, vt ima à summis perficiantur.

Mala volũtas Dæmonis est causa malæ voluntatis.

Ima à summis perficiuntur.

RESPONSIO. Quia quæstio quò ad originẽ Maleficorũ operum, fundatur super influentiã luminarium cœlestiũ, ostenditur per reprobationem triũ errorum,

 qui hoc

qui hoc asserere conantur. s. planetariorum, genethliacorum, & fatalium ordinē, ponētium, hoc non esse possibile quò ad primū. Nam si quæritur an ex impreßione luminarium cœlestium causetur in hominibus vitium Maleficorum: tunc ad diuersitatem morum attendendo, & veritatem fidei saluando, oportet sub distinctione differere, videlicet quòd mores hominum à syderib. causari possunt intelligi dupliciter. Aut necessariò & sufficienter, aut dispositiuè & cōtingenter. Si dicatur primo modo, tunc non solùm est falsum, imò hæreticum, eò quòd Christianæ religioni adeò repugnat, quòd etiā veritas fidei in tali errore saluari non potest. Ratio. Dū enim ponit omnia à syderibus necessariò euenire, iam tollit meritum, & per consequens demeritum: Tollit & gratiam, & per consequens gloriam: Tum quia honestas morum per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccātis in sydera refunditur, licentia malefaciendi sine reprehensione cōceditur & homo ad orandum & colendum sydera incuruatur.

Quomodo mores hominum causentur ab astris.

Si autem dicantur mores hominum à dispositionibus syderum variari dispositiuè & contingenter, sic potest habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim est, quòd dispositio corporis variè multùm facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in sex principijs. Vnde & cholerici sunt iracundi, & sanguinei sunt benigni, & melancholici sunt inuidi, flegmatici pigri. Hoc autem non est necessarium: anima enim dominatur suo corpori, & maximè

Sydera contingenter variant mores hominum.

maximè quando eſt adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos manſuetos, & melancholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœleſtium operatur admixtionem & qualitatem complexionis. Hinc eſt, quòd per conſenſus quodammodo operatur ad qualitatem morum, valdè tamen de longinquo, Plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quàm virtus ſyderis.

Quæſtio à S. Auguſtino mota contra Aſtrologos.

Vnde Auguſtinus 5. de ciuitate Dei, in ſolutione cuiuſdam quæſtionis de duobus fratribus, qui ſimul infirmabantur & curabantur, cùm quærebatur vnde hoc eſſet, magis commendat rationem Hypocratis quàm Aſtronomi. Hypocras enim reſpōdit, quòd hoc erat propter ſimilitudinem complexionis. Et Aſtronomus reſpondit, quòd erat propter identitatem conſtellationis. Melius enim reſpōdit Phyſicus, quia cauſam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicēdum, quòd impreſſiones ſyderum aliquo modo diſponunt ad malitiam Maleficorum: ſiquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potiùs ad huiuſmodi nephanda, quàm ad alia opera quæcunque vitioſa ſeu virtuoſa: quæ tamen diſpoſitio non debet dici neceſſaria, proxima & ſufficiens, ſed remota & contingens.

An Regna per aſtra mutētur.

Nec valet, ſi quis obijceret Philoſophum libro de proprietatibus elementorum: vbi dicit, quòd regna vacua facta ſunt, & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, arguendo quaſi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominum, ergo etiam influentiæ luminarium ſuper liberum arbitrium haberent

berent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut Ptolemæus in Almagesti: Sapiens homo dominabitur astris. Quamuis enim coniunctio Iouis, & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, potest ad rixam vel discordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & valdè faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet, si quis obijceret dictum Damasc. libro secundo, capit. sexto, vbi dicit: Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regum. Respondetur enim, quòd etiam sequendo opinionem Damasceni, quæ fuit, vt patet in prædicto libro, contrariæ opinionis viæ Philosophicæ: siue nonnihil per hoc concluditur, quò ad necessitatem actuum humanorum. Opinatur enim Damascenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec est vna de stellis in firmamento positis, vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim, quòd cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra, sed Diuina iussione secundum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus. Prænunciat autem DEVS per tale signum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis, tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitantur Angeli, propter commune bonum,

num, quorum etiam ministerio & generantur & dissoluuntur.

Sed nec Philosophorum opinio obstat, qui dicunt, quòd stella cometa sit impreßio calida & sicca, generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellæ. Partes autem illius vaporis discontinuatæ circa illum globum & longum protensæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ, sunt quasi eius comites: & secundum hanc positionem significat & causat non per se, sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia vt plurimùm diuites nutriuntur calidis & siccis: Ideò illo tempore multi diuites moriuntur: inter quos mors regum & principum est magis notabilis. Et hæc positio nec distat à positione Damasceni, si quis benè considerat, nisi quò ad operationem, & cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & calliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent, causis prædictis.

Opinio Philosophorum de Cometis.

Angeli cooperantur Cometis.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit, quæ vtiq; non ex superis in firmamento positis prosiliȷt, sed operatione Angeli, ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum resoluta fuit.

Stella præcessit mortem S. Doctoris Thomæ.

Vnde videmus, quòd secũdum quamcunq; istarum opinionũ, nullum penitus habent cœli luminaria domi-

nium super liberum arbitrium. Vnde nec consequenter super malitiam & mores hominum.

Cur Astronomi interdum vera prædicūt.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quòd eorum iudicia vt plurimùm super vnā prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniunt. Huius *ratio est: quia enim sua iudicia sumunt ex astris, quæ ēt habēt maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non necessitātem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius gentis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo, ideò &c.* Sed *hoc incidentaliter est tactum.*

II. Contra Genethliacos.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur, est per reprobationem errorum Ge*nethliacorum, &* Deam *fortunæ colētium* Mathema*ticorum.* De *quibus* I*sido. 8.* E*thic. cap. 9.* Genethliaci *dicuntur propter natalium cōsiderationem syderum, qui vulgò* Mathematici *dicuntur,* Fortuna *verò vt ibidem dicit cap. 2. à fortuitis nomen habere dicitur, quasi* De*am quandam, res humanas varijs casibus & fortuitis illudentem.* V*nde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorū, & bonos & ad malos venit.* H*æc* I*sid.* Sed *talem* Deam *credere, aut quòd læsiones in corporibus, & creaturis, quæ ex* Maleficorum *operibus inferuntur, non ab ipsis maleficijs, sed ab ipsa* Dea Fortunæ *prouenirent, sicut est*

Fortunam colunt Mathematici.

Idolatria,

Idolatria, ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri possint, similiter à fide alienum existit: Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet, inspiciat Doctorem Sanctum lib. 3. Summæ fidei contra gentiles. q. 87. & seq. & inueniet plura.

Licet hoc vnicum propter eos, qui fortassis copiam librorum non habent, non videtur obmittendum: quòd quia in homine tria sunt consideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus, & corporis actus, quorum principium à Deo tantùm & immediatè, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam electiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura, Prou. 21. Cor regis, supple quod maiori potentia videtur posse resistere, eò minus alij non possunt, quia in manu Domini, & quocunq; voluerit inclinabit illud. Et Apostolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Tria in homine, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur. 1. Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis, & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. de Diuin. nom. quòd corpora cœlestia sunt causæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia. 2. Intellectus. 3 Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum verò sub An-

Angeli possident intellectum in homine, Deus volūtatem, astra corpus.

gelis, secundum voluntatem autem sub Deo, potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonum, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectione corporali ad ea, quæ influentia luminarium cœli inclinăt, vt & sic, tam voluntas quàm intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Non est autem possibile huiusmodi erroribus, quibus Malefici irretiti sunt ex influentijs luminarium cœli inuolui, licet ad fundendum sanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinētias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari, sicut etiă alia quædam naturalia.

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

Etiam, vt Gulielmus in De vniuerso dicit, quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam, non efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in sanando, & Agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impressione cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt.

III. Fatum improbatur.

Tertia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum esse aliquod vno modo Catholicè asseritur. Alio modo asserere, est omninò Hæreticum. Si enim Fatum æstimetur esse secūdum æstimationem quorundam Gentilium, & ēt quorundam Mathematicorum, qui putabant, quòd ex vi positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morum, ita quòd talis efficeretur necessariò Maleficus, vel virtuosus in moribus, quia talem eum esse causaret vis,

quæ

quæ in dispositione syderum, sub qua talis vel conceptus vel natus esse comprehenderetur. Et istam vim vocauerunt nomine Fati.

Sed quia ista opinio non tantùm est falsa, imò Hæretica & omninò detestanda, propter inconuenientia quæ necessariò sequerētur, vt suprà tactum est circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imò gratiæ & gloriæ, & quòd Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideò Fatum sic omninò refutatur, quia nihil est: Secundum quam acceptionem etiam Gregorius dicit in Homel. Epiphaniæ, Absit à Fidelium cordibus, vt Fatum aliquod esse dicant.

Inconuenientia ex Fato.

Et licet hæc opinio videatur eadem esse cum prima, quæ est Planetariorum, & hoc propter eadem inconuenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen sunt diuersæ quantum inter se diuersificantur vis syderum & influxus generalis septem Planetarum.

Si autem æstimetur, Fatum esse secundum quãdam dispositionem, siue ordinationē causarum secundarum ad producendum effectus diuinitus prouisos. Hoc modo Fatũ verè est aliquid: eò quòd prouidentia Dei per causas medias exequitur suos effectus: In illis videlicet, quæ secundis causis subduntur, licet in alijs non, vt est creatio animarum, glorificatio & gratiæ collatio.

Licet et Angeli ad Gratiæ infusionem cooperari possunt intellectum & voluntatis capacitatē, illuminando & disponendo, & sic quædam ordinatio effectuũ vna & eadem dicitur prouidentia & etiã Fatum. Sic enim conside-

Angeli cooperantur ad gratiæ infusionē.

consideratur vt eſt in Deo, ſic dicitur prouidētia, ſi autem ſecundum quod eſt in cauſis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, ſic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. de conſol. dicit: Fatum eſt rebus mobilibus inhærens diſpoſitio, per quam prouidentia ſuis quæq; nectit ordinibus.

Definitio Fati.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recuſauerunt, propter eos qui illud ad vim poſitionis ſyderum retorquebant. Vnde Aug. c. 5. De Ciuit. Dei dicit: Si propterea quiſquā res humanas Fato tribuit, quia ipſam Dei voluntatem vel poteſtatem Fatum vocat, ſententiam teneat & linguam corrigat.

S. Auguſtini ſententia de Fato.

Patet etiam ex præmiſſis tacita reſponſio ad quæſtionem: An omnia Fato ſubdantur, & an etiam Maleficorum opera illi ſubdantur. Quia ſi Fatum dicitur ordinatio cauſarum ſecundarum ad effectus diuinitus prouiſos, id eſt, vbi Deus diſpoſuit per cauſas ſecundas producere effectus tales: ſic inquantum ſubduntur Fato, id eſt, ſubduntur cauſis ſecundis, ſic à Deo ordinatis, vt ſunt influentiæ corporum cœleſtium. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt eſt creatio rerum, glorificatio ſubſtantialiū, ſpiritualium, et alia huiuſmodi, non ſubdūtur. Et hoc eſt, quod dicit Boëtius vbi ſuprà, ꝙ ea quæ ſunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia non ſubſunt ſecundis cauſis: cùm talia præter curſum communem & ordinem naturæ eueniunt. Ideò nec Fato, ſed cauſis alijs, quoad eorum originem neceſſariò ſubduntur.

Excedentia Fatum.

A Moto-

A Motoribus orbium maleficia non causari.

Consequenter, quòd nec huiusmodi Maleficorum opera possunt oriri, aut causari à substantijs separatis, quæ sunt motores orbium, seu corporũ cœlestium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces: hac ratione moti, quia enim substantiæ illæ separatæ, altioris sunt virtutis animabus nostris, & ab ipsa anima interdum, cùm fuerit in sua imaginatione, ad solam quandam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecum immutatur corpus proprium, interdum etiam alienum seu extrinsecum. Verbi gratia: Aliquis ambulans supra trabem in alto positam cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore, non autem caderet si esset trabes illa posita super terram, vbi casum timere non posset. Item ad solam apprehensionem animæ incalescit corpus, vt in concupiscentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, sicut in timentibus. Potest etiam immutari ad aliquam ægritudinem, puta febrem vel lepram, ex forti imaginatione, & apprehensione ad tales ægritudines: Et sicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad sanitatem vel ægritudinem, & hîc ponit causam etiam fascinationis, de qua superius tactum est.

Substantiæ separatæ sunt motores orbium.

De vi imaginationis.

Imaginatio alieno corpori noxam dãs.

Et quia secundum illam positionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licet non præcisè ad ipsa corpora cœlestia: Ideò vltra illa, quæ ibi tacta sunt, dicamus adhuc, quòd talia sic contingere est impossibile. Quia cùm motores orbium sint substantiæ intelle-

intellectuales & bonæ, non tam secundum naturam, quàm & secundum voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuersi. Illa autẽ creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, vt si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum voluntatem. Ideò nõ potest idem iudicium de ambabus substantijs.

Natura bona creatura, mala secundum voluntatem.

Et quòd non potest esse bona secundum voluntatem, probatur. Nam præstare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrariæ virtuti, non est alicuius intellectus benè dispositi: talia autem fiũt in huiusmodi operationibus Maleficorũ: Fiunt enim, vt in secunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorũ & iumẽtorum occisiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus Malefici à malefaciendo vocantur. Non est ergo benè disposita secundum virtutem talis intellectualis natura, cuius auxilio huiusmodi artes Maleficarum innituntur: licet sit bona secundum naturam, quia habet esse, & illud omnia appetũt, vt cuilibet intuenti patet. Item non est intellectus benè dispositi, familiarem esse sceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibusdam virtuosis. Huius autẽ operibus Maleficorum vtuntur homines scelerati, quia à fructibus eorum cognoscuntur.

Non est intellectus benè dispositi, familiarem esse sceleratis.

Auxilio autem substantiarum, orbes mouentium, in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licet corrumpatur per accidens sæpè: ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa Maleficarum.

Motores orbium inclinant semper ad bona.

Præterea intellectus benè dispositi, est reducere homines

mines in ea quæ sunt homini propria bona, quæ quidem sunt bona rationis, abducere ergo ab istis, & pertrahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectũ in bonis rationis, quæ sunt scientiæ & virtutes, sed in quibusdã minimis, vt sunt deprehẽsiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo non est à substantijs separatis, sed ab aliqua virtute non benè disposita secundum virtutem.

Maleficia inuertũt propria hominis.

Prætereà non est benè dispositus secundum intellectum, qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus Maleficorum: Nam vt patebit in executione, harum fidem abnegant, innocentes pueros occidunt. Substantiæ enim separatæ, quæ sunt orbium motores, propter suam bonitatem non his maleficijs auxilium præstant.

Concludendo ergo quòd huiusmodi artes, sicut non possunt à corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cùm necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non potest esse bona secundum voluntatem, licet sit bona secundũ naturam, & huiusmodi creaturæ sint ipsi Dæmones: relinquitur quòd eorum virtute huiusmodi fiant.

Nisi fortaßis adhuc obstat friuola æstimatio, quòd ex hominũ malitia concurrente super Maleficorum verba comminatoria, & imagines repositas ad certũ locum, virtute quadam stellarum sequerẽtur. Vt verbi gratia: Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponendo.

De malitia hominum per verba vel res efficaci.

nendo, faciam te cæcam, aut claudam, & hoc eueniret. Tunc ideò eueniret, quòd talis à sua natiuitate ex virtute stellarum sortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & essent instructi per disciplinam ad proferẽdum, adhuc tamen efficaces in huiusmodi operibus esse non possent. Ad quæ singula respondendo declarabitur. Primò,
I. quòd ex malitia hominum huiusmodi effectus causari
II. non possunt. Secundò, quòd nec ex vocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque constellatione, etiam ad quascunque imagines.

Ex malitia humana Maleficia non oriuntur.

DE primo, quòd non ex malitia quantumcunque humana poßint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, inquantum ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia. Vel sit Actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiam ponitur peccatum in Spiritum Sanctum, nunquam potest circa ipsum maleficiũ tantum efficere, quòd talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque aßistentia alicuius altioris virtutis proueniant, quod declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Malitia habitualis.

Actualis.

Nam hoc, quod non potest homo efficere absque malitia, puta per sua naturalia imminuta, minùs potest per ipsa na-

ipsa naturalia iam diminuta. Patet, cùm iam sit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commissa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nā Dionysius 4. cap. de Diuin. nomin. dicit: Malum est effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noscens malum, operatur illud, quod si operatur, ex defectu operatur.

Nemo qui nouit malum, operatur illud.

RESPONDEO sic: Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui est inclinatio ad culpam, ergo per culpam à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obstatur, si dicatur de fascinatione, quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius vetulæ, malitiosè puerum aspicientis, vnde puer immutatur & fascinatur. Quia sicut suprà tactum est, hoc tantummodò contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem. Hîc autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum, ac etiam elementorum ad grandinis immutationes. Si quis velit latiùs intelligere, inspiciet Doctorem sanctū in quæstionibus de malo: Vtrùm peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Fascinatio.

Ex parte denique effectuū maleficalium declaratur, Nam ex effectibus deuenitur in cognitionē causæ. Vnde sicut illi effectus, quò ad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creatæ nobis ignotæ, licet non sint propriè miracula, sicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ: qualia se-

Quomodo Maleficiales effectus sint miracula.

cundum potestatem operatur ille, qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus: Secundum quam acceptionem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna solus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculosi, inquantum fiunt ab aliqua causa nobis ignota, & præter ordinē naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, quòd virtus corporalis hominis ad huiusmodi opera causanda non se extendere potest, quæ semper hoc habet, vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absq; admiratione.

Et quòd effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, inquantum notitiam humanam excedunt, patet ex seipsis, cùm naturaliter nō fiunt. Patet, & per omnes Doctores, præsertim Augu. in lib. 83. q. vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis, quæ fiunt per seruos Dei. Et iterum in eodem dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Quæ omnia sic declarantur. Nam iustitia diuina est in toto vniuerso, sicut lex publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuslibet in virtuoso se habet, vt virtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate. Ideò boni Christiani inquantum per diuinam iustitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iustitiam. Magus autem quia operatur ex pacto inito cum Dæmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui sua naturali virtute potest facere aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem

Christianorū miracula quo modo fiant. Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate.

creaturæ

creaturæ nobis ignotæ, & erit miraculum quò ad nos, sed non simpliciter, quia non potest operari præter ordinē totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim solus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ: sicut inuocando nomen Christi, vel exhibendo aliqua sacramenta. Si cui placet, inspiciat S. Thomam in prima parte quæstionum, 111. art. 4. Potest etiam attendere ea quæ in 2. parte operis, cap. 6. deducentur inferius.

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute stellarum Maleficia fiant.

D*Emùm quòd nec ex vocibus quorumcunq; hominum, concurrente quacunque constellatione, super quascunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius dispositionis est, quòd eius cognitio ex rebus causatur: cùm intelligentem necesse sit Phantasmata speculari: Nō est eius conditio, quòd ex sua conceptione seu intellectuali operatione intrinseca, vbi illam solam per verba exprimeret, res ab extra habeat causare: aut quòd conceptio intellectus expressa per verba haberent corpora immutare. Tales enim homines, qui talem haberent virtutem, nòn essent nobiscum vnius speciei, sed æquiuocè dicerentur homines.*

Necesse est intelligentem Phantasmata speculari.

Præterea si dicatur, quòd illa efficiūt per verba, concurrente virtute stellarum à natiuitate: Vnde cōtingit

quòd præ cæteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadem, non possent aliquam transmutationem efficere, quia virtus stellarum à natiuitate eis non deseruit. Patet ex præcedentibus illa esse falsa, ex reprobatione trium erroru͂, Planetariorum, Genethliacorum, & Fatalem ordinem ponentium.

Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectu͂.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœlestia no͂ possunt imprimere intellectum, nec e͂t eoru͂ motores, nisi per se, absq; motione corporum cœlestium intellectum velle͂t illuminare: & hoc solummodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, sed obumbratur, quod non est officium bonorum spirituum, sed malorum. Ideò patet, quòd si verba eorum aliquid efficiunt: hoc non est vigore alicuius corporis cœlestis, sed aßistentia alicuius virtutis intellectiuæ: quæ etiam & si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum voluntatem, inquantum semper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon vt suprà ostensum est.

Imagines constellatiuæ.

Et quòd nec per imagines poßint talia efficere, quasi corpora cœlestia super ipsas aliquid influerent: quia huiusmodi imagines, quantumcunq; characteribus & figuris sunt insignitæ, sunt effectus hominis operantis per artem. Cœlestia autem corpora effectus causant naturales: cuiusmodi non sunt effectus Maleficorum, qui dicuntur Maleficales, vtpotè in malum creaturarum, præter consuetum ordinem naturæ prosilientes, vnde nihil ad propositum.

Præterea

Præterea supra ostensum est etiã, quòd duplices sunt imagines, Astrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendũ, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines sunt omninò alterius, cùm semper ad nocumentũ creaturarũ, & ex Dæmonũ iussu, ad aliquem locũ occultè reponuntur, vt desuper ambulãtes, aut dormientes lædãtur, vt ipsæ Maleficæ fatentur: Vnde & ab ipsis Dæmonib. efficiunt quicq̃d causant, et non ex corporũ cœlestium influẽtijs. Differentia imaginum Astrologicarũ, Magicarum, & Maleficarũ.

AD ARGVMENTA. Ad primum dictum Augustini est intelligendũ, quòd causa deprauationis homini redit ab hominis voluntate, sicut ad causam effectum perficientem, quæ propriè dicitur esse causa. Non sic aũt est causa effectum permittentem, vel disponentem, vel consiliantem, aut præcipientem, quibus modis scilicet cõciliatiuè, dispositiuè, & præceptiuè, Diabolus dicitur causa peccati & deprauationis: Deus autem solummodò permißione, qui mala permittit propter bona. Iuxta August. in Ench. Diabolus autẽ disponit interius suggerendo, persuadet interius & exterius acrius stimulando. Præcipit autem his qui ei se totaliter subdiderunt, vt sunt Malefici, quibus non est opus interius instigari, sed tantùm exterius &c. I. Causæ deprauationis hominis.

Et per hoc etiã ad secundum, quòd quilibet est causa suæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes patet eadem responsio, quia licet repugnat libero arbitrio, moueri per modum præcipientis, non autem per modum disponentis. II.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia dispositiuè III.

tiuè possunt causari ab influētijs corporum cœlestium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs subiacere non possunt.

IIII. Ad quartum idem patet, quia sunt causæ humanorum actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitus adinuenta.

V. Ad quintum, quòd motores orbium poßint imprimere in animas, si intelligatur immediatè, sic imprimunt illuminandum ad bonum & non ad Malefica, vt suprà tactum est. Si autē intelligatur mediante, tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimūt indirectè & dispositiuè.

VI. Cur Dęmones ad decrimenta Lunæ homines vexent.

Ad sextum, hoc quòd Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant, contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò quia non possent operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt suprà dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectum inducendos, & quia cerebrum est humidißimum omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè subijcitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundum certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasiam, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum.

Cerebrum maximè ad Lunā mouetur.

Ad aliud, quòd Dæmones aduocati in certis constellationibus

lationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credunt aliquod numen esse in stellis. Secundò, quia considerant, secundum aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur.

Cur vocati Dęmones in certis constellationibus adueniant.

Ad tertium, quòd sicut dicit August. 36. de ciuit. Dei. Per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum & instrumentorum musicorum Dæmones alliciuntur, non vt animalia cibis, sed & spiritus signis, inquantum scilicet hæc eis exhibentur in signum Diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

Quomodo Dęmones alliciantur carminibus, Musica, herbis.

Tamen quia sæpè obijcitur, quòd Dæmones possunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominũ: vt in argumento allegatur de Saul per harmoniam cytharæ: Vnde nituntur defendere, quòd aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absq; auxilio Dæmonum, tãtummodò ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quàm in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum, quòd herbæ vel harmoniæ nõ possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem, qua Diabolus poßit hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis: possunt tamen illam vexationem mitigare, & ita parua posset esse vexatio illa, quod possent eam penitus excludere: sed hoc facerent non agẽdo in ipsum

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmonem, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorē in materiam dispositam, quàm non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. de anima. Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Puta Diabolus potest vexare intensius paßione melancholica hominem dispositum ad illam, quam hominem contrariæ dispositionis.

Dæmon est limitatæ virtutis.

Certum est autem, herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionē corporis, & ex consequenti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cùm quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de alijs. Hoc etiam patet de Harmonijs per Philosop. 8. polit. vbi vult, quòd diuersæ harmoniæ habent prouocare diuersas paßiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius in Musica sua, & author de ortu scientiarum, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus sit vexatio debilior.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmoniæ poßint in homine dispositionem aliquam causare, propter quam homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus mouendo solùm

motu

motu locali vapori & ipso spiritus inordinato motu posset hominem multùm vexare. Herbæ autem vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quam prohibetur Dæmon prædictam commotionem facere. Contingit tamen quandoq;, quòd Diabolo non permittitur hominem vexare, nisi vexatione ita parua, q per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, q illa vexatio totaliter amoueretur, verbi gratia. Diabolus quandoq; posset hominẽ vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent causare dilatationem & diffusionem spirituũ, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoueretur illa tristitia.

Quòd autem August. libr. 2. de doctrina Christiana, cõdemnat ligaturas & quædam alia, de quibus ibi diffusius scribit, hoc attribuens arti magicæ, hoc est quantum ad illud, quod non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quòd dicit sic. Ad hoc genus pertinẽt omnes ligaturæ atq; remedia, quæ Medicorum condemnat disciplina. In quo satis patet, quòd illa cõdemnat quantum ad vsum, respectu cuius non habent aliquam efficaciam ex sua naturali virtute. De Ligaturis.

Quantum autem ad illud quod 1. Regum cap. 6. habetur: Quòd Saul, qui vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quòd benè verum est, quòd per tactum cytharæ, virtute na- De Saule sono cytharæ mitigato.

turali illius harmoniæ, alleuiabatur aliquantulum afflictio Saulis, inquantum illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod satis expressè dicitur in glossa, vbi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus, diuersorum sonorum rationabilis, moderatusq; concentus. Vnitatem essentiæ significat, quæ varijs modis quotidiè resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tanta esset vis in cythara, sed in signo crucis, qui in ligno crucis, & cordarum extensione, id est, venarum gerebatur, quæ iam tunc Dæmones effugebat.

Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonem abegit.

Cythara est signum crucis.

QVO AD IPSAS MALEFICAS, Dæmonibus se subijcientibus.

QVAESTIO SEXTA.

PRO tertia & annexa difficultate, quò ad ipsas Maleficas Dæmonibus se subijcientibus, plura super modum aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò ex parte temporis & loci, an potius in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò an visibiliter quò ad circumstantias se agitat. Ex parte mulierum, an tantummodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur, à Dæmonibus frequentan-

Difficultates in quæstione de Succubis.

quentantur. Secundò an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus offeruntur. Tertiò an remissior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cùm non sit respondendum, eò quòd tantummodò generalitati studemus, & in secunda parte operis illa singula per eorum opera explanantur: vt patebit in quarto capitulo, vbi de singulis modis fiet mentio. Ideò ad secundum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur amplius quàm in viris. Et erit quæstio prima generalis, quò ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiosæ, & Maleficæ. Tertia singularis quò ad ipsas obstetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Cur magis fœminæ superstitiosæ reperiantur.

QVò ad primum, cur in sexu tam fragili mulierum, maior multitudo Maleficarum reperitur quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumēta deducere non expedit, cùm ipsa experiētia, præter verborum & fide dignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo, in quo Deus semper magna fecit, fortia vt confunderet, quòd diuersæ à diuersis super hæc assignātur rationes. Semper tamen in principali concordantes. Vnde & pro mulierum admonitione ipsa materia benè est prædicabilis, affectantq; audire, vt experientia sæpè docuit, dummodò discretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationē tradunt. Dicunt enim

Tria, quæ medium in malitia tenere nesciũt: Lingua, Ecclesiasticus & Fœmina.

enim tria esse in rerum natura, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina, quæ mediũ in bonitate aut malitia tenere nesciunt, sed vbi limites suæ conditionis excedunt, ibi quendam apicem & supremum gradum in bonitate aut malitia vendicant. In bonitate quidem quando à bono reguntur spiritu, vnde & optima sunt. In malitia verò, quando à malo spiritu reguntur, vnde & pessima efficiuntur.

Linguæ bonitas.

De lingua enim patet, cùm eius ministerio plurima regna fidei Christianæ sunt subiugatæ, vnde & Apostolis Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in alijs sapientibus Prædicatoribus quotidiè lingua canum, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud: Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

Prædicatores habẽt linguas canum.

S. Dominicus per canem figuratus.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsq; ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregib. ouium Christi.

Patet & ex quotidiana experientia, quòd vnius viri prudẽtis lingua interdum infinitorum hominum strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commendationem Salo. Prouerb. 10. plura cecinit. In labijs sapientis inuenitur sapientia. Et iterum: Argẽtum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur, quia hominis est præparare animum, & Deum gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De mala

De mala verò lingua inuenies Ecclesiast. 28. Lingua tertia multos cõmouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorũ effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquitur.

Malitia linguæ.

Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroq; sexu. Chrysostomus super illud: Eiecit vendentes & emẽtes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuga. Et beatus Bernardus, homilia 23. super Canti. loquens de clericis dicit: Si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur forâs, & aresceret, si violentus inimicus, absconderẽt se forsitan ab eo boni. Nũc verò quomodo abijcient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, & omnes quæ sua sunt, quærunt.

A sacerdotio omne bonum & omne malum egreditur.

Clericus negociator quasi pestis fugiendus.

Et alibi. Nostri Prælati facti sunt Pilati, nostri pastores facti sunt tonsores. Et loquitur etiam de Prælatis religiosorum, qui onera grauia inferioribus imponunt, digito autem suo minimo non tangerent. Et Grego. in pasto. dicit: Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet, delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit B. Augustinus ad Vincentium Donatistam:

Prælati facti Pilati: Pastores facti tonsores.

Pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

natistam: Simpliciter fateor charitati vestræ coram domino Deo nostro, qui testis est super animam meam ex quo Deo seruire cœpi, quātum difficilè expertus sum, peiores, sicut & meliores non posse inueniri, quàm qui in monasterijs defecerunt aut profecerunt.

De malitia mulierum.

De mulierum verò malitia disseritur Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequūtur & præcedunt ibidem de muliere nequam, concludit. Breuis est omnis malitia super malitiam mulieris. Hinc Chrysost. super Matthæum 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tētatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ bono colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatum est, cùm oportet tenere, iam verò tormentum necessarium est, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq. 2. Rhetoricæ dicit: Viros ad vnumquodq; Maleficium singula, id est, plures cupiditates impellunt, mulieres ad oīa Maleficia cupiditas vna ducit: Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est auaritia. Et Seneca in suis Tragœd. Aut amat aut odit mulier, nihil tertiū dedisse est: flere fœminam est mendacium. Duo genera lachrymarū habentur in oculis fœminarū, veri doloris vnum, insidiarū aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

Mulier necessarium malū, naturalis tentatio, &c.

Muliebrium vitiorum fundamentum est auaritia.

De bonis mulieribus.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatifi-

beatificasse viros leguntur, & saluasse gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith, Delbora, & Hester. Hinc Apost. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Ideò Eccles. 26. dicitur: Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et Prou. vlt. de muliere forti.

Quæ omnia etiam in Nouo Testamento in fœminis claruerũt, vt in virginibus, & alijs sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idolatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincen. in spe. histor. lib. 26. cap. 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Francorum per Clotildem virginem, & Clodoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet. Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inueni amariorẽ morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia. Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmõ quærit corrumpere fidem, ideò potius eas aggreditur. Vnde & Eccles. 19. Qui citò credit, leuius est corde, & minorabitur. Secũda causa est, quia natura propter fluxibilitatem complexionis faciloris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per

per impreßionem separatorum spirituum: qua complexione etiam, cùm benè vtuntur, multæ bonæ sunt, cùm malæ, peiores sunt.

Mulieres sunt incontinentes linguæ.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam: & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt, seq; occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde Ecclesiast. vt suprà: Cōmorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Sunt & tertij alias rationes aßignantes, quas prædicatores cautè debent proponere: & dicere quòd licet in veteri testamento, scripturæ vt plurimùm mala loquantur de mulieribus, & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius, tamen & pòst in nouo testamento, propter mutationem nominis, vt Eua in Aue. (vt ait Hieron.) Totum quod intulit maledictio Euæ, totum abstulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda.

Eua in Aue.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus quàm in viris inuenitur, vt ipsa experientia docet, curiosius causam inuestigando, vltra præmissa dicere possumus, quòd in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis cùm sint defectuosæ, nō mirum, si plura maleficia in eos quos æmulantur fieri, pcurant.

Quantum enim ad intellectū, seu ad intelligendum spiritualia, alterius videntur esse speciei à viris, cui au-

ctorita

ctoritas & ratio cum varijs scripturæ exemplis alludit. Terentius ait: Mulieres fermè vt pueri leui sententia sunt. Et Lactantius. 3. Institutionum. Nunquam aliquam mulierem philosophiam sciuisse nisi Temesten. Et Prouerb. 11. quasi describens mulierem dicit: Est circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valent intelligendo bona quàm viri.

Ratio naturalis est, quia plus carnalis viro existit, vt patet in multis carnalibus spurcitijs: Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de costa curua formata fuit, id est, de costa pectoris, quæ est torta, & quasi contraria viro. Ex quo defectu etiā procedit, quòd cùm sit animal imperfectum semper decipit. Nam dicit Cato: Instruit insidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud: Dum fœmina plorat, virum decipere laborat. Patet in vxore Samsonis, quæ multùm infestans eum, ad declarandum sibi problema propositum sodalibus, ab eo expositum eis reuelauit, & sic decepit. Patet in prima muliere, quòd ex natura minorē habet fidem, cùm dixit serpenti interrogāti, quare non ederent de omni ligno paradisi. Respondit de omni, &c. ne fortè moriamur: in quo ostēdit se dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Ethymologia nominis demonstrat. Dicitur enim Fœmina à Fe, et minus: quia semper minorem habet & seruat fidem: Et hoc ex natura, quò ad fidelitatem: licet ex gratia & natura fides in beatissima virgine nūquam defecerat, cùm tamen in omnibus viris defecisset tempore Passionis Christi.

Ex forma costæ mulier cōtraria viro.

Eua non credidit Deo, quia dixit Fortè.

Fœmina dicta à Fe & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citius in fide du-

bitat, etiam citiùs fidem abnegat, quod est fundamentum in Maleficis.

Mulieris procliuitas ad odia.

Quantum deniq; ad aliam potentiam animæ, scilicet voluntatem ex natura, cùm odit aliquẽ, quem prius amauit, tunc æstuat per iram, & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa. Eccles. 25. Nõ est ira super iram mulieris. Et Senec. Trag. 8.

Nulla vis flammæ, tumidiq; venti
Tanta neç teli metuenda torti,
Quanta cùm coniunx viduata tædis
Ardet & odit.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus cõsentire adulterij. Gen. 30. Et reuera, potissima cā deseruiens in augmentum Maleficarum, est dolorosum duellum inter maritores & non maritatas fœminas & viros: imò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris? Vides enim in Genesi quãta fuit impatientia & inuidia Saræ ad Hagar, postq̃ concepit. Gen. 21. Quanta Rachel ad Liã propter filios, quos nõ habebat Rachel. Gen. 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Reg. 1. Quanta Mariæ ad Moysen. Num. 12. Vnde murmurauit & detraxit Moysi, propter q̃ & lepra percussa. Quãta Marthæ ad Magdalenã, ipsa sedente, & Martha ministrante. Luc. 10. Vnde & Eccles. 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur: quasi dicat, non est tractandum cum ea, quia semper æmulatio, id est, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitãtur, quantò magis aduersus viros.

Æmulatio & impatientia mulierum.

Quare

Quare etiã, vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorum, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius. Et quomodo vxor obstat felicitati? Et ille. Mariti hoc omnes sciunt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si ducenda esset vxor. Respondit. Si non capies, solitudo arbitrans excipiet hinc generis interius, hinc hæres alienus. Sed si ceperis, illa perpetua solicitudo, conquestus querularum, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, successor alieni matrimonij, incertus liberorum euētus: Hæc dixit, vt expertus. Nam vt ait Hieron. contra Iouinianum. Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia sustinens, non potuit tamen ab earum contumelijs, clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis querulantibus contra eum, ipse domum egressus, vt earum molestias euitaret, cùm ante domum sederet, proiecerunt illæ mulieres super eum aquam immũdam: Super quo ipse non perturbatus, quia Philosophus, ait, Sciebam quòd post tonitrua pluuiæ sequerentur.

Felix per se, felicissimus si cœlebs.

Sine vxore solitudo, cum vxore solicitudo.

Et de quodam legitur, cuius vxor submersa erat in fluuio, quòd cùm quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus causam: cùm res graues descendant infrà & non suprà, quare quæreret contra aquã. Respõdit: Mulier ista in vita semper fuit contraria dictis & factis siue mandatis meis, ideò quæro contrario modo, si fortè et mortua cõtrariam voluntatem vltra consuetum tenuisset.

De vxore submersa quæsita aduerso flumine.

Et quidam sicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei facilius incurrunt: ita ex secundo, scilicet inordinatis affectiõibus & passionibus, varias vindictas quærunt, excogitant, & infligunt, siue per Maleficia, siue alijs quibuscunq; modis. Vnde non mirum tantã multitudinem Maleficarũ in hoc genere existere.

Mulieres sunt vindicabiles.

Quantum insuper defectum in memoratiua potentia, cùm hoc sit in eis ex natura vitium, nolle regi, sed suos sequi impetus, sine quacunq; pietate: ad hoc studet, & cuncta memoria disponit. Vnde Theophrastus: Si totam domum ei commiseris seruiendum, & si aliquid tuo arbitrio reseruaueris etiam minimũ, vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit & iurgia concitet: nisi citò consulueris, parat venena, aruspices & ariolos consulit: ecce maleficia.

Natura sunt mulieres immorigeræ.

Sed quale sit dominium mulierum, audi Tullium in paradoxa. Nunquid ille liber est, cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum nõ modò seruum, sed nequissimum seruorum appellandum puto, licet amplissima familia natus sit. Vnde & Seneca in persona furiosæ Medeæ: Quid ammodo cessas, sequere felicẽ impetum, pars ista vltionis qua gaudes quota est? &c. Vbi multa ponit, ostendens, quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus quæ vel ob amorem, vel dolorem, quia vindictas facere non potuerunt, seipsas occiderunt.

De Hynecacratia iudicium Ciceronis.

Sicut & de Laodice narrat Hieronymus super Danielem:

nielem: quæ existẽs vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Beronicem, quam etiam habebat vxorem, Beronicem & filiam eius ex dicto Antiocho prius fecit occidi, & pòst seipsam veneno occidit. Vnde? Quia nõ vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysost. nõ immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, siue illa pauper sit, siue diues. Si enim vxor diuitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoq; ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes despicit passim & ad omnẽ audaciam spiritu superbiæ inflammatur.

De Laodice & Beronice reginis Syriæ.

Aut blanditijs aut importunitate instigãt viros mulieres.

Quæramus, inuenimus ferè, omnia mundi Regna propter mulieres fuisse euersa. Primum enim quòd fuit regnum felix, scilicet Troiæ, propter raptum vnius fœminæ, scilicet Helenæ, destructum est multis millibus Græcorum occisis. Regnum Iudæorum multa mala & exterminia habuit propter pessimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginam in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipsa regnaret: sed vtraq; occisa. Regnum Romanorum multa mala sustinuit propter Cleopatram reginam Aegypti, pessimã mulierem. Et sic de alijs. Vnde non mirum, si mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres euersa.

Demùm inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria: vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cum Catone Vticen. dicere possimus. Si absque fœmina possit esse mundus, conuersatio nostra non

Mundus sine mulierib., esset conuersatio Deorum.

non esset absq; Dijs. Cùm reuera, si mulierum nō essent nequitiæ, etiam tacendo de maleficijs, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Chimæram mulierem esse nescis, sed scire debes, quòd monstrum illud triforme, insigni venustetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere: Quòd aspectus eius pulcher, tactus fœtidus, conseruatio mortifera.

Mulierem esse Chimæram.

Audiamus, & aliam proprietatem per vocem. Nam sicut est mendax in natura, sic & in loquela, nam pungit & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarum aßimilatur, quæ dulci melodia transeuntes attrahunt, & tamen occidunt. Occidunt quidem, quia ex marsupio euacuant, vires auferūt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hæc loquens placet delectatio: & pungit delictum, flos veneris rosa est, quia sub eius purpura multi latitant aculei. Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius, id est, locutio nouißima eius amara quasi absynthium.

Voces fœminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius incessu, statu & habitu, ibi est vanitas vanitatum. Non est homo in mundo, qui tantum studeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, suis vanitatibus studet hominibus placere. De quo exemplum in vita Pelagiæ, quando dedita mundo discurrebat per Antiochiam ornata nimis: quam Sanctus pater, Nonius nomine, videns, flere cepit, & dixit socijs: quòd toto tempore vitæ suæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, & cætera.

De incessu & habitu muliercularum.

Vt vir Deo, sic mulier hominibus vult placere.

De S. Pelagia.

tera quæ demùm orationibus eius conuersa est.

Hæc est de qua Eccl. 7. & de qua iam Ecclesia lamentatur, propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus est venatorũ, sagena cor eius, vincula sunt manus eius: qui placet Deo, fugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab ea. Amarior est morte, id est, Diabolo: Apocal. 6. Nomen illi mors: Nam licet Diabolus duxit Euam ad peccandum, Eua tamen seduxit Adam. Et sicut peccatum Euæ non induxisset nobis mortem animæ & corporis, nisi subsequuta fuisset culpa in Adam, ad quã induxit Eua, & non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Euę peccatum nõ induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset.

Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tantùm corpus, sed peccatum à muliere inchoatum occidit animam, priuando gratiam, & corpus similiter in pœnam peccati.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis, est inimicus manifestus & terribilis, sed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculosior laqueus iam non dicitur venatorum, sed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non solùm per carnalia desideria, eas videndo, audiendo: cùm earum facies sit ventus vrẽs, & vox serpẽtis sibilus. Iuxta Bern. Verùm etiam innumeros maleficiẽdo homines, & iumẽta. Sagena dicitur cor eius, i. inscrutabilis malitia, quæ in cordibus earum regnat. Et manus sunt vincula ad detinẽdum, vbi manum ad maleficiendum creaturam apponunt, tunc Diabolo cooperante, hoc efficiunt quod prætendunt.

Mulierum facies est ventus vrens.

Sagena cor mulierum, manus sunt vincula.

Concludamus. Omnia per carnalem concupiscentiam, quæ quia in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo, Tria sunt insatiabilia, &c. & quartum quod nũquam dicit, Sufficit, scilicet os vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, causa explendæ libidinis, se agitant. Plura hæc deduci possent, sed intelligentibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur infectæ hæresi Maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & consequenter hæresis dicenda est non Maleficorum, sed Maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsq; in præsens sic præseruat: in quo vtiq; cùm pro nobis nasci, & pati voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Quatuor insatiabilia.

Dicendum hæresis Maleficarum non Maleficorum.

Priuilegium viri à Maleficio.

CVIVSMODI MVLIERES PRAE CAETERIS inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ & maleficijs infectæ. Dicendum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficijs intendunt, quæ præ cæteris illis vitijs deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum amplius prædominatur, ideò quia insatiabile, &c. ideò & illæ inter ambitiosas amplius infectæ sunt, quæ pro explendis suis prauis concupiscentijs amplius inardescunt, vt sunt adulteræ, fornicariæ, & Magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierũ.

Magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in Bulla tangitur,

tur, Venereum actum & conceptus in vtero varijs inficiendo Maleficijs. Primò, mentes hominum ad inordinatum amorem, &c. immutando. Secundò, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accōmoda auferendo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutando. Quintò, vim generatiuam, quò ad fœmellas destruendo. Sextò, aborsum procurando. Septimò, infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Septem Maleficia ad actum Venereũ pertinentia.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas in 4. distin. 34. de impedimento maleficiali pertractans, sicut ostendit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestas maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios: rationes aßignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres amplius infestantur, quæ his actibus amplius deseruiunt.

Quare Dæmō plus mali potest in actibus Venereos.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quam homo factus est seruus Diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur Diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per Serpentem Diabolus tanquam per suum instrumen-

Cur circa Ser-

pentes magis vis Maleficorũ versetur.

tum mulierem tentauit. Vnde etiam, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera Diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: Sed ex Diuina permissione, procurando impedimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Philocaptio.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & seculi potentes, cuiuscunque etiam status & cõditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad mortem Ereum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidiè imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sicqúe quotidiè crescunt. Et vtinam experientia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur, sub quæstione sunt discutienda: cùm etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

AN

AN MALEFICI MENTES HOMINUM AD AMOREM, VEL ODIUM VALEANT IMMUTARE.

QVAESTIO SEPTIMA.

Quæritur, an Dæmones per ipsas Maleficas, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum immutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non, secundum præmissa. Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus, sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini,) ita secũdum per Angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Prætereà intra corpora Dæmones non possunt esse illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet consequentia: quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quàm supra spiritualia. Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerisque locis: Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex. Est etiam ad idem. capit. 26. quæstione quinta, episto. in fine. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius, nisi ab ipso omnium creatore, infideli & pagano deterior est.

Prætereà omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominum immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogitationes

tationes

tationes animæ videre, quod est contra illud, quod in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est scrutator cordium.

Prætereà amor & odium, sunt circa voluntatẽ, quæ radicatur in anima, ergo non possunt causari à Diabolo quacunq; arte. Tenet consequentia: quia illabi animæ, (vt dicit Aug.) illi soli est poßibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animæ, nisi eius creator.

Prætereà si dicatur, quòd potest mouere sensitiuas interiores, & sic consequenter voluntatem, non valet: Quia vis sensitiua est dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus non potest formare actum virtutis nutritiuæ, vt formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquem actum interiorum virium animæ.

SED CONTRA. Diabolus non solùm visibiliter, sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falsum esset, nisi interius circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Prætereà Damasc. in suis sententijs: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4. cap. de Diui. nom. Multitudo Dæmonum, causa omnium malorum, & sibi & alijs.

Diabolus causat etiam circa animam.

RESPONSIO: hîc primò danda est distinctio de causa: & secundò qualiter potest interiores potentias animæ immutare, dicũtur Sensitiuæ interiores: & sic tertiò concludetur propositum. Quò ad primum, considerandum est, quòd causa alicuius potest aliquid dici dupliciter.

Causa alicuius dicitur dupliciter.

pliciter. Vno modo directè. Alio modo indirectè. Indirectè quidem, sicut cùm aliquid agens, causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirectè causa illius effectus. Sicut si dicatur, quòd ille, qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum: Et hoc modo dicere possumus, quòd Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorum: quia ipse instigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano, quædam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligenda sunt verba Damasceni & Dionysij.

Diabolus indirectè est cā peccatorum.

Directè autem dicitur aliquid esse causa alicuius, inquātum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non est causa omnis peccati. Non enim omnia peccata committuntur Diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origines dicit: Etiamsi Diabolus non esset, homines haberēt appetitum cibi, & Venereorum & huiusmodi. Circa quæ inordinationes multæ cōtingunt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur. Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet Libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minus habet potestatem.

Etsi Diab. non esset, Venere flagrarent homines.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdū amor hæreos, seu philocaptio procurari potest, est vlterius aduertendum, quòd Diabolus, licet non possit esse causa illius inordinati amoris, directè cogendo hominis voluntatem, pōt tn̄ esse per modum persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, sc. visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie

Per modū persuadentis cogit Diabo. voluntatem.

hominis

hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut *tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.*

Et quia non est putādum, quòd solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, quòd nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparens persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominē ad peccandum. Quod quidem fit dupliciter, per modū persuasionis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonum. Et hoc potest fieri tripliciter. Quia vel proponitur quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantum ad intellectum quidem: quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit: Ratio, quia sicut intelligere, secundum Philosophum, est quoddam pati: Intelligere est aliquod pati. *Ideò potest imprimere in intellectum aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicetur.*

Et si dicatur, quòd Diabolus etiam hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. DICENDVM, *quòd non potest per modum illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cauere à deceptione.*

Et quia

Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius persuasio non potest dici illuminatio: licet possit dici reuelatio, inquantum per impressionem quandam in vires sensitiuas interiores, aut exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret: vnde Intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Persuasio Diaboli dicitur Reuelatio nõ Illuminatio.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit, ADVERTENDVM est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter mouere localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus mouentur: Similiter in corporibus cœlestibus. Nõ est autem apta nata, formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, quòd concurrat aliquod corporale agens, vt probatur in 7. metaph. Materia corporalis naturaliter obœdit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem semina colligere possunt, & coniungere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita actiua debitis passiuis coniungebant: Ideò quæcunq; ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi diuinitùs impediantur.

Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, si volumus intelligere, quomodo potest Phantasiam hominis & interiores potẽtias sensitiuas incitare ad Apparitiões & impetuosos actus per motum

De Apparitionibus.

motum localem. Notandum, quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, aßignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eo quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones, relictæ ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundum sanctum Thomam, vt patebit.

Phātasia quid.

Est enim Phantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensus acceptarum. Vnde contingit, quòd ita mouent principium apprehensiuum, id est, potentiam conseruatoriam specierum, quod apparent in Phantasijs ita recenter, ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, considerare haberet numerum & officium sensuum interiorum: qui secūdum Auicennam in libr. de anima, licet dicat esse quinque, scilicet, Sensum communem, Phantasiam, Imaginatiuam, Extimatiuam, Memoriam: Tamen secundum B. Thom. in prima parte quæstion. 79. dicit, esse quatuor tantùm, eò quòd potentiam Imaginatiuam, & Phantasiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in plerisque locis de his pertractatur.

Quinq; officia sensuum.

Tantummodò hoc quod dictum est, Phantasiā esse thesaurum

thesaurum formarum, & alicui videretur memoratiuam esse huiusmodi, distingue, quia Phantasia est thesaurus, seu conseruatorium formarum per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intẽtionum, quæ per sensum non accipiuntur. Quis enim videns Lupum, fugit non propter indecentiam coloris, aut figuræ: quæ sunt formæ receptæ à sensibus exterioribus, & repositæ in Phãtasias, sed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam Intentionem, & Apprehensionem, ex Existimatiua, quæ apprehendit vt nociuũ, & canem vt amicum. Sed conseruatorium illarum intentionum est memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diuersa principia: nam humida benè recipiunt, & malè retinent, ècontrario autem est de siccis.

Phantasia est conseruatoriũ formarum.

Memoria est thesaurus intentionum.

Ad propositum. Hoc quod contingit in dormientibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum in conseruatorijs repositarum, & hoc ex naturali motu locali propter commotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est, ad virtutes sensitiuas interiores: & dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis.

Somniorum apparitiones.

Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, sed & vigilantibus: in quibus Dæmones possunt admouere & commouere interiores spiritus & humores, vt species conseruatæ in conseruatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiua, id est, ad virtutes illas Imaginatiuam & Phantasticam, vt res aliquas ha-

beat talis imaginariè: & talis dicetur interior tētatio.

Et non mirum, quòd Dæmon hoc poßit sua naturali virtute, cùm quilibet homo per se vigilans, & vsum rationis habēs, vel voluntariam commotionem specierum conseruatarum educere potest de suis thesauris, scilicet cōseruatorijs huiusmodi species, vt res aliquas ad suum placitum imaginetur: quo stante, iam clarè intelligitur materia de amore hæreos.

Nam quia Dæmones, vt dictum est, commouere possunt huiusmodi species, &c. faciunt ista dupliciter. Aliquando absq; ligamine vsus rationis, vt de tētatione dictum est, & per exēplum de voluntaria adhæsione, quæ interdum fit. Aliquando autem quòd totaliter vsus rationis ligetur. Et hoc etiam possumus exemplificare per naturales quosdam defectus, vt in freneticis, & ebrijs: ergo non mirum, quòd Dæmones sic ligare possunt, Deo permittente, vsum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio, arripis, quia arreptū à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel absq; Malefica & maleficio, vel cum ea absq; maleficio. Quia vt Philosophus in præfato libro dicit, quòd aliquis in paßione existens, à modica similitudine mouetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & sic odium habenti. Ideò Dæmones, qui per actus hominum experiuntur, quibus paßionibus magis subduntur, illos ad huiusmodi amorem vel odium inordinatum instigant eò fortius, in eorum imaginationem & efficacius imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id facilius possunt. Facilius autem possunt, quantò etiam amans facilius speciem

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodo odiū vel amor per Dæmones excitetur.

ciem reseruatã ad principium sensitiuum, id est, imaginationem educit, & in eius cogitatione delectabilius moratur.

Cum maleficio verò, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum instantiam, propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in spiritualibus quàm in secularibus nõ est possibile. Quot enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdissimas alias inardescunt?

Nouimus vetulam, tres successiuè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monasterio etiam in hodiernum diem refert, non solùm in his maleficiasse, sed & interemisse, quartum iam simili modo dementasse: Quod & ipsa publica voce fatetur: nec veretur dicere, feci & facio, nec desistere à meo amore poterunt, quia tantum de meis stercoribus comederunt, quantitatem per extensum brachium demonstrando. Fateor autem, quia nobis non aderat vlciscendi & inquirendi super eam facultas, ideò adhuc superest.

De vetula, quatuor Abbates interimens amore.

Esus stercorũ amorem operatur.

Et quia dictum fuit in principio distinctionis, quòd inuisibiliter instigat Diabolus hominem ad peccandum, non solùm per modum persuasionis, vt dictum est, imò etiam per modum dispositionis, licet non deseruit ad propositum, tamen sic declaratur. Per cõsimilem enim admonitionem spirituum & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascẽdum, vel concupiscendum, vel ad aliud huius. Manifestum est enim, quòd corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones: quib. insurgentibus,

Diab. instigat inuisibiliter per modum dispositionis.

gentibus, homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile est prædicare, ideò faciliori modo pro populi anisamento sunt declaranda. Et quibus remedijs possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Modus proponendi præmissa de amore hereos in sermonibus ad populum.

An Maleficæ valeant ad amorem corda succendere.

P*Rædicator de suprà dictis sic mouet quæstionem. An Catholicum sit asserere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda sic succendere, vt nulla confusione, plagis, verbis, aut factis, ad desistendum valeant cogi: & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdum eos oportet currere ad amasias, intempestiuæ noctis silentio, per multa terrarum spacia.*

SVPER QVAE, si voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæstione sumat. Si non dicat tantummodò, quòd quæstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium: qui cùm fundantur in voluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi à Deo, qui eam regere potest, vnde nec Dæmon, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odium voluntatem cogere videtur. Item, quia voluntas, sicut & intellectus, subiectiuè existunt in anima, & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit, ideò difficul-

difficultatem patitur quæstio, quò ad veritates enucleandas in suis partibus.

His tamen non obstantibus, Dicendum est primò, super Philocaptionem & odium, secundò super Maleficum generatiuæ potentiæ. De primo, quòd licet in intellectum & voluntatem hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen secundum omnes Doctores Theologos in 2. sentent. de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, siue corpori alligatas, siue sint sensus interiores, siue exteriores, permittente Deo agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæstione, si placet inuenit, si non dicat auctoritatem & rationem. Iob. 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id est, potestate est Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quod patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Veruntamen animam eius serua, id est, illæsam serua. Ratio quia enim dedit in corpus, dedit etiam super omnes potentias corpori allegatas, vt sunt quinq; exteriores & quatuor interiores, scilicet sensus communis, phantasia siue imaginatiua, æstimatiua & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit potestatem Diabolo in corpus Iob, non in animam.

Si non potest aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplum: vbi porci per memoratiuam redire sciunt, & oues lupum & canem discernunt ex naturali imaginatione, vnum tāquam inimicum, alterum tanquam amicum suæ naturæ.

Per memoratiuam porci redire sciunt.

Consequenter cùm omnis nostra cognitio intellectiua ortum habet à sensu (cùm intelligentem, iuxta Philosophum in 2. de anima, necesse sit phantasmata speculari.)

Necessariò intelligēs Phantasias speculatur.

culari.) Ideò sicut Dæmon potest interiorem phantasiam immutare, sic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, sed mediantibus phantasmatibus. Item, quia nihil amatur nisi cognitum.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur & sua volũtas in suis affectionib. Hoc aũt põt facere Dæmõ & absq; Malefica & cum Malefica, imò et accidere possunt ex sola incautela oculorũ. Et de singulis trademus exempla. Nam vt Iac. 1. dicitur: Vnusquisq; tẽtatur à cõcupiscentia sua abstractus & illectus. Deindè concupiscentia cùm conceperit, parit peccatũ, peccatum verò, cùm consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea, Genes. 34. & secundum glo. Infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis proprijs vt Dina aliena negocia curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate sensus cum illicitis.

Concupiscentia mater peccati.

De secundo, quòd etiam absq; maleficis oriatur interdum & tentatione Dæmonum principaliter, sic declaratur. Nam Ammon sororem suam Thamar speciosissimam adamauit, & deperierat in eam valdè, ita vt propter eius amorem ægrotaret, 2. Reg. 13. Non enim in tantum facinus stupri quis prosiliret, nisi in toto corruptus, & à Diabolo grauiter tentatus. Vnde glossa ibidem. Hoc monet nos, & ideò Deus permisit, vt semper

cautè

cautè agamus, ne vitia in nobis dominētur, & princeps peccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos paratos inueniens improuisè trucidet.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui fert, quòd licet omnem tentationem carnalis concupiscentiæ sibi subtraxissent, tamen vltra quàm credi potest, tentabantur aliquoties amore mulierum. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, vbi glossa. Tentando per libidinem datus est mihi. Tentatio autem, cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendi virtutem. Et hoc intelligitur de tentatione, quæ ab hoste, non à carne, quæ semper est ad minus peccatum veniale, etiamsi ei non consentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere si placuerit.

Sancti etiam amore mulierum tentati.

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum.

Tentatio cui non consentitur, non est peccatum.

De tertio, quòd amor hæreos proueniat ex maleficijs Dæmonum, discussum est suprà, & de hac loquimur tentatione.

Et si quis diceret, quomodo posset discerni, quòd non ex Diabolo, sed solùm ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicēdum quòd ex multis. Primò, si taliter tentatus pulchram & honestam habeat vxorem, & oppositum constat de altera, &c. Secundò, si iudicium rationis omninò ligatur, quòd nullis plagis, seu verbis, aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat. Et tertiò potißimè, quando se continere non potest, quin interdum inopinatè se etiam per longum spacium, non obstante asperitate itineris,

Quomodo discernēdum, an amor ex Diabolo vel maleficio sit.

(prout ex talium confeßione quisque sentire potest) se transferre habeant, siue de die, siue de nocte. Nam sicut dicit Chrysost. *super* Matth. *20. de Asina, quam Christus equitauit: quòd cùm Dæmon voluntatem hominis peccato poßidet, quasi ad libitum trahit quò placet. Exemplum dãs de naui in mari perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proijcitur: & sicut qui equo potenter insidet, &* Rex *Tyranni habens possessionem. Quartò discernitur in eo, quòd inopinatè & subitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obstare poßit. Elicitur etiam ex ipsius personæ infamia. Et antequam ad vlteriorem quæstionem de maleficijs, circa potẽtiam generatiuam procedamus, quæ etiam annexa est: Primò soluenda sunt argumenta.*

SEQVVNTVR SOLVTIONES argumentorum.

I. Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo.

AD *argumenta autem respõdendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à* Deo, *sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tantummodò illustratur ab Angelo bono ad cognitionẽ veri: vnde sequitur amor boni: quia* Verũ *&* Ens *conuertuntur. Ita ẽt intellectus pōt à malo obtenebrari in cognitionem veri apparentis: & hoc per confusionẽ specierum, principijs sensitiuis .i. virtutibus & potentijs sensitiuis interioribus repræsentatis: vnde sequitur amor inordinatus apparentis boni: puta corporalis delectationis, quam ẽt tales quærunt.*

Verum & Ens conuertuntur.

II. *Ad secundum argumẽtum, quòd intra corpora non*

possunt

possunt esse illa immutando: partim est verum, & partim non, & hoc quò ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantum ad eductionem alicuius formæ, siue substãtialis, siue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda est productio quàm immutatio, sine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam sine Diuina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de sanitate & infirmitate, sicut ex præcedentibus patet, possunt varias infirmitates etiam vsq; ad ligamen rationis immittere, & sic odium & amorem inordinatum procurare.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operentur.

Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quãdo Angelus bonus vel malus illabitur corpori, sicut dicimus, quod Deus tantummodò illabitur animæ, id est, essentiæ animæ. Sed vbi dicimus, quod Angelus illabitur corpori, præcipuè malus, vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solummodò qui dat esse, scilicet Deus creator illabi põt, & continetur tanquam qui habet intrinsecam operationem animæ. Dicitur tamen illabi corpori, quãdo aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur, vt dicit Damasc. & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentiæ corporis.

Quomodo Diab. illabatur obsessis.

Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur, quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distinctio sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentijs affixis organis corporalibus, & per consequens possunt impressiones facere in potentias. Vnde per accidens talis operatio & impressio re-

ſultat in intellectum, cùm eius obiectum ſit phātaſma, ſicut color viſus, vt dicitur in 3. de anima. Et conſequenter per accidens vſq; ad voluntatē. Quia voluntas ſuum obiectū recipit ab intellectu ſua ratione boni, ſecundum quod intellectus apprehendit aliquid in ratione boni veri & apparentis.

III. De cogitationibus cognoſcendis.

Ad tertium argumentum, cognoſcere cogitationes cordis eſt dupliciter, vel in ſuo effectu, vel vt ſunt in intellectu. Primo modo non ſolùm Angelus, licet et homo cognoſcere poteſt: licet Angelus ſubtilius vt patebit. Nā interdum cogitatio cognoſcitur, non ſolùm per actum exteriorem, ſed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici, aliquas affectiones animi per pulſum cognoſcere poſſunt. Vnde Auguſt. in lib. de Diuin. Dæmon. dicit: quod aliquādo hominum diſpoſitiones, non ſolùm voce prolatas, ſed etiam cogitatione conceptas, ſigna quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt. Quāuis in lib. Retratactionum hoc dicat non eſſe aſſerēdum, quo modo hoc fiat: exiſtimo quòd retractat, Si quis diceret eum ſenſiſſe, quòd cogitationes Dæmon cognoſceret in intellectu.

Alio modo poſſunt cognoſci cogitationes, prout ſunt in intellectu, & affectiones prout ſunt voluntate, & ſic ſolus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cognoſcere poteſt. Cuius ratio eſt: quia voluntas creaturæ rationalis ſoli Deo ſubiacet, & ipſe in eam ſolus operari poteſt, qui eſt principale eius obiectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in voluntate ſunt, vel ex voluntate ſola dependent, ſoli Deo ſunt nota. Manifeſtum

Voluntas hominis ſoli Deo ſubiacet.

stum est autem, quòd ex sola voluntate depēdent, quòd actu aliquis aliqua consideret. Quia cùm aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, vtitur eis cùm vult.

Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ.

Probatur etiam ex his quæ dicta sunt, quia Angelus non potest illabi animæ, ergo nō potest per naturam videre ea quæ sunt in anima, & quandiu sunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur. Dæmon non potest videre cogitationes cordium, ergo nō potest corda seu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quòd sicut cognoscit, scilicet per effectus & subtiliori modo quàm homo, ita etiam subtiliori modo potest immutare ad odium vel amorem, commouendo phantasmata & intellectum obtenebrando.

Consolatio pro meticulosis.

Est etiam aliquid timorosis conscientijs & virtuosis pro eorum consolatione aduertēdum: quòd immutatio sensibilis exterior, & corporalis, quæ concomitatur cogitationes hominis, quandoq; est ita exilis & indeterminata, q; Diabolus per eam in certam cognitionem cogitationis venire non pōt, præsertim quādo studijs aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in somnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoq; est ita fortis & determinata, q; per illam potest cognoscere cogitationem, quantum ad speciem: vt quòd cogitat de inuidia, vel de luxuria. Sed an per eam possit certitudinaliter cognoscere quantum ad oēs circumstātias, vt videlicet super talem vel talem, sub dubio dimittamus, sicut & reperimus. Nisi quod verū est, q; tales circumstantias ex actibus postmodum cognoscere potest.

Diabol. vexat pios in somnis.

Ad

IIII. *Ad quartum, quia licet illabi animæ tantùm conueniat Deo, tamen illabi corpori, & per consequẽs potentijs affixis corpori modo supratacto, hæc potest conuenire Angelo siue bono siue malo: vnde amor & odium in tali homine causari possunt. Ad aliud quòd virtus sensitiua sit dignior quàm nutritiua, quæ tamen non potest immutari ab eo: Dicendum, quòd imò super vim nutritiuam etiam posset, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigitur in os vel in carnem: sed ad illud non cooperatur, sicut ad impediendum vel agitandum vires sensitiuas interiores vel exteriores, & hoc propter suum lucrum quod ex sensuum deceptione & intellectus illusione plurimùm procurat.*

Sensitiua dignior nutritiua.

AN GENERATIVAM POTENTIAM, seu actum Venereum Malefici impedire possunt: quod Maleficium in Bulla continetur.

QVAESTIO OCTAVA.

SEcundò, eadem veritas, scilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius existunt Malefici, ostenditur per impedimentum maleficiale super actum generatiuæ potentiæ. Et vt veritas magis elucescat, arguitur primò, quòd non sit poßibile. Quia si tale maleficium esset poßibile, posset etiam maritatis contingere: quod si cõceditur, tunc cùm matrimonium sit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortius erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantummodò fornicarijs & non maritatis, tunc redibit

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

opinio,

opinio, quòd Maleficium nihil sit in re, sed tantùm in opinione hominum: cuius oppositum in prima quæstione tactũ est. Aut dabitur ratio cur istis & non illis contingere possunt: & cùm non videtur subesse alia ratio, nisi quia opus Dei matrimonium existit. Et illa ratio secundum Theologos non concludit, vt patet in 4. dist. 34. de impedimẽto maleficiali, manet adhuc argumentum, quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei: Et cùm hoc sit inconueniens asserere, ergo etiã inconueniens est asserere per maleficiũ posse impediri actum Venereum.

Item Diabolus nõ potest impedire actus aliarum virium naturalium, vt comedendi, ambulandi, erigendi, quod videtur esse verum ex eo, quia interimere possent totum mundum.

Præterea cùm actus Venereus æqualiter se habet ad omnem mulierem si impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, sed hoc est falsum, ergo & primum. Quòd falsum sit docet experientia, cùm tales qui dicũt se maleficiatos, sunt potentes ad alias, licet non ad illas quas cognoscere non potest: quia videlicet non vult, vnde nihil potest in re.

In contrarium & pro veritate est cap. Si per sortiarias, 33. q. 8. Item omnium Theologorum & Canonistarum sententia, vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij.

Item ratio alludit, cùm maior sit potestas Dæmonis quàm hominis: & homo impedire potest potentiam generatiuam, siue per herbas frigidissimas, siue per alia impedimenta, &c. vt quisque imaginari potest: ergo & Dæmon, *[margin: Quod homo potest, Diabolus subtilior potest.]*

Dæmon,

Dæmon, qui acutioris scientiæ existit hoc facere per amplius potest.

RESPONSIO: ex duobus quæ suprà tacta sunt, veritas satis patere potest, licet modus impediendi non sit speculatiuè declaratus. Nam tactum est, quod maleficium non est solùm opinione hominum, quasi nihil in re, imò effectus innumeri maleficiales accidere possunt, verè & realiter Deo permittente. Ostensum est etiam, quod Deus amplius permittit super vim generatiuam, propter maiorem eius corruptionem, quàm super alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, est aduertendum, quòd non procurat solùm circa vim generatiuam, sed etiam circa vim imaginatiuam seu phantasiam.

Quinque modi impediendi Venerem.

Et super hoc notat Petrus de Palude in suo 3. dist. 34. quinque modos. I. *Dicit enim, quòd quia Dæmon ex hoc quòd est spiritus, habet potestatem super creaturā corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò potest corpora impedire ne sibi appropinquant, directè vel indirectè, interponendo se quandoque in corpore assumpto. Sicut accidit sponso qui desponsauerat Idolum, & nihilominus contraxerat cum iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere.* II. *Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo adhibendo, occulta virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.* III. *Tertio modo turbando æstimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam: Quia potest, vt dictum est, in imaginationem imprimere.* IIII. *Quarto reprimendo directè*

Desponsans Idolum.

directè rigorem membri fructificationi congruenti: sicut etiam motũ localem reprimere potest. Quintò prohiberi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua: quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis alijs modis. V.

Et subdit de hoc, quod suprà tactum est ab alijs Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: Sicut & super Serpentes, qui magis incãtationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Et post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit se cognosci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Pòst vult dare rationem, quare plus maleficiuntur viri circa talem actum, quàm mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs & faciliùs in viris contingere possunt, ideò plures viri maleficantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, q̃ ideò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt quàm viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in despectum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobiq; faciant occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non propriam, & similiter vxor etiam alios habebat quærere amatores.

Cur in Venereis magis maleficiuntur viri quàm fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit amplius sæuire

in peccatores quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ, In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem: Sed etiam aliquãdo in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generatiuam, propter quæ debent facere confessiones & alia bona, Ne ferro manente in vulnere, frustra sit medicinã apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quęstione de impedimento cohabitationis Matrimonialis, declarantur.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur.

INcidentaliter verò si quæritur. Quare actus ille aliquando impeditur, respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundum Bonauen. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum immutauit: Vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire nõ permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit:

Modi impediendi vim generatiuam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum quòd impedit generatiuam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impediendo vsum. Vnde quia est impedimẽtum artificiale, non naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod nõ ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de Palude.

Quomodo frigiditas naturæ à Maleficio dignoscatur.

Prætereà cùm impotentia talis actus, quandoq; ex frigiditate naturæ: seu naturali defectu contingit. Si quæritur,

quæritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit. RESPONDIT *Host. in Summa (licet hoc non sit prædicandum publicè) quando virga nullatenus mouetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.*

Notandum insuper quòd non solùm sit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquãdo fit ne mulier concipiat, vel vt aborsum faciat.

Sed nota secundum Canonum sanctiones, quòd quicunq; propter vindictæ libidinem explendam, vel propter odiũ aliquid fecerit viro, vel mulieri, propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus seculi, qui suis amasijs per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absq; auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniendi. Maleficæ autem, per maleficia talia procurantes, sunt secundum leges vltimo supplicio puniendæ, vt suprà in prima quæstione tactum est.

Impotenter facientes sunt homicidæ.

Et pro solutione argumentorum, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia cõtingere possint. Est vlterius aduertendum, quòd licet ex his quæ tacta sunt, non pateat super hoc veritas, tamen verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extra contingere possunt. Et prudens lector, qui copiam librorum habet, inueniet

An maritatis possit impotentia machinari.

ueniet tam apud Theologos, quàm Canonistas, præcipuè Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis. & in 4. dist. 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniūctos, qui sentire videbantur, quòd tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter coniunctos, motis illis rationibus, quòd Diabolus non posset opera Dei destruere.

Maleficium esse reuera, nō in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant, maleficiū nihil esse in mundo, sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantia causarum occultarum, & quas etiam nullus hominum scire potest, aliquos effectus naturales maleficijs imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed Dæmones per se vel Maleficos. Hic error, licet ab omnibus alijs Doctoribus sub simplici falsitate reprobatur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipsum tāquam hæresim condemnat, dicens quòd hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licet ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in alijs locis considerat, rationes inuenit, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæst. prima, An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes

tutes cœlestium corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuum inferiorum: dicens. Considerandum est q̃ Peripatetici, *Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde August. dicit 10. de ciuit. Dei. Porphirium visum fuisse, quòd herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis ac vocibus, ac figurationibus atq; figmentis quibusdã, etiam obseruatis in cœli conuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas, varijs effectibus exequendas.* Ex quibus apparet error, *quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dæmones tantummodò fabricarentur ex opinione hominum.*

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidem, quòd reperiuntur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere: puta quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitijs quàm Nigromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licet mala secundum voluntatem. Et ideò coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse: Licet pòst in varios errores inciderunt, alijs putantibus animas hominum à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aruspices pueros occiderunt, vt animas eorum suos

Animas hominum Dæmones fieri.

cooperatores haberent, & plures alij errores recitãtur.

Vnde patet, quòd non immeritò Doctor Sanctus dicit, talem opinionem ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat Augus. in 8. & 9. de ciu. Dei. super varios errores infideliũ, circa naturam Dæmonum. Quare etiam communis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata distinctione allegatur, cõtra huiusmodi errantes, scilicet, maleficium aliquid esse negãtes, magnæ est efficaciæ in sententia, licet breuis sit in verbis: vbi dicũt, quòd qui maleficium nihil esse in mundo asserunt, contrariantur omnium Doctorum sentẽtijs, & sacræ scripturæ, declarantes Dæmones esse, & Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imaginationes hominum, Deo permittẽte: Vnde & per eos Malefici ipsorum Dæmonum instrumenta, & ad quorum instãtiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris à Doctoribus, non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationem secundi erroris hoc patet. Dicunt enim, quòd aliorum error erat, quòd licet maleficium esset & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamẽ quia nullum tale maleficium potest censeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum. Ecce ꝙ *mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorẽ, (licet declarare hoc non deseruiat ad propositum, tamen propter eos qui copiam librorum non habent) notandum quòd improbant per hoc, quòd talia*

Quando maleficiata impotentia matrimonium dirimat.

asserere

asserere dicunt esse contra experimentum, & contra iura antiqua & noua.

Vnde dant talem Catholici Doctores distinctionem, quòd impotentia ex maleficio procreata, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit matrimoniū contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem, & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim 33.q.1.cap.1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, vt dicit gl.) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura ibi notantur: Extra, de frigid. & c. per Host. & Godfred. & Doct. etiam Theologos, vbi suprà.

Impotentia temporalis vel perpetua.

Coniugium confirmatur officio.

AD ARGVMENTA. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò, quòd Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter cōiugatos contingere, non valet instantia: imò oppositum patet, cùm nihil poßit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrānus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit. Ad secundum patuit suprà, quare potius Deus permittit

super hunc actum Venereum quàm super alios actus. Potest etiam super alios, quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium similiter patet ex dictis.

AN MALEFICAE PRAESTIGIOSA illusione operantur circa membra virilia, quasi illa omninò sint à corporibus euulsa.

QVAESTIO NONA.

An Maleficæ reuera auferāt virilia.

T*Ertiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa mēbrum virile, cuius rei veritas vt magis eluce-scat, quæritur. An Maleficæ valeant mēbra virilia virtute Dæmonum verè & realiter, vel solummodò præstigiosa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora possunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter trāsferre, vt suprà patuit de Iob, & Tobiæ 7. viris occisis: ergo etiam possunt membra hominis verè & realiter auferre.*

Prætereà glossa super illud Psal. Immissiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, sicut populum Israëliticum sæpè puniuit varijs languoribus, verè & realiter corporibus immissis: Ergo & huiusmodi infirmitates circa membrum tale immittere potest.

Si dicatur quòd potest Diuina permissione, tunc sic in præcedētibus dictum est, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiari, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit.

deuenit, ergo etiã amplius permittit super membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipsum totaliter auferat.

Præterea maior fuit conuersio vxoris Loth in statuam salis. Gen.19. quàm auferre membrum virile, sed illa fuit vera & realis, & nõ apparens conuersio, (quia adhuc visibiliter, vt dicitur, superest illa statua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui prius cæcitate eos percusserant, vt ostium domus inuenire non possent. Sicut etiam aliæ punitiones Gomoreorum. Quia & glossa ibidem asserit, ipsam etiam illo vitio infectam, ergo, & ista facere possunt. Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis.

Præterea, quicunq; potest inducere formam naturalem, potest & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerunt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & serpentes fecerunt. Item August. in lib.83.q. dicit, quòd omnia quæ visibiliter fiunt etiam per inferiores potestates aëris, hæc non absurdè fieri posse creduntur: Sed hoc possunt facere homines, vt aliqua arte vel incisione membrum auferatur, ergo & Dæmones ista facere inuisibiliter quod alij visibiliter possunt.

Sed contra August.18. de ciuit. Dei. Non est credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel potestate in bestialia lineamenta posse conuerti: ergo etiam à simili, nõn potest auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deseruit. Item 3. de trin. dicit: Non est putandum istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo.

RESPONSIO. *Nulli dubium, quin Maleficæ quæ-*

dam mira operentur circa membra virilia, vt ex visis & auditis plurimorum, imò & ex ipsa publica fama constat de hoc, quòd per sensum visus aut tactus veritas illius membri cognoscebatur. Quod qualiter fieri pôt, dicendum, quòd licet dupliciter fieri possit, scilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præstigiosa operatione: Ea tamē, quæ à Maleficis fiunt circa huiusmodi, non fiunt nisi præstigiosa illusione: quæ tamen illusio non habet locum in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius potest verè & realiter æstimare aliquam rem nō esse præsentem, licet per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Quomodo membrum virile plane auferatur.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licet non ex parte rei: quod qualiter fit, sunt plura notanda. Primò duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirum, quod Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus suprà tactum est, illudere potest, formas reseruatas educendo ad principalia sua sensitiua: Decipit autem eos in sua naturali operatione, vt quod visibile est fit illi inuisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, et sic de alijs. Hæc autem veritas ita nihil ponit ex parte rei, quòd oīa fiunt ex immutatione organorum destruētium, ad visum, auditum, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatis iam fallitur sensus iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur,

pitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

Iterum, sicut suprà dictum est de vi generatiua, illam impediendo per impositionem alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum et manuum, & inter ipsum verum corpus patientis, ita quòd suo iudicio nihil valeat videre & sentire nisi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta Sancti Thomæ in 2. distin. 8. artic. 5. de præstigiosis illusionibus, & similiter secunda secundæ. q. 91. & in quæstionibus, de malo: Frequenter allegans illud Augustini in lib. 83. quæst. Serpit hoc malum Dæmonis per omnes additus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus. De illusione Satanæ.

Prætereà alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati, talis illusio præstigiosa in vidente & tangente fiat, imò & per modum quo certi spiritus seu species reseruati educuntur ad sua principia sensitiua interiora, scilicet, ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedenti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundum naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundum imaginationem vel sensum videri

naturaliter dico: quia & Philosophus in de som. & vig. assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cùm animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerūt superius declarati: Ita quòd tunc aliqua appareant, ac si tunc primò à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organisato, educere potest ad vim phantasticam & imaginatiuam, vt inde sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorum.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secūdum Isid. 8. Ethy. cap. 9. quàm sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à præstringo, quia aciem oculorum præstringit, ita vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, par. 2. Præstigium propriè sumtum, est illusio Dæmonis, quæ nō habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, siue quātum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Præstigia quid.

Vnde in genere loquendo, etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur delusio, quia artificialiter

Triplex ars præstigiosa. I.

cialiter fit, agitatione hominum, ostendentium vel occultantium aliquas res, sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonũ, vtpotè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, possunt secundum quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere apparere non sicut est, Vnde Thom. 1. par. q. 114. ar. 4. & secundum alios plures, quædam herba succensa, seu accensa, fumigans, facit trabes apparere serpentes. Ioculatores. II. Trabes apparent serpẽtes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent. n. Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quãdo Deus sinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm sint. III.

Pro quo notãdum tertiò, quòd Dæmon potest quinque modis illudere aliquem, quòd iudicat rem aliter quàm est. Primò artificiali traiectione, vt dictũ est: quia quicquid homo scit per artem, ipse meliùs scire potest. Secundò modo naturali, applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius in primo Dialog. narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dæmon in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiam contigit Antonio, in massa auri, quam in deserto reperit. Vel etiam quando hominem I. II. III. Monialis lactucam pro Dæmone comedit. S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, prout iam dicetur. Quarto modo, vt quãdo
IIII. turbat organum visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara, vel è conuerso, vt vetula videatur iuuẽcula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm ante. Quinto modo, vt in imaginatiuam potentiam operando, &
V. transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt suprà tactum est, faciendo, vt tũc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potentijs sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis, Dæmon illudere potest, præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secundo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte velit. Euidens indicium siue experimentum, quod nobis in officio Inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Post fletum aliter apparet lumen.

Quomodo Maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cum certis alijs difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autem an per maleficium, seu aliâs Diuina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? sunt ne modi cognoscendi, & discernendi inter ista? RESPONDERI potest quòd sic. Primò quòd tales, quibus accidunt vt plurimùm sunt adulteri, seu aliâs fornicarij. Vnde dum Amasijs non ad nutum seruiunt, seu eas relinquere volunt alijs adhærendo, tunc in vindictam talia procurant, aut aliâs potentiam illius membri amputant.

Secundò,

Secundò, cognoscitur per hoc, quòd non est durabile. Nam si non sit ex maleficio, tunc non est durabilẽ, sed quandoq; redibit.

Sed hic iterum suboritur dubitatio, an hoc sit ex natura maleficij, quòd non sit durabile. RESPONDETVR, *quòd potest esse perpetuum, & durare vsque ad mortem, sicut etiam de impedimẽto maleficiali in matrimonio iudicant Canonistæ & Theologi, quod reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre. in Summa. Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum. Vnde à simili dicere possumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa Malefica quæ fecit non potest eum sanare.*

An impotẽtia non durabilis sit ex maleficio.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Sunt enim Maleficæ in triplici genere. Nam quædam sanant & lædunt: quædam lædunt, sed sanari nequeunt. Quædam tantummodò sanare videntur, id est, læsiones amouere, vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contigit. Nam duæ Maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret, vna dixit: Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo, sanare scio. Vel etiam durabit, vbi ante eius sanationẽ Malefica discederet, vel locum mutando vel ab hac vita discedendo. Nam & S. Thom. dicit: Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuum, quòd non potest habere humanum remedium: quia & si habet remedium, non est tamen hoc homini notum, vel licitum: licet Deus possit præstare remedium per S. Angelum, Dæmonem, licet non Maleficam cogendo.

Maleficæ triplices.

Sunt quædam Maleficæ quæ sanare iterum possunt.

Verun-

Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra Maleficium.

Veruntamen summum remedium contra Maleficium est Pœnitentiæ sacramentum. Extra de frigi. Nam & infirmitas corporalis sæpè prouenit ex peccato, Extra de pœnit. cùm infirmitas. Qualiter etiam maleficia sint auferenda. Patebit in tertia parte tractatus, & in secunda parte, cap. 6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solutiones argumentorum.

I. Patet ad primum: quòd nulli dubium, quin sicut Deo permittente occidere possunt homines, ita vt membrum illud seu alia auferre possunt verè & realiter, Sed tunc Dæmones non operãtur per Maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad secundum

II. patet solutio. Sed ad illud: quòd quia Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiare propter &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Non valet vt semper hoc fiat. Quia non esset per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quòd non habeant potestatem restituendi membrum quando volunt & sciunt. Ex quo patet, quòd non verè, sed præstigiosa arte

III. aufertur. Ad tertium de conuersione vxoris Loth dicimus, vera fuit & non præstigiosa arte: nunc autem loquimur de arte præstigiosa. Ad quartum, quòd Dæmones possunt inducere aliquas formas substantiales, ergo

Vxoris Loth conuersio vera fuit, nõ prestigiosa.

IIII. etiam auferre. Dicitur quantum ad Magos Pharaonis quòd fecerunt veros serpentes, & possunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non possunt circa homines, de quibus Deo magis est cura

iuxta

iuxta illud: Nunquid Deo cura est de bobus? Possunt tamen semper, vt dictum est, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præstigiosa arte, & per hæc etiam patet solutio ad vltimum argumentum.

AN MALEFICAE OPERANTVR circa homines, in bestiales formas præstigiosa arte illos transmutando.

QVAESTIO DECIMA.

QVartò ipsa veritas declaratur: vbi etiam homines transformãt in bestias, quod qualiter fiat, arguitur ꝙ non sit poßibile hoc fieri. 26. q. 5. Episcopi. ex Concilio Acquirensi. Quisquis credit posse fieri aliquã creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubiò infidelis est, & pagano deterior.

An homines transformẽtur in bestias.

Et vtamur argumentis S. Thom. in 2. sent. dist. 8. An Dæmones poßint imprimere in sensus corporales, præstigijs deludendo. Vbi primò arguitur ꝙ non. Nam illa forma bestiæ, quæ videtur, oportet quòd sit alicubi: sed non potest esse tantùm in Sensu: quia Sensus non habet aliquam speciem, nisi à rebus acceptam, & ibi non est vera bestia: Per auctoritatem Can. allegatam. Nec iterum pōt esse in re quæ videtur, sicut quòd mulier videatur bestia: q̃ duæ formæ substantiales non possunt esse in

eodem

eodem simul & semel: Ergo cùm illa forma bestiæ, quæ videtur, nullibi poßit esse, ideò nulla præstigiosa illusio in oculo videntis fieri potest: cùm visio per aliquam formam necessariò habeat terminari.

Aër non est susceptiuus alicuius figuræ.

Præterea si dicatur, quòd forma illa sit in aëre circumstante, hoc non potest esse: tum quia aër non est susceptiuus alicuius formæ seu figuræ, tum etiam quia non semper vnus et idem aër circa illam personam propter fluxibilitatem manere potest, præcipuè quando mouetur: Tum etiã quia sic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non sit: quia Dæmones non videntur ad minus sanctorũ virorum visiones decipere.

Dæmones sanctorum virorũ oculos nõ decipiunt.

Præterea sensus, visus, seu potentia visiua est potentia paßiua: sed omne paßiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato: Actiuum autem proportionatum sensui est duplex: Vnum quasi originans actum, scilicet obiectum. Aliud autem quasi deferens, sicut medium: Sed forma illa quæ videtur, nõ potest esse obiectum sensus, neq; etiam medium quasi deferens. De primo, scilicet, quòd non potest esse obiectum, quia à nulla re sumi potest: vt in præcedenti argumẽto tactum est, cùm non sit in sensu à re accepta, nec in ipsa re, nec etiam in ipso aëre quasi in medio differente, vt prius tactum est in tertio argumento.

Præterea, si Dæmon mouet vim cognitiuam interiorem, aut hoc facit se obijciendo virtuti cognitiuæ, aut hoc facit immutando ipsam: Non autem hoc facit se eis obijciendo: quia oporteret quòd vel assumeret corpus, & sic non posset interius ingredi ad organum imagina-

tionis:

tionis: Cùm duo corpora non sint similiter in eodem loco: Neq; in assumendo Phantasma, quod etiam esse non potest: quia Phantasma non est sine quantitate.

Phantasma nō est sine quantitate.

Similiter etiam non potest hoc facere immutando: Quia aut immutaret Alterando, quod videtur nō posse facere, quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, quibus Dæmones carent: Aut immutaret transmutando siue localiter mouendo, quod videtur esse inconueniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia transmutatio organi non posset fieri sine sensu doloris. Secundò, quia secundum hoc Dæmon non ostenderet huiusmodi nisi nota: cùm tamen August. dicit, quòd ostendit huiusmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo possunt imaginationē vel sensum hominis decipere.

SED CONTRA Aug. 18. de Ciu. Dei dicit, quòd transmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicũtur arte Dæmonum factæ, non fuerunt secundum veritatem, sed solùm secundum apparentiam. Hoc autem fieri non posset, si Dæmones humanos sensus transmutare non possent. Præterea alludit & auctoritas Augus. in lib. 83. q. quæ ēt prius allegata fuit: Serpit hoc malum Dæmonis per omnes additus sensuales, &c.

Apparet solū homines bestias factos.

RESPONSIO, si lector voluerit super modum trãsmutandi inspicere, inueniet in 2. part. operis. c. 6. varios modos. Ad præsens tantummodò scholasticè procedendo, dicamus trium Doctorum sententias concordantes, in eo quod Diabolus potest phantasiam hominis decipere, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vl-

tima subtilior cæteris, quæ S. Thomæ est, & prima est domini Antonini. 1. par. summæ tit. 5. c. 5. §. declarantis: quòd Diabolus phantasiam hominis ad decipiendum quandoque operatur: & præcipuè circa illusionem sensuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolũ phantasiam hominis operari.

Primum sic: Corpora naturaliter subdũtur & obædiunt naturæ Angelicæ quantũ ad motum localem. Angeli autem mali, etiamsi amiserunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt sæpiùs suprà tactum est. Cùm autem potentia phantastica, siue imaginatiua sit corporalis, id est, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiam malis, vt possint eam trãsmutare, causando varias phantasias, ex descensione humorum, & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & subdit. Patet & ex hoc Canone. 26. q. 5. Episcopi. Illud non est omittendum, quòd quædam scelerata mulieres post Satan retroconuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur, cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel cũ Herodiade, & cũ innumera mulierum multitudine equitare, super quasdã bestias, & multa terrarum spacia, intẽpestæ noctis silẽtio ꝑtransire: & infra. Quapropter sacerdotes prædicare debẽt populo Dei, vt nouerint oĩnò hæc falsa esse, & non à Diuino, sed à maligno spiritu talia phãtasmata mentibus fideliũ irrogari. Siquidẽ ipse Satanas transformat se in diuersarũ personarum species atq; similitudines, & mentẽ, quã captiuã tenet, in somnis deludendo per deuia quæq; deducit.

Et qui-

Et quidem intellectus huius Canonis in 1. quæstione tactus est, quò ad quatuor quæ prædicanda sunt. Sed quod non valeant etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediuntur Diuina virtute, sic non esset verus intellectus: quia sæpissimè homines inuiti & non Malefici per multa terrarum spacia corporaliter transferantur.

Sed quia vtroq; modo potest fieri, sequitur in præfata sum. & in cap. nec mirum, ea. q. August. narrat, quòd in libris Gẽtilium legitur de quadam Maga dicta Circe, quæ socios Vlyssis mutauerat in bestias: quod Magicis præstigijs potiùs fingebatur, quam in rerum veritate compleretur, alterando phantasias hominum, vt patet hoc etiam per plura exempla. Circe non re vera mutauit socios Vlyssis.

Legitur enim in Vita Patrum, quòd quædam iuuencula, quia assentiri noluit cuidam iuueni, de turpitudine eam sollicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc, à quodam Iudæo procurauit Maleficium fieri contra illã: quo peracto mulier conuersa est in Equam. Quæ conuersio non fuit secundum rei veritatem, sed secundum ludificationem Dæmonis, immutãtis phantasiam & sensum ipsius mulieris, & aspiciẽtium eam, vt videretur equa, quæ erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Macharium, non potuit Diabolus ita operari, quòd illuderet sensus eius, sicut aliorũ, propter suam Sãctitatem, nam sibi videbatur mulier vera, non equa: cuius tandem oratione liberata est ab illa illusione: dicens hoc sibi accidisse, quia non vacabat diuinis, nec frequentabat sacramenta vt dicebat, ideò Diabolus potestatem habuerat super eam, etsi aliàs esset honesta. S. Macharius curat virginẽ visam equam.

Potest igitur Diabolus per commotionem interiorum spirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam, nutritiuè, sensitiuè & appetitiuè, & cuiuscunque potentiæ corporalis organo vtentis: secundum B. Tho. 1. par. q. 91. Sicut credi potest fuisse gestum super Simonem Magum, in incantationibus suis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum potest Diabolus facere, nisi Deo permittente, qui cum Angelis suis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit August. loquens de Maleficis. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentium in Deo. 26. q. 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficam artem fit quandoque, vt vir non posit videre vxorem, & è conuerso: Et hoc per immutationem phantasiæ, repræsentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipse etiam Diabolus vigilantibus, & dormientibus suggerit: repræsentationes turpium phantasiæ, ad decipiendum & inducendum ad malum. Verùm quia peccatum non consistit in imaginatione, sed in voluntate, ideò ex huiusmodi phantasijs per Diabolum suggestis, & alterationibus varijs, homo non peccat, nisi voluntate propria peccato assentiat.

Vir vxorem nō videre sustinens.

Peccatum non consistit in imaginatione sed voluntate.

Secunda sñia ad idem modernorũ Doct. declarātes, primò quid sit præstigiũ, & quot modis Dæmon pōt huiusmodi illusiones causare. Hîc nota ꝙ Anto. allegat ea quæ in præc. q. 9. tacta sunt, vnde nō est opus ea renouare.

Tertia sententia est S. Thom. & est responsum super argumen-

argumētum, quo quæritur, vbi ſit illa forma beſtiæ quæ videtur, aut in ſenſu, aut in re, aut in aëre circumſtāte: & eſt talis, quòd illa forma beſtiæ, quæ videtur, non eſt niſi in ſenſu primo interiori, & per fortem imaginationem reſultat in ſenſum exteriorem quodammodo: Et quòd ibi ſit, poteſt per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Vno modo, vt ſpecies animalium dicamus, quæ ſunt in theſauro imaginationis reſeruatæ, fluant operatione Dæmonum ad organa ſenſuum interiorum: Sic etiam in ſomno contingit, prout ſuprà declaratum eſt. Et ideò quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, puta viſus, videntur ac ſi eſſent res præſentes extra, & actu ſentirentur. Imaginando.

Alius modus poteſt eſſe ex immutatione organorum interiorum, quibus mutatis, fallitur ſenſus iudicium, ſicut patet in eo qui habet guſtum corruptum, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autem facere poſſunt etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, ſicut ad vaporationem cuiuſdam fumi trabes domus videntur ſerpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt ſuprà tactū eſt. Senſus decipiendo.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille ſæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quò ad hoc, quòd loquitur de transformatione in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem, declaratum eſt qualiter hoc fieri poteſt præſtigioſa arte. Sed quò ad hoc quod dicit, quòd non poſſit fieri aliqua creatura virtute Dæmonis, ſi capitur Fiunt à Dæmonibus creaturæ, aſt non creantur.

Fieri pro Creari, manifestum est. Quod si verò non capitur fieri pro naturali productione, sic certum est quòd nō possunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter sit, declarat Sanctus Thomas vbi suprà. Nam dicit, quòd omnes trāsmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina, quæ in elementis huius mundi inueniuntur, puta in terra, vel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia, possunt fieri per operationes Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res transmutatur in serpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt.

Ex seminibus creat Diabolus.

Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, secundum rei veritatem, perfici possunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiscat. Quod si fieri videatur, apparētia est præstigiosa, aut Diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus.

Quæ natura transmutare potest, eadem etiam Diabolus.

Fortificantur ista. Nam Albertus in lib. de animal. vbi quærit: An Dæmones, seu etiam dicamus Malefici, poßint facere verè animalia. Respondit quòd sic, Deo permittente, & hoc quò ad imperfecta animalia. Sed non possunt in instanti, sicut Deus facere, sed motu quodam, licet subitò, sicut patet de Maleficis. Exod. 7. super ista. Vocauit Pharao sapientes: dicit. Dæmones discurrunt per mundum, & colligunt diuersa semina, & eorum adaptione possunt prorumpere diuersas species. Et

glo. ibi-

glo. ibidem sic dicit: Dum per incãtationem Dæmonum Malefici aliquid efficere conantur, discurrũt per mundum, & semina subitò eorum, de quibus hoc agitãt, afferunt, & sic ex illis permittente Deo, nouas species producunt. Hæc etiam superiùs tacta sunt.

At vbi si difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedentibus, quòd etiam Dæmones aliqua vera miracula facere possunt, ad quæ virtus naturæ particularis se extendere potest. Et licet talia sint vera, non tamen ad veri cognitionem abeo fiunt: secũdum quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia, quia ad seductionem hominum fiunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

Antichristi miracula qualia.

Patet & solutio ad aliud argumentum, de subiecto formæ dicamus. Bestiæ forma, quæ videtur, non est in aëre, nec in ipsa re, vt patuit, sed in ipso sensu, prout ex sententia S. Tho. vt superiùs declaratum est.

Ad illud, quòd omne pasiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quando infertur, quòd forma illa, quæ videtur, non potest esse obiectum originans actum, seu eliciens, eò quòd à nulla resumatur: Dicitur: quòd imò à re: quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest, & imaginationi, seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest, vt dictum est suprà.

Ad vltimum dicendum, q; Dæmon non immutat potentiam sensitiuam & imaginatiuam, se ei obijciendo, vt ostensum est, Sed eam transmutando, non quidem alterando, nisi quantum ad motum localem: Quia non

potest de se imprimere nouas species, vt dictum est. Im*mutat autem transmutando. i. localiter mouendo:* Et *hoc iterum facit non substantiam organi diuidendo, vt sic consequatur sensus doloris: sed mouendo spiritus & humores.*

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obijcitur, quòd sequeretur, quòd secundum hoc Dæmon non poßit aliquid noui homini demonstrare, secundum imaginatiuam visionem. Dicendum est, quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & secundum se, & secundum sua principia: & secundum hoc Dæmon non potest aliquid nouum homini secundum visionem imaginariam demonstrare: Non *enim potest facere, quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quòd surdus natus imaginetur sonos. Alio modo dicitur aliquid nouum, secundum speciem totius, puta si dicamus esse nouum in imaginatione, quòd aliquis imaginetur montes aureos quos nunquam vidit, quia tamen vidit et aurum & montem, potest naturali motu imaginari phantasmata aurei montis: & hoc modo potest Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.*

Aureos mõtes imaginantes.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabulis rapientes & comedentes, sentiendum sit, an etiam præstigiosa arte per Maleficas fiat.

I*Ncidentalis quæstio de Lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna astutia discurrentes, ita vt neq; aliqua arte aut potẽtia lædi aut capi valeant.* DICENDVM *est, ꝙ hoc interdum*

interdum habet naturalē causam, interdum verò præstigiosam artem, dum per maleficas cōtingunt. De primo Albertus de animal. dicit, ꝙ ex quinq; causis prouenire potest. Aliquando propter famis augmentum, sicut & cerui aliquādo & aliæ bestiæ hōinibus appropinquāt. Aliquando propter ferocitatem virium: & hoc in regionibus frigidis, & etiam quādo habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositum, dicimus, ꝙ Dæmonum illusione fiunt, quādo Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud Leuit. 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & Deut. 32. Dētes bestiarum immittam in eos cum furore, &c.

I. Ex quinq; causis contingit animalia infesta esse hominibus.

Animalium noxæ sunt pœnæ Diuinæ.

Per quem autem modum. An sint veri lupi, vel Dæmones in formis sic apparentibus: dicitur quòd sunt veri lupi, sed obsidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo absq; Maleficorū operatione, sicut quadraginta duobus pueris contingit, à duobus Vrsis de sylua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irrisionē̄ factam Helisæo Prophetæ, dicendo, ascende calue, &c. Et de Leone, qui Prophetam Dei iussum non implentem occidit. 3. Reg. 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui Lætanias minores instituerat ante Ascensionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Lętaniæ institutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo ēt Maleficorum illusione. Sicut Guil. vbi suprà, narrat de quodam viro, qui se cōuerti putabat in lupum, certis temporibus quibus in antris latitabat. Illûc enim certo tempore iuit, & sibi interim cūm fixus

Exemplum de Lycanthropo.

maneret, videbatur quòd lupus ipse factus, circumiret pueros deuorando, & cùm illud realiter solùm Dæmon, *quendam lupum possidens, faceret, putabat falsò se somnians circuire.* Et *sic tamdiu demẽtatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus.* Delectatur in his Dæmon, *vt paganorum errorẽ qui homines & vetulas in bestias mutari credebant, inducat. Vnde discernitur quòd ex singulari* Dei *permissione, &* Dæmonum *opere talia eueniunt, & nõ ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. in specu. hist. lib. 6. ca. 40. narrat:* In Gallia, *inquit, ante* Christi *incarnationem, & ante bellum* Punicum, *lupus Vigiliæ vagina gladium abstulit.*

Lupus vigilibus gladium surripuit.

QVOD OBSTETRICES MALEFICÆ, conceptus in vtero diuersis modis interimunt, aborsum procurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVAESTIO XI.

QVintò, sextò, & septimò, insimul veritas supra dicta probatur, per quatuor horrendos actus, quos circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent, & non per viros, ideò potiùs mulieres, quàm viros sibi associare ille homicida satagit, & sunt huiusmodi opera.

Nam Canonistæ *plus quàm* Theologi *de maleficiali impedimento tractantes, vbi suprà, dicunt quòd* Maleficium

ficium sit, non solùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo suprà dictum est, sed etiam fit, ne mulier concipiat, vel si concipit quòd tunc aborsum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborsum non procurant, quòd tunc infantem consumunt, vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non est dubium, cùm per naturalia homo absque Dæmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimēta procurare possit, quòd mulier non possit generare, vel concipere, vt suprà tactum est. Sed de alijs duobus, quòd etiam à Maleficis procurantur, differendum est: nec opus est argumenta deducere, vbi euidentissima iudicia & experimenta hæc reddunt credibilius.

Et de primo, quòd certæ Maleficæ contra humanæ naturæ inclinationē, imò aduersus omnium bestiarum conditiones, lupina duntaxat specie excepta, infantes deuorare & comedere solent: Est Inquisitor Cumanus, de quo suprà mentio habita est, qui hæc nobis retulit: quòd ea de causa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquisitionem faciendam, eò videlicet, quòd quidam cùm puerum ex cunis amisisset, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore, vidisset & perpendisset infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum est, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapsus, quadraginta & vnā Maleficam igni tradidit, certis alijs ad Dominum Archiducem Austriæ Sigismundum fugam capientibus. Adsunt pro cōfirmatione huius scripta quadā Io. Nider in suo Formicario: cuius

Exempla mulieres infantes vorare.

XLI. Maleficę combustæ.

Io. Nider Formicarium.

cuius vtiq; & eorum quæ scripsit recẽs memoria superest, vnde non incredibilia, sicut apparent, existunt. Sed *& hoc, quòd maiora damna in his omnibus obstetrices Maleficæ procurant, prout maleficæ pœnitentes nobis & alijs sæpiùs, retulerunt: dicentes. Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obstetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quasi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, & sursum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiusmodi flagitijs qui obseruatur, in secunda iam parte patebit, & cap. 7. quam & aggredi necesse est: Prius vnicã duntaxat decisionem quæstionis de permißiõe Diuina præmissa. Dictum est enim à principio, tria necessariò ad maleficialem effectum cõcurrere, Dæmonem cum Malefica & Diuinam permißionem.*

Obstetrices Maleficissimę.

AN DEI PERMISSIO CONcurrat ad Maleficia.

QVAESTIO XII.

D*Eindè considerandum est de ipsa permißione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò, an necessarium sit ipsam permißionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iustè permittit creaturam ex natura peccabilem, etiam actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, alijs duabus permißionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.*

Circa

CIrca tertium principale huius primæ partis, tangens Diuinam permißionem, quæritur. An Diuinam permißionem in his operibus Maleficorum commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum, scilicet redarguere illam, omninò sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit hæreticum asserere, quòd Deus tãtam potestatem non permittat Diabolo in huiusmodi maleficijs. Refutare enim illa, quæ in cõtumeliam creatoris possunt credere, est Catholicum & nõ Hæreticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum, probatur, quia oppositum asserere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam sequetur quòd non omnia sint subiecta Diuinæ prouidentiæ, eò quòd omnis sapiẽs prouisor excludit defectum & malum, quantũ potest ab his quorum curam gerit. Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, & sic non subsunt omnia suæ prouidẽtiæ, quod quia falsum est, ideò hoc falsum, quòd Deus permittat.

Præterea ille aliquid permittit fieri, quod posset impedire, si vellet, aut quod non potest impedire etiãsi vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Non primum, quia talis iudicatur inuidus, non secundum, quia talis iudicatur impotẽs. Tunc quæritur incidentaliter. Hoc maleficium Petro accidit, & Deus potuit impedire, & non fecit, ergo Deus est inuidus, seu non habet curam de omnibus. Si verò non potuit impedire etiãsi vellet, tunc non est omnipotens: Quæ omnia sicut inconue-

niens

niens est asserere. s. Deum non habere curam oīm, &c. ergo & hoc ꝙ maleficia ex Dei permißione contingūt.

Præterea quicunq; dimittitur sibi, & est dominus actuum suorum, non subest permißioni aut prouidētiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibiipsis dimittūtur à Deo, secundum illud Eccle. 15. Deus ab initio constituit hoīem, & reliquit eum in manu consilij sui. Specialiter ēt mali in suis operibus relinquuntur, secundum illud: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permißioni subduntur.

An Deus sinat hominem suo arbitrio viuere.

Præterea August. dicit in Enchiridio, sicut etiā Philosophus in nono Metha. Melius est quædā nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est melius, est Deo attribuendum. Ergo Deus non impedit se de illis vilißimis maleficiorū operibus, vt illa permittat vel non. Ad idem Apostolus 2. Corinth. 9. Non est Deo cura de bobus. Et eadem ratione de alijs irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non, non est Deo cura, nec etiam eius permißioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur.

Vilia non sunt scienda.

Non est Deo cura de Bobus.

Præterea quæ ex neceßitate contingunt, prouidam permißionem non requirunt, sicut nec prudētiam. Patet hoc per Phil. in 2. Eth. Prudentia est recta ratio contingentium, de quibus est consilium & electio. Sed plures effectus maleficiales ex neceßitate contingunt: Puta quando ex aliqua causa, & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permißioni.

Necessitas nō requirit prudentiam.

Præterea

Præterea, si permissione Diuina homines maleficiantur, tunc quæritur: Cur potiùs super vnum quàm super alium. Si dicatur ꝙ propter peccata, quæ magis abundant in vno, q̃ in altero, hoc videtur esse falsum, quia tunc maiores peccatores amplius maleficerentur, cuius contrarium dum apparet, eò quòd minus in mundo puniuntur. Iuxta illud: Benè est omnibus qui præuaricantur: ita ẽt maleficiantur. Patet deniq; ex eo, quòd innocentes pueri & alij iusti amplius maleficiuntur.

Benè est impijs.

Sed contrà, Deus permittit, licet non velit malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi. Diony. 3. ca. de diu. nom. Erit malum ad omnes, id est perfectionem vniuersi conferens. Et August. in Ench. Ex omnibus bonis & malis consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Inquantum etiam illud quod malum dicitur, benè ordinatum, & in loco suo positum, eminentius commendat bona, & illa magis placeant & laudabiliora sint, dum comparantur malis. Item S. Thom. improbat opinionem illorum, quòd licet Deus nõ velit mala, quia neq; creatura aliqua appetit malum, siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est voluntas cuius obiectum est bonũ, vult tamen mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deus neq; vult mala fieri, neq; vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonum propter perfectionem vniuersi.

Deus permittit. Mala nõ vult. Bona & mala, pulchritudinẽ constituunt.

Malum fieri est bonũ propter perfectionem vniuersi.

Quare autem sit erroneum dicere, Deus vult mala esse, vel fieri, propter bonũ vniuersi: dicit. Quia nihil est iudicandum bonum, nisi secundum id quod competit ei per se, & non per accidens: Sicut virtuosus iudicatur bonus

bonus in intellectuali creatura & non animali. Malum *autem non ordinatur ad bonum per se, sed per accidẽs: quia præter intentionem eorum qui malum operãtur, resultat bonũ: sicut præter intentionem Maleficorum, aut præter intentionem tyrannorum, fuit quod ex eorum persecutione clarescerct patientia martyrum.*

RESPONSIO. *Quæstio quantò vtilior ad prædicandum, tantò etiam difficilior ad intelligendum existit. Est enim inter argumenta hoc principium, nõ tam* Laicorum, *quàm & quorundam Sapientum.* Malefi*cia tam horrenda, vt superius tacta sunt, non permitti à* Deo: *causas* Diuinæ *permißionis huius ignorantes.* Ex *qua etiam ignorantia, quia* Maleficæ *non supprimuntur per vltionem debitam, iam totam* Christiani*tatem depopulare videntur. Vt ergo ad vtranq; viam, iuxta* Theologorum *sententiam, docto & indocto satisfiat, per discußiones duarum difficultatum est respondendum: & primò. Quòd mundus* Diuinæ *prouidentia ita subiacet, quòd ipse immediatè omnibus prouidet. Secundò, quòd vniuersitatem malorum, quæ fiunt siue in malis culpæ, siue pœnæ, siue damni, ex duabus primis permißionibus, circa casum* Angelorum, *& primorum parentum, iustè permittit.* Vnde *& patebit, quòd in his diffidere pertinaciter hæresim sapit: cum erroribus infidelium talis se implicat.*

Quò ad primum notandum, quòd præsupposito illo, quòd prouidentia Deo *conueniat, iuxta illud Sapiẽ. 14.* Tu *autem pater, gubernas omnia prouidentia: oportet etiam asserere, quòd omnia sunt ita subiecta suæ prouidentiæ,*

dentiæ, quòd etiã omnibus immediatè prouideat. Quod vt pateat, ostendamus primò per reprobationem cuiusdam contrarij erroris. Nam super illud Iob. 22. Nubes latibulum eius, & circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat: Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinam S. Thomæ 1. parte, q. 22. ponere tantummodò incorruptibilia subiacere Diuinæ prouidentiæ, prout sunt substantiæ separatæ, & corpora cœlestia, cum speciebus rerum inferiorum, quæ etiam sunt incorruptibilia: Indiuidua verò specierum, quia sunt corruptibilia, dicebant non subiacere. Vnde sic Diuinæ prouidentiæ dicebant subiacere omnia inferiora, quæ in mundo aguntur, in vniuersali tantùm, & non in particulari seu singulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniens, vt de homine nõ esset amplior Deo cura quàm de alijs animalibus, ideò Rabbi Moses, volens medium tenere, dixit, concordando cum primis. Corruptibilia omnia sicut sunt indiuidua rerum, omninò non subiacere Diuinæ gubernationi, sed tãtummodò vniuersalia, & alia quæ tacta sunt: Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter splẽdorem intellectus quo participat cũ substantijs separatis. Et sic secundum istam opinionem, quicquid hominibus accideret in maleficijs, esset ex permissione Dei: non autem quicquid animalibus, aut alijs terræ frugibus eueniret.

Incorruptibilia solùm subiacere Diuinæ prouidentiæ putantes.

Rabbi Moses mala opinio de prouidentia.

Et hæc opinio, licet veritati propinquior, quàm illa quæ omninò prouidẽtiam Dei de rebus mundi negabat, asserens mũdum casu esse factum: sicut fuerunt Democritus & Epicurei: Tamen ẽt nõ caret magna falsitate,

eò quòd necesse est dicere, omnia Diuinæ prouidentiæ subiacere, non in vniuersali tantùm, sed ēt in particulari, quòd nō solùm maleficio hominum, sed & iumentorum, & terræ frugum, ex Diuina & prouida permissione eueniunt. Quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidentia & ordinantia rerum in finem, quantum ipsa causalitas se extendit: Sicut à simili in rebus alicuius domino subiectis, quæ in tantum subiacent eius prouidentiæ, in quātum sibi existunt subiectæ. Cùm autem causalitas Dei, quæ est primum agens, extēdit se ad oīa Entia, non solùm quantū ad principia speciei, sed etiam quantū ad principia indiuidualia, & non solùm incorruptibilium. Ideò sicut oīa habent esse à Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo, id est, ad aliquem finem ordinata.

Prouidentia est ordinantia ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apostolus ad Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: quasi dicat. Sicut omnia à Deo sunt, ita ēt omnia ab ipso ordinata sunt, & per consequens prouidētiæ eius subiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noscitur, quàm ratio, id est, causa ordinis rerum in finem. Omnia ergo inquātum participant de esse, intantum etiam subduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoscit, non solùm in vniuersali seu vniuersalia, imò & in particulari seu particularia. Et cùm Dei cognitio comparatur ad res creatas, sicut cognitio artis ad artificiata: Ideò sicut omnia artificiata subdūtur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata sunt ordinata.

Sed quia per hoc non satisfit, vt intelligatur, q Deus iustè permittat mala fieri, & maleficia in mundo, licet intelli-

intelligamus hoc, quòd ipse sit prouisor, omnia gubernans, quod quia conceditur, ideò etiam deberet omne malum ab his, quorum curam gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, quod sapiens prouisor excludit defectum & malum quantum potest ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum ista, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, quod aliud est loqui de prouisore particulari, & aliud de prouisore vniuersali. Prouisor enim particularis necesse habet malum excludere quantum pôt, quia non potest ex malo elicere bonum. Deus aũt cùm sit vniuersalis prouisor totius mundi, & potest ex particularibus malis plurima bona elicere, sicut ex persecutione Tyrãnorum, patientiam martyrum, & ex operibus Maleficorum, purgationem seu probationem fidei iustorum, vt patebit. Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deesse contingat vniuerso. Vnde Aug. in Ench. Adeò misericors est omnipotẽs Deus, quod non sineret aliquod malum esse in operibus suis, nisi adeò esset omnipotens & bonus, vnde benefaceret etiam de malo.

Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere.

Et huius exemplum etiam habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus, qui accidunt in rebus naturalibus, licet sint contra intentionem naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt quod fur suspẽdatur, vel quod animalia in cibum hominis occidantur: sunt tamen de intentione naturæ vniuersalis, vt videlicet conseruẽtur hoĩes in vita, & in bonis: vt & sic bonum vniuersi conseruetur. Vt enim species rerum conseruentur, oportet

Vt species rerũ conseruentur, oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius.

vt corruptio vnius ſit conſeruatio alterius. Occiſiones *enim animalium conſeruant vitam leonum.*

Declaratur ſuper permiſsionem diuinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura eſſet impeccabilis.

Deus non poteſt facere creaturam ex ſui natura impeccabilem.

Q*VO ad ſecundum, quòd vniuerſitatem malorum, ſiue in culpis, ſiue in pœnis iuſtè* Deus *permittat, & præſertim iam refrigeſcente, & mundo ad occaſum declinãte, declaratur ex duabus propoſitionibus neceſſariò præſupponendis. Quarum prima, quòd* Deus *non poteſt facere (ſiue melius, vt cũ timore* Dei *loquamur) non eſt poßibile, vt natura creata, vt eſt* Homo *vel* An*gelus, haberet hoc, quòd ex conditione ſuæ naturæ peccare non poſſet. Secunda, quòd* Deus *iuſtè permiſit hominem peccare, vel tentari. Quibus ſtantibus, cùm ad Diuinam prouidentiam pertineret, vt vnaquæq; creatura in ſua natura relinquatur, dicere oportet, ex præmißis impoßibile eſſe, quòd* Deus *non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.*

Et primum quidem, quòd non fuit poßibile, creaturæ communicare quòd peccare non poſſet ex conditione naturæ, oſtenditur à Doctore *ſancto in* 2. *diſt.* 23. *artic.* 1. *Quia ſi hoc fuiſſet communicabile alicui creaturæ,* De*us vtiq; communicaſſet: eò quòd omnes aliæ communicabiles bonitates & perfectiones creaturarũ ſunt communicatæ, ſaltem in genere: Vt vnio perſonalis duarum naturarum in* Chriſto, *maternitatis & virginitatis in* Maria, *vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis, & ſic de alijs.* Cur ergo non *legimus hoc alicui*

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicauit.

creaturæ

creaturæ communicatum: Quia nec homini nec Angelo: Iuxta illud. Et in Angelis suis repperit prauitatem: Certum est, quia homini à Deo non potest communicari hoc quòd ex natura sit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniat.

Secundò ad idem, quòd si esset communicabile, & non communicaretur, vniuersum non esset perfectum. Cuius perfectio in hoc cõsistit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere sint cõmunicatæ.

Nec valet argumentum, quòd Deus, cùm sit summè potens, & ad suam similitudinem homines & Angelos creauit, quòd etiam hoc conferre potuerit, ꝙ creatura ex conditione suæ naturæ haberet, quòd peccare nõ posset. Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ, qui cõfirmationem in bono causat, esset pars essentialis naturæ Angeli vel hominis, vt sic secũdum naturale suum principium, & naturalem conditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non posset.

Nam primum argumentum non concludit, quia licet Deus sit summè potens, sicut & summè bonus, non tamen hoc conferre potest: Non ex imperfectione suæ potentiæ, sed ex imperfectione creaturæ: Quæ imperfectio consideratur primò, quòd hoc recipere non potest, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cùm sit creatura, esse suum dependet à creatore, sicut causatum à causa sui esse: Et creare est aliquid ex nihilo facere, ideò si sibi relinquitur, deficit, conseruatur autem quandiu causæ influentiam recipit. Exemplum, si vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo stãte, Non derogare potentiæ Dei, ipsum quædã non posse.

notum est, quòd Deus creauit hominē, & reliquit eum in manu consilij sui. Ecclesi. 17. Et similiter Angelum à principio creationis. Et hoc factum est per liberum arbitrium, cuius sicut propriū est facere, vel obmittere, ita proprium est à suo casu recedere, & nō recedere. Et quia hoc est posse peccare, posse ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideò non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non posse peccare.

Liberum arbitrium est peccabile.

Alia imperfectio, ex qua hoc non potuit homini vel Angelo communicari, est, quia implicat contradictionem: quæ quia in se nō sunt factibilia, dicimus, Deus non potest illa facere: Sed potiùs dicendum, quòd creatura non possunt ista recipere, vt videlicet aliquid sit viuum, & mortuum simul & semel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat liberum arbitrium, ex quo poßit causæ suæ inhærere, & ꝙ poßit non peccare: quia si non pōt peccare, non potest causæ suæ inhærere: Cùm peccatum sit, spreto incōmutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere aūt, vel non spernere, est ex libertate arbitrij.

Peccare est mutare incōmutabilia mutabilibus.

Secundum ēt argumentum non valet, quia si gratia cōfirmationis vteretur creaturæ in naturam, ita quòd ex principijs essentialibus haberet non posse peccare, tūc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, non posse deficere & peccare, sed haberet hoc per naturam, & tunc esset Deus, quod esset absurdum. Hanc solutionem tangit San. Thomas, vbi suprà, in solutione vltimi argumenti, cùm dicit, quòd quandocunq; alicui creatura

turæ conuenit aliquod accidens, quòd ex influentia superioris tantummodò inest, non potest inferior natura illud accidens per se habere, nisi efficeretur naturæ superioris. Sicut si aër illuminatur in actu per ignem, non potest esse, quòd sit de natura sua lucidus in actu, nisi fiat ignis.

Dico ergo, quòd cùm confirmatio insit creaturæ rationali solùm per gratiam, quæ est quoddam spirituale lumen, & similitudo increati luminis, non potest esse, quòd aliqua creatura ex natura sua confirmationem habeat vel gratiam, nisi efficeretur Diuinæ naturæ per esse, dicamus eiusdem naturæ, quod est omninò impossibile. Concludamus, quòd non posse peccare, per naturam Deo tantummodò conuenit, eò quòd sicut ab esse deficere non potest, cùm dat omnibus esse, ita nec à rectitudine bonitatis deficere, cùm hoc ei conueniat per conditionem suæ naturæ. Omnibus autem alijs, qui hoc habent, vt peccare non possint, confertur ex hoc, quòd confirmantur per gratiam in bono: ex quo filij Dei efficiuntur, & quodammodò Diuinæ naturæ consortes.

Gratia est quoddam spirituale lumē, & similitudo increati luminis.

DECLARATVR QVAESTIO SVPER duas permissiones Diuinas, quas Deus iustè permisit, videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare, simul, & primos parentes cadere, ex quibus Maleficorum opera iustè permittuntur.

QVAESTIO XIII.

De Angelorũ & hominum lapsu.

SEcunda quæstio simul & propositio, quòd Deus iustè permisit quasdã creaturas Angelicas, quas aliter concedere non potuit, nisi quòd peccare possent, etiam actu peccare. Et quasdam simili modo creatas, per gratiam præseruare, & hoc absque præuia tentatione. Hominem verò iustè permittit & tentare & peccare, quæ omnia sic declarãtur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet, vt vnumquodque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omninò impediatur, quia vt Dion. dicit 4. cap. de diuin. no. Prouidentia non est corruptiua naturæ, sed saluatiua. Quo stante, cùm manifestum sit, quòd sicut bonum gentis diuinius est quàm bonum vnius. 1. Ethi. Ita & bonum vniuersi excedit bonum particulare cuiuscunq; naturæ creati in particulari. Ideò etiam attendere oportet, quòd si peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis: Tolleretur enim natura illa, quæ potest peccare & nõ peccare: Quod si dicatur, tamen habuisset homo ex conditione naturæ, vt priùs tactum est.

Nisi peccatum venisset, lateret gratia.

Respõdetur, si nullum peccatum fuisset subsecutum in actu, sed statim cõfirmatio, tunc semper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum, & quid potestas peccandi potuisset, & plura alia, quibus ablatis vtique vniuerso multùm detraheretur. Decuit ẽt, vt nullo suggerente ab extra peccaret, s. occasionem peccandi ex seipso susciperet, quod & fecit, vbi Deo æqualis esse voluit. Quod est intelligendum non simpliciter & directè, nec indirectè,

indirectè, sed solùm secundum quid, & hoc declaratur propter auctoritatem. Esaiæ 14. In cœlo ascendam, & similis ero altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatum & erroneum, appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatã, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec etiam indirectè, quia, cùm totũ bonum Angeli & creaturæ est in hoc, quòd Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc, quòd subijcitur radijs Solis: ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetijsset contra bonum naturæ: Sed appetijt Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: Hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem, & bonitatem, & aliud, & quòd ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas transfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ creaturis cunctis præeminebat, voluit & appetijt à se in omnia inferiora beatitudinẽ & bonitatem deriuari. Et hoc per sua naturalia, ita quòd ipse primò illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quòd etiam illa appetijt à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet: Et ideò nec etiam quantum ad modum habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æquales esse.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quòd quia suum desiderium attentauit vt ad actũ perduceret, ideò subitò suum desiderium alijs exposuit: Et quia subitò etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & cõsensus peruersus sui desiderij. Ideò peccatum primi Angeli aliorum peccata excessit

Primi Angeli peccatũ aliorũ Angelorum excessit.

& præcessit quantitate culpæ, & causalitate, nõ tamen duratione. Ita q; illud Apocal. 12. Draco de cœlo cadens, traxit tertiam partem stellarum. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundum Philosophum 5. Metha. dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideò & suum peccatũ aliorum occasio peccandi fuit, ita quòd ipse primus, à nullo extrinseco tentatus, alios extrinsecè tentauit.

Et quidem quod dictum est, quòd instantanea operatio in omnibus illis fuit, exemplificatur hoc ex sensibilibus. Nam simul tempore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Maleficorum peccata primorum parentum peccata excedit.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam permissionem Diuinam super nobilissimas creaturas, propter vnũ duntaxat peccatum ambitionis, quò non particulares permissiones super Maleficorum opera, propter maiora peccata, quantũ ad aliquas circumstantias admittet? Nam Maleficorum peccata in varijs circumstantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt iam in secunda quæstione patebit.

De lapsu Adæ.

Sed & hoc quòd prouidentia Dei iustè permisit primum hominem tẽtari & peccare, ex his quæ dicta sunt de transgressoribus Angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerũt, & in libertate arbitrij relicti: propterea vt beatitudinis præmium non absq; merito perciperent. Ideò sicut Angelus à casu non fuit præseruatus, vt potestas peccandi ex vno, & potestas gratiæ confirmationis ex altero

ad deco-

ad decorem vniuersi patesceret, ita & circa hominem seruari oportuit.

Vnde & sanctus Thomas in secunda distinctione vigesima tertia, art. 2. Illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, sed in peccato etiam Deus apparet laudabilis, cùm per misericordiam parcit, & per iustitiam punit, vnde non debuit peccatum impedire. Tantummodò breuiter & recapitulando ad propositum redeamus, dicamus quòd iusta Dei prouidentia homo in his permissus est multis rationibus. Prima, vt ostendatur Dei potẽtia, qui solus inuertibilis est, omnis autem creatura mutabilis. Secunda autem ratio, vt declaretur Dei sapientia, qui ex malo scit elicere bonum, quòd non potuit fieri nisi Deus creaturam peccare permisisset. Tertia, vt manifestetur Dei clementia, in qua Christus per mortem suam hominem perditum liberauit. Quarta, vt ostendatur Dei iustitia, quæ non solùm reddit bonis præmia, sed & malis supplicia. Quinta, vt homo non sit peioris conditionis quàm aliæ creaturæ, quas omnes sic Deus administrat, vt eas agere proprijs moribus sinat. Vnde & hominem proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta est laus humana, laus enim viri iusti, quòd potuit, & non est transgressus. Septima est decor vniuersi, quia sicut triplex malũ culpæ, pœnæ & damni inuenitur, ita ex opposito triplex bonum, scilicet, honestum bonum, delectabile, & vtile decoratur. Nam culpa decoratur honestas, per pœnam delectabilitas, per damnum summa vtilitas. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

In peccato Deus appare laudabilis.

Iustè à Deo hominem in peccato permissum esse.

Triplex Malũ & Bonum.

Solutio-

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur, asserere quòd Diabolo permittatur potestas nocendi hominibus sit hæreticum, Oppositum potiùs patet, quia sicut asserere quòd Deus non permittat hominem ex libertate arbitrij peccare, quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quòd Deus peccatum dimittat multum. Hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictā malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud August. in libr. Soliloquiorum. Iussisti Domine & ita est, vt nunquam dedecus culpæ sit sine decore vindictæ.

Nunquam dedecus culpæ, est sine decore vindictæ.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest: Quia aliud est de Deo, qui habet curam particularem, & de prouisore vniuersali. Nam priùs ex malo non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iustitia Diuina patescunt in hoc, quòd mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire aut non, dicitur quòd potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult, quia vt in argumētis pro veritate tactum est, Deus non pōt velle mala, neq; vult mala fieri, neq; vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium August. & Philosoph. loquuntur de cognitione

gnitione humana, cui melius est non cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primò, quia per ea impeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit, quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & ea de causa, quòd cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum, Hæc autem in Deo locum non habent, qui intelligit omnia opera hominum & Maleficorum, absq; aliquo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostendat, quòd quia creatura rationalis habet per liberum arbitrium dominium sui actus, vt dictum est: Ideò vt ei imputetur aliquid ad culpā, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmiū, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundum quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle autē asserere, quòd indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa autoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere, quòd non omnia subiecta essent Diuinæ prouidentiæ, contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsum. Ideò prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quòd cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiam-

les, etiamsi ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales, errauerunt, attribuentes soli necessitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licet omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, non tamen semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur: vel quia Diabolus non vult vt illos affligat & tentet, quos iusto titulo possidere se cernit, vel ideò vt non ad Deũ accelerent. Iuxta illud: Multiplicatæ sunt infirmitates, posteà accelerauerũt, &c. Et quòd omnis pœna infligitur à Deo, propter pescata, patet ex sequentibus, quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur peccatis nostris meremur.

Cur maiorib. peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quòd peccata Maleficorum grauiora sunt peccatis malorũ Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

ENORMITAS MALEFICARVM consideratur, & est tota materia prædicabilis.

QVÆSTIO XIIII.

SED super enormitatẽ criminum quaritur, an Maleficorum flagitia cuncta mala, quæ Deus fieri sinit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedunt. Et videtur quòd non, præcipuè quò ad culpam.

culpam. Nam peccatum quod quis committit, quòd faciliter vitare potuisset, excedit peccatum, quod alter committit, quòd ita faciliter vitare non potuit. Patet per Augustinum in libr. de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adam, & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter assistentiam gratiæ, peccata vitare potuissent, præsertim Adam qui in gratia creatus fuerat: quàm plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona nō perceperunt, Ergo illorum peccata omnia Maleficorum flagitia excedunt.

Præterea quò ad pœnam, maiori culpæ maior pœna debetur, sed peccatum Adæ grauißimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in transfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauiùs est omnibus alijs peccatis.

Præterea quò ad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonū, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præceßit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocētia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum sequentium peccata intulit, ergo &c.

SED ECONTRA, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarū sunt huiusmodi. Nam omnia mala in bonis naturæ & fortunæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur. Præterea Adam peccauit solummodò faciendo

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

faciendo illud quod est vtroq; modo malum, quia prohibitum, & quod non erat malum secundum se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroq; modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt alijs peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Prætereà peccatum quod ex certa malitia, est grauius peccato quod est per ignorantiam, Sed Maleficæ ex magna malitia contemnunt fidem & sacramenta fidei, prout plures confessæ sunt.

RESPONSIO, quòd mala, quæ à modernis Maleficis perpetrantur, cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundum quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt: Et hoc quò ad peccata, quæ contingunt in peruersitate morum, licet secùs sit de peccatis, quæ opponuntur alijs virtutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorum opera indifferenter ad quæcunq; flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocunq; pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum, aut etiam primorum parentum.

Bona & mala triplicia.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet, culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestum, pœnæ delectabile, damno vtile.

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata, sic apparet. Nam iuxta doctrinam sancti Tho. in

2. dist.

2. dist. 22. art. 2. Licet in peccato multa poßint considerari, ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi potest. Vnde & contingit, quòd idem peccatū, quod secundum vnum eorum est grauiùs, secundum aliud leuiùs inueniatur: prout dicere possumus, In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter grauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circumstantias solùm, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatem.

In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.

Et sic dicere possumus, q̃ licet peccatum Adæ, quantum ad aliquas circumstantias grauiùs sit omnib. alijs peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulsatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et etiam quia faciliùs resistere potuisset, propter originalem iustitiam in qua creatus erat. Tamen quantum ad speciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circumstantias, quæ peccatum magis aggrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedunt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Nam sicut vnum peccatum dicitur maius altero, Vel causalitate, vt peccatum Luciferi: Vel generalitate, vt peccatū Adæ: Vel deformitate, vt peccatum Iudæ: Vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum sanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel inseparabilitate, vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate, vt peccatum carnis: Vel Diuinæ maiestatis offensione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis: Vel expugnandi difficultate, vt superbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Post peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.

& post peccatum Luciferi, omnia alia peccata, Maleficorum opera excedũt, tam in deformitate, crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, spurcitias carnis cum Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumẽtum, tam animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debachantes, prout ex supradictis patuit.

Quod etiam secundum Isidorum nomen ostẽdit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &c. vt suprà patuit.

Quid sit peccatum.

Deducitur & ex isto. Nã duo sunt in peccato, auersio, & conuersio, iuxta illud August. Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio à Deo sit tãquam formale, sicut ipsa conuersio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum est grauiùs, quãtò magis homo per ipsum à Deo separatur. Et quia per infidelitatẽ homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomen Hæresis, quod est etiam Apostasia à fide simul, & quòd tota earum vita peccatum est.

Quomodo Maleficæ fidem abnegent.
Tres species infidelitatis.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei: Et hoc potest dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo modo, tunc est infidelitas Paganorum seu Gentilium. Si secundo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Christianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorũ. Secundo modo infidelitas Hæreticorũ.

Vnde

Vnde patet, quòd hæresis Maleficarum inter tres species infidelitatis grauißima existit, quod etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. Pet. 2. dicitur: Melius erat illis viã veritatis non cognoscere, quàm post cognitam, retrorsum conuerti. Ratio, Nam sicut grauiùs peccat, qui non implet quod promisit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur corrumpentes ipsam, grauiùs peccant quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauiùs peccant q̃ Pagani, quia susceperunt fidei Christianæ figurã in Veteri Lege, quam malè interpretantes corrumpunt, quod Pagani non faciunt, ideò etiam eorum infidelitas est grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium, qui nunquam fidem Euangelij susceperunt. De secundo ꝙ & Apostatæ nuncupantur. Nam secundum Tho: secunda secundæ. q.12. Apostasia importat quandam retroceßionem à Deo & religione, quæ fit per diuersos modos, quibus homo coniungitur Deo, vel per fidem, vel per subiectam ad obœdiendum volũtatem, vel per religionem & clericatum. Secundum quod dicit ẽt Raymun. & Hostien. ꝙ Apostasia est temerarius à fidei statu, vel obœdientiæ, vel Religionis excessus. Et cum remoto priori, remouetur posterius, sed non èconuerso. Ideò & prima alias duas excedit, scilicet, Apostasia à fide, præcedit à Religione, de qua 48. dist. quantumlibet, & 16. q. 1. legi non debet. Apostasia multiplex.

Tamen secundum Raymundum non iudicatur Apostata seu fugitiuus, etiamsi ad longinqua diu euagetur, Quis Apostata seu fugitiuus habendus.

nisi postquam sic viuit, quòd animum redeundi se deposuisse ostendit. ff. de re milit. l. desertorem. Et hoc fieret, si vxorem duceret, vel simile tale. Similiter & Apostasiam inobœdientiæ, vbi quis spontè contemnit præcepta Ecclesiæ, & Prælatorum. de qua. 3. q. 4. alieni. Qui etiam infamis efficitur, repellitur à testimonio, & debet excommunicari. 11. q. 3. Si autem.

Clericus vxorem ducens Apostata est.

Apostasia perfidiæ Maleficarum.

Vnde & Apostasia, de qua loquimur super Apostasiam Maleficarum, dicitur Apostasia perfidiæ, quæ & tantò grauior, quantò & cum inimico fidei rationis salutis per pactum expressum peragitur. Hoc enim habēt facere Maleficæ, & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ sunt enim per nos Inquisitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerant, quasdam verò certos in numero, semper tamen confessionem veram & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apostatæ perfidia non videtur tanta fuisse, licet in alijs aduersus Ecclesiam maiora exercuisset, de qua & secundo. q. 7. non potest.

Iuliani Apostatę perfidia minor Apostasia Maleficarum.

Si quis verò incidentaliter quæreret: Quid si mente & corde fidem tenerent, quorum scrutator solùm Deus est, & nō quæcunq; Angelica creatura, vt suprà patuit: facerent tamen reuerentiam & obœdientiam Diabolo per actus exteriores: Dicendum videtur, quòd cum Apostasia perfidiæ dupliciter potest fieri, per actus infidelitatis exteriores, absq; expresso pacto cū Dæmone inito, sicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitā assumeret, aut in terris Christianorum cum expresso pacto, &c. Primi, vbi mente retinent fidem, actu tamen exteriori

riori negant, licet nõ sint Apostatæ nec Hæretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomon Dijs suarũ vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusatur, si ex metu hoc faceret, quia secundum August. Sanctius est mori fame, quàm vesci Idolatricis, aliqui habent Satius. 33. q. 3. Satius. Malefici autem quantumcunq; fidem retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ tamen iudicantur eò, q; fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerunt. Vnde & S. Tho. in 2. di. 4. art. vl. Loquens de similibus operibus Magicis. Et qui quocunq; modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus est Apostasia à fide, propter pactũ initum cum Dæmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint: Non enim potest homo duobus dominis seruire.

Hypocritæ nõ sunt Apostatę. Salomon fuit Hypocrita.

Maleficæ pactum cum inferno pangũt.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: Vtrùm Magicis & Mathematicis intẽdere sit peccatum & Apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper Apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta Apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici, tũc est Apostasia operis. Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper Apostasia iudicatur. Ecce quàm clarè duplicẽ Apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit, tamen Maleficæ verbis & operibus Apostatrices iudicantur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Apostatarum subiacere debent.

Vtrùm Magi & Astronomi sint Apostatæ.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandum à Deo, est Apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hæresibus in eis. Nam si iuxta Augu. omnis infidelium vita peccatum est.28.q.1. §.2. & est glossa super illud Roman.14. Omne quod non est ex fide, peccatum est: Quid iudicandum est de tota vita, id est, de omnibus alijs operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de alijs. In omnibus enim peccant mortaliter, quod sic declaratur. Tanta est enim labes huius peccati, quòd facultatem resurgendi licet non ex toto amputant, eò quòd peccatum nō corrumpit totum bonum naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamen propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluantur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum, sunt potiùs de genere malorum, quod in alijs infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ.

Nam secundum Thomam secunda secundæ. quæst. 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit quòd quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorum, vt ieiunia, Eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totum bonum naturæ, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorum est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam, etiamsi sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem. Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini

An omnis actio infidelis sit peccatum.

gustini suprà allegatum. Omnis infidelium vita peccatum est.

Quòd Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

Deniq; Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundum Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excomm. Nouerit. & super secundum. 24. q. 1. Qui contra pacem. & tertium, dist. 8. quo iure. 23. q. 7. c. 1. & sequen. super 4. eod. ti. scilicet de Hæreticis, Excõicamus 1. & 2. Imò & grauissimas incurrunt pœnas Credentes, Receptores, Fautores & defensores. Nam vltra pœnam excõicationis illis inflictam, Hæretici cum fautorib. & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam verò maternam, vsq; ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in detestationem criminis & super quartam pœnam, si post deprehensionem erroris continuò non velit reuerti, & hæresim abiurare, subitò debet comburi, si laicus est. Falsarij enim pecuniæ statim morti traduntur, quantò magis falsarij Fidei.

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna Hæreticorum in hæredes vergit.

Processus ad ignem.

Si verò clericus: post solẽnem degradationem relinquitur curiæ seculari occidendus. Si aũt reuertantur ad fidem, detrudi debent in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excõicamus. primo, & secundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis post abiurationem, quam ad arbitrium Episcopi & Inquisitoris facere debent; prout in tertia parte operis patebit, vbi de varijs modis sententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehensus & conuictus, seú etiam relapsus.

Maleficæ austerius quàm Hæretici puniendæ.

His aũt modis mulctare Maleficas non videtur sufficere, cùm non sint simplices hæreticæ, sed apostatæ, & vltra hoc quòd in ipsa apostasia non hominibus propter metum, aut carnis oblectamenta fidem abnegant, vt suprà tactũ est: Sed ipsis Dæmonib. vltra abnegationem, ẽt homagium, corpora, & animas offerendo præstant. Ex quibus satis probabile videtur, ꝙ quãtumcunq; pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent sicut alij hæretici carceribus perpetuis mãcipari, sed vltimo supplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis varijs modis illata leges imperant, vt patet C. de maleficijs. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et est similis culpa probibita discere & docere. Et loquuntur leges super Sortilegos: quantò magis super Maleficos: vbi dicunt, quòd pœna illorum est bonorum publicatio & decapitatio. Et si quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerso, bestijs exponitur, vt dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæstione tactum est.

DECLA-

DECLARATVR, QVOD PROPTER peccata Maleficarum innoxij sæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

QVAESTIO XV.

SED hoc, quòd Diuina permißione plures innoxij damnificãtur & puniuntur in præmißis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens, ostendit S. Tho. secunda secũdæ. q. c. 8. Hoc fieri iustè à Deo: loquendo de pœnis præsentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus, sunt quædam res patris, & serui & animalia, res dominorum, & sic filij puniuntur quandoq; pro parentibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quàm citius: Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1. q. 4. §. paruulos.

Triplici modo punitur qs iustè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatũ vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filij imitãtur peccata parentũ, & serui & subditi peccata dominorũ, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquisitis, in quibus filij succedunt, serui in latrocinijs & guerris iniustis: vnde sæpiùs interficiũtur. Et subditi Prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt: etiamsi eadem peccata non committunt. vnde & iustè puniũtur.

Peccatores imitantes puniuntur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modum meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, quòd peccata subditorum merentur peccatorem prælatum, secundum illud Iob. Regnare facit Hypocritam propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dißimulationem. Hoc est, quando superiores peccata non redarguunt, tunc sæpissimè boni cum malis puniuntur, vt dicit Augu. in primo de ciui. Dei. Exemplum: vbi inter nos Inquisitores vnus reperit quoddam oppidum mortalitate hominum quasi destitutum, & vbi fama volabat, quòd quædam mulier sepulta, linteamẽ, in quo sepulta erat, succeßiuè deglutiret, & quòd pestis cessare non posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset: Habito cõsilio desuper, Sculteтus cum præfecto ciuitatis sepulchrum effodiẽtes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsque in ventrem immissam et consumptam. Quo viso, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueã proiecit, sicque subitò pestis cessauit. Ex quibus vtique, diuina permißione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dißimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam prahabita inquisitione repertũ fuit, ipsam lõgo tempore vitæ suæ Sortilegam & Magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamen deglutiendo, pestem procurauit.

Puniuntur cõiũctim hoĩes, vt videant cõsocios esse oẽs.

Tertiò fit Diuina permißione, vt humanæ societatis vnio commẽdetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt non peccet, & ad detestationem peccati,

dum

dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achor. Iosue. 7.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdum per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratia. dicit 23. q. 5. §. vltim. Aliquando Deus punit malos, per legitimam potestatem gerentes ex mandato suo, & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absq; merito punietium, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsq; ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, nō tamen intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideò cum sui damnatione, sicut iam punit populum suum per Turcas, & sæpiùs antè per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sed nota quòd quacunq; de causa quis puniatur, si non sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionem. Iuxta illud Deuter. 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, id est, in punitione. Quia aliàs nō est in Deo furor, & ardebit vsq; ab inferni nouissima, id est, vindicta hîc incipiet & ardebit vsq; ad extremam damnationem, vt exponit Aug. Et habetur de pœn. dist. 4. §. auctoritas. Sed si patienter ferantur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locum Satisfactionis, vt dicit Thom. in 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium comissum

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro culpa.

vel

vel etiam Malefica, & hoc secundum plus & minus, secundum deuotionem patientis & qualitatē criminis.

Mors vltimum terribilium.

Mors aūt naturalis, cùm sit vltimum terribilium, non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet secūdum Scotum etiam voluntariè, & cum deuotione expectata, & Deo oblata in sua amaritudine, poßit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamē violenta, siue quis eam meruit, siue non, semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem quò ad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Mors fit etiam satisfactoria.

Propter propria autem etiam Deus flagellat in vita præsenti, & specialiter circa maleficia inferenda. Nam Tobiæ 7. Super illos qui libidini deseruiunt, Diabolus accipit potestatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra & potentias generatiuæ potentiæ, quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notandum, quòd præmißis punitionibus non obstantibus, secundum quas Deus pro culpis alienis, siue proprijs punit, hāc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. Extra de reg. iur. Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id est Dei, & in iudicio fori, id est in foro humano, siue seculari, siue ecclesiastico.

Sine culpa, nisi subsit causa, nemo est puniendus.

Declara de iudicio poli: Nam cùm Deus duplici pœna spirituali, & temporali punit. In prima inuenitur, quòd nunquam sine culpa. In secunda inuenitur, quòd

interdum

interdum benè sine culpa, sed non sine causa. De *prima spirituali pœna, quæ cùm est triplex, scilicet subtractio gratiæ, vnde sequitur obduratio in præstitis, non fit sine culpa propria. Secunda pœna damni, id est, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquam infligitur sine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna sensus, id est, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur* Exod. 20. *Ego dominus zelotes, visitans peccata parentum in filios vsq; in tertiam & quartam generationem, intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt exponit Gratianus. 1. quæst. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expositiones. De secunda autem pœna temporali punit Deus.*

Pœna subtractionis gratię. Pœna priuationis gloriæ.

Primò propter culpam alterius, vt suprà tactum est, triplici ratione, vel etiam sine culpa aliena & propria, sed non sine causa, vel etiam ex culpa propria, & non aliena. Quòd si vis scire causas propter quas Deus punit, & tamē absq; culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit magister in 4. dist. 15. c. 2. Et recipe tres primas causas: Reliquas duas accipe pro culpis proprijs.

Nam dicit quinq; de causis Deus hominem flagellat in vita præsenti, siue pœnas infert. Primò, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna siue flagellum. Exemplum de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro resuscitato. Ioan. 11.

Quinq; causæ cur Deus flagellet.

Secundò, si primum desit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patiētiæ, ac etiam vt virtus

Deus punit vt meritū cumuletur per exercitiū patiētiæ.

virtus latens intus, alijs manifestetur. Exemplum in Iob.1. & Tobiæ 2.

Tertiò, vt virtus cõseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplum in Paulo, qui de se dicit 2. Cor.12. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ: Qui stimulus, secundum Remi. fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoëtur, vt scilicet aliqualiter ostẽdatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode. Act.12. & in Antiocho. 2. Macha.9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionẽ culpæ, cùm scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria sorore Aaron, Num.13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundum Hieron. 23.q.4. quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnæ: Exemplum in Dauid, qui post remissionem adulterij commissi, quò ad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet in 2. Regum, Quod notat Grego. de pœn. dist.1. si peccatum Dauid. Posset et dici, oẽm pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltẽ originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omniũ causalitatũ. ar. dist.5. ad eius.

Originale est causa omnium causalitatum.

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quò ad æternam damnationem, quàm in futuro sustinebunt, nemo ambigat quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria, ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria cõmensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & mensura

& mensura suppliciorum in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quod Deutero. 25. dicitur: Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in alijs peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quod ad Heb. 10. tangitur: Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantium, & per diuinißimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit, exercentium.

DECLARATVR IN SPECIALI VEritas præmissa: comparando opera Maleficarum ad alias superstitionis species.

QVAESTIO XVI.

PRæmissa denique veritas, quò ad enormitatem criminum in maleficijs probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorũ. Nam cùm quatuordecim sint species circa opera superstitiosa, ex triplici genere Diuinationum. Quorum primum fit per manifestam Dæmonum inuocationem. Secundum per tacitam solam considerationem dispositionis, vel motus alicuius rei, vt syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Et species primi generis diuinationis, quæ fit per expressam

Species expressæ inuocationis Dæmonũ.

expressam Dæmonum inuocationem, sint Præstigium, Diuinatio somniorum, Nigromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Idromantia, Aeromantia, Piromantia, & Ariolorum cultus. Tho. secunda secundæ. q. 95. & 26. & q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum. Species deniq; secundi generis Genethliaci, Aruspices, Augures, Omen obseruantibus, Chiromantia, & Spatulamantia.

Spatulamantia.

Species etiam tertij generis variantur, secundum omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirẽdum aliquid occultum, scilicet, per considerationem punctorum, festucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Thom. vbi suprà, & 26. quæst. 2. & q. 4. per totum.

Figuræ in plũbo liquefactæ.

Tamen hæc omnia crimina, Maleficarum flagitia excedunt: quod de præstantioribus speciebus deducitur: Vnde & de minoribus non difficultatur.

Quòd Malefici etiam sint Præstigiatores.

Nam in prima specie, vbi aliqui præstigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus, vt in præcedentibus tactum est de modo præstringendi. Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdum præstigiosa apparitione auferendo, licet non in rerum veritate, etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferunt, ne mulier concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanente membro: absque præstigiosa illusione post conceptum etiam aborsum procurant, sæpeq; procurant cum innumeris alijs malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt in superioribus patuit.

In secunda

In secunda deniq; specie, quæ & Nigromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionẽ, vel locutionem, cùm vt dicitur 3. libr. Ethy. Nekros Græcè, mors dicitur Latinè, mantia verò diuinatio. Faciunt aũt talia per sanguinem hominis, aut alicuius animalis, super quibusdam characteribus, scientes Dæmonem sanguinem amare, id est, eius effusionem, & peccata. Vnde fit vt vbi mortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendum ad interrogata, Dæmones in eorum similitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa magna Pythonissa, de qua 1. Reg. 28. quæ ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit.

Maleficos esse Nigromanticos.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, q. Scriptura commemorat aĩam iusti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri belli, ẽt per mulierem Pythonissam apparuisse. Quia vt Aug. dicit ad Simplicianũ: Non est absurdum credere aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina eum sententia percussurus. Vel nõ verè spiritus Samuelis à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, et illusio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus est facta, quã appellat Samuelem scriptura, sicut imagines solẽt suarum rerum nominibus appellari. Hæc ex responsione cuiusdam argumenti, super quæstionem, An diuinatio, quæ fit inuocatione Dæmonum, sit illicita. 2. secund. q. 95. ar. 4. Ad secundum. Sed si lectori placet, videat responsionem super vltimum argumentum quæstionis,

De Pythonissa Saulis.

De apparitione spiritus Samuelis.

stionis, An gradus prophetiæ, sint in beatis in eadē sum. ma. q. 174. Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. q. 5. Nec mirum. Sed hæc parum ad Maleficarum opera, quæ nullum in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentē fundere non cessantes, occulta quæq; Diabolicis instructionibus manifestantes, nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

Maleficas etiā esse Sortilegos.

IN TERTIA denique specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur, dupliciter obseruatur. Primò, quādo quis vtitur somnijs, vt valeat aliquid occultum inuestigare ex reuelatione malorum spirituū, cum quibus habentur pacta expressa, quādo scilicet ad hoc inuocātur. Secundo verò, quando quis vtitur somnijs ad cognoscendum futura, secundum quod somnia procedunt ex reuelatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, vel extrinseca, quantum potest se extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas vbi suprà.

Angelicæ reuelationes.

PRO CVIVS intelligentia, vt Prædicatores nucleum ad minus habeāt, notandum ad primum de Angelis: quod cùm Angelus sit limitatæ virtutis, efficacius reuelare potest aliquid futurorū animæ dispositæ quàm indispositæ. Dispositio aūt fit post sedationem motuum exteriorum & interiorum, vt quando silentes sunt noctes, & sedati sunt motus fumositatum, & hoc fit circa auroram, quando digestio est completa: & hoc dico de nobis peccatoribus similibus, quibus Angeli ex diuina pietate ad prosequutionem officij aliqua reuelant, aut tempore studij in aurora intellectum de occultis scripturarum

De anima disposita ad reuelationes.

Sub auroram de occultis meditandum.

pturarum informãte. Præsidet enim Angelus bonus intellectui, sicut Deus voluntati, & corpora cœlestia nostris corporibus, alijs autem perfectioribus quibuscunq; potest & quacunq; hora reuelare vigilando & dormiendo. Quamuis & iuxta Philosophum in lib. de som. & vigil. sunt magis aptæ recipere reuelationes, vt dictum est, vno tempore, quàm altero, prout cæteri Magi facere consueuerunt.

Ad secundũ nota, quòd ex naturali solicitudine naturæ de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent causam naturalem in homine somniante: & tunc illa somnia seu visiones, sunt tantummodo signa, & non causæ, sicut ex parte Angeli dictum est, & hoc accidentium futurorum in homine, vt sanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hæc est sententia Aristotelis, vbi supr. Quia natura repræsentat in somnijs animæ aliquas dispositiones, quæ sunt in corde: ex quibus posteà contingit infirmitas, vel aliud, vt si quis somniat de occupationibus igneis, signum est quòd in eo prædominatur cholera, si de aëris, vt de volatu et huiusmodi, signum est sanguinis, si aquæ, vel alterius liquoris aquei, signũ est phlegmatis, si de terrenis signũ est melancholiæ. Et ideò per somnia quandoq; iuuantur Medici, ad cognoscendum dispositiones corporis: (vt etiam dicit Philosophus in eodem libro.)

Naturales reuelationes.

Somnia secundum complexiones.

Sed hæc iterum leuia sunt, per comparationem ad somnia à Maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt sup. tactũ est, nolunt transferre, sed tantũ

Somnia Maleficarum.

imaginariè cernere, quæ à consodalibus Maleficis perpetrantur, reponere se habent ad sinistrum latus, in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsentētur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs hominibus volunt à Dæmonibus, per somnia instruuntur, non per tacita, sed per expressa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunque pactum, quocunque modo per aliquod sacrificium alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed seipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegando. Nec his contentæ, etiam proprios aut alienos infantes, Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus suprà habitum est.

Oracula.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Python Appolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, non per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitijs, qui sic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, aut inuoluntariè, ad prædicendum tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Acto. 16. clamando post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus, imperauit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica sit comparatio per respectum ad Maleficas & eorum opera, quæ vtique sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, iuxta Isidor. vt suprà habitum est, nuncupantur.

Pythonissa in Actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de alijs minoribus speciebus diuina-

diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapide polito. Idromantiam, quæ fit in aqua vel crystallo. Aeremantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne. Ariolorum, quæ fit in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum. Licet hæ omnes per expressam Dæmonum inuocationem fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentum hominum, iumentorum & terræ frugum tendunt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De alijs etiam speciebus diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt sic pactum erga Dæmones practicantur, vt sunt Genethliaci, seu Astrologi, sic dicti propter natalium considerationes. Aruspices, qui dies & horas obseruant. Augures, qui gestus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obseruant. Et Chyromantici, qui ex lineamentis manuum aut spatulis animalium diuinant. Si cui placet, inspiciat præceptorem Nider, circa secundum præceptum, & plura inueniet, quomodo sint licita, & quomodo nō. Maleficarum verò opera nunquam sunt licita.

Geomantia. Hydromantia. Aeremantia. Pyromantia. Arioli. Genethliaci. Aruspices. Augures. Omina. Chyromantici.

DECLARATIVA QVARTAEDECIMAE, grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando.

QVAESTIO XVII.

SED & tanta est earum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata et ruinam excedunt, et si in culpis, quomodo nō et in infernalibus supplicijs. Et hoc quidē ad culpas demonstrare, non est difficilè varijs rationibus. Primò, nam licet eius peccatum sit irremißibile, hoc tamē non est propter magnitudinem criminis, habendo respectum ad eorum naturalia, & præcipuè secundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuisse creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à statu gratiæ cadunt, prout Maleficæ fidē susceptam in baptismo abnegantes existunt, eorum vtiq; peccata excedunt. Si verò dicamus eos in gratia fuisse creatos, licet non confirmatos, sic etiam Maleficæ, licet nō creatæ in gratia, tamen à gratia sponte ceciderunt, sicut & ille volens peccauit.

Maleficas peccato Diabolis pares.

Diabolos solùm in naturalibus, non in gratuitis fuisse creatos.

Secundò demonstratur, nam licet eius peccatum sit irremißibile varijs de causis alijs, puta secundum Aug. quia nullo suggerēte peccauit, ideò nullo reparante redire debet. Vel secundum Damasc. contra Dei formam intellectu peccauit: & cognitio, quātò est nobilior, tantò peior est error. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Vel iterum secundum eundem Damasc. quia non est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura suá, quæ quia spiritualis, tantummodò semel est vertibilis, eò quòd se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum,

Cur Diaboli peccatum irremissibile.

Diabolus semel tantùm vertibilis.

iterum, quia excelso loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

HIS TAMEN *non obstantibus eius culpa in multis alijs minoratur comparatiuè ad Maleficarum flagitia. Primò in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione, nulla præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas, sæpè multis alijs Maleficis inflictas, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.*

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secūdò, quia licet triplex sit status mali Angeli, innocentiæ, culpæ, & miseriæ seu pœnæ. Ipse tamen sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus, iterum ab illo cadēs multùm profundatur. Et super omnes ipsæ Maleficæ, vt earum flagitia demonstrant.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Satan nō peccauit in redemptionem.

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicet eum peccare, & non ex pietate eum prosequentem, nos aūt, & super omnes ipsæ Maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequente, & beneficijs plurimis nos præueniente.

Quintò ille præstat in malitia Deo reprobāte, & suā

gratiam non apponente, nos miseri currimus in illam malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Etsi ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem, vt præmisimus, super omnes Malefica dehonestantes offendunt.

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quæ in principio corporis quæstiõis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet censeri grauiùs altero, & quõ peccata Maleficarum grauiora cũctis, quò ad culpam existunt. Et aliud quò ad pœnam. Dicẽdum, quòd sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quò ad personam, vel quò ad naturam totam, videlicet posteritatem ex eo sequutã. Primo modo, sicut maiora peccata fuerũt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitũ. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala sunt, scilicet secundum se, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur.

Cur Adæ peccatum maximum.

Secundo verò modo, licet maxima pœna primũ peccatum sequuta est, hoc tamen est per indirectum, inquantum videlicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò quòd ipse primus parens omniũ, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate

diuina

diuina gratia pœnituit, & saluatus per solutionem factam per Christum. Incomparabiliter aūt peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non contentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Adæ peccatū non excedit Maleficarum crimen.

Ad tertium dicendum ex præhabitis, q̄ hoc fuit per accidens in peccato Adæ, quod maiorem læsionem intulit. Et hoc videlicet, q̄ naturam integram inuenit, & q̄ corruptam necessariò non voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, quòd ipsius peccatum simpliciter grauiùs cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent: sicut & secundum mortale peccatū non grauat gratiam, eò quòd illam nō inuenit, priuaret autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Th. in 2. dist. 21. art. 2. in solutione secundi argumenti, quam solutionem si quis ad plenum vult intelligere, habet cōsiderare, quòd Adam originalem iustitiam si præstitisset, non transfudisset in posteros, prout Anselm. opinabatur: quia etiam aliquis post eum peccare potuisset. Videantur dicta Doctor. dist. 20. An pueri mox nati, fuissent in gratia confirmati. Item quoli. 101. An ijdem qui nunc saluātur homines, saluati fuissent, si Adam non peccasset.

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, saluati fuissent.

SEQVITVR MODVS PRAEDICANDI, contra quinq; argumenta laicorum, quibus probare videntur sparsim, quòd Deus non permittat tantam potestatem Diabolo & Maleficis, circa huiusmodi maleficia inferenda.

QVAESTIO XVIII.

SIT denique prædicator prouidus super certa argumenta laicorum, vel etiam peritorum quorundam, qui in tãtum Maleficas esse negant, quod licet malitiã & potentiã Dæmonis, ad inferendum ex suo desiderio huiusmodi mala, concedant, diuinam tamen permißionem sibi condescentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licet modum arguendi non habeant, & in tenebris sicut cæci palpitant, iam vnum, iam alterum medium tangendo, opus tamen est eorũ assertiones ad quinq; argumenta reducere. Ex quibus vtiq; omnes eorum cauillationes procedere possunt. Et primò, quòd Deus non permittat Diabolo sub tanta potestate sæuire in homines.

VTRVM ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, semper habet concurrere diuina permißio. ET ARGVITVR quinq; argumentis quòd Deus non permittit, vnde etiam Maleficium nihil est in mundo. Et primum sumitur ex parte Dei. Secundum ex parte Diaboli. Tertium ex parte Maleficæ. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte Prædicatorum, & Iudicum, quòd qui talia contra eas prædicant & iudicant, vtiq; nunquam securi essent.

Impossibilitas ex parte Dei.

Primò sic, Deus punire potest hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus varijs & innumeris, quibus humana conditio subiacet, vnde quia opus ei non est adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Secundò

Secundò sic. Ex parte Diaboli si vera essent quæ prædicātur, quòd videlicet vim generatiuam impedire posset, vt videlicet mulier non concipiat, vel si concipiat, quòd abortum faciat, vel si non abortum, quòd etiam post natos interficiant, vtiq; sic perimere possent totum mundum, & iterum posset dici, quòd opera Diaboli essent fortiora operibus Dei, scilicet sacramento matrimonij, quod est opus Dei. Ex parte Satanæ.

Tertiò ex parte hominis, nam videmus si maleficium debet esse aliquid in mundo, tunc aliqui homines plus alijs maleficiētur. De quo si quæritur, vtiq; dicitur, hoc esse propter punitionem peccatorū, sed hoc est falsum, ergo & illud quòd maleficia sint in mundo. Falsitas aūt probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc est falsum, cùm minus puniātur quàm alij interdum iusti: quod etiam cernitur in pueris innocentibus, qui asseruntur maleficiari. Ex parte Maleficæ.

Quartò, potest addi & aliud argumentum ex parte Dei, hoc, quòd quis impedire posset, & non impedit, sed fieri permittit, vtiq; iudicatur ex sua voluntate processisse. Sed Deus cùm sit summè bonus, nō potest velle malum, ergo non potest permittere vt fiat malum, quod ipse impedire potest.

Itē ex parte morbi: defectus & infirmitates, quæ dicuntur maleficiales, similes ēt sunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, i. quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd .n aliquis claudicat, excæcatur, vel rationē perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere possunt, vnde non possunt securè Maleficis ascribi. Ex parte Maleficiorum.

Vltimò

Ex parte Iudicum & prædicatorum.

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduersus Maleficas prædicant & practicant, vtique propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nunquam essent securi.

Quomodo Deus sinat malum fieri.

Sed contra argumenta sumantur ex quæstione prima, super tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ sunt magis ad populum, quomodo videlicet Deus permittit mala fieri, licet non velit malum fieri, permittit autem propter admirabilem perfectionem vniuersi, quæ consideratur in hoc, quòd bona commendantur eminentius & magis placent, & sunt laudabiliora, dum comparantur malis: habentur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ sapientiæ, iustitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs essent occulta.

Deus iustè permisit Angelos & primum hominem cadere.

Breuiter pro decisione quæstionis possunt colligi ex his, quæ ibi tanguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, quòd Deus iustè duos casus permisit, scilicet Angelorum, & primorum parentum: qui cùm sint maiores omnibus alijs casibus, non mirũ si alij minores permittantur. Qualiter autem sint maiores, quò ad causalitatem, non quò ad alias circumstantias, secundum quas peccata Maleficarũ, vt in quæstione tangitur, & malorum Angelorum, & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iustè permisit illos primos casus, tangitur in 2. q. ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suum placitum.

Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primum cùm dicitur: Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Respondetur ex

tur ex tribus. Primò, quòd Deus nō limitauit ſuam virtutem ad naturalem proceſſum: aut etiam ad influentias corporum cœleſtium, vt videlicet præter illa agere non poſſit, ideò & præter illa ſæpiſſimè egit in punitionem peccaminum, mortalitates & alia inferendo, præter omnem influentiam corporum, ſicut in punitione peccati ſuperbiæ in Dauid, ſuper mortalitatē inflictam populo, propter populi numerationem, &c.

Secundò hoc vtique congruit diuinæ ſapientiæ, quæ cum rebus omnibus ſic adminiſtrat, vt eas proprijs motibus agere ſinat. Ideò ſicut nō conuenit malitiam Dæmonis omninò impedire, ſed potiùs decet ipſam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuerſi ſpectare poteſt, licet continuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantum noceat, quātum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare ſuper ea, ad quæ ex libertate arbitrij poteſt, vt eſt fidem abnegare, & ſeipſum Dæmoni deuouere, quæ vtiq; facere in poteſtate ſunt voluntatis humanæ. Ex quibus etiam duobus, cùm Deus maximè offenditur, iuſtè permittit ea quæ à Malefica deſiderātur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ Diaboli potentia ſe extendit, vt eſt hominibus, iumentis, & terræ frugibus poſſe nocere.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Tertiò Deus iuſtè permittit illa mala fieri, per quæ Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & ſummam recipit diſplicentiam, Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dæmonum fiunt per indirectum, Diabolus maximè torquetur, dum contra ſuam voluntatem Deus omnibus malis ad gloriam ſui nominis, ad

Etiam malis Diabolus torquetur.

fidei

fidei commendationem, ad electorum purgationem, & cumulum meritorum vtitur. Certum est enim, quod inter omnes displicẽtias, quas Diabolus ex superbia, quæ semper contra Deum exigit, (iuxta illud, Superbia eorum qui te oderũt ascẽdit semper) hæc præcipua est, quia sibi displicet, quod Deus oĩa sua machinamenta in suã gloriam, &c. conuertit. Iustè ergo Deus cuncta permittit.

Ad secundũ superius responsum est: & debet respondere ad duo, quæ includuntur in argumento, scilicet, quod non dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis existit, cùm nihil possit nisi permissiõe diuina, vnde eius virtus pot dici minima, comparando ad diuinam permissionem, licet sit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud sæpè allegatum. Non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Iob. 41.

Cur generatiuam vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod respondendum. Cur videlicet Deus potius super vim generatiuam permittit maleficia fieri quam super alios actus humanos. De quibus etiam suprà tactum est in materia de permissione diuina, sub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum Venereum impedire possunt: Est enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de serpente, qui primum instrumentum Diaboli fuit, &c.

Ad tertium dicendum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentati, magis tentat malos quàm bonos,

bonos, id est, quòd amplior habilitas est in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm sit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædedi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius est ratio, quia secundum Greg. quantò crebrius quis Diabolo se subijcit, tantò intollerabiliorem sibi facit, vt ei reluctari nō possit. Sed cùm mali crebrius se subijciant Diabolo, eis fit tentatio magis intollerabilis & frequentior, cùm non habeant scutum fidei formatæ, quo se tueantur. De quo scuto Apost. Eph. 6. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis & acrius impugnat bonos quàm malos. Et ratio, quia cùm iam possideat malos, non autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad sui dominium iustos, quos non habebat, quàm peccatores possessos: sicut aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus aufert de iure suo, vel qui plus nocet regno, quàm contra illos, qui non sibi contrariantur.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Scutum fidei formatæ.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, non vult tamen mala fieri, vltra præmissa quæ tacta sunt: Prædicator declarare potest per quinque signa voluntatis diuinæ, quæ sunt, præceptum, prohibitio, concilium, operatio, & permissio. Vide S. Thomam præcipuè in prima parte, quia ibi planius declarat. q. 19. ar. 12. Nā licet vna sit voluntas in Deo, quæ est ipse Deus, sicut & vna eius essentia: tamen per respectum ad eius opera, iudicatur & significatur nobis eius voluntas multipliciter.

Quomodo Deus nolit & permittat mala.

citer, secundum quod Psalmus dicit: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. Vnde volūtas in Deo distinguitur non ex parte rei, sed ex parte suorū effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas signi: inquantum videlicet per signa & metaphora iudicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & signi.

Quinq; modis declarat homo voluntatem.

A simili. Sicut paterfamiliâs vnam habens in se voluntatem, demōstrat illam quinq; modis, scilicet per se, & per alium. Per se dupliciter, directè, & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc est operatio. Indirectè aūt, quando non impedit operantem, sicut & in 4. Physic. dicitur. Remouens & prohibens, est mouens per accidens: Et quantum ad hoc, dicitur signum permissio. Per alium aūt declarat se paterfamiliâs aliquid velle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendum necessariò, & prohibendo contrarium, & sic sunt præceptio in præceptis, & ꝓhibitio in affirmatiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem persuasiuè, ad aliqua consiliatiuè, & hoc pertinet ad consilium. Et sicut voluntas humana manifestatur per hæc quinq;, sic & ipsius Dei. Quòd. n. præceptū, ꝓhibitio & consiliū dicatur volūtas Dei, patet per illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro posse cōsilia. Et similiter quòd permissio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per August. qui dicit in Ench. Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel faciendo.

Ad propo-

Ad propositum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire posset, & nõ impedit, iudicatur ex sua voluntatę processisse, verum est. Sed cùm infertur, Deus est summè bonus, ergo non potest velle mala fieri: verum est, voluntate beneplaciti, & per quatuor signa huius voluntatis, quia nõ potest operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & persuadeat bona supererogationis, potest autem velle permittere mala fieri.

Ad aliud, quomodo cernuntur infirmitates abinuicẽ, vt vna sit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ? Respõdetur quòd varijs modis. Primò medicorum iudicio. 26. q. 5. Non licet. & q. 2. c. illud. vbi verba August. ex secundo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis, pertinent omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum disciplina contemnat, in quibuscunq; rebus suspendendis atq; ligandis. A simili: vbi medici ex circumstantijs, videlicet ætate, complexione sana, & subitò quasi in actu oculi immutata, & quod non ex defectu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicant illam non ex defectu naturæ, sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco, vbi non ex venenosa infectione, quia sic sanguis & stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Quomodo dignoscantur morbi maleficiales & naturales.

Medicorum iudicia.

Item secundò, cũ eis existit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger potest releuari, imò potiùs cernunt ipsum aggrauari. Tertiò, quia sic subitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi super hoc contingit.

Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam quidã de opti-

matibus ciuitatis Spirensis, nimis ceruicosæ voluntatis, vxorem habuit intantum, vt cùm ipse libens in omnib. complacere studeret, tamen in cunctis ferè suis affectionibus ei recalcitrabat, & verbis cõtumeliosis semper ipsum molestare satagebat. Accidit inde vt domum ingressus, quadam die cùm mulier solito more contra se rixanti verbis opprobriosis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipsa ostium per quod exire habebat, cursu veloci anticipando obseruauit, & vociferando contestabatur, quòd nisi eam verberaret, nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad quæ verba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipsam expansis digitis, super spatulam leuiter tangendo, subitò ad terram collisus, omnem sensum perdidit, & per plures septimanas in lecto decumbens, grauißima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri potest, illam infirmitatem non ex naturali defectu, sed per maleficium mulieris sibi accidisse. Plura imò quasi innumera consimilia acta sunt, & multis innotuerunt.

Aliâs habent Briganti.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hunc modum. Nam plumbum liquefactum super infirmũ tenent, & in scutellam plenam aquæ infundunt: & si imago aliqua condensata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidisse iudicant. Et quidam an talis imago opere Dæmonum, an naturali virtute erumpat, vbi interrogãtur talia practicantes, respondere solent, ꝙ virtute Saturni super plumbum, quia aliâs malus existit, sicut Sol super aurum maleficium sua virtute ostendere solet. Sed quid de his

Practica cognoscẽdi morbos maleficiales.

de his sentiendum sit, an videlicet practica licita sit an non, circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canonistis enim videtur licitum, vt vana vanis cõfundantur, licet Theologis omninò contrarium videatur, cùm non sint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuersa quæruntur. Primò, cur Maleficæ non ditantur. Secundò, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertiò, cur Prædicatoribus & alijs eos persequentibus non nocere valeant. Ad primum dicẽdum, quòd ideò vt plurimum Maleficæ non ditantur, vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum possibile est, pro vilissimo precio emantur. Et secundò ne in diuitijs notentur. Cur Maleficæ non ditentur.

Ad secundum cur principibus non nocent, causa est manifesta, quia quantum in ipsis est, hoc fit, vt ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Respondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Persarum restitit mihi viginti vna diebus. Vide Doctorem in secundo sententiarum, An inter bonos Angelos sit pugna & qualiter. Ad tertium dicitur, quòd ideò nec Inquisitoribus, aut alijs officialibus nocere possunt, quia publica iustitia vtuntur. Exempla varia ad hoc possent adduci, sed temporis prolixitas non patitur. Cur Maleficæ Principibus non noceant.

SECVNDA PARS,

MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INferendis, atque amouendis feliciter pertractans.

Duabus solùm quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

QVAESTIO PRIMA.

Quibus Maleficus nocere non potest.

Partitio subsequentis secundæ huius partis.

SEcunda pars principalis huius operis, quia est de modo procedẽdi, qui à Maleficis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguuntur: cum duabus duntaxat difficultatibus: Quarum vna in principio super remedia præseruatiua, vt videlicet quis maleficiari non possit: altera in fine super remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari possunt. Cùm secũdum Philosophum in 4. Physic. remouens & prohibens coincidunt, & sunt causæ per accidens, ideò vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur.

Circa duo principaliter insistẽdum erit. Primò circa introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundò, circa progressum in modum operandi, & horrendam

rendam obſeruantiam. Tertiò, impedimenta ſalubria, contra earum maleficia, & remedia præſeruatiua. Et quia in morali iam laboramus materia, vnde argumentis varijs & declarationibus vbiq; inſiſtere opus nõ eſt, cùm ea quæ per capitula ſequentur, ſint per præcedentes quæſtiones ſufficienter diſcuſſa. Ideò precamur in Deo lectorem, ne demonſtrationẽ in omnibus quærat, vbi accõmodata ſufficit probabilitas, ea deducendo, quæ conſtant, aut viſus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus eſſe vera.

Circa primum autem duo principaliter tangentur. Primò diuerſi modi ipſius Dæmonis alliciendi. Secundò diuerſi modi ipſarum hæreſim profitendi. Circa ſecundum verò ſex per ordinem tangentur, quò ad modum procedendi & curandi. Quia primò de his, quæ à Maleficis pro ſe & ſuis corporibus practicantur. Secundò de his quæ erga alios homines operantur. Tertiò de his quæ erga beſtias. Et quartò de his, quibus terræ frugibus nocent. Quintò de maleficio tantummodò virorum, quibus videlicet maleficijs tantummodò viri, & non mulieres inſiſtunt. Sextò de quæſtione ſuper maleficia amouenda, & quibus modis curantur maleficiati. Eſt ergo prima quæſtio, per decem & octo capitula diſtincta, cùm totidem modis in ſuis ritibus variantur & multiplicantur.

VTRVM quis poſſit per bonos Angelos ita beneficiari, q; à Maleficis per quoſcunq; infrà ſcriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur quòd non, eò quòd per præcedentia declaratum eſt, etiam innoxios & in- De cuſtodia Angelorum

nocentes, & iustos pluries à Dæmonibus affligi, vt Iob, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiati, cum alijs multis iustis, licet non æqualiter vt peccatores, eò quòd non in perditionem suarum animarum, quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrarium est Maleficarum fassio, quòd videlicet non omnes lædere valeant, sed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonum, diuino auxilio destitutos. Responsio.

Tria genera hominum tuti à maleficijs.

Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficijs nocere non potest. Et primi sunt, qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis, vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumtionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum consecratorum, vsum licitum, cùm ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuant, se muniunt, de quibus modis patebit. Tertij sunt, qui per sanctos Angelos varijs & infinitis modis beneficiantur.

Cæremonias Ecclesiæ obseruantes tuti.

Cur Magistratus à maleficijs tutus.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta cōprobatur, quia enim oīs potestas à Deo est, & gladium iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quòd tunc Angelica potestate Dæmones arceantur, quādo iustitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinq; modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per

mò per terminum suæ potestatis à Deo impositum, de quo Iob. 1. & 2. tangitur. Et de illo, de quo in Formic. Nider legitur, qui Iudici fassus fuerat, quòd dum quidam ipsum inuocasset, vt inimicum suum vita priuaret: aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cùm vocassem Dæmonem, ait, vt eius auxilio talia perpetrarem? Respõdit mihi, quòd neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcircò non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Præfixa potestas Diaboli.

Fide muniti, sunt signo crucis muniti.

Secundò impeditur per impedimẽtum exterius adhibitum, vt in Asina Balaam. Num. 22. Tertiò per miraculum possibilitatis exterius factum. Et sunt qui ex singulari priuilegio beneficiantur: De quo tertiũ genus hominum, qđ & maleficiari non põt, iam inferius patebit. Quartò per Dei iudicium, singulariter disponentis, per obstaculum boni Angeli, vt de Asmodeo interficiente sponsos Saræ virginis, non autem Tobiam.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere, vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. Cor. 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamen sæpè manum seu protectionem à Maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Actis deniq; & gestis hæc comprobantur. Nam & præfatus Doctor refert, q; Malefici verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per Reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam Iudex Petrus nomine, de quo & suprà mentio facta est, cùm quendam Maleficum Stadlin nomine, per suos famulos capere voluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tam malus fœtor illapsus, vt ferè desperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset, securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia, omnes vires perdet suæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nam captus & incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt & accommodata diuersis materijs.

Maleficarum artes eneruantur, quamprimum à magistratu capiuntur.

Sed & plura, quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, vtiq; animum lectoris in admirationẽ verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potiùs expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere: illis duntaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari non possunt.

Inquisitorib. Maleficæ non possunt nocere.

In oppido nempè Rauenspurg, dum à consulibus Maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut alijs hominibus non intulissent. Responderunt: Licet pluries hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus, respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus informa-

formatæ fuissent. Quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infesti fuerunt enarrare non sufficimus, iam vt simiæ, cùm iam vt canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarent, de nocte, ad orationes, licet indeuotas, surgentibus, extra fenestram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, quod nisi per longissimas scalas quis adire potuisset: ictu validissimo, quasi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput tegebatur, inserentes: sic etiam à nobis surgentibus reperiebantur, quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, qui sua pietate, absque meritis nostris, nos tanquam publicos iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit.

Indeuotæ orationes Claustralium.

De secundis verò, ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omninò sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum.

Quod si quæritur, per quem modum quis se munire debeat, dicendum primò de his, quæ absque allegationibus sacrorum verborum fuerint, & demùm de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est Aqua benedicta, etiam quæcunque honesta loca hominum & iumentorum, cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, & Oratione Dominica, in saluationem hominum & iumentorum aspergere, Sic enim in Exorcismo dicitur, vt vbicunque aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxia, non illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò, sicut primum de necessitate, ita hoc secundum, licet cereum benedictum accedere est de congruitate aspergere, videlicet cum tali cæreo loca inhabitantia. Tertiò herbas consecratas adiungere, vel fumigare, cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimùm expedit.

Cereum benedictum.

Herbæ consecratæ.

Sic enim in ciuitate Spirensi, anno eodem, quo hic liber est inchoatus, contigit, quòd dum quædam deuota mulier, cum quadam suspecta Malefica verba habuisset, iuxta morem muliercularum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamen, cùm paruulum lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die cũ suspecta Malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatũ ori parum immisit, eumq; signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientẽ puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum propè lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lectica & in angulo, sine tamen læsione reperit.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus. Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsq; ad finem, fortiter disponit etiam istorum pessimorum hominum: & Dæmonum Maleficia suauiter.

suauiter, vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniunt: vbi sic fides roboratur Dæmonis malitia, inspiciatur Dei misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuantur, & ad reuerendum Christi passionem, & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ Wiesenthal, dum grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quòd per maleficia sibi contigisset, non tam ab alijs Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd singulis Dominicis diebus se munire cum sumtione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit. Vis salis benedictæ.

Quid denique de illo in Rauenspurg, cùm à Diabolo in forma vnius mulieris, ad carnalem actũ sollicitaretur, ille plurimùm anxius, dum desistere nollet Diabolus, illi pauperi in mentem venit, vt sumtione salis, prout in prædicatione audierat, se munire deberet: vnde cùm ad introitum stubæ sal benedictum sumsisset, mulier toruo vultu eum inspexit: & quis Diabolorũ ipsum de hoc docuisset improperando, subitò disparuit. Vbi Diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cum præsentia corporali Maleficæ affuerat, tum vtrunque facere, Deo permittente, potest. Stubam hypocaustum intelligit.

Sed & illi tres socij per viam ambulãtes, duo eorum

ictu fulminis percußi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamātes audiſſet, Percutiamus & illum, altera vox cùm reſpondiſſet, Non poſſumus, quia hodiè Verbum caro factum eſt audiuit: intellexerat ꝙ ea de cauſa, quòd Miſſam audierat, & in fine Miſſæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbum, &c. audiuiſſet, ideò præſeruatus fuiſſet.

Miſſæ operatio.

Sed & per ſacra verba corpori alligata, quod miro modo ſunt præſeruatiua, dummodò ſeptem conditiones in ipſis ſeruentur. De quibus & in vltima quæſtione huius ſecundæ partis mentio fiet: eò quòd ibi de remedijs ſanatiuis, ſicut hîc de remedijs præſeruatiuis tractabitur. Et illa ſacra verba non ſolùm ad præſeruandum, ſed etiam ad curandum maleficiatos tendant.

Vis tituli crucis.

Ieſus † Nazar. † Rex † Iudæorū. †

Plurimùm autem ſunt præſeruatiua locorum, hominum, & iumentorum, verba tituli triumphalis noſtri Saluatoris, dum ſcilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inſcribūtur: Ieſus † Nazarenus †, Rex † Iudæorum †, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ, aut Euangeliſtarum, aut verba Ioannis, Verbum caro factum eſt.

Cuſtoditi ab Angelis.

Tertium verò genus quod à Maleficis lædi non poteſt, eſt ſingulariſſimum, vtpotè præcipua angelica cuſtodia munitum, interius & exterius. Interius, per gratiæ infuſionem, exterius per cœleſtium virtutum, id eſt, per motores orbium cœleſtium protectionē: Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus Electorum diuerſificatur: quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorum, ita quòd in nullo lædi poſſunt: vel quòd præcipuè

circa

circa generatiuam potentiam, ita castificentur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdam malos homines vel inflammant circa vnam, vel infrigidant circa aliam, per sua maleficia.

Primùm de interiori & exteriori protectione quò ad gratiam, & quò ad influentias corporum cœlestium sic declaratur. Nam licet Deus per se gratiam infundat menti nostræ, ita quòd nulli creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud: Gratiam & gloriam dabit Dominus: tamen dispositiuè, vt tradit S. Tho. in quodam loco, super tertium sent. quando Deus aliquam notabilem gratiam vult infundere, Angelus bonus cooperatur.

Angeli cooperantur ad gratiæ infusionẽ.

Et hoc est id quod Dionysius prætendit. 4. cap. de Diuinis nominibus. Hæc est lex Diuinitatis immutabiliter stabilita, vt ima à summis per media perficiantur, ita quòd quidquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per ministerium bonorum Angelorum: Habemus exẽpla cum rationibus. Nam licet ad verbi Dei cõceptionem, in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, & per intellectus confortationem & informationem multùm excitata, & ad bonum prædisposita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris sentẽtia est, quod in homine sunt tria, vt videmus, vt scilicet, voluntas, intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primũ solus Deus agere valet: quia cor Regis in manu Domini: dispositione

Angelus prædisposuit S. Mariam in cõceptionem Christi.

tione Angelus bonus, inquantum intellectum ad veri & boni agnitionem amplius illuminat, ita ꝙ in ſecundum & Deus & Angelus bonus agere poſſunt illuminando. Et in tertium ſimiliter bonus Angelus ad bonũ, & malus Angelus licet Deo permittente, immißiones malas imprimere poteſt. Tamen in poteſtate humanæ voluntatis eſt, tales immißiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam ſemper homo cum Dei inuocata gratia poteſt propulſare.

Cuſtodia exterior Angelorum.

De exteriori etiam cuſtodia, quæ per motores orbium à Deo communicatur, eſt communis traditio, & magis conſona, tam ſacræ paginæ, quàm Philoſophiæ naturali, ꝙ omnia corpora cœleſtia mouentur virtute Angelica, & dicuntur motores orbium à Chriſto, & ab Eccleſia Virtutes cœlorum vocantur, & conſequẽter à cœleſtibus influentijs, omnia huius mundi corporalia reguntur, teſte Philoſ. 1. meth. Quare & dicere poſſumus, cùm Deus ſingularem habet prouidentiam de ſuis electis, licet quoſdam malis huius vitæ, ſcilicet pœnalitatib. ſubijcit, quoſdam tamen ita præſeruat, ꝙ in nullo lædi poſſunt. Et hoc donum recipiunt vel ab Angelis bonis, ipſis ad cuſtodiam à Deo deputatis, vel ex influentijs cœleſtium corporum, ſeu à motoribus ipſorum orbium.

Quid ſint motores orbium & virtutes cœlorum.

Inſuper notandum, ꝙ licet aliqui contra omnia maleficia muniuntur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, ſunt tamẽ aliqui, qui ſingulariter à bonis Angelis ſuper vim generatiuam ita caſtificantur, quòd nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam poſſunt: Sed de his ſcribere videtur in parte ſuperfluum,

Caſtificati ab Angelis.

fluum, licet in parte foret necessariũ, propter hoc, ꝙ isti qui circa potentiam generatiuam maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistunt. Vnde ẽt in prima parte operis tactum est, ꝙ Deus amplius permittit potentiã illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quãtum ẽt propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

Dicamus tamen pauca, qualiter bonus interdum viros iustos & sanctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno abbate, de quo refert Caßianus in collatione patrum, collatione abbatis Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate, nocturnis diurnisqúe precibus, ieiunijs quoque atque vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiam, se extinxisse percepit. Deindè, maiori Zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo Optimo Maximo petijt, nimirum, vt interioris hominis castitas in suum corpus redundaret, Dei dono. Postremò autem veniens ad eum Angelus Domini, in visione nocturna, eiusqúe velut aperiens ventrem, quandam ignitam carnis strumam de eius visceribus euellens, suisqúe omnia vt fuerant locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum, quo poposcisti, vt ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in par-

De S. Sereno ab Angelo castificato.

in paruulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

De S. Equitio ab Angelo eunuchato.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Gregor. 1. lib. dialog. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore acre certamen carnis incentiua fatigaret, ipsum suæ tentationis angustiæ, ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium cõtinuis precibus quæreret, nocte quadam adsistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visione apparuit, quòd omnem motum ex genitalibus membris abscinderet: atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum nõ haberet in corpore. Ecce, quale beneficium castificationis, quia virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris antè præerat: ita cœpit postmodum fœminis præesse.

S. Heraclidis Paradisus.

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Heraclides vir religiosissimus collegit, in libro suo quem Paradisum nominat, meminit cuiusdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in monasterium collegit, & regere cœpit. Transacto autem biennio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in heremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepsit, & tres Angelos ad se venire vidit, quibus quærentibus, cur à monasterio virginum fugisset, nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerũt Angeli. Si liberaberis, num redibis curam fœminarum gerẽdo? Respondit ille quòd lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes quod

Abbas trecentarum monialium castratur ab Angelis.

exegerant,

exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, testiculos eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærentibusq́ an remedium sentiret, respondit ille se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

Non minus beneficium collatum esse legimus beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa veste & ornatu comptissimo, cùm Doctor eam intuitus fuisset, ad materialem ignem concurrit, titionem ignitum arripuit, & suggestricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione statim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerũt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cætero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono: Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cinctura, & exclamando euigilauit. Deincepsq́ tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex Formicario Nider.

S. Thomas Doctor, cingulo castitatis ab Angelis induitur.

His igitur tribus generibus hominum demptis, nemo securus à Maleficis: quin ex decem & octo modis infrà

scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò est disserendum, vt pòst clarius, quibus remedijs maleficiati possint releuari discutiatur, & vt eò clarius pateat ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducētur: vt primò circa Maleficarum introitum pateant diuersi modi, per quos ipsæ Maleficæ innoxias iuuenculas in augmentum illius perfidiæ attrahunt. Secundò, de modo Sacrilegæ professionis earum, vbi & quædam declaratio homagij præstandi ipsi Diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter trāsferuntur in corpore, vel in spū. Et quartò, quomodo se Incubis Dæmonibus subijciunt. Quintò, de modo generali, prout per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia exercēt, & in speciali de modo, quo demptis corporibus cœlestibus, quascūq; creaturas, Deo permittente, inficere solent. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire solēt. Septimò, super modū, quo mēbra virilia auferre præstigiosa arte solent. Octauò, super modum, quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nonò, super modum quo Dæmones intra capita sine læsione existunt, quādo præstigiosas apparitiones operantur. Decimò, super modum quo Dæmones operatione Maleficarum, homines interdum substantialiter inhabitant. Vndecimò, quo omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generali. Duodecimò, de quibusdam infirmitatibus in speciali. Decimotertiò, super modum quo obstetrices Maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt. Decimoquartò, super modum quo iumentis

Distributio eorum quæ sequentur.

varia

varia nocumenta inferunt. Decimoquintò, *super modum quo grandines & tempestates cōcitare, & fulgura fulminare super homines, & iumenta solent.* Decimosextò, *decimoseptimò, & decimooctauò, super tres modos quo tantùm viri, & nō mulieres maleficijs sunt intenti.* Post *hæc sequetur quæstio super modos tollendi huiusmodi maleficia.*

Nec *æstimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eo quòd varij modi super varia maleficia inferenda recitantur.* Hoc *enim & modicum vtile, imò fortassis & nocere posset: neque enim prohibiti libri* Nigromantiæ *hîc inferuntur, cùm hoc genus superstitionis, non libris aut à doctis, sed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum illud nō exprimitur, aut practicatur, impossibile sit aliquem maleficijs vt maleficū insistere.* Libri Nigromantici.

Recitantur *autem hîc modi in superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, sicut hucusq; in magnam fidei contumeliam, & ipsorum* Maleficorum *augmentum actum est.* Quòd *si aliquis ex præhabitis, cùm dictum est, aliquos præseruari per influentias corporum cœlestium, vt maleficiari nullo modo possint, velit hoc etiam attribuere illis influentijs, dum aliqui maleficiantur, quasi quædam necessitas ibi sit, siue ad præseruandum à maleficijs, siue ad inferendum ab illis, talis non rectè mentem* Doctorum *saperet, varijs respectibus.* An influentiæ astrorum præseruent à maleficijs.

Primò, *quia enim tria sunt, quæ à tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, voluntatis actus, intel-*

lectus actus, & corporalia. Et primum, vt suprà tactum est, à solo Deo, & immediatè dirigitur. Secundum verò ab Angelo. Tertium à cœlesti corpore, licet dirigitur non tamen necessitatur.

Secundò, quia enim ex dictis manifestum est, quòd electiones & voluntates immediatè à Deo diriguntur, iuxta Apostolum: Deus est, *qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à* Deo, *mediantibus Angelis ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcunque, siue sint interiora, vt virtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potentias interiores, siue sint exteriora, vt sanitates & ægritudines à cœlestibus corporibus, mediantibus Angelis dispensatur: Quod & Dionysius tangit, in quarto capite, de diuin. nominibus, quòd corpora cœlestia sunt causa eorum, quæ in hoc mundo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quò ad sanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm sint supernaturales, propter Dæmonis potentiam, quæ illas* DEO *permittente infert, ideò non possumus dicere, quòd ex influentijs corporum cœlestium contingat, quòd aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentijs corporum cœlestium est, quòd aliquis maleficiari non potest.*

Et si dicitur, quòd opposita habent fieri circa idem, & sicut propositum in proposito, ita oppositum in opposito. Respondetur *quòd vbi aliquis præseruatur virtute corporum cœlestium ab infirmitatibus his supernaturalibus, hoc non fit virtute corporum cœlestium immediatè,*

mediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficijs non possit super eam præualere, & virtus illa angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam, pro defectiua naturæ immittendo, & eius influentiæ: Ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, quòd etiam tali modo à maleficijs præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum, deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Et quod dicitur Hierem. 22. Scribe virum iustum sterilem, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones voluntatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non: quod etiam contingere potest ex influentijs corporum cœlestium. Verbi gratia. Aliquis inclinatur ex impreßione corporum cœlestium, ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cùm ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur benè prosperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. Econtrà dicetur malè fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur. Iustus sterilis quis?

De quibus sententijs & multis alijs loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Genti. libro tertio, & in plerisque alijs locis, quomodo differt dicere aliquem esse

benè, vel malè natum, benè vel malè fortunatum, benè vel malè gubernatum & custoditum. Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus, secundum verò quòd ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hîc non habent locum, quia de ipsis non intendimus, sicut de præseruatione à maleficijs inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

De diuersis modis, quibus Dæmones attrahunt, & alliciunt innoxios per Maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

CAPIT. I.

Tædio damni accepti fiunt quædam Maleficæ.

SVnt autem tres modi præ cæteris, quibus Dæmones per Maleficas innoxios subuertunt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus est per tædium, ex importuna temporalium damnificatione. Nam sicut S. Gregorius dicit: Diabolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tẽtati. Vt super diuinam permissionem, declara quòd Deus permittit, ne homines ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum 2. Has gentes

gentes non deleuit DEVS, vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & alijs. Et iam Hussitæ, & alij Hæretici permittuntur, vt deleri non valeant: Ita & Dæmones per Maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios, vt quasi coacti, Maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demùm earum consilijs se submittere, experientia sæpè nos edocuit.

Hussitæ Chananæis comparati.

Nouimus in diocœsi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. Equi successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, Maleficas consuluit, & iuxta eorum consilia, vtique non salubria, alios quos ex pòst emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit.

Quantæ deniq; mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestæ fuerunt, quòd dum propter damna vaccis, ex priuatione lactis, & alijs iumentis illata, suspectas Maleficas consuluissent, etiam remedia oblata percepissent, dummodò aliquid vni spiritui promittere voluissent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, respondebant parum hoc esse, dummodò informationibus illius magistri assentirent, super certas obseruantias, tempore diuinorum in Ecclesia, aut in confessionibus faciendas Sacerdotibus, aliqua subticendo assentirent.

Vbi notandum, quòd vt suprà tactum est, ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Christi, in terram spumant, aut oculos claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant,

sicut & nouimus eam, quæ adhuc superest, seculari brachio defensa, quando infra Missarum solemnia, sacerdos populum salutat, dicendo: Dominus vobiscum, ita semper subiungit, vulgari sermone, Kehr mir die Zunge im Arß vmb. Aut quòd in confessione post absolutionem factam etiam similia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteantur, præcipuè mortalia peccata, sicqúe ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam professionem paulatim perducuntur.

Dominus vobiscum: Kehr mir die Zunge im Arß vmb.

Et hic modus, seu etiam quicunque consimilis obseruatur à Maleficis, erga honestas matronas, vitijs carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas, alium modum obseruant, scilicet, per carnalia desideria, & voluptates corporis.

Bonis Diabolus magis insidiatur.

Vbi notandum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis quàm sit in bonis. Ita & Diabolus sanctiores quasque virgines & puellas, magis seducere conatur: Cui experientia superest, & etiam ratio.

Nam cùm malos iam poßideat, non autem bonos, ideò magis conatur seducere ad sui dominium iustos quos non habet, quàm possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus

plus aufert de iure suo, quàm contra quosuis alios, qui non sibi contrariantur.

Experientia. Nam in oppido Rauenspurg, ex duabus incineratis, prout etiam inferius patebit, vbi de modo quem obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpessas iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, (quem nominare non opus est, cùm & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) seducere deberet, taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiam, quòd licet sæpissimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuuenculam fuisset allocuta, illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli processisse nemo dubitat.

De Balneatrice Rauenspurgensi seductrice filiarum.

Est & alia virgo in diocœsi Argentinensi constituta, quæ vni ex nostris confessa, asseruit, quòd die quadam Dominica, dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quædam illius oppidi ipsam visitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim subintulit, vt eam si placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum, ait virgo, assensum præbuissem, & ipsam subsequuta ad domum venissem, vetula subintulit, Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, vbi iuuenes morantur, sed caueas

ne signo crucis te munias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis muniui. Vnde contigit, quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato aīo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris, cur signo crucis te signasti? abi hinc, in nomine Diaboli recedas: sicq; ad propria redij illæsa.

Qua ex re colligitur, quantis versutijs antiquus ille hostis in seductionem animarum debachatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cū tamen eius consodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cùm & ipsa intentionis fuisset, amasium suum fornicationis causa visitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuisset, & interrogata, an eum agnosceret, & ipsa se eum minimè agnoscere assereret. Ille respondit: Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decem & octo annis vsque videlicet ad vltimum vitæ, spurcitijs illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciendi per mœstitiam & paupertatem.

Et est tertius modus alliciendi per viam mœstitiæ, et paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorum promissa impudicitiæ copulauerant, vt iam omni frustrantur confidentia, & se vndique infamatas considerant,

etiam

etiam ad quæcunque diabolica præsidia se conuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, seu illam, cui se coniunxit, aut aliàs omnibus spurcitijs se submittendo machinantur. Et sicut talium iuuencularum non est numerus, vt heu experientia docet, ita nec numerus Maleficarum, ex eis insurgentium. Pauca ex multis referamus.

Est locus in diocœsi Brixin. vbi iuuenis super vxorem sibi maleficatam, talem casum deposuit. Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipsa iugiter instaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam spernendo, aliam ex alio dominio duxissem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos post hanc diem habebis. Et sponsa territa, cùm eam non cognosceret, eò, vt præmissum est, quòd ex alio dominio copulata fuerat, dum interrogaret circumstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam vagam, & dissolutam mulierem existere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerunt. Nam post paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsque in præsens, vltra annos decem, in suo corpore maleficia cernantur. Si ea quæ in vno duntaxat oppido illius diocœsis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta

ſcripta autem & repoſita ſunt apud eundem Epiſcopum Brixin. & vtique ſtupenda & inaudita, vt teſtis idem exiſtit.

De Comite in Vueſterich maleficato & poſt triennium ſanato.

Nec ſilentio prætereundum putamus rem ſtupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere, Vueſtraſienſis territorij, in confinibus Argentinenſis diocœſis iuuenculam ſimili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen poſt celebratas nuptias, vſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat, maleficiali impedimento, vt rei probauit euentus præpeditus: anxius, & quid agere ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans: Accidit vt ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret: In qua dum per vicos & plateas, ſeruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam haberet, qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter ſe haberet, vt valeret inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice verſa Comitem de valetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigauit, quo reſpondente quòd benè, & proſpera cuncta ſibi ſuccederent: Illa attonita paululum ſiluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu vxoris inueſtigando, ſimile reſponſum accipit, quòd benè in omnibus ſe haberet. Tunc illa an ne pueros generaſſet inquiſiuit. Et Comes: tres mihi, ait, ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genuit.

nuit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes, rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratularis. Tunc illa. Verè congratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se corpus vestrum velle maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestra exercere minimè haberetis. In cuius signum, puteus qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, vt quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coëundi impotentia vobis adesset, sed ecce omnia vana sunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam subitò recuperauit. Vnde Comitissa denuò nobiles quasque ad nuptias nouas inuitauit, affirmans se iam dominam illius castri & dominij, quæ tanto tempore virgo permansisset. Castrum & dominium, propter honorem Comitis non expedit nominatim exprimere, hoc enim ipsum recta ratio persuadet, & vt substantia facti in detestationem tanti criminis detegatur.

Ex quibus patent varij modi à Maleficis visitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulsa, hoc maleficium Comiti ex alterius Maleficæ informatione tulerat: qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis.

CAP. II.

Modus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius existit, vtpotè cùm & ipsæ Maleficæ varijs exercitijs circa maleficia inferenda insistunt. Pro *cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparet Maleficæ, vt in 1. par. tractatus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes. Curantes & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes: lædentes & curantes. Ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ sparsim exercent, perpetrare valent. Vnde profitendi vbi describitur, satis declarat de alijs speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solent.*

Triplices Maleficæ.

Summę Maleficæ & earum opera.

Et hæc est suprema species in Maleficis exercendis: sunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læsiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant, Infantes quos nō deuorant, Dæmonibus (vt suprà patuit) offerunt, aut aliâs occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt vt patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipsas, nullo vidente, in aspectu parentum, proijcere:

Baptisati infantes non vorantur.

cere: equos sub insessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmeare, Iudicum & Præsidentium animos ne eis nocere valeant immutare, taciturnitatem sibi & alijs in tormentis procurare, in se capientium manus & animos tremorem magnum incurrere, occulta alijs manifestare, & quædam futura, ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam causam possunt habere naturalem prædicere. Vide quæstionem, an Dæmones valeāt futura præcognoscere, in 2. sen. distin. 12. absentia velut præsentia conspicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominū immutare, ictu fulminis nonnunquam quem volunt, seu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potentiam coëundi auferre, aborsum procurare, infantes in vtero matris solùm exteriori tactu interimere, solo etiam visu absque tactu interdum homines & iumenta maleficiare, & mortem inferre, proprios infantes Dæmonibus dedicare, & breuiter omnia vt præmissum est, pestifera, quæ aliæ Maleficæ sparsim procurare sciunt, qn̄ Dei iustitia talia fieri permittit. Hæc in illo genere supremo existētes perpetrare sciunt, non aūt è cōuerso. Maleficæ animos immutāt.

Hoc tamen est cōmune omnium, spurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò et ex illorum modo profitendi, qui in supremo genere existunt, aliarum Maleficarum modum faciliter quis capere potest.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in confinibus Sabaudiæ, versus dominium Bernensium, vt recitat Nider in suo Formicario: Nunc autem in con-

in confinibus Lombardiæ, versus dominium ducis Austriæ. vbi & inquisitor Cumanus, vt in præcedente parte tactum est, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, &c. 85. qui etiam adhuc continuè inquirendo laborat.

41. Maleficæ incineratæ.

Modus profitendi duplex.

Modus autem profitendi duplex est. Vnus solennis per simile ad votum solenne. Alius priuatus, qui seorsim Dæmoni quacunque hora fieri potest. Solennis inter eos fit, vbi Maleficæ in certam concionem statuto die veniunt: & Dæmonem in assumpta effigie vident hominis, qui, dum super seruandam sibi fidelitatē, cum temporalium prosperitate, & longitudine vitæ hortatur, illæ quæ assunt nouitiam suscipiendam sibi commendant. Et Dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extensa muliere, (sic enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant,) & si de sacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice versa discipulus seu nouitia stipulata manu illa seruare promittit: & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc non sufficere: & vbi discipulus quænam alterius sint faciēda inquirit. Dæmon homagium petit, quod continet, vt in anima & corpore, sibi æternaliter pertineat, & pro posse alios quoscunque vtriusque sexus sibi associare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant, per quæ cunctas suas voluntates explere cum sua assistentia poterint.

Extensam mulierem vocant Mariam.

Hunc

Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basiliensis diocœsis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula Malefica, sed conuersa, cuius & matertera in diocœsi Argentinensi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat, quòd per modum, quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset, talis erat.

Quadam enim die secum per gradus ascendere iubebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cùm vidisset quindecim iuuenes in vestimētis viridis coloris, ad modum quo Reutheri incedere solēt, matertera sibi dixit: Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet: & cùm illa nullum se velle habere asseruisset, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmissum: Asseruit etiam, quòd sæpiùs per longa terrarum spacia, de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina vsq; Coloniam.

Equites Germani.

Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferātur de loco ad locum: & hoc propter verba Canonis. 6. q. 5. Episcopi: vbi textus sentit, quòd solummodò imaginariè, cùm tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

An reuera Maleficæ de loco ad locū transferantur.

Interrogata enim an solùm imaginariè & phantasticè sic incederent per Dæmones illusæ. Respondit quòd vtroq; modo: prout etiam veritas se habet, vt inferius de modo transferendi localiter declarabitur. Asseruit ēt quòd maiora damna ò obstetricibus inferuntur, quia

vtplurimum infantes, aut habent interimere, aut Dæmonibus offerre: ab ipsa etiā matertera asseruit se grauiter fuisse verberatam, eò quòd ollam quandam occultatam discooperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit prius præstito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit.

Olla plena capitum infantium.

Eius deniq; verbis super modum profitendi fides indubia accommodatur, etiam per ea quæ in suo Formicario præfatus Ioan. Nider Doctor præcipuus, qui etiam nostris temporibus miris claruit scripturis, recitat, & hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis Diocœsis, qui etiam in ipsa Diocœsi multos de Maleficijs reos inquisierat, & incinerari fecerat.

Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquisitore mihi referente, percepi, quòd in Lausaniensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verisimiliter Dæmonem, in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessariò dare fidem de abnegando Christianismo, & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ibi latenter valeret.

Insidiantur Maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama communis, Petro Iudice in Botilgem referente, quòd in terra Bernensi tredecim infantes deuorati essent à Maleficis: quamobrem etiam publica iustitia satis durè exerceatur in tales parricidias. Cùm aūt Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quem

Alij habent Boltingen.

modum

modum infantes comederent. Illa respondit. Modus iste est: nã infantibus nondum baptizatis præcipuè insidiamur, vel ẽt baptizatis, præsertim qñ signo crucis nõ muniuntur & orationibus (Lector aduerte, ꝙ ideò non baptizatis præcipuè insidiantur instinctu Diaboli, vt non baptizẽtur) hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parẽtum, cæremonijs nostris occidimus, quos postq̃ putantur oppreßi esse, vel aliundè mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoq̃mus, quousq; euulsis oßibus tota caro efficitur benè potabilis, de solidiore materia vnguentũ facimus, nostris voluntatibus & artibus, ac transuectionibus accõmodis: de liquidiore verò humore flasconem vt vtrem replemus: de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremonijs, statim conscius efficitur, & magister nostræ sectæ. Esus infantium qualis apud Maleficas:

Sequitur ad idem modus alius magis distinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore Malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsim ab eadem, & in distincta turri repositus, dixit: Si meorum facinorũ veniam consequi possem, omnia quæ de Maleficijs scio libens patefacerem, mori enim video me oportebit. Cumque per literatos circumstãtes audisset, omnimodam posse consequi veniam, si verè pœniteret, tunc lætè se morte obtulit, & modos primæuæ infectionis deseruit. Ordo, inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta consecretur, discipulum futurum cum magistris Ecclesiam introire, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius fidem, baptisma, & vniuersalem Ecclesiam. Deindè Vis aquæ benedictæ.

Diabolus vocatur magisterulus.

homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem & non aliter vocant. Vbi notandum, q̄ iste modus cum alijs recitatis cōcordat. Nec obstat, q̄ Dæmon interdum præsens est, vbi homagium sibi præstatur, interdum verò nō: dolosè enim tunc operatur, cernens dispositionē futuri discipuli, quem fortaßis ob suam præsentiam tanquam nouitium retraheret timoris causa, cùm tamen aliâs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideoq; eum & tunc magisterulum vocant, cùm absens est, vt minore terrore, ex parua æstimatione magistri concutiatur. Sequitur postremò: de vtre bibit supradicto, quo facto, statim se in interioribus sentit imagines nostræ artis cōcipere & retinere super principalés ritus huius sectæ. In hunc modū ait, seductus sum. Et vxor mea: quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potiùs incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem: sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per oīa reperta est, nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incendio præparato per lictorem, eidem verbis peßimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum solemnis.

Priuatus modus profitendi Maleficarum.

Alius verò modus priuatus fit diuersis medijs. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu temporali afflictione inuolutus Dæmon astat, interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas: & si secundū sua consilia agere velint, omnia

profutura

profutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum est, inchoãdo, vt ad maiora paulatim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos in inquisitione reperta, sed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati studendum est cum vlteriori declaratione.

Pro declaratione homagij præstandi aliqua sunt aduertenda.

VErùm super hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua sunt aduertenda, qua videlicet de causa, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offensionem Diuinæ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi vsurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam summè affectat. Tamen sæpè repertum est à nobis, tale homagium ad certos accepisse annos simul cum professione. Interdum professionem tantùm & homagium ad certos annos distulisse.

Dęmon differt homagium.

Et dicamus professionem consistere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt suprà tactum est, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cùm ex pacto inito, habet cæremonialia quædam contra statuta Ecclesiæ obseruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut sextis ferijs carnibus vesci, aut certa crimina in confessione celare, vel aliquid simile perpetrare. Homagium verò dicamus consistere in corporis & animæ traditione.

Dominica die ieiunare est diabolicum.

Qua de causa autem talia practicantur, possumus aßignare quatuor causas ex parte Dæmõis. Cùm enim,

I. Causæ cur Dęmon professionis iuramentum differat.

vt suprà in prima parte tractatus declaratur, circa secundum principale: An Dæmones ad odiũ vel amorem, mentes hominum poßint immutare, patuit, quòd intima cordis non poßint penetrare, cùm hoc soli Deo conueniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem deuenit, vt etiam iam inferius patebit. Ideò versutus ille hostis, si considerabit nouitiam in aggressu difficilem ad consensum, tunc blandè eam aggreditur, pauca exigens, vt paulatim ad maiora perducat.

II. Secunda causa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuersitas credenda est, cùm quædam ore, sed non corde, quædam ore & corde: Diabolus experire volens, an corde sicut ore sibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuersatione mentem eorum inuestiget.

III. Tertia causa, nam si per tantum temporis spacium, cognoscet ipsam ad quæcunq; exequenda minus voluntariam, & quòd iam ore, & non corde sibi adhæreat: præsumitq; diuinam misericordiam ei propter Angeli boni custodiam, quam Dæmon in multis experiri potest profuturam: tunc ipsam abijcere, & temporalibus afflictionibus exponere conatur, vt vel sic vel ex desperatione eius lucrum habere valeat.

Cur quædam in tormentis nihil fateãtur.

Huius veritas patet: nam si causa quæritur, vnde est, quòd certæ Maleficæ, sub quibuscunq; tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt, vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunq; interrogata, sua crimina fatentur. Item vnde hoc, quòd sibijpsi, postquam fassæ sunt, vitam auferre suspendio conantur. Reuera

enim dici potest, quòd vbi diuina coactio per sanctum Angelum ad hoc non concurrit, vt Malefica cogatur fateri veritatē, & maleficium taciturnitatis abscedere, quòd tunc opere Dæmonum fit quodcunq; euenit, siue taciturnitas, siue criminum confeßio. Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo homagium præstitisse: de quarum etiam perseuerantia certus est, vbi per oppositum aliâs relinquet non tuendo, eò quòd nouit illas sibi minimè proficuas.

Experientia nos sæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus, ex earum confeßionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadendi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, vbi ad eorum nutum non seruiebant, veritas constabat, sæpißimè visæ cum faciebus tumidis & liuidis. Et similiter, quòd post confeßionem criminū sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur: tum semper post criminum confeßionem, custodes deputantur singulis horis, super talia attendentes: vbi etiam ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ: inimico vtique, vt dictum est, hoc procurante, ne per contritionem, aut sacramentalem confeßionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facilimè gratiam apud Deum inuenißent: Iam vltimò per temporalem confusionem & horribilem mortem, in desperationē deducere conatur. Quāuis & per Dei gratiā maiorem,

Laqueo gulā frangentes.

iorem, vt piè est credendum, veniam per veram contritionem, & puram confeßionem consequuta sit, vbi non voluntariè illis spurcitijs inhæserunt.

Patent ex his quæ per diocœses Argentinẽsem, Constantiensem, & oppidum Haganoæ & Rauenspurg acta sunt, vix annis tribus euolutis. In primo namq; oppido, vna vili peplo & fragili se suspendit. Altera nomine
Qũo Maleficæ taciturnitatẽ procurent. *Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informãdo, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur: & similiter de alijs in secundo oppido incineratis, sparsim hinc inde deducentur.*

IIII. *Et est quarta causa, cur Dæmones homagium recipere super certas differunt, super alias verò minimè, eò videlicet, quòd cùm periodum hominis cognoscere subtiliùs, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per casualem, modo quo dictum est, præuenire potest.*

Hæc breuiter per acta & gesta Maleficarum declarantur. Primò Dæmonis astutiam in talibus deducẽdo. Nam quia secundum Aug. in lib. de na. Dæm. aßignãtur
Causæ vnde futura sciant Dæmones. *VII. causæ, vnde ẽt probabiliter coniecturant futura contingentia, non q̃ illa scire certitudinaliter valeant.*
I. *Prima est, quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu,*
II. *qui necessarius est in nobis rationis, intelligunt. Secũda, quia propter experientiam tẽporum, & reuelationem super-*

ſupernorum ſpirituum plura ſciunt quàm nos. Vnde ex Iſid. allegatur ſæpiùs à Doctoribus triplici acumine ſcire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione ſupernorũ ſpirituum. Tertia eſt propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habẽt, præcedere poſſunt mira celeritate Occidente. Quarta, quia ſicut ſua potentia, cùm Deus permittit, poſſunt inducere morbos, auarũ inficere, & famem inducere, ita poſſunt & illa prædicere. Quinta, quia per ſigna poſſunt ſubtilius prædicere mortem, quàm Medicus videndo vrinam & pulſum. Nam ſicut ille per ſigna videt aliqua in infirmo, quæ ſimplex non conſiderat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex ſignis, quæ præcedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ ſunt, vel erunt in anima, aſtutius prudẽti viro. Sciunt enim qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi, & conſequenter cuiuſmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum, & ſcripta noſcunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere poſſunt. Hæc etiã tanguntur. 26. q. 4. ſciendum. Vnde nõ mirum ſi periodum hominis ſcire poteſt naturalem, licet ſecùs ſit de termino caſuali, qui fieret per incinerationem, quam Dæmõ finaliter procurat, quando vt dictum eſt ipſas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuerſione, cum tamen alias, quas nouit voluntarias, etiam ad naturalem, & ſic vſq; ad mortem defendit.

III. IIII. V. VI. VII.

Dæmones ex Prophetis prædicere poſſunt futura.

Demus ex vtraq; parte exempla, quæ à nobis reperta ſunt, & acta. Nam in Baſilienſi diocœſi, villa ſuper

Rhenum situata, nomine Oberwiler / *plebanum conuersatione honestum habuit, illius tamen opinionis seu potiùs erroris, maleficium nihil esse in mundo, sed tantùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quem taliter à suo errore* Deus *purgare voluit, quòd etiam & alia Dæmonum super præfigendis terminis vitæ Maleficis commercia patefierent.* Nam *dum festinè pontem, ob cuiusdam negotij expeditionem pertransire vellet, obuiam sibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu locum vt præiret dare noluisset, sed importunè incederet, casu vetulam luto intrusit, vnde indignata, in verba contumeliosa prorupit, eiq; dixit,* Pfaff / *impunè non transibis. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra cingulum, vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum sensit, ita vt brachijs hominum aliorum sustentari semper habuit, vbi Ecclesiam visitare volebat: sicq; per triennium mansit, sub cura tamen domestica matris carnalis. Quibus expletis, dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumeliosa, quibus minata fuerat, semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat, accidit tamen, vt pro confeßionis audientia, infirmata ad eum mitteret. Et sacerdos licet importunè diceret: confiteatur* Diabolo*, suo magistro: ad instantiam tamen matris, per duos villanos sustentatus inter brachia, domum acceßit, & ad caput lecti, in qua* Malefica *iacebat, sedit.* Duo *illi villani ab extra auscultare volebant prope fenestram, sic enim stuba in plano erat situata, an maleficium illatum plebano confiteretur:*

tur: vnde contigit, vt licet intra confeßionem mentionem nullam de maleficio illato fecisset, ipsa tamen confeßione peracta, dixit: Scis ne tu Pfaff/ *quis te maleficiauit? Et dum blandè ille responderet, se nescire, illa subintulit: Tu habes me suspectam, & benè, scias me tibi intulisse tali de causa, vt suprà tactum est. Et dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam, vt paucis diebus euolutis, post mortem meam saneris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte, sacerdos ex integro se sanum reperit, Nomen sacerdotis dicitur* Pfaff Häßlin / *iam in diocœsi Argentinen.*

Simile in diocœsi Basiliensi, villa Buchel/ *prope oppidum* Gewyll *contigit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana, sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniam creditur à Deo percepisse. Plurimùm enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, quòd & si liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret, dummodò potestatem Dæmonis euaderet.*

De

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

CAPIT. III.

Contra transuectionē Maleficarū, quòd sit impossibilis.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremonijs, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitijs cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primò de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, quòd hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpius tactum est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26.q.5. Episcopi. vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, quòd quædam scelerata mulieres post Satan retrò conuersæ, Dæmonum illusionibus, & Phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire, eiq; tāquam Dominæ in omnibus obœdire, &c. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc esse falsa, & non à Diuino, sed maligno Spiritu talia Phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines: Et mentem quam captiuam tenet, in somnis deludendo, per deuia quæq; deducit, &c.

Et ad

Et ad hoc prædicantur interdum à quibusdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam suam super hoc obseruauit, quasi omninò hæc sint impoßilia fieri: Et indiscretè applicantur ad Maleficas & earum opera, tanquam vt & singula earum facta in læsionibus hominum, iumētorum, terræ frugum, non sint eis applicanda, eò quòd sicut phantasticè in transuectionibus, ita & circa creaturarum læsiones illudantur.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæstione tanquam hæretica sit reprobata: vtpotè contra Diuinam permißionem, super Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt sic se extendere potest: Militans similiter, & contra sacræ scripturæ intentionem, & ad Ecclesiæ sanctæ intollerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac pestifera opinione permanserunt, seculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immensum sic creuerunt, vt iam non sit poßibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi posita sunt in destructionem illius opinionis cōsiderabit, & ad præsens qualiter transferantur, & quibus modis hoc sit poßibile aduertet, cum responsionibus super exempla quæ ab eis in medium deducuntur.

Quòd igitur corporaliter poßint transferri, varijs modis ostenditur. Et primò ex alijs Magorum operationibus. Nam si non possent transferri, hoc esset, vel quia Deus nō permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non posset, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum, quia vbi maiora, vtiq; & minora Dei permißione fieri possunt:

Probatur quòd possint Malef. corporaliter transferri.

possunt: Sed maiora tā in pueris q̃ in hominibus sæpissimè facta sunt, vtpotè iustis & in gratia cōstitutis patet.

Campsiones intelligit permutationes. Die Wechselkinder.

Nam vbi quærunt: An campsiones puerorū opere Dæmonū fieri possunt, & an Dæmon localiter poßit transferre aliquem hominem de loco ad locum, ēt inuitum. Ad primum respondent q̄ sic, nam & Guilielmus Parisiensis in vltima parte de vniuerso dicit: Campsiones puerorum fieri possunt, ita q̄ Deo permittente, Dæmon vicem infantis gerere potest, vel etiam translationem facere: Tales enim pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinq; matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed vltra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quē concipere possent, nec affirmanda sunt, nec neganda, instruendæ sunt vt literatorum iudicia quærant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cùm interdum viri impregnantibus vxoribus maledicunt: Vellem, inquientes, vt Diabolum portares, vel similia. Et similiter impatiētes mulieres sæpè similia proferunt: De alijs etiam hominibus, interdum iustis, exempla plurima reperiuntur.

Nam Vincen. in spec. hist. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi manè repertus, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum, & vt comederet iussum: Et pòst per superiora pistrino immissum.

Quid deniq; de his Magis, qui vsitato vocabulo à nobis Ni-

bis Nigromantici nuncupantur, & per aëra sæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum spacia quandoq; vehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem suadentes, eos secum super caballum, qui vtique non verus equus, sed Dæmon in tali forma existit, vehunt, & vt loquuntur, nec vt signo crucis se muniant, hortantur.

Magi caballo per aëra equitantes.

Et licet duo simus hunc tractatum scribentes, vnus tamen ex nostris sæpissimè tales vidit & reperit. Nam scholaris quidam pro tunc, nunc verò sacerdos Frisyngensis diocœsis adhuc superesse creditur, qui & referre solitus est semel, se corporaliter à Dæmone fuisse per aëra subuectum, & ad remotas partes illatum.

Superest sacerdos alius in Oberdorff/ oppido prope Lantzhutã, qui pro tunc consodalis illius existẽs, oculis proprijs illam subuectionem vidit: Et qualiter extensis brachijs, in altum, clamãdo, & non eiulando trãslatus fuit. Causa aũt vt idem retulit, hæc erat: Nam conuenientibus quadã die multis scholaribus, in potagijs ceruisiæ, oẽs in hoc consenserant, vt ille qui ceruisiã afferret, nil exponere haberet: & sic vnus ex socijs dũ pro ceruisia apportanda exire volebat, ostiũ aperiendo, nebulã densam ante ostium intuitus fuit, vnde territus redijt, & ꝙ potum adferre nollet causam aperiendo, eis insinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat, indignatus dixit: Et si Diabolus adesset potũ apportabo. Et sic exiens, alijs omnibus tunc videntibus, per aëra subuectus fuit.

Scholaris ex potagio cereuisiæ apportatus.

Verùm quidem, ꝙ non solùm vigilantibus, sed dormientibus talia accidere possint, fateri necesse est: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferantur.

Dormientes etiam transferuntur.

Patet

Qui in somno tecta scandũt.

Patet & de quibusdam, qui super tegulas domorum & ædificia altißima somniando incedunt: nec quicquã eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si proprijs nominibus ab alijs circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Diaboli ex inferiori choro.

Ioculatores Dæmones.

Hæc vtiq; opere Dæmonum fieri plures arbitrãtur, & non absq; ratione. Nam cùm Dæmones sint in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni, quam æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi sunt vel Succubi, punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum, si etiam his trufis insistunt.

Schretel vel **Trollen** in Norduegia, quas aliâs Paganos vocant.

Potest deduci veritas ex dictis Caßiani. colla. 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò **Trollen:** *& abundant in regno Norueyæ, aut* **Schretel**/ *ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereuntes lædere possunt, derisu tantummodò & illusione contenti, fatigare eos potiùs studeant, quàm nocere: Quosdam verò solummodò innociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodò corpora, quos suppleuerint, atroci dilatione vexare,*

xare, ſed etiam irruere ſupereminus tranſeuntes, atq; affligere illos ſæuiſsima cæde feſtinẽt. Vult dicere, q̃ non tantùm obſident, imò etiam horribiliter cruciãt, quales illi in Euangelio Matth. 8. deſcribuntur.

Ex quibus concludere poſſumus primum, quod non eſt dicendum Maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim ſuper iuſtos & innocentes, aut etiam ſuper Magos permittit, quomodo non ſuper illas ex toto ſe Diabolo deuouentes? Et vt cum timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem noſtrum ſuſtulit, & duxit & ſtatuit hinc inde, vt Euangelium teſtatur.

Chriſtus à Diabolo in pinnã templi ſublatus.

Nec etiam ſecundum ſuffragatur aduerſarijs, quaſi Diabolus hoc facere nõ poßit: cui, vt in ſupradictis patuit, tanta ineſt virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari poteſt. Iuxta illud: Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. Imò ipſi Lucifero tanta naturalis ineſt poteſtas ſeu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non exiſtit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus exceßit, & naturalia per caſum non ſunt imminuta, ſed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obfuſcata & ligata. Vnde gloſſa ibidem ſuper illud: Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. Et ſi omnia ſuperat, meritis tamen ſanctorum ſubiacet.

Luciferi poteſtas æqualis poteſtati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis ſubiacet ſanctorum.

Nec valet ſi quis duo obijceret. Primò, quòd anima hominis poſſet reſiſtere, & quòd textus videtur ſentire de vno in ſingulari, ſcilicet, Lucifero, cùm in ſingulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Chriſtum in deſerto tentauit,

tauit, & primum hominem ſeduxit, iam autem religatus ſit, & alij Angeli non ſint tantæ virtutis, cùm ipſe omnes excedat. Ideò alij malos homines transferre localiter per aëra non poſſunt.

Non valent inſtantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanam virtutem incomparabiliter excedit. Rationes ſumuntur ex pluribus. Primò, quia virtus ſpiritualis fortior virtute corporali, ſicut virtus Angeli, aut etiam animæ ſuperior q̃ virtus corporalis. Secundò, quò ad animam: Quia cùm omnis forma corporalis eſt forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc prout iam anima noſtra exiſtit: formæ autem immateriales ſunt abſolutæ & intelligibiles. Vnde etiam poteſtatem habent abſolutam & vniuerſaliorem. Ideò anima coniuncta non poteſt ita ſubitò transferre corpus ſuum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm eſſet ſeparata, Deo permittente: quæ omnia à fortiori poteſt ſpiritus omninò immaterialis: prout eſt Angelus tam bonus quàm malus. Sicut etiam Angelus bonus tranſtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in ſomnis per alta ædificia vehuntur, non feruntur à proprijs animabus, nec ex influentijs corporum cœleſtium, ſed ab aliqua excellentiori virtute, vt ſuprà patuit.

Translatio Abacuk.

Tertiò, quòd ſicut natura corporalis, nata eſt moueri immediatè natura ſpirituali, ſecundum locum: tum quia motus localis eſt primus motuum. 8. Phyſic. tum et

quia

quia perfectior est inter omnes motus corporeos, vt ibidem probat Philosophus ea ratione, quia mobile secundum locum, non est in potẽtia ad aliquid extrinsecum inquantum huius, sed solùm ad aliquid extrinsecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus sanctis, quàm & Philosophis concluditur, quòd suprema corpora, supple cœlestia, mouentur à substantijs spiritualibus, & separatis bonis, & secũdum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœlestia mouentur ab intelligentijs.

Ideò dicere oportet, ꝙ ratio corporis humani, nec quantum ad ipsum corpus, nec quantum ad ipsam animam obstare potest, quin vtrunq; moueri poßit subitò, Deo permittente, de loco ad locum à spirituali substantia bona secundum voluntatem & naturam, quando boni & in gratia cõstituti transferuntur, aut bona secundum naturam, non autem secundum voluntatem, quãdo mali transferuntur. Si cui placet videre S. Tho. in 1. parte. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo, seu etiam in 2. sent. dist. 7. de potestate Dæmonum super effectus corporales.

Modus aũt transferendi talis est: Nam vt ex præcedentibus patuit, vnguentum ex membris puerorum, præcipuè interemptorum ab eis ante baptismum, conficere habẽt ad Dæmonis instructionem, sedile aliquod, aut lignum inungere, quo facto, statim in aëra feruntur, & hoc siue de die, siue de nocte, visibiliter, seu etiam, si id volunt, inuisibiliter, secundum quòd Dæmon & obstaculum alicuius corporis, alterum corpus

Vnguenta ad transferẽdum præparata.

occultare potest, vt in prima parte tractatus, de præstigiosa apparitione operum Dæmonum patuit. Verùm licet Dæmon per tale vnguentum vt plurimum huiusmodi practicat, in finem, vt baptismi gratia infantes priuet & saluatione, tamen & absq; his pluries efficere visus est. vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existentes, ipsas trãsuexerunt: aut etiam aliquo sine exteriori adminiculo, solummodò Dæmonis virtute visibiliter operante, interdum transferuntur.

RES GESTA de visibili & diurna transuectione.

Exemplum de Vualdshutensi Venefica, quæ visibiliter translata fuit.

In oppido Waldshut, *super flumen Rhenum, Constantiensis diocœsis, Malefica quædam oppidanis cùm esset plurimùm odiosa, & ad quasdam celebrandas nuptias non fuisset inuitata, cùm tamen penè omnes oppidani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se æstimans, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam aperit, vt grãdinem excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere petit: quo annuente, ipsam subleuauit, & per aëra ad montem̃ prope oppidum, videntibus certis pastoribus transuexit, & vt postmodum fassa fuerat, cùm aqua sibi deesset ad fundendum in foueam, (quem modum, vt patebit, vbi grandines excitant, obseruant,) ipsam in foueam, quam paruam fecerat, vrinam loco aquæ immisit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit, & Dæmon subitò illum humorem sursum eleuans, grandinem vehementem in lapidibus super chorizantes tantummodò & oppidanos immisit. Vnde ipsis dispersis, & de causa illius mutuò conferentibus, Malefica*

oppidum posteà ingreditur, vnde suspitio magis aggrauatur. At verò, cùm pastores ea quæ viderant recitassent, suspitio vehemens in violentam creuit. Vnde capta, & fassa, quòd ea de causa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset, ob multis etiam alijs maleficijs ab ea perpetratis, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiusmodi transuectionibus etiam apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hîc inserere. Tantummodò hæc sufficiant aduersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones aut omninò negant, aut quòd solummodò imaginariè & phantasticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in suo errore si relinquerentur parum esset, imò nec aduertendum, dummodò in fidei contumeliam ipsorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inserere & publicare in Maleficarum augmentationem, & fidei detrimentum non verentur: dum asserũt quòd omnia maleficia, quæ eis iustè, tanquam instrumentis Dæmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò imaginariè & illusoriè, tanquam innoxijs esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio phantastica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauissimum iam ipsorum augmentum remanserunt.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis suffragari possunt. Nam primum cùm allegant capitulum Episcopi. 26. q. 5. Vbi asseritur, quòd tantùm phantasticè & imaginariè transferantur, quis tam insipiẽs, qui

Transformatio in deterius.

velit concludere, quod non possint etiam corporaliter trãsferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, quod qui credit posse hominẽ in melius vel in deterius transmutari, aut in aliam speciem transformari, infideli & pagano deterior sit censendus: quis possit concludere, quòd non possint homines in bestias præstigiosa illusione transformari, aut etiã de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in cortice verborum canonis laboraret, vtique cõtra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ processum sentiret.

Ex quibus multipliciter oppositum apparet, vt ex supradictis in plerisq; locis circa primam partem tractatus deductum est. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere. Iuxta quòd in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est. Et hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum: transferuntur enim & corporaliter, & phantasticè. Iuxta quòd ex earum proprijs cõfessionibus patet, non tam illarum quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroq; modo & illusoriè & verè transferuntur.

Inter quas & illa in oppido Brisiaco interrogata à nobis, an ne phantasticè & illusoriè aut corporaliter possent transferri. Respondit quòd vtroq; modo. Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum consodalibus ageretur, tunc talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus sinistrum se

reponeret

reponeret ad cubitum: ex tunc quasi vapor quidā glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quæ ibi agerentur perlucidè considerarent, si verò corporaliter transferri vellent, modum supradictum seruare necesse esset.

Præterea in casu, quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset, quis tam stolidus, vt propterea omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cùm ad sensum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè, quòd plures sint superstitionum species: vtpotè quatuordecim: Inter quas Maleficarum species, supremum in maleficijs & nocumentis continet gradum: & species Pythonum, ad quam reduci possunt, qui phantasticè vehuntur minimum gradum.

DEMVM nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcunq; eis suffragantur. Vtique quia poßibile erat Dæmonibus, vt seipsos ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quasi viris condormirent: quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur: casus tamen ponitur, vt nō credatur esse impoßibile: oppositū illius qđ in Legēda ponitur. — Legenda S. Germani.

A simili responderi potest ad quascunque alias obiectiones, quia sicut inueniũtur, quòd quædam tantummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum, plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum in libro suo de Apibus inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum transuectione. — Tho. Brabantini Apiarium

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subijciunt.

CAPIT. IIII.

SED quantum ad modum, quo Maleficæ Dæmonibus Incubis se subijciunt, sex sunt videnda. Aliqua ex parte, Dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò, ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potiùs vno quàm altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter se agitet ex parte mulieris, & an tantummodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitijs procreatur, à Dæmonibus frequententur. Quintò, an illæ, quæ ab obstetricibus tēpore partus Dæmonib. inferantur. Sextò, an remißior vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo Elemēto Incubi formentur.

DICENDVM quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, inquantum habet terræ proprietatem per condensationem, quod sic declaratur. Nam quia aër in se non est figurabilis, nisi secūdum figurationem corporis alterius, in quo includitur: vnde etiam minimè suis terminis terminatur, sed tantummodò alienis, & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò simpliciter, vt sic, non potest corpus aëreum assumere.

Nitentes Dæmones vulnerare.

Attento autem, quòd aër est maximè transmutabilis & vertibilis in quodcunque: cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerunt: quia partes

partes aëris diuisi statim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet q aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aëris veritate. Et hanc condensationem facere possunt Dæmones, & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando & figurando, in quibus manent tãquam motores tantùm, & non vt infamatores, vitam illi corpori formaliter influentes: quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in naui, quem ventus mouit. Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quãtum ad principium assumptionis, & aliud quantũ ad terminum. Quia quò ad principium, sic est aër, quãtum ad terminum, est aër inspissatus, ad proprietatem terræ accedens. Hæc aũt omnia possunt Dæmones, Deo permittente, ex nã: cùm natura spiritualis sit superior naturæ corporali. Vnde & necesse habet sibi obœdire, quò ad motum localem, nõ autem quò ad formarum naturalium, tam accidentalium q̃ & substantialium susceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in remota: vnde sic ad nutum mouere possunt cum alijs circumstantijs.

De corporibus Angelorũ assumptis naturaliter.

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendum vbi angelus bonus vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia, & non aërea, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur, & vbi Dæmones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, quod illa corpora non dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. distinctio. 8. An Angeli corpora assumant. Sed maneamus in proposito.

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda: & hæc est secunda pars huius primæ difficultatis.

Ad vocem quæ requirantur.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muti habent attractionem necessariam.

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cùm quis ligno percutit in aëre vel campana, sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundum quantitatem corporis & recipitur in aëre, & multiplicatur vsq; ad aures audientis, qui si est remote post spacium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox: & dici potest, quòd sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi est lingua, quæ aërem respiratũ & iterum emissum

emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod non est campana: Ideò quia ibi sonus, hic vox dicitur. Et hoc tertium potest exemplificari per secundum, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeant modum tradendi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem format, conceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, & vt ipse intelligat, ideò illam vocem organizat, id est, distinguit successiuè in ore per linguam dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuè vsque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificiatam ostēdere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia: vnde nō verè & propriè loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, sed per sonos, qui habēt quandam similitudinem vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt, & ad aërem extrinsecum articulatim emittunt vsque ad aures audientis: Et quòd absque aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet per cætera animalia non respirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia instrumenta, vt dicit Philos. in 2. de Anima. Halec enim dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit, & moritur.

Quomodo Dæmones loqui possint.

Halec. Experientia contrarium perhibet.

Possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsque

ad vim

ad vim generatiuam, exclusiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi: quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter substantiam, & quantitatem, seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet, inspiciat Sanctum Tho. in 2. senten. dist. 8. art. 5.

Dæmones in obsessis quomodo loquantur.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Consequẽter autem qualiter vident & audiunt dicendum, quòd quia duplex est visio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alteram, tũ quia penetrat, tum quia per distantiam non impeditur, iuxta luminis facultatem quod sibi deseruit. Ideò dicendũ, quòd nullo modo videt Angelus, siue bonus, siue malus per oculos corporis assumpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamen in locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonum procurandum, & vlterius ad multiplicandum vsq; ad aures audientis: Vnde oculi eorum sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt, vt eis eorum proprietates, quas naturaliter habent, & loqui spiritualiter per huiusmodi opera manifestent.

Angelorum oculi sunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione & eius permissione. Malis hominibus sese manifestant, vt homines eorum proprietates cognoscentes, illis se associent, hîc in culpis, & alibi in pœnis.

Cur Angeli impijs appareant.

Vnde

Vnde Dionysius Cœlestis Hierarchiæ in fine dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus suas proprietates considerare: concludendo, quòd corporalis visio, cùm sit operatio corporis viuentis per organũ corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtiliùs cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam in 2. senten. distinctione 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones. Auditus Angelorum.

Sed quò ad comestionem dicamus, quòd completa ratio comestionis quatuor debet. Diuisionem cibi in ore, & traiectionem in corpus, virtus corporis potentis digerere: & quartum, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluum eijcere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum non possunt, sed loco virtutis digestiuæ & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in præiacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus, quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, sicut & corpus: vnde etiam resolue-

Comestio Angelorum qualis.

Christus quomodo comederit.

batur

batur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proijceret.

Quomodo modernis temporibus Maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SED *quò ad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiamcum Maleficis tanquam Incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortassis quis dubitaret, An præsentes Maleficæ huiusmodi spurcitijs intenderent: & an originem Maleficæ ex his spurcitijs sumserunt.*

Ad has duas dubitationes respondendo: dicamus ad primam quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ, mille & quadringentos, vel circiter actum sit. An videlicet his spurcitijs inseruiebant sicut ab illo tempore modernæ Maleficæ hoc ignoratur, eò quòd nusquam hoc, quod experientia iam edocuit, historia disseruit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos, & Succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonum & Sacrorum Doctorum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, prout Nider in suo Formicario, & in libro de vniuer-

Vetus familia Maleficarum.

sali

sali bono, siue de Apibus Thomas Brabantinus *plurima recitat.*

Huic autem positioni, qua asseritur, præsentes Maleficas huiusmodi spurcitijs Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum Maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia: non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidißima miserabili seruituti se subijcientes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in varijs Diocœsibus, præcipuè in Constantiensi, & in oppido Rauensburg, multis annis his inhæserunt spurcitijs certis sub vigesimo, alijs sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt ibidem omnes incolæ. Demptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accommodata fides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordantibus, quòd huiusmodi spurcitijs in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spacio vnius anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnam Maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè asserentibus, vt dictum est, illis spurcitijs Diabolicis inhæsisse.

Thomas Brabantinus de Apibus.

48. Maleficæ combustæ.

In confirmationem perfidiæ concumbunt Maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combustæ.

Constant

Constat ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

An Malefici ex Incubis & Succubis sint.

Quò ad secundum, vbi difficultatur, an ipsi Malefici ex his spurcitijs originem sumpserunt. Dicamus secundum Augustinum, hoc vtiq; verum esse, omnes superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originem sumpsisse. Sic enim dicit libro 1. de doctr. Christ. & habetur 26. q. 2. illud quod est. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ. Illo attento, manifestum est, quod sicut diuersæ sunt species superstitionis, seu magicæ artis, ita & diuersæ sunt eorum societates: & sicut species Maleficorum inter quatuordecim illius artis species pessima existit, quia non per pactum tacitum, sed expressum, vltra hoc, quòd cultum latriæ per fidei abnegationem ipsis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & pessimam cum ipsis conuersando retinent societatem: iuxta mulierum, quæ semper vanis delectantur, conditiones. Attento insuper iuxta Doct. S. Tho. in 2. sentent. dist. 4. art. 4. in solutione vnius argumenti, vbi quærit.

Vnde noxiæ artes.

Geniti ex Dæmonibus sunt potentes.

An geniti ex huiusmodi Dæmonibus modis peractis, sint maioris virtutis quàm alij homines? Respondit hoc verum esse, non solùm ex textu scripturæ, Genes. 6. Isti sunt potentes à seculo, &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones possunt scire virtutem seminis decisi. Primò, ex dispositione eius à quo decisum est. Secundò, mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem.

Tertiò,

Tertiò, constellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere possumus, etiam ex suis verbis, scilicet ipsius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportianatos. Ex quibus omnibus sic concurrentibus concluditur, quòd tales sic geniti, sunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propositum, cùm quæritur: An Malefici ex his spurcitijs originem sumpserint, dicamus. Originem sumpserunt vtique ex pestifera mutua societate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationem verò nõ sumpsisse ex illis spurcitijs, nemo negare potest ex secundo notabili, cùm non delectationis, sed corruptionis causa illius Dæmones intendunt. Erit ergo talis ordo, quod Succubus Dæmon ab homine scelerato semen decidat, qui si est proprius illi homini deputatus, & noluerit se Incubum facere ad Maleficam, tradit illud semen Dæmoni mulieri seu Maleficæ deputatus: & ille sub certa constellatione sibi deseruiente, vt talis genitus vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia persistit, se Incubum Maleficæ faciet.

Multiplicatio ex Incubo natorum.

Nec obstat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt Malefici, sed tantummodò gigantes, & viri famosi & potentes, quia, vt superius dictum est, maleficia non fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi: Vnde Idolatria locum habere non potuit. Iam autem malitia hominum excrescente, Diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi

Non fuerunt Maleficæ ante Noam.

telligi possunt, vbi illi asseruntur, fuisse viri famosi dicebantur.

An semper cum decisione seminis Incubus Dæmon Maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur: An semper cum infusione seminis, &c. Respondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vtpotè quia principiò ruinæ suæ conatur Ecclesiæ vnitatem rescindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. secūda. Ideò de istis *regula infallibilis non potest dari, sed probabilis distinctio: videlicet, quòd aut Malefica annosa est, & sterilis, aut non. Si sic tunc vtiq; absq; seminis decisione, cùm ad nihilum valeret, et Dæmon in suis operibus ēt quantum potest superfluitatem subterfugit, sicut & natura Maleficam aggreditur. Vel etiam si sterilis non sit, tamen delectationis causa, ex parte Maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si verò ad impregnationem disposita, tunc si commodè semen à viro decisum habere potest, cum illo ipsam aggredi ob infectionem prolis non differt.*

Differt semen emissum & semen decisum.

Verùm si quis quæreret: An semen emissum per nocturnam pollutionem, ita colligere posit, sicut decisum per actum carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quòd non: licet alijs videri potest oppositum. Nam *attento quòd Dæmones, vt præmissum est, virtutem seminis generatiuam attēdunt, & talis vis in semine per actum carnalem amplius effunditur & conseruatur, scinditur semen per pollutionem nocturnam, emissam tantummodò ex superfluo humore & non cum tanta vi genera-*

generatiua descinditur. Ideò cum eo se minus exercere ad generationem prolis creditur, nisi fortaßis vim illam adesse semini intelligeret.

Sed & hoc omninò negare non possumus, quòd Malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubus Dæmon conceptum inficere potest.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

An potiùs vnò tempore quàm altero Incubus se exerceat: & similiter de loco.

AD *illud, an obseruet tempora & loca. Dicendum quod vltra obseruantiam temporum, quò ad constellationes quas obseruat, quando ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora, quando non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte Maleficæ exercendæ agitatur: & sunt sacratiora totius anni tempora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pentecostes solennitatibus, & alijs festiuis diebus.*

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic Malefici non solùm perfidi per Apostasiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrãt, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in proprijs animabus Maleficæ condemnentur.

Cur Satan ad execranda sua maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, quòd cùm Deus sic grauius offenditur, eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquant. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

æternam punitionem, temporali autem sæpißimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniuntur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & Zelotes, visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera.

Festiui dies ad ociosam curiositatem conducunt.

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures tuere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus ocio & curiositatibus dum amplius insistunt, eò facilius à Maleficis vetulis seducantur: Prout in terra natiuitatis vnius ex his inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligentes) contigit.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram ascenderet, eò quòd certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi: & dum illa annueret, ascendentibus simul, vetula præcedēte, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamen signo illo muniuit: qua ex re cōtigit, vt dum ascendissent, & virgo neminem conspexisset, eò quòd Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequiebant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium Diabolorum, cur te signasti? Hæc ex confeßione pura illius virginis collegi.

Pōt & addi quarta causa, vt sic facilius homines seducāt, qui dum sic considerant, ꝙ talia à Deo sacratioribus tēporibus fieri permittūtur, non æstimēt illa tam grauia esse, sicut si illis temporibus nequirent facere.

De loco

De loco verò, an plus in locis certis se exerceant, dicendum, quòd ex verbis factisq; Maleficarum constat, quòd spurcitias illas omninò in locis sacris exercere non possunt. Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius est, asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cùm præsentes fuerint in Ecclesia: & ideò citius & tardius ingrediuntur & egrediuntur. Licet alia pessima certa cæremonialia habent ad instructionem Dæmonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuere, seu cogitationes nephandissimas per verba, aut sine verbis proponere: vt vtinam esses in tali, vel tali loco, prout iam in secunda parte tangetur. De loco exercitij Incubi. Maleficæ tardius egrediuntur templo.

An visibiliter, sicut ex parte Maleficæ, ita etiam quò ad circumstantes se mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitias agant mutuò: dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet semper visibiliter ex parte Maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita quòd non est necessarium inuisibiliter propter fœderatū pactum expressum ei appropinquare. Tametsi quò ad circumstantes, sæpius ipsæ Maleficæ supinæ iacentes in agris seu syluis visæ sunt, & denudatæ supra vmbilicum, & iuxta dispositionem illius spurcitiæ coaptatis membris, tibijs & cruribus se agitantes, Dæmonibus Incubis inuisibiliter ibidem quò ad circumstantes cooperantibus: licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine ho-

minis sursum à Malefica in aëre eleuabatur, sed hoc rarissimè. Et qua de causa nouit ille artifex, vt iuuencularum circumstantiam, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus gestis & qualiter in plerisque locis, tam in oppido Rauenßburg / quàm etiam in dominio Nobilium de Rappolstein/ & certis alijs terris talia sunt peracta, in secunda parte patebit.

Visibiles Incubi.

Sed & hoc contigisse certum est, quòd maritis visibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamen non Dæmones, sed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere, dũ arma arriperent, & transfodere volebant, subitò Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obijcientibus, licet interdum læsi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, an ne oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant.

Quòd non solùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum spurcitijs procreatas, aut eis obstetricibus oblatas infestant, sed quascunq; indifferenter, cum maiori vel minori venerea delectatione.

Finaliter verò concludendo, dici potest ipsos Dæmones Incubos, nõ tantùm mulieribus ex eorum spurcitijs progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatis fore infestos, sed toto conatu in quascunque sanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipsas Maleficas seductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerum magistra, edocuit: vbi in oppido Rauenßburg

certa

certæ combustæ ante finalem sententiam huic simile, asseruerunt, quòd eis ab earum magistris iniunctum fuisset, omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum, & viduarum laborare.

Et de Venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cum viris in corpore vero: dicendum. Videtur, quòd licet naturalis ordo hoc minus excusat, quin maior sit, vbi simile suo simili alludit, tamen ille artifex, vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniungit, vtiq; non minorem excitare videtur concupiscentiam, sed de his in sequentibus latiùs quò ad conditionem sexus fœminei declarabitur.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ sit voluptas.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesię sua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunq; creaturas, demptis corporibus cœlestibus.

CAPIT. V.

NVnc autem, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deindè qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Et parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier cõcipere, aut vir actũ exercere valeat, maleficijs

 impediunt.

impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo Maleficæ, homines vtriusque sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, Ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortaßis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam Maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primò notandum, quòd cùm sex modis lædere possunt absq; modis, quibus alias creaturas lædunt. Et vnus sit, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuersa fœmellæ ad virum: vel etiam

etiam alijs modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cùm vsum rationis auferunt.

Et fateri cùm hoc oportet, quòd in omni genere rerum, demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, quæ corporali quacunque eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat, in medium producamus.

Prius tamen, ne animus lectoris maneat suspensus, cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere non possint, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas, etiam quò ad locum pœnalem, existũt: qui locus est aër caliginosus: & hoc propter ipsorum officium eis deputatus. Vide suprà in prima parte tractatus in quæstio. 2. vbi dicitur de Incubis & Succubis Dæmonibus.

Cur corpora cœlestia immutari non possint.

Secunda causa, quia corpora cœlestia mouentur à bonis Angelis. Vide in plerisque locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thomam in prima parte, q. 90. In quo concordant Philosophi cum Theologis.

Tertia causa, propter vniuersale regimen & commune bonum vniuersi, cui detraheretur in generali, si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cœlestia

Miraculosæ immutationes.

aliquas immutationes causare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos facta sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrogradatione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autem ex post elementis & elementatis sua maleficia Deo permittente, & per se absq; Maleficis & cum Maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit.

Abusus Sacramentorum ad maleficia.

Secundò notandum, quòd in omnibus modis maleficiandi, vtplurimùm semper Maleficas informant, vt instrumenta suæ maleficiæ per Sacramenta seu sacramentalia Ecclesiæ, vel per quæcunq; diuina seu Deo consecrata efficiant: Vt quando imaginem ceream sub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chrisma sacrum filum trahunt, vel ex quibuscunq; rebus consecratis: Et hoc quidem triplici ratione.

Sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primò, vt non solùm homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & vt sic plus Deum creatorem suum offendant intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Abusus festorum sacrorum ad maleficia.

Secundò, vt Deus sic grauiter per homines offensus, Dæmoni maiorem potestatem in homines sæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum desideria & petitiones concedit iratus, quæ alijs denegat propitius. Tertiò, vt sic sub specie

boni

boni apparẽtis plures simplices facilius decipiat, quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuisse, vbi solùm peccata maiora sunt commissa.

Potest & addi quarta ratio super sacratiora tempora & principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quàm mœchanicis operibus, iuxta Augustin. in lib. de decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus Dæmonis est contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum est, homines profundius cadere facit, & creator amplius offenditur.

Et super principium anni dicere possumus, iuxta Isid. lib. 8. Ethi. ca. 2. quòd sicut Ianus, à quo Ianuarius mensis dictus est, qui & in die circumcisionis incipit, Idolum fuit diuersis faciebus confictum, vna tanquam esset finis anni præcedentis, & alia tanquam esset principium futuri, & imminentis anni esset protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, sed potiùs Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi mutuò tradiderũt, choreas varias duxerunt, mensas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. August. in multis locis, & ferè per totum recitantur. 26. q. varijs.

Ethnicæ cæremoniæ in nouo anno.

Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur, licet, quò ad lasciuiam sint translata ab eis ad tempora carnispriuij quãdo cum laruis, & ludis & alijs superstitionib. discurrunt. Ita & nũc Maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus, in ipsorum complacentiam

Vnde Bachanalia Christianorum.

circa

circa principium anni, quò ad diuinum officium & cultum, vt festum Andreæ & festa natalia Christi existunt, sua maleficia exercent.

Quomodo per sacramentalia maleficia fiāt.

Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta primò. Demùm qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta, referamus.

De Dominico corpore in ollam cum busone incluso, quod vt infans eiulauit.

Oppidum, quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicum sumpsit, & declinans subitò, vt detestabilis modus est mulierum, peplum ori adhibuit, & in panniculum Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat, sic à Diabolo informata, proiecit, & sub terra in stabulū prope horreum domus suæ occultauit, cum alijs plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset: Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam, causa sui laboris, prope stabulum iter faciente, vocem quasi cuiusdam infantis eiulantis audiuit, & quantò propius accessit, vsque dum ad pauimentum, sub quo olla abscondita erat, peruenisset, tantò clarius audiuit, & æstimans infantem aliquem à muliere subtumulatum, scultetum seu præsidentem accessit, & rem gestam sua æstimatione à parricida perpetratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est. Exhumare autem puerum nolebant, sed potiùs vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet, sano vsi consilio, attendere haberent.

Nec

Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant, vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio alijs occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserens Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, vt ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu alijs creaturis inferre posset.

Insuper aduertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ communicantes consuetudinem, vt, si absque nota efficere valeant, Dominicum corpus sub lingua, & non supra recipiant: rationibus his, vt æstimari potest, vt abnegationis fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confeßionem, nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundò, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem creatoris offensam.

Maleficæ corpus Dominicũ sub lingua occultant.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populum communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, vt plurimùm aperto ore, & lingua benè extensa, cum amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures Maleficæ per hunc modum notantur.

Cum extensa lingua corpus Christi sumendum.

De alijs rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, vt suprà tactum est, ponentes, sub limine domus occultant, vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

CAPIT. VI.

DE modo autẽ, quo vim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quàm iumentis, etiam in vtroque sexu, potest lector ex his quæ suprà tacta sunt scire in q̃stione. An Dæmones per ipsas Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente.

Duplex intrinsecum & extrinsecum impedimentum.

Vbi tamen notandum, quòd tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsecè autem fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri, pro fructificatione accommoda, directè reprimunt. Nec hoc videatur impossibile, cùm & motũ aliâs naturalem in aliquo mẽbro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad mẽbra, in quibus est virtus motiua, prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinsecè procurãt interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus: interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non tamen credendum est, ꝙ virtute illarum rerũ vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum, illudentium huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuã: ne videlicet vir coire, aut mulier cõcipere valeat maleficare possunt.

Cur Venereus actus facilius maleficatur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus super

hunc

hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab aliis inquisitoribus repertum est, quòd per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt. Cur serpentibus facilius incantetur.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus q̃ iumentis quandam domum inhabitãtibus per maleficium intulisset. Nider insuper vbi suprà refert, quendam Maleficum nomine Stadlin, in diocœsi Lauzanensi captũ, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè, in vtero vxoris viri septem infantes occidisset, ita vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis. Et cùm Maleficus quæstionaretur, qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas inhabitantibus restituetur, et sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Aliud deniq; factum in Rychshofen paucis & vix quatuor annis elapsis cõtigit. Famosissima quadã Malefica erat, vtpotè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuiusdam Procuratio abortus.

cuiusdam potentis impregnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricem ad se recepisset, monitaq́; ab eadem obstetrice fuisset ne castrum exiret, & quòd præcipuè à colloquio & cõuersatione illius Maleficæ supradictæ se caueret. Post aliquas septimanas immemor illius monitionis, castrum exiẽs, quasdam mulieres congregatas in quodam conuiuio visitandi gratia accessit, vbi cùm paululum resedisset, Malefica superuenit, & ipsam dominam quasi saluationis gratia super vẽtrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerum se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria rediit, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu, inquiens, iam puerum perdidistis exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortum integrum, sed paulatim frusta iam capitis, iamq́; pedum & manuum peperit. Magna vtiq; ex Diuina permissione castigatio in pœnam eius, videlicet mariti, qui tales Maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido Mersßburg *Constantiensis diœcesis quidam iuuenis intãtum maleficiatus, quòd nullum actum carnalem cum aliqua, dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpißimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocißimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.*

De modo quo membra virilia auferre solent.

CAPIT. VII.

Sed &

SED & hoc, quòd membra virilia auferre solent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis spoliando, sed præstigiosa arte occultando, vt suprà in quæstione desuper tacta declaratum est, aliqua gesta in medium producamus.

In oppido namque Rauenspurg, iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quam relinquere volens, membrum virile perdidit, præstigiosa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde, cellare quoddam adijt, vt vinum emeret: & paululum residens mulieri cui alteri superueniente causam tristitiæ suæ aperiẽdo singula enarrauit, & ita esse in corpore demonstrabat. Astuta illa, an ne aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et ille vtique: talem ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit. Et illa. Expedit vt per violentiam aliquam, vbi beneuolentia tibi non suffragatur, pro acquirenda sanitate ipsam inducas. At iuuenis in crepusculo noctis, viam, quam transire Malefica solebat, obseruauit, & ipsam reperiens, dum pro sanitate corporis sibi reddenda supplicaret. Et illa, se innoxiam, nec quicquam scire assereret, ipsam inuadendo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo, strinxit, & dixit: Nisi mihi sanitatem restitues, è manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigrescebat. Sine, inquit, me liberam, & te sanabo. Et iuuenis dum nodum & stricturam laxasset, Malefica manu ipsum inter fœmora seu coxas tetigit, dicens:

Violentia vel beneuolentia vincuntur Maleficæ.

iam habes quod desideras. Et iuuenis, vt postmodum referebat, notabiliter persenserat, antequam visu aut tactu seipsum certificasset, membrum sibi ex tactu duntaxat Maleficæ fuisse restitutum.

Spirensis sacerdos consulit maleficiato in membro virili.

Simile venerandus quidam pater, honestate vitæ & scientia præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadam, inquit, die, dum confeßionis audientiæ instarem, iuuenis quidam acceßit, & inter verba confeßionis, membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ego pater, & verbis suis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à sapiente iudicatur. Experientia didici per visum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, vestes detegendo, demonstrasset, vnde in me sanoqúe consilio vsus. An ne aliquam haberet suspectam, quæ ei tale maleficium intulisset, inquisiui: Et iuuenis, vnam se habere suspectam, sed absentem, & in Vvormatia residentem asseruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quātò citius ipsam accedas, & promißionibus ac blandis verbis pro posse ipsam emollire studeas, quod & fecit. Nam post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic verbis credidi, experientia tamen visus certificatus denuò.

Membra occultari non segregari.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ suprà de eadem materia tacta sunt. Primò, quòd nullo modo credendum est, talia membra euelli aut segregari corporibus, sed arte præstigiosa, per Dæmonem, vt nec videri aut tangi valeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione: licet suprà tactum sit:

ubi

vbi Alexander de Ales parte secunda dicit. Præstigium propriè sumptum est illa illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hîc illuduntur duo sensus exteriores, scilicet, visus & actus, & non interiores, vt sunt, sensus communis, phantasia imaginatiua, extimatiua & memoria. Licet Sanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt suprà tactum est, eò quòd phantasiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè: pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. S. Tho. in prima parte, quæst. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solùm, quando nihil occultatur vel manifestatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantasiari idem sunt.

Vigilando, vt dum res aliter videtur quàm in se sit, vt cùm quis videt aliquem, equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem transformatum, aut seipsum bestiam esse, & cum bestijs debere incedere æstimantem: tunc enim sensus exteriores deluduntur, & occupantur per interiores: Quia virtute Dæmonum, species sensibiles dudũ reseruatæ in thesauro specierum sensibilium, vt est memoria, non illa intellectiua, in qua species intelligibiles conseruantur, sed memoria, quæ est conseruatrix specierum sensibilium, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonũ, Deo interdum permittente, ad sensum communem imaginatiuam. Et tam fortiter imprimuntur, ꝗ sicut

Sensus qũo præstigientur.

Memoriam & Dæmon corrumpit.

necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestiæ: ita necesse habet æstimare, se videre per oculos exteriores tantùm talem bestiam, quæ in re ab extra non est bestia: sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediantibus illis speciebus, sic videtur.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc possunt, cùm & natura hoc facere potest etiam defectuosa, vt patet in phreneticis, melancholicis, maniacis, & ebrijs aliquibus, qui non possunt discernere. Et Phrenetici putant se mira vidisse, & videre bestias & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide suprà in quæstione: An Maleficæ mẽtes hominum ad amorem vel odium poßint immutare, vbi plura notantur.

Est demùm & ratio in se clara. Nam cùm Dæmon habeat quandam potestatem super quasdam res inferiores, excipiendo tantummodò animam. Ideò potest & circa istas res aliquas immutationes facere, quando Deus sinit vt res appareant aliter quàm sint. Et hoc, vt dixi, aut turbando, aut illudendo organum visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiam post fletum, propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante: Vel operando in imaginatiuam potentiam per trãsmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humores varios mouendo, vt appareãt ignea vel aquea, quæ sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare.

Varia præstigia.

Vlterius autem super modum præfatum si quæritur,

An hu-

An huiusmodi illusiones indifferẽter bonis & malis accidere poßint: sicut, vt inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existẽtibus inferri à Maleficis possunt. Super quo inhærendo verbis Caßiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est, quòd non. Vnde omnes isti qui sic illuduntur, præsumuntur in peccatis mortalibus esse. Dicit enim, vt ex verbis Anthonij patet, Dæmonem nullatenus posse mentem cuiuscunq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit.

An pij etiam præstigientur.

Concordat cum eo, quod Philo. 1. de cons. ad Boëtium tangit: Talia tibi contuleramus arma, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Munitio cõtra præstigias.

Vnde Caßia. ibidem refert de duobus Maleficis paganis, qui differentes in malitia, succeßiuè per sua maleficia Dæmones miserũt ad cellam B. Anthonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidiè confluebat. Qui Dæmones licet amarißimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, frõti & pectori impresso, & orationum incubationib. insistẽdo.

De S. Anthonio.

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificantur, absque alijs infirmitatibus corporalibus, vtiq; diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud Tobiæ 6. Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accipit potestatem.

Concordat & illud, quod suprà circa primam par-

tem tractatus, in quæstione, An Maleficæ operantur circa homines in bestiales formas illos transmutando, tactum est: vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientium, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quem ducta pro sanitate, cùm iam verã mulierem & non equam aspiceret, & èconuerso omnes alij acclamarent quòd equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis nõ vacasset, nec sacramenta vt decebat sanctæ confeßionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus Maleficus, quem iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

A simili de læsione bonorũ fortunæ.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra lædi poßint in eorum meritum & probationem: sicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit: Tamen eis inuitis, sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ab intra & in carne ab extra valeant tentari: Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & paßiuè inferre possunt.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dæmones illudere, sicut aliorum in charitate non existentium. Paßiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberent auferre.

ferre. Hæc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: præsertim passiuum nocumentum, super actum Venereum, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euangelij. Lucæ 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet) habere potentiam. Continentia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones membri virilis, quòd licet illam illusionem non posset Dæmon existenti in gratia inferre passiuè, an ne posset actiuè: vt scilicet existēs in gratia illuderetur in suo visu, quia videret membrum annexum, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatum, non videret annexum, nec etiam alij circumstantes. Quod si conceditur, videtur esse contra prædicta. Potest dici, quòd quia non tanta vis existit in damno actiuo sicut passiuo: capiendo actiuum non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet. Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibijpsi tale damnum inferre passiuè, vt scilicet suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas Maleficas, quæ huiusmodi membra in copioso interdum numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidū auium, vel

Virilia mēbra auena ſaginata.

ad aliquod ſcrinium includunt, vbi & quaſi ad viuentia membra ſe mouent, ad auenam vel pabulum conſumenda, prout à multis viſa ſunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illuſione cuncta exercentur, ſic enim ſenſus videntium illuduntur, modis ſuprà tactis. Retulit enim quidam, quòd dum membrum perdidiſſet, & quandam Maleficam cauſæ recuperādæ ſuæ ſanitatis acceſſiſſet. Illa, vt quendam arborem aſcenderet, infirmo iniunxit, & vt de nido, in quo plurima erant membra, ſi quid vellet, accipere poſſet, indulſit. Et cùm ille magnum quoddam accipere attentaſſet, non, ait Malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret, ſubiunxit.

Plebani membrum maximum.

Hæc omnia vtiq; præſtigioſa illuſione fieri à Dæmonibus modis ſupratactis, organum viſus per transmutationē ſpecierum ſenſibilium in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet aſſerere, quòd Dæmones ſint in aſſumptis ſic membris oſtendētes, quemadmodum ſolent in aſſumptis corporibus ex aëre, Maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuerſari. Ratio eſt, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem ſpecierum ſenſibilium ex conſeruatoria ſeu memoratiua potentia ad imaginatiuam iſta facere poſſunt.

Obiectio.

Et ſi quis dicere vellet, quòd etiam ſimili modo facere poſſent, vbi in aſſumptis corporibus aſſeruntur Maleficis aut alijs hominibus conuerſari, vt videlicet tales apparitiones facerēt per tranſmutationem ſpecierum ſenſibilium in imaginatiuam potentiam: vt homines dum

dum putarent Dæmones in assumptis corporibus esse præsentes, tunc non essent nisi tales specierum sensibilium in interioribus potentijs immutationes.

Dicendum, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsentationem, tunc vtique opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficienter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere, puta loqui, conuesci, & alijs spurcitijs intendere: Ideò & ipsum præsentẽ esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obijciendo: Quia virtus Angeli ibi est, vbi operatur: secundum Docto. Responsio.

Virtus Angeli ibi est vbi operatur.

In quæstione verò, qua quæritur, quid si Dæmon per se absque Malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltra illa quæ tãguntur in prima parte tractatus in quæstione: an Maleficæ membra virilia possint auferre: quòd vbi Dæmõ per se membrum auferret, tunc verè realiter auferret, & verè & realiter restitueret, quãdocunque restituere haberet. In secũdo, sicut non absque læsione, ita non absque dolore auferret. Tertiò, quòd nunquã nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret, eò quòd materiam sui lucri amputare haberet, nouit enim plura maleficia super illum actũ exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut enim Deus plus permittit illum actum maleficiare, quàm alios humanos actus, vt suprà tactum est: quæ singula locum non habent vbi per Maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid si Dæmõ per se sine Malefica membrum auferat.

Et si dubitatur, an Dæmon plus effectat homines &

creaturas per se ipsum lædere quàm per Maleficas, dici potest quòd nulla est comparatio. In infinitum.n.plus affectat per Maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo contumeliã, creaturam sibi dicatam vsurpando. Secundò, q̃a cùm Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominib. potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionẽ statuit animarum.

Cùm Deus amplius offenditur, amplius Dæmoni nocendi potestas datur.

De modo, quo homines in bestiales formas transformant.

CAPIT. VIII.

SED & hoc, quòd Maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonum: q̃a talia principaliter operatur trãsformant. Licet in 1.par. operis, quæst. 10. an talia Maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum: Quia tamen aliquibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionibus nimis posset esse obscura: præsertim cùm acta & gesta super hæc non sunt deducta. Modus etiam, quo seipsas sic transformãt non est expressus, ideò præsens addenda est declaratio per solutiones plurimorum dubiorum.

De Can. Episcopi.

Et primò ꝙ Canon ille. 26. q. 5. Episcopi: nõ est sic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiam docti, sed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non verentur, huiusmodi transmutationes præstigiosas nullo modo ẽt virtute Dæmonũ posse fieri. Et hoc vtiq; in magnum fidei detrimentũ, vt sæpè tactum est, Maleficarum confortationẽ, quæ & multùm de talibus congaudent sermonibus.

Contin-

Contingit autem hoc huiusmodi Prædicatoribus, eò quòd in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt suprà tactum est. Cùm enim dicit: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius transmutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, proculdubiò infidelis est.

Hìc prius lector attendat ad duo principalia. Primò super verbum fieri. Secundò super verba, in aliam similitudinem conuerti. Super primum sit resolutus, quod fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo soli Deo conuenit, vt notum est, qui sua infinita potentia aliquid ex nihilo creare potest.

Fieri dupliciter sumitur.

Secundo modo distinguendum est de creaturis: quia aut sunt creaturæ perfectæ, vt homo, & asinus, &c. aut sunt imperfectæ, vt serpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam possunt. Licet enim semper de primis loquitur Canon, non de secundis quod potest patere, eò quòd Albertus in libro de animalibus, vbi quærit: An Dæmones possint facere vera animalia. Et respondit quòd sic, sed hoc quò ad imperfecta animalia: Etiam cum ea differentia, quòd non in instanti, sicut Deus operatur, sed motu quodam licet subitò, sicut patet de Maleficis Exo. 7. Si placet vide aliqua quæ in notata quæstione tanguntur, circa primam partem operis, & in solutione primi argumenti.

Perfectæ & imperfectæ creaturæ.

An Dæmon vera animalia faciat.

Super

Super secundum vbi tangitur, quòd non possunt aliquam creaturam transmutare. Dicas, quòd est duplex transmutatio, substantialis & accidentalis: & hæc accidentalis iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ videtur, vel per formam non inhærentem rei quæ videtur, sed inhærentem organis & potentijs ipsius videntis. De primis loquitur Canon, & præcipuè de formali seu quidditatiua transmutatione, prout vna substantia in aliam transmutatur, cuiusmodi solus Deus, qui talium quidditatum creator existit, facere potest. Loquitur etiam & de secunda, licet illam Dæmon efficere posit, inquantum per infirmitates Diuina permißione immissas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leprosa facies appareret, vel huius simile.

Multiplex transmutatio.

Sed quia propriè de his non loquitur, sed de præstigiosa apparitione, secundum quam videntur res transmutari in alias similitudines: Dicimus, quòd has trāsmutationes allegat ca. excludere non potest: quòd autoritate, ratione, & experientia insimul, ex his quæ supra certa experimenta, quæ Aug. lib. 18. cap. 17. de ciuit. Dei, refert, deducuntur, & per varias quæstiones illa etiam declarando. Nam inter alias præstigiosas transformationes refert, quòd famosißima Maga Circe mutauerit socios Vlyßis in bestias. Et quòd quædam stabulariæ mulieres conuertissent hospites suos in iumenta onera portantia. Refert etiam socios Diomedis in aues conuersos, & quòd posteà longo tempore circa templum Diomedis volassent. Et quod præstantius narrasset de

Ouidicæ Metamorphoses & Apuleicæ.

ſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annona cum alijs animalibus baiulaſſe.

De primo namq; quòd ſocij Vlyßis fuiſſent in beſtias mutati, vbi vtiq; ſola apparentia fuit, & oculorum deceptio, ita quòd forma illa beſtialis educta fuit de conſeruatorio, ſeu memoria ſpecierum ad ipſam vim imaginatiuam: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequenter ex forti impreßione in potentias alias, & organa videns æſtimabat ſe beſtiam videre, modo quo ſuprà in præcedenti ca. tactum eſt. Sed quō iſta fieri poſſint virtute Dæmonis ſine læſione infrà patebit. De ſocijs Vlyſſis mutatis.

De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portantia à ſtabularijs conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Præſtantij pater ſe Equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

Prima, quòd illi homines præſtigioſa arte videbantur conuerſi in iumenta, quæ conuerſio facta fuit modo ſuprà tacto. Secunda, quòd illa onera, vbi excedebant vires portantiū, Dæmones inuiſibiliter illa attulerunt. Tertia, quòd illi, qui alijs videbantur tranſmutati in ſpecies, ſibi ipſis etiam videbantur ſe in beſtias conuerſos, ſicut Nabuchodonoſor contigit, vbi ſeptem tempora ſuper eum fuerunt immutata, vt fœnum quaſi bos comederet. Nabuchodonoſoris conuerſio.

De illo autem quòd ſocij Diomedis fuiſſent in aues conuerſi, & circa templum volaſſe. Dicendum, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obſidionem De ſocijs Diomedis conuerſis.

nem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi ad propria redire volebat, in mari cum socijs submersus fuit: Ideò cum suggestione cuiusdam Idoli, templum sibi, quasi inter Deos annumeratus esset, constructum fuerat: Dæmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant: quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigijs ibi fuit: quia videlicet non per reductionem specierũ sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.

Quòd si quæritur. An etiam prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspicientes illudere potuissent, vt Dæmones, non in assumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues se ingeßissent. Dicendum quòd sic.

Angeli nunquam assumũt corpora.

Nam & opinio quorundam fuit, (vt recitat S. Tho. in 2. senten. distin. 8. ar. 2.) quòd Angeli quicunque, siue boni siue mali, nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis, facta fuerint in præstigijs, vel secundum visionem imaginariam.

Differẽtia inter præstigium & imaginariã visionem.

In quibus verbis notatur à Doctore sancto differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obijcientem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio non hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obijciatur, sed potest fieri absq; illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Vnde

Vnde illorum opinionem ſequendo, ſocij Diomedis non fuerunt repræſentati per Dæmones in aſſumptis corporibus & ſimilitudinibus auium, ſed tantummodò phantaſtica & imaginaria viſione, per illarum videlicet ſpecierum ſenſibilium reductionem, &c. vt ſuprà.

Sed quia Doctor ſanctus opinionem illam vt errorem, & non vt opinionem ſimplicem reprobat (licet non vt hæreſim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis, & à malis Angelis fuerint abſque corporibus aſſumptis vſitata. Ideò, vt ibidem dicit: cùm ſancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali viſione apparuiſſe: & talis apparitio ſit in aſſumptis corporibus. Textus etiam ſcripturæ ſacræ ſuper tales corporales apparitiones plus concordat, quàm ſuper imaginarias aut præſtigioſas. Ideò ex his ad præſens dicere poſſumus etiam ſuper quaſcunque viſiones conſimiles illis de ſocijs Diomedis: quòd licet illi ſocij imaginaria viſione videntium potuiſſent opere Dæmonum videri modo quo dictum eſt, tamen potiùs præſumitur, quòd per Dæmones in aſſumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint viſi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ, illos repræſentauerint.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita exiſtunt ſine læſione, quando præſtigioſas operantur transmutationes.

CAPIT. IX.

Quòd

Q Vòd si vlterius super modum præstigiosæ transmutationis quæritur. An intra corpora & capita tunc existãt, & an tales sint tãquam obsessi à Dæmonibus æstimandi: & qualiter fieri possit, vt absq; læsione potentiarum & virium interiorum possit species ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrùm tale opus debeat censeri miraculosum factum, aut non.

Ad primum oportet distinguere de præstigiosa illusione, eò quòd vt dictũ est. Illa illusio fit enim interdum super sensus exteriores, interdum super interiores, vsq; ad sensum exteriorem.

Prima ergo, licet possit fieri absq; hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illa occupando, sed tãtùm exterius deludendo: vt vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo. Aut vbi per se corpus assumeret, & se visui obijceret.

Secunda tamen non potest fieri, nisi ipsum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Duo spiritus non possunt esse in vno & eodem loco.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in vno & eodem loco, & anima sit in qualibet parte corporis. Est aũt auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, vbi operatur. Ratio S. Tho. 2. sent. dist. 7. ar. 5. Omnes Angeli boni & mali, ex virtute naturali, qua præstantior vtique est quacunq; corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra.

Patet

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos. Gre. 4. Dialog. In hunc mundum visibilem nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest: Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos, sicut & motores orbium asseruntur, non solùm à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus. Patet, & ex eo, quod omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores. Si cui placet, videat S. Tho. in 1. par. q. 90. art. 1.

Tota machina mundi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Ex quo cōcluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt, ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi existunt.

Item, licet, illabi animæ illi sit tantùm possibile, qui eam creauit, tamen Dæmones etiam illabi possunt, Deo permittēte, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalib. Ideò et per illas impressiones, sicut immutantur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est: quòd educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo: sicut ex memoria, quæ est in vltima parte capitis, educit speciem equi localiter mouendo illud phantasma vsque ad mediam partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ: & demùm consequenter vsque ad sensum cōem, cuius residentia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessariò æstimentur, ac si exteriori visui obijcerentur:

Dæmones animæ illabuntur.

rentur: Exemplum patuit ex naturali defectu in Phreneticis, & alijs maniacis.

Quò sine dolore capitis spiritus caput intret.

Quòd si quæritur, quomodo hoc absque dolore capitis efficere possit? Facilis est responsio. Primò, quia enim organa non diuidit, nec immutat, quò ad ipsorum subiectum sed tantũmodò species mouet. Item secundò, quia non alterat immittẽdo aliquam qualitatem actiuam, vnde necessariò passio sequatur, cùm & ipse in se Dæmõ omni qualitate corporali careat, ideò sine alio talia operari potest. Item tertiò, quia vt dictum est tantummodò facit trãsmutationes per modum localem, ab vno organo ad aliud, & non per alios motus, ex quibus alterationes læsiuæ interdum causantur.

I.
II.
III.

Illud ergo quod difficultatem facit, quòd quia duo spiritus non possunt esse in eodem loco, puta diffinitiuè, & anima ẽt existit in capite, quomodo tunc Dæmones ibidem existere possunt? Dicẽdum, quod residentia animæ assignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ sentit tactum ex omni parte.

Vt aranea in medio telæ, sic anima in corde.

Tamen quia dictum Augustini in libro de spiritu & anima, quòd est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd sit in capite, adhuc Dæmon ibi operari potest, quia alia est eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore est, vt informet & vitam influat: vnde est ibi sicut forma in materia, non sicut in loco. Dæmon autem sicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operando circa species sensibiles. Vnde quia nulla cõfusio operationum est

inter

inter eos: Ideò vtrumque simul in eadem parte corporis esse possunt.

An Dæmoñ mutãdo phãtasias in homine eos obsideat.

Ad illud. An tales sint tanquam obsessi & arreptitij, id est, à Dæmonibus arrepti æstimandi: quia specialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc possibile sit, vt opere Maleficorum aliquis vt obsessus à Dæmone, id est, quòd Dæmon eum possideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequenti, habet enim & hoc specialem difficultatem. An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & Maleficorũ habeantur prò miraculis.

Ad illud tantummodò. An temporalia opera Maleficorum & Dæmonum sint ad modum miraculosorum operum censenda: ita quòd debeant opera miraculosa æstimari. Dicendum, quòd sic, inquantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturæ nobis ignotæ: licet non sint propriè miracula sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ, qualia sunt miracula Dei & sanctorum. (Vide quæ in prima parte operis, sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris, tacta sunt.)

Finis Miraculorum.

Vltra quæ addenda sunt, hæc propter eos, qui huiusmodi opera impugnare possent, quasi non debeant censeri opera miraculosa, sed simpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula sint data in confirmationem fidei, non debent concedi fidei aduersatio. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab Apostolo signa mendacia.

Sed dicẽdum ad primum, quòd miracula facere, est

donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines, ita & per malos spiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere se potest.

Differētia inter bonorum & malorum miracula.

Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta, ab illis, quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturæ se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, quæ Dæmones secundum veritatem facere non possunt, sed in præstigijs tantùm: vt Simon Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diu durare non possunt. Secundò, ex vtilitate signorum, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per Maleficas facta, sunt de rebus nociuis vel vanis: sicut quòd volant in aëre, vel reddant membra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia est, quantum ad fidem: quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum morū. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei & honestatis.

Etiam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem Diuini nominis piè & reuerenter. Sed Malefici & mali quibusdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Antichristus facit etiā vera miracula.

Aliud etiam non obstat, quòd videlicet Apostolus opera Diaboli & Antichristi nominat signa mendacia, quia

quia tunc mirabilia, quæ fient ab eo, diuina permissione sunt vera, & etiam falsa diuersis respectibus. Vera in illis, quæ fiunt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa, quando faciet ea, ad quæ sua virtus se non potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primo, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, & loco illius, ipse in assumpto corpore ex aëre se præsentabit; & sic in secundo præstigiosa arte visum aufert, aut infirmitates alias, & subitò sanabit à læsione cessando, nō qualitates interiores testificando, sicut in legenda Bartholomæi ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera Antichristi & Maleficarum dici signa mendacia, in quantum solummodò ad decipiendū fiunt: iam & tunc operabitur Antichristus. Hæc Thomas dist. 8. de virtute Dæmonum in operando.

Posset etiam hîc adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, scilicet quòd sit à Deo, & quòd sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem fit: & tertiò quòd sit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationem, quia ergo in operibus Maleficarum primum & vltimum ad minus deficiunt, ideò mira opera, non autem miracula dici possunt.

Compēdium Theologicæ veritatis.

Differētia inter mirum & miraculum.

Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamen quædam sunt supra naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Et supra naturam sunt illa, in quibus non est simile in na-

tura, nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vsu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine simili naturæ, vt in mutatione virgarum in serpentes, quod natura facere potuisset per longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutãtur in serpentes.

Res gesta mira de mulieribus sub feliũ figura verberatis.

Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidũ in diocœsi Argentinensi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honestatis postulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo secarat. Catus quidam non paruæ quantitatis ipsum molestare ei importunè se obijciendo visus est, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam versus vultum saliendo, iamq; inter tibias morsibus lacerando ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, &, vt retulit, maiori anxietate nunquam perplexus, signo crucis se muniendo, & opus prætermittendo, per incisa ligna catos infestos, & modò ad faciem, modò ad guttur denuò saltantes, iam vnam ad caput, iam alteram ad pedes, aut super dorsum percutiendo vix abegit. Et ecce post horæ spacium, dum iterum suo operi insisteret, duo famuli oppidi consulum tanquam malefactorem ipsum capientes, ad præsentiam Baliui seu Iudicis ducere volebant: qui Iudex à longè ipsum aspiciens, nec audientiam sibi præstare volens,

lens, imperat vt ad profundum cuiusdam turris seu carceris, vbi plectendi includebantur ad mortem, proijceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine se consciũ agnosceret, per triduũ custodib. carceris quærulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia sibi præstanda amplius instarent. Tantò acrius Iudex ira sæuiebat, verbis contumeliosis asserens, qualiter & quomodo tantus Maleficator adhuc reatum suum non agnosceret, aut quomodo se innocentem proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonstrarent. Et cùm hi nil proficerent, tamen suasu aliorum consulum Iudex inductus audientiam sibi præstare habuit. Eductus itaque de carcere, cùm ante Iudicem staret, & Iudex ipsum intueri renueret, pauper genibus aliorum circumsedentium prouolutus, petijt vt causa suæ calamitatis sibi aperiretur: sicqúe Iudex in hæc verba prorupit. Tu scelestissimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulnerasti, vt in lectis decumbentes, nec surgere aut mouere se valeant. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud se ruminans, dixit: En diebus vitæ meæ mulierem nunquam percussi aut verberaui, & quòd tali die & hora sectioni lignorum institi, testium legitima productione probabo. Sed & vestri familiares sequenti hora huic operi me insistentem compererunt. Tunc iterum furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo scelera sua palliare nititur. Mulieres verbera deplangunt, demonstrant, & quòd eas percus-

 serit,

ſerit, publicè teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentum rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percuſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumſedentes, cuiuſmodi creaturas percuſſerit reſerari cupiunt? Tunc ille rem geſtam (& prout ſuprà tactum eſt,) omnibus ſtupẽtibus recitauit. Et intelligentes opus Dæmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illeſum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei Zelatoribus qui interfuerant, euentus occultari potuit.

Quõ Maleficæ in catos mutentur.

Super quem modum aliqua diſſerendo. An ne Dæmones in aſſumptis ſic effigijs abſque præſentia Maleficarum apparuerint, aut earum corporalis præſentia præſtigioſo artificio in beſtiales illas formas transmutata fuerit. Reſpondendo concludere oportet: quod licet vtrunque virtute Dæmonum fieri poſsit, ipſum tamen ſecundum factum fuiſſe amplius præſumitur. Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigijs catorum laboratorem inuaſerunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata, mulieribus in domo reſidentibus ſubitò, & per aërem inferre potuiſſe, & hoc propter pactum mutuò dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & læſionẽ, vel puncturam, quam inferre volunt, ſciunt aliqua imagine depicta vel fuſa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, ſed illum quem præſentare habet, iuxta puncturas ſuper imagines factas lædunt: Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent.

Quõ per imagines fuſas homines vulnerentur.

Nec valet inſtantia ſi quis obijceret, illas mulieres ſic læ-

sic læsas fortaßis fuisse innocentes, eò quòd & per exempla tacta sunt læsiones etiam innocentibus posse contingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à Malefica læditur: Instantia non valet, quia aliud est à Dæmone per Maleficam lædi, & aliud per ipsum Dæmonem absque Malefica: quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit, quando alteri sibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius consensu, ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingeßit. Vnde sic tantummodò noxijs, & sibi per pactum coniunctis nocere potest, & nullo modo innocentibus. Per Maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt, tunc etiam innocentes permißione Diuina in vltionem tanti criminis sæpè affligunt.

Verùm quòd etiam Dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocentes lædunt, & dudum Iob sanctißimum læserunt, sed ibi non fuerunt, nec vsus fuit Diabolus huiusmodi præstigiosis apparitionibus, prout in tali facto & per tale phantasma cati, quod animal perfidorum est appropriatum signum, sicut canis Prædicatorum in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiantur. Et ordo Prædicatorum sub figura catuli latrantis in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit.

Monachi Prędicatores comparantur canibus, Hęretici catis.

Præsumitur autem, quòd per secũdum modum Maleficæ illæ tres laboratorem inuaserunt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Pri-

mò, quòd ad Dæmonum instantiam sollicitatæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam Maleficarum. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis, q̀ ad instantiam Dæmonū, eas continuè ad mala perpetranda infestantes, plura habent facere, & verisimile quòd de se non cogitassent, pauperem molestare.

Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio, extitit, quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dæmones earum corpora localiter transtulerunt, ea facilitate, qua & spiritualis virtus præstantior corporali existit. Tertiò, quòd præstigiosa apparitione modo quo suprà tactum est, in formas illas bestiales conuersæ ipsum laboratorem inuadere habuerunt, nec defensæ à verberibus, sicut vtiq; ea facilitate, qua translatæ fuerant, eas defendere potuissent, sed verberari & verbaratorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentis, remanere ob causas prætactas impunita.

Diabolus in forma sacerdotis prædicat.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit: & an benè vel malè populum informare attēdebat: Et dum ipsum irreprehensibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret, respondit: Ecce veritatem dico, sciens quòd

quòd dum auditores sint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

CAP. X.

Qvia in præcedenti capitulo tactum est, qualiter Dæmones etiã capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare, & species interiores de loco ad locum mouere possunt. Dubitare quis posset. An ne ex toto homines ad instantiam Maleficarum obsidere possent. Et de diuersis modis obsidendi absq; Maleficarum instantia. Vnde pro harum declaratione tria sunt declaranda.

Primò de diuersis modis posidendi. Secundò, quòd ad instantiam Maleficarum diuina permißione Dæmones interdum omnibus illis modis posident. Tertiò, acta & gesta super hæc sunt deducenda.

Quò ad primum, secluso illi generali modo, quo Diabolus hominem, cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo S. Thomas quolib. 3. quæst. 3. sub dubio. An Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius sit, quòd cùm Spiritus Sanctus semper inhabitat hominem cum gratia, iuxta illud, 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: & gratiæ opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem. De obsessis à Diabolo ob peccata.

Vbi

Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non est Diabolo poßibile inhabitare animã, eò quòd solus Deus menti illabitur. Nec iterum Diabolus ita est causa culpæ, sicut Spiritus Sanctus efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet.

Diabolus non potest illabi in animam.

Quantum verò ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus potest inhabitare hominem, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet, quòd quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti Diaboli addicitur, inquantum Diabolus interdum exterius suggeßit peccatum, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginationem, ideò dicitur inhabitare affectum hominis, cùm ad quemlibet motum tentationis mouentur sicut nauis in mari sine gubernatione.

Impiorũ mens est sicut nauis sine gubernatore.

Potest etiam Diabolus hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in Arreptitijs: Et quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideò & in gratia & extra gratiam, existentes secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei inhabitare substantialiter possunt: & hic modus poßidendi, licet non sit nostræ speculationis, ponitur tamen, ne alicui impoßibile videatur, quòd etiam (Dei permißione,) homines à Dæmonibus ad instantiam Malefi-

De Arreptitijs.

Maleficarum substantialiter interdum inhabitantur.

Possumus ergo dicere, quòd sicut quinq; modis, Dæmones per se absq; Maleficis homines lædere & possidere possunt, ita & omnibus illis modis ad instantiam Maleficarum, cùm ex tunc, sicut amplius Deus offenditur, ita & maior sæuiendi in homines per Maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi sunt, dempto eo quòd vexant aliquando in bonis fortunæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in proprijs lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus simul & in potentijs interioribus. Aliquando solùm tentant intus & extra. Alios vsu rationis ad tempus priuant. Alios velut bestias irrationales reddunt. De singulis dicamus.

Quinq; causæ cur homines à Dæmonibus obsideantur.

Sed prius quinque causas, propter quas Deus permittit homines possideri præmittamus, quia ordinem seruare, materia postulat. Nam aliquando quis possidetur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro suo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de causis nulli dubium, quin & Deus ad instantiam Maleficarum per Dæmones etiam similia interdum permittat: & singula ex scripturis, & non per noua gesta tantùm probare expedit: cùm semper noua per antiqua roborantur.

Nam de primò patet in Dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli, vbi fertur, quendam Patrem sanctissimæ vitæ tanto dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis proprijs fugarentur, sed

etiam

Dæmones per epistolas & cilicium eiecti.

etiam eiusdem Patris epistolis & cilicio, & cùm coram mundo Pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria, cui vitio licet viriliter resisteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinq; mẽsibus à Dæmone poßideretur, quod & factum est. Nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus est. Sed quòd hac de causa quis per maleficium alterius posset à Dæmone poßideri, sicut factum fuisse non legitur, ita nec ad præsens affirmatur: licet, vt præmissum est, incomprehensibilia sint Dei iudicia.

S. Pater orat Deũ, vt à Diabolo possideatur.

De secũdo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis poßidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate, viro simplicißimo, qui cùm prope monasterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad suam cellam poni paruulum puerũ, qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus est ad patris præsentiam. Hic cùm rem didicisset gestam, & puer iam positus esset in monasterio sancti viri, & transactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait ad confratres suos. Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit, puerũ hunc accedere non præsumpsit. Et ecce statim Diabol. puerũ vexare cepit. Et per lachrymas & ieiunia sancti viri, & confratrum difficulter, sed eodem die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens poßidetur, non mirum si propter

Ob superbiam S. Eleutherij alius plectitur.

pter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut ètiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad Maleficarum instantiam, per Dæmones possidentur.

Nam & de proprio veniali peccato patet per Cassianum collatione abbatis Sereni prima, dicentem de Mose. Moses, inquit, in heremo, cùm singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra abbatem Macharium disputans, paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præuentus, diro confestim traditus est Dæmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intulisse videtur, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, patuit ex miraculosa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione submissa, citius nequam spiritus ab eo fugatus abscessit.

Simile videtur huic, quòd Gregorius primo Dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius signo crucis se muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

Monialis non signans se cruce in esu lactucæ, à Diabolo possidetur.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem possideri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolum ab obsesso homine propulisset, serò idem Dæmon in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit: O virum sanctum Fortunatum Episcopum, Ecce de hospitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedēs, peregrinum inuitauit

Gaudens detractionibus possidetur à Dæmone.

tauit ad suum hospitium, & quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino fictè audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit, ac animam eius excußit. Sicque pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit.

Et de quinta causa proprij facinoris & magni, communiter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum paßionibus legimus. Nam & sic 1. Regum 15. Saul inobœdiens Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impoßibile cuiquam videatur, ne ob facinorum Maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam poßideantur. Super quo vt diuersos modos poßidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus.

Res gesta de maleficato obsesso.

Tempore siquidem Pij papæ secundi, ante iniunctum inquisitionis officium, vni è duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem secularem ob liberationis gratiam, quia obsessus erat, Romam vsq; perduxit. A casu autem, dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, cōtigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum consederent. Conuenientes autem, & mutuò (vt moris forensium est) conferentes. Idem pater pluries suspirans, & quòd prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cepi. Tunc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in mensa

mensa erat, respondit. Heu filium habeo à Dæmone obsessum, quem ob liberationis gratiam, magnis laboribus & impensis hucusq; perduxi. Et ego: Vbi nam filius esset, dum inquirerem, quòd mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululum, & diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæque interrogata piè responderet, hæsitare animo cepi, quòd obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter quantoque tempore obsessus fuisset, indicauit. Mulier, inquit, quædam Malefica hanc mihi infirmitatem contulit, rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimen curiæ, cùm eam durius increpassem, quia ceruicosæ voluntatis erat, dixit, quòd post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idem refert, quòd maleficium sub quadam arbore positum sit à Malefica, quod nisi amoueatur, non potero liberari, sed nec arborem vult indicare. At ego nec minimam suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter consuetum modum obsessorum tantæ suæ rationis esset capacitatis: Respondit: Vsu rationis tantummodò priuor, quando diuinis aut vacare aut sacra loca visitare voluero: Præcipuè autem Dæmon ex suis verbis per me prolatis dixit. Quòd sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi fecisset, ita vt nullo modo me prædicare sineret. Gratiosus enim ex relatu patris

prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cùm de singulis certificare volebam, per quindenam & vltrà ad varia sanctorum limina ipsum deducere decreui. Præcipuè autem ad Ecclesiam Sanctæ Praxedis virginis, vbi pars statuæ marmoreæ, cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur, emittebat, iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et vt præmissum est, in omnibus moribus mansit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebant, & illis finitis, dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhonestum motum demonstrabat. Hoc dempto, dum Ecclesiam aliquam pertranseundo genua pro salutatione virginis gloriosæ flectebat, tunc Diabolus eius linguam in longum extra os suum emittebat: Et interrogatus, an non ab illo posset continere: respondit: hoc facere minimè valeo, sic enim vtitur omnibus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendum vel eiulandum, dum ei placet: audio quidem verba, quæ sic per me & ex membris meis loquitur, sed resistere omninò non valeo, & quando deuotius orationi alicui insistere affecto, tamen acrius me impugnat, linguam emittendo. Et quoniam columna in Ecclesia sancti Petri ex templo Salomonis circumlata existit, per cuius virtutem plures licet à Dæmonibus obsessi, liberantur, eò quòd & Christus prædicando in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Dei iudicio liberari

Columna Salomonis Romæ.

liberari non potuit, alium modum pro sua liberatione sibi disponendo: Licet enim per integrum diem & noctem circa columnã inclusus mansisset, tamen sequenti die, post varios exorcismos super eum perlectos, dum circumstaret populus, & magnus fieret concursus: interrogatus, in qua parte columnæ se Christus podiasset, tunc dentibus mordendo columnam, locum demonstrabat eiulans, Hîc stetit, hîc stetit. Vltimatim tamen dixit: Nolo exire. Et cùm interrogaretur, qua de causa? respondit, Propter Lombardos: Et interrogatus denuò, cur propter Lombardos egredi nollet? Tunc respondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt sic & sic, nominando pessimum vitium luxuriæ. At sacerdos post hoc me interrogando dixit: Pater, quid sibi volunt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indicassem, respondit: verba quidem audiui, sed intelligere non potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Episcopus per Turcas, vt fertur, à sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua, ieiunijs & orationibus, & exorcismis quotidiè insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remisit.

Diabolus mõstrat locum vbi Christus acclinauerit docendo.

Propter Lombardos Diabolus nõ vult exire.

Super quo licet sine miraculo nullus in hac vita possit sufficienter differere, quibus & quot modis

Quot modis Dæmon hoĩes possidendo vexet.

Dæmon homines poßideat, vel etiam lædat: possumus tamen dicere, quòd quinque modis, dempto eo quòd in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamen lædunt. Nam aliqui in proprijs tantummodò vexantur corporibus, Aliqui in corpore simul, & in potentijs interioribus, Aliqui in potentijs tantummodò interioribus, Aliqui castigatione eorum ad tempus tantummodò vsu rationis priuantur, Aliqui verò velut bestiæ irrationabiles redduntur. Præfatum sacerdotem quarto modo possessum fuisse declaratur. Nam nec in rebus fortunæ, nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Dæmonem licentiasse manifestè scriptura super hoc tradit, dicens ad Satan: Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, & hoc in res exteriores. In corpus verò postmodum ait: Ecce in manu tua est: veruntamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas.

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Potest etiam dici quòd tertio modò, scilicet, in potentijs animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cùm dicebat, vt Iob. 12. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in strato meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties: Dæmone scilicet procurante, secundum Lyram & secundum Thomã. Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormienti apparẽt, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienato. Solent enim phantasmata, informata diurnis cogitationibus, esse in terrorem dormientium.

mientium. Et hæc reprobātur in eo ex infirmitate corporis. Vnde sic consolatione vndique seclusa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortem: horrore inquit concutiens. Quibus modis & Maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grādines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi est in corpore, & in interiorib. potentijs, absq; priuatione vsu rationis. Patet ex earum operationibus, vbi, vt suprà tactum est, adeò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt, quòd necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spacia currere habent, fisco carnalis amoris nimis illaqueati.

Potest adduci & illud quod in Hassia oppido Marburg contigisse dicitur, de quodam obsesso etiam sacerdote: dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quāto tempore sacerdotem inhabitasset. Respondisse fertur, septem annis. Et cum exorcista obijceret: cùm vix per tres menses eū vexasti, reliquo tempore vbi eras? Respondit: In corpore suo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, respondit, vt plurimùm in capite. Et denuò, vbi nam fuisset, quando diuina celebrasset, & sacramentum sumpsisset, requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille miser: qua temeritate ad præsentiā creatoris tui non aufugisti? Tunc Dæmon: Nunquid sub pōte se vnquā quis occultare pōt, donec desuper vir sanctus pertransibit, dūmodò gressus non fixerit. Di-

Vbi Dæmon lateat, quando Dæmoniacis præbetur sacramentum.

uina tamen cooperãte gratia liberatus fuit, siue verum siue fictitiũ protulerit, cùm mendax sit, & pater eius.

Quartus modus applicatur ad præfatum possessum Romæ liberatũ, sub hac declaratione, quòd Dæmon possit illabi corpori, licet non animæ, cùm hoc soli Deo sit possibile: illa etiam corpori, non tamen infra terminos essentiæ corporis: hoc inquam, declarat terminos essentiæ corporis.

Solus Deus potest animæ illabi.

Hoc inquam declarando, habetur modus quo Dæmones substantialiter interdum homines inhabitant, & ad tempus tantùm vsu rationis priuant. Et quidem hoc sic declaratur. Nã dicere possumus, ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis, scilicet quantitatis & essentiæ. Vnde quando Angelus quicunq; bonus vel malus operatur infra terminos corporalis quantitatis, & sic illabitur corpori, operando circa potentias quantitatiuas, sic etiam boni Angeli ẽt imaginarias in bonis visiones operantur. Nunquam aũt dicuntur illabi essentiæ corporis, quia non possunt illabi vt pars, neq; sicut virtus. Non sicut pars, quia alia & alia est essentia vtrobique. Non sicut virtus, quasi dans esse, quia suũ esse habet per creationem à Deo. Vnde & ipse solus habet intrinsecam essentiæ operationem & conseruationem, quandiu placitum fuerit suæ pietati conseruando.

Vnde cõcluditur, ꝙ aliæ oẽs perfectiones seu defectus, loquendo de bonis, quò ad perfectiones, de malis, quò ad defectus, qñ operantur, si operãtur circa corpus & partes eius, vt circa caput illabuntur tali corpori super terminos, videlicet quantitatis & quãtitatiuas potẽtias.

Si verò

Si verò circa animam, tunc iterum vterq; extrinsecè operatur, sed modis diuersis. Et dicuntur operari circa animam, phantasmata illa seu species intellectui repræsentando, & non solùm ad iudicium sensus cõmunis & sensuum exteriorũ. Ex quibus operationibus sequuntur tentationes à malis Angelis, & affectiones & cogitationes malæ, per indirectum operando versus intellectum. A bonis autem Angelis sequuntur illustrationes phantasmatum ad cognoscendum reuelando ab eis: vnde & talis diuersitas est, quod boni Angeli etiam directè possunt inprimere in intellectũ phantasmata illustrando. Mali autem neq; illustrare dicuntur phantasmata, sed prius obfuscare. Item nec directè inprimere possunt, sed tantummodò indirectè, inquantum intelligentem necesse est phantasmata speculari.

Quõ boni & mali spiritus aĩæ illabantur aut circa eam operentur.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: sicut nec dicitur superior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet: sed tantummodò extrinsecè operatur, & cooperatur modo, quo dictũ est: vnde multò minus malus illabi põt.

Et per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd sicut illabi suo corpori potuit, infra videlicet terminos corporalis quãtitatis, ita caput suum occupauit substantialiter illud inhabitando. Secundò, quòd circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, vt rationis vsum perderet. Ita etiam potuit vt sine intermißione, vel etiam interpellãti eum, quò ad amißionem rationis, vexare. Licet etiam dici potest, quòd ex dono Dei hoc habuerit

Iudicium de peiore obsesso sacerdote.

sacerdos, vt nō sine intermissione à Dæmone *vexaretur. Tertiò, q̄ licet omnibus membris organis ad loquēdum & voces ad formandum priuaretur, semper tamen ad verba, licet nō ad sententiam verborum aduertentiam habuit. Qui modus obsidendi plurimùm ab alijs obsiden di modis differt, cùm communiter obsessi leguntur sine intermissione à* Dæmonibus *affligi, vt patet in* Euangelio, *tam de lunatico, cuius pater dixerat ad* Iesum: *Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur.* Matth. 17. *quàm etiam de muliere illa, quam* Satanas *alligauerat 18. annis, & erat inclinata, nec omninò poterat sursum aspicere.* Lucæ 13. *Quibus etiā modis indubiè* Dæmones *diuina permissione ad instantiam* Maleficarum *vexare possunt.*

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre possunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAPIT. XI.

SED & hoc, quòd non sit aliqua infirmitas corporalis, quæ à Maleficis (Deo permittente) inferri non posit: etiam si ad lepram vel Epilepsiam se extendere habeat: Probari potest per hoc, quòd per Doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam diligenter ea quæ superius tacta sunt, tam de virtute Dæmonum, quàm ad malitiam Maleficarum considerantur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & Nider, tam in suo præceptorio, quàm etiam Formicario, vbi quærit: An Malefici posint veraciter suis maleficijs

homines

homines lædere. Et est quæstio absq; exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et vbi respondit quòd sic, quærit consequenter, quibus modis, & quibus rebus.

Et quò ad primum respōdit, vt suprà ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Isid. describentem Maleficarum operationes. 8. Eth. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, hi enim elementa concutiunt, scilicet opere Dæmonum ad tempestates concitandas, mentes hominum turbāt, modis videlicet suprà tactis, vsum rationis, vel omninò impediendo, aut grauiter obfuscando. Subdit, & absq; vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis animas interimunt, vitam videlicet auferendo.

Probatur etiam per S. Tho. in 2. sent. circa dist. 7. & 8. Et in 4. dist. 34. Et communiter per omnes Theologos ibidem scribentes, quòd Malefici omnibus modis possunt procurare læsiones in hominibus & eorum rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon potest solùm lædere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpore, vsu rōnis & in vita: vult dicere, quòd in illis, in quibus Dæmon per se absq; Malefica possit lædere, possit etiam cum Malefica: Imò ampliori facilitate propter maiorem Diuinæ maiestatis offensionem, vt suprà tactum est.

De rebus namq; patet Iob. 1. & 2. vt suprà patuit. De fama patet in Legenda B. Hieronymi, vt refert Io. And. in Hieronymiano, quòd Diabolus se transformauit in formam San. Siluani Episcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi. Qui Dæmō primò fœminam nobilem nocte

Satan se transformat in S. Siluanum Nazarenum Episcopum.

in lecto procare & prouocare cepit ad luxuriam verbis, & deindè factis sollicitauit ad malum: quæ cùm clamaret, Dæmon sub specie Sancti Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit, vbi requisitus & inuentus, per luxuriosa verba se mentitus est esse Episcopum Siluanum. In crastinum ergo sanctus vir, disparente Diabolo, diffamatus est grauissimè: quæ diffamia tandem circa sepulchrum San. Hieronymi fatente Diabolo in obsesso corpore purgata est.

Iob fuit leprosus.

De corpore patet in Beato Iob, qui percussus fuit à Dæmone vlcere pessimo, quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigisbertus & Vincen. in spec. histo. lib. 25. ca. 37. quòd tempore Ludouici secundi Imperatoris, in parochia Maguntina quidam Dæmon primò sæpè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deindè publicè loquendo, furta prodendo, & discordias seminando plures inquietauit: deindè omnes contra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunque manebat incendit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandem agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cùm presbyteri lætanias celebrarent, multos iactibus lapidũ Dæmon vsq; ad cruentationem læsit, aliquãdo quieuit, aliquando sæuit, & per triennium ista continuauit, quousq; omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Item de nocumento vsu rationis, & vexatione interiorum sensuum, probatur ex possessis & arreptitijs per Euangelicas etiam historias. Item de morte, & quòd de vita etiam quosdam priuat. Patet Tobiæ 6. de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, &

ctum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd sicut per se, ita & amplius per Maleficas, in omnibus nihil dempto, hominibus nocere possunt.

Verùm vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus aut Maleficis imputandæ: Respōdetur, quòd sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ: sed quia in contemptum & offensam creatoris simul & in perditionem animarum quærunt huiusmodi per Maleficas exercere, scientes quòd per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, si per se solùm affectaret homines lædere: quæ tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per Maleficas, propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem. An læsiones Satanæ, vel Maleficis ministris eius sint ascribēdę.

Vnde & eis iusto iudicio talia imputantur secundariò, quantumcunq; Diabolus sit actor principalis. Scopa ergo, quam mulier intingeret aquæ vt pluat, & sursum in aërem aquam spargendo, licet in se non causat pluuiam, nec posset mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt Malefica talia facit, licet Dæmon sit qui pluuiam causat, ipsa tamen meritò inculpatur, eò quòd mala fide & opere Diabolo seruit, eius obsequijs se tradendo. Scopis aquam spargere excitat pluuiam.

Sic etiam quando imaginem ceream, vel simile ad

malefi-

Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem lædere.

maleficandum aliquem Maleficus facit: vel quãdo maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid molestiæ infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginatio, id est, homini maleficiato, puta punctura vel alia læsura quacunq; Licet læsio realiter inferatur imagini per Maleficam vel alium hominem, & inuisibiliter Dæmon maleficiatum hominẽ eodem modo lædit, meritò tamen Maleficæ imputatur: quia sine ea Deus nunquam læsionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per se lædere ipsum attentasset.

Qũo Dęmones famam hominum lædant.

Sed quia dictum est de fama, in qua Dæmones per se homines lædere possunt, absq; Maleficarum cooperatione: posset in dubium verti, An etiã Dæmones per se possent honestas mulieres infamare, vt tanquam Maleficæ reputarentur, cùm in earum effigie ad maleficandum aliquem apparerent, vnde contingeret talem innocenter infamari.

Responsio: aliqua sunt præmittenda. Primò, quia dictum est, Dæmonẽ nihil posse efficere absq; Diuina permissione, vt in 1. par. operis, circa vltimam quæstionem patuit: ẽt tactum est, ꝙ non est tãta permissio super iustos, & in charitate existentes, sicut super peccatores, in quos vtiq;, sicut maiorem habent potestatem, iuxta illud: Cùm fortis armatus, &c. Ita vtiq; plura permittuntur à Deo in eorum afflictionem quàm super iustos. Demùm licet iustos in rebus exterioribus, vt fama & sanitate corporis, lædere possunt, Deo permittente, quia tamen sciunt hoc eis cedere in augmẽtum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex qui-

Ex quibus dici potest, quòd in hac difficultate respectus potest haberi ad diuersa. Primò, ad Diuinam permissionem. Secundò, ad hominem, qui censetur honestus, cùm tales non semper sunt in charitate existentes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertiò, ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideò dicendum, licet ex Diuina permissione, quiq; innocens, siue in gratia constitutus, siue non lædi possit in rebus fortunæ & fama: habendo tamen respectum ad ipsum facinus & grauitatem criminis, (cùm Malefici sic nuncupantur ob facinorum magnitudinem: iuxta Isid. sæpè allegatũ) dici potest, quòd hoc, vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur, fieri non est benè possibile, iterum multis respectibus.

Nemo innocens infamatur.

Primò, quia cùm infamare in vitijs, quæ absq; peccato expresso vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt sunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud fit ab infamia super vitia, quæ nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, nisi super pactum expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera Maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à Maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon possit hominem de alijs vitijs infamare, de tali tamen vitio infamare, quòd sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile.

Non de vano infamat Diabolus aliquẽ de maleficio.

Præterea hucusq; nunquã actum est, nec repertum, vt aliquis innocẽs sit per Dæmonem taliter infamatus,

& sic

& sit propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantummodò infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi quòd Canonica purgatio sibi indicitur, vt in tertia parte operis circa secundum modum sententiandi Maleficas patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi contineatur, quòd in casu, dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamen adiuratio sibi indiceretur antequam vlteriùs super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium, quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicã custodiam, quæ non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari, vt in latrocinijs et huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per Sanctum Germanum obijceret, quando Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam consedentibus alias mulieres viris suis condormientibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam suprà mentio habita est. Quia nec ibi illæ mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta ca. 26. q. 2. Episcopi, notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solummodò illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt suprà tactum est) etiam

iam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed quòd corporales infirmitates alias omnes nulla dempta, Diuina permißione inferre poßunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic: cùm nulla fiat à Doctoribus exceptio, cui & rationem aßentire oportet: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, vt sæpè tactum est: Acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmāt. Nam licet maior difficultas fortaßis circa lepram aut Epilepsiam oriri poßit, an videlicet talia inferre poßent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis præuijs interiorum dispositionibus & defectibus soleant oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diocœsi Basiliensi in confinibus partium Lotharingiæ & Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba dura contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet paruipendisset, eadem tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricādo tamen paululum & tangens totam faciem inflatam & tumefactam cum collo persensit, intantum vt horribilis specie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non distulit, sed quanto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestam super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspitione vellet, quod illa sibi arte Magica eadem Malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens,

Lepram & Epilepsiam à Maleficis inferri.

respon-

respondit: Cùm me verbis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ira succensa, cùm ad domum venissem, malignus spiritus causam tristitiæ meæ inquirere cepit, cui cùm singula enarrassem, & vt me vindicare possem eidem insinuando instarem. Ille inquisiuit, dicẽs: Quid ergo vis, vt ei faciam? At ego respondi: Vellem vt inflatam faciem semper retineret: & sic ille abscessit, & illam infirmitatem vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè sperassem: vnde & incinerata fuit.

Diabolus plus mali perpetrat quàm Maleficæ iubeãt.

In diocœsi deniq; Constantiensi, inter Brisiacum & Freyburg/ *leprosa quædam mulier multis referre solebat, nisi debitum vniuersæ carnis iam ab annis duobus persoluerit, quod simili de cã controuersiæ, quæ inter ipsam & quandam aliam mulierem mota fuisset, cùm de nocte domum egressa ante ostium quid operis agere tentasset, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex opposito domus suæ fuerat, eius faciem repentè insufflauit, vnde & subitò in lepram quam gestabat se incidisse asseruit.*

In diocœsi deniq; eadem & territorio Nigræsyluæ, Malefica dum per lictorem super struem lignorum pro incendio sibi parato, à terra eleuaretur, dixit: Dabo *tibi mercedem: & sic insufflando in eius vultum, statim lepra horribili per totum corpus percussus, paucis ex pòst superuixit diebus.* Horrenda *eius facinora breuitatis causa obmittuntur: sicut & alia quasi innumera, super hac recitari possent.* Epileptiam *namque seu caducum morbum certis inflixisse per oua cum mortuo-*

Sufflando in faciem Malefica lepra lictorẽ infecit.

rum

rum corporibus ſubtumulata, præcipuè ex earum ſecta ex inhumatis, cum alijs earum cæremonijs, quæ recitanda non ſunt: vbi in potu, vel cibo, alicui præbuerunt, ſæpius à nobis repertum eſt. Oua cum mortuis tumulata.

Super modum, quo alias conſimiles infirmitates in ſpeciali hominibus inferre ſolent.

CAPIT. XII.

Alias deniq; infirmitates inflixiſſe, vt cæcitatem, vel acutiſsimos dolores & torſiões in corporibus hominum, quis enumerare poteſt? Tamen ex his quæ oculis noſtris perſpeximus, & quæ vni ex Inquiſitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Eo in tempore, quo in oppido Jſbrug *inquiſitio ſuper Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit caſus. Nam honeſta quædam perſona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præſentia notarij, &c. ſecundum formam iuris depoſuit: & cum tempore ſuæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædã mulier acceſsiſſet. & ſuis carminibus & certis praxis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligẽter obſeruabam, perſpexiq; quòd contra naturã aquæ fuſæ in ſcutellam quandam, ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet, cum alijs cæremonijs quæ recitare opus nõ eſt, conſiderans q; ꝙ ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur, aliqua-* Res geſta.

 liter

liter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli, Nescio quid agitis, vos non facitis nisi superstitiosa, & hoc propter commodum vestrum. Tunc Malefica statim subiunxit, an sim superstitiosa vel non, tertia die tu senties: quod rei probauit euentus. Nam tertia die, manè me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subitò corpus meum inuasit: Primò in interioribus, vt non esset pars corporis, in qua non punctiones horribiles sentirem. Secundò non aliter mihi videbatur, nisi quòd continuè igniti carbones capiti meo superfunderentur: Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plantas pedum, non fuisset spacium ad punctum acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicqué in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optando vsque ad diem quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante ostium stabuli eramus. Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostium stabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quantum potes, remoue, quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias (inquit dominus) & considera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa repperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo postulæ inerant corpori meo, semina quoque & legumina, quorum similia nec edere poteram aut intueri, cum oßibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agẽdum

foret,

foret, vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci: Et ecce subitò non post horæ spacium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerunt deposita, per quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum Maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd conscia de maleficio reposito, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmisso publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personæ, etiam mulieris, illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formam vt suprà deposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridarium (est & illi hortus contiguus vicinæ meæ) Vnde cùm quadam die transitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquærendo, & quærulando, tam de transitu quàm & de damno, vicina subitò superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc verba protuli. Gressus in graminibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortaßis beneplacitum me litigiosis verbis cũ ea implicare nolebam, abscesit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligere nõ potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris

Alia res gesta.

& acutißimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum, & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuq; clamoribus omnes vicinos alios inquietaui: & confluẽtibus hinc inde pro consolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinam & Maleficam adulterino flagitio habens in amasiam, simili modo visitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens, post verba consolatoria abscesit. Sequenti tamen die festinè redijt, & inter alia cõsolatoria subiunxit. Experimentum capiam, an ex maleficio hæc vobis infirmitas acciderit, quòd si sic repertum fuerit, sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbẽte, plumbum in scutellam aqua plenam supra corpus meum appodiando infudit, & vbi quædam imago & figuræ diuersarum rerum ex plumbo congelato apparuissent. Ecce, inquit, ex maleficio hæc vobis contigit infirmitas: Et super limen ostij domus vna pars instrumentorum maleficij continetur: Accedamus ergo, & illis amotis melius sentietis. Sicque maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt: & lutifigulus limen eleuans marito iniunxit, vt manum in foueam, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit. Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones à sinistro latere vsque ad dextrum, & è conuerso persenserat extraxit. Demùm petias panniculorum diuersas ac plurimas, tam in granis q̃ in seminibus, &

Qũo probetur an aliqua sit maleficata.

bus, & oßibus continentes, sicq; illis in ignem proiectis, ego quidem conualui, sed nõ ex toto. Nam licet torturæ & punctiones cessassent, appetitusq; comedendi rediјsset ex integro, tamen pristinæ sanitati vsque in præsens minimè sum restituta. Vnde hoc, quòd pristina sanitas non rediret, Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit: ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui: vnde dum adulteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum super eam cepi suspitionis: hæc ægrota recitabat.

Sed quòd si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt: dum recitare vellem, liber vtiq; foret conficiendus. Quanti enim cæci, claudi, aridi, & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex vehemẽti suspitione super Maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quòd talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitæ, vel ad mortem statim percipiendam. Et quòd secundum eorum dicta & anisamenta cuncta accidissent, vel ad specificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vasallis & armigeris abũdat, & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abiјcere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, raròsine vindicta super maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum se spretas cernebant: thorus coniugalis perseuerabat, non autem viris tantum, quantum mulieribus: eò vt piè æstimari potest illis in- *(Nobiles Tirolenses taxat.)*

teremptis, aut arefactis, priores amasias procare haberent.

Nam & cocus quidam Archiducis, dum iuuenculam honestam & alienigenam duxisset, Malefica eius amasia in publica via alijs honestis personis audientibus, iuuenculæ maleficium & mortem prædixit, extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis. Statimq; sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum vniuersæ carnis persoluit, in extremis contestādo: En sic morior, quòd illa suis maleficijs, Deo permittente, me interimit, & vtique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cœlo disponente.

Sic denique per maleficia miles quidam, vt publica fama testatur, interemptus fuit, sic & alij plures, quos recitare obmitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amasiæ secum pernoctare volebat, & per famulum suum, quòd ea nocte secum certis negotijs præpeditus, pernoctare non posset, ei indicasset. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: sicq; & sequenti die infirmatus, post paucos dies sepultus.

Oculi Maleficarum Iudices corrumpunt.

Sunt & tales Maleficæ, quæ Iudices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciūt, quòd etiam nullam molestiam eis inferre publicè se iactantes: sed vt quibuscunq; pro criminalibus causis detentis, & grauissimis tormentis pro dicenda veritate expositis, taciturnitatem inferre sciunt, quòd nunquam eorum facinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impin-

impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpissimis verbis, contra gloriosissimæ virginis Mariæ puritatem, & nostri saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehonestauerunt: Verba illa, & singulos actus recitare non expedit, cùm nimis sint piorum aurium offensiua: in scriptis tamen redacta & reposita sunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias iuuenculas induxerat: quarum vna Vualburgis nomine eodem anno in extremis posita, dum à circumstantibus ad confeßionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec spes mihi adest veniæ, & sic defuncta.

Singula hæc non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriam illustrißimi Archiducis conscripta sunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum aßistentia reuerendißimi Ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in detestationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlcisci non desistunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna respectum, sufferre possunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum, fidei videlicet abnegatio existit. Protestatio authoris.

Super modum, quo obstetrices Maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

CAPIT. XIII.

Res gesta Tabernis Alsatiæ.

NEC prætereundum est de nocumentis à Maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diocœsi namq; Argentinensi & oppido Zabernio mulier quædam honesta, ac beatissimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hunc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium, quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro intersigno, frequentantibus commemorat. A viro, inquit, legitimo, sed iam defuncto impregnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obstetrix, vt ipsam ad obstetricandum puerum acceptaret, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliam mihi assumere decreuissem, verbis tamen pacificis, quasi suis annuere vellem petitionibus, me simulabam. Aduenien-te autem tempore partus, cùm aliam obstetricem conduxissem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus, cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes, in quo iacebam, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluissem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, quòd dempto visu cum auditu, nec pedicam mouere potuissem. In medio ergo illarum duarum stans Malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc pessima mulierum, quia in obstetricem me recipere noluit, impunè non transibit. Et cùm aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes: tamen nunquam alicui ex nostris nocuit. Malefica subiunxit:

iunxit: Hanc mihi quia displicentiam fecit, suis intestinis aliqua immittere volo, sic tamen, quòd infra dimidium annum nullos propter vos dolores sentiet, sed illo euoluto satis cruciabitur: accessit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihiquè videbatur quasi intestinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromitteret. Illis ergo abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperassem, maritum quātocius vocaui, & rem gestam denudaui. Cùm autem ille causam puerperio assignare vellet, dicēs: Vos puerperæ plurimis illusionib. & phantasijs laboratis: nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi, Ecce spacium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapso, si nulli cruciatus superuenient, dictis tuis fidem adhibebo: Consimilia denique verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm & ipse visitationis gratia illo die eam frequentasset. Quid plura? sex mensibus ad punctum euolutis, internorum viscerum tortura subitò ipsam tam dira inuasit, vt nec diebus nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abstinere potuisset. Et quia (vt præmissum est) deuotissima virgini & reginæ misericordiæ extitit, in pane & aqua, singulis Sabbatinis diebus ieiunando, ideò & per ipsius suffragia credidit se liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immundicia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res istæ phantasticæ? nonné dixi, post dimidij anni spacium veritas cognoscetur? Aut quis vidit vnquam spinas, ossa, simul etiam ligna

me comedisse? Erant enim spinæ rosarum, in longitudine vnius palmæ, cum alijs varijs innumero rebus immissæ.

Insuper (vt in prima parte operis) ex illius famulæ reductæ ad præsentiam in Brisiaco confeßione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæresim Maleficarum ab obstetricibus inferri, quòd etiam quarundam confeßio, quæ postmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonstrauit.

Maleficæ figũt acus in capita infantum.

Nam in diocœsi Basiliensi, & oppido Dann / *quædam incinerata fassa fuerat, vltra quadraginta pueros necasse, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebantur, acum capitibus eorum per verticem vsq; in cerebrum infigeret.*

Altera deniq; in diocœsi Argentinensi, pueros absque numero, puta quia de numero non constabat, se interemisse fassa fuerat: taliter autem fuit deprehensa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, causa obstetricãdi mulierem quandam vocata fuisset, officio suo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, casu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo visu ab his qui infra portam sedebant, dum illa præterisset, leuatam è terram, vt putabant, peciam carnis, cautius intuebantur, & cùm non peciam carnis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum præsidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptismum decesserat, brachioque careret; Malefica capitur, quæstionibus exponitur, &

Malefica obstetrix brachia natis infantibus aufert.

crimen

crimen detegitur, sicq; vt prædictum est, absq; eius numero, se infantes interemisse cognouit.

Qua autem de causa: vtique præsumendum quòd ad instātiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitis, talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus quòd ab introitu regni cœlestis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mūdus consumabitur: & vt in præmissis tactum est, suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta, earum vsibus accommoda, conficere habent.

Infantes non baptisati sequestrantur à regno cœlorū. Cur extremū iudicium protrahatur.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix, vbi puerpera Malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra camerā deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum, scilicet, Lucifero & omnibus Dæmonibus immolant: & hoc in loco coquinæ super ignem.

Quomodo Maleficæ infantes offerant Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendisset vxorem suam tempore partus, præter consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permittere, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officium gerebat, causam huiuscemodi experiri volens, latenter se illo in tempore in domo occultabat. Vnde & ordinem sacrilegij, & Diabolicæ immolationis,

modo

modo prædicto perpendit: cum eo, quòd, vt sibi videbatur, per appendiculi instrumentum, in quo ollæ suspenduntur, infans non fultus humano auxilio, sed Dæmonum, sursum vehebatur. Vnde mente cōsternatus, cùm & horrenda verba per Dæmonum inuocationem, & alius ritus nephandissimos persensisset, subitò vt infans baptizaretur acrius institit, & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia, deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire haberent, ille euaginato gladio super filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, alijs duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontem deferas, quia aut per se pontem gradietur, aut tu in flumine submergeris. Qua perterrita, cum alijs quæ aderant mulieribus, & an ne compos esset rationis inquirentes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus viris sibi cōiunctis.) Tunc ille: Pessima mulierum, arte tua Magica scandere pendiculum infantem fecisti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranseat, aut in flumine te submergam. Sicq; coacta, puerum super pontem posuit: & arte sua Dæmonem inuocans, subitò ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens, cùm iam per testes filiam de maleficio conuincere poterat, prout primum facinus oblationis minimè probare potuisset, eò q; ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis, filiā cum matre accusat, & pariter incinerantur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur.

Sed

Sed hîc dubium oritur: Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici potest, quòd sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primò ex superbia eorum, quæ, quia semper ascendit, iuxta illud: Superbia eorum qui te oderunt ascendit, semper quærunt quantum possunt, diuinis rebus & cæremonijs se conformare, vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiant. Sic enim & virgines, pueros, mares vel fœminas expetunt à Magis, vbi in speculis vel vnguibus Maleficorum furta sublata, vel alia occulta habent manifestare, licet per corru[illegible]os idem ostendere valerent, sed tamen vt fingat, se falsè castitatem amare, quam tamẽ odit. Cùm castissimam virginem summè odit, eò quòd caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas Maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipsa perfidia Maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatas Maleficas seruant.

Cur Maleficæ offerant infantes Diabolo.

Cur Satan odio habeat virginitatem.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debitæ subiectionis & honoris, iuxta illud Eccle. 25. Non apparebis in conspectu Domini Dei tui vacuus: Quæ etiam res alijs postmodum prophanis vsibus nullo modo applicari debent, nec possunt. Vnde & 10. q. 1. Damas. Papa. dis. Oblationes quæ intra Ecclesiam offeruntur, sacerdotibus tantummodò pertinere, sic tamen vt non

solùm

solùm eas in suos vsus conuertant, sed vt fideliter dispensent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vsus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in signum subiectionis & honoris oblatum, Diuinis vsibus applicari, dignæ & fructuosæ subiectionis causa, pro se quàm pro alijs, quomodo est possibile hoc à Catholicis fieri.

Quõ liberi portẽt peccata parentum.

Quis enim dicere potest, materna scelera seu aliena peccata, quò ad punitionem, non redundare in filios. Fortaßis ille, qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatem patris. Sed quòd de illo passu. Ezo. 20. Ego Dominus Zelotes, visitans peccata patrum in filios, vsq; in tertiam & quartam generationem? Est enim hæc vtriusque sententia, vt prima intelligatur de pœna spirituali in iudicio poli siue Dei, & non in iudicio fori. Et est pœna, quæ principaliter tangit animam, siue sit pœna damni, vt priuatio gloriæ, siue pœna sensus, id est, cruciationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis sine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel commisso quantum ad actuale peccatum.

Secunda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt Gratianus exponit. 1. q. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expositiones, ideò alijs pœnis quibuscunq; in iudicio Dei punitur quis, non solùm pro culpa sua commissa, vel committenda, vt scilicet euitetur, sed etiam pro culpa alterius.

Nec valet si dicatur, quòd tunc punitur sine causa & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ. Quia iuxta regulam

gulam iuris, sine culpa, nisi subsit causa, non aliquis puniendus. Vnde & dicere possumus, quòd semper superest causa etiam iustissima, licet nobis ignota. 24. q. 4. Augustinus. Et si super actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non possumus, veruntamen verum scimus esse, quod dixit, & iustum esse quod fecit.

Est tamē distinctio in pueris oblatis, eò, quòd loquendo de innocentibus, qui nō per matres Maleficas, sed per obstetrices Dæmonibus offeruntur, & rapiuntur occultè, vt dictum est suprà, ab amplexibus & vtero honestæ matris, quòd tales innocentes non adeò deseruntur, vt imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum est.

Secundum quod efficit hæc, sacrilega oblatio est, quòd sicut in oblatione, qua homo seipsum Deo offert in sacrificium, recognoscit Deum suum principium & finem: quòd quidem sacrificium dignius est omnibus sacrificijs alijs exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificium Deo spiritus contribulat. &c. Et hoc quò ad principium creationis & finem glorificationis. Ita & ipsa Malefica, puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tanquam suo principio & fini damnationis æternæ commendat, vnde & non nisi miraculosè à solutione tanti debiti liberari poterit.

Solet & quædam historia, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonibus improuisè, & ex aliqua passione & commotione mentis à matribus

oblatis,

Qũo oblati Dæmonibus, liberentur. Liber exemplorum Beatæ Mariæ.

oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iurisdictione, quam Diuina permißione sibi vsurpant, liberari poterunt, de quibus liber exemplorum beatißimæ virginis Mariæ refertus noscitur: Specialiter & de illo, qui per summum Pontificem, dum liberari à vexationibus Dæmonum non poterat, missus tandem ad quendam virum sanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per intercessionem ipsius gloriosißimæ virginis, ab illa iurisdictione ereptus fuit.

Vnde si in vltionem vnius improuisæ non dico oblationis, sed exhibitionis, vbi mater ex indignatione duntaxat, super copulam carnalem viro exhibendam, cùm dixisset maritus, spero inde fructum prouenturum, & illa replicans: Sit fructus ille Diabolo datus, tanta seueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur sæuire, vbi tanta Diuinæ maiestatis cernitur offensa?

Tertium quod hæc sacrilega oblatio efficit, est habitualis inclinatio ad huiusmodi maleficia hominibus, iumentis, & terræ frugibus inferenda. Huius ratio aßignari potest ex his, quæ secundum Tho. in 2. q. 108. super punitionem temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducũtur. Dicitur enim, quòd quia filij sunt secundum corpus, res quædam patris, & serui & animalia, res dominorum. Et cùm aliquis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.

Cur filij pro parentibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ suprà tacta fuit de peccatis patrum: quia Deus visitat in filios vsq; in tertiam &

tiam & quartam generationem: quia (vt ibi tactum est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna scelera in actu per mala opera, sed tantùm in habitu. Sic enim & filius, natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius. Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur. 1. par. q. 4. §. paruulos.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quòd huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda vsque in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus suam oblationẽ sanctificat, vt sanctorum gesta demonstrant, vbi parentes sobolem ex eis procreandam Deo dicassent: vtiq; & Diabolus suam oblationem inficere non cessat: Ex veteri & nouo Testamento quasi innumera possent gesta deduci. Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Isaac, Samuel, Samson. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratijs plurimis ad sanctitatem vitæ fuerunt prouenti. De oblationibus liberorũ Deo vel Dæmoni.

Experientia deniq; demonstrat, semper filias Maleficarum cum consimilibus, tanquam imitatrices maternorum scelerũ, esse diffamatas: imò & totam quasi progeniem esse infectam. Et huius quidem & omnium præcedentium ratio, quia superstitem semper habent relinquere, & in augmentum illius perfidiæ summis conatibus ex pacto cum Dæmone inito tendere. Vnde enim contingere posset, quòd sæpißimè repertum est, puellas impuberes, octo vel decem annorum, tempestates Maleficæ totã progeniem inficiunt.

& grandines concitaſſe, niſi ex tali pacto ſub tali oblatione ſacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execraſſe. Nec enim per ſe pueri talia ex fidei abnegatione, prout adultæ Maleficæ principiò facere habent, efficere poſſent: cùm nec alicuius fidei articuli fortaſsis notitiam habent. E quibus geſtis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorum, ciente pluuias & grandines.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus ſegetes in campis cum filia paruula, vix octo annorum, conſpicere decreuiſſet, & propter ſiccitatem terræ pluuiam apud ſe ruminans & conferens optaſſet, dicens: Heu quādo veniet pluuia? Puella audiens verba patris, ex ſimplicitate animi dixit: Pater, ſi pluuiam deſideras, faciam quòd citò veniet. At pater: Vnde hæc tibi, noſcis ne pluuiam procurare? Reſpondit puella: vtique, & nedum pluuiam, ſed & grandines, & tempeſtates concitare ſcio. Et pater: Quiſnam te docuit? Reſpondit: mater mea, verùm quod mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater: Et quō te docuit? Reſpondit: me miſit vni magiſtro, quem omni hora, ad quæcunque petita habere poſſum. At pater: Vidiſti ne illum? Reſpondit: vidi interdū viros introeuntes & exeuntes ad matrē, & cùm interrogaſſem, quinā eſſent, reſpondit: Sunt noſtri magiſtri, quibus ēt te tradidi & commiſi, magni fautores, & diuites. Territus pater, anne illa hora grandinem excitare poſſet, inquiſiuit. Et puella: Vtiq; ſi modicum aquæ habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrētem deduxit. Fac, inquit, ſed tantummodò ſuper agrum noſtrum. Tunc puella manum in

inquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit. Et ecce tantummodò pluuia agrum illum perfudit. Quod cernēs pater, fac, inquit, & grandinem, sed tantummodò super vnum ex agris nostris. Quod cùm iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicem accusauit: quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

Sequitur super modum, quo iumentis Maleficæ varia nocumenta inferunt.

CAP. XIIII.

Vtique à fortiori, cùm Apostolus dicat: Nunquid Deo cura est de bobus: volēs per hoc innuere, quòd licet omnia sub sint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quàm iumenta, vtrosque iuxta modulum suum seruans, vt Psal. ait, Filij tamen hominum sub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si, inquam, homines Diuina permissione, per Maleficos affliguntur, innocentes, iusti, & peccatores, parentes deniq; in filijs, quæ res sunt pertinentes ad eos. Cùm etiam iumenta terræq́ue fruges, similiter de rebus hominum existant, vtiq; & super illos varia nocumenta posse à Maleficis inferri nemo dubitare Diuina permissione concurrente præsumat. Sic enim Iob à Diabolo percussus cuncta iumenta perdidit. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inficere, lacte eas priuare, & sæpissimè interimere non cessant.

Nunquid Deo cura de bobus.

Quō Maleficæ lacte priuent.

A minimo autem nocumēto inchoando, quod de priuatione lactis æstimari potest. Si de modo, quo id efficere valeant, quæritur: Responderi potest, quòd quia secundum Albertum 3. de animal. Lac de natura sit menstrui in quolibet animali: sicut etiam fluxus alius in fœmina, vbi non restringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc restringitur aut aufertur interdum maleficiali opere. Ex conditione autem naturali lac restringitur post cōceptum fœtum. Ex infirmitate verò accidentali, sicut pluries ex comestione alicuius herbæ quæ ex natura lac restringere habet, & vaccam alterare.

Ex cultro lac mulgere.

Ex maleficio autem talia procurant varijs modis. Quædam enim nocturnis temporibus & sacratioribus, vtiq; ex inductione Diaboli, ob maiorem offensam diuinæ maiestatis, in quocunque angulo domus suæ se collocant, vrceum inter crura habētes, & dum cultrum vel aliquod instrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc suum Diabolum, qui semper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quòd de tali vacca, ea tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc subitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi Malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat reponit.

Hæc quidem populo prædicando, nemo proptereà ex eis informatur: quia quantumcunque quis Dæmonem inuocare, & per nudam inuocationem hæc se posse efficere æstimaret, seipsum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia scilicet omagium non præstitit, &

tit, & fidem non abnegauit. Hæc ideò posui, cùm plures hæc & alia, quæ posita sunt, æstimant populo non esse proponenda, propter periculum informationis: cùm sit impossibile, aliquem per prædicatorem posse informari ratione tacta. Potiùs autem sunt in detestationem tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti sceleris, scilicet, fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicanda: Licet non semper: plus etiam ponderant seculares huiusmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur affectionib. quàm spiritualibus, vnde & cum eis talia posse fieri affirmantur, in punitionem ipsorum amplius sæuiunt: sed tamen astutiam Diaboli quis explicare potest?

Noui illos in quadam ciuitate constitutos, qui dum tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus, & in prato circa torrentem consedentibus, vnus ex eis, quo pacto cum Dæmone per antea siue tacito siue expresso inito, dixit: Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et statim depositis vestimentis & torrentem intrans, non stando sed sedendo contra aquæ fluxum dorsum vertebat, & cæteris conspicientibus, ipse dum certa verba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro solent, in magna quantitate apportauit: & alijs gustantibus, optimum fuisse butyrum affirmarunt. Butyrum Maicum ex aqua formare.

Qua ex re colligitur, primò hunc de sua practica fuisse certum, vel quia merè Maleficus per expressum pa-

ctum cum Dæmone initũ, vel quia per tacitum pactum nouerat sibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primum tunc non indiget discussione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem secundum, tunc vsus suffragio Diaboli fuit, eò quòd sibi oblatus & execratus à matre, vel obstetrice fuerit.

Quòd si quis obijceret, Diabolum fortasse apportasse butyrum sine aliquo pacto tacito vel expresso, ac etiam absq; oblatione aliqua. Respondetur, quòd nunquam aliquis vtitur suffragio Diaboli in consimilibus operibus sine eius inuocatione: quia ipso facto, cùm quis Dæmonis auxilium petit, contra fidem vt Apostata agit. Iuxta determinationem Doctoris in 2. senten. dist. 8. super difficultatem: Vtrùm auxilio Dæmonum vti, sit Apostasia à fide. Nam licet cum alijs Doctoribus Albertus Magnus concordet, tamen magis expreßè dicit, quòd semper in talibus est Apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone, absque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipsum inuocat, iam committit Apostasiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, sed solummodò fit opere simplici, quia scilicet tale opus facit, quòd non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest: Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, siue per alia verba ignota, siue absque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum est: tunc subdit Albertus, est Apostasia operis: quia illud opus expectatur à Dæmo-

Apostata etiã quis sine homagio efficitur.

Apostasia verbi & operis.

à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia, & ideò Apostasia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunq; modo præfatus Magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expressum procurauit. Et verisimiliter, si absque pacto expresso, quòd tunc vt Maleficæ facere solent, per tacitum & occultum pactum, vel ex se, vel à matre, aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel consimili practica est, q̃ quia Diabolus nouas rerum species condere non potest: Ideò vbi tam subitò naturale butyrum ex aqua prorupit, hoc virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manus tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc est, ex naturali vacca recipiendo, & subitò sic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per spacium temporis efficit butyrum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinũ aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, subitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vase recipiendo, illi flasconem impleuit.

Vinum quomodo comparent Maleficę.

Qũo Malefici animalia interimant.

Super modum autem, quo animalia & iumenta Malefici interimunt, dicere oportet quòd sicut homines, ita & iumenta vel tactu & visu, vel visu tantùm, vel vbi subter limen ostij ipsius stabuli, vel vbi solent adaquari, maleficium aliquod, seu instrumentum maleficij reponunt.

Sic enim & istæ in Rauensburg incineratæ, de quibus & infrà patebit, semper ad instantiam Dæmonum, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebãt. Et dum interrogatæ fuissent, per quem modum talia efficerent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiusmodi res? respondit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius, In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit. In nomine Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus successiuè viginti tres equos maleficiasset, quia vector erat, vltimatim dum vicesimumquartum emisset, & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad Maleficam, quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum, promitto Deo & suæ matri, si equus ille moritur, quòd ego manibus meis proprijs te interficiam: sicq; territa Malefica, equum sibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuisset, per quem modum talia effecisset? respondit se nil aliud nisi foueam fecisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tantummodò aut manum, vel visum apponere habent: & hoc vt

Viginti tres equos vna Malefica interimit.

hoc vt quoquo modo Malefica cooperetur. Aliàs enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi Malefica non concurreret, vt prius tactum est: & hoc contingit propter maiorem offensam Diuinæ maiestatis.

Diabolus solùm per media sæuit.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quòd certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem fecissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique Dæmonum ad instantiam, Maleficarum virtute.

In diocœsi Argentinensi inter oppidum Fiessen/ & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit, sibi & alijs vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficiata, & hoc intra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro intersigno dixit, quod peste aut alia casuali infirmitate moriuntur nō subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum: æstimo tamen quòd ampliorem expressit: Hoc tamen verissimum, quòd in partibus, & præcipuè in Alpibus plurimùm iumenta asseruntur maleficiari: quod genus etiam maleficij vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Quadraginta iumenta maleficijs interempta.

Super modum, quo grandines & tempestates concitatæ ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

CAPIT. XV.

DEnique quòd Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, & grandinibus & tempestatibus concitare poßint: & hoc accepta potestate à Deo, quò ad Dæmones: seu eius permißione, quò ad ipsius discipulos, sacra scriptura Iob. 1. & 2. *testatur: vbi accepta potestate à Deo statim Dæmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent, & deindè ignis de cœlo descendens septem millia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapsum domus occumberent, & insuper pueri, id est, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierunt: denique vlcere peßimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt ipsum vexarent, grauiter procurauit.*

Vbi & S. Tho. in postilla sua super Iob *ita loquitur:* Necesse est *confiteri, quòd* Deo *permittente,* Dæmones *possunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obœdiat ad nutum* Angelis, *neque bonis neque malis ad susceptionem formarum, sed soli* Deo *creatori: tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obœdire.* Cuius *iudicium in homi-*

Natura corporalis non obœdit Angelis, nisi quò ad motum localem.

in homine apparet: nam ad solùm imperium voluntatis, quæ subiectiuè est in anima, mouentur membra, vt opus à voluntate dispositum, prosequantur. Quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem, non solùm boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitùs prohibeantur. Venti autem & pluuiæ, & alia huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreanda, naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Tho.

Mala enim quæ nostris exigentibus in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere, vnde & gl. super illud Psal. 104. Vocauit famem super terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per Angelos malos, qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, Angelum fame præpositum. Dæmones & Malefici Dei sunt tortores. Angelus fami præpositus.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem, An semper Malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumento, & quomodo interdum Dæmones sine Maleficis mala nocumenta inferunt. Cum Maleficis autem Dæmones plus affectant hominibus nocere, quòd eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, inde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Deseruiunt & illa, quæ Doctores super 2. senten. distinct. 6. An locus sit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria consi-

derantur

Qualis locus Dæmonum naturæ & culpæ conueniat.

derantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ corresponderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarent, si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua paßiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cœlo cadere: seu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitum lædere non valemus, propter custodiam bonorum Angelorum. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio: Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in campis, principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt de suis mittat aliquem, qui à nobis designatum percutiat. Deindè veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proijciẽdo in aëra, quo à Dæmone sumpto obœdit, & statim aërem concitat, attamen non semper in loca destinatá à nobis, sed iuxta Dei viuentis permißionem, grandines & fulmina proijcit.

Modus ciendarum tempestatum.

Pulli nigri immolantur Diabolis.

Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernensium

sium territorio & locis adiacentibus constitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet, ipse se in omnium æmulorum oculis velut murem facere vellet, & dilabi manibus inimicorū suorum lætalium: & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia, cùm terminum suæ malitiæ facere voluit, per hostes suos in stupa quadā prope fenestram quandam sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladijs & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obijt: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & supradictum Stadlin, de quo in capitulo sexto mentio fit, magistrum fecit.

Magus Staufus in murem sese mutare potest.

Sciuerunt hi duo, quando eis placuit, tertiā partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre, grandines viuacissimas & auras læsiuas cum fulminib. procurare, in aspectu parētum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proijcere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta alijs manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunque lædere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, vbi & quādo Dei iustitia hæc fieri permisit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diocœsi namque Constantiensi, ab oppido Rauenspurg viginti octo miliaria Teutonicalia versus Saltzburgam, grando sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes & vinetas adeò in latitudine vnius miliaris

liaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gesta cùm per notarium inquisitionis innotuisset: & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanæ talia contigisse iudicarent. Quare consulibus ad id consentiẽtibus, per quindenam iuxta iuris formam, super hæresim duntaxat Maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas duntaxat personas præ alijs, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius Anna de Mindelheym: quibus captis, & seorsim ad distinctos carceres positis, ignorante penitus vna de altera, sequenti mane Balneatrix quæstionibus leuissimis à rectore seu ciuium magistro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab alijs ex consulibus sibi adiunctis in præsentia notarij exponitur: & licet maleficium taciturnitatis indubiè penes se habuisset, de quo & semper iudicibus timendum est, eò quòd in primo aggressu, nõ iam muliebri, sed virili animo se innoxiam affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impunè transiret, subitò liberè & à vinculis absoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumẽta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur tanquam Malefica suspecta, cùm nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cum Dæmone Incubo aduersus eam deposuisset, eò quòd illa secretissima. Attamen vbi post nocumenta animalibus &

Maleficium taciturnitatis.

libus & hominibus illata vti ea respondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitijs Diabolici cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: asserens se vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse.

Quibus expletis, vbi super grandinem præfatam, an ne aliquid de illo sciret, inquireretur? Respondit quòd sic. Et interrogata quomodo & qualiter? Respondit: In domo eram, & hora meridiei Dæmon me accersiuit, & vt super campum seu planiciem Kuppel *(sic enim nominatur) paululum aquæ mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogassem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam se velle causare respondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipsum Dæmonem sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore. Respondit. Sub illa ex opposita illius turris: ipsam denotando. Et interrogata, quid sub arbore egisset, respondit: Dæmon vt foueam paruam foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter consedissent? respondit, me sedente ipse Dæmon stabat. Interrogata demùm quibúsne verbis aut modis aquam mouisset? respondit, digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli, & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aëra Diabolus duxit. Et demùm, an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit, ex opposito sub tali arbore, aliam captam Maleficã, Annam videlicet Mindelheym nominando,*

Duæ Maleficæ eodem tempore opera diuersorum Dæmoniorum super eũdem locum grandinem inuehunt.

nando, consodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinem, respondit: Tanta dilatio fuit, quousque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cum sequenti die altera quæstionibus leuissimis exposita primò fuisset, vt potè digito vix à terra eleuata, pòst liberè soluta, præfata omnia, non discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alteram sub alia, nec quò ad tempus, quia hora meridiei, nec quò ad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissæ, in nomine Diaboli & omnium Dæmoniorum, nec quò ad interuallum temporis, quia dum eius Diabolus aquam accepisset, in sublime eleuãdo, regressa ad domum, superuenisse grandinem affirmabat, singula detexit. Sicqúe tertia die incinerantur: & balneatrix contrita & confessa, plurimùm se Deo commendauit, asserẽs se libenti animo mori, vt Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando: quam tamen altera spernebat: quæ etiam vltra viginti annos Incubum Dæmonem cum omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficijs, hominibus, iumentis, & terræ frugibus illatis excedẽs, vti processus ad consulatum repositus demonstrat.

Sufficiant ista, cùm reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent. Sed & de ictu fulminis, quòd sæpissimè aut homines solùm, aut cum bestijs, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint,

Fulmina & grãdines eandem habent causam.

pſerint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere cauſam, eò quòd alia diuina permiſſione ſæpè contingant absq; Maleficarum videlicet cooperatione, tamen vbi ſpontè ex earum faſſionibus talia eas feciſſe ſeu procuraſſe repertum eſt, ſuper quæ etiam varia acta & geſta, præter ea quæ ſuprà tacta ſunt deduci poſſent, ratio etiam ſuffragatur: cum ea facilitate qua grandines, ſic & fulmina procurare poſſunt, in mari etiam tempeſtates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficijs infecti, per tria capitula, & primò de ſagittarijs Maleficis.

CAPIT. XVI.

Vltimum ad præſens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus ſpeciebus. Notandum eſt primò de grauitate criminis, quò ad Maleficos ſagittarios, in ſeptem horrendis maleficijs: Nam primò ſacratiori die Dominicæ paſſionis, ſexta videlicet feria Paraſceues, vt fertur, infra Miſſarum ſolemnia, habent ſacratiſſimam crucifixi imaginem, tela quaſi ad metam ſagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris? Secundò, licet ſub dubio vertitur, an aliam apoſtaſiam verbo, vltra illam apoſtaſiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non poteſt à Christiano irrogari fidei: cùm certum ſit, quòd ſi infideles conſimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam

De ſagittarijs Maleficis.

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant.

iam tanto complacere aduersario salutis opere potest. Vnde miseri talis fidei Catholicæ veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit.

Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequẽti tot secundum eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò, quòd sic de præmissis certificantur à Dæmonibus: quòd tamen corporali visu illum occidendum prius habent conspicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunque loco inclusus se tueri non poterit, quin tela emissa ferantur, & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, quòd sub tali certitudine sagittam emittere valent, vt in casum, quo denarium à capite per sagittam deponere, absq; capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant: simili modo & per bombardam quantumcunq; magnam. Sextò, quòd super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præstare habent: super quibus aliqua gesta in medium producamus.

Intelligit de EberhardoBarbato, primo Duce VVirtenbergensi.

Nam princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus, eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos sexaginta, adiunctis sibi terris Imperialibus, quoddam castrum Lendenbrunnen / propter rapinas, quas Castrenses inde faciebant, obsidẽdo circumualasset, habuit in suo Comitatu quendã huiusmodi Maleficum, Puncker nomine, qui in tantum Castrẽses molestabat, quòd vno dẽpto, omnes successiuè sagittis interimit: Talemq;

De Puncker sagittario Malefico.

modum

modum seruauit, vt eum quẽ intuitus fuisset, quocunq; se diuertisset, per emissam sagittam lethaliter vulneraret, & occideret, talesq; tractus quolibet die tres duntaxat in sua potestate habebat, eò videlicet, quòd tres sagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur autem Diabolus ternarium numerum præ alijs eligit, æstimari potest, quòd in abnegationem sanctissimæ Trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidam ex Castrensibus deridendo ad ipsum clamasset: Puncker, *nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondẽte illo ab extra nocturno tempore: non, sed ipsum die captionis castri auferam: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dempto vno, interemptis, castrum capitur: & ipse circulum domui suæ in* Rorbach *Vvormatiensis diocœsis appendit, & sic appensum in hodiernum diem cernitur: qui etiam pòst à rusticis, quibus plurimùm molestus erat, quodam sero cum fossorijs eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur.*

Punckeri circulus in Rorbach.

Fertur denique de ipso, quòd quidam de optimatibus, dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidem proprium filium paruulum ad metam posuit, & pro signo super biretum pueri denarium, ipsiq; mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret. Cùm autem Maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolum seduceretur in sui interitum: verbis tamẽ principis

Hoc vergit in ignominiam Vvilhelmi Tell, Helueticæ libertatis assertori, quasi quoq; Magus fuisset.

inductus, sagittam vnam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ supponens, denarium bireto pueri sine omni nocumento excußit. Quo viso, dum ille Maleficum interrogasset, cur sagittam collari imposuisset? respondit: Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem.

Et quidem licet diuina permißione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri sinit, ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clementia Saluatoris operatur.

Nam in diocœsi Constantiensi, prope castrum Hohemzorn/*ac Monasterium monialium, Ecclesia quædam iam de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidam, dum iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitũ aliorum à Diabolo certificari cuperet, in biuio quodã imaginem crucifixi sagitta petit, & modo, quo vsq; in præsens cernitur, transfixit: & dum cruor miraculosus erumperet, miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijsq; ac manibus, quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens, nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittam cum cruore effuso speculatur, Peßime, inquit,*

Imago Saluatoris cruorem mittit.

inquit, nequam, imaginem Domini nostri transfixisti: & alios conuocans, attendite, inquit, ne fugam capiat: dum tamen vt præmissum est, se de loco mouere non poterat: ad castrum cucurrit, & rem gestā narrauit: qui concitè descendunt, & miserum in eodem loco persistentem reperiunt, & inquirentibus de casu, dum crimen fassus fuisset, ex contactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignam pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatum vndiq;, vt fertur, tales sustentantur de suis flagitijs publicè in contemptum fidei, & grauem offensionem Diuinæ maiestatis, & contumeliam nostri redemptoris gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Magici sagittarij & sclopetarij in aulis Principum fouentur.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores & fautores, nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicandi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuātur, nec ad illa restituuntur absq; speciali Apostolicæ sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici sunt condemnandi.

Receptatores & fautores Maleficorum puniendos esse.

Quæ singula sic probantur. Nam in Can. vt inquisitionis §. prohibemus. libro 6. tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicium diocæ-

ſianorum & inquiſitorum in cauſis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infligenda poſt annum. Nam dicitur primò. Prohibemus diſtrictius poteſtatibus, dominijs temporalibus, & rectoribus, eorũdem Officialibus, &c. ſi cui placet capitulum perlegat.

Deniq; quòd & ipſi Malefici, cum eorum receptatoribus, ſint ipſo iure excommunicati, patet de ipſis hæreticis Maleficis in c. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primo. Et præſertim breuius in ca. excommunicamus, 2. de hæreſi. vbi ſic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuerſos hæreticos, catharos, paterinos, & infra & alios, quibuſcunq; nominibus cenſeantur, &c. Et nota ſuper quibuſcunque nominibus de credentibus, aut & receptatoribus, & cæteris ſupradictis habetur in cap. excommunicamus. 1. §. credentes. vbi ſic dicitur: Credentes præterea, receptatores, defenſores & fautores talium excommunicationi decernimus ſubiacere, &c. & in ca. excommunicauimus.

Pœnæ irrogatæ de iure Canonico receptatoribus Maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt infra annum cum ipſis clericis, vbi ſic dicitur: Receptatores, fautores & defenſores, excommunicationi decernimus ſubiacere, vt poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, infra annum ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur, ſint etiam inteſtabiles, vt nec teſtandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant, nullus præterea ipſis

ſuper

super quocunque negotio respondere cogatur. Quòd si fortè Iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur. Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur: si tabellio, instrumēta confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur, & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior est culpa maior exerceatur vindicta. Si qui tales, aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christianæ præsumēt tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nequaquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures super prædictos, etiamsi non persistant per annum animo pertinaci, super eorum videlicet filios & nepotes: quia ab Episcopo & Inquisitore possunt priuari, seu priuatos denunciare dignitatibus, personatibus, & omnibus honoribus ac beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis quibuscunque: iuxta Canon. vt commissi. §. priuandi. de hæred. lib. 6. Intelligitur tamen si impœnitentes extiterint, vt in cap. statutum felici. eodem libr. & titu. Item quòd etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationem, sunt priuati omni beneficio ecclesiastico, &

officijs publicis, vt in cap. quæcunque. §. hæretici. eodem libr. Intelligendum *tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent, & etiam de impœnitentibus, vt in alle. c. statutum.* Item *quòd illis, supple credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in capitul. vt inquisitionis: eodem libro. Vbi tamen Archidiaconus super capitu. eod. intelligit, vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati, tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur, seu indebitè fatigantur, appellare, plura alia possent deduci, sed ista sufficiant.*

In iusto bello an liceat Magorum opera vti.

Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primò, *quid si princeps vel secularis potestas, iuxta prænotata gesta, ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi Maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus vt fautores, & receptatores talium sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi?* Respondendum *videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperandus, distin. 40. constitueretur.* Ideò *licet principalis, & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorum ordinarijs non destiterint, cùm iam vt receptatores, fautores iudicantur, vnde & ipsis pœnis subijciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione* Reipublicæ *sua corpora exponere sunt parati, licet fortaßis in factis*

Maleficis

Maleficis complacentiam habeant, tamen censuram illam excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorum confeßione agnoscere habeantur, debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui, & quantum in ipsis est, ab eorũ finibus huiusmodi Maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus poßint præsidentes, vbi resipiscant, absolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respondetur: vtique absolui possunt, & ab ordinarijs ac alijs inquisitoribus si resipiscant. Habetur in capit. vt officium, in princip. de hæresi. libro 6. vbi sic dicitur, vt officium: & infrà, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, secũdum sanctiones canonicas, hominum metu, diuino timore postposito procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Si deniq; instatur, quando dicetur princeps vel alius resipiscere. Respondetur: quando Maleficum propter iniuriam creatori illatam puniendum tradit, vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat, non est Malefici seu Hæretici manifestè deprehensi in hæretica prauitate, vt suprà, patebit pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principem, firmiter in animo suo statuat. Quando Princeps dicatur resipiscere.

Quòd si quæritur, cui tradendus, & quo ordine puniendus,

niendus, & an vt manifestè deprehensus in hæresi sit iudicandus. Ad primum specialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis: an videlicet eorum punitio tantummodò ad Iudicem secularem & non ecclesiasticum pertineat. Manifestum est enim per cap. vt inquisitionis. §. prohibemus, libr. 6. quòd potestatibus & dominis temporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absque Episcoporum seu Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia. Sed quia ratio, quæ ibi aßignatur circa Maleficos, non videtur habere locum, quia dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare, eò quòd crimen hæresis est merè ecclesiasticum, Maleficorum autem crimen non videtur merè ecclesiasticum, sed etiam ciuile, propter damna temporalia: quicquid autem sit, vt infrà patebit, licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extra de hære. capit. ad abolendum, & cap. vrgentis, & cap. excommunicamus vtrique. Vnde & Iudex secularis, si tradet talem Ordinario ad iudicandum, habet tamen per se eundem punire, postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrumque facere potest, scilicet, iudicare & punire.

An Iudicibus secularibus iure concedatur Hæreticos & Maleficos punire.

Maleficos nõ esse Hæreticos sed Apostatas.

Nec valet si dicatur, quòd tales Malefici non sunt Hæretici, sed potius Apostatæ: quia cùm vtrumque contingat circa fidem, tamen sicut Hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & Apostatæ Malefici ratio etiam per se dictat. Cùm enim

grauius

grauius est corrumpere fidem, per quam est animæ vita, quàm falsare pecuniam, per quam vitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ, vel alij malefactores, statim per seculares potestates iustè morti traduntur, multò magis tales Hæretici *&* Apostatæ *statim quando conuincuntur possunt iustè occidi.* Fides est vita animæ.

Vnde & per hæc est responsio ad secundum, quo scilicet ordine, & à quo Iudice *sit puniendus: sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiandi, qualiter deprehensus manifestè in hæresi sit sententiandus, circa 8. & 12. modum, & super dubium, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus.*

An Hæreticus vel Maleficus conuersus occidendus sit.

Reuera enim, si Hæreticus *simplex relapsus quantumcunq; pœniteat, est occidendus in ca. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter secũdum* Thomam*: cùm per hoc prouideatur bono communi: quia si* Hæretici *reuersi sæpè recipientur, vt in vita conseruarentur, & alijs temporalibus bonis, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tum quia si relaberentur alios inficerent: tum etiam, quia si sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberentur: ex relapsu etiam ipsorum præsumitur de inconstantia eorum circa fidem, & ideò iustè occidendus. Quare & hîc dicere oportet, quòd si propter suspitionem solam inconstantiæ dictus ecclesiasticus* Iudex *relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum, à fortiori igitur, si non velit tradere* Apostatam *aut* Maleficam *quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem: tamen relinquere habet talem & non impedire,*

cùm

cùm Iudex ſecularis propter damna temporalia ipſorum Maleficum vult occidere ſecundum leges: licet eccleſiaſticus Iudex prius habeat pœnitentem Maleficum abſoluere ab excommunicatione, quàm propter hæreſim Maleficarum incurrit: cùm & Hæreticus ſit excommunicatus, iuxta ca. excommunicamus. 1. & 2. & ad gremium Eccleſiæ recipere, vt ſpiritus ſaluus fiat, vt dicitur 11. q. 3. audi. Aliæ rationes aſsignantur inferius circa quæſtionem primam tertiæ partis: ſufficiant iſta ad præſens: tantummodò aduertant animam rectores, quàm dura & diſtricta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice: cùm reuera iudicium duriſsimum ijs qui præſunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Iudicium duriſſimum ijs qui præſunt.

Sequitur de duobus alijs Maleficorum generibus, nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi, qui per incantationes & carmina ſacrilega arma quæcunque incantare ſciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari poſſunt, hi enim diuerſificantur: Nam aliqui ſunt qui cum prædictis ſagittarijs Maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia ei illata, talia addiſcunt: Gratia exempli: qui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium, auferat ſeu comminuat brachium, & ſic continenter. Interdum ſupra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius ſignum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repoſitas vna integra reperitur.

De Incantatoribus armorũ & telorum.

Aliqui

Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt, aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant: inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis Maleficis sagittarijs concordant, vnde & veri Apostatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehensi: alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, prout in tuitionem proprij corporis supra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapsi, vbi sunt Malefici conuicti & pœniteat, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitentiandi, cum adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tangetur.

Cur tot imagines crucifixi reperiantur ruptæ.

Pro secundis verò, qui per carmina arma incantare nituntur, & super illa nudis plantis incedere, & similia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Isidorum 8. Ethic. qui artem aliquam verbis peragunt,) distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba sacra, aut per carmina scripta super infirmos, & hæ quidem incãtationes licitè fieri possunt septem conditionibus seruatis, vt inferiùs patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes autem quæ fiunt super arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina scripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum, quòd sibi sunt nomina incognita. Item characteres & signaturæ aliæ præter signaculum crucis, tunc talia sunt omninò refutanda, & attendendi sunt homines

Incantatores sunt, qui artẽ aliquam verbis peragunt.

piè à

piè à talium crudelitate. Quòd si desistere nollent, tunc tanquam leuiter suspecti sunt iudicandi: de quibus in secundo modo sententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent scrupulo hæreticæ prauitatis: imò quia talia omninò opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius, vt suprà patuit, qui auxilio vtitur, Apostata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorãtiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum sagittarijs Maleficis sit agendum.

Qũo incantationes & benedictiones ad non vulnerandum sunt probandæ.

Et quia plurimùm commune cernitur apud clientes & mercatores secum deferre huiusmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis speciem habere videntur, expedit omninò siue in foro pœnitẽtiæ per confessorem, siue in foro contentioso per ecclesiasticum Iudicem huiusmodi eliminare: cùm tacitum pactum propter verba ignota, & characteres signati cum Dæmone initur, & Dæmon occultè se ingerit, & optata procurat, vt tandem ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro contentioso talis debet adiurare iuxta secundum modum sententiandi: vbi in foro conscientiæ confessor debet carmina inspicere, & si nolit omninò proijcere, debet tamen nomina ignota & characteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & signacula crucis permittere.

Signacula crucis concedit autor gestanda ad prohibitionem vulnerum.

Super quibus omnibus, & præcipuè super Maleficos sagittarios notãdum, quia suprà tactum est, an vt manifestè deprehensi in hæretica prauitate iudicandi sint, de qua materia etiam prius tactum est in prima quæstione primæ partis. Et quidem quòd sic patet ibidem.

Nam

Nam vt dicit Bernardus in glo. ordinaria in ca. abolendam. §. præsenti. & verbi deprehensi. Tribus modis de iure quis pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in simplici hæresi, quando publicè prædicant hæresim. ff. de ritu nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et eiusdem Bern. gloss. in cap. excommunicamus, 2. super verba deprehensi publicè, ita quòd notorium sit illis etiam, quia condemnati sunt. Ad idem videtur facere super ca. super quibusdam: extra de verbor. signif. prout patuit in prima quæstione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd Malefici sagittarij, similiter & alia arma incantantes, pro manifestè deprehensi in hæretica prauitate per aliquod pactum expressum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ non nisi diabolica virtute fieri possunt, habendi sunt.

Patet & secundò, quia eorum fautores, receptatores, & defensores, vt manifestè tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifestè subiacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspecti receptatores, leui aut graui, vel violenta suspitione iudicandi, prout plures alij existere possunt: Vnde & semper grauissimè contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur.

Nam vt fertur, quidam princeps, cùm consimiles foueret Maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quo-

Exemplũ pœnæ iniustè mouẽtis bellum.

à quodam familiari obijceretur, ille omni timore Dei postposito, respondit: Det Deus, quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam non tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis.

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant, iudicantur.

MODI TOLLENDI, ET CVrandi maleficia.

QVAESTIO SECVNDA PRINCIpalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

VTrùm licitum sit maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit in 2. senten. dist. octaua, à Doctoribus communiter determinatur: quia videlicet est Apostasia à fide. Et quidē quòd sine auxilio Dæmonum non possit dissolui: Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potentia. Non primum: quia inferior potestas non potest infringere superiorem, cùm nihil agat vltra suam virtutem. Non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum: &

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia.

ſum: & cum illa Deus ad ſuum nutum operatur, & non ad inſtantiam hominum. Sicut & Chriſtus, matri petenti miraculum de ſubuentione neceßitatis vini: vt Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuerſionis deſiderabat: Chriſtus reſpondit: Quid mihi & tibi mulier, ſcilicet commune, in opere miraculoſo? Apparet etiam, quòd rarißimè liberantur, quantùcunq; diuinum auxilium, & ſuffragia ſanctorum implorant: Ergo non niſi auxilio Dæmonum liberari poſſunt: quod tamen non eſt licitum quærere.

Præterea hoc quod cõiter tolleratur, in vſu practicatur, licet ſit illicitum, ſed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas ſuperſtitioſas, à quibus ſæpißimè liberantur, & non per ſacerdotes aut exorciſtas. Ergo practica oſtendit, quòd auxilio Dæmonum maleficia tollũtur, cuius tamen auxilium quærere cùm ſit illicitum, etiam non eſt licitum maleficia tollere, ſed patienter ſufferre.

Præterea ſecundum Thomam & Bonauenturam, in 4. diſt. 34. de impedimento maleficiati, maleficium eſt ita perpetuum, quod non poteſt habere humanum remedium. Quia ſi haberet remedium, non eſt homini notum vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd ſit quaſi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærens. Vnde ſubdunt, licet Deus præſtare poßit remedium Dæmonem cogendo, & Dæmon deſiſtendo ille curaretur, tamen curatio nõ erit humana. Ergo niſi Deus diſſoluerit, per ſe non eſt licitum eius diſſolutionem quocunq; modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea in eadem dist. & quæst. dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum. Vnde dicunt, & si posset per aliud maleficium adhiberi remedium, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo est licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorcismi Ecclesiæ quando conducant.

Præterea exorcismi Ecclesiæ nõ valent ad reprimendum Dæmones semper, quò ad omnes molestias corporales: hoc Dei iudicio exigente: semper tamen valent contra illas Dæmonum infestationes, contra quas principaliter sunt instituta, sicut contra obsessos, vel circa pueros exorcizandos.

Præterea non oportet, quòd si propter peccatũ Diabolo sit potestas in aliquem data, cessante peccato cessat potestas. Quia interdum cessante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores sentire, quòd non sit licitum maleficia tollere, sed permittere illa, sicut permittuntur Domino Deo, qui illa tollere potest ad suum placitum.

Deus & Natura nec abundant in superfluis, nec deficiunt in necessarijs.

In contrarium est, quòd sicut Deus & natura non abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessarijs: quare & necessariò fidelibus contra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data non solùm remedia præseruatiua (de quibus in principio huius secundæ partis tactũ est,) verùm etiam remedia curatiua: cùm aliâs nõ sufficienter fidelibus à Deo prouisum esset, & opera Diaboli viderentur fortiora operibus Dei.

Præterea glossa super illud Iob 61. Non est potestas super terram, &c. dicit omnia humana superat: etsi

meritis

meritis sanctorum subiacet. Vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent.

Maleficia sanctorum meritis subiacent.

Præterea S. August. de morib. Ecclesiæ: non est Angelus, cùm inhæremus Deo, mente nostra potentior. Nam si potestas virtus est in hoc mũdo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens. Vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio. Hæ sunt duæ solennes opiniones sibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Non est Angelus pij mente potentior.

Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quod licitum est maleficia tollere, etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostien. & Goffre. & communiter omnes Canonistæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum, quòd nullo modo sint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debet, quàm in talia consentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberaretur.

Sed quia vnica distinctione poterunt eorum dicta concordari, videndæ sunt prius eorum sententiæ. Nam Scotus in suo 4. dist. 34. de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem, asserere quod etiam per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli: dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua: quia destruens non assentit operibus Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signum: quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dum illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali

Ex quibus signis dignoscatur Maleficæ.

vexationi. Vnde & dicit, quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplum.

Sunt quædam mulieres, quæ tali signo notant Maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceum lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiunt: & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verbera Diabolus ad dorsum Maleficæ defert: per quæ sic Diabolus cum Malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus, vt percutientem Catholicam ad peiora alliceat: vnde periculosum non existit, aliâs non videretur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: possunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi in glo. super c. literæ. §. mulierem autem. dicit, quòd in hoc defectu recurrẽdum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tollerare potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus deniq; in suo quarto præfata distinctione ijs vtitur verbis. Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta sunt destrui.

Ad idem Goffre. in snmma sua eod. titu. Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum: Si autem sciretur, licitè posset soluere.

uere. Et loquitur cõtra illos, qui dicebant, quòd per maleficia non possèt copulæ carnali præstari impedimentum: eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimonium iam contractum.

Præterea illi, qui fuerũt moti asserere, quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium posse moueri, vel per aliud maleficium, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendum vim Dæmonum, vel per veram pœnitẽtiam, cùm Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quò ad primũ concordabant cum opinione aliorum, quòd ad minus per superstitiosa possint tolli. Contrariæ autem opinionis est S. Thom. in suo 4. præfata distin. sic inquientis: Quòd si maleficium non possit reuocari nisi per aliquid illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius: etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur: quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & cõiter omnes Theologi: vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expressè inuocãdum, videntur sentire, quòd per nil aliud nisi per licitos exorcismos vel per veram pœnitentiam, vt in Can. Si per sortiarias, allegatur, tangitur, remoueri debeant, moti, vt apparet, rationibus in principio quæstionis annotatis.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis, quantum possibile est, expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest: Ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium Maleficum simul, & per aliud maleficium: De maleficio tollendo concordatæ opiniones.

leficium: aut tollitur, non quidem per Maleficum, ſed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter: Quia vel per illicitos & vanos ritus inſimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium eſt omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipſius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius, qui maleficium intulit, aut ſine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc comprehenditur ſub ſecundo modo, videlicet, vbi maleficium tollitur, non per Maleficum alium, ſed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur, licet non tantùm ſicut primum.

Vnde ſummariè dicere poſſumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando ſcilicet tollitur per Maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per Maleficum, ſed honeſtam perſonam tollitur, ſic tamẽ, quòd ſuperſtitioſis remedijs maleficium, quod vni perſonæ aufertur, alteri inſertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando aufertur ſine eo quòd alteri infertur, vtitur tamen Dæmonum inuocatione expreſſa vel tacita, tunc iterum illicitum.

Et ſecundum hos modos dicitur à Theologis, q; potius mors ſit præeligẽda, quàm in talia conſentire: Alijs verò duobus modis vltimis tollere maleficium poteſt eſſe vel licitum, vel non vanum, ſecundum Canoniſtas: & quod tollerari poſſunt, vbi remedia Eccleſiæ prius attentata ſunt, vt ſunt cũ exorciſmi Eccleſiæ, ſuffragia ſanctorum implo-

implorata, aut vera pœnitentia nihil effecissent. Et vt clarior habeatur intellectus de singulis, sunt aliqua gesta & acta per nos reperta recitanda.

Romæ tempore Nicolai Papæ, Episcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iam vniuersæ carnis debitum persoluerit. Hic quandam iuuenculam adamando, & ipsam ad suam diocœsim destinare, cum duobus famulis ac rebus alijs, & clenodijs disposuisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quæ preciosa erant decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere existente, Episcopus maleficijs interiret, iamq; habebat in sua clenodia possessione. Et ecce sequenti nocte Episcopus subitò infirmabatur: & ne fortaßis veneno intoxicatus esset, à medicis percunctatur, & à famulis dolenter dubitatur: tam ingens enim calor inerat pectori, vt non nisi gargarismis per aquam frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iam nulla spes vitæ haberetur, vetula quædam ingressum ad Episcopum instanter petijt, & quòd causa suæ sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur Episcopum alloquitur, & sanitatem promittit, dummodò suis acquiescere suasionibus velit. Episcopus verò quidnam foret, cui acquiescere pro recuperanda sanitate, quàm summè affectabat, vbi inquirit, vetula respondit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & non nisi per aliud maleficium liberari poteritis, vt videlicet ipsa Malefica, quæ vobis intulit, moriatur, & eadē vestra infirmitate inficiatur. Stupefactus

De Episcopo maleficiato à concubina sua.

 Episco-

Episcopus, & quòd alio modo liberari non posset vbi persensit, nil tamen temerè volens agere, Papam consulere per supplicationem decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd non nisi per mortem Maleficæ liberari posset, cùm didicisset, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationē signauit. Vnde denuò vetula accersita, & quomodo tam ipse, quàm summus Pontifex in mortem Maleficæ consentirent, dummodò pristinæ sanitati restitueretur, disseruit: sicqúe quòd vetula abscessit, & quòd sequenti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, vbi se sanum & ab omni infirmitate liberatū persensisset, nuncio misso, quidnam de iuuencula foret, perscrutatur: & ecce aderat, quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, ꝙ eadem hora & momento infirmitas Episcopū relinquendo, Maleficam iuuenculam per aliam Maleficam vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur: cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quam tñ occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum Malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipse Dæmon magistrā iuuenculam inficere habebat. Et benè æstimari pōt, illa duo maleficia non per vnum Dæmonem duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus Maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dæmones sibi inuicem cōtrarientur, cùm semper in perditionem animarū quàm summè & concorditer

Pontifex dispēsat super maleficio, maleficio pellēdo.

Malefica Maleficam necat.

corditer affectant, singula operentur. Episcopus deniq; cùm pietatis causa ipsam visitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quòd omnem offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hîc nulla spes veniæ, sed animam meam omnibus Dæmonibus commẽdo, & miserabiliter interijt: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit. Sanè non Episcopali gaudio.

Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Ad idem refert Nider in suo Formicario, dicit enim: Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdum modus. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam sciscitans scire malefactorem, tunc Malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aqua, quousq; opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur. Qua visa, Malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi Maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere? cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum, vbi reum inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit: sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat. Hæc in- Aliud signum dignoscendi maleficium.

 quam

quam remedia, & similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quàm animæ.

De Maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentes.

Secundum verò remedium, de ipsis Maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absque nocumento personæ, & quidem de eis quid agendum sit, & qualiter cognoscũtur, infrà se in sexdecimo modo sententiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnum aut duo milliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo spacio, quicquid aliæ Maleficæ lædunt, hoc illæ curare videntur: Quas etiam curationes aliquæ simpliciter, quò ad omne tempus: aliquæ verò tantùm à proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitant: aliquæ verò non nisi in consensum Maleficæ quæ maleficium intulit, curare possunt.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc quòd occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedũt: Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus: Quæ etiam ad occultandum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt: Quas quidem accedere pro recuperanda sanitate, tantò pernitiosus existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliam fidei amplius delinquunt.

Maleficæ ijs quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungũt.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem

Deo

Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreuiant. Sic enim in Saul diuina sæuit vltio, cùm primò Magos & Ariolos abstulisset de terra, posteà consuluit: vnde & in bello occisus cum filiis fuit, 1. Reg. 28. & culpa tangitur, 1. Paralip. 10 Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1.

Consulentes Maleficos de sanitate accer sunt sibi mortem.

Tales etiam visitatores Maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusationem debet admitti, secundo quæstionum, octauo. Quisquis nec, &c. Item tales secundum leges debent pœna capitis plecti, vt in prima quæstione operis tactum est.

Sed heu Domine Deus, cùm omnia iudicia tua iusta sint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis nostris exigentibus, inimicus nimis præualuit, vbi sunt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli dissoluere valeant? Hoc vnicum ergo superesse videtur remedium, vt Iudices eorum insultus ad minus refrenent variis pœnis, auctrices Maleficas castigando: vnde & infirmis facultas visitandi Maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt quærentes.

Exorcismi olim irriti.

Illa enim Malefica in Richshofen / de qua suprà mentio facta est, adeò assiduis frequentabatur pro recuperanda sanitate maleficiatis, quòd Comes castri Telonei lucrum habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in se, vel in sibi attinentibus, denarium vnum in introitu portæ soluere habebat.

Telonium impositum consulentibus Maleficam.

bebat. Vnde & magnum exinde se habuisse prouentum asseruit.

Teste etiam experientia didicimus, plurimas tales Maleficas per diocœsim Constantiensem existere: non quòd ipsa præ alijs diocœsibus sit infecta, cùm hoc genus insidiæ serpat per omnes diocœses, & heu totum mundum infecisse videtur: sed quia ipsa diocœsis amplius elaborata fuit: Et quidam Hengst *nomine repertus, qui maiorem concursum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concursum sic oculis nostris perspeximus in villa quadam* Eningen: *quod sine dubio ad quæcunque loca Beatißimæ virginis, siue Aquisgrani siue ad Hæremitas tantus pauperum concursus non existit, sicut ad eundem superstitiosum hominem. Nam hyemali & frigidißimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obstruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibusdam remedia percipientibus, alijs verò minimè: vt reor quòd non æquè omnia maleficia dissolui propter varia, vt suprà tactũ est, obstacula possunt. Et hi quidem sub expressa Dæmonum inuocatione maleficia dissoluentes, quò ad secundũ remedium illicitum, non tamen sicut primum.*

Exemplũ concursus maleficiatorum ad Maleficum.

Tertium verò remedium, quòd quibusdam cæremonijs superstitiosis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius personæ, aut per manifestos Maleficos agitatur, experientia teste, per hunc modum.

Remedia superstitionibus cõstantia contra maleficia.

In ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc casum

casum sibi accidisse proposuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degente, quadam die dum peracto prandio, associatus duobus domicellis, solatij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit, munias te citò signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, responderunt. En peior Malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam fit, ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tunc ego stomachando, nunquam tales timuisse me iactitabam: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede sinistro læsum persensi, ita vt sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum: vnde & alij concito è castro per nuncium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis.

Etiam non timentes Maleficas maleficiuntur.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spaciũ vnius milliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedem prospiciens, si, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimentum capiam, & si quidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo, sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego: Si absque superstitione & cum Dei adiutorio curari potero, libens acceptabo: quoniam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipse villanus

lanus respondit, se non velle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didicisset, hoc per maleficium mihi contigisse: Ad quæ duo assensi: Ille plumbum, vt suprà de alia maleficiata tactum est, liquefactum in cocleari ferreo supra pedem tenuit, & in scutella aqua plenam fudit, & subitò diuersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ, vel pili, aut ossa & similia fuissent intromissa. Iam, inquit, video, quòd infirmitas hæc non ex naturali defectu, sed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset, dum inquirerem. Ecce, septem sunt metalla, ex septem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est, vt si plumbum super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrabit: & benè, inquit, actum est, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio stetistis. Et interroganti quot dies elapsi fuissent, iam triduo fassus sum: Vnde & ipse singulis diebus per triduum me visitando, & pedem inspiciendo solum & tangendo, & cuncta verba penes se ruminando, integræ sanitati fugato maleficio me restituit.

Qua de causa plumbum liquefactum, quod supra maleficiatum adhibetur, prodat maleficiũ.

Hic certè modus actorem non monstrat Maleficum, sed modum superstitiosum. In eo enim quod Dei adiutorio & non opere Diaboli sanitatem promisit, & hoc, quòd Saturni influxum super plumbum tanquam ex eius dominio causatum, allegauit, irreprehensibilis extitit, & potius commendandus fuit. Sed qua virtute

tute maleficium fugatur, & species rerum in plumbo causauit, sub dubio relinquitur. Nam cùm maleficium nulla virtute naturali poßit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obsessorum remedijs patebit, potius videtur quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in aßistentiam Diaboli consentit. Per quem modum innumera superstitiosa opera practicantur: licet differenter quò ad diuinam offensam, cùm in vno opere maior sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim quod de sanitate procuranda certus fuit, & in eo, quod tot diebus quot sub infirmitate extiterat, ipsum visitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vsus fuit, & tamen iuxta præmissa ægrotum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm vt manifestè deprehensus, ad minus licet nō super expressum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in secundo modo sententiandi infra contentis, sed puniri debet cum adiuratione solenni: nisi leges, quæ in contrarium sentire videntur, ipsum sustentarent: in quo casu quòd ordinarium sit faciendum, in solutione argumentorum patebit posteà.

Quid significet pactum tacitum.

Quartum verò remedium tollerandum, & de quo Canonistæ ad minus intendunt cum certis Theologis, dicitur vanum tantùm: & præcisè puta, quia solùm superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, vel

Vanum remedium tolleratur.

tacito,

tacito, ex intentione & proposito practicantis operatum. Et dico ad minus: quia fortaßis, si velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorum assertioni cedere, quàm contentionibus deseruire: Et hoc quidem remedium vanum superius exemplificatum de mulieribus, quæ vrceolum super ignem positum percutiunt, in finem, vt erat Malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licet fortaßis talia in nomine Diaboli facere habebant, aut fortaßis sine eius expreßione.

Ad idem possunt & alia earum gesta adduci. Nam interdum, vbi vaccas huiusmodi læsas ad pascua emittere volunt, explorare etiam ipsam Maleficam nituntur, tunc braccam viri, vel aliud immundum super caput, aut dorsum vaccæ ponentes: & hoc potiùs festiuis diebus & sacratioribus ipsam vaccam cum baculo, fortaßis iterum sub tali, vt suprà, expreßione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum Maleficæ properat, & cornua in eius ostium vibrat cum magno eiulatu, continuè pulsando: & hæc vtique Diabolus in vacca operatur tamdiu, quòd per alia maleficia sedatur.

Bracca viri, cornibus vaccæ maleficiatæ imposita, prodit Maleficam.

Reuera & secundum præfatos Doctores talia sunt tolleranda, non tamen meritoria, vt quidam asserere conātur, existunt. Cùm enim iuxta Apostolum omnia, quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini nostri Iesu Christi facere præcipimur: licet ibi non sit expressa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreßio: & iterum licet ibi non sit intentio per pactum aliquod

aliquod tacitum vel expressum talia facere, quia fortaßis dicet, volo hoc facere, siue Diabolus intromittat se, siue non, ipsa temeritas qua diuinum timorem postponit, Deum offendit, vnde & Diabolo potestatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales sunt ad pœnitentiam, & hortandi, vt potius desistant, & ad remedia infra scripta, vt superius etiam in parte tacta, per vsum videlicet aquæ benedictæ & salis exorcizatæ, &c. recurrant.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorare Maleficum, aut etiam si naturali defectu vel maleficio sit interemptum, vbi nitũtur ad loca, vbi cadauera bestiarum excoritantur properant, & intestina cadaueris super terram trahendo vsque ad domum deferunt, non autem intrò domum per ostium super, sed sub limine domus ad coquinam trahũt, & igne facto super cratem intestina ponunt, & tunc, vt ex relatu talia practicatũ sæpißimè informati sumus, sicut intestina calefiunt & ardent, ita intestina Maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo illi exploratores, vt ostium domus optimè sit obstrusum, eò quod præ doloribus Malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Refertum denique sæpius nouimus, vbi introitum habere non poterãt, ex tunc densißimis tenebris domum intus & extra vallabant, cum commotione tam horribili & strepitu, vt ex ruina domus omnes se tãdem interimere putarent, nisi ostium aperiretur.

Intestinis cadauerum intestina Maleficarum affliguntur.

Ad idem etiam certa experimēta reducuntur: Nam certi volentes è multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri Maleficas, quæ etiam sine eorū consensu Ecclesiam diuinis peractis exire non valeant, tali experimento insistunt. Nam die Dominica Sotularia, iuuenum sungia, seu pinguedine porci, vt moris est, pro restauratione fieri, perungunt, & sic vbi Ecclesiam intrant, tamdiu Maleficæ exire Ecclesiam non poterunt, quò ad vsq; exploratores aut exeunt, aut illis licentiam sub expreßione, vt suprà, exeundi concedant.

Puerorum perúncti calcei indicant Maleficas.

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum seducatur. Nam nec Iudices aut Præsidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, nisi talis persona aliâs plurimùm esset diffamata, cùm sub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerantur.

Per hoc patet responsio ad argumenta, quæ concludunt maleficia non esse tollenda: quia primis duobus modis omninò illicitum est tollere: tertium remedium secundum leges, etsi tolleratur, tamen non paruam super hoc ecclesiasticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quòd leges videntur tollerare, patet. C. de maleficis. l. eorum, vbi sic habetur. Alij autem qui faciunt id, ne labores hominum ventorum grandinisq́ue lapidatione sternantur, non pœna, sed præmio digni sunt. Et Antonius in summa de legibus, in quibus ius Canoni-

Leges ciuiles tollerant maleficia maleficijs pelli.

Canonicum & Ciuile discrepant, hoc idem allegat. Ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conseruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum posse certos homines talia practicantes non solùm tollerare, sed & præmiare. Erit ergo Ecclesiastici Iudicis aduertere, si tantummodò iuxta mentem legis contra grandines, & aëris temperiem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibusdam superstitiosis procedit. Et tunc, dum inde nullum sequitur fidei scandalum etiam tollerare: sed reuera hoc non erit iuxta tertium, sed quartum modum & quintum: de quo consequenter tractandum erit de ecclesiasticis & licitis remedijs, inserendo interdum de superstitiosis ad quartum modum pertinentibus, & hoc per capitula sequentia.

REMEDIVM ECCLESIASTIcum contra Incubos, & Succubos Dæmones.

CAPIT. I.

QVIA verò in præcedentibus capitulis primæ quæstionis super modos maleficiandi homines, iumenta, & terræ fruges, tacta sunt ante omnia ea, quæ ipsæ Maleficæ erga proprias personas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculas in augmentum suæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus sit profitendi earum, & homagij

 præstandi,

Quæ remediari in Maleficis non possint.

præstandi, qualiter etiam infantes proprios, aut alienos Dæmonibus offerunt, & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & similia remediare quia non est poßibile, nisi vt per suos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideò de huiusmodi remedijs non ad præsens, sed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & sententiandi contra & super Maleficarum personas deducentur, tractabitur.

Ad præsens tantùm super remedia, contra earũ maleficiales effectus tẽdere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demũ qualiter bestiæ, & vltimò qualiter fruges terræ cõseruantur. De hoĩbus verò maleficiatis, quò ad Incubos Dæmones vel Succubos, quia sunt in triplici genere, s. earum quæ se voluntariè Dæmonibus Incubis subijciunt, vt sunt Maleficæ, quia de Succubis quò ad viros, non ita voluntariè practicatio reperitur, cùm ex naturali vigore rationis, quo viri mulieribus præeminent, talia plus abhorrent.

Triplex genus Incuborum.

Est & eorum, qui à Maleficis cum Incubis aut Succubis contra eorum voluntatem inuoluuntur, & est tertium genus: ad hoc præcipuè virginum quarundam, quæ contra earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus molestantur: de quibus etiam sæpè præsumitur, quòd à Maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instãtiam Maleficarum, sicut sæpißimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidam sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum, prout viri cum mulieribus agere solent, etiam repetitis viribus per se exercet, nec ab illis ad instãtiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, sitqúe vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dum post aliquarum virium recuperationem interrogatur quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succumbantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere non valeat: Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quod ei intulerit, eò quòd illi pauperi minata fuerit per verba contumeliosa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet. Succubi ex maleficio immissi.

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt, qui saltem super diffamiam & grauem suspitionem, in vindictam tanti criminis procederent: putantes neminem debere condemnari, nisi qui confeßione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur: quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspitiones nullas mereantur pœnas: de quibus tamen modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dæ-

monibus molestantur, etiam nostris temporibus referre nimis longum foret, cùm historiæ certæ de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate talia remediari possint, patere potest ex ijs, quæ Tho. Brabantinus *circa finem operis sui de apibus, de quadam in hunc modum refert.*

Quõ hi, qui ab Incubis vexantur, curentur.

Vidi, inquit, & ex confessione audiui, virginẽ quandam in religioso habitu, quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse: at ego non credens, arctaui eam rationibus & duris comminationibus, sub periculo animæ suæ: tandem cum lachrymis confessa est, se prius corruptam mente quàm corpore, & cùm posteà doleret quasi ad mortem, confiteretur omni die cum lachrymis, non potuit tamen ingenio, studio, vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoq; Angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et est credibile (saluo meliori iudicio) quòd postquã de peccato suo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cùm in vigilia Pentecostes quærularetur apud Christinam in valle Ducissæ Brabãtiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd non auderet communicare propter Dæmonis importunam vexationem, compatiens dixi ei Christina: Vade, quiesce secura, communicatura cras Dominico corpori, in me enim recipiam

piam pœnam tuam. Recedens illa, gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte surgit mane, cum omni tranquillitate sacramenta suscepit. Christina autem susceptam in se pœnam non ponderans, vespere quieti se dans, audit in statu suo quasi procellam commouentem se, & inquietius agitantem, nec suspicans Dæmonem, arrepto collo fugare nititur quicquid esset: decumbit iterum, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries tandem sensit: & vidit euersis ferè straminibus, quòd Dæmonis nequitia vexaretur: Dimisso ergo lecto, noctem ducit insomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur insultu, & vt dixit, nunquam talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit, renuncio pœnæ tuæ vix sine vitæ discrimine, violentiam tentatoris pessimi euasit. Qua ex re perpenditur, difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio siue absque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua, per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo Formicario. Licet enim, vt ibi fertur, quinque modis valeant puellæ & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem, & sanctam exercitationem in crucis consignatione, vel Angelica salutatione: tertiò per exorcismorum applicationem, quartò per certi loci mutationem, & per cautam sanctorum excõmunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea obmittenda sunt, quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sæpè per orationem

Incubi pellun tur Angelica salutatione.

Dominicam, aut aquæ aspersionem, vel etiam per Angelicam salutationem fuisse repulsos historiæ tradunt.

Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd sacerdos quidam postquam se suspenderat, eius concubina Monasterium intrauit, & per Incubum ad luxuriam procata est, quem tamen per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionē, licet statim posteà rediÿt. Quando aūt Angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdum rediÿt, licet prope eam accedere non auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem confessionem, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Incubum, confessione sacramentali finita totaliter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore frenetica, trans Rhenumq́; elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petiÿt, vt

loco

loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guilhelmo, quòd Incubi plus vexare videntur mulieres & puellas pulchros crines habentes, ideò quia aut curæ aut ornatui crinium incumbũt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

Puellæ pulchros crines habentes magis sentiunt Incubos.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortassis aliquando eadem est exorcizationi, patet in legenda sancti Bernardi. In Aquitania siquidem, mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidinis vexata, audiuit sibi Incubum, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minantem. Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedẽte, tuus crudelissimus ero persequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum sanctum Bernardum inuocaret, respõdit: Tolle meum baculum, & lecto tuo infige, & faciat malignus quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon cameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populũ B. Bernardus, omnes iubet accensas cãdelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excõmunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus San. Bernhardi liberat ab Incubo.

Verùm hîc notandum, quòd potestas clauium con-

De potestate clauium Petri, quæ sonat super terram.

cessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantùm pro viatoribus hæc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonib. molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectum huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiam indirectà animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest: non obstante quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate etiam clauium cõcessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, nõ adeò in ipsos infirmos sæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & alijs exorcismis licitis.

Locustæ arcentur excommunicatione.

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & alijs in locis, quòd dum diuina permissione locustæ volantes cum ingenti multitudine vinetas, frontes, segetes, & cuncta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione fugatæ, & subitò intereptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauiũ, sit in nomine domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec

potestas

potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponunt: cum vtrumq; ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd tunc ad exorcismos licitos sit recurrẽdum: de quibus inferius patebit. Quia etsi hi ad fugandum Dæmonis nequitiam non sufficiẽt, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi, quæ nos sic premunt, vt ad Deum ire compellant.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, sed tantũmodò ita se vexari putant, & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Vnde & Guilhelmus sæpè allegatus. Multæ, inquit, de apparitionibus phantasticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norũt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, eò quòd longè facilioris & leuioris impreßionis sunt, quàm animæ viriles: Et subdit ibidem, Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se agnosci ab intus à Diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat.

Nunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, sola emißione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formi-

carum

Oua formicarum faciunt intumescere aluum.

carum in potu sumptis, incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita sunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat, super quibus experimenta fidem fecerunt, vt de illis, qui didicerunt in proprijs lectis, vel alio modo condormientibus per experientiam talia vera esse.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

CAPIT. II.

Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ.

LIcet mulieres in maiori numero sint Maleficæ quàm viri, vt in prima parte operis ostensum est: tamē viri plus maleficiūtur: & huius ratio est: quia cùm Deus plus permittit super actum Venereum, per quem primū peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & per serpentes, quæ magis incantationibus deseruiūt quàm alia animalia, eò quòd Diaboli primum instrumentum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo potest maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum est. Nempè cùm quinq; modis Dæmon in generatiuam potentiam poßit agere, & illi modi citius procurantur in viris.

Remedia adhibenda super vnumquenque modum iuxta

iuxta poßibilitatem sunt deducenda: & ille, qui vitiatus est in tali potentia, attendat sub quo modo suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. distin. 34. in processu huius maleficij.

Nam Dæmon ex hoc, quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat. Vnde per hãc potestatem possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquant, & hoc directè vel indirectè. Directè, quando vnum elongaret ab altero, vel non sineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto: sicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patuit. Quidam desponsat Idolũ.

Secundo modo, vbi hominẽ inflammaret erga vnam, & refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quandam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem necessariò requiritur, sicut & motum localem cuiuscunq; organi reprimere potest.

Quinto

Quinto prohibendo missionem spirituum ad mẽbra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis vijs recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Qũo impotentiæ coeundi internoscẽdæ.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficium mihi illatum contineatur, vnum scio, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Respondere potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub secundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubum Dæmonem, id est, quòd per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item si vxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè aliâs, tunc iterum manet sub secundo modo, si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secundo & tertio modo continetur. Item si non habet exosam, vellet autẽ cognoscere, sed non habet vigorem membri, tunc sub quarto modo. Si verò habet vigorem membri, sed non haberet excisionem seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existentes, his maleficiari valeant: & quidem quòd non: dempto quarto modo: qui tamen etiam rarissimè: Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur: tamen lectori præsupponitur, quòd loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimonium est peccatum mortale, & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt, exercetur.

Nam cùm asserere oporteat ex totius scripturæ sacræ traditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo sæuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustissimum Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiam generatiuam, nec ēt directè: ideò dicere oportet, quòd quibuscunq; talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos contingunt, signū est, quod vel ambæ personæ, vel altera, extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, autoritate & ratione. Nam Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit dæmonium potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem viros virginis Saræ occiderat.

Contra libidinosos accipit Diabolus potestatem.

Item Cassianus collat. patrum diffinit Beatus Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamqúe reddiderit. Hæc verba vtique applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus: cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non potest esse, nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est, propter fœditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur, Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur,

amplius

amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest, quòd peccata incontinentiæ, quæ inter cognatos cùm varia sint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter est in propriam amator ardentior simul, & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia: Vnum in foro contentioso, alterum in foro conscientiæ practicatur. Primùm, si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc distinguendum est: quia talis impotentia, aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotẽtia aut est temporalis aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit contrahẽdum, & dirimit iam contractum, & sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem. Et est communis modus maleficiandi viros, quando spernunt amasias: tunc enim, quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia viris, & ne alijs commisceri valeant. In tali enim casu, vt dicunt aliqui, dirimitur matrimonium iam contractum, nisi sub continentia cohabitare velint, vt Maria & Ioseph.

Quæ impotentia matrimonium dirimat.

Et ha-

Et habent pro se Can. dicitur enim. 23. q. 1. quòd coniugium confirmatur officio scilicet carnis, vt dicit glos. Et parum pòst dicitur, antequam confirmetur impoßibilitas officij soluit vinculum coniugij. Aut sequitur matrimonium cõfirmatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit: Plura alia à Doctorib. notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis (notãtur autem in varijs scriptis Doctorum, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hoc est supersedendum.

Tantummodò, si quis difficultaret, qũo actus ille posſit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius. Respondit Bonauen. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere poßit, patet ex præmißis. Dicit tamen hîc Bonauen. quòd impedit generatiuam, non impedimento intrinseco lædendo organum, sed extrinseco impediendo vsum: & est impedimentum artificiale & non naturale: & ita põt impedire ad vnam, & non ad alias: vel tollendo exercitationem concupiscentiæ ad illam vel aliã: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultam, & satis concordat cum dictis Petri.

Remedium verò ecclesiasticum in foro conscientiæ traditur 33. q. 8. Si per sortiarias: vbi sic dicitur, Si per sortiarias atq; maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante Ecclesiasticũ remedium optimum.

concubitus sequitur, hortandi sunt, quib. ista eueniunt, vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciãt, & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis & orationibus atq; ieiunijs Domino satisfaciant.

In quibus verbis notatur, quòd tãtummodò propter peccata & extra charitatem existentibus talia contingunt. Sequitur & per exorcismos ac cætera Ecclesiasticæ medicinæ munimina ministri Ecclesiæ, tales quãtum annuerit dominus, qui Abimelech, & domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procuret.

Abrahæ precatio sanat impotentiam regis Abimelech.

Vnde summariè dicere possumus, quòd quinq; sunt remedia, quæ talibus sic maleficiatis licitè applicari possunt, videlicet sanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum suorum cum contritione vera confessio, signi crucis & orationis deuotæ multiplicatio, per verba sobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc, quod suprà de Comite tactum est, qui per triennium sibi matrimonialiter copulatam virginem, cognoscere non potuit.

Remedia contra Maleficiatos super amorem vel odium inordinatum.

CAP. III.

Sicut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate causantur. Expedit primò de eius causa, & tandem quãtum possibile est, de eius remedijs transcurrere.

Philoca-

Philocaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonum, solùm aliquādo ex maleficio Nigromanticorum, & Maleficarum, simul & Dæmonum. De Philocaptione.

De primo dicitur Iacob. 1. Vnusquisque tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus, deindè concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cùm consummatum fuerit generat mortem. Sic Sichem, cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata est anima eius cum ea. Et Gen. 34. secundum gl. infirmæ animæ sic accidit, qn̄ postpositis proprijs aliena negotia curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis. I. Concupiscentia est mater peccati.

De secundo quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Aman sororē Thamar speciosissimam adamauerat, & deperierat in ea valdè, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. Reg. 14. Non enim in toto tam corruptus esse potuit mente, vt in tantum facinus stupri prosiliret, si non grauiter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber Sanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris sibi in heremis subtraxisse. Quidam tamen, vltra quàm credi potest, amore mulierum tentabantur aliquoties, vnde & 2. Cor. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet. vbi glo. tentando per libidinem, datus est mihi stimulus. II. De eodem ijsdem verbis suprà pag. 117. S. Paulus libidinibus stimulatus.

Aiunt quidam, tentatio autem cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendæ virtutis, hoc intelligitur de tentatione, quæ ab hoste nō à carne: quia peccatum est veniale, etiamsi ei non consentiatur. De *his varia exempla leguntur in varijs locis.*

III. Amor hæreos vnde proueniat. Per Hæreos græcum vocabulum Ἔρως intelligunt, quòd amorē designat.

De tertio, quòd amor hæreos proueniat ex maleficijs Dæmonum & Maleficarum, possibilitas huius maleficij suprà in quæstionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam gesta, & acta à nobis reperta comprobatur: imò inter omnia maleficia nimium propter sui generalitatem reputatur.

De insanis amoribus.

Quòd si quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. nescitur an primo, secūdo aut tertio modo. Respondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etsi operatione Dæmonum fieri possit, vbi tamen sisco carnalis concupiscentiæ amoris quis adeò inuoluitur & succenditur, vt nulla confusione, verbis, plagis, aut factis, ac desistendum cogi valeat. Item vbi quis sæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpissimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quiescere valent, sed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prælati, & alij diuites sæpissimè his miserijs inuoluuntur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo Hildegardus (vt Vincen. in spec. histor. refert) prædixit, quòd non tamdiu durabit, quantum hucusque perstitit: cùm iam mundus plenus sit adulterij: præcipuè in optimatibus. Et quid opus scribere de remedijs, qui

Hodiernum seculum fertur muliebre.

qui remedia abhorrent. Tamen vt pio lectori satisfiat aliqua breuiter tangamus super philocaptionem sine maleficio.

Auicenna septem remedia ponit, quando videlicet personam ægrotare facit, sed parum ista nostræ speculationi, nisi quantum mysticè animæ languenti deseruiunt. Dicit enim lib. 3. quòd ex variatione pulsus, & ad nominationem amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc si lex sustinet, fiet copula per matrimonium: quia sic sanantur cùm obœditur naturæ. Aut fiat applicatio medicinalium, de quibus ibidem tractat & docet. Aut vt ægrotus amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quòd priori præeligere debet, & ita fugere præsentiam, quia sic distrahitur animus. Aut etiam si corrigibilis est tribuletur & dehortetur: quòd opus amoris est maxima miseria. Vel dirigantur ad ipsum, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu difformi. Vel saltem vltimò vt occupentur in rebus arduis, & distractiuis officijs.

Remedia contra amores, nō prouenientes ex maleficio.

Reuera sicut animalis homo per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singula capiendo interiorem hominem reformabant: obœdiatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorem suum ad certas delicias, recordetur, quàm momentaneum sit, quòd delectat, & æternum quod cruciat, quærat delicias in illa vita, vbi sic inchoantur quòd nunquam finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illam

modo inueniet, et æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore hæreos prouenientia.

Amore capti sunt exorcisandi.

Super philocaptionem verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hîc applicari possunt: præcipuè autem exorcizatio per sacra verba, quam sibijpsi facere taliter maleficiatus potest. Quotidiè autem Angelum sanctũ sibi ad custodiam à Deo deputatum inuocet, puta confessione, sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequẽtet, & sine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores sunt debellandi.

Sed quam vituperabile, vt barbati homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, seipsos tueri renuũt: cùm puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt: in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus.

Exemplum sacerdotis, qui virginẽ frustra maleficijs ad amorem propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Constan. diocœsis, virgo adulta, facie pulchra, & elegantior moribus, in huius aspectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè solo nomine, vtinam nõ sacerdos, qui vulnus suæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratorium dictæ virginis, & honestis verbis se rete Dæmonis exhibens, primò tandem ad amorem sui virginem ausus est verbis duntaxat prouocare animum, quòd illa diuino instinctu percipiens, intacta mente & corpore, respondit viriliter: Domine cum verbis talibus domum meam nolite frequentare, alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediante. Cui ille: Et si me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc post modi-

modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit, nec scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tempore, imaginationes amorosas de viro illo prædicto cepit habere. Quod illa percipiens, diuinitùs inspirata, ad matrem misericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotißimè implorauit, & statim honestam societatem requirens, peregrinari cepit ad locum heremitarum: sic enim nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diocœsi. In qua sacramentaliter confessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus, & ad ipsam matrem pietatis precibus fusis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt eam postmodum nunquam tangeret.

Supersunt tamen adhuc & barbati viri, à Maleficis mulierculis importunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquam à philocaptione earum se continere possent: qui tamen viriliter resistentes, quantum se vltrò pulsare illecebris imaginationibus sentirent, tamen etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta Diaboli superarent.

Et verè speculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido Ißbrug*/qui quantum à Maleficis pulsatus fuit, nec calamo exarare quis posset, semper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit: Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiusmodi morbum esse certißima, ita quòd* Exemplum constantis casti iuuenis.

certissimè ita liberentur, quicunque his armis vtuntur.

Et quod de amore inordinato, hoc & de odio inordinato, cùm oppositorũ eadem sit disciplina, intelligendum est: Licet æqualis in modo maleficiandi cùm sit differentia, et aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet. Ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, si adulter est, ad amorem vxoris, etiam per quascunque peregrinationes flectitur.

Malefici procurant odia per serpentes.

Et quia relatu Maleficarum compertum est, quod per serpentes huiusmodi maleficia ad odium procurantur, eò quòd dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui maledictionem recepit inimicitiam inter ipsam & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine ostij cameræ aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes, quantum possibile est: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictum sit, quòd seipsos maleficiati exorcizare valeant, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterũt, siquidem legere, aut seipsos benedicere nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint in sequentibus patebit.

Carmina in collo gestãda.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAPIT. IIII.

Super

SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quib. remedijs subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nā cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod principium in maleficiatis existit fundamentum, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur: Expedit ergo vt per veram confessionem Deo ante oīa recōcilientur. Demùm quia, vt suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodò præstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiam, ꝙ huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quod in eorum visiua potentia, quasi alijs sint ablata deludantur: ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

De transinutatione hominū in bestias.

Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, non ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige quò ad secūdas personas, licet quò ad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit: ipsas videlicet Maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecisse, vt suprà capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in tertia

parte operis deducentur, super exterminium videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicanda.

Quõ mutati in bestias se saluẽt in Oriẽte.

Mira res gesta, de homine in asinum mutato.

Et quidam quomodo orientales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militaribus fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autem quòd in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cùm ibi portus sit maris, & nauis quædam onusta mercimonijs applicando peregrinis nauim exeuntibus, vt quisque victualibus se muniret, iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatam accessit, & an oua haberet ad vendendum à muliere sciscitabatur. At mulier cernens iuuenem robustum, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditionem oriri posit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dum moram faceret, clausa & interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantotius expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit: tunc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eam rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauem quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd nec dum alij socij omnes conuenerant, oua comedere & seipsum reficere studuit. Et ecce post horam mutus effectus, & quasi mente destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnam sibi accidisset, conijcere non poterat:

terat: Volens ergo nauim, intrare ab immorãtibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamãtibus: Ecce, ecce quidnam in asino? maledicaris bestia, non & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorum, qui ipsum asinum affirmabant, intelligens, apud se ruminabat, & quòd maleficio mulieris infectus esset cogitare cepit, præcipuè in eo quòd nullum verbum formare poterat, cùm tamen ipse omnes intelligebat: Et dum rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat. Huc illucq; discurrens, cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat vt tãquam bestia ab omnibus tractaretur: Compulsus igitur ad domum mulieris rediјt, cui ad placitum pro conseruatione vitæ suæ vltra triennium seruiuit, nil operis faciens manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quæ exportanda erant tanquam iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus aliјs iumẽtum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu statu & habitu agnoscebatur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquam iumento imponebantur. Dicendum, quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabulariјs, quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia lib. decimooctauo, cap. 17. de ciuitate Dei: & de patre Præstantiј, qui se caballum seu equum fuisse, & annonam cum aliјs animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti

Qũo hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

senti

senti iudicamus: Ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quò ad homines, iuuenem non vt hominem, sed vt asinum intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare poßint, suprà 8. cap. patuit. Secundò, quòd illa onera non fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedebant, Dæmon inuisibiliter deferebat. Tertiò, quòd sibi ipsi, dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumentum videbatur in imagine duntaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixæ organis corporalibus: non autē in ratione, quæ non adeò erat ligata, quin se hominem sciebat, sed arte Magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur.

Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodam die ante meridiem ciuitatem præfatam intrasset, & mulier à longe sequeretur, contigit quandam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatum præterire audiens nolam campanæ, (cùm more Latinorum & non Græcorum, in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit, & intrare dum propter verbera & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans, ex capite asinino, vt putabatur, sacramentum in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi Ianuenses mercatores conspexissent, mirantes asinum sequuntur, & inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur: Et

Missæ conspectio immutat Asinundia hominem.

Hoc est Genuenses.

tur: Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimùm practicantur, ad instantiã mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur: interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, & vt ad domum redire valeat, iuuenem restituere suæ formæ promisit, dimissa igitur ad domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta, debitam vltionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAP. V.

QVòd interdum ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, suprà ca. 9. satis patuit: quibus etiam de causis: quia nõ solùm pro grauidis criminibus proprijs, imò interdum pro proprio suo maiori merito: aliquando pro alieno leui delicto: aliquando pro suo veniali peccato: aliquando pro graui alieno peccato: & aliquando pro alieno facinore proprio: pro quibus etiam diuersè diuersimodè possidentur, quidam plus, alij minus: vt etiam Nider in suo Formicario recitat: Non mirum si maleficio, seu ad instantiã Maleficæ, Dæmon Deo permittẽte, hominem substantialiter, modo quo ibi declaratur, quod videlicet per substantiam sit intelligendum, inhabitet.

Quibus autem remedijs liberari possint, quòd videlicet per exorcismos Ecclesiæ, & cùm hoc vera contritione,

tione, vel etiam confeßione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis: & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione. Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragari, videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio, & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cùm non omnes necessariorum tractatuum copiam habent.

Sacram communionem saluare obsessos à maleficio.

Nam de ipsa sacra communione, Caßianus colla. abba. prima, loquitur in hæc verba. Communionem sacrosanctam, nequitiæ spiritibus, traditam, à senioribus, nostris, nunquam meminimus interdictam: Quinimò etiam, si posset eis quotidiè impartiri, eam etiam debere censebant: quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est: & quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicum nuper aspeximus: insultabit offenso, cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum: tantò enim durius & frequentius attentabit affligere, quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Caßianus.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd sine Dei permissu nullus ab his spiritibus omninò tentetur. Secundò, quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur, siue tristitia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijßimo patre clementis-

mentißimoq; Medico pro nostris vtilitatibus irrogentur. Et idcircò eos velut Pædagogos traditos humiliari, vt descendentes ab hoc mūdo, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel pœnali vigore plectantur, qui secundum Apostolum traditi sunt in præsenti, Satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.

Diaboli sunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio: cùm Apostolus dicat: probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo poßsunt obseßi, non habentes vsum rationis, communicare. Respondit S. Tho. de hoc in 3. par. q. 80. sic distinguendum de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur, non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur nō videns, qui malè videt. Et quia tales poßsunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum.

Quibus obsessis sacramentum non sit dandum.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum: quia in eis nullo modo præceßit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc, si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramenti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginēsi, & habetur. 26. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppreßus infirmitate

mitate obmutuit, vel in frenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui cum audierunt. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de alijs amentibus. Hæc Thom. Addit tamen in 4. distin. 9. quòd dæmoniacis non est deneganda communio, nisi certum sit, pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit: In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Satanæ.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone, etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis vsum, posteà conteruntur de peccatis suis, vel debitè confitentur: tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

Sãctorum merita abigunt Dæmones.

De sanctorum applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obsessi etiam potenter liberentur, legendæ sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum, martyrum, confessorum, virginum, exigunt, vt hi spiritus nequam, sanctorum in patria existentium, oratione & intercessione vincantur, quos sancti in via vicerunt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia. vt suprà. Si, inquit, haberemus hanc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, & vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & dispensari vniuersa, non solum nequaquam despiciemus

eos: sed

eos: sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisq; totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De vltimo modo absoluendi aliquem ab excommunicatione, sciẽdum, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habenti autoritatem & specialem reuelationem, vel probabilitatẽ, quòd possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ, sicut Apostolus. 1. ad Corinth. 5. excõmunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, id est, vt gl. dicit, vsq; ad illuminationem gratiæ, contritionis, vel ad iudicium. De excommunicatione.

Et pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare. 1. Tim. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus, dicit glo. tantamq; gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Thom. in 4. dist. 18. vbi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idem Doctor. Ex hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragijs consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis qui habent, vel ad merendum ei, qui non habet. Et quantum ad hoc magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excõicationem, valet etiam ad custodiam virtutis. Et quãtum ad hoc, dicit ꝙ protectio subtrahitur, nõ quòd omninò à Dei prouidentia excludantur: sed ab illa quæ filios Ecclesiæ specialiori modo

custodit. Valent etiam ad defendendum ab hoste, quantum ad hoc dicit, quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter.

Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ab fidem inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus: cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum eripere cùm voluerit. Hæc Thom. Vbi tamen Exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens.

Cautelæ pro Exorcistis.

Sed subdit Nider, quòd cauendum est valdè Exorcistæ, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum & ludũ serioso Dei operi intermisceat, aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adijciat: Alioquin pœnam vix euadet: vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg. 1. dialogo, de quadam, quæ contra conscientiam suam à marito petente obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ S. Sebastiani: & quia contra conscientiam Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdem Ecclesiæ, de altari syndonem tulit, eamq́; cooperuit, sed & hunc sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquam præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg.

Ioculares Exorcistæ.

De secundo, vt nullus de officio exorcistatus sanctum ordinem

ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Coloniensi fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis Dæmonem in obsesso corpore arctaret: iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obsessi etiam per Maleficas, ad præsidia Maleficarũ non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Grego. infert: Cùm, inquit, propinqui eã carnaliter amantes, atq; amando persequentes ad obtinendum salutis remedium Maleficis tradidissent, & per eas ad fluuium ducta & in aquam mersa multis incãtationibus agitata fuisset, dum vnus Dæmon expelli debuit, legio subintrauit, & eorum distinctis vocibus iam clamare cepit: vnde consanguinei tandem confitentes, & de hoc dolentes eam præsentarunt sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiunijs, eam ex integro sanauit.

Dæmoniaci non ad Maleficos ducendi.

Sed quia dictum est, debere Exorcistas cauere, ne superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adijciant: dubitare Exorcista posset: An certas herbas & petras, etiam non benedictas adhibere posset? Responsio: Si benedictæ sunt herbæ, tantò melius, si verò non, vt herba quædam, quæ aliâs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum, si quis adhibeat, nõ erit superstitiosum:

An Exorcistis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

stitiosum: dummodò credat, quòd non directè de sui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd simili modo alijs herbis aut verbis possent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes se efficere per naturales & inditas talium virtutes.

Vnde sanctus Tho. in 4. dist. 7. ar. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere: & ideò non coguntur inuocationibus & factis quibusdam Maleficis, nisi in quãtum per hoc fœdus cum eis initur. Secundum quod dicitur Esaiæ 18. Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, &c. & sequentia verba sic finaliter exponit super Iob dicens: Si quis rectè considerat omnia præmissa, videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi inijcere, vel qualitercunque constringere.

Locus Iobi explicatus.

Ostenso ergo, quòd homo non potest sua virtute Diabolum superare, concludit dicens. Pone super eum manum tuam: subaudi si potes: superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit, memento belli, quo scilicet, ego pugno contra eum, & potest dici, quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet, pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis: æstimãs saluatorem purum hominem. Vnde etiam posteà 41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei potest comparari. Per hoc inquit signatur, quòd nulla virtus corporalis, potest adæquari

quari potestati Dæmonis, quæ est potestas purè spiritualis. Hæc Thomas.

Sed quia indirectè à Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vt Saul per cytharam Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate inexistenti releuari: Ideò applicari possunt. Quod quidem posse fieri autoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. quæstio. 7. dæmonium sustinenti dicitur, licet petras vel herbas habere sine incantatione: & sunt Hieronymi verba.

Melodijs fugatur Dęmon.

Item magister in histo. tractans illud Tobiæ. Cordis particulam, scilicet, de pisce quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: dicit, Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur: Quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum, scilicet, de futuro spiritualis orationis.

Tobiæ historia comprobatur applicatio herbarum.

Ad idem Albert. super Lucam 9. & Nicolaus de Lyra. 1. Reg. 16. imò & Paulus Burdegalensis super 1. Reg. 16. hanc conclusionem tenet, quòd non solùm concedendum videtur, quòd per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus releuari, sed etiam per sensibilia aliqua possint totaliter liberari: Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cùm Dæmones non possint materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio

Quõ Dæmones mutent corporalia.

spositio causari in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis secundum Medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidam Dæmoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idem de melodia Dauid, ratione cuius licet primò refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius: quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret, cùm esset in laude eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato: Licet non posuerimus suprà in quæstione 5. primæ partis: Quod quia præfigurabatur virtus crucis per expansionem venarum corporis Christi, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præsenti speculationi seruire possunt. Tantùm concludamus, quòd rerum sensibilium applicatio in Exorcismis licitis non est superstitiosum. Iam autem non expedit de ipsis Exorcismis aliqua differere.

Dauidis cythara non oratione refocillatur Saul.

Quid cythara Dauidis significet.

Remedia, per licitos Exorcismos Ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas, & de modo Exorcizandi maleficiatos.

CAPIT. VI.

Quia,

QVia, vt in superioribus tactum est, Maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt: quare & sub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, alijs infirmitatibus suprà notatis applicari potest, hoc etiam quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expreßis: vt vbi Epilepsia aut lepra esset inflicta, conuenire potest. Et quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio, tanquam de quodam generali remedio habita est: tria principaliter de ipso practicanda sunt.

Primò, an non habens exorcistatus ordinem, vt scilicet laicus, vel secularis persona, valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti: Et de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat secum talia deferre: & tertiò, qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum, vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertiò, quò ad remedia, non iam verborum, sed operum, cum solutionibus certorum argumentorum.

Ad primum est Doctoris Thom. in 4. dist. 23. senten. In ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas vt quis hoc vel illud ex officio facere poßit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri

Missa in priuatis ædibus dici potest.

potest, quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur: sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

Ex quibus verbis dici potest, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum est concurrere exorcistam, habens potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen ēt interdum deuotæ personæ absq; exorcismis, vel cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos.

Etiam licitū est laicis exorcisare.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideò plurimùm deuota, cuius dum amicus in pede maximè per maleficium læsus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus sanari poterat, contigit vt virgo infirmū visitaret, qui & statim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & silenter tantummodò orationem Dominicam, & Apostolorum Symbolum, cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit: vos debili fide diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ nō inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò vestris infirmitatibus applicatis, ideò rarò in corpore curamini, quia semper in anima lædimini. Sed si in orationem & signorum licitorum efficaciam speraretis, facillimè sæpè curamini: nihil enim vobis applicui nisi Dominicam orationem, & Apostolorum Symbolum, & iam sanatus estis.

Læsi in anima, rarò curantur in corpore.

Gratia

Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes, seu ēt coniurationes, per exorcismos habeant efficaciā, cùm hîc videātur reprobari. Respondetur ꝙ hæc virgo non reprobauit nisi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorcismis.

Pro cuius intellectu considerare oportet, vnde huiusmodi habuerunt originem, & quomodo ad abusum deuenerunt. Nam principium horū fuit sanctißimum: sed sicut omnia Dæmonis instinctu deprauantur, mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti viri secundum illud Marc. vlti. In nomine meo Dæmonia eijcient: infirmos visitarunt, & orationes super eos per sacra verba fuderunt, deinde successu temporis sacerdotes deuotè similia ritè peregerunt, propter quod deuotißimæ orationes & sancti exorcismi reperiuntur in antiquis hodiè Ecclesijs ad omnia, quæ homines facere aut pati poterāt, per deuotos viros applicati, olim sine omni superstitione, sicut etiam hodiè literati & sacræ Theologiæ Doctores repeiuntur, qui infirmos visitantes similia verba ægrotis applicant, & non solùm dæmoniacis. Vnde abusus exorcismorū manauerit. Exorcismi super ægrotos adhibiti.

Sed heu, superstitiosi homines à se multa vana & illicita ad instar horum inuenerūt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex sua desidia licitis vtitur verbis, visitando infirmos. Propter quod Guilhelmus dictus Durandus, glossator Raymundi dicit, quòd talia præfata sacerdos religiosus aut discretus, ēt laicus vir, siue mulier excellētis vitæ, probatæ discretionis facere potest, fusa oratione licita super in-

Etiam mulieribus conceditur exorcisare.

firmum: non super pomum aut super cingulum aut similia, sed super infirmãtes. Iuxta illud Euangelistæ: *Super ægros manus imponent, &c.* Nec *sunt huiusmodi personæ prohibendæ à talibus: nisi fortè timeatur, quod ad exemplum illorũ indiscreti & superstitiosi alij carminationis sibi vsurpent abusum, tuentes se exemplo illorum.* Hi *ergo superstitiosi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales consuluerunt.*

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur, quibus verbis carmina & benedictiones censentur licitæ vel superstitiosæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon *sit coniurandus, & morbus exorcizandus.*

Ad primum, quòd, quia hoc dicitur licitum in cultu Christianæ *religionis, quod non est superstitiosum, & superstitiosum dicitur (vt notatur ex gloss. super illo ad* Coloss. *2. quæ sunt rationem habentia in superstitione) quod super modum religionis seruatur, vnde ibi dicitur: superstitio est religio supra modum seruata, id est, religio modis vel circumstantijs malis & defectuosis practicata.*

Superstitio est religio, quæ supra modum practicatur.

Etiam *superstitiosum est, quicquid traditione humana nomen religionis vsurpat absq; super[illegible]is autoritate, vt hymnos iungere ad* Missas: *defunctorum præfationem interrumpere:* Symbolum *in* Missa *cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare, in* Missa *respondentem non habere, & his similia. Sed ad propositum nostrum modo, quando fit aliquod opus*

ex vir-

ex virtute religionis Christianæ, vt vbi quisq; vellet infirmo subuenire per aliquam orationem & benedictionem per verba sacra: de qua materia nunc intendimus: talis habet considerare septem conditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio cẽsetur licita, etsi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutem operum Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, preciosa morte, &c. innotuerunt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti: & hi qui practicant, possunt dici Exorcistæ, aut Incantatores liciti. Iuxta Isid. 8. Ethy. Incantatores dicuntur, qui artem aliquam verbis peragunt.

Adiurationes licitæ.

Et prima conditio considerãda, vt ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 93. elicitur, vt verba non contineant aliquid, quod pertineat ad inuocationem Dæmonum expressam vel tacitam. Quid sit expressa, patet: quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dummodò finem optatum consequatur opere: Vt vbi opus, quòd facit, nõ habet, aliquam proprietatem ex natura ad producendum talem effectum. De qua non solùm Medici & Astrologi, imò & Theologi habent iudicare. Per quem modum Nigromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales: qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipsi expectant sæpissimè: vnde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere.

Nigromanticę imagines.

Secundò

Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia secundum Chrysostomum talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat.

Nomina ignota sunt suspecta.

Tertiò, ne materia verborum aliquid falsitatis contineat: quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cùm ipse non sit testis falsitatis. Sic quædã vetulæ in suis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem transiuit, & tunc S. Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias fatuitates.

Rithmicæ incãtationes.

Quartò, ne ibi contineantur vana, & characteres inscripti præter signum crucis: Vnde Breuia, quæ portantur à soldatis reprehenduntur.

Breuia militum.

Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi ligandi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerentiam non pertineat: quia aliâs omninò iudicabitur superstitiosum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorũ verborum, vel scripturæ sacræ, respectus solùm habeatur ad ipsa sacra verba, & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiam, seu ad virtutem diuinam, à qua expectatur effectus, vel ad sanctorum reliquias, à quibus ẽt præfata expectantur secundariò, licet à Deo principaliter.

Septimò, vt committatur effectus, qui expectatur, diuinæ voluntati: qui scit, vtrùm sanitas vel tribulatio plus prosit inuocãti vel minus, vel an obsit. Et hanc conditionem ponit Tho. in 1. secun. in materia de gratia, & distin. 15. in 4.

Vnde concludamus, quòd si nulla dictarum conditionum

tionum opus infecerit, illud erit licitum: probat Thomas *supra illud Marci vltimo: Signa eos qui crediderunt: & post: In nomine meo Dæmonia eijcient, &c. serpentes tollent. Ex quo elicit, quòd prædictis seruatis conditionibus, per diuina verba licitum est arcere serpentes.*

Signatio credentium.

Item probat præmissa vlterius. Non minoris sanctitatis sunt verba Dei, quàm sanctorum reliquiæ, dicente Augustino: Non est minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Sed secundum oēs, licet reliquias sanctorum secum reuerenter portare: ergo qualitercunq; nomē Dei inuocemus, ritè per orationem Dominicam, per salutationem Angelicam, per eius natiuitatem, paßionem, quinq; vulnera, per septem verba, quæ protulit in cruce, per titulū triumphalem, per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Christi, cōtra Diabolum & eius opera, omninò erunt licita, & spes potest haberi in eis, committendo effectum diuinæ voluntati.

Verbum Dei nō minus est, quàm corpus Christi.

Et hoc quod dictum est de coartatione serpentum, idem intellige de alijs animalibus, quādo solus respectus habetur ad sacra verba, & ad diuinam virtutem. De ipsis tamen cautè est agendum incantationibus: quia vt dicit Doctor. Tales incantatores sæpè habent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur effectū, præcipuè in serpentibus. Quia serpens fuit primum Dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum.

Serpentes licere coniurationibus arcere.

Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpentes ad quandam foueam incantare voluit, & interimere,

Incantator serpentum interimitur à serpente.

terimere, ex spatio, vt fertur, vnius milliaris. Congregatis ergo vndique serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sæpè quasi ipsum abscedere permitteret, & liber serpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incãtatione eius desistere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, vt & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueam saltum fecit, & in ipsum incantatorem irruit, et ventrem eius vt cingulum stringens, ipsum incantatorem secũ in foueam traxit, et interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro vtilitate, ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quõ scripti exorcismi gestandi & appendendi.

Quò ad secundum, videlicet, quomodo sint huiusmodi exorcismi vel carmina deferenda, & ad collum suspendenda, vel in vestimentis insuenda: Videtur quòd talia sint illicita: Nam August. 2. de doctrina Christiana. Ad superstitionem pertinent mille Magicarum artium, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcãtationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibusdam rebus suspendendis atq; insignandis.

Notandum dictum Chrysostomi contra portantes exorcismi causa Euangelia.

Item Chrysostomus super Matthæum. Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa collum portãt: sed nonne quotidiè Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo eum possunt circa collum suspensa

suspensa seruare? Deindè vbi est virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, benè circa collum suspendis, si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.

Sed hîc est responsio Doctorum, præcipuè sancti Thomæ, vbi suprà artic. 4. vbi quærit: An suspendere Diuina verba ad collum sit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid sit quod scribitur, vtrùm sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tunc non solùm superstitiosum imò illicitum, & Apostasia à fide iudicatur, vt suprà tactum fuit sæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones suprà positas: & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est illa secum deferre. Præfati autem Doctores respectum habent, & damnant: cùm quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad intellectum verborum.

Et si dicatur, quòd laicus non intelligens verba, non potest habere respectum ad intellectum eorum: Respondetur habeat respectum ad virtutem diuinam, & illam committat diuinæ voluntati, vt faciat quicquid placitum fuerit suæ pietati.

Quò ad tertium: an simul Dæmon sit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerso, aut vnum sine altero. Responsio. Hic plura sunt aduertenda. Primò,

an Dæ-

an Dæmon semper sit præsens, quando maleficiatus affligitur. Secundò, cuiusmodi res poßint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

An Dæmon semper præsens sit, cùm maleficiatum affligit.

Ad primum, cùm iuxta Damascenum, Dæmon ibi est, vbi operatur: videtur quòd maleficiato semper præsens sit, cùm eum affligit. Item in legenda Beati Bartholomæi tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione.

Responsio, quòd Dæmon præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quò ad suum esse, vel quò ad suum effectum. Primo modo præsens est in principio dum maleficiũ intromittit. Secundo modo per se non dicitur præsens in suo effectu: Sicut etiã cùm Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem substantialiter inhabitet: dicunt quòd non per se, sed per suum effectum: sicut dominus inhabitare dicitur seruum, quantum ad suum dominium: aliud tamen de obseßis.

Qũo Diabolus mortaliter peccantes inhabitet.

Quò ad secundum, cuiusmodi res poßint exorcizari. Notandum est super Doctoris Thomæ in 4. distin. 6. sententiam, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & in omnia, quæ in vsum hominis veniunt in ipsius nocumentum. Et cùm etiam nulla conuenientia est Christi ad Belial. Ideò quandocunq; aliquid sanctificãdum est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qua illud in nocumentum hominis assumere poterat, Deo consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, & consecratione templi, & in omnibus huius-

bus huiusmodi. Vnde cùm prima satisfactio, qua homo Deo consecratur, sit in baptismo, oportet quòd etiam homo prius exorcizetur quàm baptizetur, multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accepit in alia, quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc significant ea, quæ in exorcismo dicuntur: vt cùm dicitur: Recede ab eo Satana, & huiusmodi, & similiter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptismo exorcisandus.

Ad propositum ergo, cùm quæritur, an morbus sit exorcizandus & Dæmon adiurādus, & quid illorum primò. Respondetur, morbus non exorcizatur, sed ipse homo morbatus & maleficiatus: Sicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, sed puer infectus. Item sicut prius puer exorcizatur, & post Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & post Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item sicut sal & aqua exorcizātur, ita maleficiato omnia quæ in ipsius vsum conuerti possunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimùm expedit. Item licet ritus exorcismi tenet in baptizandis, vt fiat exufflatio versus occidentalem partem & abrenunciatio: secundò manum ad cœlum erectio, cum sacra fidei confessione Christianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impositio: & quartò denudatio, & oleo sancto vnctio, ex post baptismum communio, & cādidioris vestis induitio: Tamen non est necesse, vt hæc circa maleficiatum exorcizandum fiant, sed quòd primò purè & debitè sit confessus, cādelam accensam, si pōt, teneat, &

Morbi nō exorcisantur sed morbosi, non infectio sed infecti.

Cibaria & potagia maleficiatorum exorcisanda.

Maleficiatus ad candelam benedictam, in longitudine corporis Christi alligandus.

sacram communionem recipiat, & loco vestis candidæ, candela benedicta, in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Modus & forma exorcisandi Maleficiatos.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, sed sacrosancto baptismate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum qui te suo precioso sanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atq; discedat à te omnis phantasia & nequitia Diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem, Amen. Oremus. Deus misericordiæ, Deus clemens, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emēdationē coerces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur membrorum debilitatem, gratiam tuā conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatū est, vnitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituum, miserere lachrymarum eius, & nō habentis fiduciam nisi in misericordia tua, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte, per Christum dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo cū tua factura, quem Dominus noster Iesus Christus suo precioso sanguine redemit. Demùm secundò & tertiò iterum exorcizet, vt suprà cum orationibus. Oremus.

Deus

Deus qui facturæ tuæ semper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & salutari tuo, & cœlestis gratiæ præsta ei medicinam per Christum Dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt suprà.

Pro tertio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilij tui super infirmum nostrum ostende virtutem, vt ope misericordiæ tuæ adiutus, vel adiuta, Ecclesiæ tuæ sanctæ incolumis repræsentari mereatur, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Et semper aspergat cum aqua benedicta. Et nota quod hic modus præscribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut quòd alij exorcismi nō sint maioris efficaciæ, sed vt modus exorciZandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim historijs & Ecclesiarum libris interdum deuotiores & efficatiores exorcismi reperiuntur, sed quia in omnibus Dei reuerentia sit præponenda, agat secundum hoc vnusquisque quantum expediens fuerit.

Conclusiuè ex præmissis concludendo propter simplices, sit modus iste exorcizandi maleficiatum, vt primò puram faciat confessionem. Iuxta ca. alle. sæpè. si per sortiarias. Demùm fiat diligens inquisitio per singulos angulos, & in lectisternijs, culcitris, & sub limine ostij, si fortaßis instrumenta maleficij cautè possent inueniri. Iumenta etiam statim sunt ad ignem projicienda: Expediret etiam, vt cuncta renouarētur in lectisternijs & indumētis, habitationem etiam & domū mutaret.

In casu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, si potest, Ecclesiam intrabit manè, & quantò dies sanctiores, vt festa beatæ Virginis, aut vigiliæ existunt, tantò melius sacerdos etiam confessus, & in bono statu, amplius proficiet. Teneat itaq; exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit sedendo, aut genua flectendo: & qui adsunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Lætaniam: inchoando. Adiutorium nostrum in nomine Domini: & habeat respondentem: aspergat ipsum aqua benedicta, & stola circumdabit collum, & subinferat Psalmum: Deus in adiutorium: & prosequatur Lætaniam, vt moris est super infirmos, dicendo ad inuocationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius esto, Libera eum Domine, singula prosequendo vsq; ad finem: Vbi orationes sunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorcismum, & continuabit modo præscripto, vel alio meliori, vt sibi videbitur. Possent etiã huiusmodi exorcismi continuari ad minus ter in septimana, vt sic multiplicatis intercessionibus gratia obtineatur sanitatis.

Verùm post omnia communicandus est Eucharistiæ sacramento: licet quidam ante exorcismum hoc faciendum putant: & in confessione attendat confessor, si aliquo vinculo excommunicationis esset innodatus, vel si vnquam temerè innodatus absolutionem à suo Iudice non recepisset, tunc enim licet ad cautelam eum absoluat, tamen reddita sospitate à suo Iudice qui eum ligauerat quærat.

Attendendum, quòd vbi exorcista nõ habet ordinem Exorci-

Exorcistatus, tunc procedere potest per orationes, & si legere nouit scripturas, legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item Euangelium. Missus est Angelus: & paßionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulsionem operum Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum: scribatur, & ad collum infirmi suspendatur, & sic gratia sanitatis à Deo expectetur.

Euangelium Iohannis suspensum collo.

Verùm si quis quæreret de differentia inter Aquæ Benedictæ aspersionem, & exorcismũ, cùm vtrumq; in effectu contra Dæmonis molestiam ordinatur. Respõdit S. Tho. vt suprà dist. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab exteriori, sed exorcismus cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab interiori: Vnde illi contra quos datur, dicuntur energumeni, ab en, quod est intra, & ergon, labor, quasi intus laborantes. In maleficiato ergo exorcizando vtrumque adhibetur, cùm vtrobiq; molestentur.

Vis aquæ benedictæ.

Ενεργούμενοι.

Verùm quò ad secundum principale, quid agendum vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtineatur? Responsio. Licet sex ex causis hoc fieri poßit, est tamen vna septimana super quam iudicium nostrum suspenditur. Nam quod aliquis nõ liberatur, aut hoc est propter paruitatem fidei circumstantium, aut ipsum ægrotum offerentium, aut propter peccata maleficium sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium,

Causæ cur exorcismis non semper obtineatur sanitas.

tium, propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

De primis quatuor docet Euangelica virtus, Matth. 17. & Mar. 9. In patris vnici filij sui lunatici, & discipulorum Christi præsentia. Primò enim asserens, quòd turba fide careret: vnde pater cum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum? De secundo, videlicet de sustinente Dæmonem. Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit, quòd propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt præsentes boni & perfecti viri. Vnde Chrysosto. ibi dicit: Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant: nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum non eijcitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non ad miremur, neque interrogemus, neque loquamur quasi audiente spiritu immũdo, sed abigamus ieiunijs & orationibus nostros spiritus malignos. Et glo. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem, scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint.

Dæmones expellendi non interrogandi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde

posteà

poſteà ſecretò diſcipuli quærentes cauſam ſuæ impotentiæ: Reſpondit: propter incredulitatem veſtram. Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic tolle te, &c. Vbi Hilarius. Crediderunt quidem Apoſtoli, ſed nondum erãt perfecti in fide, nam Domino in monte morante cum alijs tribus, & illis cum turba reſidentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrũ, vbi legimus aliquando obſeſſos non liberatos per S. Antonium, ſed per diſcipulum eius Paulum fuiſſe liberatos. De ſexto patuit ſuprà, quia non ſemper, cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, ſed remanet interdum pœna in vindictam & ſatisfactionem præcedentis delicti.

Et adhuc illud remedium, de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, quòd maleficiati de nouo fuerint baptizati, licet ſub conditione, ſuper quo, vt præmiſi, nil determinare debemus. Veriſſimum tamen exiſtit, quòd cùm debitè quis ante baptiſmum non fuit exorcizatus, vtique diuina permiſſione Diabolus ſemper maiorem recipit in talem poteſtatem: Patet ex præmiſſis, nec ambiguum eſt, quin plures negligentiæ, ſiue à ſacerdotibus non benè diſpoſitis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorciſtæ vitium, committantur, ſiue à vetulis, quæ tempore neceſſitatis debitum modum baptizandi non ſeruant.

Non ſufficienter exorciſatus ante baptiſmum, magis ſubiacet poteſtati Dæmonum.

Nec tamen aſſerere volo, quin ſacramenta à malis conferri non poſſint, & quòd imò, quãtumcunq; malus

Sacramenta et ab ineptis administrari possunt.

baptizat & conficit, dummodò debitè sub debita forma, verborumq; materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat. Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & non suffusus aut violentus. Vnde & sine actuali vel habituali intentione, & vtinam non cespitando, & verba necessaria omittendo, huiusmodi sacris officijs se immisceatur: Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

In primitiua Ecclesia sine Exorcismis baptismus peragebatur.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia *baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptismalem sine* Exorcismo *valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum* Exorcismos *instituisset, et* Ecclesia *in suis cæremonijs potius erraret. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptiZare, & neglecta fortaßis recuperare.*

Incedentes & scandentes noctu in somnis quomodo curentur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somnis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures asserunt, hi cùm rebaptizantur melius habere noscuntur. Et *mirum q̀ vbi nominibus proprijs annuuntur, subitò ad terram colliduntur, ac si fortaßis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.*

Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimenta, licet enim super energumenos aut possessos, & nō super maleficiatos sonant, tamen quia æqua vir-

tus

tus vtrobiq; requiritur, diuina imò dici potest, quòd maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm Energumenum aut possessum: ideò illa impedimenta, si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nomina ritè in baptismo imponenda.

Nam vt suprà patuit ca. 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & varijs alijs de causis. In maleficio autem, quando adulti maleficiuntur, vt plurimùm eis contingit, quia in animæ necationem grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauissima possessione Cassia. colla. abbat. Sereni. dicit: Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cùm se vniuersis criminibus flagitijsq; contaminant, non solùm nullum in eis verisimiliter signum Diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamqúe medicinam, quorum durities & impœnitens cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesauriZant sibi ipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Cassianus, comparando corporalem possessionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, constat illos vehementiusqúe vexari, qui cùm corporaliter ab ipsis affligi minimè videantur, animo tamen perniciosius possidentur, eorum

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

scilicet vitijs & voluptatibus inuoluti: Secundum Apostoli namq; sentẽtiam, à quo quis superatur, eius seruus efficitur: Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant: & cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscũt. Ex quibus elicitur, quòd à fortiori, maleficiati in corpore, nõ tamen possessi à Dæmone ab extra, sed ab intra, quò ad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta sanantur.

Quò ad tertium principale, scilicet quò ad remedia, notandum, quòd quia opera illa sunt duplicia. Licita omninò & non suspecta, aut suspecta, & non omninò licita: Et de primis suprà tactum est immediatè c. 5. circa finem, vbi dubitatio ponitur super herbas, aut petras, vt maleficia repellant, quomodò hoc licitum sit.

De secundis verò remedijs, quæ videntur esse suspecta, non tamen omninò licita, nunc tractãdum, & aduertere oportet ea quæ in secundo principali huius secundæ partis operis tacta sunt, de quatuor remedijs, quorum tria censentur illicita, quartum autem non omninò licitum, sed vanum, de quo & Canonistæ loquuntur, quòd licitum est vana vanis contundere. Sed quia nos, Inquisitores huius opinionis sumus cum sanctis Doctoribus, quòd in casu, quo remedia per sacra verba & exorcismos licitos non sufficiunt, & hoc propter impedimenta superius tacta, in numero sex aut septem, quòd tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patientiã æquanimiter, ad tollerandum mala præsentis vitæ in suorum criminum purgationem, & non vlterius quærere quocunque

Licet vana vanis contundere.

Bona commonitio Inquisitorum, siue autorum huius libri.

cunque modo superstitiosa & vana remedia. Ideò si quis præmissis licitis exorcismis nō contentus, ad huiusmodi vana ad minus remedia, de quibus suprà tactum est, se transferre voluerit, sciat hoc non nostra voluntate aut admissione fieri, sed, quod polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit, vt tantorum Doctorum, vt Scoti & Hostiensis, &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocunq; modo concordarentur. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra Sortilegos & Diuinatores, & intitulatur sermo de Augurijs, vbi dicit: Fratres, nostis, me frequentius supplicasse, vt consuetudines Paganorum & Maleficorum minimè seruare deberetis, sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, si vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus sum in die Iudicij rationem, & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere. Ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admoneo & contestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut Sortilegos requirat, nec eos de qualibet re, aut causa, aut infirmitate interroget, quia quicunq; fecerit hoc malum, statim peribit in eo Baptismi sacramentum, & continuò Sacrilegus & Paganus efficietur, & nisi pœnitentia subuenerit, statim in æternum peribit.

Notanda admonitio S. Augustini contra consulentes Magos.

Et posteà subdit: Nullus dies exeundi & redeundi obseruat: fecit enim DEVS omnia bona valdè: & qui vnum diem etiam alterum statuit: sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, signate vos in nomine Christi, & Symbolum, vel Orationem Dominicam

nicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis.

An naturalib. Magicè vtendum.

His autem quidam superstitiosi, & filij nimirum huius seculi, non contenti, errores erroribus accumulare volentes, vltrà intellectum & intentionem Scoti, & Canonistarum, his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aßignari non potest, sicut & adamas trahit ferrum: & multa alia, quæ Augustinus 21. de ciuitate Dei enumerat: ideò inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate acquirēda, vbi exorcismi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitum, licet videatur vanum. Hoc autem fieret, vbi quis per imagines non nigromāticas, sed astrologicas, vel per anulos & huiusmodi sanitatē in se vel in alio procurare vellet.

De impressione cœlesti in corpora artificialia.

Item arguunt, sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines sortiuntur quasdam virtutes occultas, speciem consequentes ex impreßione corporum cœlestium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines, sortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœlestibus ad aliquos effectus causandos: ergo vti eis & alijs huiusmodi non est illicitum.

Præterea Dæmones possunt multipliciter corpora transmutare, vt August. 3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute ad tollendum illa. Sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum Doctorum, vt satis & sparsim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd si res naturales simpliciter

pliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutem, non est illicitum. Si verò adiungantur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obseruationes, quæ manifestum est naturalem non habere super hoc efficaciam, erit superstitiosum & illicitum. Vnde S. Tho. in 2.q.96.ar.2. in pede quæstionis tractās hanc materiam, dicit, ꝙ in ijs, quæ fiunt ad aliquos effectus corporales inducendos, vtpote sanitatem, vel aliquid huiusmodi, considerandum est, vtrùm videantur naturaliter posse tales effectus causare: et quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideò nō est illicitum. Si aūt videantur non posse naturaliter tales effectus causare, consequens est, quòd non adhibentur ad hos effectus causandos tāquam causæ, sed solùm quasi signa: & sic pertinēt ad pacta significationum cum Dæmonibus inita. Vnde Aug. 21. de ci. Dei. Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus cōdidit, delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis, nō vt animalia cibis, sed vt spiritus, signis, per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum.

Adhibitio characterum vitiat naturalia remedia.

Dæmones quō alliciantur creaturis & signis.

Ad secundum dicit idem Doctor. Virtutes naturales corporum naturalium, consequuntur eorum formas substantiales, quas sortiūtur ex impreßione corporum cœlestium, & ideò ex eorundem etiam impreßione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ, procedunt ex conceptione artificis: Et cùm nihil aliud sint quàm compositio, ordo & figura, vt dicitur 1. Physic. non possunt habere naturalem virtutem

tutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impressione cœlestium corporum, nullam virtutem sortiuntur, in quantum sunt artificialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphirio videbatur, vt August. dicit 10. de ci. Dei. Herbis, lapidibus, & animantibus, & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione, atq; motibus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas varijs effectibus syderum exequendas: quasi effectus Magicarum, artium ex virtute cœlestium corporum prouenirent. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totũ hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarũ sibi subditarum. Vnde etiam Imagines, quas Astronomicas vocant, ex operatione Dæmonum habent, cuius signum est, eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operantur: Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distãt Astronomicæ Imagines à Nigromanticis, quod in Nigromanticis fiunt expressæ inuocationes: vnde & ad expressa pacta cum Dæmonibus inita pertinent: Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarum & characterum signa.

Ex motu syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ Imagines ex opere Diaboli.

Differẽtia inter Necromanticas & Astronomicas Imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti posit ad quodcunq; voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Homini nulla est potestas concessa, vtendi Dæmonib.

Ad propositum.: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunq; vanis: quibus videlicet se Dæmon quocunq;

modo

modo poßit immiſcere. Si tamen ſunt adeò vana, vt & fragilitas humana pro recuperãda ſanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt ſibi debitum dimittatur, & in tentationem non amplius inducatur, inquit Auguſtinus in fine regulæ.

Remedia contra grandines, & ſuper iumenta maleficiata.

CAPIT. VII.

Q Valiter deniq; iumenta maleficiata poßint remediari, ſimiliter & tempeſtates aëris: Notãda ſunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibuſdam practicantur. Nam ea fiunt aut quibuſdam verbis aut factis ſuperſtitioſis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædam verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus, qualiter cognoſcantur vt ſint licita vel non, in præcedenti capite tactum eſt. Alij ſunt qui ſuper iumenta maleficiata: non aquam benedictam ſpargunt, ſed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictam beſtijs in os fundere.

Primum remedium verborum eſſe illicitum, vltra præmiſſa, Guilielmus ſæpè allegatus ſic demonſtrat. Si enim verbis ineſſet virtus, & dicamus verbis, vt verbis, tunc ex quinq; modis eſſet vnus, vel ex parte materiæ, i. aëris, aut ex parte formæ, hoc eſt ſoni, aut ex modo ſignificandi, aut ex parte omnium ſimul. Nam primum, quia aër non interficit, niſi ſit venenoſus: ſonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potentiam:

Excellens obiectũ corrumpit potẽtiam.

nec

nec tertium, quia tunc hoc nomen Diabolus, vel mors vel infernus nocerent semper, & sanitas ac bonitas semper prodessent. Item nec omnia simul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum est inualidum.

Totum ex partibus inualidis, facit totũ inualidum.

Nec valet si obijcitur, Deus contulit vim verbis, sicut herbis, & lapidibus. Quia si quæ virtutes insunt quibusdam verbis, aut sacramentalibus, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in se non vt verba, sed ex institutione & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut si Dominus diceret, quicunq; hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et sic verba in sacramentis efficiunt, quod signant. Quamuis secundum alios etiam habent virtutem intrinsecam: Sed prima opinio, quia iam deseruit, ideò amplectitur. De alijs autem verbis & carminibus, patet ex præmissis, quòd vt verba sunt verba composita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, sed inuocatio nominis Diuini, & obsecratio, quæ est per sacra quædam protestatio, committendum effectum diuinæ voluntati, prosunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt suprà tactum est.

Salices 1. Maij incisæ, præseruant à Maleficis.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortum Solis, mulieres villanæ exeunt, & ex syluis vel arboribus deferunt ramos de salicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectentes, in introitu stabuli suspendunt, asserentes quòd per integrum annum iumẽta cuncta illæsa à Maleficis remanent & præseruantur. Hoc quidem remedium secundum opinionem illorum, qui dicunt vana

vanis

vanis contundi posse, non esset illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione procedendo dicamus, quòd si prima die, vel secunda, mulier vel quicunq; egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum Oratione Dominica, aut Symbolo fidei, & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, committens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & habetur 26. q. vlti. licet herbas & petras habere etiam sustinenti Dæmonium sine incantatione.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum continent ac erigunt, & asserunt, quòd vndiq; frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur.

Signum crucis intra segetes erectum custodit eas.

Ad idem, sunt quædam quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuētur, integrum liquorem lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi Eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis à maleficiјs præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumētorum taliter proponunt, vttamen affectum custodiæ, Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant.

Eleemosyna ex lacte, præseruat lac.

Præterea Nider in suo præceptorio, præcepto primo cap. dicit, quòd etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benè dicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, quòd à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica trinies, vel circiter, cessat opus Dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, quòd Malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelarum in die purificationis & palmarum consecratarum vsum licitum, & similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuant.

Præterea quia Maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa domo, in qua iumentum moratur, modicum lactis, vel butyri, ex illo iumento coagulatum petere, vt sic consequenter valeant per suam artem iumentum maleficiare. Ideò sint cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum aut donãdum.

Præterea sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, quòd in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficæ domo modicum butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciunt, & sub san-

sub sanctißimæ Trinitatis inuocatione, Patris & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proijciunt, & sic omne Maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à Malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absq; hoc, sub inuocatione sanctißimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungendo, etiamsi de proprio butyro, siue alieno, si proprium non haberet, tres petias immitteret, effectum Diuinæ voluntati committens, irreprehensibilis maneret: licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas, commendanda autem, si per aspersionem aquæ benedictæ vel salis exorcizati, immißionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficijs interficiuntur, aduertere debent, quibus talia accidunt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquantur, terra amoueatur, & alia terra cum aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur: Quia sæpè Maleficæ fassæ sunt, maleficij aliqua instrumenta ad illa loca se occultasse: fassæ et quòd ad instantiam Dæmonū tantummodò foueam facere habeant, Dæmonem aūt maleficium reposuisse: quod quidem maleficium res vilißima erat, vt lapis, lignum, vel mus aut serpens aliquis. Constat enim, q Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget cōsensu: Aut & perditionē Maleficæ quærit: vnde & ipsam aliquo modo cooperari cogit.

Sub liminibus malefici\<a\> inquirenda.

Contra grandines verò & tempestates, vltra ea, quæ suprà de signo crucis erecto, hoc remedium practicatur:

lapilli enim tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis subijciuntur & oratio Dominica, cum Angelica salutatione bis aut ter adiũgitur atq; Euangelium Ioãnis: In principio erat Verbũ, cum signo crucis vndiq; contra tempestatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Et tunc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum est, & trinies ex post dixerit: Per Euangelica dicta, fugiat tempestas ista: subitò: si quidem tempestas ex maleficio fuit procurata, cessabit. Hæc verissima experimenta nec suspecta iudicantur: Hoc ipsum enim, quòd lapilli in ignem proijciuntur, si absque inuocatione Diuini nominis fieret, superstitiosum censeretur.

Euangelium Ioannis pro tempestatibus arcendis legendum.

Quòd si dicatur, numquid sine illis lapillis sedari possit tempestas. Respondetur, vtique per alia sacra verba. Proijciens autem intendit Diabolum molestare, dum eius facturam per inuocationem sanctissimæ Trinitatis destruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquam proijcit, quia citius dum resoluuntur, eò etiam citius eius factura destruitur, effectum tamen custodiæ diuinæ voluntati committit.

Est ad hoc, quòd Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempestates à maleficijs concitatæ sedari possent. Respondit, possunt: per hoc, videlicet: Adiuro vos grandines, & ventos, per quinq; vulnera Christi, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioãnem, vt in aquam resoluti descendatis.

Verba arcẽtia tempestatem.

Fatentur

Fatentur etiã multæ, licet quædam sponte, quædam in torturis & difficulter, quòd quinque sunt, per quæ multùm impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquãdo ne in personam hominis fiant, aliquando ne in suis amicis: & sunt, fidem integram, vel Dei præcepta seruantibus, se signo crucis, & orationib. munientibus, ritus & cæremonias Ecclesiæ colentibus, publicam iustitiam benè exequentibus, & Christi passionem verbo vel mente ruminantibus: vnde & Nider, vbi suprà. Ea de causa vniuersaliter vel communiter in Ecclesia Campanæ contra auram pulsantur, tum vt tanquam tubas Deo consecratas eas Dæmones fugiant & recedant à suis maleficijs, tum etiam vt populus excitatus Deum contra tempestates inuocet. Et eandem ob causam, cum altaris sacramento & sacris verbis, ad auram sedandam proceditur cõiter, ex antiquißima consuetudine Ecclesiarum, in Gallia, & in Germania.

Quinq; rebus plurimùm impediuntur Maleficæ.

Campanæ pulsatio, contra tempestates vtilis.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramẽti ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum: non intelligentes regulas per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non.

Circumgestare sacramentũ contra tempestates an licitum sit.

Ideò considerandum est, quòd quinq; dantur regulæ seu considerationes, per quas quilibet agnoscere potest, an opus Deo exhibitum sit superstitiosum, id est, supra modum Christianæ religionis obseruatum, vel sit ad debitum cultum & honorem Deo exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Ista enim eliciuntur ex glossa super illud Apostoli ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia sapientiæ

Quinq; regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa.

entiæ in superstitione: quæ dicit: Superstitio est religio supra modum seruata: vt etiam suprà tactum est.

I. Superstitio est, quicquid minuit gloriam Dei.

Prima est, quòd in omnibus operibus nostris gloria Dei debeat esse principalis finis noster: iuxta illud, Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite. Ideò in omni opere, ad religionem pertinens Christianam, attendatur, an opus sit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam Deo, ita quòd per ipsum opus & mens hominis Deo subijciatur. Et quidem licet propter hanc regulam cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Testamenti, iam in nouo non exercentur, cùm sciamus illa sub figura, hæc autem in veritate iam esse propalata, tamen deportatio sacramenti, vel reliquiarum, ad auram sedandam, non videtur contra hanc regulam militare.

II. Item, cùm secunda regula sit, quòd attendatur, an opus quod fit, sit ad exercitium vel refrenatiuum concupiscentiæ, vel abstinẽtiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc est, secundum ritum Ecclesiæ, vel secundum moralem doctrinam. Quia Apostolus dicit, Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum. Et propter hanc secundam regulam, fatuæ faciunt vouentes non pectinare caput sabbato, vel ieiunare die Dominico, tãquam meliori die, & similia: non videtur iterum, quòd deportatio sacramenti, &c. sit superstitiosa.

Die Sabbati caput non pectinandum.

III. Item cùm tertia regula sit, quòd attẽdatur, an opus sit secundum statutum vniuersalis Ecclesiæ, vel secundum sacræ scripturæ testimonium, vel saltem secũdum particu-

particularem Ecclesiæ ritum, aut de consuetudine generali: quæ secũdum Augustinum pro lege habenda est. Vnde & beatus Gregorius scribit Anglorum Episcopo, conquærenti, quod sint diuersæ Ecclesiæ consuetudines in Missarum celebratione. Respondit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarum, siue in quacunq; Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo posſit placere, sollicitè eligas: Diuersæ enim consuetudines Ecclesiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnant, & ideò seruandæ, & eas præterire illicitum est. Ideò, vt in principio tactum est, antiquiſsimæ consuetudines Ecclesiarum Galliæ, & quarundam Germaniæ, cùm decreuerint Eucharistiam ad auram deportare, non poterit hoc esse illicitum: verùm quòd non in patulo, sed in sacrario absconditо & incluso.

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege est habẽda.

Diuersitas cultus diuini, nõ repugnat veritati.

Item cùm quarta regula sit, quòd inspiciatur, an opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliâs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum. Ex qua consideratione characteres ignoti, & nomina suspecta, etiam Imagines Astronomicæ & Necromanticæ refutantur omnia tãquam suspecta. Ideò & ex hac consideratione non possumus dicere quòd deportatio reliquiarum, aut Eucharistiæ, contra diabolicas infestationes, sit superstitiosa, imò religiosiſsima, cùm ibi tota salus nostra contra aduersarium contineatur. IIII.

Item cùm quinta regula sit, vt attendatur, quòd opus quod fit non præbeat occasionem scandali vel ruinæ: quia tunc, licet non esset superstitiosum, tamen propter V.

ſcandalum eſſet dimittendum, vel differendum, vel occultè ſine ſcandalo faciendum: Ideò *ſi deportatio talis ſine ſcandalo fieri poteſt, vel ſaltem occultè, tunc nõ eſt obmittenda.* Ex *iſta enim regula ſæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, ſiue ſuper infirmos, ſiue vt ad collũ alligentur, & hæc à ſecularibus obmittuntur. Dico ꝙ ſaltem non publicè fiat, vbi occaſionem ruinæ in alijs ſimplicibus præſtare poſſet.* Hæc *ſufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita.*

Remedia quædam contra quaſdam occultas Dæmonum infeſtationes.

C A P. V I I I.

SED *iam iterum ſuſpenditur iudicium ad ſcribendum remedia cõtra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longiſſima terrarum ſpacia in aëre volantes, ita vt ſuperficiem terræ cooperire videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis quàm ſegetibus, & graminibus conſummatis immittuntur.* Item *remedia contra pueros opere* Dæmonum *ſubtractos.*

An liceat adiurare irrationalem creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. *2.2.q. 90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalẽ creaturam. Reſpondit quòd ſic: per modum tamen compulſionis, quæ referri tunc debet ad* Diabolum, *qui in nocumentum noſtrum vtitur irrationabilibus creaturis.* Et *talis eſt modus adiurãdi in* Eccleſia *exorciſmis, per quos* Dæmonum *poteſtas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur quò ad irrationalem creaturam,*

creaturam, quò ad se, quæ nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen aßistente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, proceßiones, & aliæ deuotiones iniungantur: propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittũtur: vnde et ad confeßiones hoïes inducendi sunt.

In nonnullis etiam prouincijs excommunicationes fulminantur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur.

Excommunicatio irrationabilium creaturarum.

Est & alia horribilis Dei permißio super homines, vbi interdũ mulieribus subtractis proprijs filijs & pueris, alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidẽ pueri vulgariter Campsores, in Alemanico ein Wechselkind nuncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti & eiulantes, cùm tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somnis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permißione supponunt, subtractis proprijs filijs.

De Campsoribus dictis Wechselkind.

Est & tertium genus, vbi interdum Dæmones in speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungũt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis, vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Quare autem diuina pietas talia permittit, dici potest ꝙ ex duplici causa. Primò, quia parentes pueros ni-

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

mis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur. Secundò, *quia præsumendum est, quòd huiusmodi mulieres, quibus talia accidunt, vt plurimùm sunt superstitiosæ, & in multis alijs à* Dæmonibus *seducuntur, vnde &* Dominus *verus Zelotes, secundum rectum Zelum, qui est vehemens amor in propriam sponsam, ex quo alium non solùm accedere non patitur, sed nec signa adulterij vel suspitionis, vt maritus Zelosus, super animam, quam precioso sanguine emit & per fidem desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio, appropinquatione, quocunque modo, cum inimico* Diabolo *& aduersario salutis.* Et *si signa adulterij maritus Zelosus non patitur, quantũ tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum, si proprij subtrahuntur filij, & adulterini supponuntur.*

Et quidem vt fortius ista imprimantur, & quãtum Deus animam Zelatur, & non vult nec signa suspitionem causantia pati: patet ex antiqua lege, vbi, vt populum suum funditus elongaret ab Idolatria, *prohibuit non solùm* Idolatriam, *sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad* Idolatriam, *& quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem: quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinẽt. Vnde non solùm dixit* Exo. 22. *Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit, Non habitet in terra tua, ne fortè peccare te faciat: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur.*

Malefici lenonibus comparantur.

Nota Zelum Dei, Deuteron. 22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem,

non

non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicāt. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculum non habens, operculum immundum censeri.

Thesaurum somnians infortunium notat.

Error erat, vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt, Die Seeligen/ *sed sunt Maleficæ, vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam, & dicunt,* Schrettel: *Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos, non sunt aliæ creaturæ rationales, vnde non sunt nisi Dæmones.*

Schrettele.

Item Leuitici 19. Ne in rotūdum attondetis comam, ne radetis barbam, illi enim faciebant idolatricè in venerationem Idolorum.

Barbam radere cur Deus inhibuerit.

Item Deut. 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, nec èconuerso, quod illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & auguria, & præcepit vt vir, aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occideretur: sicut iam sunt Warsagerin *nuncupati: quæ omnia, quia suspitionem generant ad adulterium spirituale, ideò, vt dictum est, ex Zelo, quem Deus habet ad*

Aræ Idolorum destruendæ.

animas ſibi deſponſatas, ſicut ſponſus ad ſponſam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum ſacrificium Deo magis acceptum, quàm zelus animarum, vt Hieronymus ſuper Ezechielem teſtatur.

Vnde & conſequenter in tertia parte operis, de exterminio Maleficarum, quò ad vltima remedia tractandum erit. Hoc ipſum enim vltimum Eccleſiæ eſt refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum eſt: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere ſuper terram: vbi & remedia contra Maleficos ſagittarios includuntur: cùm & hoc ipſum genus niſi per ſeculare brachium poterit exterminari.

Remedium: dum quidam intuitu commodi temporalis ſeſe ex toto Dæmoni deuouerunt: ſicut experientia ſæpè docuit: per veram confeſſionem licet à Diaboli poteſtate liberabantur, tamen diu & poſt grauiſſimè moleſtati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permiſit. Signum autem, quòd liberati erant, ex illo agnoſcebatur, quia pecunia in burſis aut capſulis poſt confeſſionem deficiebat: ſuper quæ plurima geſta deduci poſſent: ſed breuitatis cauſa obmittuntur.

TERTIA

TERTIA PARS, MALLEI MALEFICARVM.

AD OPVS IVDICIALE, TAM IN FORO ECCLESIASTICO, QVAM ciuili, contra Maleficos, ac omnes Hæreticos pertinens, xxxv. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA INCHOANDI Processum iudicij, continuatio & sententiandi modus luculentissimè demonstratur.

Quis sit competens Maleficarum Iudex.

QVAESTIO PRIMA, Generalis & introductoria.

VTRVM Maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subijciuntur iudicio Ecclesiastico diœsanorum, & ciuili, quòd ab earum inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati: & arguitur quòd sic. Inquisitorum limitata inquisitio. *Nam in cap. accusatus. §. sanè. libr. 6. dicitur: Sane cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegijs, nisi hæresim saperent, manifestè intromit-*

intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

Nec videtur obstare; quòd hæresis Maleficarum hic non exprimitur: tum quia eisdem pœnis in foro conscientiæ puniuntur, de consec. dist. 1. pro dilectione. Si Diuinatorum & Maleficorum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur: Tum etiam, quia eadem vtrobiq; videtur esse culpa: cùm sicut Sortilegi iudicium sortiunt, ita Maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigunt, quod à solo Deo quærendum est, à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobiq; peccatum Idolatriæ.

Ad quem sensum Esaiæ 21. notatur, quòd rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum, commiscens sagittas, interrogauit Idola.

Præterea si dicatur, quòd ca. restringit Diuinatores & Sortilegos super crimen hæreseos, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cùm dicit, nisi hæresim saperent manifestè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Contra, quia tunc essent dandi Diuinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mentio.

Præterea si Maleficæ sunt Inquisitorum iudicio subiectæ, hoc erit propter crimen hæreseos: sed quod facta Maleficarum sine hæresi possunt fieri probatur. Nam sicut conculcare Christi corpus in luto, quod valdè horrendum esset peccatum, potest fieri sine errore in intel-

lectu,

lectu, & per consequens etiam sine hæresi: quia stat firmiter, aliquem credere ibi esse corpus, proijceret tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni, ex aliquo pacto, ideò vt optatum finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret. Ita & facta Maleficarum sine errore fidei, licet nō absq; grandi peccato fieri possunt. Vnde in illo casu vtique iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur.

Præterea sicut Salomon Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea Apostasiam perfidiæ incurrebat, quia mente fidelis & veram fidem semper retinuit: ita & Maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, non sunt propterea hæreticæ nuncupandæ. Salomon non fuit Apostata.

Præterea si dicatur, quòd omnes Maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicandæ. Contra, quia in casu, quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, sed apostatæ nuncuparentur. Et cū sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subijciantur, vtiq; Maleficæ eorum iudicium subterfugere habent.

Præterea 26. quæst. 5. dicitur: Episcopi eorumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Zoroastre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parrochijs suis penitus eradicare studeāt, & si aliquē virum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochijs suis eijciāt. Vnde cū c. 348. in fine dicat, suis iudicib. relinquāt, & quia

& quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per ca. allegatum subduntur Diocœsanorum iudicio.

Qua ratione Diocœsani punitionem Maleficarum ad laicum forum possint relegare.

Quòd si Diocœsani etiam seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentquè Maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. Habetur in c. vt inquisitionis. §. prohibemus quoq; districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq; officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscant vel iudicent: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, quòd vbi crimen non est merè Ecclesiasticum, sicut est crimen in huiusmodi Maleficis, qui propter damna temporalia, quæ ab eis inferuntur, à Ciuili & non ab Ecclesiastico, debēt puniri.

Præterea, C. de Iudæis. l. vlti. in fine dicitur: Cernat præterea bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnæ destinandus, quia fidem Christi expugnabat peruersa doctrina. Quòd si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudæorum, instantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire, ergo etiam Maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum Maleficarum.

Præterea licet in solutione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis.

uilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere.

Prætextu quæstionis hæresum nemo debet commotiones excitare.

In Auth. de mand. princ. collat. §. neq; occasione. vbi dicitur. Neq; occasione religionum hæresumq; quæstionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciam cui præsides, sed ipse prouidebis competẽti vtilitate fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari, & non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionum. Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet se intromittere, nisi præses.

Præterea si cognitio iudicum, & punitio talium Maleficarum non spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quo modo leges de his tribus se intromittere possent. Nã C. de Maleficis. l. nemo. l. culpa. l. nullus: omnes illos, quos vulgus Maleficos vocat, capitali pœnæ subijcit, & e. l. militi. bestijs obijcere decernit, qui Magica arte vitæ innocentũ insidiantur. Item quòd quæstionibus & tormentis ad interrogandum subijci debeant: & quòd nullus fidelium sub pœna exilij, amißioneq; omnium bonorum, cum eis participiat: cum multis alijs pœnis annexis, quæ legenti illas leges occurrunt.

Econtrario verò & pro veritate, legum Doctores talium Maleficarum punitionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere, vt simul copulatiuè habeant cognoscere & iudicare: Et hoc sic probatur. In crimine canonico præses cum metropolitano habet discernere, & non metropolitanus per se, sed adiuncto præside: patet in Authen. de mand. princip. §. Si verò canonicum sit

Iudicem ecclesiasticum & ciuilem coniũctim debere de maleficio iudicare.

quod quæritur, vnà cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis. Siue alij quidam dubitant, gloss. id est, in fide, quo casu solus cognoscet: Siue alij quidam glossa. tunc Episcopus cum præside, scilicet cognoscet, & causæ Deo dare amabilem, & decibilem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidem, & indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos, glo. i. eos non corrumpat in fide.

Præterea princeps secularis licet puniat pœna sanguinis, non tamen per hoc iudicium Ecclesiæ excludit, cuius est cognoscere & diffinire. Imò necessariò præsupponit, vt patet C. de summa trin. & fi. cath. l. 1. in fin. & Extra de hære. c. ad abolendam. & c. vergentis. & c. excommunicamus. 1. & 2. Imò eadem pœna est & secundum leges & secundum Canones: vt patet C. de hæret. l. Manicheos, & l. Arriani. Vnde & ad eos pertinet, præcipuè insimul, & non diuisim talium punitio.

Præterea sicut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendari, & non à temporalibus seu secularibus, eò quòd crimen ecclesiasticum in eis cẽsetur: Ita & Maleficarum crimen, cùm sit partim ciuile & partim ecclesiasticum, propter damna temporalia & fidem quam violant: Ideò ad vtriusque partis iudices pertinet ad cognoscendum, iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio in Auth. vt cleric. apud proprios iudices. §. si verò. colla 6. vbi dicitur. Si verò Ecclesiasticum sit delictũ, egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus discernit, nihil communicantibus

tantibus clarißimis prouinciæ iudicibus. Neq; enim voluimus talia negotia omnino scire ciuiles iudices: cùm oportet talia ecclesiasticè examinari & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam mulctam, secundum sacras & diuinas regulas, quas & nostræ sequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Vnde & per oppositum crimen mixtum ab vtrisq; est puniendum.

Responsio, cùm principalis intētio nostra in hoc opere sit, ab inquisitione Maleficarum, quantum cum Deo fieri poßit, nos Inquisitores partium superioris Allemaniæ exonerare, suis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen indemnitati fidei & saluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præsens opus aggreßi sumus: ipsis iudicibus modos cognoscendi, diffiniendi, & sententiandi relinquendo.

Ideò ad ostendendum quòd Episcopi contra Maleficas in multis procedere poßint, etiam seclusis Inquisitoribus, licet ipsi Episcopi sine temporali & ciuili iudicio, vbi punitio transit in vindictam sanguinis, non ita procedere valeant: Expedit certas opiniones aliorum Inquisitorum, in diuersis regnis Hispaniæ in medium deducere, & illas (salua eorum semper reuerentia) cùm sub ordine vno Prædicatorum militamus, infringere, vt eò clarior in singulis habeatur intellectus.

Episcopi contra Maleficas ꝑcedere possunt, exclusis Inquisitorib.

Hispanicam inquisitionē sibi nimium sumere.

Est itaq; eorum opinio, quòd omnes Malefici, Sortilegi, Diuinatores, Necromantici, & breuiter sub quocunq; genere Diuinationū existant, & qui fidem sacrā semel susceperūt, & profeßi sunt, iudicio Inquisitorum

subiaceant, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo, Multorum querela: in principio: De hære. in Clemen. *nec* Inquisitor *sine* Episcopo, *nec* Episcopus *sine* Inquisitore *procedere habeant. Licet in quinque alijs vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus est sententia diffinitiua, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati* Hæretici *sunt habendi.*

Addunt insuper blasphemos, & quocunque modo Dæmones *inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus: & plura alia includunt, per quæ auctoritas* Ordinariorum *nimis eneruatur, & nobis* Inquisitorib. *ampliora onera imponuntur, minus securè coram tremendo iudice, qui vtique districtam à nobis super commisso officio exiget rationem.* Et *quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annullatum:* Ideò *notandum, quòd principale fundamentum per glossatores canonum, & præcipuè super c. accusatus, &* §. *Sanè, & super verba, hæresim sapiat: manifestè accipitur. Fundant insuper se super dicta* Theologorum, Thomæ, *Alberti, Bonauenturæ, in 2. sent. dist. 7.*

Auctoritas Episcoporum eneruatur per nimiam autoritatem Inquisitorum.

Ex his specialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi ca. dicit, vt in augmento primo deductum est, quòd inquisitores hæreticæ prauitatis, de sortilegijs & diuinationibus se non debeant intromittere, nisi hæresim sapiant manifestè dicunt, quòd sortilegi vel diuinatores sunt duplices, scilicet artificiales, & hæreticales. Et

Sortilegi vel diuinatores sunt aut artificiales aut hæreticales.

primi

primi dicũtur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extra: de sortilegijs: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc est diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quasi dicat: quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cum inspectione Astrolabij furtũ quoddam inueniret: quasi dicat: quod est mera diuinatio, vel sortilegium.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorem latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid simile, quod hæresim sapiat, manifestè exercent: & tales iudicio inquisitorum, sicut & alij hæretici subiacent.

De Diuinatorib. hæreticalibus.

Et quòd hæc sit mens canonis, probant per canonistas, glossantes verbum saperent. Nam Io. And. super allegatum canonem, accusatus, & verbum saperent: dicit, ita saperent, sicut est circa aras Idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorúmque responsa suscipere: Vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos, vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia.

De puerum rebaptisantibus, vt responsa eliciant.

Ad eundem sensum allegant Archid. super eodem c. & §. Sanè, & super eodem verba saperent. Item allegant Ioannem Mo: Raymundum, Guilihelmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Ecclesiæ,

ex Concilio Acquitensi. 26. q. 5. Episcopi. vbi huiusmodi mulieres superstitiosæ infideles nominantur: cùm dicitur: vtinam hæ solæ in sua perfidia perijssent: & perfidia in Christiano dicitur hæresis: vnde & Inquisitorum hæreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos: primò per sanctum Thomam, in 2. sent. distinct. 7. vbi quærit: vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatum: vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? In omnibus, in quibus complementum operis ex virtute Dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactum initum cum Dæmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint.

Ad idem allegant Albertum in eodem suo scripto & distin. Item Petrum de Tharentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomẽ suum. Item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd Dæmones inuocãtes, sunt Apostatæ, & per consequens Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti.

Bonauentura canonisatus.

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæcunque ab eis allegata, non poßint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, &c. iudicio ordinariorum, seu episcoporum, seclusis Inquisitoribus, poßint subiacere, & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum Necromanticorum, seu etiam Maleficorum, se poßint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciunt inquirẽdo

super

super tales, vbi episcopi non inquirunt, in quo casu potius Inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequẽter allegatum canonem, accusatus, & in §. Sanè.

Quo stante, tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua committit, quæ absque vitio hæreseos committere potest, quantumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus, licet sit puniendus. Ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorẽ canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur quòd omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis sacrificare, &c. vt suprà tactum est, nisi ex vitio hæreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere, sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stante, cùm præfata sæpißimè sine vitio hæreseos fieri poßint, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici habendi, aut condemnandi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Nam ad hoc quòd aliquis sit propriè hæreticus, quinque requiruntur. Primum est, vt sit error in ratione. Secundum est, quòd error ille sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in ijs quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & necessariò ad consequutionem vitæ æternæ. Tertium est, quòd (Quinq; requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.)

 error

error talis sit in illo qui Catholicam fidem professus est, aliâs enim esset Iudæus, vel paganus, nõ hæreticus. Quartum est, quòd talis error in eo, qui fidem suscepit, sit taliter quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur, pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem, aliâs si totum discederet, esset Apostata. Quintum est, vt talem errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur: & quòd de hæresi & hæretico sic sumpto. ca. allegat. accusatus. & verbum, saperent, intelligatur (glossam tamen canonistarum non reprobando, sed saluando) sic probatur.

Duæ res faciũt hæreticum.

Nam quòd primum requiratur, scilicet error in intellectu, hoc notum est omnibus per communem regulam. Duo requiruntur, vt quis dicatur hæreticus, vnum materiale, scilicet, error in ratione, alterum formale, scilicet, pertinacia in voluntate. Patet & per August. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest, quia hæresis est species infidelitatis, & infidelitas est in intellectu subiectiuè, sicut & fides sibi contraria & opposita habent fieri circa idem.

Qui credit ilcita esse licita est ex parte hæreticus.

Quo stante, factum vel opus quodcunque, sine errore nõ facit hæreticum, vt puta, si quis fornicatur aut mœchatur, licet agat cõtra veritatem, quæ dicit: Non mœchaberis: ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari esse licitum. Et ratio est, quia quandocunque aliqua duo necessariò requiruntur ad constitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impoßibile est, illud esse. Quia dato opposito, quod sine illo poßit esse, iam

tiam non necessariò requireretur ad constitutionem illius: sicut quia ad constitutionem domus necessariò requiritur fundamentum, paries, tectum, ideò altero deficiente, non habetur domus. Sic ergo, quia ad hæresim constituendam requiritur error in intellectu necessariò, nullum factum absolutè sine errore in intellectu facit hæreticum.

Et propter hoc nos Inquisitores Germaniæ dicimus cum B. Antonino, in 2. par. summæ suæ, hanc materiam pertractantis, quòd baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt valde horrenda peccata, nisi sit error intellectu, non faciunt hominem hæreticum. Et ideò si quis faceret ista, vtputa baptizaret imaginem, non malè sentiens de sacramento baptismi, nec de eius effectu, nec credens istum baptismum esse aliquid, nec habere effectum ex vi sua: sed fecit hoc propter aliquem finem facilius assequendum à Dæmone, cui quærit propter hoc complacere: ita quòd aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat, vt Dæmon sibi vel alicui faciat quod petit: secundum quod characteribus & figuris secundum artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expresso vel tacito inuocantur, ad desideria eorum explenda: dummodò non petant à Dæmone quod sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic scilicet, quòd non malè sentiat de potestate, aut cognitione Dæmonis: Sicut essent illi, qui crederent quòd Dæmon posit necessitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crede-

A Dæmone aliquid supra eius facultatē petere est hæreticum.

rent, quòd Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunque à Deo non permissus, posset facere quod petunt: vel qui crederent, quòd possit scire alteram partem futuri contingentis: vel effectum aliquem facere, qui est proprius soli Deo: tales enim non est dubium quod haberent errorē in intellectu, & malè de potestate Dæmonis sentirent: & per consequens, suppositis alijs conditionibus, quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo et alijs prædictis, prout communiter fit, eò quòd ipso facto Malefici, & Necromantici, cùm sciūt ipsum Diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorū cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij non præesse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarent grauissimè, non tamen essent hæretici. Et ratio est, quia nō malè sentiunt de sacramento, licet eo malè & sacrilegè vtantur: Vnde sunt magis sortilegi quàm hæretici, & de numero illorum, de quibus al le.c. accusatus, prætendit non subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hæresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonē & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt, credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes quòd cultus latriæ sit ei exhibendus, vel quòd omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt à Diabolo, non obstāte

Dei

Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed si ista faciunt non ita sentientes de Dæmone: sed vt aliquo pacto cum Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauissimè peccent.

Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, quòd secundum iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1.q.1. quisquis per pecuniam: & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non est hæreticus propriè, sed largè, propter quandam similitudinem: Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratiæ pecunia posse possideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed benè verum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia possideri.

Argumentum à comparatione Simoniacorum.

Item obstare videtur quod dicitur de hæreticis, quicunq; & alle. c. accusatus, quòd adorans hæreticum, est hæreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, q̃ qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicãdus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare nisi de ijs quæ patent, occultorum enim cognitor est Deus & Iudex, distin. 33. erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis: ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus.

Adorans Hæreticum est Hæreticus.

Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

Præterea, impossibile videtur quòd aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi, & huiusmodi,

Non est malitia in voluntate, quin sit error in intellectu.

modi, licet malè sentiat de corpore Christi: probatur hoc, quia impossibile est malitiam esse in volũtate, quin sit error in intellectu: Cùm & secundum Philosophum omnis malus est ignorans seu errans: cùm ergo talia facientes habeãt malitiam in voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Respondetur ad ista: & primò super primum & tertium, quia coincidunt. Duplex est iudicium, scilicet Dei, qui videt interiora hominum, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, vt argumentum fatetur tertium: Modò ille qui iudicatur vt hæreticus, iudicio Dei est verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticum, nisi habentem errorẽ fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominum, non oportet quòd sit hæreticus ex natura rei, sed quòd fecerit tale factum, per quod apparet ipsum malè sentire de fide, & per consequens iuris præsumptione hæreticus reputatur.

De cognitione Hæretici, aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt.

Et si quæratur: an Ecclesia habeat statim iudicare tales, qui sic adorant Dæmones, vel baptizãt imagines, hæreticos? Responsiones nota. Primò, quòd ad discernendum istud magis pertinet ad Canonistas, quàm Theologos. Canonistæ dicent, iuris præsumptione hæreticus reputatur, & vt hæreticus est puniendus. Theologus dicet primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsumptione. Et ratio potest esse ista, quia quãdocunque aliquis effectus dependere potest ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo effectu potest iudicari præcisè altera causa.

Cùm

Cùm igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonem, vel eius auxiliũ ad maleficandum postulare, imaginem baptizando, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiusmodi, possunt ꝓcedere ex duplici causa, scilicet, vel credendo Dæmonem esse adorandum, & ipsi sacrificandum, & imagines capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio vt facilius obtineam, quod volo à Dæmone, in ijs quæ non sunt supra facultatem suam, vt suprà tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam, scilicet, quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, vlterius inquirendum est de causa, & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus, & iudicio Inquisitorum cum ordinarijs subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus, & vilissimus peccator.

Qui statuunt imagines capere sacramẽtales effectus sunt hæretici.

Alia responsio ad nostrum propositum, quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat quòd omnes diuinatores & Malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei, Ordinatorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonũ & glossatorum se tueri possunt, eò quòd tales Dæmonibus sacrificantibus & adorantibus, iudicant hæreticos iuris præsumptione, & non ex natura rei. Textus autem dicit, quòd debeant sapere hæresim manifestè, id est, sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intro-

Duplices Malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

intromittere, alios suis iudicibus relinquendo.

Et quia dictum est, quòd inquirendum est de causa, vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri, quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum, inquirẽdo si habet actum discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam & Malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilißimè tractauit, homagium præstitit: vtrum huiusmodi ad complacendum Dæmoni tantùm fecerit, imò si in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apostata, & deficiet quarta conditio, quæ habet concurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Habitus cognoscitur ex actu.

Quòd si huic determinationi obijcitur bulla & commißio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt Maleficæ iudicio Inquisitorum subijciantur. Respondetur: per illa non excluditur, quin & Diœcesiani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam contra eos procedere poßint: per illa antiqua iura, vt dictum est. Cùm hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quàm & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Bulla Innocẽtij VIII. Inquisitoribus data.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus illis, sed potius cõtrarium concludit, cùm tales Simoniaci tantummodò iuris præsumptione censentur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imò nec Inquisitores

de Simo-

de Simoniacis varijs se intromittere habent, & pari ratione de alijs, qui tantùm iuris præsumptione hæretici iudicantur. Nam contra Episcopos Schismaticos procedere non possunt, & Prælatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis, de hæret. libr. 6. vbi sic dicitur. Inquisitores hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alijs quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis sedis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expressè.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Inquisitores debent Schismaticos prælatos iudicare, non punire.

Ad secundum similiter patet ex præhabitis responsio. Nam adorans hæreticum, est tunc hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum, propter suam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquid temporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si male sentiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde hic Inquisitorum iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicatur ab Ecclesia vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur quòd semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptiõe sic reputatur.

Vnde

Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hæresim manifestè.

Ad quartum, dicendum quòd falsum præsupponit; quia non est poßibile, quòd aliquis cõculcet corpus Christi, absq; hoc quòd malè sentiat, vel peruersitatem fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni, & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui est hæresis, seu errans, malè sentiens de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, cuius contrarium in vitijs operatur. Et tantum de primo principali, quòd ad hæresim propriè sumptum requiritur, & secundum quòd iudicio inquisitorum debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiam contra diffamatos aut suspectos leuiter, vehementer aut violentè de hæresi, & qui non videntur sapere hæresim manifestè, Inquisitor potest procedere. Respondetur: inquirere potest & procedere super tales, in quantum sunt suspecti, aut diffamati de hæresi propriè dicta, de qua etiam nũc loquimur (vt sæpè tactum est) quæ habet errorem in intellectu, & alia quatuor sequentia annexa: quorum secundum est, vt talis error sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in his quæ pertinẽt ad fidem & bonos mores, & necessaria ad consecutionem vitæ æternæ. Si enim error sit de his quæ non pertinent ad fidem, puta quòd credat quis solẽ non maiorem terra, & huiusmodi, non est periculosus error. Error au-

ror autem contra sacram scripturam, contra articulos fidei, cōtra determinationem Ecclesiæ, vt suprà tactum est, est hæresis. ar. 24. q. 1. hæc est fides.

Item, quia determinatio dubiorum circa fidem, pertinet principaliter ad Ecclesiam, & præcipuè ad pontificem summum Christi vicarium, ac Petri successorem, vt expressè dicitur, 24. q. 1. quotiens. Et contra determinationem Ecclesiæ, nullus Doctor vel Sanctus suam sententiam defendit, vt dicit Th. 2. 2. Nec Hieronymus, nec Augustinus, nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidem, est hæreticus, ita & contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem, & necessaria sunt ad salutem, pertinaciter asserens est hæreticus. Ipsa enim Ecclesia nunquam errasse in fide probatur, vt dicit. 24. q. 1. à recta, & alijs c. Signanter autem dicitur: quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat, quæ pertinent ad fidem & salutē, est hæreticus. Nam in alijs contrarium sentiens, non est hæreticus, sicut: quòd ius non potest separari ab vsu, in rebus vsu consumptibilibus, quòd declarauit & determinauit Ioan. 22. in Extrau. ad conditorem: vbi dicit: cōtradicentes huic sententiæ esse contumaces & rebelles Ecclesiæ, non hæreticos.

Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus suam defendit sententiam.

Tertium, quod requiritur, est, quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nunquam esset professus fidem Christianam, non esset propriè hæreticus, sed simpliciter infidelis, vt Iudæus & Gentilis, qui foris sunt. Vnde Augustin. de ciuitate Dei. Videns Diabolus genus humanum à cultura Idolorum

Christiani solùm possunt fieri hæretici.

& Dæmonum liberari, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo quòd error sit in illo, qui in baptismo suscepit fidem Christianam, ad hoc vt sit hæreticus.

Quartum quod requiritur, est, quòd talis error sit in eo, qui fidem suscepit taliter, quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur, pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur: sic Iulianus Apostata: & distinguitur vnum ab altero, licet aliquando vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egestate & molestijs varijs afflicti, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores, Diabolus eis assistat.

De his, qui corpus & animā Diabolo tradunt.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Nouimus certos nos Inquisitores, & post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tantummodò propter commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apostatæ censentur.

Ex corde verò Apostatæ, si nolunt resilire, vt hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes. Iuxta capit. ad abolendam. §. præsenti. de hæretic. libr. 6. Concordat Raymundus. titul. de Apostolica. capit. reuertentes, vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia, cùm fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt

ſunt recipiendi. Et hîc ſumitur vnum pro alio, vt prius tactum eſt: & ſubdit, Illi verò qui metu mortis fidem abnegant, (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegant, & erroribus non credunt,) licet iure hæretici non ſint: nota hîc, quòd non ſunt propriè hæretici: Subdit: poſtquam non habent in mente errorem: iudicio Eccleſiæ, quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habendi ſunt: nota, hoc iuris fictione, & ſi reuertantur, vt pœnitentes hæretici recipiendi ſunt. Non enim metus mortis, eſt metus cadens in conſtantem virum, ad fidem Chriſti abnegandam: Sic & tu accipe propter commoda temporalia. Vnde concludit, ſanctius eſt mori quàm abnegare vel veſci idolatricis, vt dicit Auguſt. & recitatur. 22. quæſt. 4.

Sanctius moritur, quàm veſcatur idolatricis.

Simile iudicium de Maleficis fidem abnegantibus eſſet, vt vbi reſilire vellent, reciperentur vt pœnitentes, abſq; hoc quòd curiæ ſeculari relinquerentur: Omnibus tamen modis ad gremium Eccleſiæ recipiuntur, vbi petunt, & curiæ ſeculari, ſi nolunt reuerti, relinquuntur: & hoc propter damna temporalia illata: prout in modis ſententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt, in hoc duntaxat caſu Apoſtaſiæ, ſecus eſt in alijs caſibus ſortilegorum.

Quintum quod requiritur ad hoc vt quis propriè ſit hæreticus, eſt, vt talem errorem firmata voluntate & obſtinata eligat, & pertinaciter ſequatur opiniones. Vnde ſecundum Hieron. hæreſis ab electione eſt dicta.

Et ideò secundum Augustinum: non qui falsas opiniones gignit vel sequitur, sed qui pertinaciter defendit, hæreticus est censendus. Vnde si quis non pertinaci malitia sentiret aliquid contra fidem, sed ignorantia, paratus corrigi, si quid sentit falsum & ostendetur ipsi esse contra fidem vel sacram scripturam vel determinationem Ecclesiæ. 24. q. 3. dixit Apostolus. Et ideò ipse Augustinus dicebat: Errare potero, hæreticus non ero. Quia scilicet paratus corrigi, cùm sibi fuerit ostensus error. Et cōstat quòd quotidie inter Doctores circa diuina sunt variæ opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita quòd necesse est alteram esse falsam, & tamen nulla earum reputatur falsa, donec per Ecclesiam fuerit determinata: articulo 24. q. 3. qui in ecclesia.

Errare S. Augustinus poterat, attamen Hæreticus nō erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quòd probare, Maleficos subiacere iudicio Inquisitorum, vel etiam alios, quocunq; modo Dæmones inuocantes, per dicta Canonistarum super allegatum verbum saperent maniste. in c. accusatus comprehensum, non sufficiēter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipsi tales nominant Apostatas verbo, vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum saperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc sequitur, quòd Episcopus sine Inquisitore non possit sententia diffinitiua contra eos procedere, aut carceri ad pœnam deputare, aut tormentis exponere. Imò in casu, quo hæc decisio nō videatur sufficere ad hoc, vt nos Inquisitores simus à Maleficarum Inquisitione exonerati, no-

rati, nolumus tamen hoc via iuris exigere, cùm vices nostras in his duntaxat super sententiam ferẽdam ipsis diœcesianis committere possumus.

Hoc enim habetur in c. multorum. in prin. de hæret. in Clem. Ubi sic dicitur, Multorum querela: & infrà. vt negotium Inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solertius, diligentius, & cautius peragatur, ipsum tam per diœcesianos Episcopos, quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos, omni carnali odio, vel timore, aut cuiusmodi commodi temporalis affectione semotis, decernimus exerceri: sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare, & arrestare, seu capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo in compedibus & manicis ferreis, si ei visum fuerit: Super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus: nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire, duro tamen tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos: Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesiano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant, infra octo dierum spacium, postquam inuicem se inquisiuerunt, non valebit: & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure.

Explicatio ca. Multorum. Clem. de Hæreticis.

Post sequitur ad nostrum propositum: Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegato cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem,

propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest episcopus, vel eius seu capituli sede vacante, delegatus Inquisitori & Inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet, quòd licet in quinq; casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamen vnus alteri vices suas committere potest, præsertim quò ad sententiam ferendam, ideo & nos hoc per præsentes facere decreuimus, alijs Inquisitoribus in suis limitibus remanentibus.

Maleficæ committuntur Episcopis puniendæ.

Ad argumenta ergo respondendo, patet ex præmissis, ad sex prima argumenta pro Inquisitoribus militantia decisio, quòd eorum inquisitioni Malefici & Sortilegi non videntur subijci. Ad alia autem argumēta pro Diœcesianis, in casu, quo & ipsi à Maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate qua Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta ca. ad abolendam. & c. vergentis. & c. excommunicamus vtrunque. Extra de hær. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Videtur etiam, quòd in hæresi Maleficarum, licet non in alijs hæresibus, etiam ipsi Diœcesiani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere

mittere valeant, tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia: tum etiam, quia leges speciales in punitionem Maleficorum, quò ad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Crimen Maleficarum est partim Ecclesiasticum partim Ciuile.

Videtur denique, quòd hæc via plurimùm in exterminium Maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice, super districtum examen, quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durißimum ijs qui præsunt immineat. Et secundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinarijs recipiet, secus super sanguinem, quam per se ferre potest.

Summarium tractandorum, siue diuisio sequentis tertiæ partis.

VT ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia Maleficarum.

Circa primum quinq; difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tanguntur, sit

magis competens. Secundò, de numero testium. Tertiò, an possint compelli ad iurandum. Quartò, de conditione testium. Quintò, an inimici capitales ad testificandum admittantur.

Secunda pars continet quæstiones vndecim. Prima qualiter testes sint examinandi, & quòd semper quinque personæ debeant esse præsentes. Item qualiter Maleficæ sint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit sexta in ordine libri: quia numerus mutatur eò vt lector facilius reperiat materiam optatam. Secunda, varia dubia declarat super responsiones negatiuas, & quando sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum. Tertia de modo capiendi Maleficas. Quarta de duobus, quæ post captionem facienda sunt iudici, & an deponentium nomina sint ei manifestanda, & defensiones cum deputatione aduocati sint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus, cùm ipsi testium nomina non publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inuestigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo sententiandi ad quæstiones & tormenta. Decima, super tormenta continuanda, & qualiter sint tormentandæ, & de cautelis & signis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, super finales interrogationes & cautelas à iudice obseruandas.

Tertia pars continet primò quæstiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis sententia diffinitiua

finitiua debet procedere. Prima, an super examen candentis ferri possit sententiari. Secunda, de modo, quo omnis sententia est ferenda. Tertia, ex quibus suspicionibus possit iudicari, & qualiter super vnamquãq; suspicionem debeat sententiare. Demùm super vltimã partem de viginti modis sententiandi, quarum tredecim sunt communes super omnem hæresim, reliqui specialiter super hæresim Maleficarum: Ast quia locis suis patebunt, causa breuitatis hîc non assignantur.

Quæstio prima super modum inchoandi processum.

Q*Væritur ergo primò, quis sit modus competens ad inchoandum processum fidei contra Maleficas. Respondetur. Cùm inter tres modos qui tanguntur Extra de accus. denunc. & inquisitio. Et primus est, quando aliquis accusat aliquem de crimine hæreseos, vel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquem, ita tamen quòd non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quòd denunciet zelo fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, latæ per ordinarium vel eius vicarium: aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex fert contra non denunciantes.*

De accusatoribus & delatoribus Maleficarum.

Tertius modus per inquisitionem, hoc est, quãdo non est aliquis accusator vel denunciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint Maleficæ: &

tunc iudex habet, non ad instantiam partis, sed etiam ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiam in causa Maleficarum, quæ sua maleficia occultè exercent: Tum etiam, quia est accusanti multùm periculosus, propter pœnam talionis, qua plecteretur vbi in probatione deficeret: Tum etiam, quia est multùm litigiosus.

Sub pœna talionis accusare non tutum habetur.

Incipiat processum per citationem generalem, affigendo illam ad valuas Ecclesiæ Parochialis vel prætorij, per modum qui sequitur. Cùm nos vicarius talis ordinarij, aut iudex talis domini, totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordijs affectantes populum Christianum nobis commissum in vnitate, & serenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hæreticæ visceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incumbunt, ad gloriam & honorem recolendi nominis Iesu Christi, & ad exaltationẽ sanctæ fidei orthodoxæ, atq; ad depreßionem hæreticæ prauitatis, præcipuè in Maleficis vniuersis, & singulis cuiuscunq; cõditionis, vel status. Hîc nota. Si ecclesiasticus iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illã, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorum notitiam peruenerint hæc mandata. Ecclesiasticus iudex adiungat. Autoritate, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obœdientiæ ac sub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus, ac mandando

Citationis in causa maleficiorum formatam Ecclesiasticorũ quàm secularium iudicum.

dando requirimus, & monemus, quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hîc secularis iudex modo suo mandabit, & pœnis eius cõsuetis: quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio termino peremptis: ac trina monitione canonica aßignamus, nobis reuelent, si quis scit, vidit, vel audiuit aliquam esse personam Hæreticam & Maleficam, diffamatam, vel suspectam, & in speciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ frugum, & damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd si nostris antefatis monitis & mandatis non paruerit, cum effectu præmissa infra taxatum terminum non reuelando, sciat se. Iudex Ecclesiasticus addat, excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excõicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur, contumaces præfata nostra monitione canonica præeunte, & eorum obœdientia requirente, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis. Absolutionem harum sententiarum nobis tantummodò reseruando. Concludit iudex secularis modo suo. Datum, &c.

Nota insuper super secundum modum, quòd cùm, vt dictum est, secundus modus procedendi, & processum fidei incipiendi sit per modum denunciationis, vbi denuncians non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei, & propter bonum Reipublicæ, ideò secularis iudex hoc debet in sua citatione

Cauendum in citatione delatori.

citatione generali, aut præmissa monitione specificare, quod nemo æstimet se pœnalem fieri, etiamsi in probatione defecerit: quia offert se non vt accusans, sed vt denuncians.

Quō iudici procedendum in delatione criminis maleficij.

Et tunc, quia plures comparebunt ad denũciandum iudici, notare debet iudex vt procedat modo qui sequitur. Primò habeat Notarium & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, vel si Notarius non posset haberi, tunc loco Notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in c. vt officium. §. verum. lib. 6. vbi dicitur. Verùm quia in causa grauis criminis, cum multa oportet cautela procedi, vt in reos sine vllo ꝓferatur errore durè ac dignè seueritas vltionis: Volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super hoc crimine prædicto, ipsumq; contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas. Hic Archidiac. in gl. Possunt intelligi personæ honestæ, siue sint clerici, siue laici.

Sequitur, in quarum præsentia per publicam, si commodè habere potestis, personam, aut per duos viros idoneos. fideliter eorum depositiones testium describantur. Nota ergo, quòd his personis adhibitis mandet denuncianti Iudex quod det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu Iudex incipiat processum per modum qui sequitur.

Delator potest in scriptis deferre Maleficam.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis mensis, in præsentia mei Notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceseos, vt supra,

prà, comparuit personaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis: inseratur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo, ponatur sic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceseos talis asseruit & dixit, quòd sciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, vel ad quatuor Dei Euangelia, *vel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depreßis, in testimonium sanctæ* Trinitatis *& damnationem animæ & corporis, de dicenda veritate super denunciatis: & præstito iuramento, interrogabit eum.* Iuramentum delatoris siue denunciantis.

Vnde sciat esse vera quæ denunciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua, vtputa, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eum vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præsentes. Si dicat quòd non vidit, sed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quotiens, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim: & Notarius *seu scriptor ponat totum in actis seu in processum immediatè post prædictam denunciationem, continuando sic.* Interrogatoria delatoribus proponenda.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipse Inquisitor *incontinenti fecit intrare ad quatuor* Dei Euangelia*: &c. vt suprà, ipsum denunciantem de dicenda veritate super denunciatis, & interrogauit eundem,*

eundem, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel suspicionem habeat esse vera. Respondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, talis mensis, talis anni, in tali loco. Interrogauit quoties vidit, vel audiuit, &c. & formentur articuli, vt dictũ est, & totum ponatur in processu, & specialiter interrogetur, qui sciant cum eo in tali causa, & qui poßint scire.

Quibus omnibus peractis, vltimò interrogabitur, an denunciet mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel aliàs denunciet rogatus vel subordinatus.

Et postremò iniungetur ei, virtute iuramenti præstiti, tenere secretum quicquid ibi dixit, vel per iudicem sibi dictum fuit, & ponetur totum in processu & in actis. Et in omnibus expletis, ponatur paulò infrà. Acta sunt hæc in tali loco, tali die, talis mensis, & tali anno, in præsentia mei notarij vel scriptoris, adiũcto mihi tali in vigorem officij tabellionatus, & talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

De modo procedendi, cùm fama de aliqua spargitur, quòd sit Malefica.

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est communis & vsitatus modus, & cum hoc secretus esset, vbi nullus accusator vel denũciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua Malefica, & etiam tali: & propter famã iudex absq; citatione generali, de qua suprà, seu monitione ex officio procedere vellet, eò quòd talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum, in præsentia personarum, vt suprà.

IN

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini. Tali die, mense tali, seu mensibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente: ac clamosa insinuatione producent, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, cōtra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ: & ponatur totum, prout fama laborat: Et paulò infrà: Acta sunt hæc die tali, mensis talis, de anno tali, in præsentia testium talium vocatorum, rogatorum, & mei Notarij tali autoritate seu scriptoris vigore tali. Sed antequam secunda pars inchoëtur, videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos, quot in numero esse debeant, & cuius conditionis.

De numero testium.

QVAESTIO II.

QVia dictum est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeant, scire numerum & cōditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de Hæresi Maleficarum condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur. Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, vt si diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio. *Testes singulares qui.*

Hîc autem quæritur, vbi testes nō sunt partiales, sed

omnino

omnino concordant: Et respondetur, quòd quamuis videantur sufficere duo testes de iuris rigore: Quia regula est, quòd in ore duorum vel trium stat omne verbum: Tamen de iuris æquitate non videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse luce clariores. ff. de probat. l. si autem. Et Hæresis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Leui argumēto quis Hæreticum se facti.

Et si dicatur, quòd in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæret. lib. 2. Leui argumento recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticum se facit. Respondetur: verum est ad præsumendum, non autem ad condemnandum: tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorem fidei detruncatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiam ipsi publicantur, vt posit eis graue periculum imminere: vt in c. statuta. de hæret. lib. 6. propter quòd delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testiū inimicitia perquirere: quia excluduntur, vt infrà patebit. Et etiamsi deposuerint confusè de causa conscientiæ, eos iterum interrogare, quod potest facere: Extra. de test. per tuas. & ff. de quæstionibus repet. Nam quantò magis via defendendi delato subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Iudicis prouidentia requiritur quā maximè in diju-

Vbi ergo inuenirentur duo testes concordes & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationem, si esset diffamatus, indi-

tus, indicere, vel propter vehementem suspicionem, quæ oritur ex dictis duorum testium, facere eum abiurare; vel quæstionare, seu sententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ famæ. De hoc Archid. plenius in c. vt officiũ. §. verum. in prin. de hær. lib. 6. super verbo testi. & in c. fidei. in fine glossæ illius capituli. Et Ioan. Andr. ibidem. in c. etiam excommunicamus itaq;. Extra. de hær. §. addicimus. dicitur quòd faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si sciuerint in parochia tales hæreticos ibi esse.

dicandis delationibus & diffamatis.

Ad idem quòd si quæritur. Vtrum Iudex per testes singulares solùm, vel saltem cum infamia possit iustè de tali hæresi aliquẽ condemnare? Respondetur, quòd non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia: Extra. de testi. cum literis. Præsertim cùm in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt suprà patuit: & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus: Extra. de præsumpt. literas. Ergo tali indicitur, purgatio ratione infamiæ, & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quæ consurgit ex dictis testium. Tamen vbi testes sunt singulares, concordant tamen in substantia facti, & euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conscientia ibi oneratur: ex indirectorio habetur quæstio quoties possint testes examinari.

Nemo ex præsumptione vt Maleficus cõdemnandus.

De testibus cogendis, & iteratò examinandis.

QVAESTIO III.

In crimine Maleficij testes coguntur iurare.

QVòd si quæritur. Vtrum iudex testes poßit compellere ad iurandum, de dicenda eidem in causa fidei seu Maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Respondetur quòd sic, præsertim Ecclesiasticus iudex, vt suprà patuit in ca. vt officium. §. verum. Et quòd *testes cogendi sint in causis Ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento:* Extra. de *testibus cogend. capit. peruenit: aliâs testimonium non valebit.* Et *extra de hæret. cap. excommunicamus itaque. §. adijcimus. dicitur, quòd Archiepiscopus vel Episcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat.* Et *sequitur infrà. Si quis verò ex his iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici deputentur.*

Pluries testes examinandi.

Quòd aũt pluries poßint testes examinari, ita dicit Archid. in c. vt officium. §. verum, super ver. testium, vbi dicitur sic: Inquisitor. *Hîc autem iudex debet esse solicitus, vt si testes confusè deposuerint, & de causa scientiæ minus plenè requisiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat.* Nam *hoc de iure fieri potest.* Extra, *de testibus cogendis, vt suprà tactum est, ff. de quæstionibus repeti.*

QVAESTIO IIII.

De conditionibus testium.

QVæstio super conditionibus testium. N*ota quòd excommunicati, item participes & socij criminis. item*

item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacunque. Item sicut hæreticus cõtra hæreticum ad testificandum admittitur, ita Maleficus contra Maleficum: in defectum tamen aliarum probationum, & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij, & familiares, contra & non pro, ar. per c. filij. de hær. libr. 6. Et hoc ideo quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus cõtra Maleficũm testificare potest.

De primis patet in c. in fidei. de hære. ibidem. In fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, excõmunicati, & participes vel socij criminis ad testimonium admittãtur, in defectu aliarum probationum, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circumstantijs sic testificãtes, non falsa dicere præsumant.

De periuris, quando præsumitur quod deponunt Zelo fidei: patet in ca. accusatus. §. licet: vbi suprà. vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam repellantur, si tamen hi qui coram. Et infrà: Si ex manifestis indicijs apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed Zelo fidei orthodoxæ, dictum suum vellent corrigere, ac modò quæ prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se quàm reliquos attestationibus eorundem.

Periuri admittuntur in testimonium contra Maleficos.

Et quòd infames, & criminosi, & serui contra dominos admittuntur. Archid. in ca. alleg. accusatus. in §. licet. super verbo exceptum dicit ita: Tanta est labes criminis hæreseos, quòd ad eius actionem etiam serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quemlibet admittantur, vt 2. quæst. 7. huic opponitur.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.

QVAESTIO V.

SI verò quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati poßit in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illum: Respondemus quòd non: vnde Archid. vbi suprà. Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. q. 5. ca. 2. & de simo. licet Hel. in fin. De hoc etiam satis notat Hostien. in sum. de accus. §. quis poßit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitia quis repellitur, & non quæcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum iudicant manifestè. Propter quod præsumitur, q; sicut intentauit contra istum mortem temporalem per illum modum, scilicet vulnerando, intentaret etiam per istum crimen hæreseos imponendo: Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam.

Qui dicantur capitales inimici.

famam. Quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur.

Aliæ verò inimicitiæ, præsertim graues, & prout etiam faciliter mulieres ad inimicitias commouentur, & si non repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cũ alijs adminiculis & aliorum testium dictis possunt plenam facere probationem: præsertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet se habere inimicum, quòd tale crimẽ ad mortem sibi ex inimicitia imponere auderet: si dicet, ita: interrogabit, quæ illa sit persona, & tunc Iudex aduertet, si illã personam, de qua suspicio est, ꝙ ex inimicitia deposuerit, denotauit. Ita tali enim casu, vbi Iudex etiam de causa inimicitiæ per alios honestos informatur, & alia adminicula nõ occurrunt, & aliorum testium dicta, poterit securè talem testem repellere. Si verò delata persona dicet, non spero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cũ mulieribus habuerim: vel si dicet, habeo inimicum, & non expreßit debitè, sed quendam alium, qui fortaßis non deposuit, tunc dicta talis testis, etiamsi alij dicerent quòd causa inimicitiæ deposuisset, Iudex tamen non debet repellere, sed ad plenam probationem cum alijs adminiculis conseruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunspecti, qui huiusmodi depositiones mulierum refutare & annihilare quærunt, dicentes illis standum non esse, eò quòd sæpißimè, cùm rixosæ sint, ex inuidia deponere solent. Hi, qui ignorant astutias & cautelas Iudicum,

k 3 loquun-

loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus, de quibus astutijs in 11. & 12. quæstione patebit.

SECVNDA PARS.

Qualiter processus est continuandus. Et qualiter testes sint examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata sit interroganda dupliciter.

QVAESTIO VI.

NAM nunc sextò quæritur. Qualiter processus huiusmodi aduersus Maleficas in causa fidei sit cõtinuandus. Considerandum est primò, quod quia in causa fidei proceditur summariè simpliciter, & de plano absq; aduocatorum, & iudiciorum strepitu & figura, vt patet c. statuta. lib. 6.

Quid significet de plano, absq; strepitu iudicij procedere.

Qualiter etiam ista verba intelligantur, patet extra de verb. sig. c. sæpè contingit. in Clemen. *vbi dicitur: Sæpè contingit quòd causas committimus, & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mandamus:* De *quorum significatione verborum multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur.* Nos *autem dubitationem huiusmodi, quantum est nobis poßibile, decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iudex cui taliter causam committimus, necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore feriarum, ob neceßitates hominum indultarum, à iure procedere valeat, amputet dilationẽ, materiam litiu*

litis, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes, & dilationes frustratorias repellendo, partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia testiumq́; superfluam multitudinem refrenando, non sic tamen Iudex litem obruat, quin probationes necessariæ admittentur: citationem verò ac protestationem iuramenti de calumnia, siue de dicenda veritate, ne veritas occultetur: per commissionem huius intelligimus non excludi: hæc ibi.

Et quia processus (vt visum est suprà) est simpliciter incipiendus. Quia vel propter instantiam accusatoris, vel propter zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborantis, & processus, qui fit ad instantiã partis accusantis, Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm Maleficarum facta opere Dæmonum occultentur, nec accusator per euidẽtiam facti sicut in alijs criminalibus procedere, & se defendere poßit, imò cõsulere debet accusatori, quòd amoueat verbum accusationis, & ponat denũciationis: Et hoc propter accusatoris graue periculum, ideo super secundum modum, qui & vsitatus, & similiter super tertium, in quibus proceditur, & non ad instantiam partis. Iudex consulit accusatori.

Notandum quòd quia dictum est in præcedentibus, quòd Iudex specialiter debeat interrogare denunciantem, qui sciat cum eo in tali causa & qui poßint scire. Ideo Iudex faciet citari illos testes, quos denuncians intimauit, & qui magis videntur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic. Pòst quæ attendens ipse Iudex denunciata sibi hæreticalia

ante dicta fore ex sui natura talia, & tam grauia, quæ non possint nec debeant conniuentibus oculis tolerari, cùm cedant in opprobrium Diuinæ maiestatis, & tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, descendit ad se informandum, & ad testes examinandum, per modum qui sequitur.

Interrogatoria super testes.

T*Alis testis, de tali loco, citatus, iuratus, & interrogatus, si cognoscit talem, exprimēdo nomen delati, & dixit quòd sic. Item interrogatus de causa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus est ipsi pluries, vel sic, vel aliâs, quia fuerunt socij, & exprimentur causæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quòd sunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad ea quæ sunt fidei, & dixit, quòd quò ad moralia, est homo bonæ famæ vel malæ, quantum autem ad ea quæ sunt fidei, dixit, quòd est fama in tali loco, quòd practicat aliqua contra fidem, vt Maleficus. Item interrogatus, quid est fama, & dixit. Item interrogatus si vidit vel audiuit talem talia facientem, & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici supradicta, & dixit quòd in tali loco. Item interrogatus in quorum præsentia, & dixit quòd illorum.*

Item interrogatus, si ex illius consanguinitate aliqui propter maleficia fuissent dudum incinerati, vel suspecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum suspectis maleficis habuit familiaritatem, & dixit. Item interrogatus de modo & causa quòd dicta fuerūt, & dixit quòd

quòd ea de causa & tali modo. Itē interrogatus, si videtur sibi, quod talis dixit seu fecerit transitoriè vel lapsu linguæ, seu recitatoriè, seu animo indeliberato, vel potius assertiuè, & animo deliberato, & dixit quòd fecerit supradicta iocosè & trufatoriè, seu recitatiuè, & non animo sic credendi, vel assertiuè.

Item interrogatus de causa credentiæ huius, & dixit quòd credit pro eo sic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de istis est multùm diligenter inquirendum, quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorū verba, vel trufando, vel conferendo, vt alios alliciant, vel incitent, licet etiam interdum asserendo vel affirmādo.

Item interrogatus, si hæc deponit odio, vel rancore, seu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd, &c. Et sequitur, iniunctum est ipsi tenere secretum: Acta sunt hæc in tali loco, die tali, & in præsentia talium testium, vocatorum & rogatorum, & mei Notarij seu scriptoris.

Vbi semper aduertendum, quòd in tali examine, ad minus personæ quinq; debent præsentes esse, scilicet Iudex inquirens, testis vel denuncians, respondens, vel ipse delatus postea comparens, tertius est Notarius seu scriptor: Vbi deest Notarius, tunc adiungat sibi alium honestum, qui duo supplebunt vices Notarij, vt suprà tactum est: & hoc Apostolica auctoritate, qua tunc in illo actu funguntur, vt suprà in c. vt officium, de hæret. libr. 6. & duo honesti viri, tanquam testes eorum quæ deponuntur.

Quot personæ in examine maleficij requirantur.

Item aduertendum, quòd testis citatus debet etiam

esse iuratus, id est, vt præstet iuramentum, modo quo supra, de dicenda veritate, aliâs falsè inscriberetur; citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alij testes. Quibus examinatis, si Iudex videat factum esse probatum plenè, vel si non plenè, tamen esse maxima inditia & suspiciones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui suspicione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, sed quòd multùm diffamata sit super maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex si timet de fuga delati, vel delatæ, faciat eum eámve capi: si autem nō timet de fuga, faciat eum citari. Et siue capiatur, siue non, prius faciat Iudex eius domum improuisè scrutari, & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides & omnia instrumenta tolli quæ reperiūtur. Et sic constituto, Iudex collectis his de quibus est delatus, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquirat, habito secū notario, &c. vt suprà, præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia, de dicēda veritate, tam de se, quàm de alijs, & hoc per modum, qui sequitur, conscribantur etiam singula.

Improuisò scrutādæ ædes Maleficarum.

Interrogatoria generalia super Maleficam, aut Maleficum: Et est primus actus.

T*Alis de tali loco, delatus, iuratus super quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de se quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus, vnde sit, seu vnde originem traxerit. Et perpendit, quòd tali loco, talis diœcesis. Item interrogatus: qui sint eius parentes,*

an sint

an sint viui vel mortui. Et respondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, quia vt plurimum, vt in secunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos instituunt, & communiter tota progenies existit infecta: & vbi deponentes affirmassent, & ipsa negasset, iam esset suspecta.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuersatus, & dixit, q̃ in tali loco, vel tali. Et si videat quòd mutauit locum proprium, quia fortè mater non fuit suspecta, nec aliquis ex parentela, & tamen conuersatus in alieno, & præsertim in locis, in quibus consueuerunt Maleficæ vigere, interrogabitur sic. Maleficæ mutant vt plurimùm loca.

Item interrogatus, quare mutauit suæ natiuitatis locum, & se transtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali causa. Item interrogatus, si in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia Maleficarum, puta quòd tempestates sint concitare, vel iumenta maleficiare, & vaccas liquore lactis priuare, &c. de tali materia, de qua est delata, & si dicit quòd sic, interrogetur. Item interrogatus, quid audiuit loqui, & scribantur singula quæ dicet. Si autem negat & dicit se nihil audiuisse, tunc sic. Item interrogatus, si credit Maleficas esse, & quòd talia poßint fieri quæ referuntur, vt tempestates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit.

Et nota quòd Maleficæ, vt plurimùm negant prima fronte,

fronte, vnde suspicio oritur magis quàm si responde-rent si sint aut non sint, committo superioribus: vnde si negant, tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo vbi comburuntur, tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuertat Iudex, quòd non procrastinet subsequentes interrogationes, sed indilatè proponat. *Item interrogetur cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an sciret se esse diffamatam, & quòd odio haberetur, & dixit. Item interrogetur, cur illi personæ obiecit, dicendo: tu non transibis impunè, & dixit.*

Item interrogetur, quid mali sibi fecisset illa persona, quòd talia verba in eius damnum protulisset, & dixit. Et nota quòd hæc interrogatio est necessaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ: quia in fine delata allegabit inimicitiam: sed vbi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est Maleficarum proprium, concitare aduersus se, vel verbis inutilibus aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc vt occasionem arripiant: & se manifestant in verbo vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, vt sic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita.

Inimicitiæ sunt plerunq; causæ maleficij.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia, vt si deponens vellet testes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à Dæmonibus, vt à

Dæmon cogit Maleficas maleficare.

multis Maleficis & pòst incineratis, experti sumus: ita quòd contra ipsarum voluntatem habent incitare & maleficare.

Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti, quòd nunquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficijs, alijs testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur visa fuerit in campis, vel in stabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum solent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item vnde, quòd cùm habeat vnam vaccam aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut sex. Item cur maneat in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspicionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas. Concubinatus suspicionē de maleficio auget.

Et nota, quòd sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, vtrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo, scribatur postea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. vt suprà.

QVAESTIO VII.

In qua varia dubia declarantur super præmissa interrogatoria & responsiones negatiuas. An delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda. Et est actus secundus.

QVæritur primò, quid agendum sit, vt plurimùm contingit, quando persona delata omnia negat. Respondetur: Iudex habet circa tria attendere, scilicet super infamiam, super indicia facti, & super dicta testium: si videlicet omnia insimul concurrunt: Aut si non omnia insimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd Maleficæ statim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti sunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ sæpius inficiuntur, aut lacte priuātur: Numerus etiam testium est in scriptis, qui licet sint singulares: puta quia vnus deposuit quòd puerum sibi maleficiauerit, alius verò iumentum, tertius verò super infamiam, & sic de alijs. Tamen in substantia facti concordant, puta in maleficijs, & quòd vt Malefica sit suspecta, & isti testes, licet non sufficiant ad condemnandum absq; infamia, vel etiam cum infamia, vt suprà tactum est, quæstio. 3. in fine: Tamen cum indicijs facti posset ex his tribus insimul reputari, non vt suspecta vehementer aut violēter, de quibus suspicionibus inferius declarabitur, sed reputari vt manifestè deprehensa in hæresi Malefica-

leficarum, vbi videlicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes numero, puta sex, octo, vel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet pœnis (in cap. ad abolendam. §. præsenti. de hær.) subiacere, & c. excommunicamus 2. Et hoc, siue crimen sit fassa, siue non: Et hæc sic probantur.

Nam quod dictum est, quòd vbi omnia tria præfata concurrūt, tunc pro manifestè deprehensa in hæresi debeat reputari, non est intelligendum quòd necessariò omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumentum à fortiori. Nam vnumquodq; per se inter illa duo, quæ sunt indicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem, vt pro deprehenso in hæretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Nam Iuristæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate. Respondetur quòd tribus: vt notat Bernardus in glossa ordinaria, in capitulo ad abolendam. §. præsenti, & verbo deprehensi. Extra: de hære. Et tactum est suprà in quæstione prima, in principio operis, scilicet, facti euidentia: puta quia publicè prædicauit hæresim. Hîc autem ponimus indicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam sanos dies habebis, vel simile: & effectus fuit subsequutus: Sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertiò ex propria confessione: Vnde si vnumquodq; illorum per se facit, & reddit aliquem tanquam manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiam, & indicia facti, cum testium

Quot modis aliquis habeatur pro manifestè deprehenso.

testium depositione: Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti. Et hoc est, quia Diabolus non manifestè operatur, sed occultè: Damna autem & instrumenta maleficij, quæ reperiuntur, dant indicium facti. Vnde vbi euidens factum in alia hæresi solùm sufficeret, hîc adiungimus tria.

De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti euidentia, vel per testes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impœnitens, tradendus est brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, iuxta capitulum, ad abolendam (vt suprà) vel est carceri perpetuò detrudendus, iuxta capitulum, excommunicamus, secundo. Si autem non fatetur, sed stat in negatiua, est vt impœnitens tradendus potestati curiæ secularis, animaduersione debita puniendus: vt notat Hostiensis in Summa, titulo de hæreticis qualiter deprehendantur.

Sic ergo concluditur, quòd si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testiū depositiones: cùm, vt dictum est, in causis fidei summariè, simpliciter, & de plano procedi potest: & ipsam delatam carceri deputaret ad tempus vel ad annos plures: si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, non iniustè sed iustè procederet. Attamen ne videatur sententiam præcipitare: imò secundum omnem æquitatem procedere, quæritur quid consequenter agendum sit.

Et præ-

Et præcedenti annexa, an sit incarceranda, & de modo capiendi. Et est actus tertius iudicis.

QVAESTIO VIII.

AN verò super negatiuas responsiones Malefica sit carceri ad custodiam mancipanda, ibi præfata tria concurrunt, scilicet fama, indicia facti, & productiones testiũ, aut sub cautione fideiussorum dimittenda, vt denuò citata respondeat. Responderi potest ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorum sententia est, quod carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innitũtur rationi tactæ in præcedenti quæstione: quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa, vbi illa tria concurrunt. Alij verò, quod ante incarcerationem potest cautioni fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur: Licet post incarcerationem super negatiuas responsiones non sit cautioni, vel manulentè relinquenda, quãdo videlicet illa tria concurrunt suprà notata, eò quòd tunc non posset sententiari & plecti ad mortem: & hîc innititur consuetudini.

Semel incarcerata Malefica, non est manulentè dimittenda.

Tertij sunt qui dicunt, quòd non sit danda infallibilis regula, sed Iudici sit relinquendum, vt secundum dicta testium, & infamiã personæ: & si indicia facti concurrunt, tanto grauius discernatur, per modum patriæ consuetudinem seruandi, concludentes quòd si non posset habere fideiussores notabiles, & fortaßis suspecta de

fuga, quòd tunc carceri mancipetur. Et *hæc tertia videtur rationabilior, sic tamen quòd debitus seruetur modus, qui stat in tribus.*

Modus incarcerandi Maleficam.

Primò vt domus eius quantum possibile est perlustretur, sub & suprà in omnibus angulis, fossis, & scriniis: & si quidem famosa Malefica existit, tunc absq; dubio, nisi prius sint ab ea occultata, varia instrumenta reperiantur, sicut suprà tactũ est. Secundò, vt si habet ancillam, aut consodales, quòd & illæ vel illa seorsum includantur, etiamsi non sint delatæ, tamen præsumitur eas non latere secreta aliqua illius delatæ.

Tertiò, quòd in capiendo, si in domo propria capitur, non detur ei spacium intrandi cameram, eò quòd tunc solent certa maleficia accipere, & secum deferre pro taciturnitate procuranda.

An lictorum mos in capiendis Maleficis probandus, quando illam captam, nolũt amplius terrã contingere.

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi Maleficas, qui ab aliquibus obseruatur, vti à famulis, quando subitò à terra eleuatur, & in sporta siue in spatulis, ne terram vltra tangat, defertur, sit licitus. Respondere potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quòd licitum sit hoc triplici respectu. Primò, quia vt in quæstione introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorum sententia, imò talium Doctorum, quorũ dicta reprobare nemo audet, vt idem sentit Scot. Host. Goffr. & quòd licitum est vana vanis contundere. Experientia denique: imò & Maleficarum fassiones demonstrant, quòd sæpius per talem modum captæ, taciturnitatis maleficium amiserũt: imò quàmplures incinerandæ petentes vt saltem pede vno terram

tangere

tangere permitterentur, dum eis fuisset denegatum, & in fine sciscitatum, cur tantum terram tangere optassent, responsum, quòd si tetigissent, seipsas liberassent, multis alijs fulminibus interemptis.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quò ad præterita: sed quò ad futura, nisi de nouo ei à Diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit. In manibus iustitiæ vires Maleficarum expirant.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contundere: glossatur ab alijs: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis: A fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Notet insuper Iudex, quòd est duplex incarceratio, Vna ad pœnam, vbi criminosi ponūtur, Altera ad custodiam tātùm, & hæc in præfatorio fit. Et hæ duæ custodiæ notantur in c. multorum querela, vt suprà. vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si aūt leuia essent, pro quibus esset accusata, ita ꝙ non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumētis, tūc remittatur Duplex incarceratio.

ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum Maleficis, & nouit eorum secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus suprà, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVAESTIO IX.

Quid agendum post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda. Et est actus quartus.

DVO autem post captionem fiunt, sed quid primum inter illa, Iudici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, nisi petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit, in domo examinentur.

An accusatores sint producendi Maleficis captiuis.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem, & quòd falsè sit delata, & quòd libenter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tunc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi deponentes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obijcere. Quod autem non tenetnr Iudex & hoc propter periculum deponentium

ponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamẽ vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum: Licet hic non procedimus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quòd in nullo casu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet, in c. statuta. §. inhibemus. libr. 6. vbi sic dicitur: Inhibemus tamen, quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiam personarum, contra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo, Iudicem quemcunq; contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris: Quia idem est: vices suas committere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicunq; etiam secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solùm imperatoria. Sequitur: graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto, accusatorum vel testium nomina, prout in alijs fit iudicijs publicentur.

Attendat etiã circumspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet, potentia generis & familiæ, potentia pecuniæ, & potentia malitiæ: quæ magis timenda est, quàm aliæ duæ, quòd ex illa testibus grauia pericula possent imminere, si eis, contra quos deposuerunt, eorum nomina publicarentur. Et ratio est,

Triplex potentia personarũ iudici attendenda.

Potentia malitiarum superat potentias generis & diuitiarum.

maius enim est periculum, nomina testium publicare alicui delato pauperi, habenti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super prædicto verbo, periculũ, dicens ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ, vel his similia.

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica autoritate ex beneplacito ordinaris in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos, si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accusatores & testes produt.

Vnde in alle. c. statuta. in §. & vt eorundem: ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negocio procedatur, præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus & Inquisitores (tu intellige sicut suprà) posint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabũt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licẽtiam alijs patefacerent, excommunicationis sententiam, quam

ex secre-

ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur promulgare.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur: scilicet illis quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedēdum: vel vbi non publicarent, vbi sine periculo testium publicari possent, vt in d.c. statu. circa finem sequitur. Cæterùm in omnibus præcipimus, tam Episcopos quàm Inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes. Vbi Archid. ita dicit: O tu quicunq; iudex in tali casu benè aduerte verba ista, nam non dicit, leue periculum sed graue: Noli igitur reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei. Puniūtur qui indebitè celāt nomina testium.

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsquequò perueniatur ad modos sentētiandi absq; pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus iudex iudicare habet, fieri possunt cum cōsensu Diœcesianorum per secularem iudicem: Ideò non impediat lectorem, si in ca. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVAESTIO X.

Qualiter sint defensiones concedendæ cum deputatione aduocati. Et est actus quintus.

Aduocati Maleficæ munus.

SI igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, vbi nomina testium omnino occultantur? Dicendum, quòd defensio stat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramento, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertiò, delati causa, quantum fieri potest, in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iustitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui processus totius copia, suppreßis tamen testium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Quò ad primum, notatur, quòd Aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad suum placitũ, de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominem litigiosum, maleuolum, qui faciliter pecunijs poßit corrumpi, (prout sæpè tales inueniuntur,) sed concedat ipsi virum probum, & de legalitate non suspectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato, permittat eum aduocare, aliâs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem causæ, & si viderit eam

iustam,

iustam, tunc, si voluerit, assumat eam, si verò iniustam, renuat: & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm quòd si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc sic clientulo suo, id est, delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secũdum Goffre. Quod probare videtur per C. de iud. l. rem non nouam. Licet Host. dicat oppositũ, scilicet, de salario restituendo, nisi industriose fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admin. tut. l. non tamen est ignotum.

Aduocatus cliẽti, malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salariũ.

Secundum quod obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt nõ procaciter nec conuiciando, nec vociferando proponat. C. e. l. quoniam. Secundò veritatem, scilicet vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura, si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter & de plano proceditur, vt suprà in quæst. 6. tactum est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria.

Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamen salarij.

Et tertium, quod obseruatur, est ex parte salarij, quod moderatur secundum consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arcentur. & §. tria.

Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne fautoriam hæreseos incurrat, quia tunc ex-

Fautor Hæreseos siue Maleficorũ excõmunicatur.
Non error sed persona defenditur.

communicatus esset, iuxta c. extra: excommunicamus, 1. §. credentes.

Nec valet, si dicat Iudici, quòd nõ defendit errorem, sed personam. Quia non debet defendere quouis modo, vt non procedatur summariè, simpliciter & de plano: quod faceret, si petere vellet omnino dilationes, vel immiscere appellationes: quæ omnia refutantur. Vt ibi in q. vltima recitantur. Quia licet errorem non defendat, cùm sic damnabilior ipsis Maleficiis esset, & potius hæresiarcha quàm hæreticus Maleficus, vt patet. 24. q. 3. qui illorum. Tum quia indebitè defendit iam suspectum de hæresi, tanquam fautorem se facit, & non solùm leuiter, sed vehementer, secundum defensionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Episcopo, iuxta c. accusatus, frequenter allegatum.

Hæc ad longum posita sunt, nec paruipendat ista Iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire solent: vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secũdum acta & probata, vbi reprehensibilis aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato, virum zelosum, & iustitiæ amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretum tamen tenendum sub præstito iuramento.

QVAESTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipsi nomina testium non publicantur.
Actus sextus.

Quòd

QVòd si quæritur, Quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi nec clientulo suo, nomina testium publicantur, quam tamen publicationem delatus summè affectaret? Responsio. Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis, & si quidem copiam habere velit, suppressis tamen nominibus testium, tradatur sibi: & sic informatus accedat delatum, & singula ipsi proponat, & si materia postulat, vtpote quia multùm onerosa delato, tum ad patientiam quantum potest hortetur.

Et delatus vbi iterum atq; iterum instat, vt sibi testes publicentur, respondere potest: Ex factis, quæ contra te delata sunt, cōiecturare testes poteris: Nam tali maleficiatus est puer, aut iumentum, aut tali mulieri seu viro dixisti, eò quòd talem rem, quam petebas, tibi comprę̨stare nolebant, tu senties quòd melius fuisset vt mihi rem accommodasses: post quæ verba talis infirmatus subitò, facta tua vt testimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum. Vel etiam tu scis te infamatam, & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis. Et sic replicando, finaliter ad hoc deueniet, quòd ipsa aut inimicitias allegabit, asserens sibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi.

Quid delato respondendū, si plenè petat testes publicari.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inqui-

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

inquirere. Et si quidem illa capitalis inueniretur, vt potè quia inter maritos, vel consanguineos fuisset mors intentata, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectēdus per publicam iustitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuersiis & brigis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponentis: Puta quia maritus aut amici delatæ alios ex parte deponentis iniustè oppresserunt, tunc quidē si non adsunt indicia facti in pueris, seu iumētis, siue hominib. maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, aut etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præsumitur, quòd ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda, sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatum, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam, cuius maritus aut consanguinei per prius iniustè suum maritum, aut consanguineum oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hîc duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo marito subitò, aut consanguineo, est ne eius depositio repellenda aut nō: Et quidem ex vna parte videtur quòd sic, quia inimicitia ibi est: ex altera quòd non, quia profert indicia facti.

Respondetur, quòd in casu, quo non adsunt alij deponentes, nec etiam publica laborat infamia contra delatam,

tam, tunc non ſtatur eius depoſitioni tantùm, ſed repellitur, & delata tamen redditur ſuſpecta, ſi & in quantum morbus eſt maleficioſus, & non ex naturali defectu: Et qualiter hoc cognoſcitur, inferius patebit: quòd canonicè eſt purganda.

Sed ſi iterum quæritur, an alij deponentes ẽt habeãt ſuper indicia facti primum deponere, quæ ipſis aut alijs contigerunt, aut ſolùm ſuper infamiam? Reſpondetur, quòd ſi ſuper alio indicia facti deponunt, benè quidem: ſi aũt tantùm ſuper infamiam, & ita in re exiſtit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti, quod protulit & oſtendit Iudex ex alijs teſtibus, quæ ſuper infamiã depoſuerunt, capiet pro interſigno ſuper ſuſpicionem vehementem, ex qua ipſa delata detenta iudicari poterit à Iudice ſuper triplicem pœnã, ſcilicet, canonicæ purgationis propter infamiã, iuxta c. inter ſollicitudines. extra: de purga. can. Idem ſub abiuratione propter ſuſpicionem, iuxta c. accuſatus. in prin. & ſecundum varias ſuſpiciones ad varias abiurationes, vt patebit in quarto modo ſententiandi. Et propter indicia facti, ſi crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio ſeculari ad punitionem ſanguinis, ſed per Eccleſiaſticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur. Per ſecularem tamen Iudicem, non obſtante quòd ad perpetuos carceres ſit per Eccleſiaſticum iudicem iudicatus, poteſt propter damna temporalia tradi igni. Iuxta ca. ad abolendam. §. præſenti. & iuxta c. excommunicamus. 2. de hæret. Quæ omnia patebunt inferius circa ſextum modum ſententiandi.

Triplex pœna Malefico irroganda.

Epilo-

Epilogando. Attendat Iudex primò, quòd non ſit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rariſsimè in tali crimine quis deponit ſine inimicitia, cùm Maleficæ ſemper exoſæ omnibus habeantur. Secundò attendat, quòd cùm quatuor modis Malefica poſsit conuinci, ſcilicet, per teſtes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confeſsionem propriam: Et hoc vel ſuper infamiam tantùm, quòd tamen fieret hoc per teſtes, vel ſuper ſuſpicionem, tunc per euidentiã facti, aut indicia facti fieret: ex quibus ſuſpicio poteſt iudicari leuis, vel vehemens, vel violenta: Et hæc omnia abſque confeſsione propria, quæ ſi concurreret, tunc, vt dictum eſt, procederetur.

In crimine Maleficij raro quis deponit ſine inimicitia.

Tertiò applicet præmiſſa ad ſuum propoſitum ſuper perſonam detentam, ad obuiandum aduocato, ſed videlicet ſit tantummodò ſuper infamiam delata, aut quòd ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur ſuſpecta vehementer, vel leuiter: & tunc aduocato ſuper inimicitiam allegatam reſpondere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

De minis Maleficarũ quid ſit iudicandũ.

Sed vbi allegat ſecundum, videlicet, quòd illa verba quæ protulit contra deponẽtem, tu ſenties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies ſanos, aut veniet in breui quòd tu velles mihi talem rem accommodaſſe aut vendidiſſe, & ſimilia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit ſubſecutum deponenti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc ſequitur,

quitur, quòd illa delata huius mali sit causa tanquam Malefica, eò quòd infirmitates varijs modis accidere possunt. Item allegat quòd commune est mulierum, verbis huiusmodi mutuò contendere, &c.

Super istas allegationes Iudex debet obuiare per hũc modum: si quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit: Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, Nachtschaden. *Item iudicio fortaßis incantatricum aliarum, quæ asserunt, seu asseruerunt, morbum esse maleficialem. Item quia subitò superuenit absque aliqua præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates succeßiuè solēt debilitare. Item quia fortaßis curata fuit, ideo quia reperit certa instrumenta sub lecto, aut indumentis, seu alijs locis, & illis amotis, subitò sanitati restituta fuit, prout sæpißimè contigit, vt suprà in secunda parte operis patuit, vbi de remedijs tractatur. Et per hæc seu similia iudex facilimè potest obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit, & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus subsequitur, vtique violentam causat suspicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum succenderit, licet fortaßis alius, & non ipse combusserit.*

Coniecturę de morbis maleficialibus.

Nachtschaden.

QVAE-

QVAESTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans qualiter inimicitia capitalis inuestiganda.

Actus septimus.

Attento, quòd à testimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt suprà quinta quæstione tactum fuit. Inimicitiam autem talem declarare ex ijs, quæ in capitulo præcedenti tacta sunt, Iudici fortaßis nimis obscurum & difficilè videatur: attento quòd delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquiescere decisioni super materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideo exprimendi sunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire poßit, vt insontem sic minimè damnet, quòd tamen reum per debitam iustitiam puniat. Et hi modi licet sint cautelosi, seu etiam dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & Reipublicæ: Cùm & Apostolus dicat: Cùm essem astutus, dolo eos cepi: specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod indicium facti. Licet etiam Iudex super quoscunque delatos, vbi inimicitias contra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire vellent.

Modi cautelosi, quibus iudex inimicitias indagare & discernere possit.

Primus modus est. Nam datur delato, seu suo Aduocato, copia processus, ad partem suam, scilicet, deorsum, & nomina deponentium seu deferentium ad partem aliam,

aliam, non tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomen testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secundus, sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, quis hoc deponat vel illud, & quis sit primus vel secundus in sua copia: quo stante, aut dabis omnes inimicos aut non. Si omnes, eo citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secundus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam, & adiūctis alijs extraneis, quæ alibi à Maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus seu testibus in scriptis deposita, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem, quia nescit, quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus, qui & suprà tactus capitulo quinto, nam quando delatus examinatur in fine secundi examinis, antequam petit defensiones, & antequam Aduocatus ipsi deputatur, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales, qui omni Diuino timore postposito, falsò imponerent illi labem hæreseos Maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus, respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos: vel si dicit puto me habere, tunc nominat, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitiæ, vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquam copia processus & no-

mina seorsim fuerint tradita modis quibus suprà.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confessionis, de qua in sexta quæstione circa secunda interrogatoria, antequam dentur illi defensiones, interrogetur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum: per hũc modum. Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tunc dicet quòd sic, vel quòd non. Si dicit quòd non, tunc non poterit ex post dando sibi defensiones & aduocatum ponere illum capitalem inimicum, cùm dixerit medio iuramento prius oppositum, scilicet, non cognoscere illum. Si autem dicit quòd sic, tunc interrogetur, si scit, vel audiuit quòd ipsa, vel ipse, egerint aliquid contra fidem Christianam, sicut Maleficæ facere solent. Si dicit quòd sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque, si est eius amicus, vel inimicus, statim respondebit, quòd amicus, & hoc ideo vt eius testimonio stetur: & ex tunc in illa causa, non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramento, quòd per antea dixit eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo, tunc interrogatur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quòd amicus: Quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, non facit: Dicet ergo, sum eius amicus, attamen si scirem aliqua, non obmitterem quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere ex post inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc aduocato adhibebitur fides.

Quintus

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppreßis nominibus deponentium: Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniectuatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem: Et tunc si dicet, talis est inimicus capitalis & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominauit: & tunc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiæ examinabit, secretè conuocato ad hoc bono consilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes, tunc repellat primò testes, & illi dimittentur, si non adsunt alia grauamina aliorum testium.

Et hic modus quintus & communis obseruatur, & de facto Maleficæ citò ex copia processus eliciunt, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt: Et quia rarißimè in tali causa inueniatur inimicitia capitalis, nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluere: attento etiam quòd sæpè deponentes affectant se personaliter Maleficis præsentare, & in faciem obijcere ea quæ per maleficia eis sunt illata.

Est & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere potest, vbi prædicti modi fortaßis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, ideo omnino ad satisfaciendum & quietandum scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquam obijciatur, aduertat, quòd postquam per præce- Modus vltimus minus scrupulosus & & taxandus.

dentes modos expertus est, non esse aliunde inter delatum & deponētem capitalem inimicitiam, vult tamen hoc idem consilio aliorum assessorū concludere in finem, ne sibi quicquā obijciatur: faciat hoc: det delato seu eius Aduocato copiam processus, deponentium tamen & deferentium nominibus suppressis: Et quia defendendo dicit se habere inimicos capitales, & fortassis causas inimicitiarum varias allegat, siue in re ita sint, siue non, congregat tamen Iudex consilium peritorū cuiuscunq; facultatis, si commodè haberi potest, vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscunque: quia ad hoc tenetur: iuxta ca. statuta. frequenter allegatum: & illis totum processum integraliter & perfectè per notarium seu scriptorem legi faciat, & cum testium seu deponentium nominibus publicè exponant, ita tamen, quòd ad tenendum secretum sub præstito iuramento omnes astringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliâs omnino non sunt eis nomina illa exponenda.

Ex pòst dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen subinferat, si videbitur, fiat è duobus vnum, aut per consilium discernatur, qui sint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinq;, qui amplius nouerint in villa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & testium, & qui non sunt præsentes in consilio, & publicentur illis tantummodò nomina delati & testium, non autem articuli processus, & stabitur iudicio eorundem: Ex

dem: Ex primo non poterunt benè testes repellere, attento quòd Iudex suos modos inquirendi practicauit, ex secũdo verò totaliter se immunem faciet, & omnem à se sinistram suspicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum seruare, vbi delatus in alieno loco & patria esset captus. Et hæc sufficiant ad discernendum super inimicitiam.

QVAESTIO XIII.

Super ea, quæ ante interrogatoria in loco carceris & torturæ proponenda habet iudex aduertere. Et est actus octauus.

QVid denique iudici agendum sit, clarè patet. Si enim, vt communis exigit iustitia, ad pœnam sanguinis non iudicatur, nisi propria confeßione conuincatur. Quamuis ex alijs duobus habetur pro manifestè deprehẽsa hæretica prauitate, scilicet ex euidentia seu indicio facti, & ex testium productione legitima, vt suprà quæstione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præsens agitur: tunc vtique quæstionibus & tormentis, pro criminum faßione exponetur.

Et vt quæstio clara sit, ponatur casus, qui Spiræ contigit, & ad multorum notitiam peruenit. Quidam honestus, dum quandam mulierem pertranseundo non ei ad nutum in venditione cuiusdam rei venalis complacere voluisset, illa indignata post tergum clamauit, in breui optasses quòd annuisses. Et est vsitatus hic modus Casus euidentis facti.

loquendi Maleficarum, vel à simili, quando maleficium per auisamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immeritò super eam, vultum post tergum vertit, vt eam quo animo verba protulisset inspiceret, & ecce subitò maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate vsque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, casum ponimus, & an pro manifesta deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda quæritur. Respondere oportet ex verbis Bern. in glo. ordinaria. & in ca. ad abolendam. vt suprà quæstione notata tangitur, quòd sic. Eò quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehensus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id est, quòd omnia tria habeant insimul cōcurrere, sed vnumquodq; per se, scilicet, euidentia facti, testium legitima productio, & propria confeßio reddit Maleficam, videtur manifestè depræhensam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentia, quia cùm minus sit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quæstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficijs non ita subitò. Sed processu temporis illatis per minas tamen etiam præcedentes: sicq; concludamus, quòd de similibus Maleficis delatis, & quæ sub defensionibus, vt præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt eò quòd non fuerunt concessæ, non concessæ autem qui non fuerunt petita: Iam nostra quæstio versatur, quid iudici agen-

agendum, & qualiter ad quæstiones sit procedendum pro dicenda veritate in punitionem sanguinis.

Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores cõtra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiuè per capitula deducentur.

Et primum est, quòd ad Maleficam quæstionandam non sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem non debeat esse facilis, causa est: quia nisi Diuina coactio per Sanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abscedat, concurrat, ita insensibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius discerperetur, quàm aliquid veritatis fateri valeat.

Cur iudici ad torturam non properãdum.

Nec propter hoc obmittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficijs irretitæ, tum etiam quia Diabolus sponte interdum non coactus Sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ suprà in secunda parte operis, de modo præstandi homagium Diabolo tacta sunt aduertenda.

Sunt namq;, quæ sub certis annis prius Diabolo militant, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagium præstent, scilicet in corpore & anima se eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiam subitò homagium præstant. Cur autem Diabolus hoc spacium temporis postulatum acceptat: vtiq; ea de causa, vt illo inter medio Maleficam experiatur an ore tantum & non corde fidem abnegando simili modo etiam homagium sibi præstaret.

Non primis statim annis quælibet Malefica Diabolo homagium præstat.

Diabolus non nisi per exteriora, cordis intima coniecturis assequitur.

Nam cùm Diabolus intima cordis non nisi per exteriora, & coniecturaliter cognoscere habeat, vt in prima parte operis, sub difficultate, an Dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare poßint: plures etiam reperiantur, quæ neceßitate aliqua, aut egestate inductæ per alias Maleficas, & sub spe confeßionis, & euasionis, à fide in toto vel in parte apostatāt: tales vtiq; etiam non coactus à Sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur: cùm tamen aliæ, quæ sicut ore, imò & corde sibi adhæserunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurantur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quædam Maleficæ ad confitendum faciles sint.

Et per hæc patet solutio ad quæstionem, vnde proueniat quòd certæ Maleficæ de facili fateantur, aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs Diabolus nō repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, vt per temporalem confusionem & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confeßionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactas à Dæmonibus intulisse.

Est & alia differentia, quòd cernuntur aliquæ post faßionem criminum sibiipsis mortem intentare, vt laqueo vel suspendio vitam sibiipsis auferant. Quod vtiq; inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confeßionem veniam à Deo consequantur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserunt: licet & alijs, quæ sibi voluntariè adhæserūt, post criminum faßionem intentet.

tentet. Sed tunc cernitur, quòd Diabolus coactè Maleficam habuit relinquere.

Concludamus, quòd tantus vel etiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda veritate Maleficam, quantus ad exorcizandum à Dæmone possessum. Ideo iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc esse debet, nisi vt dictum est, in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur: primò ferendo sententiam.

Tam difficulter quæstionatur Magus, quàm exorcisatur obsessus.

De modo sententiandi delatam ad quæstiones: Et quomodo prima die sit quæstionanda: & an possit conseruationem vitæ compromittere. Actus decimus.

QVAESTIO XIIII.

QVid denique secundo loco Iudex habet aduertere, statim post actus, in eo quòd refert sententiam suam per modum qui sequitur,

Nos Iudex & assessores attendentes meritis, seu considerantes merita processus facti per nos, contra te talem, talis loci, talis diœceseos, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus, quòd tu es varius in tuis confessionibus, vtpote quia dicis tales minas te protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia varia, quæ sunt sufficientia te ad exponendum quæstionibus & tormentis. Quapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, iudicamus, & sententiamus, die præsenti, &

Sententia interlocutoria ad quæstionẽ submittẽdam.

hora tali, te supponendum quæstionibus, & tormentis. Lata fuit hæc sententia, &c.

Secundò stat actus in eo, quod & præmissum est, adhuc non sic voluntarius ad quæstionandum, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantùm vt prius, & adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & quòd fortaßis morti non tradetur, licet aliàs punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat, & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint, hortatur. Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum, disponunt ad veritatem erudiendam.

Admonitionibus amicis eliciendæ confessiones.

Et à nobis expertum est, quòd per huiusmodi informationes Maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem Diaboli, dicebant, exeas maledicte Diabole, faciam quòd iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.

Si vero conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato: Credat iudex bona fide ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderatè, vtpote sine sanguinis effusione: scientes quòd quæstiones sunt fallaces, & sæpius, vt tactum est, inefficaces.

Modus in tortura procedendi.

Est autem modus incipiendi talis, vt dum ministri se disponunt ad quæstionandum, pòst exspolient eum: vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducetur, ab alijs mulieribus honestis & bonæ famæ exspolietur: ea de causa, vt si maleficium aliquod insutum esset

esset vestimentis, prout sæpè ex informatione Dæmonum practicant ex membris pueri non baptizati, in finem vt pueri visione beatifica priuentur. Et dum instrumenta disponuntur, Iudex per se & alios bonos viros fidei Zelatores, inducant quæstionandum, ad fatendum veritatem liberè, & si fateri noluerit, mandet ministris quòd ad cordas ligetur, vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti, sed quasi turbati. Pòst iterum soluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

VBI QVAERITVR: An hic iudex super delatum infamatum, & per testes, & indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur, possit licitè conseruationum vitæ compromittere, cùm tamen, si crimen fatetur, vltimo supplicio punietur. An iudici liceat promittendo impunitatem reo plectendo, veritatem elicere.

Respondetur: A varijs varia sentiuntur. Nam quidam ita sentiunt, quòd si delata est plurimùm infamata, & super indicia facti violenter suspecta: & quod ipsa in magnum nocumentum sit, tanquam aliarum Maleficarum magistra, etiam tunc securati posset de vita, sub his circumstantijs, vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dumodò alias Maleficas sub certis & verissimis signis manifestaret: nec tamē illa pœnitentia carceris, vt ponitur, ei manifestāda esset, sed duntaxat securitas vitæ promittenda, & aliquali pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo punienda. Et sine

dubio

dubio pro Maleficis famosis, & præsertim quæ Maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruãdæ essent, vt aut maleficiatis subuenirent, aut Maleficas proderent: Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd Diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent.

Alijs videtur ad idem, in casu quo sic carceribus deputata esset, ad tempus promissionem seruandam esse, & post spacium temporis incinerandam.

Ad tempus solùm Hæreticis & Maleficis fides seruanda.

Tertij sunt, qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ compromittere, ita tamen, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Inter quos modos primos, licet videretur vtilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere, licet, vt in quæstione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimùm opinio sit, quòd licitum sit maleficia per opera vana & superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atq; vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu doctrina: Ideo relinquitur hoc iudicibus. Certum est autem, vt experientia pluries docuit, multi faterentur veritatem, nisi metu mortis retraherentur.

Experientia docebit Iudices.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatem, tunc ministri sentẽtiam latam exequantur, & quæstionetur consuetis modis, & non nouis nec exquisitis, leuius vel fortius, secundum quod crimen

exigit

exigit delinquentis. Et dum quæstionatur de certis articulis super quib. quæstionatur, & hoc sæpè & frequenter, à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo respondetur. Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum, vt denuò recognoscat, & quòd non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò stat actus in isto, quòd si quæstionatus decenter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eum hæc sustinere, nisi fateatur veritatem. Quòd si nec sic poterit ad terrorem vel etiam ad veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quæstionanda ad continuandum tormenta, non ad iterandum: Quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia. Sententia ad continuādam torturam.

Feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt suprà. Aßignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in processu à notario.

Et intra illud tempus aßignatum Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem, modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Dæmone frequētabitur, vt sibiipsi mortē inferat: Maleficæ non solæ relinquendæ.

inferat: si & quantum Diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius noscere potest, quàm aliquis scriptis reserare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis & signis, quibus cognoscere potest Iudex Maleficam: & quomodo se ab earum maleficijs debeant præmunire. Item quomodo sint abradendæ, in locis vbi sua habent maleficia abscondita: cum declarationibus varijs, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et est actus vndecimus.

QVAESTIO XV.

QVid autem consequenter restat Iudici super tormenta continuanda. Est aduertendum primò, quòd sicut non omnium membrorum est eadem medicina, sed potius diuersorum & singulorum sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quò ad articulos est seruandus, sed secundum veritatem sectarum, & personarum, varius & diuersus modus examinandi. Idcirco prudens iudex & medicus, qui putrida membra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innoxijs nititur, iam æstimare potest, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quam taciturnitatem euellere non potest, vna & infallibilis depingi regula, seu modus, imò etiam

etiam dare non esset tutum: eò quòd cùm illum modum consequenter assuetum, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipsam tanquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudẽs ac industrius iudex occasionem & modum interrogandi arripere, siue ex testium responsis seu attestationibus, siue ex ijs, quæ aliàs experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprij ingenij acumen aperit: subscriptis cautelis vtendo.

Maleficæ non queunt lachrimas fundere.

Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lachrimare coram eo stando queat, aut tormentis exponendo: Hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò cõpertum est, quòd etiamsi ad lachrimandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur, si Malefica existit, hoc ipsum, scilicet lachrimas emittere non potest: dabit quidem flebiles, & ex sputo, genas & oculos linire, ac si fleret attendabit, super quo à circumstantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurandi ad lachrimas.

Modus autem coniurandi ad lachrimas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrimas falsas, talis vel consimilis in sententia practicari potest à iudice, seu presbytero: manum super caput delati seu delatæ ponendo. Coniuro te per amarissimas lachrimas, à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mundi effusas, ac per ardẽtissimas lachrimas ipsius gloriosissimæ virginis Mariæ, matris eius, super vulnera ipsius hora vesper-

vespertina sparsas, & per omnes lachrimas, quas hîc in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis iam omnẽ lachrimam abstersit, vt in quantum sis innoxia, lachrimas effundas, si nocẽs, nullo modo. In nomine Patris & Filÿ & Spiritus sancti, Amen.

Experientia docuit, quantò amplius coniurabãtur, tantò minus flere poterant, cùm tamen vehementer se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabant. Poßibile tamen, vt pòst in absentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeãt.

Causa impedimentĩ fletus in Maleficis.

Quòd si causa impedimenti fletus in Maleficis quæritur, potest dici, quòd quia gratia lachrimarum in pœnitentibus præcipuis donis ascribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lachrima à Bernardo asseritur: nulli dubium, quin & inimico salutis displicere noscitur: vnde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Humiles lachrimæ vincũt potentia superbissimos.

Sed quid si astutia Diaboli, Deo permittente, etiam Maleficam flere contingeret: Cùm flere, nere, decipere, etiam proprium mulierum dicatur. Responderi potest: cùm occulta sint Dei iudicia, si aliàs non poßit conuinci per legitimos testes, super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut violenter, vtique esset absoluenda, & pro leui suspicione, in qua staret propter infamiam, quam testes deposuerunt, haberet hæresim Maleficarum abiurare: vt in secundo modo sententiandi discutietur.

Flere, decipere, nere: Est mulierum propriũ verè.

Secunda cautela non solùm post hanc primam obseruanda,

seruanda, verùm etiam omni tempore iudici & omnibus assessoribus aduertenda, quòd non permittant se ab ea tangi corporaliter, præsertim super nudam iuncturam manuum & brachiorum, sed omnino secum deferant sal exorcizatum in Dominica die palmarum, & herbas benedictas. Hæ enim res insimul cum cera benedicta inuoluta, & in collo deportata, vt suprà in secunda parte operis de remedijs contra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram habent efficaciam præseruandi, nō solùm ex Maleficarum testimonijs, verùm etiā ex vsu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finem huiusmodi exorcizat & benedicit, vt patet in earum exorcismis, cùm dicitur ad effugendam omnem potestatem inimici, &c.

Iudices non ferant se à Maleficis tangi.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permißione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opere Dæmonem possunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæstionibus exponuntur.

Experientia nos edocente, nouimus quasdam in castris detentas, quæ nihil aliud à Castellanis instantißimis precibus flagitabant, nisi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præsidentis, eis concederetur, vt primum intuitum visus in ipsum iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel alijs essent visæ, ex quo intuitu etiam sortitæ, quòd talis iudex aut alij sui assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quod omnem si quam habuerunt indignationem, amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permiserunt. Qui

Visu maleficia immittunt maleficæ.

ſcit, & expertus eſt, verũ dat teſtimonium, & vtinam talia procurare non poſſent.

Non paruipendant Iudices talia auiſamenta & remedia, cùm vilipenſio talium poſt tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta Saluatoris dictum: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent pro peccato. Muniant ergo ſe præmiſſis ex Eccleſiæ conſtitutione.

Maleficæ ita in iudicium producendæ, vt tergum iudicibus vertãt.

Et ſi commodè fieri poteſt, ipſa à tergo deorſum vertendo ad iudices & aſſeſſores introducatur. Et non ſolùm in præſenti actu, verùm in omnibus præcedentibus & ſequentibus, ſigno crucis ſe muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui ſerpẽtis. Nec quis æſtimet ſuperſtitioſum, vt à tergo introducatur, cùm, vt ſæpè tactum eſt, Canoniſtæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis contundere ſemper dicant eſſe licitum.

De abradẽdis pilis Maleficarum.

Tertia cautela in præſenti actu vndecimo obſeruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et eſt eadem ratio, ſicut ſuprà de veſtimentis exuendis. Habent enim pro maleficio taciturnitatis aliquas ſuperſtitioſas alligaturas quarundam rerum, ſiue in veſtimentis, ſiue in pilis corporis, & interdum in locis ſecretiſſimis non nominandis.

Quòd ſi obijceretur: Numquid Diabolus abſq; huiuſmodi ligaturis rerum poſſet mentem Maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, ſicut & alij ſceleroſi ſæpius inueniuntur, ſub quibuſcunq; maximis tormentis, quan-

tis, quantumcunque per indicia facti, aut per testes sint conuicti. Respondetur, vtiq; verum esse, quod absque rebus quibuscunq; Dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offensam maiorem Diuinæ maiestatis.

Quod vt clarius pateat. Malefica quædam in oppido Haganoa, de qua suprà in 2. parte operis tactum est tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, vt masculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus, interemptus, & in fornace assatus, cum alijs rebus, quas exprimere non expedit, incineratus & puluerizatus, si qua Malefica aut flagitiosus, ex ijs quicquam secum deferret, nullo modo sua crimina fateri posset.

Procuratio Maleficij taciturnitatis.

Hic clarum est, quòd si centum millia puerorum adhiberentur ex naturali inclinatione, nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent: vtitur tamen, vt cuiq; intelligendi patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maiestatis offensionem.

Sed & hoc, quod allegatur, quòd sæpè flagitiosi homines, & non Malefici, talem penes se taciturnitatem retinent. Dicendum est, quod talis taciturnitatis triplici ex causa prouenire potest. Primò, ex naturali quodammodò duritia mentis. Quia sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent, etiam quæcunq; falsa, ita aliqui sunt ita duri, quòd quantumcunq; vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliâs fuerunt quæstionati, quorum brachia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur.

Facinorosum taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur.

Secundò, prouenit ex maleficio penes se retẽto, prout dictum est, siue in vestimentis, siue in pilis corporis. Tertiò, quòd interdum, licet penes se non habeant maleficia insuta, aut alligata, maleficiũtur tamen ab alijs Maleficis, quãtumcunq; remotis. Prout Malefica quædam in Ißbrug *se iactare solebat, quòd vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quòd quantumcunq; tormentaretur, etiam vsq; ad mortem, nihil fateri posset: quare patet responsio ad obiectionem.*

Maleficæ etiam alios ad taciturnitatem maleficiare possunt.

Sed quid in Diœcesi Ratisbonensi casu contigisse asseritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confessione deuicti, non solùm vt impœnitentes, imò & defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit, vt illæsi in igne remanerent: Tandem per aliam sententiam ad submersionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipsorum vt iustam defendere dum quidam conabãtur, sollicitus præsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto, cuidam notificatur, quòd in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab alijs opinatur, quòd quidam Necromanticus ex Dæmonis consultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset. Sed quocunque modo factum fuerit, verisimile est, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit.

Hæretici manent in igne illæsi.

Maleficium contra ignem inter carnem & pellem insutum.

A simi-

A simili, vbi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum foret, elicere potest: vt videlicet ad Diuinum recurreret præsidium, vt ieiunijs & orationibus deuotarum personarum hoc genus Dæmoniorum à maleficijs expellatur, in casu, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonsuram pilorum ad veritatem fatendam sub tortura induci valeant.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abrasura, præsertim circa loca secreta, plurimùm censetur inhonesta: qua de causa nec nos inquisitores vsi sumus: Sed tonsis capillis capitis, cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis ieiuno stomacho trinies in potum ministrando, per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus. Tamen in alijs regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, quòd anno elapso, qui fuit 1485. vnam & quadraginta Maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur Wormbserbad / in confinibus Archiducis Austriæ, versus Mediolanum.

Cera benedicta in calicem aquæ benedictæ immissa, Maleficium taciturnitatis abigit, si bibatur.

Quòd si quæritur: an tempore necessitatis, quo nullis remedijs congruis maleficium remouerint, vt permissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Responsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo casu, quantumcunque necessario, pro Republica, diuinatrices con-

Nullæ sunt Diuinatrices pro Repub. consulendæ.

ſulantur, et hoc propter magnam offenſam Diuinæ maieſtatis, cùm tot alia ſint nobis remedia conceſſa, per quæ omnino aſſequi poterimus, aut in propria potiti forma, aut in æquiualenti, ita quòd omnino veritas experietur vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel DEVS auferet ipſam de medio, aliam mortem ſuper eam permittendo.

Media licita pro obſtinata taciturnitate ſubiectorum quæſtioni abolenda.

Hæc autem nobis remedia proponuntur: vt primò faciat homo id quod poteſt ex propria induſtria, & ex propria virium ſuarum exercitatione, modis ſuprà tactis inſiſtendo pluries, & præſertim certis diebus, vt iam in ſequenti quæſtione patebit. 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum.

Secundò, quòd ſi deficit, recurſum habeat pro conſilio ad alios homines, qui fortè ſibi remediũ, de quo nunquam cogitauerat, impartiretur, eo quòd varij ſint modi ad maleficia tollenda.

Tertiò ſi prædicta deficiunt, habeat decurſum ad deuotas perſonas: iuxta illud Eccleſiaſt. 37. Cum viro ſancto aſsiduus eſto, quemcunq; agnoueris obſeruantem timorem Dei. Item vt ſancti in patria inuocentur per eos. Quæ ſi omnia defecerint, recurſum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiunijs & orationibus, vt tale maleficium ſua pietate amoueatur. Sicut Ioſaphat. 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te: & ſine dubio Deus in neceſſarijs noſtris non deficiet.

Vnde & Auguſtinus & habetur 26. q. 7. non obſeruabitis.

uabitis. Qui has & quascunque Diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuaricasse, & paganum & Apostatam, & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere, nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis vtendo, iuxta præmissa, remedijs, & finaliter subscriptis cautelis.

De tempore, & de secundo modo interrogandi: Et est actus duodecimus, super finales cautelas à iudice obseruandas.

QVAESTIO XVI.

SVper præmissa sunt aliqua aduertenda. Primò, quòd sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sint Maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi vt contra quascunque Dæmonum infestationes sancti inuocentur. Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt contra obstinationem Maleficarum.

Secundò, ea quæ suprà tacta sunt de sale & alijs rebus benedictis, cum septem verbis, quæ Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis, insimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus, & extra benedicta circumcingatur: Siqui-

Longitudo Christi alligata corpori cogit Maleficas confiteri.

dem longitudo ipsa commodè haberi potest: Experiētia docuit miro modo his rebus ipsas molestari, vixq́; retinere: præcipuè autem reliquias sanctorum.

His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortando vt prius. Dum autem à terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta testium, submißis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es. Item si testes vellent se facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciem præsentarentur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram ea statuendi, si fortè robore, seu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio testium.

Vltimò si videat, ipsam non velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocētia indicia candentis ferri vellet subire: Et quia illud omnes affectant, scientes quòd per Dæmones à læsione præseruantur: Vnde etiam quòd veræ Maleficæ existant cognoscuntur: replicabit iudex, qua temeritate se tantis periculis submittere poßit, & omnia conscribantur. Sed quòd illud candentis ferri iudicium non sit eis concedendum, inferius patebit.

De indicijs candentis ferri.

Aduertat etiam iudex, quòd sextis ferijs præcipuè vsq; dum fit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerunt.

Feriarum tempore magis confitentur Magæ, quàm alio tempore.

Sed quia super extremum nos procedere oportet, videlicet super omnimodam eius negatiuā, in qua si perstiterit, iudex relaxabit eam, & sequentibus adhuc

vtatur

vtatur cautelis, educendo eam de carcere pœnoso ad aliũm, pro custodia tamẽ benè munitum, ita tamen, quòd sibi omnino caueat, quòd nullo modo tradatur cautionibus, seu fideiussoribus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulente datis veritas nunquam haberetur, imo semper peiores efficiuntur.

Quō cum Maleficis agendum, si nihil prorsus confiteantur.

Sed hoc primò procuret, quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrẽt honesti, & non suspecti, qui etiam frequenter de diuersis impertinentibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter consultent, ꝙ fateatur veritatem, promittendo quòd iudex sibi faciet gratiam, & quòd velint esse tanquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiam, subintelligendo vel sibi aut Reipublicæ: in cuius conseruationem totum quod fit est gratiosum.

Nota effectum vocabuli sibi pro ipsi.

Si verò sibi ad vitam promitteret, quæ suprà quæst. 14. super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quã ipsa petierit, in eum finem, vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, ꝙ si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt suprà tactũ est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinari: Et si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc iudex ꝓponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idẽ, si quæ instrumenta vel vnguenta & pixides in domo fuissent reperta: sibi offerẽtur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia, & habet consodales examinatas, quæ cõtra & non pro ea deposuissent: vel si non habet, procuret alium fide dignum, quem nouit depentæ non ingratum, sed tanq̃ amicum & fautorem, qui quodam serò intret ad Maleficã, protrahendo locutiones: & tandem: si quidẽ non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de complicibus, tunc edentes & bibentes, mutuò etiam conferant de rebus commißis: Et tunc sit ordinatum, quòd stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiet dicere veritatem, nullo modo dimidiet iudex recipere eius cõfeßionem, et media nocte, sed cõtinuet quantum põt: & si in die, non curet si proroget prandiũ vel cœnã, sed instet quoadusq; dixerit veritatem, saltem quò ad principalia. Nam per dimidiationes & interruptiones frequentius est repertum, q̃ redeunt ad vomitum, & non aperiunt veritatẽ quam detegere inceperant, habito consilio deteriori.

In fine interrogatoriorum de incubo interrogandæ Maleficæ.

Et aduertat iudex, quòd post confeßionem nocumentorum, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de ijs nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ.

Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tunc, si fieri potest, ducatur ad aliquod castrum, & ibi certis

diebus

diebus custodia mancipata, fingat castellanus se ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honestæ eam visitantes, promittant ei quòd velint eam omnino dimittere liberè abire, dummodò informet eos, vel eas, de certis experimentis. Et aduertat iudex, quòd sæpissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ.

Et nouissimè in Diœcesi Argentinensi prope oppidum Schletstatt/ & castro Königsheym/ Malefica detenta, nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat, ad fatendum sua crimina: tandem modo supra dicto de castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamen, Malefica æstimabat abesse, tres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dũmodò super certa experimẽta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & ꝙ dolosè cum ea agerent proponeret: tandem interrogans de quibus informari vellent, vnus dixit, super grandinem excitandum, alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella aqua plena apparata, Malefica sibi iniunxisset, vt digito paululum aquam moueret, & ipsa certa verba protulisset, subitò locum, quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.

In casu tamen, quo omnia deficerent, vel etiam in casu quo crimina faterẽtur, quid vlterius iudici per sententiam faciẽdum sit, vt totus processus finiatur, in quo vltima pars huius operis terminatur, restat declarare.

TER-

TERTIA PARS.

Huius vltimæ partis operis: Qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

PER Dei gratiam ijs expeditis, quæ ad cognitionem proprietatum super hæresim Maleficarum deseruiunt: insimul etiam, qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus: restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sententiam sit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum, quòd cùm hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactum est, præ alijs hæresibus simplicibus hoc habeat, quòd non est pura, sed mixta crimine Ecclesiastico & ciuili, vt de se patet. Ideo de modis sententiandi tractando, primò tractandum est de quadam sententia, ad quam Maleficæ solent appellare, de qua secularis iudex per se, irrequisito ordinario agit. Secundò, de his, in quibus sine ordinario agere non potest. Et sic tertiò, quomodo ordinarij se exonerare possunt, patebit.

Super purgationem vulgarem, & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant.

QVAESTIO XVII.

An

AN autem Malefica vulgari purgatione, de qua. 2. q. 4. consuluisti, & cap. monomachiam: sit super reatum tentatiuè purganda, & per iudicem secularem ad hoc astringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, si ad hoc appellat, & videtur quòd sic.

Appellatio ad candens ferrum.

Nam sicut duellum ad conseruationem vitæ propriè in causa criminali, vel rerum suarum in causa ciuili ordinatur: Ita & iudicium candentis ferri, per tactum, vel aquæ bullientis per potum: Sed primum licitum est in aliquo casu, iuxta sanctum Thomam 2. 2. q. 95. in fine vltimi articuli. vbi dicit: quòd tunc duellum potest esse licitum, vbi ad communem rationem sortium appropinquat: Ergo etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis.

Argumentum à duello sumptum.

Item multi principes sanctæ vitæ, & qui bonorum consilio vtebantur, vt sanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quàm de adulterio suspectam habuerat, exercuit.

Item sicut iudex, qui habet curam communitatis, licitæ potest minora mala permittere ad vitandum peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus: iuxta Augustinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium vbi quis ab insultibus & iniurijs alicuius communitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset.

Minora mala tollerantur ad vitanda maiora.

Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidines.

Item quia minus est læsio manuum per candens ferrum,

rum, quàm vitæ interfectio per duellum, ideo si duellum admittitur, vbi consuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tẽtatur Deus per duellum & candens ferrum.

Contrarium habetur. 2. q. 5. monomachiam. Vbi dicitur hæc & huiusmodi sectantes, Deum tentare videntur. Vbi attendendum esse dicunt Doctores, ꝙ quia non solùm à malo iuxta Apostolum. 1. Thessal. 5. sed etiam ab habente speciem mali abstinendum est: ideò non dicitur in illo c. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed videtur tentare, vt intelligatur, quod posito casu, quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectũ, quia tamen apparentia est mala, cauendum est.

Respondeo, ꝙ tale iudicium seu examen sit illicitum, præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur. Secundò etiam, quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut ẽt documentis sanctorum patrum sancitum. Vnde in c. consuluisti. 2. q. 5 Quòd Sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione est præsumendum. Et Stephanus Papa in eod. capit. Spontanea confeßione, vel testium approbatione, delicta concessa sunt vestro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda hominum.

Quæ non docẽt scripta patrum sunt superstitiosa.

Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiam potum bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communẽ rationem sortium, vtpote, quia pugiles sunt penitus pares virtute & arte, quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumq; ordinatur

Differẽtia inter duellum & exâmen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

dinatur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factũ ab homine: tñ quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, q̃ non cõtingit in duello: vbi solummodò contingit intersectio vnius vel amborũ: Ideo examẽ illud est omnino illicitũ, licet duellum nõ sit ita illicitũ. Incidentaliter tamẽ propter principes & iudices seculares super duellũ admittendũ est.

Notandum, quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira in Postilla sua super Bibliam. 1. Reg. 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philistæo, vult elicere quòd in aliquo casu duellum possit esse licitum: Ideo quòd hoc non sit de mente Doctoris Tho. sed potius oppositum, probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationem benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Aquinas & Lira probant duella.

Primò per hoc, quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt suprà tactum est: Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex conflictu Dauid: Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philistæum vellet: quod ex verbis Dauid elicitur. Ego venio contra te in nomine Dei viuentis: Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

Dauidis congressus cum Goliath non fuit duellum.

Secundò, ex hoc, q̃ præcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim cõceditur licentia vtriq; interficiendi se mutuo: etiam cum alter

eorum

In duellis & pugnantes & iudices consulentesque sunt homicidæ.

eorum sit innocens: Ideo *præstatur auctoritas, vel sal tem licentia interficiendi innocentem: quòd cùm simpliciter sit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum.* Ideo *omnino illicitum, tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.*

Tertiò, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstante: quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices alijs medijs iustum iudicium aut terminationem litis procurare possent, cùm hoc non faciunt sed consulunt, vel omnino permittunt, cùm prohibere possent consentiunt, vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postillatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse: Ideo *vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulum, vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.*

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis Maleficis disserere: clarè patet, ꝙ in alijs criminalibus causis circa furtum aut latrocinium tale examen inhibetur: Quãto magis hîc, vbi cõstat, Maleficas cuncta maleficia auxilio Dæmonũ procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curandis, siue tollendis aut impediendis.

Nec

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur Maleficæ: cùm, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus inunguntur à combustione possit præseruare. Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum, læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest: Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque alijs malefactoribus ipsis Maleficis, propter intimam familiaritatem, quã cum Dæmonibus tenent, tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iam vt suspectæ Maleficæ sunt habendæ.

Diabolum per media naturalia posse cãdens ferrum inefficax reddere.

Deseruit ad hoc factum, quod in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de Fürstenberg/ad quod pertinent Nigræ syluæ, fuit Malefica quædam famosa, & plurimùm ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indicijs super varia maleficia delata, tandem cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omnium volens euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes non multum in his expertus, examen admisit, & dum candens ferrum per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Qua ex re, dum manifestum habuissent indicio maleficij iudicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter

liter Diuinam aßistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsq; in præsens, non vtique non in partium fidei scandalum, perseuerat.

De Sententia Diffinitiua in se qualiter est ferenda.

QVAESTIO XVIII.

Consequenter ad tractandum de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sententiare potest diœcesianis, si libet, manentib. exoneratis. Hoc ipsum enim præsupponimus, vt ne dũ nos ipsi Inquisitores salua fide & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati: Verùm & ipsos Diœcesianos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Quæ tamen, si vti vellent, necesse foret, & nos inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hære. in Cle. pariter concurrere.

Attendant tamen, q̃ quia hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus ad iudicandũ & sententiandum, vt in c. inquisitionis. §. inhibemus. de hær. libr. 6. interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diœcesianis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in se. Secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primo. Cùm secundum August. vt 2. q. 2. c. 1. Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut

conuictum,

conuictum, aut sponte confessum. Et sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria in pri. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. exemplificans dicit. Interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed super alijs quæstionibus profertur inter principium causæ & finem emergentib: vt est de teste repellendo, vel de dilatione causanda, vel non, & huiusmodi. Vel forte dicitur Interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solennitate.

Quæ interlocutoria sentētia dicatur.

Difinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur. ff. de re iud. l. 1.

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostra consequenter erit speculatio, præcipuè super sententiam diffinitiuam.

Quid semētia præcepti dicatur.

Notandum secundò, quòd licet in glossa præfata dicatur, quod si sententia diffinitiua fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iure nulla sit. 2. q. 2. Si quādo. §. diffinitiua. Et post dicatur: Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur: si contra hunc ordinem feratur sententia non tenet. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius non pronuncietur de possessione quàm de proprietate: si tamen hoc non seruet, tenet sententia. 2. q. 6. Anteriorum. §. biduum.

Duplex ordo iuris: vnus de substantia alter non.

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos crimē, licet mixtum, proceditur summariè, simpliciter & de plano, vt patet in cap. statu. libr. 6. Et qualiter ista verba intelligantur, habes suprà quæst. 6. Et vt ibi deducitur,

citur, Iudex necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequitur, Probationes tamen necessarias admittat, similiter citationem & protestationem iuramenti de calumnia, &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in processu summario attendendum in diffinitiua.

De secunda autem, qualiter sit ferenda: Nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto etiam sedendo, vt 3.q.3. induciæ. §. spacium. Et similiter de die, & non in tenebris: & sic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in scriptis feratur.

Notandum, quòd quia hîc summariè, simpliciter & de plano, vt suprà tactum est, proceditur, & de verb. signif. ca. Sæpè contingit: in Clem. dicitur, quòd tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo si Iudici libet seruare illa poterit, nec scripto proferre tenetur. Cùm secundum Io. Andr. Plures sunt casus, in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori. dist. 11. consuetudinis. Episcopus etiam, si est iudex, potest per alium sententiam recitare, ad instar illustrium.

Quando executio sententiæ sit differenda.

Item nota, quòd licet in actionibus criminalibus exequutio sententiæ non fit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus casibus, præcipuè quatuor: sed pro hac materia capiuntur duo. Primò si lata est in muliere prægnante: Differtur enim vsque ad tempus partus. ff. de re iudic. in l. prægnantis. Item cùm quis est confessus crimen, &

postea

postea negat. Et intellige, si confessio prius non fuit reiterata, modo quo suprà tactum fuit quæstione decima quinta.

De tertio autem, quot scilicet modis sit ferēda, quia consequenter vsque in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quòd variæ sententiæ super varias suspiciones sunt ferendæ.

Quot modis capiatur suspicio pro sententia ferenda.

QVAESTIO XIX.

SVspecti de hæresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sint, & an in tali casu, pro tali crimine, ex illis iudicandi & sententiandi sint, vbi quæritur: Respondendum est & per antiqua & noua iura. Nam gl. super c. nos in quenquam, in præcedēti quæstione allegato, dicit quòd quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure, vt instrumentis & testibus, aut facti euidentia: Extra: de cohab. cler. c. tua. aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum. 3. q. 9. decreuimus. aut violenta suspicione. 32. q. 1. dixit. Quatuor modi conuincendi reum.

Notant ēt Canonistæ quòd triplex est suspicio. Prima temeraria, de qua canon. Nullum iudicetis suspicionis arbitrio. 2. q. 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non aūt prima, vt 2. q. 4. presbyter. Tertia est violentia, quæ condēnationem inducit: Et de hac intelligitur dictum Hieron. quòd vxor dimitti potest propter fornicationē, aut fornicationis suspicionē. 32. q. 1. dixit. Triplex suspicio.

Nota insuper quòd secunda, quæ est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, vt extra de præsump. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, si adsint alia adminicula: Vnde non solùm admittitur ad purgationem inducēdam, sed etiam ad arbitrationem.

Duplex suspicio violenta.

Suspicio Iuris & de iure.

De violenta etiam quæ ad condemnationem sufficit, nota quòd est duplex, dum quædam iuris & de iure: Vt cùm ius fingit & statuit aliquid super facto, & contra hanc non admittitur probatio. extra: de sponsa. nec qui fidem: Vbi dicitur, quòd si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur, matrimonium esse præsumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam est iuris, sed non de iure, vt vbi ius præsumit, sed non statuit aliquid, vt si vir diu mulieri cohabitauit, præsumitur ab eo cognita. 27. quæst. 1. dixit. Et contra hanc admittitur probatio.

De triplici suspicione Hæreseos.

Applicando ad propositum nostrum super hæresim Maleficarum & super noua iura, dicimus, quòd in iure triplex suspicio seu crimen hæreseos habetur: prima est modica, secunda magna, tertia maxima.

Prima quæ est modica, in iure vocatur suspicio leuis. Ita habetur capit. Accusatus. de hæret. libr. 6. in princip. vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniēdus, non tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à

modicis

modicis indicijs, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Vtpote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conseruatione fidelium deuiantes, vt patet c. excõicamus. primo. extra: de hæresi. circa Maleficarum hæresim. Simili modo vbi conuenticula in angarijs, aut sacratioribus anni temporibus, in campis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliquæ seorsim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus consuetis, & modis consuetis, aut cum suspectis Maleficis familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eò quod talia frequenter facere huiusmodi hæretici comprobantur. De qua etiam leui suspicione habetur. C. de hær. lib. 2. in fine, vbi dicitur, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententijs debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Exẽpla leuis suspicionis de Malefica.

Et huic sententiæ concordat. Hostiensis in summa, titulo, de præsumptione. §. finali. vbi dicit. Notandum, quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur, scilicet, ad hoc quòd suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici haberi: & probat per præcedentia.

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vocatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus, in principio. Iterum sic habetur. Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, &c. Ibi enim De vehementi suspicione hæreseos vel maleficij.

hæc coniunctio, Et, non tenetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat Ioannes Andreas ibidem. Vehemens autem idem est quod fortis, vt dicit Archidiaconus super allegatum canonem, accusatus: Et verbo vehemens, vt dicit Papias & Hugitio, quòd vehemens idem est quòd fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehementem habere casum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo suspicio magna dicitur vehemens, siue fortis: & sic nominatur, quia non nisi vehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indicijs. Vtpote in simplici hæresi, si aliqui comperiantur, qui eos sciunt hæreticos fore occultãt, fauorem impendunt, associant, visitant, munera offerunt, recipiunt, defendunt, & similia exercentes. Tales namq; de hæresi vehementer suspecti sunt: Et similiter cognoscuntur circa hæresim Maleficarum, eò quòd suspicio oritur, quòd participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licet non ad alias læsiones hominum tendant, aut iumentorum solent maleficare. Similia enim, vt præmissum est, in quacunque hæresi exercentes, vehemẽter sunt suspecti: Vt patet per alleg. ca. accusatus. §. illo verò, & per notata ibidem per Archidiaconum. Cùm non sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticæ prauitatis:

Tertia suspicio est maxima, & in iure vocatur violenta.

lenta.ca.cum contumacia,& c.cùm accuſatus. lib.6.de hæreſi,& per notata per Archidiaconum.& Ioan. And. ſuper cap.accuſatis,& verbo vehemens:vbi dicunt:dicit vehemens non violenta,ſuprà de præſumpt.c.literas.De hac ſuſpicione loquitur Canon.diſtinc.34. quorundam: & hæc præſumptio ſeu ſuſpicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuerſatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

De violenta & maxima ſuſpicione hæreſeos.

Exempli gratia,in ſimplici hæreſi,ſi aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerint, id eſt, reuerentiam ſuo amore exhibuerint, conſolationem vel communionem ab eis acceperint,vel ſimilia, quæ ad ritum eorum pertinent,perpetrauerint: Tales namque violenta ſuſpicione de hæreſi & hæreticorum credentia ſunt conuicti.per capit.filij.& per capit. accuſatus de hæreſi, libro 6.& per notata per Archidiaconum, ſuper capit. quicunque hæreticos, & verbo credentes,eod.libro 6.Cùm non ſit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Super hæreſim verò Maleficarum à ſimili, qui perpetrant ea, quæ ad ritum Maleficarum pertinent. Et talia cùm ſint varia, videlicet aliquando per verba ſolùm contumelioſa,dicendo:Tu ſenties in breui, quæ tibi euenient, vel ſimilia in effectu: & per tactum,ſolùm tangendo hominem, aut beſtiam manibus: aut per viſum tantùm,ſe manifeſtando nocturno vel diurno tempore cæteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homi-

Exempla præſumptionis violentæ.

nes, aut iumenta nitũtur maleficiare. Licet circa grandines varios alios obseruant modos, se aliis offerendo cæremoniis, circa flumen aliquod se agitando diuersimodè: vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit: Tales vtique violenta suspicione super hæresim Maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, sunt conuicti. Præsertim vbi effectus est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum temporis. Quia tunc euidens factum concurrit, siue indicium facti, vbi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirẽtur: Licet successus temporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta vehementer, & à fortiori amplius circa simplicem hæresim.

Et si quæritur, numquid Diabolus absq; visu, aut tactu mulierum maleficiare posit homines seu iumenta. Respondetur vtique, si Deus permittit. Sed quia maior Dei permißio, vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & aliis horrendis sceleribus concurrit: ideo & Diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici potest, quòd Diabolus etiamsi absq; Malefica posset, adhuc summè, per Maleficam talia exercere affectat, variis respectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm solùm quo creatorẽ magis offendat.

Epilogando ad nostrum propositum super modos & præsumptionibus iudicandi: *Dicendũ, quod super præstatam distinctionem, suspecti de hæresi Maleficarum sunt in triplici genere, cùm quidam leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti, qui talia modica vel leuia peragunt, quod ex eis oritur*

oritur modica vel leuis suspicio contra eos de talis hæresi. Et licet, vt dictū est, vbi quis sic inuenitur suspectus, non sit hæreticus habendus tamen debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquā pro leui abiuratio. Etiam propter leuem suspicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem ꝙ purgatio possit ipsi indici, habetur c. excommunicamus. 1. in prin. Extra. de hær. vbi dicitur. Qui aūt inuenti fuerint sola suspicione notabiles, suspicione probabili, hoc est, leui, & quæ leuiter apparet: dicit Host. Sequitur: Nisi iuxta considerationes suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euidentur. Ita quòd si per annum in excōicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota, quòd in dicta sibi purgatione canonica, siue consentiat siue non, siue deficiat, siue non, sit per omnia iudicandum sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, quòd abiuratio possit tali iudici tāquam leuiter suspecto de hæresi, patet per c. accusatus, in prin. vbi dicitur: Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quē de hoc crimine magis & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit, in ipsam censeri debet quadam iuris fictione relapsus: licet ante abiurationem suam, hæreseos crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspicio, illa quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hæresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi.

Quidam

De vehemẽter suspectis.

Quidam autem, cùm sint suspecti vehementer, & sunt illi qui talia vehementia & fortia peragunt, ꝗ ex eis oritur vehemens & magna suspicio: & tales, licet etiã non sint hæretici, nec vt hæretici condemnandi, eò quòd expreßè habetur extra: de præsump. c. literis. §. quo circa. Nullus pro suspicione vehementi est de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur.

Quocirca mandamus, quatenus cùm propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali sic vehementer suspecto, debet sibi mandari, quòd abiuret generaliter omnem hæresim & specialiter, in quam incidit tanquam vehementer suspectus: per allegatum cap. accusatus. in principio, vt est dictum, & per c. inter solicitudines, extra. de pur. ca. & per c. litera. extra. de præsumptione.

De relapsis hæreticis & Maleficis.

Quòd si postmodum relabatur, vel in pristinam, vel in aliam, vel in eos quos scit Maleficos, aut hæreticos associet, visitet, vel deducat, vel consulat, munera donando, vel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorũ pœnam non euadet: per allegatum cap. accusatus. Vbi dicitur sic. Eũ verò, qui in vna hæreseos specie vel secta commisit, aut in vno articulo fidei seu sacramento Ecclesiæ errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam speciem hæreseos, siue sectam, ac alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim indicari. Ille ergo de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam abiurationem receptat

ceptat hæreticos, deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat: & infrà, &c. meritò debet iudicari relapsus: cùm illum ex approbato à se prius errore non sit dubium illud fecisse. Hæc ibi.

Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus casibus in genere suspectus de hæresi vehementer, postquam abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eandem & pristinam hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliam hæresim: esto quòd de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus complectitur multos casus, & habet multos sinus, vt patet in allegato. §. cùm verò, in c. accusatus. frequentius repetito.

Tres casus, quibus abiurãtes plectuntur pœna relapsorum.

Sed quæritur, quid agendum, si talis vehementer suspectus, ad mandatum sui iudicis non consenserit continuè abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per ca. ad abolendam. §. in præsenti verò. Respondetur nequaquam, quia c. illud. & §. eius expressè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprehensis in hæresi, &c. Et rigorosius contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos tantummodò est agendum.

An renuens abiurationẽ, statim seculari iudici sit ad pænam tradendus.

Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendum cõtra talem. Respondetur, quòd procedet contra eum per cap. excommunicat. 1. & per §. qui verò sola suspicione, &c.

superius

superius inserto, & excõicabitur: In qua Excõicatione si p annũ steterit, est vt hæreticus condẽnandus: p alle. c.

Quidam autem suspecti sunt violenter, & sunt illi, qui talia violentia peragunt, q ex illis oritur violenta suspicio contra eos, talis est hæreticus habendus, & sicut de deprehenso in hæresi est de eo per omnia iudicandum: per ca. excommunicamus. i. extra. de hæresi. §. qui verò. & per c. cum contumacia. & per c. vt officium. lib. 6. Nã vel fatẽtur crimen, vel non, si sic, & volunt redire, & hæresim abiurare, ad pœnitentiã recipiendi sunt: per c. ad abolendã, & per c. excõic. 2. §. fi. Quòd si nõ consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniẽdi, per c. ad abolendã. §. 1. allegatũ.

Summus Hæreticus & Maleficus quis censendus.

Si autem non fatetur crimen, postquam est conuictus, nec consensit abiurare, est vt hæreticus impœnitẽs condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium nõ admittit: Vt habetur extra de præsum. c. literis & ca. afferre. Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absq; euidentia aut indicio facti: Sicut ẽt in sexto modo sententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condẽnatur, ẽt si non sit hæreticus in re: Quanto magis circa hæresim Maleficarũ, vbi semp cõcurrit aut euidens factũ in pueris, hominibus, aut iumentis maleficiatus, aut indiciũ facti, puta per instrumẽta reperta.

Et licet in simplici hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiã & ad perpetuos carceres recipiantur, vt tactũ est: In hac tamen hæresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiã: ciuilis tamen propter fore

facta

facta circa damna temporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat, qui licet non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

Super primum modum sententiandi.

QVAESTIO XX.

Quia ergo delata persona, vel reperitur immunis & absoluẽda totaliter, vel reperitur solũ diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiã quæstionibus & tormẽtis exponenda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violẽter, vel reperitur, diffamata de hæresi & suspecta insimul & cõiter, vel reperitur confessa hæresim, & pœnitẽs, & nõ relapsa veraciter, vel reperitur confessa hæresim & pœnitẽs, sed relapsa probabiliter, vel reperitur confessa hæresim, & impœnitẽs, sed non relapsa realiter, vel reperitur cõfessa hæresim & impœnitens, atq; relapsa certitudinaliter, vel reperitur non confessa, sed cõuicta de hæresi legitimis testibus, & aliâs iudicialiter, vel reperitur conuicta de hæresi, sed fugitiua, vel absens contumaciter, vel reperitur maleficia nõ inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incõgruenter, vel reperitur vt Maleficus sagittarius, & armorum incãtator, interimendo lethaliter, vel reperitur vt Malefica obstetrix, infantes Dæmonibus execrando hostiliter, vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter, erit per sequentem modum sententiandi finaliter. Repetitio omnis generis Maleficorum.

Vbi notandum, quòd persona delata tunc reperitur immunis totaliter, quando processus, meritis diligenter

genter cum bono consilio peritorum discussis, non con uincitur, nec confessione propria, nec facti euidentia nec testium productione legitima: quia videlicet discrepant in principali: nec etiam aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata Nec etiam sunt indicia facti contra talem personam Circa talem, talis practica seruatur, quia absoluenda est per Episcopum aut Iudicem, per sententiam tenoris sequentis.

Forma sententiæ absolutoriæ & definitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c. Attendentes, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœceseos, fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate, scilicet Maleficarum. Attendentes etiam illa esse talia, quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum, si prædicta fulcirentur aliqua veritate, testes recipiendo, te examinando, & alia faciendo, quæ decebant secundum canonicas sanctiones. Quapropter visis, & diligenter examinatis omnibus actis, & actitatis in hac causa, habitoq; consilio peritorum in iure, ac etiam in Theologica facultate, illoqúe sæpius repetito, sedentes pro tribunali, more iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solum Deum, & negocij veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum, Christi nomine inuocato. Quia per ea, quæ vidimus & audiuimus, &

mus, & producta & oblata, acta & actitata sunt, coram nobis in præsenti causa, nõ inuenimus aliquid contra te legitimè probatum fore de ijs, de quibus delatus fueras coram nobis, pronunciamus, declaramus, & sententialiter diffinimus, contra te nõ esse actum legitimè coram nobis, propter quod poßis & debeas vt hæreticus aut maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præsenti instantia inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc sententia, & cætera.

Caueatur, vt non ponatur in sententia quacunque, quòd delatus sit insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia si postmodũ temporis processu iterum deferatur, & legitimè probetur, potest non obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.

Nota etiam, quòd eisdem modis absoluendus est quis, quando est delatus de receptione, defensatione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum. Secularis Iudex commißione Episcopi modo suo iudicabit.

Super secundum modum sentẽtiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

QVAESTIO XXI.

SEcundus modus sententiandi est, quando delatus vel delata, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hæresi diffamatus, in aliqua villa,

Quō sententia concipienda super Magam, quæ sola fama laborat.

ciuitate, vel prouincia. Et hoc est, quando delatus talis non conuincitur, nec propria confeßione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: nec sunt quacunque indicia alia probata contra eum, nisi præcisè sola infamia: ita quòd in speciali nullum probatur maleficium perpetratum, quòd quidem probare potest super vehementem aut violentam suspicionem, quando verba comminatoria super læsionem inferendam, protulisset, dicendo in effectu vel in sententia: In breui tu senties quæ tibi euenient: & post effectus aliquis fuisset subsequutus in læsione corporum, aut iumentorum.

Circa istum igitur, contra quem nihil probatur, nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri, absoluendo eundem, sicut in primo modo tactum est: sed contra indicendo ipsi Canonicam Purgationem: Ideò episcopus, seu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in causa hæreseos non refert, an aliquis sit tantūmodò apud bonos & graues personas diffamatus. Imò attenditur hîc, quòd etiam apud quoscunque viles & simplices sit diffamatus.

Aequè refert, an aliquis apud graues aut viles homines sit de hæresi diffamatus.

Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hæreseos, apud illos etiam potest quis infamari: Sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, cùm tantummodò inimici capitales, vt suprà patuit, excipiuntur: Ergo apud illos potest infamari.

Feret

Feret ergo Episcopus, seu Iudex, super canonicam purgationem, sententiam per hunc modum, vel consimilem.

Nos N. miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis. aut Iudex talis dominij. Considerantes, quòd meritis processus facti per nos contra te talē, talis Diœceseos, nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter discussis, & cætera. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs suspectum ad minus leuiter, nisi quòd te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœcesi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiā, & vt bonus odor in cœtu fidelium existas, tibi indicimus canonicam purgationem, vt est iuris, aßignando tibi talem diem, talis mensis, & talem horam diei. In qua compareas personaliter coram nobis, vt purges tuam infamiā tanta manu ordinis tui: Qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore quàm transacto. Significantes, quod si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto: prout volunt canonicæ sanctiones.

Sententia definitiua absolutoria ad pœnam purgationis canonicæ.

Compurgatores purgandi canonicè.

Hic autem considerandum est, quòd quando aliquis reperitur legatè de aliqua hæresi publicè diffamatus & contra eum aliquid non probatur, nisi infamia ipsa sola indicitur illi Canonica Purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos viros, Septem, decem, viginti, vel triginta,

p 2

Quid vocetur purgatio canonica.

ginta, secundum quòd plus vel minus, & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ conditionis seu ordinis: Vt si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi, si clericus secularis, & illi clerici seculares, siue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo est diffamatus. Qui Compurgatores dicuntur esse homines fide catholici, & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam non tam moderno tempore, quàm antiquo nouerunt: Vt habetur Extra. de purg. ca. inter sollicitudines.

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare noluerit, excõmunicetur: quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur. Iuxta ca. excommunicamus itaq;. §. qui autem.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est, quod purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur extra. de hære. excõmunicamus. 1. §. adijcimus. & ver. qui non se. & de purg. ca. cùm dilectus.

Quid significet manu ordinis sui se purgare.

Considerandum autem est hîc, quod quando dicitur, quòd indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui, quod ordo sumitur ibi in genere, & non in specie. Vnde si Episcopus purgandus est, non negatur, quin cum Episcopis purgandus possit admitti Abbates, & religiosi presbyteri, & in alijs pari forma de purgatione canonica. Quotiês purgabit aũt se diffamatus per modũ qui seq̃tur: Vt colligitur extra. de pur. c. quotiens. §. porrò. & c. accepimus. Quò ad secundum.

Adueni-

Adueniente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè aßignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & ille qui diffamatus est, ponēs manum super librum Euangeliorum ante eum positum, dicet sic.

Coniuratores purgantis se.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei, quòd talem hæresim (exprimendo eam) de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo.

Iuramentum purgantis se canonicè.

Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus, quicquid sit illud.

Quo facto, omnes Compurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus.

Considerandum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi ea purgandus, vbi noscitur diffamatus: Et si fuerit in multis locis infamatus, imponatur illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus: de purga. ca. inter sollicitudines.

Diffamatus in pluribus locis etiam multis locis purgatur,

Nec contemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatam, pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta capit. excommunicamus. 1. §. adijcimus. & versic. vel si est post purgationem, & capit. ad abolendam. §. illos quoque. Secus autem, si in aliam hæresim

Semel purgatus, si recidat, habetur pro relapso & condemnando.

resim incidit, de qua se antè non purgauit. Iuxta capitulum allegatum.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus, exponendam.

QVAESTIO XXII.

TErtius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter consideratis, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, quòd scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confeßione, nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare: Est tamen in suis confeßionibus varius. Vel aliâs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sententia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo: Ideò per Inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda: iuxta c. multorum. Inprimis si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ, per modum tenoris sequentis.

Ne

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis. Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confessionibus, & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Ea propter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, iudicamus, & sententiamus die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis. Lata fuit hæc sententia.

Sententia super varium reum, ad quæstioni subijciendum.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur vtrumque in sententia, vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantùm, vtpote varietates: scilicet, ne alijs indicijs vel alia indicia, sine varietate ponetur in sententia, vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequatur, vel exequi simuletur. Non sit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæstionandum aliquem: Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes: quòd si non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis, sed metu negat veritatem bonis modis, & quandoque cautelosis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiam, vt ab ore eius habeat veritatem, & negocium nõ festinet. Nam meditatio freques & carceris calami-

Executio simulanda.

Informatio discretorum virorum dispo nit ad veritatē dicendam.

tas, ac replicata informatio proborum virorum dispo- nunt ad veritatem erudiendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant s. de bona Episcopus & iudex omnib. considerati s, ipsum delatum negare veritatem, quæstionēt eum moderatè, sine tamen effusione sanguinis, scientes quòd quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nam aliqui sunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunq; falsa. Aliqui autem sunt ita pertinaces, quòd quantumcunq; vexarentur, ab eis veritas non haberetur. Aliqui sunt, qui fuerunt aliàs quæstionati, & istorum aliqui melius sustinent quæstiones, quia brachia statim trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent quæstiones, aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficijs vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiūtur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quamplurimum attendendum.

Cùm autem lata fuerit, mox ministri se disponant ad quæstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex & per se & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandam ad fatendum liberè, etiam compromittendo, ad conseruationem vitæ, si opus sit, vt suprà tactum est.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secundum diem vel

tertium

tertium aßignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eum, & tunc possunt. Sed continuari non prohibetur.

Continuatio & iteratio tormentorum multum differunt.

Dicetur ergo sic, Et nos N. & episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati aßignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem aßignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Quòd si fateri noluerit, die aßignata poterunt quæstiones continuari: Et sic quæstionetur eisdem vel alijs grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundum maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Experientia & varietas negociorum docet iudices.

Vbi aũt decenter quæstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur. Si aũt perstiterit in ipsa cõfeßione, & proderit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniã postulando, tanquã deprehensus in hæresi, propria confeßione, sed pœnitens: iuxta c. ad abolendam. §. præsenti: abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur, per modum, quo condemnantur in hæresi deprehensi propria confeßione: Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficissimus Maleficus vt puniendus.

Vbi verò veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in hæresi pertinaciter perstiterit, & relapsus non fuerit, condemnabitur: iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti. & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, vt dicitur infrà in 10. modo. Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur infrà in decimo modo processum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Hic autem est diligentius attendendum, quòd ille qui quæstionandus est, ante quæstiones, interdum contra se nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod possit nec debeat hæresim abiurare, nec propter hæresim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum est statim. Interdum autem ipse delatus est in hæresi deprehensus, vel aliâs sunt alia contra eum probata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæresi suspectus, propter quæ non est quæstionandus. Sed si vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt indicia sufficientia ad quæstiones, & cùm pro talibus quæstionatur, sed nihil propter quæstiones confiteatur, nihilominus ista non est absoluenda, iuxta primum modum: sed secundum probata contra eam procedatur, & abiurabit vel vt suspecta, vel vt deprehensa, si vir: prout processus merita exigent & requirent. Si verò propter quæstiones confiteatur illa, vel eorum aliqua, propter quæ quæstionatur, tunc abiurabit hæc & illa, & pro istis & illis, sententia contra eum est ferenda.

Super

Super quartum modum ſententiandi delatam & ſuſpectam leuiter.

QVAESTIO XXIII.

QVartus modus proceſſum fidei ſententiandi & terminandi, eſt quando delatus de hæreſi, proceſſus meritis diligenter diſcuſsis, cum bono conſilio in Iure peritorum, reperitur tantum ſuſpectus de hæreſi leuiter. Et hoc eſt, quando delatus de Hæreſi non comprehenditur, nec confeßione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, nec aliàs ſunt indicia fortia, ſeu vehementia de illa hæreſi contra eum: ſed tantummodò modica & leuia, & talia eſſe per conſilium indicata, propter quæ vt ſuſpectus leuiter de Hæreſi, poteſt & debet, vt talem illā hæreſim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis ſi delabatur pœna relapſi non debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, q̃ ſi non ante abiuraſſet, iuxta c. accuſatus. in prin. de hær. lib. 6. Circa iſtum talis practica eſt ſeruāda. Talis enim ſi habetur reſpectus publicè, abiurabit publicè in Eccleſia, ꝑ modū qui ſequitur in ſententia.

Modus abiurandi in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos.

EGo talis Diœceſis, talis habitator, ciuitatis, vel loci talis, in iudicio conſtitutus, coram vobis domino Epiſcopo talis ciuitatis, ſacroſanctis Euangelijs poſitis coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam ſanctā fidem, Catholicam & Apoſtolicā, quam ſacroſancta Romana Eccleſia credit, confitetur, prædicat & obſeruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, ꝙ Dñs Ieſus Chriſtus cum

cum omnibus sanctis detestetur hæresim pessimam Maleficarum: Et quòd omnes illam assequentes, seu illi adhærentes, æternis ignibus cruciabuntur cum Diabolo & angelis eius æternaliter, nisi resipiscant, & Ecclesiæ sanctæ per pœnitentiam reconciliati fuerint. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, de qua habetis me suspectam vos domini, episcopus & officialis: Videlicet quod familiaritatẽ cum Maleficis habui, eorum errorem ignoranter defendi, odio habui inquisitores, & illarum persecutores: seu etiam quòd eorum crimina nõ detexi. Item iuro, quòd nunquam prædictam hæresim credidi, neque credo, nec illi adhæsi, nec adhæreo, nec vnquam credam, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quod si aliquid prædictorum fecerim in futurum, (quod Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuratis, prompto animo me submitto: paratus subire omnẽ pœnitentiam, quam pro ijs quæ feci, & dixi, meritò me habetis suspectum, volueritis mihi iniungere, illam iuro pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire, sicut me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex si adest, aut officialis, potest illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel similia in effectu. Fili, vel filia, tu suspicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiurasti, & purgasti per abiurationem prælibatam, de cætero caueas tibi, quod non incidas in hanc hæresim abiuratam. Nam licet si pœniteres non traderis brachio seculari, quia abiurasti tanquam suspectus leuiter, & non vehementer, tamen tunc

Adhortatio episcopi Maleficæ post abiurationem facienda.

tunc multò fortius punieris, quàm si non abiurasses, & amodo pro modico, habetis suspecta vehementer, & vbi vt talis abiurares, & prolaberis, pœna relapsi debita punieris & absq; misericordia traderis curiæ seculari vltimo supplicio ferienda. Si autem abiurat secretè in camera Episcopi, vel camera Iudicis, quando scilicet non est factum publicum, modo consimili abiurabit. Quibus peractis, feretur sententia in hunc modum.

Nos miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest, in terris talis domini ditioni subiectis: Attendentes, quòd visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commisisse: Dicantur illa, quæ te reddunt suspectum leuiter de hæresi, & propter quæ te talem meritò habentes, te fecimus vt leuiter suspectũ de prædicta labe, eandem hæresim abiurare. Verùm ne prædicta parte commissa: remaneant impunita: & vt efficiaris cautior in futurum, de multorum & magnorum consilio, in Iure peritorum, ac etiam religiosorum, in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, sedentesq; pro tribunali, more iudicũ iudicantium, te talem hic in nostra præsentia personaliter constitutum, per modum, qui sequitur, condemnamus, sententiamus, seu potius pœnitentiamus: scilicet ne de cætero vnquam scienter teneas, associes, verbis defendas,

das, legas, si habeas talem, & ne deinceps, &c. Ponātur illa quæ commisit, propter quæ suspecta fuit habita de prædicta hæretica prauitate. Lata fuit hæc sententia seu pœnitentia, &c. Caueatq; Notarius, quòd in processu ponat, quòd talis abiuratio est facta tanquam per suspectum habitum de hæresi leuiter, & non vehementer, aliàs periculum magnum esse posset.

Super quintum modum sententiandi suspectam vehementer.

QVAESTIO XXIIII.

QVintus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delata de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur suspecta de hæresi vehementer. Et hoc est, quando delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehensa, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per consilium indicata, quæ illam reddunt suspectam vehementer de prædicta hæretica prauitate.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis namq; debet, vt suspectus vehementer de tali hæresi, abiurare illam hæreticā prauitatem: ita ꝙ si postmodum relabatur, pœna relapsi debita puniatur, hoc est, ꝙ tradatur brachio seculari, vltimo supplicio ferienda, iuxta c. accusatus. in prin. de hæresi. lib. 6. Et abiurabit publicè vel secretè, secundum ꝙ suspectus est habitus publicè vel secretè,

cretè, & apud plures vel pauciores, & graues vel leues, vt dictum est statim de illo qui est suspectus leuiter de hæresi, & habet vt talem hæresim abiurare.

Modus disponendi abiurationem publicam.

Modus aũt disponendi ad abiurationem talis est. Adueniente namq; die dominica ad abiurationem faciendam, & ad audiendam sententiam, seu pœnitentiã abiurando imponendam, prædicator sermonem faciet generalem. Quo facto, legantur publicè per notarium vel clericũ, ea de quibus ipse adiurãdus est conuictus, & alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.

Pòst dicetur illi per Iudicem vel officialem. Ecce, ꝙ ex illi recitatis tu es nobis suspectus de tali hæresi vehementer, quare oportet, ꝙ tu purges te, & abiures hæresim supra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum, & ipse ponet manum super illum, & si scit legere competenter, tradetur ipsi sequens abiuratio in scriptis, & leget coram omni populo.

Si autem nesciat legere competenter, notarius legat ea spaciosè, & abiurandus respondebit alta & intelligibili voce per hunc modum. Nam notarius vel clericus dicet sic. Ego talis de tali loco. Et respondebit per eadem verba & ille qui in iudicio constitutus est, attamen in vulgari semper. Et sic quousq; abiuratio sit finita: Et abiurabit per formam tenoris sequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœcesis, in iudicio personaliter cõstitutus, corã vobis reuerendis dominis, Epo talis ciuitatis, & tali iudice in terris ditioni talis dñi subiectis, sacrosanctis Euãgeliỹs positis corã me, propriỹs manib. per me tactis. Iuro me credere corde, & ꝓfiteor ore illam

illam sanctã fidem Catholicam & Apostolicã, quam sa-
crosancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædica
& tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore
quòd, &c. Explicetur articulus catholicus cõtrarius illi
hæresi, de qua vehementer est suspectus.

Et verbi gratia, si est de hæresi Maleficarum, dicetur
sic: Iuro me credere, quòd non solùm simplices hæretici
aut schismatici æternis ignibus cruciabuntur, verùm
super omnes hæresi Maleficarum infecti, Dæmonijs fi-
dem quam in sacro fonte baptismatis perceperunt, ab-
negantes, & spurcitijs diabolicis pro implendis eorum
prauis desiderijs insistunt, hominibus, iumentis, terræ
frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et consequen-
ter abiuro, abnego, & reuoco, illam hæresim, seu potius
infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, non ali-
quam Maleficã in terris, & quòd nemo credere debeat
illas posse nocumenta inferre auxilio Dæmonum: cùm
talis infidelitas expressè militet, vt iam cognosco, ad-
uersus determinationem sanctæ matris Ecclesiæ, omni-
um catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges im-
periales, quæ huiusmodi comburendas decreuerunt.

Hæresis est maxima, opera Maleficarum non credere.

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæresi credidi,
supple pertinaciter, neq; credam, nec adhæreo de præ-
senti, nec adhærere intendo, nec docui, nec docere inten-
do, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & ta-
lia exprimantur, propter quæ habetis me suspectum de
huiusmodi hæresi vehementer, nunquam faciam, nec
operam, vt fiant dabo. Quòd si aliquid de prædictis fece-
ro in futurũ (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis

debitis,

debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnitentiam, quam pro his, quæ feci & dixi, propter quæ habetis me suspectum de dicta hæresi vehementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solummodò coram personis Ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secretè, scilicet in Palatio episcopi, vel camera episcopi: quando scilicet factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, iudex auisabit eum vt suprà quòd non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Sit cautus notarius, quòd ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæresi vehemēter, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Abiuratio quādo secretè facienda.

Quibus peractis, fertur sententia, seu pœnitentia in hunc modum. Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater, si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specia liter delegatus: attendētes, quod tu talis de tali loco. & talis Diœceseos, talia & talia commisisti, (dicantur illa.) vt ex processus meritis diligēter discussis legitimè nobis constat, propter quæ meritò habemus te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

peritorum, iustitia suadente. Verùm vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad similia peragenda, & ne crimina permaneant impunita, vt sis cæteris delinquentibus in exemplum, de multorum & magnorum in iure consilio peritorum, ac etiam in facultate Theologica magistrorum, seu Doctorum: in & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, sedentesq; pro tribunali, more Iudicum iudicantium, te talem hîc in nostra præsentia personaliter constitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas. Ponantur illa quæ conuincitur commisisse, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nonnulla, quæ si committeret, incideret leuiter in relapsum: sed alia ipsi imponantur, prout negocij varietas expostulat & requirit. Vtpote, quòd nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerit abiurasse, receptet, & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur.

Attendendum autem, quòd suspecti de hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, non debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immutari. Quia hæc est pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & postea pœnituerunt, vt patet in cap. excommunicamus. 2. de hær. & in cap. quoniam de hære. lib. 6. Sed possunt

sunt propter illa, quæ commiserunt, ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari, & postmodum, vt videbitur, dispensari, iuxta cap. vt commis. de hære. lib. 6.

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pœnitentis: Suspecti autem non fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi. Potest tamen eis imponi, quòd stent certis diebus solennibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardentem tanti ponderis: vel quòd vadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit. Consignandi crucibus & cereis.

Super sextum modum sententiandi delatam violenter suspectam.

QVAESTIO XXV.

SExtus modus processum fidei terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur de hæresi suspectus vehementer. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus confeßione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solùm vel vehementia, sed fortißima, & violentißima, quando ipsum delatum reddunt meritò suspectum de dicta hæresi violenter, & propter quæ talis debet vt suspectus volenter de dicta hæresi iudicari.

Et vt modus iste clarius intelligatur, demus exempla tam de simplici hæresi in fide, quàm & de hæresi Maleficarum. Nam in simplici hæresi casus contingeret, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, cõfessione propria, &c. vt suprà. Tamen propter aliquid quod dixit vel egit: vtpote citatus in non causa fidei, sustinuit excõicationem per annum, vel plus, talis est iam suspectus leuiter de hæresi. Quia hoc non caret scrupulo hæreticæ prauitatis, de pœn. c. grauem. Citatus autem responsurus de fide, vbi non comparet, sed renuit contumaciter comparere, propter quòd excommunicatur, tunc sit suspectus de hæresi vehementer. Nam tunc leuis suspicio transit in vehementem: & si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tũc fit suspectus de hæresi violenter: Nam & tunc vehemẽs suspicio transit in violentam, contra quam non admittitur defensio. Imò ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus, vt patet per ca. cum contumacia, & notatur ibidem lib. 6.

Sustinens excommunicationem per annum, habetur hæreticus.

In hæresi verò Maleficarum exemplificatur super violentam suspicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à Maleficis practicantur, quando volunt aliquem maleficiare: & quia hoc commune est, vt verbis comminatorijs, aut factis per visum, vel tactum se habeant manifestare: Et triplici ex causa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt simplices eò facilius seducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior sæuiendi in homines sibi facultas relinquatur, vnde violenter Malefica sit suspecta, quando post verba comminatoria, di-

cendo:

cendo: Faciam tibi quòd in breui senties, vel similia in sententia: & post verba, effectus aliquis in ipso, vel in alio fuit subsecutus: Tunc enim non leuiter sit suspecta, sicut qui propter familiaritatem habitam cum Maleficis fuerunt suspecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatum aliquem voluissent. Vide suprà de tribus suspicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Nunc videndum est, qualis practica sit cum talibus seruanda. Nam circa violenter suspectum in simplici hæresi hæc practica seruatur. Nam licet in re fortassis non sit hæreticus: vtpote quia non habet errorē in mente, nec de illo pertinaciam in voluntate, vt notat Archi. super alleg. Nihilominus est vt hæreticus condemnādus, propter prædictam suspicionem violentam, cōtra quam non est probatio admittenda. Practica cōtra violenter suspectos seruanda.

Condemnatur autem hæreticus sic, quòd si noluit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem condignam exhibere, traditur brachio seculari animaduersione debita puniendus, iuxta cap. ad abolendam. §. præsenti. Si autem velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuò mancipatur, iuxta c. excommunicamus. a. de hære. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi Maleficarum violenter.

Circa suspectum autem violēter super hæresim Maleficarum, licet idem modus esset obseruandus, tamen minori modo procedendo: Aduertendum, ꝙ si stabit in negatiua, asserens prout facere solent, ꝙ non ea intentione verba illa ꝓtulerint, sed ex vehementi et muliebri passione, vnde & iudici non videtur ipsam igni posse ad-

iudicare, non obstante violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detenta, inquirat, & proclamare faciat, si in similibus dudum notata fuisset: Et si sic, vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionibus tormentis exponatur. Et si indicia apparuerint super talem hæresim, aut super maleficium taciturnitatis: puta, quia lachrimas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormenta reperitur, quia videlicet citò post tormenta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas supra positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quòd si similia dudum perpetrauit, tunc omnino non est dimittenda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipanda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, præcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa simplicem hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, et quia sæpius in similibus, vel in alijs maleficijs fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo indicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat: & procedat prout in secundo modo sententiandi tactum est: ita videlicet indicando illi, quòd si in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et secundum hoc iudex procedere potest.

Diebus festis vtplurimum debent Maleficæ examinandæ.

In casu verò, quo se purgaret, tunc abiurationem omnis hæreseos, cum pœna relapsorum, ac perpetua pœnitentia

nitentia, per modum, qui sequitur, in sententia forman da faciat: Et modus disponendi ad abiurationem, talis est, vt dictum est in quarto & quinto, modis præcedentibus, processum fidei terminandi.

Nota etiam, quod in sequentibus modis omnibus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tunc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices varijs suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignari non potest, sicut iudici ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modum qui sequitur. Seculares iudices taxãtur.

Ego talis, de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis, Epo talis ciuitatis, & iudicibus, sacrosanctis Euangelijs positis corã me, eisq; proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicã, quam sacrosancta Rom. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq; docet. Et consequẽter abiuro oẽm hæresim, & abnego & reuoco oẽm extollentem se aduersus sanctam Romanam & Apost. ecclesiam, cuiuscunq; sectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea, habetis me suspectũ de dicta hæresi violenter, deinceps nunquam faciam, vel dicam, vel quòd fiant operam dabo. Item, iuro, & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, sic me

Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata fecero in futurũ, (quod Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc obligo & astringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd scribat in actis, quòd dicta abiuratio sit facta per vnum de hæresi violenter suspectum, vt si probaretur post relapsus, vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Ego talis de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus, coram vobis Venerabilibus Dominis N. Episcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisq́ue proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicam, & Apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et consequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollentem se aduersus sanctam Romanam, & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto talia & talia, (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hæresi violenter, deinceps nunquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec contraueniam in aliquo, sic Deus me adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata, vel iurata fecero in futurum, Diabolo instigãte, quod Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis,

debitis, nunc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè constiterit me contra fecisse.

Sit cautus Notarius, quòd adscribat in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem, tanquam per habitum suspectum de hæresi violenter, vt si probaretur, abiuratus relapsus iudicaretur, et vt talis traderetur brachio seculari.

Quibus sic actis, absoluat eum à sententia excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter, quod inciderit, sicut in hæresibus supra dictis. Vnde, sicut hæreticus, cùm rediјt & abiurat, est à sententia Excõicationis absoluendus, quia omnis hæreticus est excõicatus, iuxta c. excom. 1. & 2. de hære. & etiam iuxta ca. ad abolendam. in princ. Sic talis, de quo agitur, cùm sit vt hæreticus condemnandus, vt dictum est prius, postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententia absoluendus, et absolutione facta, ferietur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & si adest, iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis de tali loco talis Diœceseos fuisti nobis delatus de talibus & talibus, fidem sanctam tangentibus (exprimantur illa) & quòd nos processimus ad informãdum, nos super illis, vt iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti, inuenimus te talia et talia cõmisisse (explicẽtur illa) Quapropter & non immeritò de tali hæresi (explicentur illa) te suspectum violenter habentes, fecimus te, vt taliter suspectum, omnem hæresim generaliter, publicè abiurare,

Forma sententiæ absolutoriæ ab excommunicatione.

abiurare, prout nobis mãdant Canonicæ sanctiones. Sanè cùm secundum eadẽ canonica instituta, omnis talis sicut hærecicus condemnandus, & tu saniori consilio inhærendo, & ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ redeundo, abiuraueris, vt præmittitur, oẽm hæreticam prauitatem, propter q̃ absoluimus te à sententia excõicationis, qua, vt obnoxius Dei Ecclesiæ, astrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta, reuersus ad Ecclesiæ vnitatem, idcirco inter pœnitentes deinceps cõputeris, ad misericordiæ sinum sacrosancta Ecclesia te recipiens de præsenti. Verũ quia indignũ valdè existit, offensas diuinas impunitas conniuentib. oculis pertrãsire, & iniurias hoĩm castigare, cùm grauius sit Diuinã quàm humanam lædere maiestatem, & ne tua crimina incensiuum existant alijs delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurũ, ac minus procliuis reddaris in posterũ ad prædicta seu similia cõmittenda, vt in futuro seculo leuius patiaris. Nos Episcopus & iudex præfatus, præhabito in & super ijs sano & maturo consilio peritorum, sedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ, habentes præ oculis solum Deũ, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatẽ, sacrosanctis Euangelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, te talem, in nostra præsentia personaliter constitutũ, hac die & hora, tibi in antea assignatis, sententialiter per modum, qui sequitur, cõdemnamus, seu potius pœnitentiamus. In primis q̃ statim induaris super vestes oẽs, quas defers, veste liuida, ad modum scapularis monachi, sine caputio facta ante & retro, habente

Vestes liuidæ, ad modum scapularis, habẽtes cruces, pro pœnitẽtibus.

bente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium, & latitudinis duorum, quam vestem deferre habeas super omnes vestes alias, per tãtum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus, ad minus prout culpa exigerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veste & crucibus, stet in porta talis Ecclesiæ, tali & tanto tempore, s. in quatuor festis principalibus virginis gloriosæ, vel talibus & talib. ciuitatibus, in valuis talis & talium Ecclesiarum, teq; ad talem carcerem, ad perpetuũ vel ad tale tempus, sententialiter condemnamus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpæ maioritate, seu minoritate, seu contumacia delinquentis. Et sequitur: Retinentes nobis ex certa scientia & expreßè, vt nobis concedunt canonica instituta, quatenus dictam pœnitẽtiam possumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto, & in parte, toties quoties nobis visum fuerit faciẽdum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta, cruces huiusmodi continente.

Super modum sententiandi debitam suspectam, & diffamatam.

QVAESTIO XXVI.

SEptimus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiam diffamatus. Et hoc est,

quando

quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehēsus, nec propria confeßione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliâs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vtpote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in c. inter sollicitudines. de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta ca. allegatum, inter sollicitudines.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim, sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiam ex alijs indicijs suspectus habitus de hæretica prauitate, inprimis purgabit se publicè, per modum, qui in secundo modo tactum est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus, vt suspectus aliter, et ex alijs indicijs hæreseos, de qua est suspectus habitus: prædictum habens librum Euangeliorum, coram positum, abiurabit per hunc modum.

Iuramentum suspectæ & diffamatæ.

Et ego talis de tali loco talis Diœceseos, coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis, & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisq́ue proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor & abnego & reuoco omnem hæresim extollentem

tem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerint, seu erroris, & postea vt suprà tactum est.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò sum de tali hæresi diffamatus, & vltra vos me habetis suspectum (exprimātur illa) nunquam deinceps faciam, seu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurū, (quod Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar: cùm probatum legitimè extiterit, me talia commisisse.

Aduertendum tamen hoc, quòd si indicia sunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prædicta, vel absq; ea, reddant prædictum diffamatum, suspectum de hæresi vehementer, tunc abiurabit omnem hæresim generaliter, vt habitum est. Et si relabatur in quamcunq; hæresim, pœna relapsis debita punietur. Vt in c. inter sollicitudines, de purgatione canonica. & in ca. accusatus. De hæresi. lib. 6.

Si autem indicia illa sunt ita modica & leuia, q̄ ēt cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi vehementer, sed solùm leuiter, tunc sufficient, quòd abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hæresim, de qua habitus est suspectus: ita,

quòd

quòd si prolabatur in aliam speciem hæreseos, pœna relapsis debita non punietur. Sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit, pœna relapsis debita non punietur: licet durius, quàm si aliàs non abiurasset. Vt omnia hæc patent in c. accusatus. in prin. de hære. lib. 6.

Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an videlicet, si post purgationem canonicam in eãdem speciem hæreseos, de qua se purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio, feriatur. Et videtur quòd sic, per c. excommunicamus. 1. §. adijcimus: verbo, vel si post purgationem, & per canonem, ad abolendam. §. illos quoq;, de hære. in antiquis. Sit cautus notarius, quòd scribat in actis, an talis abiurauerit tanquam suspectus de hæresi leuiter vel vehementer: quia multùm interest, vt aliàs frequenter dictum est. Quibus sic actis, fertur sententia seu pœnitentia, per formam tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditionis talis domini subiectis: Diligentius attendentes, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœcesis, fuisti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimantur illa) Et nos volentes, vt tenebamur iudicialiter informari, an tu incidisses in prædictam hæresim condemnatam, ad inquirendum, testes examinandum, teq; citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quæ fienda erant per nos, descẽdimus & processimus vt decebat.

Quibus peractis, visis, & diligenter inspectis, pariter &

ter & discußis processus meritis huiusmodi causæ, & omnibus & singulis productis, actis, & actitatis, habitoq; in & super illis theologorũ, atq; in iure peritorum plures, maturo consilio, ac digesto, reperimus te de prædicta hæresi in tali loco, seu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mandant canonica instituta, indiximus tibi purgationem canonicam, quam coram nobis hic publicè te purgasti, & ipsi compurgatores pariter te purgarũt. Inuenimus etiam te talia commisisse (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò suspectum te habuimus vehementer, vel leuiter (dicatur, si est illud vel illud) & hoc de prædicta hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter suspectum, hæresim abiurare: dicatur omnem hæresim, si abiurauit vt suspectus vehementer, vel hæresim supradictam, si vt suspectus leuiter.

Verùm quia non possumus & debemus talia, quæ peregisti, nullatenus tollerare, sed cogimur ea vitare, iustitia suadente ad hoc, vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad similia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tollerentur.

Quapropter talem prædictum purgatũ & abiuratum, hîc in nostra præsentia personaliter constitutũ in hoc loco, & hora tali, tibi in antea aßignatis: Nos Eps aut Iudex, præfati, sedẽtes pro tribunali, more iudicum iudicantiũ, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrum prodeat, & oculi nostri

videant

videant æquitatem, sententiamus seu pœnitentiamus per modum qui sequitur, scilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vt pote quòd certis diebus dominicis & festiuis, habeat sta[re] ad portam talis vel talis ecclesiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum missarum solennia celebrantur, capite discooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altar[e] cereum antedictum: Et quòd habeat sextis ferijs ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcop[o] vel Iudici præsentare: & similia, quæ iniungenda videbuntur, secundum culparum exigentiam & varietatem, quia nō potest dari regula vna generalis. Lata fuit hæc sententia, &c. Quæ lata exequatur, poteritq́; dispensari, vel mitigari, vel commutari secundum quod negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia potestatem habet Episcopus, & hoc de iure. Vt in c. vt commissi, de hære. lib. 6.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem.

QVÆSTIO XXVII.

OCtauus modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, meri[tis] processus diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum, reperi[tur] confessus hæresim, sed impœnitens, & aliâs non re[-] lapsus veraciter. Et hoc est, quando delatus ipse confite[-] tur iu[-]

tur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento, fore videlicet, quòd ipse tanto tempore stetit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit & adhæsit: sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire, & ad gremiũ Ecclesiæ redire, & illam & omnem aliam hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipsi voluerunt ordinare, & non reperitur, quòd nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit, sed nunc abiurare promptu animo est paratus.

Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto, quòd multis annis steterit in hæresi prædicta, ac etiam alijs quibuscunq;, illasq; crediderit, practicauerit multosq; induxerit in errores: si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi et iudicis Ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriendus: nec si est clericus degradandus: sed est ad misericordiam admittendus, iuxta c. ad abolendam. §. præsentis. extra: de hære. Et abiurata primitus hæretica prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus, iuxta c. excommunicamus. 2. §. si quis ei absolutionis beneficio impartito & iniuncto eidẽ quòd talibus iniungi consueuit. Iuxta ca. vt officium. Prouiso tamen solerter, ne simulata fictione redeat fraudulẽter, seculare etiam brachium impedire non possunt.

Modus aũt abiurandi est, vt suprà tactum est, tantummodò additur vt corã populo festiuo die in Ecclesia crimina sua ore proprio cõfiteatur: Ita videlicet, vt dum

ab Officiali interrogatur, tu tot annis perſeueraſti in tali hæreſi Maleficarum, & ille reſpondebit: ita: & poſt: tu hæc, & hæc feciſti, vt confeſſus es, & ille reſpondebit, ita: & ſic conſequenter, & tunc poſt omnia abiurabit flexis genibus. Et qui ſuſpecti de hæreſi nullatenus habeantur. Et quia iſte, qui eſt ſic deprehenſus in Hæretica prauitate excommunicatus, iuxta ca. excõicamus. 1. & 2. de hære. Et per abiurationem rediјt ad gremium Eccleſiæ: ideo eſt ei abſolutionis beneficium impendẽdum. Iuxta c. vt officium, in prin. de hær. li. 6. Quare poſt prædictam abiurationem eſt abſoluendus: vt modum habẽt Epiſcopi abſoluendi à maiori excommunicatione: quia vtuntur Apoſtolica auctoritate, & ſtatim feratur ſententia per hunc modum.

Nos talis Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis. Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſis fuiſti nobis, fama publica referente, ac fidem dignorum inſinuatione delatus de hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum: quæ delatio noſtra præcordia acrius vulnerauit: nos, quibus incumbit ex officio nobis tradito, ſanctam fidem Catholicam, in cordibus hominum complãtare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mentibus eneruare, volentes, vt tenebamur, in & ſuper certius informari, & videre, ſi clamor, qui ad aures noſtras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Vt ſi ſic veritas ſe haberet, prouideremus de ſalubri remedio oportuno, deſcendimus ad inquirendum teſtes, examinandum, teq; vocandum, ac vt congruentius

gruentius potuimus, in & super contra te denunciatis te interrogandum medio iuramẽto: & ad peragendum omnia & singula, quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones.

Sanè cùm vellemus causæ tuæ huiusmodi congruum finem dare, & videre clarè quòd compertum fuerat, an scilicet ambulares in tenebris, vel in luce, & an fores infectus hæreseos labe, nec ne: processus meritis actitatis, solenne tam in Sacra Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis consilium ordinauimus congregari, scientes quòd secundum canonica instituta, integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur. Et habito in & super omnibus & singulis actis & actitatis, in causa præsenti, sano, maturo ac digesto cõsilio peritorum prædictorum, visisq; ac diligẽter inspectis processus meritis, omnibusq; & singulis in eo cõtentis, libratis, inuenimus te propria confessione in iudicio recepto per nos medio iuramento, multiplici prauitate Maleficarum deprehensum: exprimantur articuli.

Verùm cùm misericors & miserator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreses, & errores: non solùm vt viri Catholici literati in sacris eloquijs exerceantur. Verùm etiam, vt fide lapsi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur, eiusdem processus meritis diligenter discußis, reperimus quòd tu ad informationem nostram frequentem, nostróque & aliorum proborum adhærendo consilio saniori, ad gremium Sanctæ matris Ecclesiæ, & ad eius-

 dem

dem vnitatem ſalubriter euolaſti, prædictos errores & hæreſes deteſtando, ac fidei ſanctæ Catholicæ agnoſcens irrefragabilem veritatem, tuis internis viſceribus infligendo, propter quod illius veſtigijs inhærentes, qui neminem vult perire, te admiſimus ad adiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem: faciendo te in præſentiarum præfatas hæreſes, & aliam omnem hæreſim publicè abiurare. Qua completa abſoluimus te à ſententia Excommunicationis maioris, qua ex lapſu in hæreſim extitiſti innodatus, & te reconciliando ſanctæ matri Eccleſiæ, reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis: dum tamen de corde vero, & fide non ficta, redieris ad Eccleſiæ vnitatem, prout te feciſſe credimus & ſperamus.

Sanè, cùm indignum valdè exiſtat, dominorũ temporalium iniurias vlciſci, Deiq; cœlorum creatoris omnium iniurias æquanimiter tollerare, cùm multò grauius ſit æternam quàm tẽporalem lædere maieſtatem, & vt ipſe peccatorum miſerator tui miſereatur, ſisque cæteris in exemplum, & vt crimina nõ remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, ſed difficilior ad prædicta, & quæcunq; alia illicita committenda. Nos Epiſcopus & Iudex, ſeu iudices, in cauſa fidei, antefati, ſedentes pro tribunali, more, vt ſuprà, quòd induatur veſte liuida, &c. Item te ſententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi ſemper pane doloris, & aqua anguſtiæ crucieris. Retinẽtes nobis ex certa ſcientia, & expreſsè, quatenus poſsimus liberè dictam ſentẽtiam mitigare, aggrauare, commu-

commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quando & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qua lecta, Iudex assumat per puncta, & dicat sententiãdo hæc vel similia in effectu. Fili, sententia vel pœnitentia tua, stat in hoc, ꝗ scilicet portes toto tempore vitæ tuæ cruces, ꝗ stes in scala cum eis, in porta talium Ecclesiarum, & ꝗ sis in carcere perpetuo ad panem, & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter tolleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neq; desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis, sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalæ in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circumdantibus eum ministris curiæ seculari. Hora aũt prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, benè quidem, si non agat ad libitum.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed relapsam, licet pœnitentem.

QVAESTIO XXVIII.

Nonus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio reperitur confessus hæresim

& pœnitens, sed relapsus realiter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo, aut iudicibus, aliàs se omnem hæresim abiurasse, & ita legitimè reperitur: & quòd pòst cecidit de tali hæresi, seu errori: Vel quòd specialiter hæresim abiurauit, scilicet Maleficarum, & post rediјt in eandem, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit Catholicè, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatem. Tali enim non sunt, si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapsus est tradendus brachio seculari, vltimo supplicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiam reperitur quòd abiurauerit tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa istum autem talis practica est seruanda. Nam conclusio in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quòd prædictus delatus de iure est relapsus. Episcopus aut Iudex mittet ad dictum relapsum delatum, in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & præsertim religiosos seu clericos, fidei Zelatores, eidem relapso non suspecto nec ingrato, sed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquentur isti de contemptu mundi, & miserijs vitæ præsentis, & gaudijs ac gloria paradisi. Et demum his præmissis, indicabunt illi ex parte Episcopi seu iudicis, quòd nō possit euadere mortem temporalem, & ideo curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum confeßione, & sacramenti Eu-

Loqui de contemptu mūdi.

charistiæ

charistiæ perceptione. Et isti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmātes eum pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistiæ sacramentū. Nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta c. super eo. de hære. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eò quòd benè disposito ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies: In quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiam inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, scilicet nō festiua, sit cum sua familia, in tali platea seu loco, extra Ecclesiam tamen, ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quem ipse Episcopus & Iudex tradent ei.

Et nihilominus quòd die præfixa de mane seu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu vicis, in quibus præconizatiōes aliæ communiter solent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonem faciet, & Episcopus et alij iudices condemnabunt quendā relapsum in hæreticam prauitatem, tradendo cum brachio seculari.

Considerandum autem hîc est, quòd iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel aliâs sacerdos, vel cuiuscunq; ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus. Et sic omni officio Ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis ar-

bitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: & & in c. ad abolendam. §. præsenti. de hære.

Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & Seculari Curiæ derelinquendus, Episcopus conuocet prælatos, & viros religiosos suæ Diœcesis: Quia licet non olim, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & alijs viris religiosis & peritis suæ Diœceseos, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cùm est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immurandus pro hæretica prauitate, iuxta ca. quoniam. de hær. lib. ar. 6.

Adueniente autem die præfixa, degradando relapso, ac tradendo, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, in brachio seculari, aut relinquendo, si fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam sententiam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiam, populo congregato: & facto sermone per Inquisitorem, ac ipsi relapso inibi in alto loco constituto, & præsenti curia seculari, si degradandus ipse relapsus fuerit, Episcopus in Pontificalibus indutus, & prælatis suæ Diœceseos eidem aßistentibus, ipsum degradatum coram eo existentem, & indutum, ac dispositum, ac si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabit, à superiori ordine incipiendo, & sic gradatim vsque ad infimum: Et sic conferendo ordinem, verbis vtitur Episcopus, ad hoc per Ecclesiam ordinatis, ita degradando in qualibet depositione & casulæ & stolæ: & sic de alijs poterit vti aliquibus verbis contrarijs primis.

Qua quidem degradatione facta, vbi fienda sit per modum, secundum quem de iure seu consuetudine est

fienda.

fienda, officialis mandabit notario, seu religioso, vel clerico, quatenus legat sententiam, quæ sententia, siue relapsus laicus, siue clericus degradatur, feretur per modum tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes legitimè informati, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœceseos, fuisti grauiter coram nobis, si ita fuerit, seu contra, talibus Episcopo & Iudicibus, delatus de tali hæretica prauitate, seu talibus (explicētur.) In quibus hæresibus, vt legitimè fuit compertum, fuisti à confessione propria deprehensus, ac ēt testibus conuictus, & quòd tu in illis persti teras tanto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit,) sed post adhærens consilio saniori, illas hæreses in tali loco publicè abiurasti, in forma, Ecclesiæ consueta, abnegasti & reuocasti, propter quæ prædicti Episcopus & Inquisitor, credentes te veraciter conuersum ad gremium Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excōicationis sententia, qua astrictus tenebaris, absoluentes: si tamen de corde vero & fide non ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam salutarem. Verùm post omnia supra dicta, et tot annorum curriculis iam elapsis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitisti, q̄ iterum incideras in tales hæreses abiuratas (explicētur) nosq; licet displicētur de te talia audissemus, tamē iustitia nos cogente, descendimus ad inquirendū, testes examinandū, teq; vocandum & interrogandum, medio iuramento: nec non ad oīa & singula facienda, quæ per nos fienda erant, secundum canonica instituta.

Sanè cùm vellemus præsentem causam fine debit[o] terminare, solenne concilium tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico ac ciuili peritorũ, iußimu[s] congregari, & habito prædictorum consilio maturo, pariter & digesto, in & super omnibus & singulis actis, actitatis, ac visis, & diligenter discußis processus meritis, et omnibus æqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per testes quàm per propriam tuam confeßionem iudicialiter receptam, quòd tu incidisti in hæreses abiuratas. Nam reperimus ꝙ talia & talia dixisti vel fecisti, (explicẽtur omnia,) propter qu[æ] & meritò de prædictorum consilio te habuimus & habemus pro relapso, iuxta canonica instituta, quòd dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem nostram, & proborum virorum Catholicorum, Diuina gratia inspirante, iterum es reuersus ad gremium Ecclesiæ, & ad eiusdem fidei veritatem, prædictos errores & hæreses detestando, & credendo Catholicè, fidemq́; Catholicam protestando, admisimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Eucharistiæ petita per te humiliter Ecclesiastica sacramenta. Verùm, cùm Ecclesia Dei in te & circa, vltra nõ habeat quod faciat, cùm ita misericorditer se habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abusus fueris, in abiuratas hæreses incidendo. Quapropter nos Episcopus, & iudices antefati, sedentes pro tribunali, more iudicũ iudicantiũ, sacrosanctis Euãgelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei

fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea assignatis, sententialiter iudicamus te esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, licet pœnitentem: Et vt veraciter relapsum in eandem, de foro nostro ecclesiastico te proijcimus, & relinquimus brachio seculari traditus. Rogamus tamen etiam efficaciter dictam curiam secularem, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum suam sententiam moderetur. Et sic Episcopus & sui assessores recedentes, curia secularis suum officium exequetur.

Aduertendum est, quamuis Episcopus & Inquisitor debeãt esse summoperè diligentes, & per se & per alios facere, vt relapsus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen postquam pœnituerit, & conclusum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter est relapsus, & vt talis tradendus est brachio seculari ipsi personaliter: ꝙ tali sententia debet plecti eidem non indicent: Quia facies Iudicis terret condemnandum: Et ipsius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam: Et ideo nec ex tunc, neque ante sententiam, nec post, eum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos, quòd in casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, sed gratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam Facies iudicis terret reum.

exhorten-

exhortentur, & post sententiam eum associent, consolentur, cum eo exorent, & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori.

Sint igitur cauti & auisati, ne quid agant seu dicāt, propter quòd relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferant secum pœnam pariter atq; culpam.

Sententiæ condemnatoriæ, nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ.

Considerandum est etiam, quòd tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari, nō consueuerunt fieri die festiua, vel solenni, nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea: Quia sententia est quæ ducit ad mortem: & honestius est, quod feriatur in die feriali & extra Ecclesiam, cùm dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem, nòn tamen relapsam.

QVAESTIO XXIX.

DEcimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur confessus hæresim, & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarißimè inuenitur talis casus, licet interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamen Episcopus & Iudices cum tali non debent festinare, sed benè custoditam & compeditam, ad conuersionem inducere, etiam per plures

plures menses, proponendo, quòd in corpore & anima sic impœnitens damnabitur.

Qui si tandem nec prosperis nec aduersis, nec minis, nec blanditijs poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicto congruo tempore expectatus: Episcopus & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari, & mãdabunt per schedulam nuncio, seu baliuo, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die non festiua, & tali hora, sit in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam hæreticum impœnitentem. Et nihilominus, quòd ex parte eorum faciat publicè præconizari in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis. Prædicator faciet sermonem pro fide, ac tradet Hæreticum quendam brachio seculari: & ideo q͏ omnes veniãt & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ seculari, per modum tenoris sequentis, sepius tamen admonendo per prius, vt resiliat ab hæresi & pœniteat: Quòd si omnino noluerit, fertur sententia.

Nos N. miseratione diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini: attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica deferente, ac fide dignorum insinuatione, de hæretica prauitate, (explicẽtur hæreses) & quòd in illis hæresib. & factis perstiteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nosq́; quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticã extirpare, volentes, vt tenebamur, in

& super

& super ijs certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligēter inquisiuimus de prædictis, teq́; citantes, & efficaciter interrogantes, reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate.

Sanè cùm præcunctis nostræ mentis desiderabilibus insidat cordi nostro, fidem sanctam Catholicam in populorum præcordijs complantare, eradicata hæretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hæresibus, & erroribus ante dictis, in quibus steteras atque stabas, prout & nunc stas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cum humani generis inimico, tuis præcordijs aßistente teqúe in dictis erroribus voluente & inuoluente, nolueris neque velis à sæpè dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem, & corporis temporalem, quàm antefatas hæreses abiurare, ac ad gremium Ecclesiæ aduolare, & animam lucrifacere, in reprobum sensum datus.

Quapropter, cùm sis ab Ecclesia sancta Dei excommunicationis vinculo innodatus, & meritò à numero & grege dominico separatus, ac participatione bonorum Ecclesiæ priuatus, Ecclesia circa te non habeat vltra quod faciat, cùm ad te conuertendum fecerit iuxta posse. Nos Eps̄ & iudices in causa fidei sæpè fati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrū prodeat, et oculi nostri videant æquitatem, habentesq́; præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem,

tatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis, hac die, hora & loco tibi in antea aßignatis, ad audiendam sententiam diffinitiuam, condemnamus, ac sententialiter iudicamus, te esse veraciter hæreticum impœnitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendum brachio seculari: Et sic vt hæreticum impœnitentem per hanc nostram sententiam de foro nostro Ecclesiastico te proÿcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: dictam curiam secularem efficaciter deprecãtes, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super hæresim confessam, & relapsam, & impœnitentem.

QVAESTIO XXX.

VNdecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur cõfessus hæresim, ac impœnitens, & relapsus. Et hoc est, quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia se credere, et practicasse: circa istum est practicandum, vt suprà. Et feratur sententia corã Episcopo & iudicibus, quæ tamen sunt hæreticalia manifestè per formam tenoris sequentis.

Nos N. *miseratione diuina* Episcopus *talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis* Diœcesis*, fuisti nobis, seu*

talibus

talibus prædeceſſoribus noſtris, delatus de hæretica prauitate (explicentur.) In quibus vt legitimè eſt compertum, fuiſti confeßione propria iudicialiter ac fide dignis teſtibus deprehenſus, & quòd in illis perſtiteras tanto tempore, animo indurato (dicatur prout fuit) ſed quòd poſt ſano conſilio inhærendo, illas hæreſes publicè abiuraſti, in tali loco, in forma Eccleſiæ cõſueta, propter quæ prædicti Epiſcopus & Iudex, credentes te veraciter reſiliſſe ab erroribus ante latis, & ad gremium Eccleſiæ credendo Catholicè aduolaſſe, tibi abſolutionis beneficium impartirent, abſoluentes te ab excommunicationis ſententia, qua aſtrictus in antea tenebaris: ſi tamen de corde vero, & fide non ficta, conuerſus extiteris ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem, tibi ſalutarem pœnitentiam iniungentes, ad miſericordiam receperunt. Quia Eccleſia ſancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verùm poſt omnia antedicta fuiſti nobis delatus, quòd diſplicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hæreſes, per te publicè in antea abiuratas: ſeu talia & talia commiſiſti contra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimẽtum (exemplificetur) nosq́; quanquam diſplicentia ſauciati, quòd de te talia audiſſemus, nihilominus iuſtitia nos cogente deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum, teq́; vocandum & interrogandum, vt decebat, medio iuramento, & ad faciendum omnia & ſingula quæ per nos fienda erant, ſecundum canonica inſtituta. Sanè cùm vellemus præſentem cauſam fine debito terminare, ſolenne tam peritorum in Theologica facultate, quàm in Iure canonico

nonico & ciuili, concilium fecimus congregari.

Et habito cum prædictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, consilio maturo, pariter ac digesto, ac etiã replicato, visisq; ac diligenter discußis, processus meritis huius causæ, ac omnibus, prout ius & iustitia suadebant, comperimus legitimè tam per testes dignos fide, quàm per tuam confeßionem propriam, pluries per nos receptam te incidisse, ac recidisse in hæreses abiuratas. Nam reperimus, quòd talia & talia dixisti, vel egisti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus exceßibus pro relapso, secundum c. sanctiones. Quod dolenter referimus, & referendo dolemus: nouit ille, qui nihil ignorat, cordium intima omnium intuetur. Et cum totis nostris præcordijs cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hæreticam prauitatem, vt sic saluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus, ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobum sensum datus, maligno spiritu ductus pariter & seductus, p̃eligisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalib. ignibus corporaliter consumari, q̃ adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire, & ad gremium & misericordiã sanctæ matris ecclesiæ aduolare.

Quapropter cum Ecclesia Dei vltra non habeat erga te quid faciat, cùm ad te cõuertendum totum exercuit

s posse

posse suum: Nos Episcopus & Iudices in hac causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habētesq; præ oculis solum Deum, & honorem sanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora, & loco, ad audiendum sententiam diffinitiuam, tibi in antea aßignatis, te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus, & condemnando iudicamus esse veraciter impœnitentem hæreticum, & relapsum: & vt talem realiter tradendum seu relinquendum brachio seculari: & sic vt verum hæreticum impœnitētem, pariter & relapsum, per hanc nostram sententiam diffinitiuam de foro nostro Ecclesiastico te proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis. Deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super conuictum, & depræhensum, omnia tamen negantem.

QVAESTIO XXXI.

DVodecimus modus, processum fidei terminandi & finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur in hæresim deprehensus facti euidentia, vel testium productione legitima, non tamen confeßione propria. Et hoc

est,

est, quando ipse delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidentia. Vtpote quia hæresim publicè practicauit, vel per testes legitimos, cōtra quos excipere delatus legitimè non potuit, tamen ipse sic conuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur constanter: Iuxta notata per Host. in sum. tit. de hære. §. qualiter quis in hæresi deprehendatur, patuit suprà q. 34.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenendus in compedibus & cathena, frequenter ab officialibus coniunctim & diuisim, & per se ac per alios, est efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatem, in dicendo eis quòd si faciat, & confiteatur errorem suum, quòd ad misericordiam admittatur, abiurando primitus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio seculari, & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd si diutius infamatus & expectatus, steterit in negatiua, Episcopus & officiales modò coniunctim, modò diuisim, nunc per se, nunc per alios probos viros, trahant ad se modò vnum testem, modò alium, informando eum vt attendat quid deposuit, & si dixit verum vel non. Quia non seipsum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et quòd si vereatur, saltim eis secretè dicat, ne ille delatus moriatur iniustè. Et verba talia studeant ei dicere, vt clarè videant, si deposuerunt veritatem nec ne.

Q̄d si testes, sicut informati, steterint in affirmatiua,

& delatus in negatiua, nec ad hoc statim velint Episcopus & Officiales, negotium per sententiam determinare, & tradendo taliter deprehensum brachio seculari, sed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehensum ad affirmatiuam, nunc testes, diuisim tamen, ad excutiendum benè conscientiam suam. Et singulariter attendant Episcopus & Officialis ad illum testem, quem viderint melius dispositum ad bonum, & qui videtur melioris conscientiæ. Et circa illum instent diutius, si res ita se habuit vt deposuit, nec ne, eius conscientiam onerando. Et si viderint testem aliquem vacillare, vel aliâs habeant indicia contra eam, propter quæ suspectus, quòd falsitatem dixerit, meritò habeatur, de bono consilio peritorum attestent eum, & procedant vt iustitia suadebit.

Compertum namq; est frequenter & frequentius, q sic deprehensus testibus fide dignis, postquam in negatiua diu perstitit, ad cor reductis, præsertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio seculari, sed ad misericordiam admittetur, si suam detegit prauitatem & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum est, quòd testes malitia agitati, ac inimicitia superati, se ad inuicem colligarunt, ad imponendum insonti hæreticā prauitatem. Postq̃ ad informationem frequentem Episcopi & Officiales, remorsu conscientiæ fatigati, ac diuinitus inspirati, reuocant, quam dixerunt & fatentur malitiose se illi imposuisse tantam labem, propter quod talis & taliter deprehensus, nō est per sententiam festinandus,

sed

sed diutius, quia per vnum annum & plures expectandum, antequam sic tradatur curiæ seculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti, si sic delatus legitimè deprehensus, recognouit culpam suam, ac confessus fuerit iudicialiter, se fuisse illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæresim consenserit abiurare, & satisfacere ad arbitrium Episcopi, & Inquisitoris, congruum, exhibere tanquam in hæresi deprehensus, & propria confessione, & testium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæresim publicè: per formam, de qua agitur, octauo modo suprà posito processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si verò sic confessus, quòd incidit sic in hæresim, nihilominus stat in illo animo pertinaci, vt impœnitens relinquetur brachio seculari: & agatur circa illum per modum, quo suprà agitur in decimo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si autem ipse deprehensus steterit constanter in negatiua, sed ipsi testes resilierint à sua affirmatiua, suum testimonium reuocando, ac culpam suam recognoscendo: Quia insonti tantā labem imposuerunt, rancore & odio agitati, prece seu precio deducti (ipso delato vt immuni à iudicio relaxato) punietur ipsi vt falsi testes accusantes seu deferentes. Vt notat Paulus super c. multorum, & verb. illos, in prin. de hær. in Cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos ad arbitrium Episcopi & iudicum: omnino tamen ad perpetuos carceres tales

Testes falsi quomodo puniendi.

falsos testes cōdemnando, & in pane & in aqua, ad dies vitæ pœnitentiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. Habent tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè, & testes legitimi in affirmatiua, disponant se Episcopus & iudices ad relinquēdum eundem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores, & præsertim religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui illi indicent, quòd mortem non possit euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra Ecclesiam tamen, veniat cum familia sua recipiendum quendam hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri consueuerunt, quòd omnes sint tali die & hora, in tali loco ad audiendum sermonem, quem prædicator faciet de fide, & tradent Episcopus & Officialis quendam hæreticum pertinacem brachio seculari.

Adueniente autem die prædicta, ad ferendum sententiam aßignatam, erunt Eps̄ et Officialis in loco prædicto, ipso tradendo ibidem existente in alto, clero & populo congregato, vt eminenter ab omnibus videatur

ac præ-

ac præsente potestate curiæ secularis, stante coram ipso tradendo. Quib. lectis, feretur sententia per hunc modũ.

Nos N. miseratione Diuina Eps talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini. Attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de tali hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari, an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerant, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandum, testes diligentius examinandum, teq; vocandum ac interrogandum sæpius, medio iuramento, defensionesq; exhibendum, ac ad omnia & singula faciendum, quæ per nos fienda erant, secundum canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negocium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et visis ac diligenter discussis processus meritis, & omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus contra te legitimè probatum, quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimantur) ex quibus apparet manifestè, quòd es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cùm cuperemus, prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresi antedicta, & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei vnitatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm

corporis mortem euaderes gehennalem, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti acquiescere nostro consilio saniori, imò perstitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: quòd dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quid gratiæ faciat ac mercedis.

Quapropter vt sis cæteris in exemplum, & alij ab huiusmodi hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei gloriam & honorem, te talem in nostra præsentia constitutum, hac die, & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse Hæreticum impœnitentem, tradendum seu relinquẽdum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam, vt verè Hæreticum pertinacem, impœnitentem, à foro Ecclesiastico te proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: Eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sanguinis effusionem, & mortis

tis

tis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, &c.

Poterũt autem Episcopus & Iudices disponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipsi relicto, curiæ seculari non ingratos, sed familiares & gratos, associent dicto relicto, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quòd fatendo veritatem, & recognoscendo culpam suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam, & iam relictus ad locum vbi est comburendus, deductus, dixerit, se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare, licet præsumatur, quod hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: crederem quòd ex misericordia possit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immurari. Iuxta gl. super ca. ad abolendam. §. præsenti. & ver. audiẽtia. & c. excommunicamus. 2. de hær. Quamuis de rigore iuris, nec tali conuersioni est magna fides a iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt. Conuersis hæreticis non est fides adhibenda.

Super conuictum, sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem.

QVAESTIO XXXII.

TRedecimus & vltimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligẽter discussis, cum bono consilio in iure peritorum,

rum, reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus. Et hoc est in tribus casibus.

Primus est, quando delatus est deprehensus in hæresi, vel in cõfessione propria, vel facti euidentia, vel testium productione legitima, sed fugerit; vel se absentauerit, et citatus legitimè noluerit comparere. Secũdus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione cõtra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus: & sic citetur responsurus de fide: Et quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam excommunicationem animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est Excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato ex tunc est vt hæreticus condemnandus: per capit. vt inquisitionis. §. prohibemus: de hæret. libr. 6. & contumaciter se absentauit.

Sustinens Excommunicationem per annum est vt hæreticus condemnandus.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus condemnandus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. In secundo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta c. cum contumacia, & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus: de hære. libr. 6. Circa quemlibet istorum talis practica est seruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in

Ecclesia

Ecclesia cathedrali illius Diœcesis, in quo deliquit, & in alijs Ecclesiis illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Forma accuratæ & acris sententiæ contra conuictum de hæresi & fugitiuum latæ.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœcesis, spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus: Illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris, in dicta tali Diœcesi, vberem florentemq; Ecclesiam, vineam inquam Dñi Zebaoth, quā summi patris dextera virtuosis complantauit, quam eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberibus irrigauit, quam ipse almus spiritus paracletus, miris ineffabilibusq; donis intimus fœcundauit: quam tota ipsa incomprehensibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grandissimis varijsq; priuilegijs sanctius dotauit, pariterq; ditauit: aper de sylua, qui est, & qui dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastando, ac lacerantes hæresum vepres, palmitibus inserendo, serpénsque tortuosus, nostri improbus humani generis inimicus, efflans virus, qui est Satanas & Diabolus, eiusdem vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiam ager ipse Dominicus, populus inquam Catholicus, ad quem excolendum pariter & ferendum, descendit de summorū polorum arce Dei patris vnigenitus, atq; primogenitus, seminauit miris, sanctisq; prædicationibus, discurrit per villas & castella, docens nō sine magnis fatigationibus: Elegit Apostolos viros vtiq; operarios, industrios

dustrios, ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus: expectans ipse Dei filius, de agro isto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus sanctorum Angelorum recondere in cœlesti horreo sancto suo: Samsonisq́ue vulpeculæ incertatæ, quæ sicut personæ, labe hæretica deprauatæ, faces quidem habentes diuersas, sed caudas ignitas, adinuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniunt in idipsum vt segetem dominicam, iam albam ad messem, splendoribus fidei relucentem, morsu amarissimo demoliantur, ac discursu subtilissimo pergant, impetuq́ue validissimo accedant pariter & accendant, dissipēt & deuastent sinceritatem sanctæ fidei Catholicæ, subtiliter & damnabiliter subuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in dānatos hæreses Maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (seu taliter dicatur) seu fueris per testes legitimos conuictus de hæretica prauitate, siue propria deprehensus confessione in iudicio per nos receptus, & pòst captus, fugeris, medicinam refutans salutarem: citauerimus te, vt de & super ijs, coram nobis manifestius responderes: tuq́ue ductus maligno spiritu, pariter & seductus, renueris comparere. Vel sic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te, aliâs de eadem esses nobis suspectus leuiter, quoniam fores infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter comparens de fide Catholica responsurus. Cumq́ue citatus, renueris comparere contumaciter,

excom-

excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua stetisti per annum, seu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nunc, quo te duxerit spiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus misericorditer & benignè, vt reuerteteris ad gremium sanctæ fidei vnitatem, tu facere cõtempsisti, in reprobum sensum datus. Sanè volumus & tenemur, iustitia nos cogente, causam tuam huiusmodi fine debito terminare, nec valeamus tua nephanda crimina conniuentibus oculis tollerare.

Nos Episcopus & iudices in causis fidei supradictis, te talem sæpè fatum latitantem, profugum & fugitiuum, per præsens nostrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis mensis, tali anno, in tali Ecclesia cathedrali talis Diœcesis, hora tertiarum cõpareas personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus: Significãtes quòd siue comparueris siue non, procedemus ad nostram diffinitiuam sententiam, contra te prout ius & iustitia suadebunt. Et vt prius nostra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præsentes literas dictas, requisitionem & citationem nostram in se continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Ecclesiæ cathedralis. In quorum testimonium singulorum, præsentes nostras literas impreßione nostrorum sigillorum iußimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam sententiam aßignata: Si profugus comparuerit. &

rit: & cõsenserit, publicè omnem hæresim abiurare, humiliter petens admitti ad misericordiam, postulando, si relapsus non fuerit admittetur, & si fuerit deprehensus propria confessione, vel testium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens, secundum modum quo agitur suprà in octauo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur, si fuerit suspectus violenter, ita quòd citatus responsurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnem hæresim, & pœnitebit vt hæreticus suspectus de hæresi violenter. Pœnitens secundum modum, quo agitur suprà in sexto modo processum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non consenserit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio seculari, per modum, quo dictum est suprà, & agitur in decimo modo processum fidei terminandi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus miseratione diuina, talis ciuitatis, Attẽdentes, quòd tu talis de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de hæretica prauitate, fama publica referente, seu fide dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio decumbit, descendimus ad videndum ac inquirendum, an clamor qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verùm cùm inuenissemus te in hæresi deprehensum, deponentibus contra te quamplurib⁹ testibus fide dignis, te coram nobis aduocatum iussimus

ſimus detineri. Dicatur ſicut factum fuit, an videlicet comparuerit, & medio iuramento interrogatus, faſſus fuerit, vel non. Sed poſt maligni ſpiritus conſilio ductus & ſeductus, metuẽs tua vulnera vino & oleo ſalubriter confoueri, aufugiſti (aut ponatur ſi ita eſt) carcerem & arreſtum fregiſti pariter & aufugiſti, latitans hinc inde, & quo te malignus ſpiritus duxerit antefactus totaliter ignoramus: Vel ſic.

Verum cum inueniſſemus contra te taliter, vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia, propter quæ ſuſpectum leuiter de hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Eccleſiis, talis Diœceſeos, quatenus infra certum terminum tibi præfixum coram nobis in tali loco perſonaliter cõpareres, in & ſuper prædictis contra te depoſitis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis reſponſurus. Tu verò inſano conſilio adhærendo, renuiſti contumaciter comparere: Cumq́; iuſtitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excõmunicatum publicè denunciari, tu medicinam reſutãs ſalutarem, dictam excommunicationem vltra quàm per annum ſuſtinuiſti, & adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum datus, animo pertinaci, et profugus, latitans hinc inde, vt quo te malignus ſpiritus duxerit ignoramus.

Sanè cũ longo tempore, quia tanto die te expectauerit Eccleſia ſancta Dei miſericorditer & benignè, quatenus ad eius miſericordiæ gremium euolares, ab erroribus reſilendo, & iuxta fidem Catholicam profeſſam

operando:

operando: ipsaq; te clementia vberibus enutriret, mali-gnorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tu-pertinacia perseuerans. Verùm cùm vellemus, prout vo-lumus & debemus, iustitia nos cogente, causam tuam fine debito per sententiam terminare, citauimus te quatenus hac die & hora, & hoc loco compareres per-sonaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditu-rus. Et quia renuisti contumaciter comparere, merit-te ostendis velle perpetuò in tuis hæresibus & erroribu-remanere: quod dolentes referimus, & referendo do-lemus.

Sed cùm non poßimus nec velimus iustitiam subter-fugere, nec tantam inobœdientiam & contumaciam ad Dei Ecclesiam tollerare: Ad exaltationem fidei or-thodoxæ, & ad extirpationem hæreticæ prauitatis, iu-stitia exigente, & tua inobœdientia & contumaci-requirente, hac die & hora, & loco tibi in antea ad au-diendam diffinitiuam sententiam peremptoriè aßigna-tis, præhabito multorum consilio peritorum, tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, processus meritis visis & diligenter discußis, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosancti-Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irre-fragabilem veritatem, contra te talem, absentem & præsentem, Beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sen-tentiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis Christi nomine inuocato.

No-

Nos Episcopus & iudices in causa fidei memorati, attendentes in causa ista fidei, ac processibus inde confe-ctis, ordinem iuris fore seruatum. Attendentes etiam, quòd legitimæ citatus non comparuisti, nec per te, nec per alium te aliqualiter excusasti. Attendentes etiam, quòd in præfatis hæresibus longo tempore pertinaciter perstitisti, & adhuc etiam perseueras, & excommuni-cationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiam, quòd Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perseueres & perseuerare velis, in excom-municatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectãtes, declaramus, diffinimus, & sententiamus, te talem absentem & præsentem esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio seculari. Et per nostram sententiam diffiniti-uam te à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ secularis. Eandem curiam affectuosè de-precantes, vt si quando te habuerit in sua potestate, er-ga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, & cætera.

Considerandum hîc, quòd si iste profugus & contu-max fuerit deprehensus in hæresi, vel propria confessio-ne, vel testibus legitimus, & ante abiurationem fugit, est per sententiam verè hæreticus impœnitens iudican-dus, & ita in sententia ponendum est. Si autem aliter non fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus ha-bitus, fuit citatus, responsurus de fide, & quia renuit

comparere, fuit excommunicatus, & in excõicatione tali stetit vltra quàm per annum, animo indurato, & tandem noluit comparere, iste non est iudicandus hæreticus, sed vt hæreticus, & vt talis condemnandus, & ita procedendum est in sententia, vt dictum est prius.

Quidam iudicandi Hæretici, quidam vt Hæretici.

Super personam, delatam ab alia malefica incinerata, vel incineranda, qualiter sit sententiandum.

QVAESTIO XXXIII.

QVartusdecimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quãdo delatus de hæretica prauitate, processus meritis circa deponẽtem diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorũ, reperitur de tali hæretica prauitate tantũmodò ab altera Malefica incinerata vel incinerãda, delatus vel delata. Et hoc cõtingere potest tredecim modis, tanquam per tredecim casus. Quia sic delatus: Vel reperitur immunis & absoluendus totaliter: Vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæresi generaliter: Vel reperitur vltra infamiã quæstionibus exponẽdus aliqualiter. Vel reperitur suspectus de hæresi vehementer. Vel reperitur suspectus de hæresi violẽter. Vel reperitur diffamatus & suspectus insimul & cõmuniter. Et sic consequenter in alijs casibus, prout in vigesima quæstione tactum est, vt ad tredecimum inclusiuè.

Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit, quando tantummodò ab ipsa Malefica detenta delatus est, & non conuincitur, nec confeßione propria, nec testium productione legitima, nec aliàs

aliâs reperiuntur indicia, ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari poßit, talis omnino venit absoluendus, etiam per ipsum iudicem secularem, qui deponentem aut incinerauit, aut incinerari vel propria auctoritate, aut ex commißione Episcopi, iudicis ordinarij habuit: & absoluetur per sententiam in primo modo processus fidei terminandi, circa vigesimam quæstionem contentam.

Secundus modus incidit, quando vltra hoc, quod à detenta delatus est, etiam per totam illam villam seu ciuitatem diffamata existat, ita quòd tantummodò infamia præcisè & sola laborauit semper: licet postea per depositionem detentæ Maleficæ infamia sit aggrauata.

Circa talem talis practica est seruanda. Quia iudex considerando, quòd vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab alijs fide dignis in villa aut oppido probatur, licet fortè detēta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamen fidem perdidit abnegādo illam Diabolo: vnde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circumstantijs illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit: Ideo Canonica purgatio erit tunc indicenda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa vigesimam secundam quæstionem contentam.

Etsi Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri, & solemniter, in finem, vt si deficeret, vt tunc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmiori sententia puniretur, benè

quidem fit. Si autem per se voluerit exequi, mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secundo modo sententiandi tales, tactum est, nisi quòd vbi excommunicandus esset, quòd tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat: Et hoc contingeret, vbi se purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licet non vincatur confessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidẽtia, nec etiam sint indicia super aliquod factum, in quo vnquam notatus fuisset ab alijs inhabitatoribus villæ aut oppidi: nisi quòd infamia tãtum laborauit apud eos. Aggrauatur autem infamia ex detentæ Maleficæ detentione, vtpote quia asseruit, illum vel illam in omnibus fuisse sociam, & secum in criminibus participasse. Hoc ipsum tamen, sicut constanter delata negat, ita & alijs inhabitatoribus vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis constat.

Adfrontatio Maleficarum se inuicem accusantium.

Circa talem talis practica seruatur. Primò, quòd adfrontare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & siquidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponẽdam, procedatur per sententias in tertiũ modum processum fidei terminandi, circa vigesimamtertiam quæstionem contentas, ipsam tormentis leuiter exponendo: adhibitis cautelis alijs quamplurimis & necessarijs, de quibus circa principium huius tertiæ partis suprà patuit ad longum.

longum, & ex quibus præsumitur talem esse aut innoxiam aut ream.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc vel confeßione propria, vel depositione alterius detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducunt illos, qui ad procandum mulieres Maleficas consuluissent, vel vbi inter coniugatos, odio se mutuò prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo temporali apud Maleficas laborassent. Sed quia tales vtiq; excõicati sunt, tanquam hæreticorum credentes, iuxta c. excõicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hær. vbi dicitur. Credentes aũt eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Quia etiam ex factis præsumitur de effectu: ad hoc argu. 32. q. 2. qui viderit. Ideo videtur q; acrius sunt puniendi & sententiandi, quàm illi, qui de hæresi leuiter habẽtur suspecti, prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus cõiecturis: Puta quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorum erroribus sic nullam fidem adhibuissent, q; tamen illos nõ manifestassent, alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligantur, hoc quod in consilio peritorum conclusum fuerit super leuem suspicionem, prosequendum erit à Iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè se purgabit, secundum quod in quarto modo processum fidei terminandi, sub quæstione vicesimaquarta tangitur.

Ex factis præsumitur de effectu.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter alleg. cap. excõicamus. 1. §. qui verò inuenti fuerint sola suspicione notabili, &c. tamen

non debent, si relabantur, pœna relapsorum puniri: & procedatur, prout in quarto modo processum fidei terminandi, circa vicesimamquartam quæstionem tactum est.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus vehementer, & hoc simili modo, vel confessione propria, vel depositione alterius Maleficæ detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem depositionem reducunt impeditores iudicum, directè vel indirectè, eorum officium inquirendo, Maleficas impediendo: dummodò hoc scienter fecerint: ex capit. vt inquisitionis negotium. libro 6. de hæret.

Qui impedimenta præstāt Maleficis qua suspicione laborent.

Item reducunt omnes, qui impedientibus præstant scienter auxilium, consilium vel fauorem: patet per alleg. c. inquisitionis Item reducūt, qui citatos aut captos hæreticos instruunt de celanda veritate, & vt illam subticeant, vel falsitatem asserant. Et hoc ex ca. accusatus. & §. fi. Item reducunt omnes, qui eos, quos sciunt hæreticos, receptant, scienter deducūt, visitant: vel associant, munera mittunt, seu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt, vbi scienter fiunt. Et ideo dicunt, quod vbi delata persona participat de præmissis, & hoc per consilium ita iudicatū fuerit, tunc iuxta quintum modum processum fidei terminandi, sub quæstione vicesimaquinta sententianda est: Taliter vt omnem hæresim sub pœna relapsorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Distinguendū inter fauorem personæ & culpæ.

Possumus tamen asserere, adijciendo quòd Iudices respectum habeant super vniuscuiusque Maleficæ incine-

rat

ratæ aut detentæ familiam, prolem, seu etiam progeniem: eò quòd vt plurimum tales reperiuntur infectæ.

Familiæ Maleficarum.

Cùm Maleficæ etiã proprios infantes ex Dæmonum informatione ipsis habent offerre: Vnde & indubiè in quibuscunque flagitijs informare: patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus existit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi vehementer suspectus: ita & in hac hæresi Maleficarum.

Præfatus autem casus patet in capitulo inter sollicitudines, extra. de purgatione. capit. vbi apparet: quòd ratione infamiæ de hæresi, fuit Decano cuidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio publica, & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousque scandalum sopiretur.

Triplex pœna vni Malefico Decano inflicta.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur suspectus violenter, hoc autem fit nõ ad simplicem vel nudam depositionem alterius Maleficæ detentæ, sed ad indicia facti, quæ eliciũtur ex quibusdam verbis & factis à Malefica detenta perpetratis & prolatis, quibus ad minus delata asseritur interfuisse, & operibus deponentis communicasse.

Pro quorum intelligentia, aduertenda sunt ea quæ suprà quæstione decimanona tacta sunt, præcipuè super violentã suspicionem, quomodo ex violentibus & con-

uincentibus oritur coniecturis: & qualiter Iudex violentatur ad credendum ex sola suspicione aliquem esse hæreticum, qui tamē fortaßis bonus Catholicus in corde existit. Sicut Canonistæ exemplificant circa simplicem hæresim, de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum, renuit comparere cōtumaciter: propter quam contumaciam excommunicatur: In qua vbi per annum perseuerauit, efficitur suspectus de hæresi violenter.

Quare & à simili circa talem delatam aduertenda sunt indicia facti, ex quibus efficitur violenter suspecta. Et ponatur casus, quòd detenta Malefica asseruit illam interfuisse suis maleficijs, quæ tamen delata constanter negat, quid ergo faciet? vtique opus erit considerare, an ex aliquibus operibus sit vehementer suspecta, & an vehemens suspicio in violentam valeat transire: sicut in præfato casu, citatus responsurus, vbi non comparet, sed renuit contumaciter, fit suspectus leuiter de hæresi, etiam vbi citatus fuit in non causa fidei. Si autem in causa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc fit suspectus vehementer, quia tunc leuis suspicio transit in vehementem: & si per annum persistat, tunc vehemens transit in violentam. Ita considerabit Iudex, si ratione familiaritatis contractæ cum detenta Malefica sit delata vehementer suspecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit considerare, an ipsa vehemens suspicio in violentam transire poßit: Præsumitur enim quòd transire poßit, id est, quòd flagitijs detentæ ipsa

Quō leuis in vehementem, vehemens in violentam suspicionē transeat.

delata

delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Est ergo procedendum Iudici iuxta sextum modum processum fidei terminandi, prout in vigesima sexta quæstione tangitur. Quòd si quæritur, quid faciet Iudex, si adhuc talis delata ab altera Malefica, detenta omnino persistat in negatiua, non obstantibus quibuscunque indicijs aduersus eam productis? Respondetur.

Primò Iudex debet aduertere super earum negatiuas responsiones, an ex vicio seu maleficio taciturnitatis proueniant, siue non: et quidem, vt in primis quæstionibus, quæstione decimaquinta & decimasexta huius tertiæ partis patuit, Iudex cognoscere potest, si flere & lachrimas emittere valeat, & vbi in quæstionibus quasi insensibilis redditur: ita quòd ad pristinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta suspicio aggrauatur: & tūc omnino non est liberè dimittenda, sed secundum, vt in sexto modo sententiandi, & processum fidei terminādi patuit, supra allegato perpetuis, carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Si verò maleficio taciturnitatis non sit infecta, propter vehementes dolores, quos in quæstionib. sustinet verè & realiter, cùm tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quasi insensibiles redduntur, vt dictum est, tunc vltimum refugium Iudex habere potest super Canonicam purgationem. Quæ si à seculari Iudice indicitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus secunda quæstione quarta, consuluisti. & cap. monomachiam dicitur. In qua purgatione

Vulgaris licita canonica purgatio.

gatione si defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipse non reperitur legitimè deprehẽsus, nec ꝓpria confessione, nec facti euidentia, nec testiũ ꝓductione legitima, sed tãtùm reperitur à detẽta Malefica delatus vel delata, & cùm hoc reperiuntur indicia, q̃ ipsum reddũt suspectũ leuiter vel vehementer: Vtpote quia solummodò habuit magnam familiaritatem cum Maleficis, tunc tali ratione infamiæ est dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter sollicitudines: & ratione suspitionis hæresim abiurare, cum pœna relapsorum, vbi recidiuaret, si vehementer suspectus, vel sine illa, si leuiter, & procedatur vt in proximo modo processum fidei terminandi, circa c. 27. q. tactum est.

Octauus modus incidit, vbi sic delatus reperitur confessus hæresim illam, sed pœnitens & nunquã relapsum. Vbi notandum, quòd consequenter, vbi agitur de relapsis & non relapsis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales distinctiones tactæ sunt propter Iudices, qui de vltimis inferendis supplicijs non se intromittunt: Ideo ciuilis Iudex super confessam siue pœniteat, siue non, siue relapsa fuerit siue nõ, per ciuiles et imperiales leges ꝓcedere potest, vt iustitia suadebit: tantummodò recursum ad ipsos tredecim modos sententiandi habere potest, & secundum illos se resoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

Super

Super modum sententiandi maleficam maleficia tollentem, insuper etiam super maleficas obstetrices & maleficos sagittarios.

QVAESTIO XXXIIII.

QVintusdecimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est quando delatus de hæretica prauitate, reperitur quòd maleficia non inferat, sed tollat. Circa istum talis practica est seruanda, quia aut vtitur remedijs licitis, aut illicitis: Et si quidem licitis, non vt Maleficus, sed vt Christicola est iudicandus. De quibus licitis remedijs suprà circa principium huius tertiæ partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc distinguendum, quia aut sunt illicita simpliciter, aut secundum quid. Si simpliciter, adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel sine nocumento: vtroque tamen modo semper cum expressa Dæmonum inuocatione. Si verò illicita secundum quid, puta quia absq; expressa, licet non absq; tacita Dæmonũ inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canonistis & certis Theologis, vt suprà in 1. q. huius vltimæ partis totius operis patuit. Illicita remedia vel secundum quid, vel simpliciter.

Iudex ergo quicunque, siue Ecclesiasticus siue ciuilis, licet primos & vltimos nõ habeat reprobare, & signanter primos potius commẽdare, & vltimos tollerare, prout Canonistæ asserunt licitũ esse vana vanis cõtundere. Illos tamẽ qui cum expressa Dæmonũ inuocatione maleficia auferũt, nullo modo tollerare debet, pcipuè illos,

qui

qui cum nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cum nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno aufertur & alteri infertur. Nec obstat, si illa cui infertur, sit Malefica per se, siue non, siue sit illa, quæ maleficium intulit siue non & siue sit homo siue quæcunque alia creatura, patent super hæc oĩa acta & gesta in prima quæstiõe suprà allegata deducta.

Si quæritur, quid faciet Iudex, vbi talis asserit se maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quomodo poßit talia veraciter Iudex cognoscere? Respondetur, ꝗcitato illo, interrogetur quibus medijs vtatur: nec tamen verbis suis standum, sed Ecclesiasticus Iudex, cui ex officio incumbit, diligenter inquirat, siue per se, siue per plebanum aliquem, qui à singulis parrochianis exactè sub præstito iuramento, quod exigere potest, perquirat, quibus remedijs vtatur: & si quidem inuẽtum fuerit, prout communiter inueniuntur cum superstitiosis remedijs, omnino non sunt, propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tollerandæ.

Quõ illicita remedia ab illicitis discernantur.

Et si quæritur, vnde possunt remedia licita ab illicitis discerni, cùm semper asserant, se quibusdã orationibus, & herbarum applicationibus, huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquisitio fieret. Nam quia necesse habent superstitiosa remedia occultare, eò vt non reprehẽdantur, seu vt facilius mentes simplicium illaqueare valeant, ideo huiusmodi verbis aut herbarum applicationibus insistunt: Tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tanquam Sortilegæ & Maleficæ manifestè deprehenduntur.

Sunt

Sunt enim de occultis diuinantes, & ea, quæ non nisi malorum ſpirituum reuelatione ſcire poſſunt, reſerantes. Exempli gratia. Vbi pro ſanitate acquirenda frequentantur à læſis, cauſam læſionis, aut maleficij aperire & manifeſtare ſciunt: vt ſi ratione altercationis cum vicina acciderit, vel aliqua ex cauſa alia, hoc ipſum perfectiſſimè noſcunt, & indicare frequentantibus ſciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumẽti ſeu maleficij curam ſe intromittunt, alterius verò minimè. Prout in Diœceſi Spirenſi, Malefica quædam in loco quodam, zu Hofen nũcupato, exiſtit, quæ licet plures ſanare videatur, certos tamen minimè ſe poſſe curare fatetur: nullam ob aliam cauſam, niſi vt ab incolis fertur, quòd maleficia talibus illata, ſint tam fortiter ab alijs, vt aſſerit, Maleficis impreſſa, & hoc vtiq; virtute Dæmonum, quòd illa amouere non valeant. Quia videlicet Dæmon non ſemper Dæmoni cedere poteſt, aut non vult. Quæ non quæuis maleficia ſanat, Malefica habetur.

Tertiò, vbi ſuper huius maleficia illata ſingulares exceptiones facere noſcũtur. Prout in ipſa ciuitate Spirenſi contigiſſe noſcitur: dum quædam honeſta perſona maleficiata in tibijs, huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis gratiam aduocaſſet, illa domum ingreſſa, & eam dum intuita fuiſſet, talem exceptionem fecit. Si, inquit, ſquamos & capillos in vulnere non habuerit, reliqua omnia extrahere potero. Cauſam etiam læſionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentaſſet, dicens, quia cum vicina altercaſti, tali die, ideo tibi accidit: præter ſquamos etiam & pilos, alias quamplures diuerſo-

diuersorum generum res extraxit, et sanitati restituit.

Quartò, vbi superstitiosis insistunt, aut insistere faciunt cæremonijs, & sic ante solis ortum, vel alio determinato tempore, se frequẽtari volunt, dicentes quòd infirmitates vltra angariam illatas sanare nequeãt, aut quòd tantummodò duas aut tres personas per annum sanare valeant, licet non sanando, sed à læsionibus cessando, sanare videantur.

Non sanant Maleficæ, sed faciunt cessare læsiones.

Possunt & addi quamplures aliæ considerationes, circa talium personarum cõditiones, quia vt plurimum retroactis temporibus malæ & reprehensibilis vitæ fuerunt diffamatæ, seu adulteræ, aut Maleficarum superstites: vnde ex nulla sanctitate vitæ hæc gratia sanitatis à Deo collata.

Incidentaliter reducuntur & obstetrices Maleficæ omnes, alias Maleficas in flagitijs excedentes, de quibus & in prima parte operis deductum est: Quarum etiam tantus numerus, vt ex earum cõfessionibus compertum est, quòd non æstimatur villula, vbi huiusmodi non reperiantur existere. Cui periculo vtiq; à præsidentibus foret in parte succurrendum, vt nõ nisi iuratæ obstetrices à præsidentibus deputarentur, cum alijs remedijs, quæ in secunda parte operis tacta sunt.

De obstetricibus sagis.

Incidit & de Maleficis sagittarijs, in contumeliam vtiq; Christianæ religionis tantò periculosius detegentes, quantò & securiores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defensores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus Maleficis, plerunq; in certis casibus, damnabiliores existunt,

Magi sagittarij.

stunt, sic declaratur. Nam talium defensores à Canonistis & Theologis in duplici genere aßignantur. Quidam namq; errorem, alij verò personam sunt defendentes: Et hi quidem, qui errorem, damnabiliores ipsis qui errant existunt: cùm non solùm hæretici, imò hæresiarchæ habendi sunt, vt patet 24. quæstio. 3. qui illorum. Et de his defensoribus communiter non loquuntur iura, eò quòd ab alijs hæreticis non distinguuntur. In quibus etiam habet locum cap. ad abolendam. §. præsenti. sæpè alleg.

Fouentes sagittarios Magos, quo loco habendi.

Quidam alij sunt, qui licet non defendunt errorem, defendunt tamen personam errantem: vtpote qui resistunt viribus & potentia, ne tales Malefici, seu quicunq; alij hæretici veniant ad manus Iudicis fidei, ad examinandum, vel puniendum, & similia.

Simili modo etiam fautores talium sunt in duplici genere.

Quidam namque sunt, qui publica funguntur autoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini temporales, seu etiam spirituales, temporalem iurisdictionem habentes: Qui etiam fautores esse possunt duobus modis, obmittendo & committendo.

Spirituales domini fouẽtes sagittarios Maleficos.

Obmittendo, scilicet facere ea circa Maleficos vel suspectos infamatos, vel credentes, receptatores, defensores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur. Cùm tamen ab Episcopis vel Inquisitoribus, vel eorum alteri requiruntur: Vtpote si eos non capiant, vel captos non diligenter custodiant, vel infra districtum suum ad locum, de quo eis mandatur, non deducant,

aut

aut executionem promptam de eis non faciant, & similia: Vt patet in cap. vt inquisitionis. in princip. libr. 6 de hære.

Committendo autem, vtpote, si captos huiusmodi, sine Episcopi aut iudicis eius licentia vel mandato, à carcere liberent, vel processum, iudicium vel sentētiam eorum directè vel indirectè impediant, vel similia per se agant: Vt patet cap. allegato, vt officium. §. prohibemus. Penè talium in præcedentibus circa secundum principale huius operis, & circa finem, vbi de Maleficis sagittarijs, & alijs armorum incantatoribus tactum est, declaratæ sunt.

Ad præsens sufficiat, quòd omnes tales, ipso iure sunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrūt: patet extra: de hære. excommunicamus. 1. §. credentes. & cap. allegato. vt inquisitionis. §. prohibemus. In qua Excommunicatione, si per annum perstiterint animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi: vt eo. ca. & §. alleg.

De receptatoribus Maleficorum.

Qui verò dicendi sint receptatores, & an habendi sint, vt hæretici. Respondetur, quòd recipientes huiusmodi Maleficos sagittarios, aut quoscunque armorum incantatores, Necromanticos, seu Maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum est, sint in duplici genere, sicut etiam de eorum defensoribus & fautoribus tactum est.

Quidam namq; sunt, qui non tantùm semel vel bis, sed pluries & frequenter tales suscipiunt, & isti propriè, & secundum vim vocabuli, dicuntur receptatores à rece-

à receptando, quod est verbum frequentatiuum. Et tales receptatores quandoque sunt sine culpa, vtpote si ignoranter hoc faciunt, nec aliquid vnquam sinistri de eis suspicati sunt. Aliquando sunt in culpa, vt pote quando eorum errores sciunt & non ignorant, quia Ecclesia tales semper persequitur tanquam crudelissimos fidei hostes, & si non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. Tales propriè sunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura, & quòd sunt excommunicati, iuxta c. excom. 1. §. credentes.

Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantùm semel vel bis huiusmodi Maleficos aut Hæreticos receperunt, & isti non videntur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, sed receptores, quia eos receperunt, & non receptauerunt. Licet Archidiac. dicat contrarium in c. quicunque super ver. receptatores. De quo tamen non est magna vis, quia non de verbis sed de factis curandum est.

Ponitur tamen differentia inter Receptatores & Receptores: eò quòd Domini terrarum semper dicuntur talium receptatores, vbi simplices, qui eos expellere non habent, nec possunt. Et si receptores sint, sunt tamen sine culpa.

Differētia inter Receptatores & Receptores.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquisitionis Episcoporum, cōtra huiusmodi Maleficos hæreticos, qui sint, & si hæretici dicendi sint. Ad quod respondetur, q̄ huiusmodi impeditores sunt in duplici genere. Quidam namq; sunt qui impediunt directè, vt qui captos pro hæ-

Qui impediūt officiū inquisitionis, quomodo Hæretici habendi.

reseos crimine à carcere propria temeritate liberant, vel processus inquisitionis lacerant, testes in causa fidei, pro eo quòd testificati sunt, vulnerant: Vel si dominus temporalis statuat, quòd nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, aut quòd nulli nisi sibi de hoc crimine deferri possit, nec testificari nisi coram eo, & similia. Et isti impediunt directè: iuxta no. per Io. And. in c. statutum, super ver. directè, lib. 6. de hære. Et qui processum, iudicium vel sententiam in tali causa fidei directè impediunt, vel qui ad hæc agenda præstiterint auxilium, consilium, vel fauorem, & tales licet sint multum culpabiles, non tamen ex hoc sunt hæretici iudicandi, nisi aliter apparet, quòd essent consimilibus erroribus Maleficorũ inuoluti cum pertinaci voluntate: sunt tamen ipso excõicationis mucrone percussi: iuxta ca. vt inquisitionis. §. prohibemus. Sic quòd si in illa excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi, vt patet c. & §. alle.

Quidam verò sunt qui impediunt indirectè, vtpote qui statuunt, ꝙ nullus portet arma ad capiendum hæreticos, nisi de familia Domini temporalis, & similia, iuxta no. per Ioan. And. in c. statutum, super ver. indirectè. Et tales sunt minus culpabiles q̃ primi, nec sunt hæretici, sed sunt excommunicati, iuxta alleg. cap. Vt inquisitionis. Et etiam præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem: taliter ꝙ si steterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici sunt condemnandi, per allega. c. & §. prohibemus. Quòd sic est intelligendum, quòd hæretici condemnantur

mnantur taliter, quòd si volunt redire, recipiuntur ad misericordiam, errore prius abiurato, alias vt impœnitentes tradentur curiæ seculari: Vt patet per c. ad abolendam. §. præsenti.

Epilogando. Maleficæ obstetrices, prout aliæ Maleficæ maleficia inferentes, secundum qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & à simili, Maleficæ maleficia superstitiosè, vt dictum est, opere Diaboli tollentes. Cùm non dubium sit, quod sicut auferre, ita & inferre possunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex Dæmonum informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò sanare debeant, vt sic eo facilius mentes simplicium illaqueando, suam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores Malefici, cùm non nisi ex fauore, defensione, receptatione præsidentium sustentētur, omnes tales, pœnis præscriptis subiacent: & qui officiales quoscunque contra huiusmodi Maleficos, aut eorū fautores, &c. in eorum officio impedirent, simili modo excommunicati sunt, & omnibus pœnis vti fautores subiacent. Verùm vbi steterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, si redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam, & ad misericordiam admittuntur, aliâs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio seculari. Et vbi non stent per annum, nihilominus contra impeditores huiusmodi potest procedi, vt contra fautores hæreticorum: ar. c. accusatus. §. vltimo.

Qui possunt maleficia auferre præsumūtur etiā posse inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quòd dictum est de fautoribus, defensoribus, receptatoribus, & impeditoribus, super Maleficos

 sagitta-

ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque Maleficas, aut Maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumenta inferentibus. Verùm & ipſi Malefici quicunq;, vbi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato, peccata deflentes, & purè cõfitentes, veniam petierint, ad miſericordiam recipiuntur. Aliâs vbi innoteſcunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, atteſtando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, vſq; ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, vt tactum eſt, ſi & in quantum huiuſmodi præcedentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Eccleſia inflictam, euadere velint.

Huius vltimæ partis, ſuper modos ſententiandi Maleficos, quouſque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes.

QVAESTIO XXXV.

De appellantibus Maleficis.

SI verò ad appellatiõis remediũ finaliter delatũ confugere Iudex cerneret, notãdum primò, ꝙ hæc interdũ valida atq; iuſta, interdũ friuola atq; nulla decernitur. Cùm.n.in negotijs fidei ſummariè, ſimpliciter & de plano ſit procedendũ, vt ex præcedentibus ſæpè tactum eſt, ex cap. multorum querela. in Cle. *vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum ſponte, propter negotij arduitatem, libenter ipſum prorogant & dilatant: ideo aduertere poſſunt, quòd vbi delatus ſentiret, ſe à Iudice realiter*

liter & de facto contra ius, & iustitiam aggrauatum, vtpote quia eum ad se defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiam sine assensu Episcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatum quæstionare, cùm alias sufficientes probationes pro & contra habere potuisset, & huius similia: tunc quidem appellatio foret iusta, aliâs non.

Secundò notandum, quòd Iudex appellatione huiusmodi sibi præsentata, tunc absq; perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando verbo, quod non currat sibi tempus, & cùm ipse delatus tradiderit sibi copiam appellationis, aduertat quòd adhuc habet duos dies ad respondendum, & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos exhibendum. Et licet statim posit respondere, & Apostolos dare istos vel illos, vbi sit multum expertus & peritus, tamen vt cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiendum Apostolos, quales dare decreuerit, aßignare cum potestate prorogandi,

Tertiò notandum est iudici, quòd infra tempus iuris, & infra tempus aßignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono cõsilio peritorum, quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo, vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia, adueniente termino aßignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat, quando defensiones ille

petiuit, vel terminum ad interloquendum aßignauit, & similia, & tollat grauamen: quo ablato, procedat, prout ante: Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua fit nulla: iuxta capitulum cessante: extra de appellationibus.

Grauamina Reparabilia & Irreparabilia.

Sed hic tamen diligenter attendat circumspectus et prouidus iudex, quod quædam sunt grauamina reparabilia, & sunt illa, de quibus iam dictum est, & tunc habent locum ea quæ dicta sunt. Quædam autem sunt irreparabilia, vtpote si delatus fuerit quæstionatus realiter & de facto, & post euadens appellat: vel si clenodia, & aliquantilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus Malefici vtuntur, fuerunt recepti & combusti, & similia, quæ nequeunt reparari, nec reuocari: Et tunc non habet locum, prædictus modus, scilicet processum ad statum reducere, in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quartò notandum iudici est, quod licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum, iuxta c. de appel. & poßit petenti aßignare vltimum diem iuris, hoc est tricesimum, ad Apostolos recipiendum: tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, et de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositum, propter quod extitit appellatum, melius est quod aßignet infra tempus iuris terminum competentem, vtpote decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, aduenienté termino prorogare, dicendo, se fuisse aliis negotiis implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notandum iudici est, quòd quando præfixit

terminum

terminum appellanti & Apostolos petenti, quòd non assignet solùm ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si aßignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Aßignabit ergo ei terminum, hoc est, talem diem talis anni, ad dandum eis, et recipiendum à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, quòd in aßignatione huius termini, non dicat respondendo, quòd dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet quòd exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam, quòd in aßignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, aßignet locum in specie, diem & horam: vtpote quòd aßignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, quòd si decreuerit in animo suo, detinere delatum crimine requirente, & iustitia exigente: in aßignatione termini ponat, quòd aßignet talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos, ipsi appellanti, aßignetque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendũ ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantẽ liberè retinere, datis tamen prius statim Apostolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet Iudex, ne aliquid innouet circa ap-

 pellantem,

pellantem, ipsum capiendo, vel quæstionando, seu à carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata, vsque ad horam qua tradidit Apostolos negatiuos.

Epilogando. Nota: sæpè contingit, quòd delatus, quando dubitat, quòd contra eũ feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt sic subterfugiat Iudicis sententiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas aßignat, vtpote quòd Iudex eum captũ tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici præsentata, copiã appellationis petat: qua habita statim vel post duos dies, responsionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandum & recipiẽdum Apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpote 25. 26. vel 30. diem talis mẽsis: infraquẽ terminum aßignatũ Iudex copiam appellationis, & grauamina seu causas, propter quas appellat, diligenter discutiat, & cum bono consilio iuris peritorum deliberet, an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas, appellationẽ non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, quòd causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atque nullæ, & quòd appellans non vult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det Apostolos negatiuos siue refutatorios. Si autem videat quòd grauamina sunt vera, & iniustè sibi illata, & non sunt irreparabilia, vel dubitat si est ita, vel aliâs fatigatus pro-

pter ma-

pter malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Aduenięte igitur appellanti termino aßignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones, vel aliâs non est dispositus, peremptoriè potest rogare simul vel succeßiuè vsque ad trigesimum diem, qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum Apostolos aßignatos.

Si autem formauit & est dispositus, potest statim dare Apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos, seu refutatorios, aduertente termino peremptorio aßignato, exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit quod ipse Iudex, & secundum canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta, seu leges, proceßit, & procedere intendit, & à iuris vtriusque tramite non disceßit, nec discedere intendit, minusque ipsum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intendit, aut intellexit, quod patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quòd eum cepit & captum tenuit: Quia cùm sit sibi delatus de tali hæretica prauitate, & testes multos habeat contra eum, meritò ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni. Nam cùm crimen hæreseos sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequa-

quam erat, nec est cautioni etiam maximæ dandus, si est & erat in carceribus detinendus: & sic discurrat per alias rationes,

Quo facto, dicat sic: Quare apparet quòd ipse iudex debitè & iustè processit, & à iuris semitis minimè deuiauit, minusq; ipsum in aliquo aggrauauit: sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniustè & indebitè appellando: propter quæ eius appellatio est friuola atq; nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta, peccās enim in materia & forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferant, nec sit à iudice deferendum, ideo dixit iudex ipse, quòd interiectam appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec deferre proponit: Et hanc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellanti pro Apostolis negatiuis, & mandat inseri statim immediatè post appellationem prædictam eidem præsentatam. Et sic tradat notario, qui appellationem eidem præsentauit.

QVibus Apostolis negatiuis sic adhibitis appellanti, statim iudex continuando ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparendum coram se eidem aßignando, vel aliquid simile, propter quod appareat, quòd non desinit esse iudex, continuabitque processum suum, contra appellantem, quousque à iudice ad quem est appellatum sit prohibitus ne procedat.

Caueat tamē Iudex, quòd nullam nouitatem faciat

contra

contra appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberando, nec aliâs ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata, quò vsque Apostolos ei tradiderit negatiuos: Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum: Et tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino peremptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos: exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex, respondendo præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur. Dicit quòd ipse iustè, &, prout debuit, in causa præsenti processum, & non alias, nec dictum aggrauatum se appellasse, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes singulas discurrendo: Non enim ipsum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. discurrat per causas singulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, respondendo.

Concludendo sic, quare apparet, quòd ipse iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec causam dedit eidem appellanti, metuens ne secundũ eius demerita ad iustitiam procedatur, propter ꝙ eius appellatio est friuola atq; nulla: quia à nullo grauamine interiecta, nec ei est iure à Iudice deferendum. Verùm propter

reueren-

reuerentiam Sedis Apostolicæ, ad quam extitit appellatum, dicit ipse iudex, quòd dictam appellationem admittit, eiq; defert, & deferre intendit, totum præsens negotium ad sanctissimum dominum nostrum Papam, & sanctam sedem Apostolicam remittendo: assignando eidem appellanti certum tempus, scilicet tot mẽses proximè subsequentes, infra quos cum processibus, clausulis, & sigillatis, sibi per ipsum iudicem tradendis: vel aliâs data idonea cautione de præsentando, seu in Romana curia, vel cum fida & tuta custodia, eidem per ipsum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præsentare Domino nostro Papæ. Et hanc responsionẽ offert ipse iudex eidem appellanti, pro Apostolis affirmatiuis: & mandatur eam inseri immediatè post interiectam appellationem eidem præsentatam: Et sic tradet eam notario, qui appellationem eidem præsentauit.

ATtendat autem prudens iudex, quòd mox, vt Apostolos reuerentiales appellanti exhibuit, in causa illa, pro qua ille appellauit, statim ipse desinit esse iudex, nec potest amplius de illa cognoscere, nisi sibi causa remissa per sanctissimum dominum nostrum Papã. Quare de causa illa se amplius non intromittat, nisi mittendo dictum appellãtem per modum prædictum ad dominum nostrum Papam, assignando eidem terminũ competentem, vtpote vnius mensis, duorum vel trium: quatenus interim possit se ad eundem disponere & parare, recipiatq; ab eo de cõparendo, & se præsentando in Roma. curiam, infra eundem terminum assignatum, idonea cautione. Vel si appellans non potest illam præstare,

mittatur

mittatur cum fide & tuta custodia. Vel obligat se melius quo poterit, quatenus se infra terminum aßignatum in Romanam curiam præsentabit domino nostro Papa, vel per ipsum non stabit.

Si autem iudex habet causam aliam, ac procedit contra eam in alia causa, in qua delatus non appellauit: In ipsa illa causa iudex remanet prout ante iudex: etiamsi post admissam appellationem, & datis Apostolis reuerentialibus, ipse appellans accusatur & denunciatur iudici de alijs hæreseos criminibus, de quibus non agitur in causa, pro qua appellauit, non desinit esse iudex, imò potest pro se ad informandum, & testes examinandum liberè, prout prius. Et finita prima causa, in Romana curia, vel ad iudicem remissa, potest procedere liberè in secunda.

Aduertant autem iudices, quod processus clausos & sigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus aßignatis, qui iustitiam faciant, processus meritis actitatis. Nec Inquisitores ibi curent agere contra appellantes: sed dimittant eos prædictis suis iudicibus iudicandos: Qui iudices, si inquisitores nolint facere partem contra appellantes, procedant ex officio ad procurationem appellantium, si voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, quòd si ad appellantium instantiam citentur personaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, sed attendant processus exhibere, & totam causam ad illos reducere, & procurent vt citius poterunt remeare, ne ibi tædijs, miserijs, laboribus & expensis, damnabiliter fatigentur:

Sequun-

Sequuntur namq; damna Ecclesiæ, & hæretici confortantur, et ex post nõ inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiam, nec timentur, prout eorum præsentia facit. Item ipsi hæretici alij quicunque, videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent sibi cornua & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreses seminabunt: et vbi agitur contra eos, simili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei prosequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuentes ne per consimiles appellationes, tædijs, & miserijs fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum præiudicium fidei Ecclesiæ sanctæ Dei, à quibus singulis sponsus ipsius Ecclesiæ eam præseruare dignetur.

SEQVI-

SEQVITVR IN PRAECEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO, ET SVBſcriptio Doctorum almæ vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM PVBLICI inſtrumenti.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Christi, Amen. Nouerint vniuerſi præſentes, publicum inſtrumentum lecturi, viſuri, & audituri. Quòd anno à natiuitate eiuſdem Domini noſtri, Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimoſeptimo, Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, pontificatus ſanctiſsimi in CHRISTO patris & Domini noſtri Domini Innocentij, diuina prouidentia Papæ octaui, anno tertio. In mei Notarij publici & teſtium infraſcriptorum, adhoc ſpecialiter vocatorũ & rogatorum pręſentia, perſonaliter cõſtitutus, Venerabilis & religioſus frater Henricus, inſtitoris ſacrę theologiæ profeſſor, ordinis prædicatorum, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta ſede Apoſtolica, vnà cum venerabili & religioſo fratre Iacobo Sprenger, ĕt ſacræ theologiæ profeſſore, ac conuentus

tentus prædicatorum Coloniēsium, priore collega suo specialiter deputatus, pro se & dicto collega suo proposuit atque dixit, modernus summus pōtifex, scilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam patentem bullam commisit ipsis inquisitoribus Henrico & Iacobo, ordinis prędicatorum, & sacræ Theologiæ professoribus prædictis, facultatem inquirendi Apostolica auctoritate super quascunque hæreses: precipuè autem super Hæresim maleficarum, modernis temporibus vigentem, & hoc per quinque ecclesias Metropolitanas, videlicet, Mogūtineñ. Colonieñ. Treuereñ. Saltzburgeñ. & Bremeñ. cum omni facultate contra tales procedendi, vsque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem bullæ Apostolicæ, quam suis habebat in manibus, sanam, integram, illæsam, & non viciatam, sed omni prorsus suspicione carentem.

Cuius quidem tenor bullæ sic incipit. Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam, summis desiderantes affectibus, prout pastoralis solicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c. Finit autem sic. Datū Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Millesimo, quadragentesimo, octuagesimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & verbi Dei prædicatores, publicè in eorum sermonibus ad

bus ad populum asserere & affirmare non verebantur, maleficas non esse, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere possent. Ex quibus incautis sermonibus, nonnunquam seculari brachio ad puniendum huiusmodi maleficas amputabatur facultas: & hoc maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hæreseos. Ideo præfati inquisitores, totis eorum viribus, cunctis periculis & insultibus obuiare volentes, tractatum quendam non tam studiosè, quàm laboriosè collegerunt. In quo, non tam huiusmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicæ fidei conseruatione repellere nisi sunt, quãtum etiam in exterminiũ maleficarum debitos modos sententiandi & easdem puniendi, iuxta dictæ bullæ tenorem, & sacrorum canonum instituta laborarunt.

At quoniam consonum rationi est, vt ea quæ pro communi vtilitate fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideo ne præfati Rectores discoli, & prædicatores sacrarum literarum ignari, æstimarent prædictum tractatum, sicut præmittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & sententijs fulcitum: eundem almæ vniuersitati Coloniensi seu nonnullis ibidem sacrę paginæ professoribus ad discutiendum & collationandum obtulerunt, vt si quæ reprehensibilia, & à Catholica veritate dissona reperirẽtur, eorum iudice sic refutarentur: quod tamẽ con-

ſona Catholicæ veritati approbarentur: Quod ſubſcriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu ſua propria ſe ſubſcripſit, prout ſequitur.

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiuſdem ſtudij Colonienſis, fateor, ac manu mea propria iſtum tractatum tripartitum, per me luſtratum, & diligenter collationatum, quo ad eius partes primas nihil cōtinere, ſaltim meo humili iudicio, quod ſit contrarium, aut ſententijs non errantium Philoſophorum, aut cōtra veritatem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ fidei, aut contra Doctorum determinationes, à ſancta Eccleſia approbatorum aut admiſſorum. Tertia etiam pars vtique ſuſtinēda & approbanda, quò ad illorum hæreticorum punitiones: de quibus tractat, in quātum ſacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quæ vtique propter famam tantorum virorum præcipuorum, etiam inquiſitorū creduntur eſſe vera. Conſulēdum tamen videtur, quòd iſte tractatus doctis & viris zeloſis, qui ex eo ſana, varia, & matura cōſilia in exterminium Maleficarum conferre poſſunt, communicetur ſimul & Eccleſiarum Rectoribus timoratis, & conſcientioſis dūtaxat, ad quorum doctrinam ſubditorum corda in odium tam peſtiferæ hæreſeos incitari poterunt ad cautelam, bonorum

pariter

pariter & malorum inexcusabilitatem atque punitionem, vt sic misericordia in bonis, & iustitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus Deus magnificetur, ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem venerabilis magister Iacobus de Stralen/ etiã propria manu sua subscripsit, in hunc modum. Ego Iacobus de Stralen/ sacræ Theologiæ professor minimus, post visitationem tractatus memorati, sentio cõformiter per omnia, his quę per venerabilem Magistrum nostrum Lambertum de Monte, Decanum sacræ Theologiæ superius annotata sunt: quod attestor hac scriptura manus meæ ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magister Andreas de Ochsenfurt/ etiam propria manu se subscripsit, vt infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod contestor manus meæ scriptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter autem egregius magister Thomas de Scotia, similiter se ꝓpria manu sua subscripsit: prout sequitur. Ego Thomas de Scotia, sacræ Theologiæ Doctor, licet immeritus, conformiter sentio per omnia venerabilibus magistris nostris præcedẽtibus, in materia præfati tractatus, per me examinati, quod attestor manu propria mea.

Subsequenter & secunda subscriptio contra præfatos prædicatores incautos sic acta fuit. In-

primis positi fuerunt articuli prout sequitu

Primò, Inquisitores Hæreticæ prauitatis, de
putatos auctoritate Sedis Apostolicæ, iuxta for
mam canonum, commendant Magistri Sacr
Theologiæ subscripti: & hortantur, quòd di
gnentur prosequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia posse fieri permi
sione diuina excooperatione diaboli, per mal
ficos, aut maleficas, non est contrarium fidei ca
tholicæ, sed consonum dictis sacræ Scriptura
imò necessarium est, iuxta sententias sanctor
Doctorum, illa quandoq; posse fieri admitter

Tertiò, prædicare, erga maleficia non pos
fieri, erroneum est. Quia sic prædicantes impe
diunt, quantum in eis est, opus pium inquisito
rum, in præiudicium salutis animarum. Secre
ta tamen, quę quandoque ab inquisitoribus au
diuntur, non sunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exortandi veniunt omnes principes
& quicunque catholici, vt asistere dignentu
tam pijs votis inquisitorum, pro defensione sa
ctæ catholicæ fidei.

Demùm verò subscripti & suprascripti Do
ctores prædictæ facultatis Theologiæ, manibu
proprijs se subscripserunt, prout ego Arnoldu
Notarius infrascriptus ex reuelatione hones
Ioannis Vorda de Mechlinia, almæ vniuersita
tis Coloniensis Pedelli iurati, qui mihi hoc re
tulit, audiui, & ex manibus etiam supra & in
frascriptis apparuit, vidi & in hunc qui sequi
tur modum.

Eg

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, ita ſentio vt præſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus Krißenweiß de Eſslingen, ſacræ Theologiæ profeſſor nouiſsimus, vt præſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus propriæ ſubſcriptione cenſeo. Et ego Conradus de Campis, ſacræ Theologiæ profeſſor humilimus, prout ſupra cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, ſacræ Theologiæ profeſſor, licet immeritus, conformiter ſentio Venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. ſacræ Theologiæ humilimus profeſſor, ita ſentio, ſic vt ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.

In aſſertione articulorum præſcriptorum, conformis iudicij ſum cum venerandis magiſtris noſtris, præceptoribus meis. Ego Andreas de Ochſenfurt, ſacræ Theologicæ facultatis profeſſor, ac Theologorum vniuerſitatis Coloinenſis collegij minimus.

Nouiſsimè autem & finaliter iam dictus venerabilis & religioſus frater Henricus Inſtitoris, inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quãdam aliam literam pergamenam Sereniſsimi regis Romanorũ, ſigillo ſuo rubeo rotũdo, incapſa cere clauca impreſſa, impreſſula pergameni

meni inferius impendentis, ſigillatam ſanam & integram, non vitiatam, nō cancellatam, neque in aliqua ſui parte ſuſpectam: ſed omni prorſus vitio & ſuſpitione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionem huius negotij fidei, idē sereniſsimus Dominus Romanorum rex præfatus, ipſam eandem Bullam Apoſtolicam ſupra tactam, tanquam Chriſtianiſsimus princeps, tueri & defendere voluit, atque vult: & ipſos inquiſitores in ſuam omnimodam protectionem ſuſcipit.

Mandans & præcipiens omnibus & ſingulis Romano Imperio ſubditis, vt in executione talium negociorum fidei, ipſis inquiſitoribus omnem fauorem & aſsiſtentiam exhibeant, ac aliâs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infra annotantur in hunc modum. Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorum Rex, ſemper Auguſtus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgouiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis verò. Datum in oppido noſtro Bruxellenſi, noſtro ſub ſigillo, mēſis Nouembris die ſexta, Anno Domini, Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, regni noſtri anno primo.

De ſuper præmiſsis omnibus & ſingulis iam dictis, venerabilis & religioſus frater Henricus, inquiſitor, pro ſe & collega ſuo antedicto, ipſis à me Notario publicum, ſeu publica inſtrumentum &

tum & instrumenta, in meliori forma petijt.

Acta sunt hæc Coloniæ, in domo habitationis venerabilis magistri Lamberti de Mōte prędicti, infra emunitatem Ecclesiæ Sancti Andreę Coloniensis sita, in camera negociorum & studij eiusdem magistri Lamberti inferius. Suo anno Domini, indictione, mensis die & horis & pontificatus, quibus supra, præsentibus ibidem prædictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedello: nec non honestis viris Nicolao Cuper de Vēroide, venerabilis Curiæ Coloniensis, Notario iurato: & Christiano Vintzem de Enßkirchen/ clerico Coloniensis diœcesis, testibus, ad præmissa fidem dignis rogatis & requisitis.

Et ego Arnoldus Kolich de Enßkirchen/clericus Coloniensis iuratus: Quia præmissis omnibus & singulis, dum sic, vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens fui, eiq; sic fieri vidi, & vt præfertur ex relatione Pedelli audiui: idcirco præsens publicum instrumentum, manu mea propria scriptum & ingrossatum, & inde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis signaui, & rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

FINIS.

FR. IOANNIS NIDER SVEVI, ORDINIS PRAEDICATORVM, SACRAE Theologiæ Professoris, & Hæreticæ pestis Inquisitoris: Liber insignis De Maleficis & eorum Deceptionibus, singulari studio ex ipsius Formicario ad explicationem præsentis negocij selectus, & propter affinitatem atque conuenientiam materiarum alijs Malleis Maleficarum, nunc primum nouiter adiunctus.

CAPITVLVM PRIMVM.

NVNC per libellum quintum sub formicarum proprietatibus de maleficis & eorum deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quædam nigræ, aliæ rufæ aut pallidæ. Per colores autem talium varia condicio viciorum potest intelligi, quamuis ipsa animalia de se bona sint, sicuti omnes Dei creaturæ.

Simile à coloribus Formicarũ ad vicia.

Sicut enim per albedinem & candorem vestium, secundum beatum Gregorium, virtutũ puritas & mundicia: ita per colores declinantes ab albedine secundum maius & minus viciorum fetulentia, sacro testante eloquio, consueuit accipi.

Per colores vestium, iudicãtur in sacra Scriptura virtutes & vicia.

Hinc est quòd beatus Ioannes vidit in Apocal. 6. sub quatuor coloribus equorum vnum nigrum. Nam primus albus, secundus rufus, tertius niger, & quartus pallidus

Equi diuersi colores in Apocalypsi explicati.

pallidus fuisse describitur. Vbi per album Christi caro purissima: per rufum, qui sub specie religionis vel virtutis homines decipiunt. Per nigrum, qui manifesta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, persecutores bonorum secundum glossam debent intelligi. Insessores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regentes homines designant. Quia omnes malorum hominum huius vitæ acies informantur & ducuntur per certos dæmones.

Piger: Desidero igitur noscere, primò, quot modis & qualiter Malefici & superstitiosi illisq; similes reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vicijs esse varios & malicia carbonibus nigriores: Iuxta illud Trenorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum & nō sunt cogniti in plateis.

Theologus. Humanus animus in huius vitæ exilio mole pressus corporis, & captus in eiusdem ergasculo, multimodis fantasiis deluditur: de quibus dicetur in sequentibus. Quantum tamen præsentibus sufficit, tres possunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ sensuum raræ & admirabiles. De tribus fantasijs & apparentijs sensuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis astutia. Per primū constituūtur quidam Prophetæ. Per secundū decipiuntur tales maniaci: Et per tertiū deludūtur multi Dæmoniaci. De primis latè dictū est libro 3. Formicarij.

Contingit tamen, quòd magnis peccatoribus Dei clementia aliquando ostendit animarum pœnas, quas hîc manendo demeruernnt habere in vita alia. De secundis

certum est dominum Albertum legentibus in tertio libro de somno & vigilia, & Auicennam & Galenum in suis medicinalib. quod ex vicio & debilitate cerebri & ex Melācholia varia, infirmitas, quam vocāt Maniam, contrahitur naturaliter sine Dæmonis opere, per quam multa apparēt homini, quæ in re nulla sunt, sed in imaginatione & phantasia tantum modo. De tertio autem sunt exempla innumera, quomodo deluduntur sensus hominum per Dæmones.

Mania ex Melancholia.

Piger: Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt asserebant, vidisse nocturno tempore exercitus velut armatorum, in varijs apparentijs armorum, equorum, rhedarum & similium: quid hoc veritatis habeat edoceri cupio.

Armatæ acies noctu visæ.

Theologus: Monstra talia aliquando bella futura prænosticant: Aliquando per hoc Dæmones incautos decipiunt: aliquando etiam quales sint malorum pœnæ innuunt: de quibus omnibus exempla habemus tam in sacra Scriptura quàm alibi.

Nam quando Iosua 2. primò terram promißionis ad cupiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro stantem contra se, & euaginatum tenentem gladium, quo respondente quòd princeps esset à Deo missus ad regendum Israëlis exercitum, Iosua lapsus in terram, virum, verius Dei Angelum veneratus est.

Armatus vir comparens Iosuæ.

Sic & 2. Macchabæorum 3. Cùm Heliodorus mente spoliandi templum introisset, apparuit quidam equus terribilem habens insessorem, optimis indumentis adornatus. Isque Heliodoro impetu priores calces illisit.

Angelus eques.

Qui

Qui etiã insidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiã apparuerũt duo iuuenes virtute decori, optimi glo ria, speciosiq; amictu, qui circũsteterũt eũ, & ex vtraq; parte flagellabãt eum sine intermissione multis plagis.

Angeli flagellantes.

Sicq; etiam ibidem quinto capite ante immanissimam persecutionem Israël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuersam Hierosolymorum ciuitatem videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habentes, & hastis quasi coire armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & cõgressiones fieri cominus, & Scutorũ motus, & Galeatorũ multitudinẽ gladijs districtis, & Telorum iactus, & Aureorũ armorum splendorem, omnisq; generis Loricarũ. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visæ.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio consisteret, apparuerunt aduersarijs de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habentes armis suis circumseptum incolumen conseruabant: Ibidemque 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellum Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiam sibi gladium porrigentem pro victoria.

Angeli custodes exercitus.

Sic etiam territo famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circũdare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirẽtur, vidit idẽ montẽ plenũ equorũ & currũũ igneorũ in circuitu Helisæi: vnde & dixerat: Noli timere: plures enim nobiscũ sunt, quã cũ illis: 4. Reg. 6.

Exercitus Angelorũ custodes piorum.

Simi-

Similia legimus de visis armatorum exercitibus in aëre ante euersionem vltimam Ierosolymorum, factam per Titum & Vespasianum. Nam Iosephus libro septimo, de bello Iudaico dicit de eodem. Supra ciuitatē Sidus stetit gladio simile, & per annum perseuerauit: Cometes ante solis occasum visi sunt in aëre, ferrei currus totis regionibus, & armatæ acies circumfusæ: & plura ibi ponit similia.

Sidera forma gladij.
Currus aërei.

Similiter ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia visæ sunt præfatæ acies vt refert beatus Gregorius in Homilia super illud Lucæ 21. Erunt signa in Sole & Luna: Priusquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est, sanguinem coruscante.

Coruscās sanguis in aëre.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt ijs aut spes victoriæ apud eos, quæ meruerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoscatur, aut apud bonos & innocentes patientiæ scutum contra infausta arripiatur. Quæ omnia Dei munera sunt, à thesauro Diuinæ prouidentiæ huic mundo transmissa.

In quem finē appareant exercitus cœlestes.

Præterea eo tempare, quo regno Bohemiæ & adiacentibus sibi partibus, per diuersarum sectarum tam in fide, honore & rebus ac hominum cædibus iactura grauissima imminebat, prout multis Germaniæ Episcopis præsentibus in Nurenberga, à Domino Petro Episcopo Augustensi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore versus vallem quandam auditi

Prodigia visa ante bellum Bohemicum, siue Hussiticū.

diti sunt clamores & congreßiones equestrium virorũ, induti varijs coloribus visi sunt sæpius: Quidam enim equorum insessores rubris, alij nigis & similibus erant induti coloribus. Stupebant ex ijs plurimi, & diuersi variè hæc interpretabantur.

Pugnantium irruptiones auditi.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces satis in castro non multum distanti à loco monstrorum, quæ omnino scire volentes, quòd veritatis sibi visa prætenderẽt, nocte quãdam versus vallem, vbi solita videre conspexerunt, iter arripiunt: Antequam autẽ ijs appropinquare auderent, compunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis ista vidisse, ego ijs non approximabo: dictum est veterũ, cum talibus nullum debere iocari. Quem alter velut pauidum increpans, equum pupugit, & cum eo cõgressu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad suos redijt: quo viso ille qui timidus substiterat fugã inijt, & funesta noua nunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle vbi acies visæ fuerant, nullius hominis autem vel equi vestigium repertum est, sed tantummodo in lutosis locis signa quædam & vestigia auium visa sunt.

Cum portentis non iocandum.

Exploratori monstrorum caput præciditur.

Præterea pictorem quendam in Ecclesia nostra Columbariensi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsum. Nam in colore mortuo videbatur similior quàm viuenti, semisurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audissem sibi per quoddam phantasma inflictas, à pictore quæ sequuntur ipse audiui. Cùm, inquit, iunior in taberna

Morbi inflicti Pictori Colmariensi à phantasmate quodam.

cum

cum socijs versus noctem conuixissem, nocte tetra solus iter arripui accinctus gladio, & versus villam aliam, quam mihi nominauit, properaui: visum est autem mihi cùm essem inter vineas, quædam terribilia obuiare, non in ipso itinere, sed propè viam. Quo facto, de itinere salij, gladium eduxi, & versus locus phantasmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus percußi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipso ictu, aërem nescio quem me pertrãseuntẽ sensi, quo statim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Tempore etiam quo sacri imperij electores in causis fidei pro bonis regni Bohemiæ dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die simul vno in conclaui multi Episcopi, & tam sacræ paginæ quã Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepis. Maguntinus fuit, itéq; Episcopi Herbipolensis, Augustensis, &, si benè memoror, Bambergensis: Et ego inter hos inferior & minimus. Seclusis igitur secularibus post finem tractatus fidei dominus Magũtinus, de quo præmisi, vir magnæ industriæ & fide dignus, corã præfatis quod sequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni sibi benè notum militem, cuius pro tunc filius viuebat, qui miles super omnes penè inferioris Almaniæ nobiles semper extiterat minus in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem & patiebatur nonnunquam propter suam animositatem vél fortitudinem ab alijs graues guerras, propter quas non semper de die sed nocturno tempore ad loca sibi comodosa equitare solebat. Hic igitur quadam nocte coassumptis

sumptis famulis per siluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequã verò finem siluæ haberent, vltra quam campus latus iacebat, prout moris est eorum qui verentur insidias, præmisit famulum, vt in termino siluæ videret, an ne in campo insidiæ aliquæ essent: Luna insplendente, vel astris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commissum, vidit per campi longitudinem exercitum satis mirabilem appropinquare in equis: quo viso considerata nuntiauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia verisimile est, pro huius exercitus posterioris custodia subsecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici sint, qui præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula transacta, de sylua cum suis miles recessit, in campum venit, & neminem nisi quendam equestrem in equo sedentem, & in manu alium ducentem equum eminus sequentẽ suos intuitus est. Ad hunc cùm miles venisset, quis esset quæsiuit in hæc verba. Nũquid tu cocus meus es? Ita enim sibi à lõginquo videbatur, paulò etiam antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respõdit: Sum domine: Quid, ait miles, hîc facis? & qui sunt hi qui præcesserũt? Cui defunctus respondit: Domine hi qui præcedunt sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expreßit, proprio) quos oportet & mecũ eis ista nocte esse Hierosolymis: quia hæc pœna nostra est. Et miles iterum: Quid sibi vult equus iste quẽ ducis nullo insedẽte? Ad vestrũ respõdit obsequiũ erit. Si mecũ ad terrã sanctã venire velitis.

Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur.

Securus

Securus esto, te per fidem Christianam recedendo & reuertendo vos viuum reducam, si meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait. Diebus meis mira attentaui, his hoc addam etiam mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles prosilijt, defuncti equum ascendit, & ab oculis famulorum vterque equester subtractus est. Sequenti autem die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierũt ad locum vbi primum conuenerant. Tunc defunctus militi ait. Me phantasma omnino fictum illa fuisse credatis, duo quæ vobis do rara reseruate in mei memoriã: vnde protulit mappulam paruam de salamandra, & cultellum in vagia. Primùm, inquit, cùm immundum fuerit igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis, quia ab eo vulneratus intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Dona à spe pro militi donata.

Ex his prudens Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura scire cupit, legat deinde domini Vuilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso, & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit.

Vuilhelmus Parisiensis de Vniuerso.

Piger: An animæ defunctorum sua exeunt receptacula: & si sic: quæ hoc facere poßint, & etiam quis præfatas apparitiones faciat, bonus vel malus angelus quæro. Theologus: Sanctus Doctor tibi desuper respondet in 4. dist. 45. q. 1. sic dicens, (sed pondera verba, quia grauida sunt sententijs.) Secundum, inquit, dispositionem Diuinæ prouidentiæ aliquando animæ sæperatæ à suis

An defunctorũ animæ sua exeant receptacula.

ſuis receptaculis egreſſæ conſpectibus hominum præſentantur: ſicut Auguſtinus probat libro de cura pro mortuis: & de bonis exemplificat: vt de ſanctis in cœlo. Et hoc etiam credi poteſt, quòd aliquando de damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere: aut etiam ad ſuffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur, vt per multa exempla patet 4. libro Dialogorum beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, ſed alij non niſi quando permittit Deus nobis apparere poſſunt: quia ſi ita ſunt pœnis oppreſsi, vt de ſua miſeria magis doleant quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ ſanctorum vel damnatorum præſentialiter aſsint vbi apparent, non tamen credendum eſt hoc ſemper accidere. Aliquando huiuſmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando, operatione bonorum vel malorum ſpirituum, ad inſtructionem vel deceptionem viuentium. Sicut etiam & viui homines aliquando alijs apparent & eis multa dicunt in ſomnis, cùm tamen conſtet eos nõ eſſe præſentes: ſicut Auguſtinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

Animæ mortuorum, ſuffragia petentes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de ſua miſeria dolent, quàm curent viuis apparere.

CAPITVLVM SECVNDVM.

FOrmicæ quæ domos ædificant extra ſolitudines propè homines vel beſtias, deuaſtationes ſæpè patiuntur. Nam modò hominum curioſitate, modò pecudum cõculcatione, nunc canum in-

Formicæ in publico ędificantes, multũ inquietantur.

uestigatione, nunc etiam auium comestione, & alijs diuersis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eisq; accidit sicut grano illi, quod secus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud: Matth. 13. Venit enim malus, id est, Diabolus, dicit glossa, & rapit quod seminatum est in corde eius. Hic est scilicet ager, qui seminatus est secus viam: ita exponit ipsa veritas Christus.

Memorandum est in proposito verbum allegatum Beati Gregorij 31. mora. supra libro 4. huius Formicarij, quinto cap. quo dicit super isto. Struthio obliuiscitur quòd pes conculcet oua, & bestia agri cōterat ea. Quid, inquit, in pede nisi trāsitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur, de quo in Euangelio Dominus dicit: Ager autem est mundus? Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur.

Diabolus humana satiatur morte.

Possunt autem per Formicas istas, qui stultè domum prope hostes collocant, hi homines intelligi, qui domum & habitationē propriā cōtra insidias Diaboli Ecclesiasticis ceremonijs non studiosè muniunt. Nā aqua benedicta, omni die Dominica prout ipse Exorcismus notanter in habitationibus fidelium deberet aspergi, & sal exorcisatum pro tunc fideliter sumi: Se & sua, mane & sæpe quisque fidelis crucis caractere insignire, & à peccatis præsertim grauibus se immunem custodire, Angelumq; proprium sæpe pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Quæ domum contra Diabolum muniāt.

Piger: Iam conijcio, vnde fortaßis quibusdam plaga

quædam

quædam venit, vt in eorum habitationibus Dæmonum tumultus sæpe inquietudines ponant admirandas.

Vnde Dæmones in quibusdam ædibus tumultuentur.

Theologus: Hæc multis ex causis permittit Dei iustitia, aut misericordia, non tamen semper ex obmißione alicuius de prætactis circumstantijs, sed aliquando pro merito acquirendo patientiæ. De primo sume taliusmodi exemplum.

Res gesta in minori Basilea de Dæmone in scrinio.

In minori basilea paulò ante præsens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficijs satis suspectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem senex pater ægrotare cepit. Ad filiamq; & ad filiastrum demõstrato quodam scrinio dixit. Hoc, ait, vasculum non moueatis, alioquin pœnitẽtia ducemini, sed in loco stare permittite post meum decessum: Et ita in breui vetulus expirauit. Transacto autem tẽpore plurimo, nec filia nec eius maritus magnipendit patris iussũ. Sed de domo priori in aliam domunculam se transferentes: scrinium, quod satis modicum fuit, portauit extra domum, versus nouum hospitium, sed in ipso itinere tanti ponderis esse cepit, vt in ipso viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor an postmodum in domo scrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè se circa vas habuerit, obliuioni tradidi. Vnum constat, quòd in domum nouam cum infantulo, quem genuerant parentes prædicti venerũt. Et ecce subitò vxor velut rabida super cunas infantis irruit, eũ necare volens. Quod maritus intuẽs, vi vxorem inuasit, & eã à Dæmone ob-

sessam esse didicit: qui cùm exorcisaretur, minatus est Dæmon, se non exiturum nisi eam necaret: & ita factu est super exorcistæ manibus. Altera die maritus per via stratæ incedens publicè, casum lapidis recepit inopinatissimè de superiori parte cuiusdam cannalis cadentis, & in facie cooperatione, vt videbatur, Dæmonis percussus est tam deformiter vt homo vix videretur esse.

Res gesta in Diœcesi Argētinensi, de virginibus obsessis.

In Argētinensi diœcesi duæ sorores vnà cohabitabant domo: senior Margaretha, iunior verò Barbara vocabatur. Senior matura, deuota & experta satis erat, & ambæ castitatis propositum habuerunt: & ideo hostem eis insidiantem Dæmonem palàm & clam multis annis sustinuerunt. Clam aliquando per vocem serpentis iuniorem Dæmon sequebatur vbi incessit in domo: aliquando versus aures sibi clamitabat, nonnūquam sonitus & strepitus terribiles faciebat, quousque extranei etiam talia perciperent, qui domum eandem intrauerant gratia alicuius operis expediendi.

Quia antiquus serpens vocatur.

Appropinquabat post tres circiter annos festum omnium Sanctorum, super quo senior, quæ valde deuota fuit, confiteri volebat: hanc dum sacerdotem in Ecclesia vellet accedere gratia confitēdi, quidam malignus spiritus impulit ictu quodam tam valido, vt ferè ad terram caderet: nec tamē virgo à proposito destitit, sed postmodum confessa est, non curans impulsum Dæmonis: quem tamen grauiter senserat infra modicum tempus postea sub specie magnæ muscæ venit aliquotiens Dæmon auribus se appendens iunioris: aliquando per dorsum eius extrinsecus: aliquando verò capiti insidebat. Et quandocunque

Quia Beelzebub vocatur.

docunque sibi appropinquare voluit, prius ad spatium modicum sonitu quodam signum dare solebat sui aduentus.

Tandem cùm iunior quadam nocte in ira notabili se ad lectum posuisset, ob quam causam nescio: venit more solito Dæmon, qui virginem possedit: & in capite tam validè pressit, vt putaret se perdidisse vsum rationis. Hoc autem coniacenti sibi sorori indicauit, sed illa eam iuuare de cætero non valebat. Nihil præterea post hanc obsessionem inquietudinis auditum est in domo: sed in vigilia Paschæ, & in sacris noctibus sequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta esset (semper enim vtebatur ratione) adhortatus sum vt cōfiteretur mihi sacramentaliter. Quod cum prompto animo & deuoto incepisset, Ita Dæmon se eius immersit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta: probabam autem postea per certa verba an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex signis.

Piger: Scio per exorcistam tentatum fuit, quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen nō fuit liberata à Dæmone protunc: quæ ergo causa huius fuit.

Theologus: Sex ex causis aliquis non liberatur, aut propter paruitatem fidei offerentium: aut propter peccata Dæmonium sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium: aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium: aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium. (Quot ex causis quidam à Dæmonibus non liberentur.)

De primis duobus habes exemplum, Matth. 17. Et

Incredulitas parentum impedit quo minus Dæmon exturbetur.

Marci 9. In patre vnici filij sui lunatici & discipulorum in Christi præsentia. Primò enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lacrimis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum. De secundo videlicet de sustinente Dæmonium, Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia vt beatus Hieronimus ibi dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

Tres Colũnæ fidei Apostolicæ.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt parẽtes boni & perfecti viri. Vnde Chrysostomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Christi iam præsentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait: Hoc genus Dæmoniorum non eijcitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquãdo oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quasi audienti spiritui immundo, sed abigamus ieiunijs & orationibus spiritus malignos. Et glossa dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnaliũ voluptatum mutabilitas, ad quam scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Ieiunia & orationes Dæmonibus resistunt.

Defectus in Exorcisante.

De quarto exorcistæ vitio præsertim in fide, patet ibidem de Christi discipulis compresentibus: vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ. Respõdit, propter incredulitatẽ vestram: Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti

huic,

huic, transi & transibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidem Apostoli, nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipsis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vitis patrũ, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per sanctum Antonium: eius autem discipulum Paulum liberasse.

De sexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger: De inquietantibus domos da exempla.

Theologus: Vix iam decem sunt anni transacti, quòd in ciuitate Nurenbergensi monasterium nostri Ordinis sanctæ Catharinæ dictum, cũ extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc transmissas deuotas reformatrices ab alio reformato loco. Fuerãt enim omnes sorores in dicto monasterio ad reformationem inuoluntariæ, & pro se complices sibi in ciuitate nõ paucas habuerunt. Postquam igitur locus regulariter clausus est, & ceruicosa gens sexus fragilis colla iugo submisit obedientiæ, venit in monasterium quidam Dæmon, qui primũ sonitibus nocturnis insolitis moniales quasdam infestabat. Quod cùm ad me venit, persuasi vt talia non crederent esse à Dæmone, sed à murilegis & gliribus, vel ex debilitate capitis: quia deliramenta suspicabar assuisse mulierum.

De Dæmonibus inquietantibus domos exempla.

Moniales S. Catharinę Nurenbergæ à Dæmone vexatæ.

Altera nocte venit Dæmon, & vnã de ijs quæ rebelles extiterant, vt puto sacristanam, matutinas pulsare volentem, ita compressit, vt eadem die putaretur sepulturæ tradi debere, & tandem tam de die

quàm de nocte sic inquietabat conuētum præfatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices custodias vigilantium sororum ponere, quia nulla audebat sola incedere. Fuit autem totus stupidus effectus sexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego scirem quid cum eis essem facturus: tamen orationes priuatas singulis iniunxi & publicas, patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent sæpè suasi.

Bonus finis Vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere, licet Dæmonis malitia aliquid acquireret (quædam enim dixerūt: Ecce quando latam viam & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt.) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquisierit. Quia quædam ceruicosæ fœminæ, quas ad plenum pietas reformatorū non valebat trahere, hoc phantasma adeò terruit, vt totius vitæ suæ facinora confiterentur sacramentaliter, vestes veteres deponerent, & nouas secundùm ordinis formam induerent, & in aliam vitam nouam se transformarent. Hoc cùm Dæmon videret: tandem per Dei gratiam destitit, & nescio quò deuenit.

Tempore Constantiens. concilij in curia sororum deuotarum, quæ canonissæ regulares sunt, & vocantur monasterij pilluruet propè Nurenbergā. Eystetēsis diœceseos, quidam spiritus nocturnis temporibus multos inquietare solebat, sed monasteriū sororum ab intra nullatenus perturbabat: in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis molestus multis extitit quibusdā strepitibus & Siblis ac pulsibus, non multum excellentibus sed manifestis: aliquando enim ad parietes percutiebat:

aliquando verò ioculator varias mimorum fistulas vt videbatur flabat, & talia nō nociua multùm gestiebat. Fistulans Dæmon.

Quidam interea frater de Conuentu Nurenbergensi deuotus, & inde notus, circa festa quædam peditus est, vt Capellanum in Diuinis iuuaret: qui cùm in superiorem partem domus poneretur, & spiritum ignoraret, nocte phantasma sensit, quod sibi tunicam, quā circa se positam habuit, abstraxit. Et exinde frater clamare cepit: Fures, fures, succurrite homines. Hoc campanarius, qui in eadem domo iacebat audiuit: & negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adijt, eumq́ stupidum reperit, & vestimenta, quibus tectus fuerat, distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt, quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerūt. In illud enim spiritus ille scapulare strictißimè conuolutum & glomeratum absconderat. Finito verò anno vno aut circiter phantasma illud abscesßit. Dæmon exuens fratrem scapulari & vestibus.

Piger: Quales, quæso, mihi dicas, illi spiritus sunt, quæ sic inquietant homines: an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum.

Theologus: Prout ex fine præcedentis capituli elicere potes, animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere grauiter saltem, sed solū principaliter ioculationes exercent. Alij incubi sunt vel succubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos: alij verò sunt, qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita Differentia multiplex Dæmonum.

dicit Caßianus collati. sereni. 1. Tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam paganos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæque loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes poterũt decipere delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeuntes, atque affligere illos sæuißima cæde festinent. quales illi in Euangelio, videlicet Matth. 8. describuntur. Similia dicit Vuilhelmus vbi suprà de vniuerso.

Dæmones pagani.

Ioculatorij Dæmones.

Truculentissimi Dæmones.

CAPITVLVM TERTIVM.

FRigus graue ouis formicarum superueniens prolem impedit, aut nasci retardat, vel in toto necat: Niuiũ enim algor & frigoris magnitudo vitã adimit viuẽtib. & viuificãdis sæpè nocet. In frigore autem malorum corda intelligi possunt, quæ calore charitatis & à sole iustitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ sunt plena. quo contra de forti muliere Prouerb. vltimo dicitur: Non timebit domui suæ à frigori-

Per frigus, corda charitatis calore destituta intelliguntur.

frigoribus niuis. Vbi grossa, Frigora niuis sunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet Matth. 23. Quoniam abundauit iniquitas refrigescet charitas multorum: quæ corda niue illa opprimuntur, quæ ob superbiam de cœlo corruẽtes, in tenebris adhuc velut Angelum lucis ostendere præsumunt, & habitum niueum præferunt: quod Dei & angelorum eius proprium est, scilicet niueo habitu suæ virtutis claritatem signare.

Diaboli Niui comparantur.

Non timebit autem domui suæ à frigoribus niuis hæc mulier: quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus: sapientia scilicet ad hæreses reuelandas, & patientia ad tolerandas apertorum hostium pugnas. Vel vestiti sunt duplicibus, quia promißionem habent vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Nũc adiuti à Deo ne deficiant: tunc autem in beatitudine Diuina visione ditati. Item vestiti sunt duplicibus: vna veste operis, altera mentis, fide scilicet & factis, Sacramentisque redemptoris imbuti et exemplis. Hæc in glos.

Quid significent duplices vestes domesticorum Ecclesiæ.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarum est nociuum, Maleficorum superstitiones accipere possumus. Maleficus enim dicitur quasi malefaciens, vel malè fidem seruans, & vtrumque in Maleficis, qui superstitionibus & operibus proximum lædunt satis reperitur.

Maleficus dicitur quasi malè fidem seruans.

Piger: Superstitionum ex beato Isidoro scio multæ sunt species: sed quia de Maleficis mentionem fecisti: Quot modis nocere poßint proximis nunc edicito.

Quot modis Malefici nocere possint.

Theolo-

Theologus: Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ sunt hominis nocere possunt, sed nunquam nisi Deo permittente: Neque eo quo nocere dicuntur tempore, actionem vel passionem per se immediatè inferunt: sed per verba ritus, vel facta quasi per pacta innita cum Dæmonibus, lædere dicuntur: Nam potius Dæmones hæc & immediatè læsiua inferunt.

Vnus igitur modus est, quo amorem malum ingerũt viro alicui ad mulierem aliquam vel mulieri ad virum. Alius est quando odium vel inuidiam in aliquo seminare procurant. Tertius est in ijs, qui maleficiati dicũtur, ne vi generatiua vti valeant ad ferinam, vel viceuersa fæmellæ ad virum. Quartus modus est, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vsurationis aliquam priuant. Septimus, cùm quocunque prædictorum modorum aliquem in suis rebus vel animalibus lædere quærunt cum effectu.

Piger: Peto de his funditus omnibus informari: quia quidam talia aut negant omnino: aut causis naturalibus solùm asscribunt, aut in parte non ea concedunt.

Theologus: Funditus noscere talia ad modicum vtile esset: imò fortè quibusdam noceret: oporteret enim prohibitos inspicere libros, vel superstitiosa aliqua, quæ conscientiosum esset in tanta temporis egestate perlegere. Nec opus est scire talia latè, tibi præsertim, qui ex conditione status ad id non obligaris.

Verumtamen exempla tibi tradam, & doctrinas aliquas, petito tuo accommodas, quas habeo partim à

Docto-

Doctoribus nostræ facultatis: partim etiam per experientiam cuiusdam probi iudicis secularis & fide digni, qui quæstionibus & faßionibus ac publicis experientijs & priuatis talia multa didicit: cum quo latè & profundè sæpe contuli, domino Petro videlicet ciui Bernensi in Lausanensi Diœcesi, qui multos vtriusque sexus incinerauit Maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernensium. Contuli insuper etiam cum domino Benedicto monacho sancti Benedicti ordinis: qui licet modo sit religiosus multum Viennæ in reformato monasterio: tamen ante decennium adhuc in sæculo degens, fuit Necromanticus, ioculator, mimus & truphator apud sæculares nobiles insignis & expertus. Audiui similiter quædam de sequentibus ab inquisitore hæreticæ prauitatis Eduensi, qui nostri Ordinis fuit in Conuentu Lugdunensi deuotus reformator, & in Eduensi Diœcesi multos de maleficijs reos inquisierat.

Ex Necromantico, ioculatore & trufatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquisitor & dominus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa districtum Bernens. dominij, quidam Malefici vtriusque sexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduersus cōditiones specierum omnium bestiarum, lupina specie excepta tantummodo, propriæ speciei infantes vorant & comedere solent. Nam in oppido Boltingen / Lausanens. Diœcesis, quidam dictus Städelein grandis Maleficus, captus per præfatum Petrum iudicem loci, qui fatebatur se in certa domo, vbi vir & vxor simul manebant per sua maleficia successiuè in vtero vxoris præfatæ septem circiter infantes occi-

De Maleficis vorātibus infantes.

Städelein Huius etiam Fr. Sprenger aliquoties in Malleo meminit.

occidisse, ita vt semper abortum faceret in fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis prout rei euentus probauit.

Lacerta sub limine ostij impedit fœturã.

Cumq; antedictus nequam questionaretur, an in ijs & qualiter reus esset, facinus aperuit, dicens: Subter limen hostij domus se lacertam posuisse dixit, & si amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus restituendam prædixit. Cùm autem serpens ille quæreretur sub limine, nec inueniretur, quia in puluerem fortaßis redactus erat, pulueres seu terram de subter positam asportabãt: & in eodem anno vxori & omnibus iumẽtis domus fœcunditas restituta est. Præfato autem torto non sponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus est.

Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquisitore mihi referente hoc anno percepi quòd in Lausanensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem discẽdi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum visibiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis. Cui discipulus necessario dare habebat fidem de abnegando Christianismo, de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem vbi latenter valeret.

Fuit insuper fama communis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernensium tredecim infantes deuorati essent intra pauca tempora à Maleficis: quam obrem etiam publica iustitia satis durè exarsit in tales

parri-

parricidas. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quẽ modum infantes comederent. Illa respondit: Modus iste est. Nam infantibus nondum baptisatis insidiamur: vel etiam baptisatis, præsertim si signo crucis nõ muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, ceremonijs nostris occidimus, quos postquam putãtur oppressi esse, vel aliunde mortui de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus, quousque euulsis ossibus tota penè caro efficiatur sorbilis & potabilis. De solidiori huius materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humore flascam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cerimonijs, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ. Maleficorum aurum potabile.

Modum autem eundem alius iuuenis Maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè penitens, distinctius reserauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore Malefica in persuasibili paulò antea euaserat. In Bernensium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore, & ab eadem in distinctam turrim repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de maleficijs scio, libens patefacerem, Mori enim video me oportebit. Cumque per literatos, si verè pœniteret, audisset se veniam consequi posse omnimodam, tunc lætè se morti obtulit, & modos primeuæ infectionis ostendit.

Ordo,

Ordo, inquit, talis est, quo etiam seductus sum: oportet primò vt Dominica die, antequam aqua benedicta consecratur, Ecclesiam introire mox futurum discipulum cum magistris, & ibidem abnegare corã eis Christum, eius fidem, Baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagium præstare magisterúlo, id est, paruo magistro (ita enim Dæmonem & non aliter vocant.) Postremò de vtre bibit supradicto: quo facto, statim se in interioribus sentit imaginem nostræ artis concipere & retinere, ac principales ritus huius sectæ. In hunc modũ seductus sum: & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt potius incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem: Sed heu, ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis ita reperta est per omnia veritas. Nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est: vxor verò testibus conuicta, veritatem nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incẽdio præparato per lictorem eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata est. Ex prædictis iam liquet, quàm noxium sit frigus perfidiæ, quod infantes & partus solet occidere.

Vnico potu mutantur animi abnegãtium Deum.

Piger: Est ne licitum Maleficium de loco tollere.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponuntur auferre.

Theologus: Antiqui negant, moderni concedunt, vtrique benè. Sed sola opus est vnica distinctione: Quia aut tolli potest per aliud maleficium, seu per ritus alicuius malefici illicitos. Et id constat esse illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia cõsentire. Aut tolli potest sine nouis superstitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de puluere lacertæ: Et illud est licitum.

Exemplum

Exemplum de priori casu. Nam inquisitor Eduens. mihi referebat, quòd modus tollendi maleficium, aut se vidicandi in Malefico tali practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficã, sciscitans scire malefactorem. Tunc Malefica plumbũ liquefactum aliquotiens fundebat in aquam, quousque opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine, Malefica quæsiuit ab explorante, In qua parte vis lædi Maleficum tuum, & in eodem vulnere eũ agnoscere. Cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus sit.

A Maleficis Malefici non nominantur proprijs nominibus.

CAPITVLVM QVARTVM.

ALis carētes formicæ, vel nimium progredientes in publicum, ab alijs bestijs faciliter necantur: quia alis pennatæ multum se subleuant, ne bestijs terræ præda fiant.

Comparatio alatarum formicarum.

Per alas autem virtutes intelliguntur, quia talibus multum boni feruntur. Vnde Ezech. 3. Descriptis volantibus animalibus dicit: Audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius libro 24. mora.

Per alas notantur virtutes.

Quidnamque per alas animalium nisi virtutes debemus sentire sanctorum: quæ dum terrena despiciunt: ad cœlestia volando subleuantur.

Despicientes terrena, subuolant vt Aquilæ.

Vnde iam rectè per Isaiam dicitur. Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis suis se vicißim feriunt: quia sanctorum mentes, in eo quod suprema appetunt, considerantes, inuicem alternis virtutibus excitantur: Ala enim sua is me percutit qui exẽplo sanctitatis propriæ me ad melius accendit: & ala mea vicinũ serio, si aliquãdo alteri opus bonũ quod imitetur ostẽdo.

Ala alam feriens.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis nõ sunt alatæ, vel quæ nimium suæ domus, Ecclesiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo, Tales ab vrsis, per quos Malefici vel Necromãtici possunt intelligi, faciliter deuorantur: sicut ij simplices pueri in figura, qui domos egredientes parẽtũ, & Eliseũ deridẽtes, ab vrsis deuorati esse legũtur, 4. Reg. 2.

Formicæ Moniales alatæ.

Piger. Quia de Nigromanticis mentionem fecisti, quæro an ne differentia eorum sit à Maleficis: & si sic, quæ eorum sint opera.

Theologus. Nigromantici propriè hi dicuntur, qui de terra superstitiosis ritibus mortuos se posse suscitare ad loquendum occulta ostentant. Qualis fuit illa olim phitonissa, quæ ad preces Sauli Samuelem se suscitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi: primo Regum vicesimo octauo. Qualis etiã Simon magus fuit peßimus, qui supra principis Apostolorum se auctoritatem præferens, defunctum se suscitare finxit. Ex accommodatio-

Differẽtia inter Necromanticos & Maleficos.

modatione tamen vsus, Nigromatici dicuntur, quæ per pacta Dæmonum per fidem cæremonijs futura prædicunt, aut occulta reuelatione Dæmonum aliqui manifestant, aut qui maleficijs proximos lædunt, & à dæmonibus sæpe læduntur.

Nigromantici qui communiter habeantur.

Fuit & hodie viuit Viennæ in monasterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli sancti Benedicti ordinis, hic in sæculo existens, famosissimus fuit Nigromanticus. Nam libros Dæmonum de Nigromantia habuit, & secundum eosdem satis miserabiliter & dissolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem sororem virginem deuotam multum, de ordine pœnitentium, cuius vt puto precibus frater à faucibus Dæmonis erutus est. Compunctus enim, ad diuersa loca diuersorum reformatorum monasteriorum venit, petens sibi sanctæ conuersationis tradi habitum. Sed quia giganteæ staturæ & terribilis aspectu erat, & in maleficijs ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix aliquis viro dabat. Tandem autem receptus in antedicto monasterio, in ipso ingressu nomen mutauit & vitam, Benedictus enim vocari cepit: & secundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos speculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officium: & in Ambone pro sæcularibus profectus, gratiosus est prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc esset nouitius, prout eo referente audiui, multas vexationes à Dæmonibus, quos reliquerat, sustinuit. Cùm enim confessus fuisset sacramentaliter quadam die, & virus suæ peruersæ vitæ euomuisset ob

Mutatio nominis in susceptione Monachismi.

ſpem veniæ, ſequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adeſſe ſenſit. Eandem namque lucernā violento ictu de nouitij manibus Dæmon excuſſit, & eū non modicum lædere molitus eſt. Sed vicit Chriſti miles huius vrſi tyrannidem, quia virtutum alas iam aſſumpſerat, quibus per orationes ſacras ab ore beſtiæ liberatus eſt.

Præterea quemadmodum à ſupradicto Petro iudice audiui, In territorio Bernenſium, & in locis eidem adiacentibus, à ſexaginta circiter annis ſuprafata maleficia à multis practicata ſunt: Quorum primus auctor fuit quidam Scauius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet: ipſe ſe in omnium ſuorum æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum lætalium: & ita capitalibus inimicorum ſuorum manibus ſæpe vt dicitur euaſit. Sed cū terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tādem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam prope feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora mortuus ibi miſerabiliter. Hæc tamen ſuæ fraudis commenta diſcipulo, qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem ſupradictum Stādelin in maleficijs Magiſtrum ſecit.

De Schafio in murum ſe conuertente.

Huius Hopponis etiā Sprenger meminit.

Sciuerunt hi duo, quando ſibi placuit, tertiam partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuſcunque rei de vicini agro nemine vidente ad proprium agrum deferre, grādines vaſtiſſimas, & auras læſiuas cum fulminibus

procu-

procurare in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proijcere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, in rebus & corporibus proximos lædere, equos sub insessoribus, si strepā ascendenti tenerent, phreneticos facere, de loco ad locū per aëra vt putabant transmeare, à se cum capi deberent fœtores pessimos emittere: In se capiētium manus & animos tremorem magnum incutere: Occulta alijs manifestare & quædam futura prædicere. Absentia velut præsentia conspicere, ictu fulminis nonunquam quē vellent interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iusticia hæc fieri permisit.

Malefici protrudentes in aquam, infantes prope aquam ambulantes.

Malefici deludentes se prosequentes.

Piger: Duo hic scire vellem. Primum vtrum ne Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grādinibus & similia quæ dixisti facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secūdò, quæro, fatebantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur.

Theologus. Ad primum respondeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nam Iob 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmō procurauit vt Sabei quingenta iuga boum & quingentas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouiū incenderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septem filij & tres filiæ per vehementem ventum lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dempto: vtq; vlcere pessimo corpus Sancti viri percuteretur, & vxor & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tēpestates.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, quod Deo permittente Dæmones possunt perturbationẽ aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptationem formarum, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius indicium in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis mouentur membra, vt opus à voluntate dispositum prosequantur: quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutẽ non solum boni sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeantur: Venti autem & pluuiæ & aliæ huiusmodi aëris perturbationes solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt: vnde ad huiusmodi procuranda naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thomas.

Quomodo natura corporalis subsit Naturæ spirituali.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Mala enim, quæ nostris exigentibus peccatis in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere. Vnde gloss. super illud Psalmi centesimi quarti: Vocauit famem super terram, & omnem firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quæ talibus præpositi sunt. Vocat ergo famẽ, id est, angelũ fami præpositũ. Hæc ibi.

Diaboli sunt Deo loco tortorum.

Porrò quo ad secundum dubium, noueris indubiè Maleficos multipliciter impediri posse. Nã ita fatebantur multi in torturis, & difficulter quidam: alij verò spõte.

De impedimentis Maleficorum.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in summa collegi, quinque sunt per quæ multum impediuntur, aliquando

quando in toto, aliquando in parte, aliquādo ne in persona hominis fiant, aliquādo ne in suis amicis, videlicet fidē integrā vel Dei præcepta in charitate seruātibus, se signo crucis & oratione muniētib. ritus & cæremonias ecclesiæ colentibus, publicā iustitiam benè exequētibus, & Christi paßionem verbo vel memoria ruminātibus.

De primo & secundo exempla talia mihi Petrus quæ suprà retulit, quæ audierat de supradictis maleficis.

Cùm inquit quidam simplex, sed non rectus, Maleficum me inuocaret, vt inimicum suum vita priuarem aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magisterulum, id est, Dæmonē, qui mihi respondit, quòd neutrum facere posset: Habet, inquit, fidem bonam & diligenter se signo crucis munit: idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet, ei nocere possum.

Noui veteranā quandam virginem, quæ Seriosæ nomen habuit, in diœceseos Constantien. finibus: hæc mater omnium in vicinia existens virginum, & speculum ad viuificæ crucis signum, & ad Christi paßionem summam gerebat fiduciā: manebat autē in tugurio villagij pauperculi, ipsa voluntate pauper in terra, vbi nonnunquam maleficia satis locū habere dinoscuntur. Huius amicus in pede graui læsus fuit maleficio, à quo nulla arte sanari poterat. Post multa autem in cassum adhibita remedia, visitauit prædicta virgo infirmū: qui ab ea petiuit, vt pedi benedictionē aliquā applicaret, annuit illa: & silēter tantūmodo orationē dominicā & Apostolorū symbolum cū geminatis viuificæ crucis signis applicuit.

Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit, in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit: Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò vestris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & semper in anima per talia lædimini. Sed si in orationum & signorum licitorum efficaciam speraretis, faciliter sæpe curaremini. Nihil enim vobis applicui, nisi Dominicam orationē & Apostolorū symbolum, & iam sanati estis.

Maleficia impediri cæremonijs Ecclesiæ.

Præterea constat, quòd Malefici de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis sua maleficia præpediri fatentur, vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelarum die purificationis, & palmarum in die palmarum cōsecratarum vsum licitum, & per similia. quia ad hoc talia Ecclesia exorcisat, vt vires Dæmonis minuant.

Veneratio Magistratus eneruat maleficia

De publica verò iustitia hoc omnes Malefici, qui supra verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde cùm sæpe dictus iudex Petrus antefatum Städelein capere vellet per suos famulos, tantus tremor manibus eorum incussus est, & corporibus & naribus illapsus tā malus fœtor, vt ferè desperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait: Securè miserum inuadite, quia publica tactus iusticia omnes vires perdet suæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus siue effectus.

Idem iudex tale dedit exemplum. Cū ait Städelin capti-

captiuassem, qui grandinibus terram ex fame grauissimè læserat, & per fulmina plura vastauerat, quæsiui à reo de veritate: qui post quartum ad cordas tractum, primò responsum mihi dedit tale. Faciliter grandines procuro, sed ad libidum lædere non valeo, sed eos tantummodo, qui Dei destituti sunt auxilio, qui signo crucis se muniunt fulmine meo non intcribunt. Cui iudex: Quomodo ad tempestates & grandines concitādas proceditis. Respondit reus: Primò verbis certis in cāpo principem omniū Dæmoniorum imploramus, vt de suis mittat aliquem à nobis designatum: percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundem in altum proÿciendo ad aëra. Quo à Dæmone sumpto: obedit, & statim auram concitat, non semper in loca designata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permißionem grandines & fulgura proÿciendo.

Quomodo tēpestates Maleficæ concitent.

Pulli nigri immolantur.

Subintulit iudex tertio quærendo: Possunt ne per aliqua tempestates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus. Respondit: possunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Christi diuinos clauos, qui Christi manus & pedes perforarūt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Mattheum, Marcum, Lucam & Iohannem, vt in aquam resoluti descendatis.

Quomodo tēpestates adiurationibus impediantur.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit etiam istorum peßimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter: ita vt dum perfidia sua Christi regnum & fidem quærant minuere & in-

firmare, eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis possunt euenire: quia sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia & potestas manifestantur: homines ad custodiam sui actuantur: & ad reuerendam Christi passionem & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Vtilitates ex maleficijs pulsis emergẽtes.

CAPITVLVM QVINTVM.

Viscosis humoribus & tempestate ab incessu & à labore præpediũtur: quia per viscosa incedentes, vel bituminosa loca, talibus imbecillia animalia adhærent, sicuti tempestatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi præcluditur.

Viscosa præpedire formicas.

Per viscosa aut bituminosa loca occasio carnalium voluptatum designatur simulatè in Christiana fide viuentiũ, quia his allectamẽtis ad benè operandũ nõ valet egredi, sed in eisdem potius terrenis captiuatur delicijs.

Occasiones voluptatum comparantur & bitumini.

In cuius typum, in loco vbi ceciderunt Rex Sodomæ & Gomorræ cum suis complicibus, per quos luxuriosi & incontinentes designantur, fuisse leguntur, in valle siluestri multi bituminis putei, in quos ruentes prolapsi sunt, in corporis videlicet voluptates varias: incultæ enim mores, vt dicit glossa ibidem in profundum malorum pertinaces trahunt. Qui autem remanserant non occisi, vt ibidem sequitur, ad montana, id est, ad virtutum culmina fugerunt.

Genes. 14.

Mõtana significãt virtutes.

Hic

Hic Bernhardus homelia 9. super cantica dicit. Viscus quidem praui desiderij & delectationis terrenæ animā volare non patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuatur per tempestatem: etiā voluptuosi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatum sectatores, humano deliniti fauore, velut effœminatæ ad ardua virtutum opera efficiuntur. De quibus Iob 36. dicitur. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorū inter effœminatos: vel vt alia trāslatio habet: & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Voluptas effœminat.

Vbi beatus Gregorius libro 26. moralium dicit. Simulatores, qui vitæ suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur: hinc quippe eos turbo subito internæ percussionis eijcit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim verisimiliter viuerēt, laus transitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta suadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor vestrū. Illicò subdit (quasi sexum cordis minuere curauerit.) Luxuriosa quippe mens corrumpitur, si rebus transitorijs delectatur. Igitur simulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Translatione verò vulneretur ab angelis. Vtrumque tamen, & si sermone discrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant.

Luxuria mutat sexum cordis.

Simulatores inter effœminatos morientur.

Piger: Multos audiuimus nostris temporibus per Maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò succendi, & fœminarum ad viros non suos, vt nulla confusione,

De amore vel odio maleficiato.

fusione, plagis, verbis aut factis ad desistendum cogi valerent. E diuerso inter sexum vtrumque matrimonij sacramento coniunctum nonnunquam experti sumus odia talia suscitari per maleficia, & similiter infrigitationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole valerẽt habere. Cùm igitur amor & odium in anima existant, animam secundum omnes tuæ professionis compotes Dæmon intrare nequit. Quid hic sit veritatis vel falsitatis scire expedit, quia amore muliebri velut fisco irretitur animus, & odio radicato quasi tempestate rigidissima ad proximi fauorem frigescit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.

Quomodo Dęmon intret & regat interdũ animam hominis.

Theologus: Quamuis secundum concordem nostrorum doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat: tamen secundum eosdem in corpus & in potentias alligatas corpori Deo permittente agere valet, siue sint sensus interiores siue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait. Ecce in manu tua, id est, in potestate est Iob, quo ad corpus vices, verũtamen animam illius serua. Tangis itaque in tua quæstione tres difficultates: videlicet, quomodo Philocaptio & odium in voluntate, & maleficium in potentia generatiua causentur.

De Philocaptione triplici.

De Philocaptione igitur, seu amore inordinato vnius sexus ad alterum, scire debes, quòd triplici de causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum: aliquando ex tentatione Dæmonum tantũ: aliquando verò ex Malefico nigromanticorũ similiter & Dæmonũ.

De

De primo dicitur Iacobi 1. *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cùm concepit, parit peccatum: peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichē cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. Et secundum gloss. infirmæ animæ sic accidit, quàndo postpositis proprijs aliena negotia curat, seduci consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.* Genes. 34.

De secundo, quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Ammon sororem suam Thamar *speciosissimam adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. Reg. 13. Non enim in toto, vel vix tam corruptus esse videretur, vt in tantum facinus stupri prosiliret, grauiter tentatus à Diabolo si non fuisset. Vnde gloss. ibidem. Hoc monet nos, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos paratos inueniens de improuiso trucidet.*

De Philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum patrum, qui refert omnem tentationem carnalis amoris sibi in eremis subtraxisse quosdam: qui tamen vltra quàm credi potest amore mulierum tentabantur aliquoties. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: Datus est *mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphiset: Vbi glossa: sic dicit tentando per libidinem:* Datus est *mihi stimulus, vt quidam aiunt:* Tentatio autem cui non consentitur non est peccatum, sed *materia*

De Philocaptione Eremitarum.

Apostoli Pauli Philocaptio.

Tentatio cui non consentitur an sit peccatum.

materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ est ab hoste, non à carne, quæ peccatum est veniale, si ei non consentiatur: hæc ibi. Et de hoc amore habes exemplum etiam in Formicarij nostri lib. 1.

De amore hæreos: vt vocāt.

De tertio, quòd amor hereos proueniat ex maleficijs Dæmonum & idolatrarum. ostenditur hoc Ezech. 23. sub metaphora mulieris de Israële, qui populus iam sequebatur idola & maleficia Assyriorum. Insaniuit, inquit, in amatores suos in Assyrios propinquantes, vestitos Hyacincto, principes & magistratus, iuuenes cupidinis vniuersos, equites ascensores equorum. Quos omnes constat Maleficos habuisse vel Idolatras.

Quibus modis Dæmon in Imaginatiuā & Generatiuā possit agere.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantasiam & in generatiuam poßit agere: respondit Petrus de Palude 4. dis. 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quòd est spiritus potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciēdum: vnde potest corpora impedire ne sibi appropinquent vel directè vel indirectè, interponēdo se in corpore assumpto: sicut accidit sponso, qui desponsauerat idolam, & nihilominus contraxerat cum quadā iuuēcula, nec propter hoc poterat eā cognoscere.

Desponsat sibi quidam idolum.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illum vel refrigerare ab actu illo, adhibendo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æstimationem & imaginationē, qua reddit mulierē exosam. Quia potest in imaginationē imprimere. Quarto reprimendo directè vigorem membri fructificationi accommodi, sicut & motum localem cuiuscunque or-

que organi. Quinto prohibendo mißionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur vel emittatur, vel multis alijs modis.

Dæmon potest intercludere viam seminis.

Cùm autem faciunt mulieres sortilegia cum fabis & gallorum testiculis, non est credendum quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur: sed occulta virtute Dæmonum, illudente sortilarias per ista corporalia. Plus autem permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt quam alia animalia.

Impotētia ex Gallorū testiculis procurata.

Cur actus Venereus multū affligatur.

Serpentes magis in cantationibus subiacent, quàm aliæ animātes.

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Basilij de virgine, qui seruum parentum concupiuit & defrigerādo sponsum, seruum cognoscere non potuit, vt de illo qui idolum desponsauit, & sponsam cognoscere non potuit.

Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat se cognosci: iterum per motum localem corpore interposito, vel vase obstructo, potest Dæmon per maleficium impedire mulierē, licet virū in pluribus modis: ideò vir sæpius maleficiatur quā mulier. Et magis permittit Deus in peccatores deseuire Dæmones, quàm in iustos. Vnde angelus dixit Thobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatē. Licet aliquādo in iustos, sicut in Iob: propter quod debet facere confeßionem & huiusmodi: ne ferro manente in vulnere, frustra sit malagma apponere.

Piger.

Piger: Mihi adhuc occurrit de visco carnalis amoris dubium: vtrum in charitate exeuntes amore tali maleficiari valeant.

An philocapiantur existentes in charitate.

Theologus: Responsum huius accipe ex Cassiani verbis, quibus collatione. 2. abba. sereni: in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonem posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Non tamē ista ita intellige, vt Dæmones amore præfato in charitate exeuntes non impugnent, & similibus: sed tales expugnare non valent, si armis virtutum & naturalium donorum resistere volunt. Talia, inquit Philosophia primo de consolatione ad Boetium, tibi contuleramus arma, qui prior nisi abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Cassianus ibidem refert de duobus paganis, Philosophis & Maleficis, qui per tres gradus differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam beati Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatū Antonium, vt postmodum ad fidem conuersi fatebantur Philosophi, amarissimis cogitationum stimulis pulsauerunt: quos tamen repulit crucis signo pectori & fronti impresso, & orationum incubationibus insistendo.

Philosophi S. Antoniū maleficijs impetunt.

Exemplum tamen satis terribile nouiter tactū Vincentius in speculo refert historiali ex gestis beati Basilij magni:

magni: cuius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam consecrare domino disponebat: quam seruus diuitis habere non valens in coniugio, Maleficum adijt, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit, & fornicationis Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeo, vt in terram voluta ta clamaret se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum est per patrem mœstißimo corde: tandem tamen iuuenis seruus liberatus est per Beatum Basilium.

Matrimoniū ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorum refert Beatus Gregorius de quodam Maleficorum principe, qui à Roma incineratis socijs, in monachi habitu fugit, Basilius nomine, qui etiam tunc se à sancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monasterio monialiū statim absente Equitio monialem pulchriorem in tanto maleficiauit, vt febricitaret, anxiaretur, magnisq; vocibus & stridoribus clamaret, Modò moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Quod cum sancto Equitio nunciaretur, virginem verbo sanauit absens, & Maleficum expelli de loco iußit.

Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet.

Piger: Cùm potestas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu: Quæro quot modis hoc fit?

Theologus: Quinque modos exprimit Hugo super 2. dist. 7. Primò per terminum suæ potestati à Deo impositum: sicut Iob primo & secundo tangitur. Secundò per miraculum impoßibilitatis exterius factum, vt in asina

Quinque modis impeditur Dæmonis potestas diuino nutu.

intelligit discipulos in Emaus eũtium.

Balaam: Num. 22. Tertiò per impedimentum exterius adhibitum; vt in duobus discipulis acrisia percussis. Lucæ vltimo. Quartò per Dei iudiciũ de intus disponentis per obstaculũ boni Angeli, vt de Aschinodeo interficiẽte sponsos Saræ vxoris Thobiæ: eiusdẽ 11. Quintò per cautelã sui ipsius, quia non vult aliquãdo quod põt, vt peius fiat: Vt 1. Cor. 5. de Corinthio, quẽ vexauit excõicatum. Aliquando ẽt non vult propter peccati abominationẽ & pudorẽ: vt Angeli mali propter nobilitatẽ sui, in qua creati sunt, abominantur tẽtare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel ẽt de fornicatione simplici: neq; ad hominẽ, quando fornicatus est, accedunt, maximè prima die vel secũda, propter peccati recẽtiam. Vnde Ezech. 16. Multiplicasti fornicationem ad irritandum me, &c. Ibi: dabo te in animas odientium te, id est, Dæmonum, qui erubescunt in via tua. Hæc Hugo 2. sententiarum.

Deus non vult semper quod potest.

Propter nobilitatẽ sui, Dæmones quidã quædam peccata abominantur.

Capitulum sextum.

Formicę ebrietate amentes.

QVæ Formicæ sibi à vino vel à vippa non cauent, subitò in ebrietate, & grauiter quasi amentes nutabundæ incedunt: ita vidi per experientiam: dulcia enim sequuntur auidè, quæ si conspersa fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Voluptates inebriant mentes, & ideo faciunt amẽtes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi possunt intelligi, qui voluptatibus inebriati huius seculi, velut amentes & ratione carentes carnalia prosequuntur per insanias falsas. Quos in persona Dei Esaias 10. sic alloquitur: Audi hæc paupercula, & ebria, & non à vino,

hæc

hæc dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adyciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet Prouerb. 20. Salomon cùm dicit: Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas, quicunque his delectatur non erit sapiens. Et 21. ibidem. Qui diligit epulas in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et in Psal. centesimo sexto de his, qui inebriati sunt non à vino, iterum dicitur: Anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est, propter quod ad Ephes. 5. dicit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, Domino gratias agentes.

Ebrietas est res tumultuosa

Pinguia non amanda.

Piger: Ex superioribus satis iam video, non minorem vesaniam vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum qui vino madere conspicitur. Idcircò nunc edoceri cupio in tribus: quæ remedia adhiberi debeant talib. vt sanentur, nedũ ipsi, sed qualitercunque in potẽtia & generatiua maleficiati: Deinde quõ hi sanari valeant, qui sine maleficio philocapiuntur. Postremò, vtrũ ne bonus spũs tantum castitati conferre posit in beneficio, sicut malignus spiritus per suos dare consueuit in maleficio.

Theologus: Pro solutione primi noscere debes, quòd quinq; sunt remedia, quæ pro talibus licitè applicari valẽt: videlicet ad sanctorũ aliquorũ limina peregrinatio, signi crucis & oratiõis deuotæ multiplicatio, peccatorũ

Quõ maleficiati in potentia generatiua sanandi.

suorum vera confeßio vel contritio, per verba sobria licita exorcisatio, & cauta maleficij ablatio. De primo habuisti exemplum suprà lib. primo. c. 4. Et idem est de ieiunijs, abstinentijs & alijs reuerentialibus obsequijs, sanctis certis oblatis. De secūdo præcedenti capitulo audisti: quomodo talibus se Beatus Anthonius à tentatore defendit. De tertio ibidem Petri de Palude consilium, quod ante eum sanctus Thomas & alij Doctores suaserunt etiam perpendisti: de vltimo dictum est nuper 3. c. Et in penultimo de exorcismis omnes pene de hoc loquentes, catholicè ita fieri posse admittunt. vnde in 4. dist. 6.

Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus potestatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vsum hominis veniunt, in ipsius nocumentum. Et quia nulla conuentio est Christi ad Belial: Ideo quandocunque aliquid sanctificandum est ad cultum Diuinum, prius exorcisatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qui illud nocumentum hominis assumere putatur, Deo consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in consecratione templi, & in omnibus huiusmodi: Vnde cùm prima consecratio, qua Deo homo consecratur, fit in baptismo, oportet etiam quòd homo prius exorcisetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accipit in hominem, & in alia quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale vel actuale. Et hoc significant ea, quæ in Exorcismis dicuntur, cùm dicitur: Recede ab eo Satana. Hæc Thomas.

Exorcisatio ad sanctificanda ea, quæ adhibentur ad Diuinum cultum.

In homine est causa, quare Dæmon potestatem etiam accipit in ea, quæ sunt propter hominē.

Idem dicunt Doctores, licitum esse de applicatione

Exorcio

Exorcismorum contra potestates Dæmonis. Sed ibi cauendũ est, ne character aliquis ignotus, aut verba ignota sint, aut aliud superstitiosum.

Sed tamen non obstante applicatione omnium præfatorum remediorum, adhuc aliquando maleficiatus à pœna non absoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficium, absoluatur. Vnde sanctus Thomas in 4. dist. 34. dicit Maleficium quandoq; ita esse perpetuum, quòd non possit habere remedium humano opere, quamuis Deus possit præstare remedium, Dæmonium cogendo, vel etiam Dæmoni resistendo. Non enim semper oportet, vt quòd per maleficium aliquod factum est, possit per maleficium aliud destrui, vt ipsi Malefici confitentur. Et tamen si possit per maleficium remedium adhiberi, nihilominus peccatum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis Dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

Similiter non oportet, quòd si propter peccatum aliqua data est Diabolo potestas in aliquem, quòd cessante peccato, cessat potestas: quia pœna interdum remanet, culpa transeunte. Similiter etiam Exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimendum Dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales iudicio Dei hoc exigente. Semper tamen valet contra illas infestationes Dæmonum, contra quas principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendum ijs, qui diuinis præceptis & Ecclesiæ humanam sanitatem præponunt, ne Maleficos inuocent pro remedijs. Quia eorundem inuocatione posteriora nonnunquã peiora prioribus fiunt:

Non semper cessante peccato, cessat potestas Diaboli.

Remedijs Maleficorum sæpe res in deterius eunt.

 Vt in

Vt in exemplo deducit S. Gregorius primo dialogorum, de fœmina, quæ vno Dæmone possessa, per Maleficos, dũ liberari attentabatur, legio sub Maleficorum operibus statim eam intrauit.

An non habẽs ordinem exorcisare valeat.

Piger: Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo: An non habens exorcistatus ordinem exorcisare Dæmones licitè valeat. Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquæ benedictæ & exorcismi, cùm vtrũq; contra Dæmonis molestiã ordinetur. Tertiò, an exorcismus tantũ significet vel etiam an aliquid efficiat.

Theologus: Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor: Ad primum dist. 23. q; sic, in 4. in ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinib. omnibus, cũ conferuntur, recipitur potestas, vt quis hoc vel illud ex officio facere posit, puta exorcisare. Et idem, à non habentibus ordinẽ licitè fieri põt, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeãt ex officio. Sicut in domo nõ cõsecrata põt dici Missa, q̃uis cõsecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur. Sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

In non consecratis ædibus Missa dici põt.

Aqua benedicta facit cõtra Diaboli impugnationes exteriores Exorcismus contra interiores.

Quare Energumini dicti.

Ad secundum respondet di. 6. dicens: Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, q̃ est ab exteriori: Sed exorcismus contra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab interiori. Vnde illi, cõtra quos datur, dicũtur Energumeni, id est, intus laborãtes, aut propter infectionẽ fomitis, aut propter possessionẽ corporalẽ à Dæmone.

Ad tertium respondet ibidem, q; Exorcismus et efficit, quòd patet, quia per modũ imperij dicuntur, non per

modum

modum orationis tantum, vt: Exi maledicte Diabole. Tum ẽt quia B. Grego. super Ezech. dicit: Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos spiritus in eorũ mente contradicit, q̃d aliud facit nisi ꝙ Dæmonia eijcit. Nec est inconueniens, ꝙ etiam, quando iam Baptisato exorcismus prius neglectus adhibetur, dicere ꝙ tunc aliquid efficiat, cohibendo ab impugnatione Diaboli. Cùm ẽt post baptismum per aquam benedictam aliqua potestas Dæmonis reprimatur: Imò si exorcisatur puer, & ante baptismũ moritur, sibi in vita sua tantum valuit, vt in eo potestas Dæmonis debilitata fuerit & sit.

An Exorcismi solùm significent aliquid, vel etiam operẽtur aliquid.

Exorcismus loco baptismi.

Et ideo exorcismi non tantùm significant, sed etiam efficiunt aliquid, non tantùm in corpore, sed etiam in anima, quia in vtroq; est infectio fomitis. Effectus autem iste est debilitatio potestatis Dæmonis, ne tantùm possit in homine, sicut ante baptismum, & alia bona in ipso impediat. Hæc omnia Thomas.

Ad secundum dubium de amore hæreos seu philocaptione, vel Hislithi, vt Auicenna loquitur, quæ est ægritudo, quam aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna septem remedia inter cætera lib. 3. Vnum est agnoscere personam, in qua quis captus est: quod experitur aliquis ex fassione infirmi, vel ex variatione pulsus ad nominationem amati: quia sic radix ægrotationis habetur: Vt etiam beatus Ambrosius ponit in passione sanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud est copula per matrimonium, si lex sustinet, quia ita quidam sanantur cùm obœditur naturæ.

Quid sit Philocaptio, seu Hislithi Auicennæ, seu amor hæreos.

Quõ explorandum, in qua quis captus sit.

Quō medendū sit amori inordinato.

Tertium est, applicatio medicinaliū, de quo ibidem tractat & docet. Quartum est, vt amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod priori præeligere debet, & ita fugere potentiam amati: quia sic distrahitur animus. Quintum, si ille rationabilis est, corrigatur, hortetur, tribuletur, & amoris opus ostendatur esse miseria. Sextum est, vt potissimum vetulæ ad ipsum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti & mores, cū transfiguratione facierum, turpi seu deformi. Tamen quidam ex hoc plus inflammantur: quia in relatione de amato delectantur, licet alij sanentur. Septimum est, vt occupetur in rebus arduis, distractiuis officijs & huiusmodi. Similiter de similibus dicendum est, persecutio autem horum ad Medicum pertinet: Sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ alijs applicari debent.

Vetularum aspectus & colloquia amorē excutiunt.

Quòd boni Angeli beneficio sicut mali maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iustos viros beneficiet, sicut constat malum Angelum maleficiare iniustos. Responsum habes ex patrum sanctorum exemplis, quòd sic, imò multiplicius in infinitū. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in nostra temporalia & corporalia bona emanat, totum secundum Beatum Dionisium per ministerium Angelorum habemus: & vt sanctus Doctor in quodam loco super 3. sententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti nostræ notabilem vult infundere, ad quam licet se nulla creaturæ potestas extendit, tamen ad hanc dispositiuè Angelus bonus cooperatur: sicut etiam, licet ad verbi

Deus per Angelos dispositiue gratiam hominibus infundit.

Dei

Dei conceptionem in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, per confortationem & per informationem multum excitata, vel ad bonum prædisposita fuit.

Salutatio Angelica prædisposuit S. Mariam ad accipiendam conceptionem.

Est præterea communior & magis consona, tam sacræ paginæ, quàm Philosophiæ naturali ista opinio, quæ tradit omnia corpora cœlestia regi & moueri virtute Angelica: quamobrem à Christo & ab Ecclesia, virtutes cœlorum vocantur. A cœlestibus autem influentijs simpliciter omnia huius mundi corporalia reguntur: teste Philosopho primo Metheororum.

Angeli vocantur virtutes cœlorum.

Est insuper doctrina sancti Doctoris, quòd in homine tria sunt, in quæ spiritus separati agere valent: Sed differenter, voluntas, intellectus & potentiæ aliæ ipsius animæ, affixæ mēbris organicis corporalibus. In primum solus Deus. In secundum tantummodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertium, Deo permittente, malus spiritus agere potest & imprimere. Sed in potestate voluntatis humanæ est immissiones factas per Angelos malos acceptare, vel refutare, & talia cum Dei inuocata gratia propulsare, vel eadem neglecta admittere posse.

In volūtatem solus Deus agit.

Piger. Licet hæc sint innumerabilia bonorum Angelorum etiam in iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in antea: tamen de his non quæro principaliter, sed de beneficijs eorum circa generatiuam potentiam, vtpote an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia.

An Angeli boni quosdā castificent, sicut mali infrigidant.

 Theo-

Theologus: Haud dubiè ita faciunt: sed vbi & quãdo expedit. Nam ita factum est de S. Sereno, abbate, de quo refert Cass. in coll. pat. coll. abba. Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoq; ac vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ tandem per diuinam gratiam in se extinxisse percepit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo petijt, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono: postremò autem adueniens ad eum Angelus in visione nocturna, eiusq; velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens ac proijciens, suisq; omnia, vt fuerãt, locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die propè tuam corporis puritatem, iuxta votum quo id poposcisti, vt ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactantibus excitatur, vlterius pulseris.

Angelus eximit Abbati S. Sereno viscera libidinis.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorũ. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsæ suæ tentationis angustiæ ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam assistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visioni apparuit, quòd omnem motum ex genitalibus membris eius absciderit, atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus

Angelus eunuchat S. Equitium Abbatẽ.

fretus ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante praeerat, ita cepit postmodum etiam fœminis praeesse.

Ita in vitas patrum, illorum quos sanctus Heraclides, vir religiosissimus collegit, in libro suo quem Paradisum nominat, meminit cuiusdam sancti patris & monachi, quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in monasterium collegit & regere cepit. Trãsacto autem biennio, iam triginta quinque annos circiter habens vitae, tentatus à carne in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vesperi igitur somnus ei irrepsit, tres Angelos ibi ad se venientes, vidit: quibus quaerentibus: Cur à monasterio virginum fugisset: nec ille prae verecundia respondere auderet: dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curam fœminarum gerendo. Respondit ille: Quam libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur: quaerentibusque, an ne remedium sentiret. Respondit ille: se plurimùm exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus superuixit, nec pristinae tentationis deinceps scintillam sensit.

S. Heraclidis Paradisus patrum.

Sanctus pater & monachus Helias inter trecentas fœminas tentatur.

S. Heliae monachi visio de abscissis ab Angelo testibus.

Non minus beneficium collatum esse legimus Beato Thomae, Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressũ dicti ordinis incarceratis, vt per meretricẽ seduceretur, ad seculũ tentatus est, quae per consanguineos immissa est veste & ornatu cõpositissimo. Hãc. n. S.

Doctor

Doctor intuẽs, ad ignem materialem cucurrit, titinem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationeq́ statim pro castitatis dono positus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te *ex parte cingimus cingulo castitatis, quòd nulla possit de cætero impugnatione dissolui: & quòd humanæ virtutis non conquiritur meritò: tibi ex parte* Dei *confertur ex dono. Sensit igitur cincturam sanctus vir, scilicet tactum cincturæ, & exclamando euigilauit:* Deincepsq́ue *tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum: vt sine necessitate fœminis colloqui possit, sed perfecta castitate pollet, vt eius tradit legenda.*

Castitas non acquiritur meritò virtutis.

S Thomas Aquinas perfecta fuit castitate præditus.

Capitulum septimum.

Formicæ comestæ nemini conducunt præterquam vrsis.

Formicæ comestæ ab hominibus, eis nocent: non bestijs omnibus, sed quibusdam proficiunt, vt vrsis, qui eas auidè quærunt. Formicarum *nomine iusti designantur, vt suprà dudum habuimus.*

Comedere significat alicui detrahere, & carnes hominũ comedunt, qui honori absentis detrahunt in conuiuijs.

Comedere autem, vitæ alienæ detrahere est, aut in fama, aut in sana doctrina: de qua comestione cautum reddit filium, qui Prouerbiorum *23. cap. dicit:* Noli esse *in conuiuijs potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbolum (glossa, id est, detractionum) consumentur: Vbi glossa iterum dicit: Carnes ad vescendum conferre, est in communi locutione derogationi*

vicissim

vicißim vicia proximorum dicere. De quorũ pœna subditur: quia talibus vacantes consumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes sapientiam operam dare cõgruit: quibus anima satiari licitè poterit. De quo prouerb. 24. Salom. subdit. Comede fili mel (glossa: doctrinam sapientiæ) quia bonum est, & fauum dulcißimũ gutturi. Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cum inueneris habebis in nouißimis spem, & spes tua non peribit. Melli enim & fauo, dicit glossa, comparat doctrinam sapientiæ: quia sicut illa cæteris cibis, ita hæc doctrinis præualet alijs.

Vt mel cæteris præfertur cibis, sic doctrina sapientiæ cæteris doctrinis.

Iterumq; deuoratoribus humanarum carnium per detractionis vicium, & per superstitionis maleficium, dicitur in Psal. Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & linguæ eorum gladius acutus. Et Prouerb. 3. Inter quatuor generationes peruersas hæc vltima est, de qua dicit: Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopem de terra, & pauperes ex hominibus: vbi glossa, Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, hæc est, quæ suam perfidiam alijs immittere conatur: & sicut corpora gladijs: ita audientiũ animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur: vt comedat, id est, ad hoc vt deuoret inopes, id est innocentes & pauperes, id est humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, sed bestijs, vt vrso prodest, quia Maleficorum officium, & detractionis vicium non iustos, sed perfidos delectat. In cuius figura Danielis 7. secunda bestia, quæ de mari ascendit, similis vrso erat, quæ in parte stetit, & ordines

dentium

Hic comedere carnes, significat bellũ gerere, secũdum quosdam.

dentium erant in ore eius, & in dentibus eius, & dicebant: Surge, comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumẽtum Maleficorum innuitur, videlicet bonorum temporalium humanorum corporum & aĩarum rationalium, quæ lædi solent per talia Maleficorũ exercitia. Vnde Prou. 17. Semper iurgia quærit malus: Angelus aũt crudelis mittetur contra eũ. Expedit magis vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quam fatuo confidenti sibi in stulticia sua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus spiritus est, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præsenti affligat, vt Aegyptios: vnde immisit in eos iram indignationis suæ per Angelos malos. Et subdit: põt in Vrso hostis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos, qui filij sui erant, cathesisando & baptizando Dei filijs adiungimus: & hoc sæpe facilius fit, quàm hæreticũ ad fidem rectam reuocare, vel catholicum prauè agentem ad bonum opus reducere.

Vrsus Diabolum denotat.

Piger: Per bestias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi & Malefici intelligi valent: dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de sanitate in infirmitatem.

Quõ Dæmones infirment corpora.

Theologus: Audi ergo, quid bestiæ tales Petro iudici, de quo suprà retuli, nefas fecerint: Diu enim se in eo vindicare studebant: sed quia fidem bonam gerebat, & se diligenter crucis signo munire solebat, seq́ue, auisatus aliquotiens, ab occasione eorum abstinebat, per quæ maleficia procurari solent: Idcircò illæsus propter astutiam talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit non in toto custodiri à domino, pro-

no, prout mihi retulit. Consueuerat enim in territorio Bernensium, castro Blanckenburg habere residentiam, tempore quo terram eandem gubernabat: Postquam autem officio resignauit, & ciuitatem Bernensem reintrauit, ibiq; domicilium tenebat: die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officium substitutus fuerat: in eodem castro Petrus quædam expedire negotia apud sibi notos volebat.

Tunc vna Malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri cõuenerũt de sero in loco vno, machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficijs læderent, vel occiderent, quem hæc latebant fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit, sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdã epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur ex opinatò q̃ dies adesset, luce deceptus fictitia; de quo in se iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, non se, vt debuit, muniendo more solito, vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum reperit. De quo maiori ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat versus lectum iteratò scandebat: emittendo vnicam ex indignatione maledictionem, per verbum satis breue: ac si diceret: In nomine Diaboli. Et ecce statim in tenebris densissimis Petrus, proiectus est in præceps per graduum prædictorum

In nomine Diaboli cubitum se conferens, præcipitatur de scalis.

ctorum passus, adeo grauiter, vt famulus, qui desubter scalam in commodo dormiebat, excitaretur: & exiens, quid adesset conspicere volens, reperit dominum suum Petrum accenso lumine solùm in terra, priuatum rationis vsu iacentem, & collisum per omnia membra, sanguinem plurimum è corpore emittẽtem. Excitatur *familia, & nemo erat qui lapsus causam aperire posśit.*

Tandem tamen *Diuina arridente gratia, vsum rationis recuperauit, sed sanitatem corporis vix in tribus septimanis rehabuit.* Et quanquam Maleficos *haberet suspectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamen reos ignorabat huius sceleris sibi illati.*

Verùm quia nihil opertũ, quòd non reueletur, euentu quodam factum est postmodum, vt quidam latens Maleficus *veniens de terra* Bernensium, *vbi domicilium habuit in ciuitate* Friburgensi, Lausanensis *diœceseos die quadam in taberna cum bibulis sederet, & ad consocios diceret.* Ecce, *ait, video quòd talis, quem nominauit, in aqua, vbi circa habitationem meam hamum in aquam pro captura piscium posui, mihi eum furto leuat & surripit:* Distabant *autem ab inuicem loca per sex magna* Teuthonica *milliaria, per quæ opere* Dæmonis *furtum intuebatur.* Hoc *verbum ponderauere fideles: reum accusauerit, & postmodum iudicialiter carceri mancipatus est, vbi biduo duriter quæstionatus, nihil penitus fateri voluit de proprijs facinoribus:* Tertia *autem die, quæ fuit sabbatum, in qua communiter, ob reuerentiam* Beatiśsimæ *virginis, eadem colitur officio sè, tortus iterum, virus suum euomuit.* Nam *præfati s-* [...]

Quidã in conuiuio sex milliaribus distãtem furem videt.

veri

verbi & furti veritatem se dixit fuisse expertum: Et quatuor viri Malefici Petrum & præsente Malefica, quam nominauit, per manus eiusdem vetulæ dictum Petrum in præceps proiecissent, fatebatur: Et causam huius iracundiæ in vetulam venisse asserebat, quia scilicet sibi iustitiam aliquando ad libitum iudex existendo non ministrasset. Addiditq; se alijs duobus diebus, Dæmonum machinamentis detentum, non potuisse in tormentis respondere, sed quia, vt ait, festum beatæ virginis, quò ad officium celebrabatur, dixit se iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tandem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Die beatæ virginis Malefici torti plerunq; confitentur maleficia.

Notandum tamen, quòd tales Pseudoprophetæ aliquando omninò cōtradictoria dicere solent, per patrem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum se esse retulit. Nam quædam Malefica per eum capta est & inturrita: habuit autem maritum talis maleficij non magistrum, qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, futura prænosceret: Ad hanc cùm venisset: supplex petiuit, vt sibi diceret: An ne spem habere deberet, quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet, sua quæ iam capta erat vxor. Cui respondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior, obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus: Vbi quæso fuisti? At ille: Apud Prophetissam ait fui, quæ mihi retulit, vxorem meā de sua captiuitate liberādam esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitium, vocabatur à capta Malefica, quæ Petro dixit:

Maleficos sæpe cōtradictoria confiteri.

Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit, quæ me liberandam esse prænunciauit: Scio mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor: Hæc cùm postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat, quæ inter Maleficas veritatem dixisset: sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam, veritatem Maleficæ, quæ virũ habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum est, manibus Maleficorũ, qui in castro non erant, corporaliter per gradus iactatum ad literam: sed Maleficorum sacrificijs vel cærimonijs allecti Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mẽtes Maleficorum deciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt, vt sibi viderentur præsentes esse. Ita etiã in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impreßione in imaginatiuam Maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cerneretur: sicuti suprà li. præsenti c. 1. audisti ex verbis sancti Doctoris, & etiam ca. 5.

Capitulum octauum.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

QVibus Formicarum nõnunquam sunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralem intelligentiã, comedere mortua animalia, est aliquando frui peruersa luxuria, vnde illecti aliquando fœminarum peccatricum, propter famem luxuriosæ voluptatis, mortua animalia comederunt, eisdem in non modicam displicentiã Dei fruentes: vt in Ps. 105. sub compendio

pẽdio in veritate, & sub typo de Israëlitico populo tãgitur. Iniciati, inqt, sunt Beelphegor, & comederũt sacrificia mortuorum. De quo Num. apertius dicitur 25. Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua: At illi comederunt & adorauerunt Deos earum: Iniciatusq; est Beelphegor Israël: & iratus dominus dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solẽ in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël. Hæc aũt omnia fecit Israël seductus occulta machinatione Balaã Malefici, qui suo consilio illius morticinæ fornicationis exordium in Israël extitit. Super quo glo. libidini quis seruiendo doctrinam Balaam tenet.

Est ergo execrabilis etiam corporis fornicatio, quæ violat templum Dei, & tollit membra Christi, & facit membra meretricis. Sed execrabilior est generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur: cum anima scilicet consortio verbi Dei astita, & matrimonio eius associata ab aduersario eius, qui eam sibi in fide despondit, corrumpitur.

Duplex fornicatio: Corporalis & spiritualis siue generalis.

Generalis fornicatio quæuis genera peccatorum comprahẽdit.

Est ergo sponsus & vir animæ mundæ verbum Dei, id est, Christus. Despondi vos omnes, ait Apostolus, vni viro virginem castam exhibere Christo. Dum igitur anima adhæret sponso, & complectitur, & audit verbum eius, ab ipso suscipit semen verbi, & concipit & facit filios: pudicitiam, iustitiam, patiẽtiam, & omnes virtutes, vt salua sit per generationem filiorũ, si permanserit in fide & charitate. Si autem se Diabolo & Dæmonibus prostituerit, faciet filios adulterij, scilicet omnia peccata.

Verbum Dei sponsus est animæ.

Liberi procreandi ex sponso, verbo, & anima.

Et iterum glossa Origenis ibidem: Per omnia peccata, quæ committimus, maximè si non surreptione aliqua, sed studio peccamus, illi Dæmoni, cui curæ est quod admittimus, consecramur: Et fortè tot Dæmonibus consecramur, quot peccata committimus, & mysteria Idoli illius pro illo suscipimus.

Quot peccata committimus tot Dæmonibus consecramur.

Peccata sunt mysteria Dæmonum.

Meretrices vocantur stercora viæ.

Assimilantur autem corpora fornicatium meritò fœtidorum animalium corporibus. Quia vt Ecclesiastici 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, postquam de his, qui potentes sunt ad bibendum vinum, in quo est luxuria, locutus est Esaiæ 5. Paulò post ita subiungit de eisdem. Facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum: In omnibus his nõ est auersus furor eius: sed adhuc manus eius, scilicet Dei extenta.

Piger. Sunt ne nostro tempore boni viri aliqui decepti per Magas vel Maleficas tuo iudicio.

Theologus. Meum in sequentibus suspendo iudicium: sed ea, quæ publica vox tradit & fama, referam. Habemus hodie sacræ Theologiæ professorem insignem, fratrem Heinricum Kaltyserem, Inquisitorem hæreticæ prauitatis. Hic cum anno proximè præterito inquisitionis officio in ciuitate Coloniensi insisteret, vt mihi ipse retulit, percepit circa Coloniam quandam virginẽ esse, quæ in habitu virili omni tempore incessit, arma deferebat, & vestimenta dissoluta, velut vnus de nobilium stipendiarijs, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo insistebat, vt metas fœminei sexus, quẽ non negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodem tempore,

Henricus Kalteisen Inquisitor.

tempore, sicut heu hodie, sedem Treuerẽsis Ecclesiæ *duo pro eadem contendentes, grauiter molestabant, gloriabatur se vnam partem posse & velle intronisare: sicut virgo* Iohãna, *de qua statim dicetur,* Regi Karolo Francorum *paulò antea fecerat, in suum cum regnum confirmando: imò illa se eandem* Iohannam *à* Deo *suscitatam esse affirmabat.*

Duo contendunt de Episcopatu Treuerensi.

Noua virgo Iohanna, (quam Galli Ieanne poucelle vocant) exorta in Episcopatu Coloniensi.

Cum igitur die quadam cũ Comite *iuniori de* Virnenburg, *qui eam tuebatur & fouebat,* Coloniam *intrasset: Et ibidem mira in conspectu nobilium fecisset, quæ* Magica *arte videbantur fieri: Tandem per prædictum* Inquisitorem, *vt inquireretur, diligenter inuestigabatur & citabatur publicè.* Mappam *enim quãdam dicebatur lacerasse, & subitò in oculis omnium reintegrasse. Et vitrum quoddam ad parietem à se iactatum & confractum, in momento reparasse, & similia plura inania ostentasse: Sed misera parere mandatis* Ecclesiæ *renuit, comitem ante fatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de* Colonia *educta, manus quidem* Inquisitoris, *sed excommunicationis vinculum nõ euasit. Quo tandem arctata, partes* Almaniæ *exiuit, metasq;* Galliæ *intrauit, vbi militem quendam, ne* Ecclesiastico *interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimonium. Deinde sacerdos quidam, leno vocandus potius,* Magam *hanc verbis deliniuit amatorijs: cum quo postremò furtim recedens* Metensem *ciuitatem intrauit, vbi velut concubina secum habitans, quali spiritu ducta fuerit, cunctis patenter ostendit.*

Vitrum confractum Maga reficit.

Fuit præterea infra decem annorum spatia nouiter

De hac Iohanna virgine (quã historici Gallici la poucelle Ioanne vocant) penes veteres & recẽtes Historicos adhuc sub iudice lis versatur, an Maga fuerit, vel Diuinitus pro salute Franciæ contra Anglos missa Extãt de ea integri libri hodie.

in Francia quædam, de qua præmisi, virgo Iohanna nomine, tam prophetico spiritu, quàm miraculorum potestate, vt putabatur, clarẽs. Hæc enim veste virili semper vtebatur, nec vllis Doctorum quorumcunque persuasionibus emolliri potuit, vt tales deponeret vestes, fœmineis contenta, præsertim cùm se palam virginem & fœminam esse protestaretur. Sub hoc, inquit, habitu virili in signum futuræ victoriæ, vt verbo prædicam & habitu, à Deo missa sum iuuare verum Francorum regem Carolum, & in suo firmare regno, à quo eum fugare nituntur rex Angliæ & dux Burgundiæ. Pro tunc enim hi iuncti mutuò cædibus & armis Franciam premebãt grauissimè. Igitur cum suo domino Iohanna continuè velut miles equitabat, futura & fausta multa prædicebat, victorijs bellicis quibusdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus ne dum Francia, sed omnia Christianorum regna stupebant.

Virgo Iohãna Bohemis Hussitis bellũ denunciat, sed in cassum.

Ad tantam denique præsumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde seculares & Ecclesiastici regulares & monastici, quo spiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripserunt proinde quidam viri litteratissimi tractatus eius ex parte. In quibus non modò diuersa sed etiam aduersa de virgine senserunt.

Tractatus de la Ieanne poucelle scripta.

Postquam autem regem Carolum in multis iuuisset, & firmasset regno annis quibusdam, demum nutu, vt creditur Diuino, per Anglicorum armatam capta est & incarcerata. Accersitis autem & vocatis in magna

multi-

multitudine Magistris tam diuini quàm humani iuris multis diebus examinata est. Et prout à Magistro Nicolao Amici Licentiato in Theologia audiui, qui Ambasiator fuit Vniuersitatis Parisiensis, tandem ipsa fassa est, se habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatissimorum virorum iudicatus est, esse malignus spiritus ex multis coniecturis & probationibus: per quem spiritum, velut Magam effectam, ipsam ignibus per publicam iustitiam consumi permiserunt: prout de hac Historia Rex Angliæ nostro Imperatori Sigismundo satis latè scriptotenus Historiam innotuit.

Familiaris spiritus virginis Iohannæ Franciæ.

Eodem tempore duæ fœminæ prope Parisius surrexerunt, se publicè dicentes missas esse à Deo, vt virgini Iohannæ essent in subsidium, & quemadmodum à prædicto Magistro Nicolao viuæ vocis organo audiui, subinde velut Magæ vel Maleficæ per Inquisitorem Franciæ captæ sunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem reperti sunt maligni spiritus deliramentis deceptæ. Vnde cum vna ex eisdem fœminis se per Angelum Sathanæ seductam conspiceret, ex magistrorum informatione à ceptis resipuit, & errorē prout debuit statim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus consumpta est.

Multæ Magæ volebant virginem Iohannam imitari.

PIGER. *Mirari non sufficio, quomodo fragilis sexus in tantas audeat prosilire præsumptiones.*

THEOLOGVS: *Apud simplices tui similes mira sunt ista, sed in prudentum oculis hæc rara non sunt. Sunt*

Nota tria optima & tria pessima.

enim tria in rerum natura, quæ si suæ conditionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in excessu bonitatis vel malitiæ apicem sibi vendicant: Lingua videlicet, Ecclesiasticus & Fœmina. Quæ si bono reguntur spiritu: optima, si verò malo: pessima fieri consueuerunt.

Bonũ linguæ.

Liuguæ enim vnius bono ministerio (vt de lingua primo exemplificemus) fidei Christianæ plurima regna subiugata sunt, vt in sanctis Christi Apostolis: & in sapientibus patet prædicatoribus. Prudẽtis etiam viri lingua nonnunquam infinitorum hominum strages præpeditur. Propter quod Salom. Prouerb. 10. dicit: In labijs sapientis inuenitur sapientia, & virga in dorso eius qui indiget corde: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo, labia iusti erudiũt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur: quia hominis est præparare animum, & diuini gubernare linguam.

Indocti in cordis egestate morientur.

Malũ linguæ.

De malitia linguæ Ecclesi. 28. dicitur: Lingua testificans adducit mortem: lingua tertia multos commouit, & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas diuitum destruxit, & domos magnatum effodit: vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. similiter, quæ mala lingua facit. Est autem tertia lingua eorum, qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua.

Lingua tertia multos commouit.

Malitia Ecclesiasticorum siue religiosorum.

De Ecclesiasticis secundo plurima exempla habemus. Sub ecclesiasticis autem clerici & religiosi intelliguntur in vtroque sexu. Quò ad malos enim clericos dicit

beatus

beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum. Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge.

Et beatus Bernhar. Homel. 33. super cantica loquens de clericis dicit. Si insurgeret apertus Hæreticus, mitteret foras & aresceretur. Si violẽtus inimicus, abscondderent se forsitan ab eo boni scilicet pastores. Nunc verò, quem eijcient aut à quo abscondent se omnes amici: Et tamen omnes inimici, & omnes aduersarij, omnes domestici & nulli pacifici: Omnes proximi, & omnes qui sua sunt, quærunt.

Amicos se Ecclesiæ simulantes, peiores sunt hostibus apertissimis.

Hinc beatus Gregorius in Pasto. dicit: Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.

Delinquentem namq; hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religiosis etiam dicit beatus Augustinus ad Vincentium Donatistam. Simpliciter fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cepi, quantum difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasterijs profecerunt, ita & non sum peiores expertus, quàm qui in monasterijs defecerunt.

De Religiosis dictum S. Augustini.

De mulierum verò malitia Eccles. 25. dicitur: Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura quæ sequuntur & præcedunt ibidem de nequam

Malitia mulierum.

muliere, cōcludit. Breuis, nulla malitia super malitiam mulieris:

Hinc Chrysost. super isto Matth. 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier, quàm amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimētum, mali natura, boni colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatū est, tenere aūt ferè tormentum est, necesse est, aut dimittētes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenentes habeamus.

Mulier necessarium malū, naturalis tentatio, &c.

Tullius deniq; secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnumquodq; maleficium singulæ cupiditates impellunt, mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebriū enim vitiorum omniū fundamētū est à natura.

Omnium muliebrium vitiorum fundamētum est à natura.

Et Seneca in suis prouerbijs: Aut amat aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminam, est mēdacium. Duo genera lachrimarum habentur in oculis fœminarū, veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

Duo genera lachrimarum in oculis fœminarum.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atq; gentes, terras & vrbes: vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virū infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierē fidelem.

Bonum mulieris.

Ideò Eccle. 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir: Numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilißima per totum capitulum, de excellētia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus Prouer. vltimo per to-

per totum cap. de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & alijs fœminis sanctis, quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Katharina, Margaretha. Martha, & eis similes.

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim Idolatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regē Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita, per quam et conuersus est rex, et in baptismo Stephanus nominatus, posteaq; miraculis clarus canonisatus: Vt Vincētius ponit in historiæ speculo, lib. 26. ca. 9.

Vngarię regnū fœminę opera Christi fidem suscipit, sicut & Francia.

Sic præterea per Clothildem Christianam virginem, natam de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus paßim persuasus, tandem Idolatrias reliquit, et cum regno ad Christi fidem deuenit. vt Vincentius narrat lib. 22. ca. 4. 5. & 6.

Capitulum nonum.

SE lædētes homines, humore acuto formicæ pungunt: non tamen tam lædūt grauiter, quā apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit: irascibilis & concupiscibilis. Ista, qua commodum desideratur: illa qua nociuum fugatur. Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia: Sed per irascibilem noxia refutantur & tristabilia.

Duæ potentiæ vnicuiq; rei à Deo tributæ: irascibilis & concupiscibilis.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in oībus ve-

bus vegetabilibus & animantibus vsq; ad rationale animal hominem: imò suo modo in separatis spiritibus. Sed in hoc est differētia, quòd appetitus rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

In spiritib. ēt esse iram & concupiscentiam.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit, lapis durior, sed scorpionis pessima: ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt: dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus.

Triplex vindicta.

Primi in punitione similitudinem gerunt formicæ, quæ sine aculeo humoris tantummodò persusione iniuriam vlciscitur. De tali se emendare cupiebat, qui in Psalmo ait: Corripiet me iustos in misericordia & increpabit me. Et Apostolus ad Gallat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitans, considerās temetipsum, ne & tu tenteris.

Vnde beatus Hieronymus in Epistola ad Oceanum: Quid necesse est bis pungere nisi recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius, cui sui ratio magister est, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex & disciplina est. Et Grego. lib. 19. moralium, Regat disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem: & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Per se satis erubescentē confundere, non est necesse.

De huius primæ punitionis modo parabolicum satis accom-

accommodum fertur, de nostris tale formicis exẽplum. Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicosæ voluntatis vxorem habebat, quæ viro in cunctis ferè mandatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir, per quid rebellem compesceret discretè & rationabiliter. Quadam die contra se briganti respõdit: Fœmina es, nec verbis emendata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec contractam per meas plagas, te in lecto iacentem, velut contractam desidero, sed tibi dico, nisi te emendaueris, paruis meis amicis de te querelam vno proponam die cõtra te effrenem. Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus, atque genealogia ignobilis, qui de parui status tuis mihi minaris amicis: Non enim mulier minaris plebeis. At ille respondit: Hac vice tibi tantùm parcam & die ista: sed reuera, si te non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Exemplum ceruicosæ vxoris.

Formicæ siue Mirmidones vocantur humilium & paruorum hominum parui amici.

Cumq; misera non melior, sed efficeretur peior: seruauit vir discretus & prudens suarum minarum veritatem adimplere in crastino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumeliosis. Cui maritus. Modò tempus adest vt factis verba compẽsem. Vxorem igitur propriam inuadit, vestimentis omnibus præter camisiam exuit, manibus & pedibus in vrsi pellem ligauit, & humeris proprijs clamantem & maledicẽtem in proximum sui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquãtisper formicarum humore solito perfusa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam bestiolæ more solito in auribus & naribus, in ore & in alijs mulieris artubus eam cruciabant

Mulier obstinata ligatur & ad formicas obijcitur.

ciabant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & sacramentis promisit grauibus, se de cætero viro velle ad nutum obœdire, tantùm vt cruciatum amicorũ paruulorum euaderet. Ex hinc liberata per virũ mulier, mirum in modum emendata est, & felix effecta, quam fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

De indiscretis correctionib. Hic igitur modus corrigendi satis discretus & temperatus fuit. Indiscretè verò corrigẽtes ꝓ læsionibus: iratis apibus sunt similes, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere sese perpetuò fructu laboris puniunt: Tales crudeles sunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronẽ dicit. Crudelitas nihil aliud est, q̃ atrocitas animi in pœnis exigẽdis. **Crudeles qui sint.** Crudeles vocabo, qui puniendi causam habẽt, modò non habẽt. Et tamen, vt Hugo de S. Victore dicit libro de institutione nouitiorum. Difficile est, cor malitia induratũ ad formam disciplinæ & speciẽ honestatis incuruare: sed necesse est, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flãmæ incendiũ, & mallei grauioris tunsio adhibeatur.

De vindicta Maleficorum. Scorpionum aũt percussionibus vindicatio Maleficorum et Dæmonum designatur. In quibus, vt beatus Dionisius dicit 4. ca. de diuinis nominibus: est furor irrationabilis, & fantasia proterua. Cuius Gen. 49. Iacob maledixit in persona: Simeon & Leui in furore suo, ait, occiderunt virum: Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura: diuidam eos.

De his beatus Hiero. in prologo super Iosuæ dicit: Cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Tales

sunt

ſunt illæ monſtruoſæ locuſtæ & mortiferæ, de quib. Apo. 9. dicitur, habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earũ, & poteſtas eorũ nocere hominibus menſibus quinq;. Et habebant ſuper ſe regẽ Angelum abyſsi, cui nomen exterminans. Secundum gl. autẽ per beſtias tales veram fidem peruertere molientes intelliguntur, quia ſuis doloſis ſententijs, vt ſcorpius, coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumq; tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum, qui clade adigant, & vt aſtringant terrent & blandiũtur. Et ſuper ſe habent Angelum abyſsi, Diabolum dominantem terrenis, cuius nomen exterminans, quia à patria vitæ ſecludit ſuos.

Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi quid deſignent.

Piger: Satis de correctionis punctione diſcreta & irrationabili diuerſi varios ediderunt tractatus. Sed vnũ eſt, quòd de maleficio Dæmonum multi non credunt, eos vicet qui inter Dæmones Incubi vocantur & Succubi: non enim in fantaſia, non realitate aliquo humore nociuo & reali pungere & fœdare: quid igitur de hoc verum ſit vel fictitium vel enodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus: Hanc quæſtionem S. Auguſt. de ciuit. Dei li. 3. c. 5. quidem mouet, ſed non determinat: vbi ſic dicit: Vtrum potuerit Venus ex concubitu Anchiſis Aeneã parere, vel Mars ex cũcubitu iunioris filiæ Romulũ gignere hoc in medio relinquamus. Nam pene talis quæſtio ẽt de ſcripturis noſtris aboritur, qua q̃ritur: Vtrũ p̃uaricatores Angeli cũ filiabus hoĩm concubuerint: vnde natis gigantib. id eſt, nimiũ grandibus & fortib. viris tũc terra cõpleta eſt. Sed li. 15. ca. 22. quæſtionẽ determinat in hæc verba.

De præuaricatoribus Angelis an cum mulieribus rem habuerint.

verba. Et quantum creberrima fama est, multiq́ſe expertos vel ab eis, qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſſet, audiſſe confirmant, ſiluanos & faunos pauos, quos vulgò Incubos vocāt, ſæpe improbos extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum. Et quoſdam Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, aſsiduè hanc immunditiam & tentare & efficere plures talesq́; aſſueuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Fauni.

Duſij.

Poſtea ibidem determinat ſecundam quæſtionem, videlicet, quòd illud Gen. 6. videntes filij Dei, id eſt, Seth, filias hominum, id eſt, Cham, non de incubis intelligitur. Quod autem incubos eſſe non ſit incredibile, ad illud ibidem eſt gloſſ. quæ dicit ſic. Non eſt incredibile, ab hominibus non ab Angelis, ſed quibuſdam Dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi, eiuſmodi homines, id eſt, gigantes eſſe procreatos: ſcilicet de quibus in lira dicitur, Gigantes autem erant ſuper terram. Quia & poſt Diluuium corpora non ſolùm virorum ſed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De gigātibus.

Ad idem eſt gl. vbi ꝓphetia Eſa. 13. deſertionē Babilonicæ ciuitatis prædicit, et mōſtra in ea habitāda. Ibi, inqt, habitabunt ſtruthiones & piloſi ſaltabunt in loco. Piloſi, vnde glo. dicit, Piloſi ſunt ſilueſtres homines, hiſpidi qui incubones vel ſatyri vel genera Dæmonum ſunt. Et Iſa. 34. ſuper illo loco, vbi prophetat deſolationem terræ Idumæorum, qui perſequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & paſcua ſtrutionum, & occurrent Dæmonia. Gloſſa interlinealis, id eſt, monſtra Dæmonum

Piloſi ſatyri.

num ad inuicem. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hîc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

De Dæmonibus etiam Cassianus collatione prima Abbatis Sereni passum exponit præfatum. Ad idem est beatus Isidorus lib. 8. c. vltimo, sic dicens: Pilosi, qui Græcè Panitæ: Latinè Incubi appellantur, siue innij ab ineundo passim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc est stuprando. Sæpe enim improbi existunt etiam mulieribus, & earũ peragunt concubitum, quos Dæmones Galli Dusios nuncupant, quia assiduè hanc peragunt immunditiam. Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli. 1. Cor. 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur, propter Angelos, id est Incubos. Incubones fauni vicarij. Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu Geneseos 6. præallegato. Item Vuilhelmus libro de vniuerso, parte vltima circa 6. multipliciter. Præterea hoc determinat sanctus Doctor parte prima quæstione 51. & in secundo scripto dist. 8. Et quodlibeto 7. q. 10. atq; super Isaiam cap. 13. & 14. cuius motiua sunt verba beati Augustini in de ciuitate Dei. vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est: Id enim, quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum Philosophum in de somno & vigilia, in fine, & in 7. Ethicorum. Sileo de historijs multis & Quod multis videtur, nõ est omnino falsum.

 authen-

authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos esse palàm asseuerant.

Cur Dęmones Incubatum affectent.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, hæc esse videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriusq; naturam lædant: corporis videlicet & animæ, qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Vnde enumeratis per altißimum multis luxuriæ vitiis, à quibus suum populum mūdum esse voluit, in quibus infideles irretiti erant: ait Leuit. 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciam ante conspectum vestrum, à quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo: Dicit glos. super verbo gentes: Dæmones, inq̄t, qui ꝓpter multitudinē dicuntur gentes vniuersæ, qui cum omni peccato gaudeant, præcipuè fornicatione & Idolatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur: Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo extra corpus est: Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat: An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea: vt patet 1. Corin. 6. Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum, vbi suprà, in suo vltimo lib. de vniuerso. Et Thomam Brabantinum in libro suo de vniuerso, qui vulgò de Apibus intitulatur legito, & mirabilia conspicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdam multum pulchræ corporis dispositione, & quò ad animam valde deuotæ in Basiliensi constituta Diœcesi bonam & diuturnam notitiam habui, quia confessor illius fui, cuius Dæmon cellulam sa-

lam sæpißimè & dormitionis locum perturbabat modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus: Verùm quia in cunctis, quæ virgo geßit, omni plena fuit custodia, Christi aßistente gratia, à cunctis viris & ab Incubo semper remansit intacta. Nam secum ipsa consistens, nullo teste conscio, propter boni Angeli sui custodis reuerentiam, cui diligentißimè semper obsequebatur, pede nudo sese conspicere non audebat, & abinde vestita die noctuq; iacebat.

Vestes non exuendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexãtur.

Fuit deniq; fama communis virorum fide dignorũ, eo tempore, quo Constantiense concilium generale celebrabatur, in quo, hoc est in ciuitate ipsa Constantiensi, quod verecundum est dictum, propter principum secularium & mechanicorum præsentiam, incredibilis meretricum multitudo aderat: Eodem inquam tempore in eadem Diœcesi prope oppidum Winterhaur *in campi latitudine, quædam, vt videbatur, fœmina pulcherrima secundum corporis pulchritudinem cursori cuidam obuiauit in ipso itinere. Quæ cùm virum istum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cumq; simplici animo cursor, vnde fœmina veniret ab ea quæsisset, respondit; de Constantiensi venio cõcilio. Et aperta, quam in latere portabat, crumena, subintulit. Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquisiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et quòd Succubus fuerit spurcißimis verbis & fuga respondit.*

Incredibilis multitudo mẽretricũ in cõcilio Constantiensi.

Succubus publicè in concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit.

Capitulum decimum.

INquinãt formicæ manus, eas multum tangentium, & inquinantur potius vel sese maculant qui incautè eos contrectant. Cùm enim conditionis sint liberæ, sua libertate carere nolentes, sicut se molestantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præsertim hõie coram domino & angelico maculati appareamus conspectu. Sumus enim dicit Apostolus 2.Cor.6.&7. templum Dei viui, sicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis & inambulabo: & ipsi mihi erunt populus: propter quod exite de medio eorũ, & separamini, dicit dominus, & immunda ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Verba hæc sunt Apostoli per totum.

Templum Dei vnde simus.

Contra quòd maximè luxuriosi delinquere reperiuntur, corpus coinquinantes & spiritus, qui virgines vel fœminas tãgunt illicitè, vel vbi sexus fœmineus seipsum palpat vel tractare sinit inuerecundè.

Peccatum eorum qui palpãt homines.

De quibus beatus Petrus 2. sua canonica. 2. ca. sic dicit. Hi sunt velut irrationabilia pecora, voluptatem existimantes dici delicias coinquinationis & maculæ, de-

litijs

litijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicentes animas instabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia sit ingenio & sagacitate nobilissimum, tamen incautè tactum quantumcunque quis sit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato sit actuali innoxium: tamen à dispari sexu tactum faciliter nimis vtrumq; hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modicissimo, adhibito humore, in lutum statim conuertitur. Argentum insuper etiamsi ad nitorem purgatum fuerit septuplum, vel minera qualiscunque alba, etiamsi aurum fuerit obrisum, cùm in charta munda suo tractu ducitur: protinus in liquorē ex motu insensibiliter resoluitur, & macula de mundo super nitido contrahitur.

Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat.

Hinc huius in typum olim Deus vetasse legitur, ne super terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde Leuitici 11. Omne quod reptat super terram (glo. terrena sapiens) abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupedes graditur (glossa: Castrimargiæ studens,) & multos habens pedes (gloss. ex varijs scripturis & varia doctrina sibi salutem futuram affirmās) siue super humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens, luxuriosè viuendo) nō comedetis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi sitis: Ego enim sum dominus

Gradientia super pectus Castrimargiam notant.

Deus vester. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Gl. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notare, vnde sequitur. Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod mouetur super terram.

Piger. Quia hic locum habet adhuc sibi cauendi ab inquinatione vtriusq; hominis, qua quis inficitur potissimè per luxuriam, pro vt probasti, scire cupio de incubis, quædam mihi occurrentia dubia, primum, an incubi generent aliquãdo fœtus. Secundò, cur plus improbi sint vel esse videãtur fœminis quàm viris. Tertiò, quibus remedijs liberari poßint, qui ab Incubis vexantur.

An Incubi generent aliquã do fœtus.

Theologus. Ad primi solutionem tria aduertas: videlicet quod Dæmones propriè non generant, nec concupiscentiã sensitiuã in venenis hñt, licet generationẽ prolis procurare poßint, non suæ, sed illius viri, cui se fecit succubum Dæmon aliquis, vel & illius, cuius virtus sementina est: & fœmellæ huius, cuius delusor est incubus. Primi dicti rationem si scire libet, videre poteris in Sancto Doctore vbi prius, & in Vuilhel.

Dæmones magis infestare mulieres quã viros.

Secundum deducit idem, & præcedens, quia spiritus carnem & ossa non habet, neq; generationis instrumenta, per quæ sola & voluptas concupiscibilis & generatio carnalis explentur. Præterea vt verbis vtar Vuilhel. Si concupiscentiã libidinosam haberent, cùm peßimi sint, vtique à Sodomitico vitio se non continerent in viros, quod tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altissimus, qui virilem speciem in hominibus à flagitio eorum vsq; hodie sic seruauit.

Quod autem generationem procurent aliquando ex præce-

præcedentis capituli auctoritatibus palã est. Et ex Vuilhelmi dictis sic claret. Quia gentem Hunorum ab huiusmodi Dæmonibus generatam esse euidenter historia regnorũ Occidentalium narrat, & insulam Cypri totam populatam esse & inhabitatam à filijs Incuborum fama prædicat.

Cyprum inhabitari à filijs Incuborum.

Deniq; quòd Gigantes procreare valeant, vt nascantur vel concipiãtur, causas S. Doctor aßignat. Quia scire poßunt virtutes virtutis semẽtinæ ex dispositione viri huiusmodi, à quo decisa est, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoscere, & ita constellationem optimè ad hoc cooperantem. Quibus similiter occurrentibus, poßibile est, genitos magnos esse, & fortes corpore.

Dæmones gigantes posse procreare.

Quo etiam non obstante: incubi calliditate & maleficio, vir poßit habere filium, & fœmella eundem, salua vtriusq; virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatißima virgine extitit, licet cum vtriusq; aureola, si scire desideras, in quarto scripto quæstione decima. Sanctum Thomam legas, & ita esse poßibile clarè disces.

Vt illęsa virginitate liberi procreentur, Dæmones effi cere possunt.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergensi Diœcesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis: quod solius Dei genetricis priuilegium est, sed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valde, & formæ elegantis, dominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoscere quæsiuit, vijs quibus potuit.

Exemplum de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit.

Hunc cùm virgo deuota velut hostem vitaret virusque hominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & quòd obdormiens fortißimè, & in excitabiliter quodammodò in primo somno iacere consueuisset; nescio vnde didicit, ex hac occasione in cubiculum virginis venit, dormientem cognoscit, nescit virgo, vt dicit in conscientia sua, quō impregnauerit, & ita receßit. Cùm autem virgo doli etiam postmodum penitus ignara, signa impregnationis habere inciperet, & ad examen coram honestis matronis posita impregnata esset reperta, fugit reus de patria, qui aliàs palo transfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus lachrymis sese deplanxit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, matrimonium suaserunt: alij quod deterius extitit, ea abuti concupierunt, præfatam partus difficultatem allegantes. Sed virgo deuota, votum quod Christo de virginitate statuerat, seruandum, etiamsi mors sequeretur, constanter seruare decreuit, & perfecit. Nam tempore oportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, seq́; à mundi huius concupiscentijs ita nudam fecit, vt aureolam virginum eam tandem percepturā non dubitet. Discant ex hac virgines, quam cautè thesaurus ille necessariò seruandus sit, quem saltem de corporis integritate aliquando incubus, aliquando homo insidiosus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in potus artificialis collatione rapere potest.

Ad secundum dubium respondet Vuilhelmus, quòd verisimiliter nec Succubi nec Incubi amore concubitus, nec

nec desiderio voluptatis talia viris et mulieribus faciũt, sed potius malignitatis studio: videlicet vt vtrunq; polluant eos & eas spurcitia. Similem causam audisti in glo. vna præcedenti capite.

Cur magis ab Incubis vexentur puellæ pulchros crines habentes.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, respondet dominus Vuilhelmus: Non mihi alia causa occurrit, nisi vna istarum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incumbunt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt: aut quia in eis inaniter gloriãtur: Aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreãtur mulieres inflammare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur autem Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus molestent etiam in sexu masculino per maleficia, habuisti causam ex Sancto Doctore ca. 5. huius libelli.

Quibus remedijs liberari possint, qui ab Incubis vexentur.

Ad tertium de remedijs propellendi Incubos in diuersis diuersa legi & reperi: quòd per quinq; modos quidam liberati reperiuntur. Videlicet per exorcismorum applicationem: per sanctam exercitationem, per sacramentalem confeßionem, per loci certi mutationem, & per cautam sanctorum excommunicationem. De primo satis habitum est suprà præsenti libr. cap. 6.

De secundo sanctis exercitijs videlicet crucis consignatione vel Angelica salutatione. Refert Cæsarius in suo Dialogo, quòd in Bunna, postquam sacerdos quidam se suspendit, eius concubina monasterium intrauit, & per Incubũ ad luxum procata est, quem per crucis con-

signationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionē, sed statim post ea rediјt. Quando autem angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit, & recessit: sed interdum rediјt, licet prope accedere ad eam non auderet.

Angelicam salutationem Incubos propellere.

De tertio sacramentali confessione videlicet, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab incubo.

Confitendo peccata pelli Succubos.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Succubum, confessione sacramentali finita, totaliter liberatus est. Ponit insuper exemplum ibidem, de quadam inclusa propter Deum, quam Incubus nec crucis signo, nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quando eius lectum ascenderet Sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret: Benedicite, eam statim Dæmon reliquit.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius: quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore frenetica, trans Rhenumque elongata ab Incubo dimissa est. Sed pater eius, quia à loco filiam deposuerat à Dæmone percussus est, adeo vt moreretur in triduo. In de Apibus prope finem sermo fit de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petiјt, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortassis aliquando eadem est exorcisationi: patet in Legenda beati Bernar-

Excōicatione incubos pelli.

Bernardi. In Aquitania siquidem quædam mulier ab Incubis sex annis iam vexata, incredibili abusu libidinis, audiuit, sibi incubum, ne ad virum sanctũ, qui venturus erat, appropinquaret, minantẽ. Nihil, inquit, tibi proficiet, sed eo recedente tuus crudelißimus ero persecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virũ S. Bernardum inuocaret, Respondit: Tolle meũ baculũ, & loco tuo infige, et faciat malignus quod põt. Hoc cùm fecisset, Dæmon Camerã fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocißimè eã velle persequi Bernardo recedẽte. Quo per fœminã audito cõuocat populũ B. Bernardus, oẽs iubet accensas cãdelas gestare in manibus, & Dæmonẽ cũ vniuerso, q̃ aderat cœtu, excõicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum habeat interdixit. Et ita illa plenè liberata est.

S. Bernhardi baculus in lectum positus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat vt Dæmonis abscedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam, quæ Incubum passa, nullo confeßionis remedio vel crucis aut huiusmodi applicatione liberabatur, licet causam vexationis suæ satis nudè confessa esset.

Similis ratio aßignata est suprà cap. 6. de maleficio, quare non semper tollitur. Tunc enim pœna est vexatio Dæmonis, & pro peccatis satisfactio: si prout oportet sustineatur in charitate, sicut alia mala huius mũdi, quæ nos premunt, sed ad Deum ire compellunt.

Piger: Cùm fœminæ sint timidæ, & faciliter mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ. Nũquid contingit quibusdam ex eis, q̃ in veritate p̃ incubũ non

vexantur.

vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant. Sicut etiam quædam ex eadem radice falsè se impregnatas esse putant per Incubos, vt fertur, quæ tamen grauidæ non sunt.

An quædam se Incubo vexari sibi imaginentur.

Theologus: Vtrumque verum esse agnoscitur, vt dicit dominus Vuilhelmus vbi prius: Multæ, inquit, de apparitionibus fantasticis ex morbo melancholico in multis fiunt: sed in mulieribus maximè. Sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est præter eã quam norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet, quoniam longè facilioris & leuioris impreßionis sunt quàm animæ viriles.

Quasdam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem: Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se cognosci ab intus & à Diabolo, & alia incredibilia se sentire dicebat. Nonnunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis. & intumescunt vehementer ventres earum. Et cùm partus tempus aduenisse credunt, sola emißione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generatur hominis: Similiter de granis cataputiæ: Et de granis arboris, q̃ dicitur Nigrapinus consimilia in ventre fiũt. Facilimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare.

Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

Ludificatoria experimenta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserunt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus se in lecto pluries cognosci quàm cognoscerentur. Verbi gratia, cùm cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui experimentum illud operaretur, putaret

se cogno-

ſe cognoſci quadrageſies aut ſexageſies. Eſſent ergo ſimiles ludificationes Incuborum. Etiam ex teſtimonio ſanctæ cuiuſdam mulieris ſciri potuit, quòd quidam ex huiuſmodi Dæmonibus, cùm ſic ludificaſſet eam, videlicet concubitu fantaſtico, tanto fluxu ſeminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

Capitulum vndecimum.

Radices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare ſinuntur. Quia radices inde rodũt, & ſucco exinde exhauſto areſcit radix, & exinde ſtipes & rami.

In hominis natura tres particulares homines ſunt, qui radices ſuas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Eſt enim exterior & inferior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui ſpiritualis dicitur homo, & interior, & eſt ſenſualis tanquam medius, & animalis homo dicitur. Quiſquis autem horum, quia radicem ſuam habet propriam, ramos & ſtipitem, arbori aſsimilatur.

Exterior ſuperior & interior homo.

Nam primi hominis figura arboris, ſed euerſæ ſimilitudinem præfert ſecundum Philoſophos, quia crines radicibus in capite aſsimilantur, truncus pectus, & eidem adiacentia dicuntur: membra verò reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus ſunt corporei. Vnde Mar. 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei ſuæ crementum ſanabat, quòd primò

Homo inuerſæ arboris ſimilitudinem præfert.

primò ſputo eius tetigit oculos, & an videret quæſiuit. Cui ille reſpondit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum eſſe Dominus docet, dicens Matthæi ſexto: Quis veſtrum cogitans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum. Omnes, inquit Matth. 10. veſtri capitis capilli numerati ſunt, nolite ergo timere.

De homine animali, ſecundum vitam vel ſecundum ſenſum.

Alius autem eſt homo animalis: de quo 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpũs Dei, ſtultitia n. eſt illi, & non põt intelligere: Vbi gl. Animalis hõ dicitur vel vita vel animi ſenſu. Vita aũt animalis dicitur, quæ fertur diſſoluta laſciuia animæ ſuæ, quã intra naturalis metas ordinis ſpũs rector non continet, eò ꝙ ipſe Deo ſe regendum non ſubijcit. Animi verò ſenſu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporũ ſantaſiam, vel legis literam, vel rationem phyſicã iudicat. Quare aũt animalis non percipit, ſubdit: Stultitia eſt illi ſecundũ humanum ſenſum: Ideo non poteſt intelligere ſpiritualia.

Medicis non in omnibus eſt obſequendum.

Huius hominis, id eſt, ſenſualitatis radices ſunt ſecundum medicos humidum radicale & calor naturalis, & elemẽtorũ quatuor qualitates: cuius cura ſpectat ad medicos: Qui tamẽ in omnibus nõ ſunt imitandi: dicente B. Ambroſio ſup Pſ. 13. Cõtraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ ſunt. A ieiunio reuocant, lugubrare non ſinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit itaque qui ſe Medicis dederit, ſe ipſum ſibi abnegat. Hominis enim animalis membrũ mortificare iubet Apoſtolus Col. 3. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem,

dinem, concupiscentiam malam & auaritiam. Huius hominis mēbra, manus, pedes & oculos abscindere Christus iubet, cùm scandalisant nos Matth. 18. Hoc, *inquit Apostolus* Ro. 6. *Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, scilicet cum Christo, vt destruatur corpus peccati, & non vltra seruiamus peccato.*

Tertius verò spiritualis homo est & interior: de quo 1. Cor. 2. *dicit. Spiritualis aūt homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Vbi gl. Spiritualis autem est hō vita vel sciētia. Spiritualis est vita, qui spiritum domini habens rectorem, animam regit. Sciētia verò spiritualis est: quia etsi ex parte & per speculum videt, tamen de Deo secundū imagines corporū, vel legis literam, vel humanam philosophiam non sapit, sed Spiritui Dei subiectus, certissimè ac fideliter iudicat oīa, certa fide, occultorū non patenti cognitione: & ipse à nemine, scilicet à nullo homine animali iudicatur, id est, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.* De spirituali homine vita vel scientia.

Huius hominis spiritualis radix est gratia, fides & charitas: Stirpes animæ eius essentia, rami potentiæ, gēmæ cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apostolus Ro. 6. *dicit: liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Gratia autem* DEI *vita æterna in Christo Domino nostro. Et ad Ephes. 3. Flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis secundum diuitias gloriæ suæ virtutem corroborari per* Arboris forma spiritualis hominis.

spiritum

ſpiritum eius interiorem hominem habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis comprehẽdere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum.

Hinc beatus Gregorius in Homelia quadam: Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt: ſic multæ virtutes ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.

Ex vna charitate multæ ſolent virtutes prodire.

Bona opera, niſi in radice charitatis maneāt nihil viriditatis habent.

Ex quibus iam patẽter conuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum caſſant.

Piger. Puto Dæmones in huiuſmodi radicibus damna maxima inferre, quando eos conſtat alicuius hominis corpus potẽter poſſidere. Quia in hoc omnium trium, qua deſcripſiſti arborum radices lædere videntur. Quāobrem ſcire cupio de hac materia: vtrum tantummodò pro grauibus criminibus poſſederant: Quibus modis vexent & poſſideant, & quibus remedijs iuuari valeant poſſeſſi.

Theologus: Satis benè conſideras, ſed non diſtinguis. Diuerſimodè enim diuerſi poſſidentur, quidam plus, alij minus, per Dæmones: à quibus non ſemper potenter poſſidentur: nec propter quodlibet mortale peccatum quis poſſidetur.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideantur.

Vnde ad primam tuam quæſtionem audi Sancti Doctoris, quodlibeto tertio quæſtione tertia reſponſum. Quantum, inquit, ad corpus, poteſt Diabolus hominem ſubſtātialiter inhabitare: ſicut patet in arreptitijs. Sed hoc

hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non semper consequuntur culpam eius qui punitur, sed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioh. 9. de cæco nato: Et hoc modo est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei. Vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus inhabitat hominem subaliter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Reperio autem quòd quinq; de causis aliquem contingit possideri: Aliquando pro proprio maiori suo merito: Aliquando pro alieni leui delicto: Aliquando pro suo veniali peccato: Aliquando pro graui peccato alieno: Et aliquando pro magno facinore proprio.

Quinque ob causas obsideri homines à Diabolis.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli: vbi fertur quendam patrem sanctissimæ vitæ tantùm dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis suis proprijs fugarentur, sed etiam eiusdem patris epistolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria. Cui vitio licet viriliter resisteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinq; mensibus à Dæmone possideretur. Quod & factum est. Nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis cōmunia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria & à Dæmone liberatus est.

Diaboli pellũtur cilicio & epistola sancti patris alicuius.

Sanctus quidā petit quinque mēsibus à Dæmone possideri, humiliationis causa.

De secundo, quomodo ex alieno leui delicto, aliquis possidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio, abbate, viro simplicissimo, qui cùm prope

Quō ex alieno delicto quis possideatur.

monasterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad suam cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone, sed eadẽ nocte à Dæmone liberatus est per patris præsentiã. Hic cùm rẽdidicisset gestã, & puer iã positus esset in monasterio sancti viri, & transactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait ad cõfratres suos. Fratres, Diabolus sibi cũ illis sororibus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit, puerum hunc accedere nõ præsumpsit. Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit, & per lachrimas & ieiunia sancti viri & confratrum difficulter, sed eadem die liberatus est.

De tertio, videlicet de proprio veniali peccato patet, per Caßian. collatione abba. Sereni, prima, dicentem de Moyse, Moyses, inquit, in heremo cum singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionẽ vnius sermonis, quem contra abbatẽ Machariũ disputans paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præuentus, diro confestim traditus est Dæmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atq; auctore medio demõstrauit. Nã cõtinuò, abbate Machario in oratione submisso dicto citius, nequã spũs ab eo fugatus abscessit.

Lactucam sine signatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Gregor. de quadam Dei famula in monasterio virginũ, quæ hortum ibidem ingressa, lactucam conspiciens & concupiscens, quam signo crucis benedicere oblita,

auidè

auidè momordit, arrepta à Dæmone cecidit & vexabatur, quousq; statim vocato beato ibidem patre Equitio per eundem liberata est.

De quarta causa, qua dictum, pro alieno graui peccato aliquem possideri, patet ibidem per beatum Greg. Nam vt refert beatus Fortunatus Episcopus, Diabolũ ab obsesso homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. O virum sanctum Fortunatum, eiecit de hospitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit suum ad hospitiũ. Et quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino ficto audiuit. Exinde aũt Diabolus puerum inuasit, & prunis iniecit, ac animam eius excussit: sicq; pater miser primùm quem recepisset, hospitio intellexit.

De quinta verò causa proprij facinoris & magni communiter, tam in sacra scriptura, q̃ in sanctorum passionalibus legimus. Nam sic 1. Reg. 15. Saul inobœdiens Deo possessus est.

Tempore, quo in vniuersitate Coloniensi sacræ theologiæ studio asscriptus fui, quædam virgo quindecim vel sedecim annos habens, moribus secundum seculum satis cõposita, in domo cuiusdã suæ cõsanguineæ nutriebatur extra domũ parentum: Cumq; cognatæ suæ cyphum satis vilem terreũ quẽdam à casu fregisset, cognata ira replebatur in lapsus negligentiã, & in reã virginem, quæ virgo tantò hoc molestius tulit, quantò uasculum vilius extitit. In iram igitur commota virgo, hora sumendi cibum, nec comedere nec ad mensam præ ira se præsen-

tare voluit: Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud se (vt mihi postmodum & exorcistæ retulit suo) huiuscemodi verba submurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine Diaboli fiat. Sic mensam accepit, benedictionem mensæ quam benè sciebat, dicere neglexit: & in primo morsello, vt putabat, muscam ori illatam sensit: quam cum nulla arte eijcere valeret, deglutiuit, & immediatè obsessa fuit: semper tamen vsum rationis bonum habuit, licet sæpe satis vexaretur à Dæmone.

Diabolus in specie muscæ deglutitur.

Cùm autem in domum parentum cum magna mœstitia reduceretur, & diutissimè nullus reperiretur, qui liberare posset, tandem quidã frater nostri ordinis, nunc Magister Gotfridus Schlüssel/ *sacræ Theologiæ professor, calamitati parentum & puellæ compatiens, se de eius exorcisatione intromisit, pacto tali præuio: vt, si liberaretur, nihil terreni exorcistæ daretur: sed puella in castitate solita, si vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus missam, obtulit obsessa oblationem cõsuetam, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, post satis diutinum exorcismi actum, membris omnibus virginei corporis pene præcontusis, exijt Dæmon, & ita virgo deinceps domino in castitate seruiuit.*

Puella, voto castitatis destinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quò ad secundum dubium: Quibus modis Dæmon possideat vel homines lædat? ad plenum puto nullus in hac vita sine miraculo posset edicere. Sunt tamen sex modi satis cõuenientes, vt perfunctoriè transeamus,

Sex modi quibus Cacodæmon homines possidet & lædit.

quibus

quibus potestatem exercent in homines, sed tantummodo pro quanto à Deo permissi fuerint.

Nam vexant aliquando tantùm in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiam aliquos in proprijs vexãt tantummodo corporibus: Aliquando in corpore simul et in potentijs interioribus: Aliquando quidem per eos intus & extra solùm tentantur: Alij castigatione eorum ad tempus tantummodo vsu rationis priuantur: Alij verò velut bestiæ irrationales redduntur.

De tribus primis manifestum est in beato Iob, Deum Dæmonem licentiasse in res exteriores eius tantummodo, quando Deus Sathanæ ait: Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, Iob primo: In corpus, vbi postmodum ait ibidem 2. Ecce in manu tua est: verùm tamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit ibidem 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero, consolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum strato meo: Terrebis me per somnia & per visiones horrore concutiens, Dæmone scilicet procurante, secundum Nicol. de Lyra.

Iob, ẽt, quò ad potentias interiores, affligebatur à Sathana.

Nam vt sanctus Thomas ibidem ad literam exponit, homines sapientes, quando solitarij sunt, & à tumultibus hominum & negociorum semoti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare non poterant, quia tempore quo his remedijs vti debebat, aderant sibi alia impedimenta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia, & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit. Terrebis me per

Solitarij cùm sunt prudẽtes magis secundum rationẽ loqui possunt.

somnia, quæ scilicet dormienti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Nocturna phantasmata conformia sunt diurnis cogitationibus.

Solent nocturna phantasmata conformia esse diurnis cogitationibus. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique consolatione exclusa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadendi, nisi per mortem. Horrore, inquit, concuties.

Quō Sathan missus sit in cor Iudæ.

De quarto Diabolicæ vexationis modo, patet in Iuda Ioh. decimotertio: Cùm iam Diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi beatus Augustinus dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitationem.

Lunatici vsu rationis ad tēpus per Dæmones priuantur.

De quinto modo habes Matth. 17. in lunatico exemplum, cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticus est, & malè patitur. Et de Saul primi Reg. 15. & in sequentibus.

Irrationales à Dæmonibus redditi.

De sexto modo typum gessit illa mulier, quā vt Christus ait, alligauit Sathanas 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ vt patet Luc. 13. Vbi glossa Basilij: Brutorū siquidem caput humi deflexum est & terrā cernit: caput hominis erectum est in cœlum, oculi superna conspiciunt.

Quinque remedia liberando obsessos.

De tertij solutione dubij, quibus remedijs liberentur possessi à Dæmone: Quādoque reperiuntur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati sunt per exorcismos

mos Ecclesiæ: aliqui verò contritione vera vel confeßione: aliqui Eucharistiæ sacra communione: aliqui sanctorum locorũ applicatione vel bonorũ oratione. Aliqui ẽt in excommunicationis absolutione. De primo satis dictum est. Et de secundo præcedenti cap.

De tertio dicit Caßianus collation. abbat. prima. Communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nũquam memini interdictum: quinimò, si poßibile esset, & quotidie eis impartiri eam debere censebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, velut quoddam exurens fugat incendio. Hoc namq; modo curatum & Abbatẽ Andronicũ nuper aspeximus, aliosq; q̃ plures. Magis namq; ac magis inimicus insultabit offensæ, cùm eũ à cœlesti medicina viderit segregatum: tantoq; durius & frequẽtius attentabit: quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Caßianus.

An obsessi debeant cõmunicare sacræ synaxi, liberationis causa.

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet: primò quòd sine Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tẽtatur. Secundò, q omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijßimo patre, Clementißimoq; Medico pro nostris vtilitatibus irrogantur. Et idcirco eos velut pædagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœnali vigore plectantur. Quia secundũ Apostolũ traditi sunt in præsenti sathanæ in interitũ carnis, vt

Corpus hîc affligitur vt spiritus saluus fiat.

spiritus salui fiant in die Domini nostri Iesu Christi.

Piger: Quid ergo erit de vsum rationis non habentibus, qui se probare non possunt, & sic edere de cibo hoc secundum Apostolum non valent.

Amentes quō distinguendi, quò ad sumptionem sacrę cœnæ.

Theologus: Sanctus Doctor de hoc in tertia parte, quæstione octaua sic distinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns qui malè videt: Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui nō habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis. Et tunc si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit eis huius sacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel exspuitionis.

Quō amentibus in articulo mortis sacramentū exhibendum.

Vnde legitur in cōcilio Carthaginensi, et habetur in decretis dist. 28. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in frenesim conuersus fuerit, debet testimonium quæri ab his qui eum audierunt. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptisatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de alijs amentibus.

Infirmis infundenda Eucharistia.

Hæc Thomas. Et ad hoc Caßianum allegat. Addit tamen in 4. distin. 9. Dæmoniacis non est deneganda communio: nisi fortè certum sit pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit. In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vsum, postea conuertuntur de peccatis, vel debitè confitentur, tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinißimi Sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

De sanctorum locorum applicatione, vel deuota oratione, quod pro quinto remedio tactum fuit, legendæ Sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum Martyrum, confessorum & virginum exigunt, vt hi spiritus nequam sanctorum in patria existentium intercesione vincantur, quos sancti in via vicerunt.

Sãctorum intercessiones obsessos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpe leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caßianus, vbi suprà. Si, inquit, haberemus hãc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa crederemus, non solùm nequaquam despiceremus eos, sed etiam pro eis, inquit, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisq; totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciendum, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus,

De remedio excõicationis in obsessis.

nisi habenti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatem, quod possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ. Sicut Apostolus 1. Cor. 5. excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, id est, vt glo. dicit: vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium: Et Pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymenæum & Alexandrum tradidit Sathanæ, vt discerent non blasphemare: primo Thimoth. primo. Tantæ enim potestatis, dicit glossa, erat Apostolus, tantamque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo. Vnde sanctus Thomas in quarta distinctione decimaoctaua. vbi Magister tres effectus excommunicationis tradit, eosdem sic declarat sanctus Doctor.

Triplicia incōmoda ex excōmunicatione prouenientia.

Ex hoc ipso verò, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent vel ad merendum eis qui non habent. Et quantum ad hoc, Magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc dicit, quòd protectio subtrahitur, non quòd omnino à DEI prouidentia excludantur, sed ab illa protectione, qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit.

Valent etiam ad defendendum ab hoste, & quātum ad hoc, dicit quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum

ſum datur, et corporaliter & ſpiritualiter. Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna ad fidem homines inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à Diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens, ſi ille, qui non eſt deſperatus, hoſti datur: quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus. Cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Tho.

In primitiua eccleſia cur ſigna & miracula requirebantur.

Ex quo vltimo verbo patet ſextum remedium: Sed cauendum eſt valdè exorciſtæ cuilibet, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum aut ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat: aut ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adijciat: Alioquin pœna vix euadet, vt declaratur per exempla.

Remedium exorciſationis.

Nam de primo refert beatus Gregor. primo Dialogo, de quadam contra conſcientiam ſuam à marito petente & obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ ſancti Sebaſtiani, quia contra conſcientiam ſe proceſſioni Eccleſiæ immiſcuit, poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo, ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonem tulit, eamqúe cooperuit. Sed & hunc ſacerdotem repentè ſimul Diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Nec de officio, quod Exorciſtatus ſanctum ordinem requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrem, verbis ſatis iocoſum,

ſed in

ſed in gratia expellendi Dæmones valdè famoſum. Hic *cùm in terminis conuentus* Colonienſis *Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret. Iam Dæmon petiuit à* Fratre *locum recedendi:quo gauiſus frater, ait in ioco.In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon, & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.*

Diabolus illudentem ipſi exorciſtam in cloaca inuadit.

Cùm præterea Maleficorum præſidia ſuper poſſeſſos inuocantur, finis deterior quam principium ſæpe efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Gregor. vbi ſuprà. Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atq; amando perſequentes ad obtinẽdum ſalutis remedium Maleficis tradiderunt. Ducta igitur per eos ad fluuium, atq; in aquam merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iã clamare cepit. Quod tandem conſanguinei confitentes, & de hoc dolentes, eam præſentarunt Sancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus duobus diebus eã ex integro ſanauit.

Ad Dæmoniacos curandos Malefici non adhibendi.

Capitulum duodecimum.

AD ſummitates arborum formicæ ſcandunt, & ibi earum flores, aliquæ ſæpe gramina & fructus lædunt. Quæ radices ſint, arbor & rami in morali intellectu, qui lædi poſſunt à nociuis formicis: dictum eſt in præcedentis capit. principio.

Flores autem ſunt bona propoſita, & fructus opera: verba

Flores & folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent.

verba verò velut folia. Vnde Eccleſ. 24. Ego quaſi therebintus extẽdi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honeſtatis. Vbi gloſſa: Therebintus arbor eſt fructuoſa, flos ramecoſus ſicut oliuæ, ſed rubeus: folia habet denſa & folliculos, emittentes quædam animalia quaſi culices, plenior reſina quæ de cortice erumpunt.

Therebinthus quid.

Per Therebinthum ſignificatur Eccleſia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius reſina præcipua, id eſt, animarum medicina. Maſculi huius arboris ſine fructu ſunt, quia qui in ſe confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera ſunt, & cum vitæ matureſcunt. Qui enim infirmitatem ſuam agnoſcunt, & ſpem ſuam in domino ponunt, fructum martyrij ſibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis ſpirituale præmium poſſidebunt.

Reſina therebinthi ſignificat animæ medicinam.

In ſe confidentes, fructũ Virtutis non ferunt.

Infirmiſſimi ſæpe fiũt martyres.

Qui etiam ſint flores & fructus vineæ ſpiritualis, in hæc verba tradit beatus Gregorius libro vndecimo Moralium. Benè, inquit, per Salomonem dicitur: Manè ſurgamus ad vineas: Videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, ſed fructus non pariunt, ſi ab eo, quòd propoſuerunt aliquibus, victi erroribus infirmantur.

Quid fructus vineæ Salomonicæ notet.

Non ergo intuendum eſt, ſi vineæ floreant, ſed ſi flores ad partum fructuum conualeſcunt. Quia mirum non eſt, ſi quis bona inchoat, ſed valdè mirabile eſt ſi intentione

Attamen ex floribus fit de futuris fructibus cõiectura.

tentione recta in bono opere perduret. Vndè fit plerunque vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis est deuotè cum psalmis. Domine Deus virtutum, vide & visita vineam istã, quã plantauit dextera tua, & ne singularis ferus eum depascat, aut aper eam determinet de silua. Ne ẽt dominus de vobis sicut de gẽte maligna cõminetur illud Ezech. 39. Feris auibus, omniq́ue volatili & bestijs terræ dedi te ad deuorãdum. Gl. Aduersarijs potestatibus, Dæmonibus scil. qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant: vt ipsa veritas ore expreßit proprio.

Piger. Finem tractatus propè habemus. De Maleficis igitur adhuc operationibus scire desidero: vtrum ne alij modi sint, quibus poßidere consueuerunt Dæmones in hac vita hominis.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrunt, vnus est in corporali vexatione, alius est in animæ necatione: Tertius est in sola opinione. Primus aliquãdo fit sine delicto præuio. Secundus semper cum mortali peccato. Tertius oritur ex complexionis vicio. Primus est de quo latè dictum est in præcedentibus.

Num herbis, lapidibus & musica expellantur Dæmones.

Piger. Vnum adhuc est mihi dubium de præfata materia: vtrum ne per herbas, petras & melodias valeant expelli Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nõnunquam debitè applicata, & si nõ semper vt ex toto, tamen vt pro parte liberẽtur: patet illud Thobiæ 6. vbi Raphael ait Thobiæ: Cordis particu-

particulam, sed de pisce, quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum, siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Idem in effectu patuit ibidem. 8. vbi Magister in Historia sic addit: Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandem historiam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium sustinenti licet petras vel herbas habere sine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium sustinenti.

Fumus arboris cuiusdam abigit Cacodæmones.

Ad idem allegat Dominus Vuilhelmus Parisiensis vltima parte summæ suæ de vniuerso, satis probabiliter. Præterea certum est, exorcismi iure te aliquos fideles in vsu habuisse. Vnde Actorum 19. de septem refertur. Super quo dicit Magister in Historia, licet per exorcismos Salomonis eiecerint, non tamen absq; labore multo, sed quibusdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Iosephus. Hæc ibi.

Salomonis regis exorcismi.

Detur, quòd prænominata, non directè de sui natura aduocãt vel cõpellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. in 4. dist. 7. art. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibusdam Maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: secundum quod dicitur Iesaiæ 18. percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent.

Et

Et illud Iob 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, & sequentia sic finaliter exponit, secundum Thomam dicentem: Si quis rectè considerat omnia, præmissa videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi subijcere, vel qualitercunq; constringere. Ostenso ergo, quòd homo non potest vllo modo sua virtute Diabolum superare, quod ex omnibus præmissis concludit, dicens & subdens. Pone super eũ manum tuam: subaudi si potes, quasi diceret, nullo modo tua virtute potes: Superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit. Memento belli, quo scilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Necromantici non possunt sibi Dæmones subijcere.

Vnde etiam postea capit. 41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei comparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, signatur, quòd nulla virtus corporalis potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas spiritualis naturæ. Et sequitur: Qui factus est vt nullum timeret. Diabolus enim ex ordinatione suæ naturæ, in qua factus est à Deo, vt nec hominem timeat, nec aliquam creaturam corporalem. Hæc de Thoma.

Diabolus factus est, vt neminẽ timeat.

Indirectè autem quodammodo Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vel herbæ, vel corporalis rei sibi à naturali proprietate in existente cerebrum vel partem corporis læsi à Dæmone sanare, vel reducere vt tolerabilius habeant. Vt tenet dominus Albertus Lucæ 9 & Nicolaus de Lira primo. Re. 16. & Doctores ibidem. Nec omnino certum est, Dæmones aliquos nisi in pœnam in potestate eorum impediri, qui igne corporali cruciantur, &

tur, & sanctorũ orationibus. Certũ et est, eos præfatis rebus, si in laudẽ Dei vel sanctorũ assumũtur, uel cũ inuocatione diuina & beatorum, sæpe cruciari: vt in multis Legendis sanctorum patet.

Præterea quòd his malus est: tenet Paulus Burgensis in additionibus super primũ Re. 16. hanc conclusionẽ: videlicet Non solum concedendũ videtur, quòd aliqua sensibilia poßunt afflicti à dæmonibus leuius ferre: vt scilicet Nicolaus de Lira tenet. Sed quòd etiam per sensibilia aliqua à dæmonibus afflicti possunt totaliter liberari: quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm demones non poßint materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, sed mediantibus actiuis qualitatibus, qui disponunt materiam ad suscipiendũ actionem afflictiuam in corporibus ab eis obseßis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquã rem sensibilem potest curari dispositio in corpore humano, per quam non sit aptum ad suscipiendum actionem dæmonis. Verbi gratia. Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundum medicos: & per consequens ad suscipiendum afflictionem dæmoniacam. Quæ quidem Manica paßio, sicut potest alienari per sensibilia medicamina, sic & penitus curari & per consequens curata esset talis dispositio in corpore humano ad suscipiendum afflictionem dæmonis correspondentem tali dispositioni: & sic recedet penitus afflictio dæmonis actiua recedente paßiua in possesso.

Per sensibilia posse obsessos liberari.

Exemplum de Magica passione.

Idem potest dici de iecore piscis Thobiæ. Idem de Melodia Dauid. Ratione cuius licet primo refocil-

Per Dauidis Musicam prorsus recedisse à Saule Sathanam.

laretur Saul, & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per eam. Vnde dicit literæ: recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius: quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret: cum esset in laudem Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentione facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo dæmones poßident homines, est grauißimus: de quo Caßianus col. abba. sereni prima dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se vniuersis criminibus flagicijsq; contaminent, non solum nullum in eis visibiliter signum diabolicæ suppletionis ostenditur, sed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur: Non enim merentur celerem temporis istius expeditamque medicinam, quorum durities & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurisant sibijpsis iram & indignationem in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. In quo vermes eorum non morientur & ignis eorum non extinguetur.

Non per meritum Dauidis Sanatur Saul.

Grauissimus modus obsessionis.

De desperatis loquitur.

Et iterum idem caßianus comparando corporalem obseßionem, & animæ peccatum: paulò antea dicit: Multò grauius, inquit, constat illos vehementiusque vexari, qui cum corporaliter ab ipsis suppleri minimè videantur animo tamen perniciosius poßidentur: eorum scilicet vicijs vel voluptatibus inuoluti. Secundum Apostoli namque sententiam: A quo quis superatur, eius seruus efficitur. Nisi quod in hoc isti desperatius ægrotant,

quòd

quòd cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt.

Tertius modus possessionis non est verus nec proprius, sed tantùm putatiuus: quo quidam aut ex tentatione mera dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis sese possessos existimant.

De putatiua obsessiione.

Noui in ciuitate Nurenbergensi quandam iuuenem de ditioribus & maioribus, honestam dominam, in matrimonij lege sub viro constitutam. Hæc per quatuor circiter annos, se sola conscia, & quadam deuota sibi famula, putabat omnino se esse possessam à dæmone. Et quia se notari timuit, & natos quos habuit si proderet, apud semetipsam tabescere cepit in corpore tam grauiter, vt nec pueri, quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præsentia, neque amicorum vel epularum quarumcunque delitiæ eam lætificare valerent.

Res gesta Norinbergæ.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei noticiam habuit, ideo in porta conuentus me de animæ salute & de alijs consulere cepit. Cunque inter mea verba dæmonem, nescio quo casu, nominarem, diuertere cepit fœmina à me cautè caput, vt faceto more saliuam eijceret. Ex phantasijs enim præteritis, quoties nomen dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta assuetudine. Post quædam igitur verba, cum in gestu fœminæ timorem eius, quem celauerat agnouissem, illi dixi: Domina, si mihi veritatem fateri volueritis, secretam vestram tentationem, quam celatis, indicabo: Quæ respondit admi-

rando. Ita faciam, si veritatem dixeritis. Tunc ego Vos putatis, vos esse possessam. De quo stupens, respondit. Veritas est, & haec mea grandis dudum tristitia extitit, & durat hodie. Visa itaq; cõditione foeminae, & auditis sui timoris circumstantiis: illi dixi Secura estote, possessa non estis. Sed aut tentatio est, aut maniae naturalis paßio. Quo audito, cepit gaudere, & melius dietim habere: Multoq; tempore postea viuebat alacriter & honestè.

Aliud Exemplum imaginatae obsessionis.

Tempore quo in Vienensi steti studio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatensium prosapia, mihi multisque notus. Hic in forma strepitus cuiusdam secularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium, inscius, vt multis videbatur, quae opposita solis radijs, quibusdam videbatur per rasuram falsificata. Super quo postmodum clàm auisatus coram amicis, quia probus & fide dignus semper extiterat, satis erubuit, & se die noctuq; perpetuae infamiae maculam contraxisse suspicabatur, nec super hoc consolationes cuiuscunq; recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adesse iuueni viderunt infirmitatem scilicet Maniae.

Vnde postquàm multa ipsi adhibita essent remedia, nec quicquam adiuuarent, suaserunt cauti medici multũ prudenter & catholicè, vt sacramentale confeßionẽ faceret, Eucharistiae sacramentum reciperet, & se per omnia disponeret ac si mori vellet ne ex mania futura impersuasibilis sine talibus moriendo, putaretur à daemone possessus: & factum est ita. Nam paulò post ipsi incidit, quòd mortuus esset: & quia

& quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viuis faciunt, ita nec iste facere vlla persuasione voluit. Vnde tandem mera fame interijt, nec iuuabat remedium, quod quidã se mortuum fingens & comedẽs, similem, vt fertur, aliquando sanauerat Maniacum.

Quidã se mortuum putans, se necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Coloniensi, virum literatum & diuitem, ac multum honoratũ: de cuius ore audiui, quòd quadam vice periculose infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque se inspexit, sibi apparebat, quòd ipse duo homines esset: de quo stupens, & an dormiret vel amens esset, ambigere cepit. Deinde concludens, quòd hoc impossibile esset, ne ab alijs vsu rationis priuatus esse videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adesse conspiciens, confortabat infirmum bona spe animum euadendi dedit, dummodo Diuina sacramenta reciperet. Quo facto, de die in diem conualescebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, abscessit etiam maniaca passio, quam se habuisse post modum ferè cunctis celauerat, quousque me corã audiuit, quod infirmitas hæc naturalis esset.

Quidam Imaginatur se corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet esset ditissimus, & perpetuis multis possessionibus reddituatus, & vir magni consilij, tamen timere cepit, quòd tandem eũ mendicare oporteret: cũ tamẽ omniũ iudicio tantarum esset diuitiarum homo, & prouisus redditibus, vt ad comedendũ argentum satis haberet si vellet. Præfata igitur mania territus, supra modum

De Mania diuitis qui satiari non poterat.

grauabatur, nec vlla persuasione sibi ista à sua remoueri poterat capite, & ita catholicè, sine nota tamē, vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui. Qui nouiter simili vexatus mania, grauius eam in præfata materia, quàm potest haberi, fert.

Piger: Si ista paßio, quam tu ex medicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter solidat in mente hominis, vt in potestate liberi arbitrij non sit eas deponere: quale remedium adhibendum est talibus quæro?

Quomodo Imaginata Mania possit sanari.

Theologus: Medicorum interest taliusmodi dare remedia, qui quidem sæpißime salubria leguntur inuenisse antidota.

In Diœcesi Bambergensi aliquando fui vocatus ad domum cuiusdam mechanici satis infirmi, qui de animæ suæ salute totaliter desperatè loquebatur, & crebrò arma, vt ipse seipsum perimeret, solicitè quæsierat. Suasi quantum occurrit de sacræ scripturæ paßibus viro præfato mechanico, videlicet maniaco, vt verè dolens de peccatis suis veniam se à Deo plenè consecuturum firmiter speraret, sed nihil profeci. Peccatum enim quoddam satis modicum ipse allegabat, se fecisse, nec non ingeminasse, & idcirco se putabat atq; dixit non posse saluari. Insteti autem acrius, replicando, maiores peccatores fore gratiam consecutos. Veruntamen ille verba mea explodit, dicendo: Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni baratra, & exinde versus me flammas terribiliter aduolare conspicio. Tunc suasi, vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia

Maniacis soporifera ministranda.

necessaria

necessaria secundum medici consilium applicarentur, & recessi. Sequenti die redij, & vt antea de speciebus veniæ persuadebam. Ait ille: Putatis ne me veniam peccatorum posse consequi. Respondi lætus, quòd sic. Dormierat enim, & per medicinalia melancolia tepuerat. Vnde quia iam dubitauit de animæ salute, quietior factus, ad spem veniæ faciliter reductus esse videbatur.

Inquisitores in Inquisitiones sæpe præcipitanter agere.

Piger: Fortaßis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquisitores hæreticæ prauitatis reperiuntur duri, tali Manica laborant paßione, & ista ignorantes, tales statim seculari tradunt brachio vbi cremantur, præcipitantur nimis.

Theologus: Fieri potest per incautos Inquisitores, prout tangis, & fortaßis ita factum fuisset cum isto sacerdote Vngarico, de quo libro tertio Formicarij, capitulo decimo relatum est, nisi magna literatorum prudentia hoc præuenisset. Quamobrem probandi sunt spiritus, an ex deo sint, vel an ab infirmitate dæmonis, vel à malicia pertinacitatis. Tempus in his, locus & persuasiones salubres atque considerationes prudentes dandæ sunt ab his, qui tales curare habent: ne quid de contingentibus obmittatur. Vbi non modo de salute corporum, sed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in sacra pagina professorem excellentem plurimũ, qui premi cepit imaginatiõe grauißima & mania de interficiendo se cum proprio cultro. De quo erubuit valde se manifestare: nec tamen poterat phantasiam amouere. Venit tandem ad me occultè, fleuit vbertim & re-

medium petiuit. Cui expurgationem conscientiæ per sacramentalē confeßionē primū certis de causis suasi aggredi: quam & fecit: nec liberatus est quia iudicio medici corporalis, Maniā patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in alijs magnæ prudētiæ fuit, mihi flendo dixit: Mirabile, inquit, negocium. Ego me vti ratione experior, & scio me esse cōtradictoriè liberum, nec valeo istam phantasiam de me necando cum tota animi libertate deponere. Talibus sæpe opus est longè plus medico corporis quam animæ.

Finis Formicarij Fratris. Ioh. Nider De Maleficijs & Dæmonibus.

INDEX.

ALPHABETICVS RERVM AC SENTENTIARVM

Memorabilium, quæ sparsim in hoc opere continentur.

A

ABACVCH per Angelum bonum in momento transfertur in Chaldæam. 256

Abrahæ precatio sanat impotentiam Abimelech. 416

Abiurandi modus in Ecclesia ob leuem suspicionem hæreseos. 601

Abiuratio quomodo secretè facienda. 607

Abusus Sacramentorum ad maleficia. 280

Abusus festorum sacrorum ad maleficia, ibid.

Accusatio ad pœnam talionis est periculosa. 504

Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. 88

Actus carnalis cur respectu vnius & non alterius mulieris impeditur. 126

Actus intellectus voluntatis & corporis in homine considerari oportet. 73

Actus matrimonij coniugalis tribus impeditur. 3

Actus venereus cur multum affligitur. 733

Actus venereus cur facilius maleficetur. 284

Adæ peccatum cur maximum. 198

Adæ peccatum non excedit Maleficarum crimen. 199

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur saluati fuissent. 199

Ad accusationem malefici quilibet admittitur. 8

Adfrontatio Maleficarum se inuicem accusantium. 658

Adfrontatio testium. 566

Admonitio S. Augustini notanda contra consulentes Magos. 457

Aduocatus ad delati beneplacitum non deputatur. 534

Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamen salarij. 535

Aduocatus clienti, malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salarium, ib.

Aduocatus in formatione testium, quomodo erga delatum se habeat. 534

Aduocatus quid respondere de-

ſed per calorem ſolis. 19
Aurum Maleficorum potabile. 717

B

Baptizati infidelitas hæreſis nominatur. 4
Baptiſati infantes non vorantur. 236
Baculus Bernhardi liberat ab incubo. 407
Barbam radere cur Deus inhibuerit. 473
Baſiliſcus quando hominem interficiat. 33
Bona opera niſi in radice charitatis maneant nihil viriditatis habent. 782
Bonum ſine malo inuenitur ſed non contra. 62
Bonus finis vexationis Dæmonis. 719
Bulla Innocentij 8. inquiſitoribus data. 492
Butyrum maicum ex aqua formare. 355

C

Carmina in collo geſtanda 422
Canonis intellectus declaratur. 11
Characterum adhibitio vitiat naturalia remedia. 459
Caſus de homine in Aſinum mutato. 424
Capita mulieribus velanda propter incubos. 767
Caſus in oppido Jßbruck. 335
Cautela per iudicem obſeruanda. 560
Caſus in Diœceſi cõſtãtiẽſi. 334
Caſus in Diœceſi Argentinenſi inter oppidum Sieſſen & montem Ferrerium. 359
In oppido Rauenſpurg. 269
In comitatu Burbiæ, ibid.
in Baſilia in villa Oberwiler. 247
Caſus inter Briſiacum & Freyburg. 334
Caſus euidentis facti. 537
In oppido Marpurg. 323
In oppido Briſiaci Baſiliæ. 239
In villa Büchel. 249
Caſus in oppido Argentinenſi notabilis. 308
In oppido Danni. 344
In Bernenſi iudicio 241
In oppido Waldßhut. 258
In ciuitate Salzburgenſi 443
Ciuitatis Spirenſis 208
Caſus in Diœceſi Argentinenſi cuiuſdam virginis. 234
Cauſa impedimenti fletus in Maleficis. 558
Cauſæ cur Exorciſmis nõ ſemper obtineatur ſanitas. 451
Cauſæ quinque cur homines à Dæmonibus obſideantur. 315
Cauſa alicuius dicitur dupliciter. 106
Cauſæ cur Dæmon profeſsionis iuramentum differat. 244

Cauſæ

Causæ vnde futura sciant Dæmones. 246
Causa apparitionis somniorũ. 136
Casus obstetricis. 342
Casus in Lausaniensi ducatu. 240.
Castitas non acquiritur merito virtutis. 746
Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur. 716
Cautelæ pro Exorcistis. 432
Cautela Notario obseruanda. 614.
Cautelæ quinque à iudice obseruandæ vt delata veritatem fateatur. 567
Cautioni fideiussorum quando malefica relinquatur. 527
Cera benedicta in calicẽ aquæ benedictæ immissa maleficium taciturnitatis abigit si bibatur. 563
Cereũ benedictum licet accẽdere. 216
Cibaria & potagia maleficiatorum exorcisanda. 447
Circe non reuera mutauit socios vlyssis. 145
Cyprum inhabitari à filijs Incuborum. 773
Cythara Dauid vnitatem diuinæ essentiæ significat. 90
Cognitio intellectus ex rebus causatur. 83
Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectum. 84
Cogitatio cognoscitur non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationẽ vultus. 120
Cholerici sunt iracundi. 68
Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint. 452
Columna Salomonis Romæ. 320
Comestio Angelorũ qualis. 267
Cometa, mortis Regum indicium. 70
Cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra. ibi.
Comparatio alatarum formicarum. 719
Concordia Dæmonum est nequitiæ, non amicitiæ. 63
Concubinatus suspicionem de maleficio auget. 523
Concupiscentia mater peccati. 417
Coniecturæ de morbis maleficialibus. 541
Coniugium confirmatur officio. 131
Coniuratio ad lacrymas emittendas. 557
Consolatio pro meticulosis. 121
Consulentes Maleficos de sanitate accersunt sibi mortem. 393

Con-

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege habenda. 469
Conuersio Nobuchodonosoris. 299
Contactus Dæmonis est virtualis, non corporalis. 53
Continentia Iob. 293
Contra mulierem pręgnantem sententia differri potest. 578
Contra negantem confessam, sententia differenda. ibid.
Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel sanctus suam defendit sententiam. 495
Corpus immutari potest ex forti imaginatione & apprehensione ad varias ægritudines. 77
Corpus hîc affligitur vt Spiritus saluus fiat. 789
Corpora cœlestia cur immutari non posint. 279
Corpora cœlestia mouētur ab intelligentijs. 257
Cum portentis non est iocandum. 699
Cur circa serpentes magis vis Maleficorum versetur. 104
Cur in venereis magis maleficiuntur viri quam fœminæ. 125
Cur Satan odio habeat virginitatem. 347
Cur quædam in tormentis nihil fateantur. ibid.
Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant. 87
Clauium vigor notatur. 408
Clericus ducens vxorem Apostata est. 178
Clericus negociator quasi pestis fugiendus. 93
Clericus Maleficus deponendus & in monasterio detrudendus. 8
Clotildes virgo miranda fecit. 95
Crimen Maleficarū est partim Ecclesiasticum partim ciuile. 501
Christus quomodo comederit. 267
Christianæ Ducissæ Brabantiæ consilium. 404
Christiani solum possunt fieri Hæretici. 495
Chrysostomi dictum notandū contra portantes exorcismi causa Euangelia. 444

D

DAmasceni opinio de Cometa. 70
Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ. 187
Deus an sinat hominem suo arbitrio viuere. 156
Deus & natura nec abundant in superfluis, nec deficiunt in ne-

in necessarijs. 384
Deus amplius permittit super vim generatiuam, propter maiorem eius corruptionē, quàm super alios actus humanos 124
Deus iustè permisit Angelos & hominem cadere. 202
Deo nō conuenit Diaboli malitiam impedire. 203
Deus nō vult semper quod potest. 736
Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit. 742
Deus solus agit in voluntatem. 743
Deus vniuersa mala permittit casibus Angelorum & hominum permissis. 158
Daus solus, quomodo miracula facere dicatur. 83
Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere. 161
Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem. 162
Deus iuste permittit hominem peccare. ibid.
Deus neque vult mala fieri neque mala non fieri. 157
Dæmones carent pulmone & lingua. 265
Dæmones in obsessis quomodo loquantur. 266
Dæmones ex virtute propria corpora localiter mutare possunt. 135
Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imagines hominum Deo permittente. 130
Dæmon potest interiorē phantasiam immutare & intellectum obtenebrare. 116
Dæmones seu Malefici an verè possint facere animalia. 148
Dæmones sine diuina permissione nihil efficere possunt. 330
Dæmones quomodo mutationes in corporibus operētur. 119
Dæmonum opere, aliqui non præstigiosè, sed essentialiter in lupos transformantur. 13
Dæmonis virtus, corporali virtute fortior. 3
Dæmones esse non credunt, asserentes nō esse Maleficos, nisi in vulgi existimatione. 4
Dæmones, quare constellationibus constringantur. 18
Dæmō motui cœlesti non subijcitur. ibi.
Dæmon colligit determinata actiua applicando determinata passiuis. ibid.
Dæmō quare malefi. vtatur. 20
Dæmones cuncta per intellectū & voluntatē exequūtur. 44
Dæmones triplici scientia vigent. ibi.
Dæmon semper superbia & inuidia peccat. ib.

Dæmo-

Dæmones non mouent corporaliter. 42
Dæmones corpora non viuificant. ibid.
Dæmones non sunt Spiritus immūdi licet sint impuri. 45
Dæmon licet neminem timeat, Sanctorum tamen meritis subiacet, ibid.
Dæmon potest adminiculo alterius agentis corpora substantialiter, & accidentaliter transmutare, ibid.
Dæmones præcipuè gaudent peccato fornicationis, & Idolotatriæ. 49
Dæmones absque assumtione corporis possunt transmutationes in seminibus facere. 52
Dæmon potest aliqua reponere vt couseruetur semen, ne calor vitalis euaporet. 55
Dæmon mouet voluntatem, quæ est causa peccati. 67
Dæmones de quolibet ordine cecidisse creduntur. 60
Dæmones cur homines ad decrimenta Luna vexent. 86
Dæmones semper cum maleficis concurrunt. 25
Dæmon etiam memoriam corrumpit. 289
Dæmones sanctorum virorum oculos non decipiunt. 142
Dæmon Homagium petit. 238
Dæmones ex prophetis prædicere possunt futura. 247
Dæmones expellendi non interrogandi. 452
Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent. 797
Dæmon potest includere viam seminis. 733
Dæmon exuens fratrem scapulari & vestibus. 711
Dęmones ad exercitium deputati non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. 62
Dæmones fœtum in vtero inficiunt. 273
Dæmones cur incubatum affectent. 768
Dea fortunæ cæca. 77
Dedecus culpæ non est sine dedecore vindictæ. 170
Deus permittit mala fieri propter perfectionē vniuersi. ib.
Delatus cum omnia negat tria faciat iudex. 524
Deprehensus in hæresi euidentia facti aut testibus, est puniendus licet non confiteatur. 526
Dei autoritate quando Malefici creaturam variè transmutant. 18
Deus est creaturæ obiectum vltimus finis. 120
Deus punit per malos Ange. 132

Deus

De cognitione Hæretici aliter Canoniſtæ & aliter Theologi ſentiunt. 490
De teſtium inimicitia iudex per ſe inquirere tenetur. 510
Diabolus à Dia & Bolus dicitur. 61
Diabolus vexat pios in ſomnis. 121
Diabolus cogit voluntatem per modũ perſuadentis. 107
Diabolus inſtigat inuiſibiliter per modum diſpoſitionis. 113
Diaboli inter ſe differunt ſpecie. 58
Diabolus non eſt ſeruator cordium. 106
Diabolus cauſat etiam circa animam. ibid.
Diabolus eſt vbi operatur. 119
Diabolus vocatur Magiſterulus. 242
Diabolus ſemel tantùm vertibilis. 196
Diaboli opere Cham filius Noe naſcendo riſit. 26
Diabolus in forma ſacerdotis prædicat. 312.
Diabolus etiam malis torquetur. 203
Diabolus cur magis affectat lædere bonos quàm malos. 205
Diaboli facta an dicantur miraculoſa. 149
Diabolus ſolùm per media ſæuit. 359
Diabolus plus mali perpetrat quàm Maleficæ iubeant. 334
Diaboli ex inferiori choro. 254
Diabolus eſt cauſa omniũ peccatorum. 107
Diabolus quot modis ſit cauſa peccati. 85
Diaboli ſunt veluti pædagogi humilitatis. 429
Diaboli pelluntur Cilio & Epiſtola ſancti patris alicuius. 783
Diabolus in ſpecie muſcæ degluditur. 786
Diaboli ſunt Deo loco tortorum. 724
Die beatæ virginis Malefici torti plerunq; confitentur maleficia. 751
Die Sabbathi caput non pectinandum. 468
Diffamatus in pluribus locis ẽt multis locis purgatur. 595
Differentia inter Necromanticas & Aſtronomicas imagines. 38. & 460
Differentia imaginum Aſtrologicarum, Magicarum, & Maleficarum. 85
Differentia inter præſtigium & imaginariam viſionem. 300
Differentia inter aquam benedictam & Exorciſmum. 451
Differẽtia inter fauorem perſonæ & culpæ. 660
Differentia Dæmonum multiplex

tiplex. 711
Diuersitas cultus diuini, non repugnat veritati. 469
Diuinatio est secundum genus superstitionis. 27
Diuinatio est per expressam Dæmonum inuocationẽ. ibi.
Diuinatrices consulere non licet. 564
Diuinatores, & Malefici q Hæretici iudicãtur iuris prę̨sumptione non ex natura rei iudicio ordinariorum, & inquisitorum subiacent. 491
Dominica die ieiunare est diabolicum. 243
Dona à spectro militi donata 702
Duarum Maleficarũ casus. 139
Duellum ad vitæ conseruationem ordinatur. 571
Duellũ Dauidis cũ philiste diuina reuelatione fuit. 573
Duo fratres simul infirmabantur & curabantur. 69
Duo Spiritus non possunt esse in vno & eodem loco. 302
Duo testes concordes. 510
Duo testes legitimi non singulares sufficiunt. 509
Duo testes de iuris æquitate nõ sufficiunt in crimine hæresis. 510
Duo genera lacrymarũ in oculis fœminarum. 760
Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ. 761

E

EBrietas est res tumultuosa. 737
Ecclesia Monialium Hohemzorn. 370
Effectus maleficiales phantasticos esse & imaginarios quibusdam videtur. 3
Effectus maleficiales quomodo sint miracula. 82
Effectus pœnales quadruplices sunt. 25
Eleemosyna ex lacte, præseruat lac. 463
Episcopus maleficiatus à concubina sua. 389
Episcopi contra Maleficas procedere possunt exclusis Inquisitoribus. 481
Equi diuersi colores in Apocalypsi explicati. 694
Equitare cum Diana vel Herodiade est cum Diabolo trãsmeare. 12
Errant dicentes, extrema maleficia realia, medium autem phantasticum esse. 11
Error in mente, Hæreticum nõ facit. 15
Esus stercorum amorem operatur. 113
Esus infantiũ qualis apud Maleficas. 241

Eucharistiæ

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones. 789
Euæ peccatumnon induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset. 101
Euidentia facti differt ab indicio facti. 548
Excommunicatione incubos pelli. 776
Excusatio à tanto, non excusat à toto. 17
Executio sententiæ quando sit differenda. 578
Ex effectibus deuenitur in cognitionem caussæ. 81
Exempla mulieres infantes vorare. 153
Exẽplũ cõstãtis casti iuuẽis. 421
Exemplum pœnæ iniustè mouentis bellum. 381
Exempla de vexatis ab incubis. 407
Exẽpla de Dæmonibus inquietantibus domos. 709
Exemplum de Magica possessione. 799
Exemplum de virgine Bambergensi quæ virgo peperit. 773
Exẽplũ imaginatiuę Ecclesſ. 802
Exercitus Angelorum custodes piorum. 697
Exercitus cœlestes in quem finem appareant. 698
Exorcismus ad q̃d ordinet. 451
Exorcisatio quæ fit in baptismate, non est, quò ad omnes partes, post baptismum à Diabolo. 447
Exorcista quomodo possit vti herbis, & Petris. 433
Exorcisatio ad sanctificãda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum. 738
Exorcismi olim irrititi. 393
Exorcismus loco Baptismi. 741
Exorcismi Ecclesiæ quando cõducant. 384
Exorcismi scripti quomodo gestandi & appendendi. 444
Exorcismi à D. Gregorio instituti. 454
Ex malitia quantumcunq; humana Maleficorum opera oriri non possunt. 80
Ex melancholia apparitiones mulieribus phantasticæ videntur. 409
Ex natura peccant omnes Dæmones. 56
Experiẽtia docebit iudices. 554
Ex præsumptione cuiusdã Sacerdotis quid acciderit. 401
Ex quibus signis dignoscantur Maleficæ. 385
Extra vnum Deum nihil est numinis. 12

F

FAtum esse aliquid, & dari; assertio hæretica. 74
Fatum quid sit. 76
Fatũ dupliciter cõsideratur. 74

Fato nō ſubduntur Maleficarū opera ſed alijs cauſsis. 76
Fati & prouidentiæ diſcrimen. 75.
Faſcinatio tripliciter accipitur. 29
Faunus ſicarius quis. 48
Felix per ſe, feliciſsimus ſi cœlebs. 97
Feriarum tempore magis confitentur Magæ, quàm alio tempore. 566
Fides quando hæreticis & Maleficis ſeruanda. 554
Fidei & rationi non repugnat aſſerere mores hominū diſpoſitiuè & contingenter, à ſyderum diſpoſitionibus variati. 68
Fides eſt in vita animæ. 377
Fide muniti ſunt ſigno crucis muniti. 213
Fides quando Aduocato adhibeatur. 544
Filij Dei in Scriptura Geneſis filij Seth dicuntur. 43
Filiæ hominum in 6. cap. Geneſis, filiæ Cain dicuntur, ibid.
Filius quomodo portet iniquitatem patris. 274
Fieri dupliciter ſumitur. 297
Figuræ in plumbo liquefactæ. 190.
Flagmatici pigri. 68
Flores & Folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent. 794
Fœminæ viris ſunt ſuperſtitioſiores propter tria. 95
Fœmina vnde deriuetur. ib.
Fœmina duo genera lachrymarum habet. 94
Forma ſententiæ abſolutoriæ definitiuæ. 590
Forma accuratæ & acris ſententiæ contra conuictū de hæreſi & fugitiuū latæ. 649
Forma ſententiæ abſolutoriæ ab excommunicatione. 615
Fornicatio duplex. 753
Fornicatione & idolatria corpus & anima contaminatur. 768
Frigiditas naturæ quomodo à maleficio dignoſcatur. 126
Frigus quid denotet. 712
Fructus vineæ Salomonicæ quid denotet. 795
Fulmina & grandines eandem habent cauſſam. 366
Fumus arboris cuiuſdam abigit cacodæmones. 797
Fundamentum omnium muliebrium vitiorum eſt à natura. 760

G

GAudens detractionibus poſsidetur à Dæmone. 317
Genethliaci dicuntur propter natalium ſyderum conſiderationem

rationem. 72
Geniti ex spurcitijs Diaboli an sint maioris virtutis quàm alij. 270
Gigantes à Dæmonibus procreati. 43
Gilia Christianissima mulier vngariæ regnum ad Christum deduxit. 95
Gradientia super pectus castrimargiam notant. 771
Gratia quid sit. 165

H

HAlec dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit & moritur. 265
Helias S. Pater & monachus, inter trecentas fœminas tẽtatur. 245
Heraclides vir sanctus vitas sanctorũ patrũ compilauit. 222
Henricus imperator candentis ferri iudicium, erga suam cõiugem exercuit. 571
Herba quædam accensa fumigans facit trabes apparere serpentes. 137
Hæresis quare dicatur Maleficarum & non Maleficorum. 102
Hæresis est maxima, opera Maleficarum non credere. 606
Hæreticus simplex relapsus etiamsi peniteat, est occidendus. 377
Hæreticus summus quis censendus. 588
Hæreticus, qui in sacræ scripturæ expositione errat, 6
Hæretici quidam propria confessione morti adiudicati illæsi in igne opere malefico manserunt. 561
Hæretici inquisitorum iudicio subijciuntur. 491
Hæreticis conuersis non est fides adhibenda. 647
Hislithi Auicennæ quid sit. 141
Hypocratis sententia laudatur. 69
Hypocritæ non sunt Apostatæ. 179
Hominis est præparare animũ, Deum gubernare linguã. 92
Hominem procreare est actus corporis viui. 41
Homini non licet vti Dæmonum auxilio per pacta tacita vel expressa. 460
Homines à Dæmonibus procreari. 46
Homines hominibus, Dæmones dæmonibus præsunt. 57
Homines an transformentur in bestias. 141
Homo videns lupum vocem amittit. 33
Homo quinque modis declarat voluntatem. 206
Homo inuersæ arboris similitudinem

tudinem prefert. 779
Homo animalis secundum vitam vel sensum. 780
Hō spiritualis & interior. 780

I

IEiunia & orationes abigunt Dæmones. 708
Idolatria primum superstitionis genus. 27
Ignis & aër Dæmonibus subsunt. 28
Ignorantia multiplex. 16
Incantator serpentum interimitur à serpente. 443
Incantatores qui dicantur. 379
Incarceratio duplex. 529
Inconuenientia ex fato. 75
In Ecclesia primitiua sine Exorcismis baptismus peragebatur. 454
Incredibilis multitudo meretricum in Concilio Cōstantiensi. 769
In criminalibus sententia non differatur. 578
Incubi vnde dicantur. 48
Incubi ex quo elemēto formentur. 262
Incubi an generent aliquando fœtus. 772
Incubi pelluntur Angelica salutatione. 406
Incubi plus vexant mulieres & puellas pulchros crines habentes. 407
Incubones Fauni Vicarij. 767
Infirmis infundenda Eucharistia. 790
Infirmissimi sæpe fiunt martyres. 795
Informatio discretorum virorum disponit ad veritatem dicendam. 598
In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. 175
Inimici capitales q̃ dicātur. 514
Inimicus capitalis nō admittitur ad actionem. ibi.
Inimicitiæ sunt plerunq; causæ maleficij. 522
In iusto bello an liceat Magorū opera vti. 374
In monasterijs neminem meliorem vel peiorem inuenies, q̃ qui profecerunt in illis, aut defecerunt. 94
Inquisitoribus Maleficæ non possunt nocere. 214
Indeuotæ orationes claustralium. 215
Inquisitorum Hispaniarum opinio de iudice cōpetēti. 481
Inquisitores nō se intromittūt nisi in his quæ sapiunt hæresim. 482
Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare non punire. 493
Inquisitores in inquisitione sæpe præcipitanter agere. 805

Inquisito.

Inquisitorum limitata inquisitio. 475
Intelligere est aliquid pati. 108
Intellectus humanus potest ab Angelo adiuuari. ib.
Intellectuales substātiæ bonæ. 78
Intellectus benè dispositus virtuti non contrariatur. ibid.
Intendere superstitiosè rebus naturalibus quomodo licitum. 35
Interrogatoria delatoribus ꝓponenda. 507
Interrogatoria generalia quō formari debeant. 520
Interrogatoria super testes. 518
Interrogatoria particularis datur modus. 522
Intestinis cadauerum intestinæ Maleficarum affligun tur. 399
Imaginari & phantasiari idem sunt. 289
Imagines duplices. 85
Ima à summis perduntur. 67
Imagines ex influentijs cœlestium corporum. 23
Imaginibus vti illicitum semper. 37
Imago saluatoris cruorē emittit. 370
Impatientia mulierum. 96
Impeditores officij inquisitionis, quomodo Hæretici habendi. 671
Imposibile est malitiam esse in voluntate quin sit error in intellectu. 490
Impotentia ex maleficio procreata, aut est tēporalis, aut perpetua. 131
Impotentia duplex. 414
Impotenter facientes sunt homicidæ. 127
Iob etiam in anima à satana affligebatur. 322
Irrationales à dæmonibus redditi. 788
Iudex secularis, Episcopi consensu potest Maleficos iudicare & punire. 376
Iudex Ecclesiasticus propter solam inconstantiæ suspicionem relapsum curiæ seculari tradat. 377
Iudex rigorosus procedat contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos. 587
Iudex in crimine Hæresis & Malefici libellum non exigat, nec litis contestationem postulet. 578
Iudicium de peiore obsesso sacerdote. 325
Iudicium durisimum ijs qui præsunt. 378
Iudicium ferri candentis, neq; auctoritate diuina, neq; sanctorum

ctorum patrum sancitum. 572
Iudicium Dei duplex. 490
Iudici an liceat promittendo impunitatem reo plectendo, veritatem elicere. 553
Iuliani Apostastæ perfidia minor Apostasia Maleficarum. 178
Iuramentum purgantis se canonicè. 595
Iuramentum suspectæ & diffamatæ. 618
Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate. 82

L

LAcerta sub limine ostij impedit fœturam. 716
Lactucam sine signatione cōmedens corripitur à Diabolo. 784
Lacrymæ donum in pœnitentibus præcipuum. 558
Lacrymas non potest Malefica in tormentis emittere. 557
Laodices vxoris regis Antiochi casus. 99
Lætaniæ institutæ Viennæ cōtra lupos. 151
Leges ciuiles tolerant malefícia maleficijs pelli. 400
Lepra & Epilepsiam à maleficis inferri. 333
Lex Diuina mandat maleficas occidere. 5
Liberi quomodo portent peccata parentum. 348
Liberi procreandi ex sponso, ex verbo, & anima. 753
Liberum arbitrium est peccabile. 164
Libri Nigromantici. 225
Ligatio rationis à Dæmonibus. 112
Linguæ bonum. 758
Linguæ malum. ibid.
Lingua tertia multos commouit. ibid.
Locustæ arcentur excommunicatione. 408
Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent. 765
Ludificatoria experimenta Maleficorum. 778
Lunatici vsu rationis ad tempus per Dæmones priuantur. 788
Luxuria mittat sexum cordis. 729.
Lupus vigilibus gladium surripuit. 162

M

MAgi qui sint. 24
Magica quādo inuenta. 26
Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt. 109
Magi & Astronomi vtrum sint Apostatæ. 179
Magi caballo per aëra equitant 253

Magici Sagittarij & sclopetarij in aulis principum fouentur. 371
Magnatorum concubinæ. 102
Maleficæ sunt species Pythonum. 10
Maleficæ an creent creaturas 12
Maleficæ quot modis impediantur. 467
Maleficæ committuntur Episcopis puniendæ. 500
Maleficæ ante Noam non fuerunt. 271
Maleficæ quomodo fidem abnegent. 176
Maleficæ quomodo lacte priuent. 354
Maleficæ pactum pangunt cũ inferno. 179
Maleficę vnde dicantur. 39
Malefica aliquando Diaboli opere in quæstionibus efficitur insensibilis. 549
Maleficæ faciliter crimina sua fatentes, quæ. 550
Maleficæ cur offerant pueros Diabolo. 347
Maleficæ an valeant ad amorẽ corda succendere. 114
Maleficæ cur non ditentur. 209
Maleficæ cur principibus non noceant. ibid.
Maleficæ an reuera aufferant virilia. 132
Maleficæ non sanant sed faciunt cessare læsiones. 668
Maleficæ quomodo mutentur in catos. 310
Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt. 139
Maleficæ triplices sunt. ibid.
Malefici quando inceperint cũ Dæmonibus colludere. 27
Malefici quomodo animalia interimant. 358
Melefici procurãt odia per serpentes. 422
Malefici lenonibus comparantur. 472
Malefici nõ adhibendi ad Dæmonicos curandos. 794
Malefica maleficam necat. 390
Maleficarum artes eneruantur quàm primum à magistratu capiuntur. 214
Maleficia inuertunt propria hominis. 79
Maleficia vbi inquirenda sint. 465
Maleficia relegantur ad medicos. 386
Maleficia impediuntur ceremonijs Ecclesiæ. 726
Maleficorum peccata primorũ parentum peccata excedunt. 168
Maleficos esse Nigromanticos. 191
Maleficus contra Maleficum testificare potest. 513

Maleficus vnde dicatur. 713
Maleficia quædam reperiũtur perpetua. 739
Maleficium manet ꝑpetuum. 383
Maleficium auferre de loco an sit licitum. 718
Maleficium quod sit reuera nõ in opinione. 128
Malitia linguæ. 93
Malum fieri est bonũ propter perfectionem vniuersi. 157
Mania imaginata quomodo possit sanari. 804
Maniacis soporifera ministranda. ibid.
Materia corporalis naturaliter obœdit bono vel malo Angelo ad motum localem. 109
Mathematici propriè. 72
Matrimonium est meritoriũ. 7
Maleficis pœna imponitur. 5
Matrimoniũ contractum dirimitur per maleficium superueniens. 7
Matrimonium ex maleficio impetratum. 735
Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet. ibi.
Medium participat naturam extremorum. 11
Medicis nõ in omnibus est obsequendum. 780
Melancholici sunt inuidi. 68
Membra occultari non segregari. 288
Memoria est thesaurus intentionum. 111
Mens impiorum est sicut nauis in mari sine gubernatore. 314
Meretrices vocantur stercora viæ. 754
Merita sanctorum abigũt Dæmones. 430
Migratio in alias ædes amouet maleficia. 422
Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur. 701
Minimus Angelus humanam virtutem incomparabiliter excedit. 256
Minora mala tolerantur ad vitanda maiora. 571
Miracula bonorum fiunt per publicam iustitiam. 82
Miracula quomodo faciãt sancti. 23
Miracula malorum per signa publicæ iustitiæ fiunt. 83
Mira opera Dęmonum & Maleficorum an pro miraculis habeantur. 305
Modi impediendi vim generatiuam. 126
Modi 13. seruandi circa sententiam seruãdam contra Maleficam ab alia Malefica incinerata

cinerata vel incineranda delatam. 656
Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos non est idem in omnibus. 556
Modus in tortura procedendi. 552
Modus profitendi duplex. 238
Modus ciendarum tempestatum. 362
Modus exploratiõis an aliquis sit maleficiatus. 719
Modus & forma exorcisandi maleficiatos. 448
Monachi prędicatores comparantur canibus. 311
Monialis non signans se cruce in esu lactucæ à diabolo possidetur. 137. & 317
Moniales S. Catharinæ Nurenbergæ à Dæmone vexatæ. 709
Mores hominũ quomodo causentur ab astris. 68
Morbi inflicti pictori columbariensi à phantasmate quodam. 699
Morbi non exorcisantur sed morbosi, nõ infectio, sed infecti. 447
Morbi maleficiales & naturales quomodo dignoscantur. 207
Moses percussit Aegyptum ministerio bonorũ Angelorũ. 25
Motores orbiũ & virtutes coelorum quid sint. 220
Modus idem est totius & partis, sicut totius terræ & Glebæ. 54
Mulier pro carnis concupiscentia intelligitur. 95
Mulier est minoris fidei quàm vir. ibid.
Mulier virum decipere laborat. ibid.
Mulieres sunt vindicabiles. 98
Mulieres natura sunt immorigeræ. ibid.
Mulier non vult regi, sed impetu suo procedere etiam in damnum suum. ibi.
Mulier quæ sit. 94
Mulier aut amat aut odit. ibidem.
Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat. ibid.
Mulier bona beatificat viros, saluat gentes, & vrbes. ibidem.
Mulieres minus valent intelligendo quàm viri. 95
Mulieres sunt incontinentes linguæ. 96
Mulier fuit formata de costa pectoris tortuosa quasi contraria viro. 95
Mulier Samsonis infesta. ibidem.

Mulieris procliuitas ad odia. 96
Mulier amicitiæ inimica. 760
Mulieres aut blanditijs aut importunitate instigant viros. 99
Mulier obstinata ligatur & ad formicas proijcitur. 763
Mulier amarior morte, & quare. 101
Multiplicatio ex incubo natorum. 271
Munitio contra præstigias. 291
Mundus sine mulieribus esset conuersatio Deorum. 99
Mutatio loci mutat incubos. 406. & 776.

N

Natura bona creatura, mala, secundum voluntatem. 78
Natura corporalis non obedit Angelis nisi quo ad motum localem. 360
Natura corporalis quomodo subsit naturæ spirituali. 724
Natus ex incubo, cuius filius dicatur. 50
Necromantici non possunt sibi Dæmones subijcere. 798
Necessitas non requirit prudẽtiam. 156
Nemo noscens malum, operatur illud. 81
Nemo illabitur animę, nisi eius creator. 106
Nemo innocens infamatur. 331
Nigromantici qui dicantur. 721
Nocturna phantasmata conformia sunt diurnis cogitationibus. 788
Nomina Diabolorum. 61
Nomina in baptismo imponẽda. 455
Non semper cessante peccato, cessat potestas Diaboli. ibid.
Notarius totum scribat in processu quod delatus in tortura fatetur. 555
Non confitens vno tormento aliud experiatur. ibi.
Nouum dicitur dupliciter. 150
Obiectum excellens corrumpit potentiam. 461
Obsessi an debeant communicare sacrę synaxi, liberationis causa. 789
Obstetrices Maleficissimæ. 154
Oculi Angelorum sunt picti. 266
Oculi Maleficarum corrumpunt iudices. 340
Oculi mala qualitate infecti aërem medium inficiunt. 33
Olla plena capitum infantium. 240.
Oliua à meretrice plantata nõ fert fruges. 74
Omne quod incipit de nouo habet aliquàm causam. 66

Omne

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme. 64
Omne quod non est ex fide peccatum est. 180
Omnis actio est per contractū. 43
Omnis alteratio fit per qualitates actiuas. 143
Omnia creata sunt ordinata. 160
Omnis malitia & immunditia à Diabolo excogitata sunt. 106
Omnia ferè mundi regna propter mulieres euersa. 99
Opera Maleficorum non subduntur fato. 76
Opera Antichristi qualia. 149
Operationes sequuntur naturales conditiones. 59
Oppidi zaberni casus. 342
Opinio Philosophorum de cometis. 71
Opus Dei licet per Diabolum vitietur, non tamen est potentior illo. 18
Orat iudex Ecclesiasticus secularem, ne abiuratum & relapsum pœna sanguinis puniat. 640
Ordo seruandus cum conuicto legitimè, omnia tamen negante. 641
Ordo iuris duplex. 577
Ordo sumitur in genere non in specie. 594
Ordo in purgatione canonica seruandus. ibid.
Ordo inter Dæmones 58
Origo adorationis imaginū. 26
Oua formicarum ventositatē & tumultum in ventre generant. 410. & 778.
Oua cum mortuis tumulata. 335
Oues, lupum, & canem naturali imaginatione discernunt. 115.

P

PAssio sensibilis non est sine immutatione. 32
Passionis Christi tempore, fides B. Virg. non defecit. 95
Peccatum non cōsistit in imaginatione sed in voluntate. 146.
Peccare quid sit. 164
Peccatum quot modis vnum dicatur maius altero. 175
Peccatum quid sit. 176
Peccatum primi Angeli aliorū Angelorum peccata excessit. 167
Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 103
Peccatum eorum qui palpant homines. 770
Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. 64

Per

Per colores vestium iudicantur in sacra scriptura virtutes & vicia. 694
Per Dauidis Musicam prorsus recessisse à Saulo Satanam. 800
Perfectæ & imperfectę creaturæ. 297
Peripateticorum opinio de dęmonibus. 129
Periuri admittuntur in testimonium contra Maleficos. 513
Pœna triplex vni Decano imposita. 661
Pœnas patienter sustinens satisfacit pro culpa. 185
Pœna hæreticorum multiplex. 181
Pœnæ corporales non semper consequuntur culpam. 314
Pœnæ irrogatę de iure canonico receptatoribus Maleficorum. 372
Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra maleficium. 140
Pili Maleficę omni ex parte abraduntur in tormentis. 560
Pilosi Satyri quid sint. 766
Pinguia non amanda. 737
Phantasia quid sit. 110
Phantasma non est sine quantitate. 143
Philocaptio quid sit. 741
Philocaptio triplex. 730
Philocaptio ex Dæmonũ tentatione orta. 731
Philocaptio Eremitarum. ibidem.
Philocaptio Pauli Apostoli. ibid.
Philocaptio ex triplici causa oriri potest. 417
Pythones qui dicantur. 5
Pythonissa in actis Apostolorum. 194
Potestas Luciferi æqualis potestati Angelorum bonorum. 255
Potestas Dæmonis quot modis impediatur. 735
Potestas Satanę in tempestates probatur exemplo Iobi. 723
Practica cognoscendi morbos maleficiatos. 208
Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt contra obstinationem Maleficarum. 565
Prędicatores 4. debent populo prædicare. 12
Prædicatores habent linguas canum. 92
Prædicator cautè loquatur de mulieribus, propter beatam virginem. 96
Præfixa potestas Diaboli. 213
Pręstigium quid sit & vnde dicatur.

catur. 136
Præuaricatores Angeli an cum mulieribus rem habuerint. 765
Princeps quando dicatur resipiscere. 375
Priuilegium viri à Maleficio. 102
Prodigia visa ante bellum Bohemicũ siue Hussiticũ. 698
Prouidentia est ordinantia ad finem aliquem. 160
Prouidentia humana non se extẽdit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt. 171
Puella voto castitatis destinata liberatur à Cacodæmone. 786
Puella pluuiam & tempestatẽ concitans. 352
Pũckeri circulus in Rorbach. 369
Pugnantium irruptiones auditi. 699
Puncker Maleficus. 368
Purgatio canonica quid vocetur. 594
Quadraginta & vna Maleficæ combustæ. 153
Quare dæmones se Incubos faciant. 48
Quare Dęmon plus mali potest in actibus venereis. 103
Quare iudicium extremũ protrahatur. 345
Quare Deus ꝑmittat infantes à Dæmonibus obtrudi. 472
Quatuor insatiabilia. 102
Quatuor modi conuincendi reum. 579
Quærere mulierem per fluuiũ. 97
Quidam imaginatur se duo corpora habere. 803
Quid delato respondendum, si plenè petat testes publicari. 537
Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur. 608
Quilibet est causa suæ malitiæ. 64
Qui maleficiũ negant non credunt Dæmones esse. 3
Qui per annum in excommunicatione persistit velut Hereticus condemnandus. 585
Quinq; officia sensuum. 110
Quinq; causæ cur Deus flagellet. 187
Quinq; remedia liberandi obsessos. 788
Quinq; modi impediẽdi venerem. 124
Quinq; regulæ, ad quas examinantur ea quæ vidẽtur superstitiosa. 467
Quinq; personæ adsint in testium examinatione. 519
Quod multis modis videtur nõ põt omnino falsum esse. 54

Quomodo

Quomodo Dæmones allician-tur carminibus, Musica, herbis. 87
Quomodo Deus sinat malum fieri. 202
Quomodo probetur an aliqua sit maleficata. 338
Quo tempore sint faciendæ interrogationes. 565

R

RAtio condemnationis Maleficarum. 9
Receptatore qui dicendi & an hæretici habendi sint. 670
Receptatores & fauores maleficorum puniendos esse. 371
Refrenare appetitum venereorum, subiacet libero arbitrio. 107
Remedia pro à Dæmone obsessis sunt Exorcismi Ecclesiæ, confessio sacra, communio sacrorum, visitatio ab excõmunicatione, absolutio & oratio. 428
Remedia super maleficiatis ad amorem vel odium. 416
Remedia contra quasdam occultas Dæmonum infestationes. 470
Remedia quædam iudici proponantur ad veritatem cognoscendam. 564
Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata. 461
Remedia cõtra incubos & Succubos. 401
Remedium exorcisationis. 793
Remedia Ecclesiasti. duplicia. 414
Remedia illicita sunt, vel secundum quid vel simpliciter. 665
Remedia licita quomodo ab illicitis discernuntur. 666
Remedia contra amores, non prouenientes ex maleficio. 410.
Remedijs Maleficorũ sæpe res in deterius eunt. 739
Remedium Ecclesiasticum optimum. 415
Remedium vanum toleratur. 397
Res gesta de maleficiato obsesso. 318
Repetitio omnis generis Maleficorum. 589
Res gesta in Diœcesi Argentinensi, de virginibus obsessis. 706
Res gesta Norinbergæ. 801
Res gesta in Minori Basilea de Dæmone in Scrinio. 705
Rosa flos Veneris. 100

S

SAcramentum quibus obsessis non sit dandum. 429
Sacramenta etiam ab ineptis administrari possunt. 454
Sacramentum circumgestare

contra tempestates an licitũ sit. 467
Sacerdos frustra maleficijs virginem ad amorem propellit. 420
Salices 1. Maij incisæ, præseruãt à Maleficis. 462
Salomonis regis exorcismi. 797
Sancti etiam amore mulierum tentati. 117
Sanctius est mori, quàm abnegare vel vesci idolatricis. 497
Sanctorum scientia excrescente etiam artes Dæmonum excrescunt. 27
Sanctorum intercessiones obsessos iuuant. 791
S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem. 137
S. Macharius curat virginem visam equam. 145
Sanctus quidam petit quinque mensibus à Dæmone possideri humiliationis causa. 783
Saluia putrefacta excitat tempestates. 20
Sãguis occisi hominis, quare ad præsentiam interfectoris emanet. 22
Sanguinei sunt benigni. 68
Sapiens dominatur astris. 70
Sathan quomodo sit missus in cor Iudæ. 788
Satyri genera Dæmoniorũ. 47
Saturnus dominatur plumbo. 396
Sententia ad continuandã torturam. 555
Sententia definitiua absolutoria ad pœnam purgationis canonicæ. 593
Sententia super varium reum ad quæstioni subijciendum. 597
Sententia interlocutoria ad quęstionem submittendam. 551
Sententia absolutionis contra totaliter immunem. 591
Sententia non feratur sub conditione. 577
Sentẽtia diffinitiua quomodo ferenda. 576
Sententia non nisi in conuictũ aut sponte confessum fertur. ibid.
Sententiandi formula contra præcisè diffamatum. 592
Sententia contra vehementer suspectum. 604
Sententiandi modus contra confessam relapsam, sed pœnitentem. 627
Sententia hæreticis pœnitentibus danda. 628
Sententiæ condemnatoriæ nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ. 634
Septem maleficia ad actum venereum

nereum pertinentia. 103
Septem, decem, viginti & triginta testes aliquādo in purgatione canonica requiruntur. 593
Septem modi quibus Malefici nocere possunt. 714
Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant. folio 367
Sexta feria dies ad crimina detegenda. 566
Sex modi quibus Cacodæmon homines possidet & lædit. 786
Signatio credentium. 443
Signum dignoscendi maleficium. 391
Siluani & Fauni cum mulieribus extiterunt. 47
Simonis Magi artes. 146
Simile à coloribus Formicarũ ad vitia. 694
Sine culpa, nisi subsit causa nemo est puniendus. fol. 186
Scopis aquam spargere excitat pluuiam. 329
Scutum fidei formatæ. folio 205
Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menstruatæ aspectu. folio 30
Solis virtus. 19
Solidarij cùm sunt prudentes magis secundum rationem loqui possunt. 787
Somniorum apparitiones. 111
Somnia secundum complexiones. 193
Somnia Maleficarum. ibid.
Sortilegi vel diuinatores duplices. 481
Stella cometa est impressio calida & sicca. 71
Stella in transitu D. Thomæ quomodo formata. ibid.
Succubi ex maleficio immissi. 403
Succubus publicè in Concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit. 769
Summariè & simpliciter procedat. 578
Summæ Maleficæ & earum opera. 236
Super actum Venereum quare Diabolus magis maleficia exercitet. 49
Superstitio quid sit. 468
Suspectus de vehementi generaliter abiuret. 587
Suspectis de maleficio nihil cōmodato dandum aut donandum. 464
Suspecti de Hæresi Maleficacarum sunt in triplici genere. 584
Suspicio vehemens quæ sit & quomodo

quomodo tollatur. 583
Suſpicio Hæreſis triplex. 580
Suſtinẽs excommunicationem per annum Hęreticus habetur. 610

T

TAciturnitatis maleficium Haganoæ. 56
Taciturnitas in torturis, vnde proficiſcatur. ibi.
Tam difficulter quæſtionatur Magus, quàm exorciſatur obſeſſus. 551
Telonium impoſitum conſolentibus Maleficam. 393
Tempeſtates à Maleficis quomodo concitentur. 727
Tempeſtates adiurationibus quomodo impediantur. ibi.
Templum Dei vnde ſimus. 770
Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum. 732
Therebinthus quid ſit. 795
Teſtes cogendi ſunt in cauſis Eccleſiaſticis. 512
Teſtes pluries examinari poſſunt. ibid.
Teſtes duo quando ſunt concordes quid faciendum. 510
Teſtes ſingulares non ſufficiũt in cauſa hæreſi. 511
Teſtes ſingulares qui ſint. 509
Teſtes falſi quomodo puniendi. 643
Tormenta continuanda non iteranda. 555
Tormenta non iterantur niſi ſuperueniant indicia noua. ibid.
Transformatio Sathanæ in S. Siluanum Nazarenum Epiſcopum. 327
Traditur brachio ſeculari abiuratus de hæreſi vehementer, non autem leuiter tantum. 628
Tradendus brachio ſeculari prius omni Eccleſiaſtico ordine eſt denudandus. 629
Tranſmutatio quotuplex. 298
Tres ſpecies infidelitatis. folio 176
Tres columnæ fidei Apoſtolicæ. 708
Tres homines particulares in hominis natura. 779
Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficis traducunt vel deferunt. 656
Tria attendat Iudex cùm delatus omnia negat. 524
Tria genera hominum tuti à maleficijs. 212
Tria pręcipua vitia mulierum. 102
Tria in rerum natura ſunt, quę medium tenere neſciunt, Lingua, Eccleſiaſticus, & Fœmina. 92

Triplex pœna Malefico irroganda. 539
Triplex genus Incuborum. 402
Triplex malum & bonum. 169
Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata. 183

V

VBi maior culpa, ibi maior pœna. 57
Vbi grauior est culpa maior vindicta exerceatur. 373
Veneratio magistratus eneruat maleficia. 726
Veritatem multi faterentur, nisi metu mortis traherentur. 554
Verbum Dei non minus quàm corpus Christi. 443
Veste liuida ad modum scapularis monachi induitur abiuratus. 616
Vestes non exuendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexantur. 769
Vetula quatuor Abbates interimens amore. 113
Vetularum aspectus & colloquia amorem excutiunt. 742
Vetularum aspectus venenosus. 30
Vilia non sunt scienda. 156
Vinũ quomodo Maleficæ comparent. 357
Vindicta triplex. 762
Violenta suspicio ad condemnationem sufficit, & est duplex. 580
Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ. 410
Virtus Angeli ibi est vbi operatur. 295
Virgo Iohanna (quam Galli Ieanne Poucelle vocant) exorta in Episcopatu Coloniensi. 755
Virgo Iohanna Bohemis Hussitis bellum denunciat, sed incassum. 756
Vis aquæ benedictę. 421
Vis salis benedictæ. 217
Vis tituli crucis. 218
Vis verbi benedicite. 406
Virtus sensitiua an sit dignior nutritiua. 122
Vi crucis Dauid cytharam pulsam Dæmonem abegit. 90
Vir vxorem non videns sustinens. 146
Vnum & Ens conuertuntur. 118
Vnguenta ex carnibus infantũ. 345
Voces fœminarum sunt mortiferæ. 100
Voluntas recipit obiectum suum ab intellectu sua ratione boni. 120

Volũtas hominis ſoli Deo ſubiacet. ibid.
Volũtas regitur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo. 118
Voluptas carnalis effœminat. 729
Voluptates inebriant mentes & ideo faciunt amentes. 736
Vulgaris licita canonica purgatio. 663
Vt cinis facilè in lutum coaleſcit, humore perfuſus, ſic homo peccatori ſociatus facilè peccat. 771
Vtilitates ex maleficijs pulſis emergentes. 728
Vxor quando propter ſuſpicationem fornicationis poſsit dimitti. 579
Vxor Loth à Diabolo fuit conuerſa in ſtatuam ſalis. 133

Z

Zoroaſtes artis Magicæ & Mathematicæ primus inuentor. 26

FINIS.

TABVLA QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMÆ PARTIS.

Quæstio 1. An asserere Maleficas esse ita sit Catholicum quod eius oppositum pertinaciter defendere sit hæreticum. fol. 1.

Quæst. 2. Quod ad effectum maleficialem, semper habeat Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd alterum sine adminiculo alterius talem effectum posit producere. 20

Quæstio 3. An Catholicum sit asserere quòd effectus per Incubos & Succubos Dæmones sic procurantur, quòd etiam veri homines in multiplicationem & originem Maleficorũm per tales Dæmones procreantur. 41

Quæstio 4. An Catholicum sit asserere quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum, tantummodo infimis spiritibus conueniat. 56

Quæstio 5. An quoquo modo posit catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio Maleficorum operum ex influentijs procedat corporum cœlestium absque adminiculo Dæmonum, seu à substantijs separatis, vt sunt motores orbiũ cœlestium, seu etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & verba quæcunq; stellarum. 64

Quæstio 6. Quoad Maleficos cum Dæmonibus concurrentes, cur mulieres amplius inueniãtur hac hæresi infectę quàm viri, cuiusmodi etiam mulieres præ cæteris sunt inuolutæ, declaratur per quinque sequentes quæstiones. 90

Quæstio 7. An Maleficæ virtute Dæmonum mentes hominum ad odium, vel amorem inordinatum incitare valeant, & de modo proponendi huiusmodi materias in sermonibus ad populum. 105

Quæstio 8. An generatiuam potentiam seu actum Venereum impedire

Impedire, & maleficiare posint, cum quadā incidentali quæstione, cur interdum actus ille impediatur respectu vnius, & non respectu alterius personæ. 122
Quæstio 9. An præstigiosa illusione membra virilia quasi sint à corporibus euulsa auferre soleant, cum alijs difficultatibus annexis. 132
Quæst. 10. An homines in bestiales formas posint transmutare, cum alia incidentali quæstione. 141
Quæst. 11. De obstetricibus Maleficis conceptus in vtero, & extra diuersi modi interimentibus. 152
Quæstio 12. An Diuinam permisionem in operibus Maleficarum commendare ita sit Catholicum quòd eius oppositum scilicet illam redarguere omnino sit hæreticum. 154
Quæstio 13. Super duas diuinas permisiones, circa casum Diaboli, & primorum parentum ex quibus cuncta Maleficarum opera iustè permittuntur. 166
Quæst. 14. An præmisis nō obstantibus peccata Maleficorum grauiora sint peccatis malorum Angelorum, & primorum parentum, & quòd grauisimas mereantur pœnas, etiam in præsenti quæstio de materia tota prædicabilis est. 172
Quæstio 15. An propter peccata Maleficorum innoxij sæpè maleficentur, & interdum propter peccata propria. 183
Quæst. 16. An Hæresis Maleficarum omnes alias superstitionis species excedat. 189
Quæstio 17. Est declaratiua 14. grauitatem criminis ad peccata quæcunq; Dæmonum comparando. 196
Quæst. 18. Contra quinq; argumēta Laicorum, quòd Deus non permittat tantam potestatem Diabolo, & Maleficis, & annectitur hæc quæstio primæ. 200

SECVNDAE PARTIS.

QVæstio 1. An quis posit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis & Dæmonibus non posit maleficiari & continet 16. cap. 210
Primum cap. De diuersis medijs, quibus Dæmones ad augmentum illius perfidiæ alliciunt per Maleficas innoxias & honestas puellas. 228
 2. De

2. De modo ſacrilegæ profeſsionis earum, & de Homagio Diabolo præſtando. 236
3. De modo quo de loco ad locum transferuntur. 250
4. De modo quo ſe Incubis Dæmonibus ſubijciunt. 262
Qualiter ex ijs multiplicentur. 268
An ſemper cum ſeminis deciſione Incubus Maleficam aggrediatur. 272
An potius vno quàm alio tempore, aut loco. 273
An viſibiliter illas ſpurcitias agitent cum maiori vel minori venerea delectatione. 275
An Incubi tantummodo mulieres ex eorum ſpurcitijs procreatas aggrediantur. 276
5. De modo generali quo per Sacramenta Eccleſiæ maleficia exercentur, & de ſex modis quibus omnibus creaturis (corporibus cœleſtibus exceptis) veras infirmitates licet non veras ſanitates, virtute naturali inferre poſſunt. 276
6. De modo quo vim generatiuam impedire ſolent. 284
7. De modo quo membra virilia auferre ſolent per operationis modos, vt ſcias quæ tacta ſunt in quæſt. 8. primæ partis, potētiam faciendi tangere. 287
8. De modo quo homines in beſtiales formas tranſmutātur. 296
9. De modo quo Dæmones intra corpora, & capita ſine læſione exiſtunt, dum præſtigioſas operantur tranſmutationes. 302
10. De modo quo Dæmones per Maleficarum operationes ſubſtantialiter homines inhabitant. 313
11. De modo quo omne genus infirmitatis in generali inferre poſſunt. 326
12. De modo in ſpeciali quo hominibus grauiores infirmitates inferunt. 335
13. De modo quo obſtetrices Maleficæ præ omnibus alijs maiora damna inferunt, dum infantes, aut interimendo, aut execrando Dæmonibus offerunt. 342
14. De modo quo iumentis varia nocumenta inferunt. 353
15. De modo quo grandines & tempeſtates concitare, ac fulgura fulminare ſolent. 360

16. De tribus modis quibus viri, & non mulieres maleficijs afficiuntur. 367
Quæstio 2. Vtrum sit licitum maleficia aut per alia, aut per illicita tollere, & continet 8. cap. 382
Primum Caput. De remedio Ecclesiastico contra Incubos, & Succubos Dæmones. 401
2. De remedijs pro his, qui circa vim generatiuam maleficiantur. 410
3. De remedijs contra maleficiatos super amorem, vel odium inordinatum. 416
4. De remedijs, cùm præstigiosa arte membra virilia auferuntur, & cùm homines in bestiales formas transmutantur. 422
5. De remedijs contra obsessos ex maleficio. 427
6. De Exorcismis Ecclesiæ contra quascunq; infirmitates à Maleficis illatas, & de modo exorcizandi. 437
7. De remedijs, contra grandines & fulmina, & pro iumentis maleficiatis. 461
8. De remedijs contra quasdam occultas Dæmonum infestationes, & pro illis qui se Dæmonibus, intuitu alicuius commodi temporalis, totaliter deuouissent. 470

TERTIAE PARTIS.

QVæstio generalis & introductoria quis sit competens Maleficarum Iudex. 475
Quæstio 1. Quis sit modus competens Iudici ad inchoandum processum fidei contra Maleficos. 503
Quæstio 2. De numero testium. 509
Quæstio 3. Vtrum Iudex posit compellere testes ad iurandum de dicenda veritate in causa fidei, & quoties posint examinari. 512
Quæstio 4. De conditionibus testium. ibi.
Quæst. 5. An inimici capitales ad testificandũ admittantur. 514
Quæstio 6. De continuatione processus, qualiter testes sint citandi & interrogandi. 516
Interrogatoria super testes. 518
Interrogatoria generalia super Maleficum, aut Maleficam. 520

Interrogatoria particularia ſuper eoſdem. 521
Quæſtio 7. Varia dubia declarans ſuper præmiſſa interrogatoria, & reſponſiones negatiuas, & an delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa, in hæreſi Maleficarum ſit habenda. 524
Quæſtio 8. De modo capiendi, & incarcerandi. 527
Quæſt. 9. An deponentium nomina ſint ei poſt captionem manifeſtanda. 530
Quæſtio 10. Qualiter defenſiones ſint concedendæ cum deputatione Aduocati. 534
Quæſtio 11. Quid faciet Aduocatus cùm ſibi nomina teſtium non publicentur. 536
Quæſt. 12. Qualiter inimicitia capitalis, inter delatum & teſtes inueſtiganda. 542
Quæſtio 13. De his quæ habet Iudex aduertere, ante locum carceris & torturæ, & ne ſit facilis ad exponendum Maleficam tormentis torturæ, propter maleficium taciturnitatis. 547
Quæſtio 4. De modo ſententiandi delatum ad quæſtiones, & quomodo prima die ſit quæſtionanda, & an poſsit conſeruationem vitæ compromittere. 551
Quæſt. 15. De continuatione tormentorum & ſignis, & quibus Malefica cognoſcitur, quomodo ſit abradenda, & de varijs cautelis ſuper maleficium taciturnitatis. 556
Quæſtio 16. De tempore & ſecundo modo interrogandi, atq; de cautelis extremis à Iudice obſeruandis. 565
Quæſtio 17. Super purgationem vulgarem, & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant. 570
Quæſtio 18. De his quæ Iudex obſeruare debet, tam in ſententia interlocutoria quàm diffinitiua. 57[illegible]
Quæſtio 19. Quot modis Iudex poſsit delatum habere ſuſpectũ, & ſuper quibus ſententiam facere poſsit. 57[illegible]
Quæſt. 20. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam totaliter immunem. 58[illegible]
Quæſtio 21. De ſecundo modo ſententiandi delatum, diffamatum tantummodo. 59[illegible]

Quæſti

Quæſtio 22. Super tertium modum ſententiandi diffamatum, & quæſtionibus exponendum. 596

Quæſtio 23. Super quartum modum ſententiandi ſuſpectam de hæreſi leuiter. 601

Quæſt. 24. De modo ſententiandi vehementer ſuſpectam. 604

Quæſtio 25. De modo ſententiandi violenter ſuſpectum. 609

Quæſtio 26. De modo ſententiandi debitè ſuſpectum, & diffamatum. 617

Quæſt. 27. De modo ſententiandi confitentem hæreſim pœnitentem non relapſam. 622

Quæſtio 28. Qualiter ſententianda ſit relapſa probabiliter, ſed pœnitens. 627

Quæſtio 29. De ſententia inferenda relapſæ confeſſæ, ſed impœnitenti. 634

Quæſtio 30. Super Hæreſim confeſſam & relapſam & impœnitentem. 637

Quæſtio 31. Super conuictum & deprehenſum, omnia tamen negantem. 640

Quæſtio 32. Super conuictum vel fugitiuum, vel ſe contumaciter abſentantem. 647

Quæſtio 33. Super delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda, qualiter ſit ſententiandum. 656

Quæſtio 34. De modo ſententiandi Maleficam maleficia tollentem, & ſuper Maleficas obſtetrices, & Maleficos Sagittarios. 665

Quæſtio 35. & vlti. Super modos ſententiandi Maleficos quoſcunq; friuolè, aut etiam iniuſtè appellantes. 674

FINIS.

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM, SVMPTIBVS NICOlai Baſſæi.

Anno M. D. LXXXII.